

The background of the cover is a photograph of a large, multi-story brick building with arched windows and doorways, identified as the Eötvös Loránd University building. The building is partially obscured by green trees on the right side. In the foreground, a dark-colored car is parked on the street. The entire cover is framed by a dark red border.

A Radnóti...

JUBILEUMI
EMLÉKKÖNYV
1959–2009

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola
és Gyakorló Gimnázium

A RADNÓTI...

A Radnóti...

Jubileumi emlékkönyv

1959–2009

Budapest, 2009

A kötet az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola Alapítványa,
valamint az iskola volt diákjai és szülői szervezetének
támogatásával jelent meg.

Főszerkesztők
Maucha Imre
Győri János

Főmunkatárs
Köllő Júlia

Szerkesztőbizottság
Horváth Beáta
Mándics Dezső
Nyakas Tünde
Paksi Attila
Szatlóczky Dalma

A 6. oldalon Ludmann Mihály festménye,
a hátsó borítón Somogyi-Tóth Dániel felvétele látható.

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes
írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© Szerzők és szerkesztők, 2009

www.radnoti.hu

Felelős kiadó: Tomcsányi Péter igazgató
ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium
Olvasószerkesztő: Merényi Ágnes
Szöveggondozók: Pavlovic Tijana, Mártonfi Attila
Borítótervező: Pintér László
Nyomdai előkészítés: Kármán Stúdió, *www.karman.hu*
Nyomtatás, kötészet: OOK-Press Kft., *www.ookpress.hu*

ISBN 978 963 06 6447 9

*Radnóti Miklós születésének 100.,
iskolánk névadásának 50.
évfordulójára*

Radnóti Miklós: A la recherche...

Régi szelíd esték, ti is emlékké nemesedtek!
Költőkkel s fiatal feleségekkel koszorúzott
tündöklő asztal, hova csúszol a múltak iszapján?
hol van az éj, amikor még vígan szürkebarátot
ittak a fürge barátok a szépszemű karcsu pohárból?

Verssorok úsztak a lámpák fénye körül, ragyogó, zöld
jelzők ringtak a metrum tajtékos taraján és
éltek a holtak s otthon voltak a foglyok, az eltűnt
drága barátok, verseket írtak a rég elesettek,
szívükön Ukrajna, Hispánia, Flandria földje.

Voltak, akik fogukat csikorítva rohantak a tűzben,
s harcoltak, csak azért, mert ellene mitse tehettek,
s míg riadozva aludt körülöttük a század a mocskos
éj fedezéke alatt, a szobájuk járt az eszükben,
mely sziget és barlang volt nekik e társadalomban.

Volt, ahová lepecsételt marhakocsikban utaztak,
dermedten s fegyvertelen álltak az aknamezőkön,
s volt, ahová önként mentek, fegyverrel a kézben,
némán, mert tudták, az a harc, az az ő ügyük ott lenn, –
s most a szabadság angyala őrzi nagy álmuk az éjben.

S volt ahová... mindegy. Hova tűntek a bölcs borozások?
szálltak a gyors behívók, szaporodtak a verstöredékek,
és szaporodtak a ráncok a szépmosolyú fiatal nők
ajka körül s szeme alján; elnehezedtek a tündér-
léptű leányok a háboru hallgatag évei közben.

Hol van az éj, az a kocsmá, a hársak alatt az az asztal?
és akik élnek még, hol vannak a harcra tiportak?
hangjuk hallja szívem, kezem őrzi kezük szorítását,
művük idézgetem és torzóik aránya kibomlik,
s mérem (néma fogoly), – jajjal teli Szerbia ormán.

Hol van az éj? az az éj már vissza se jő soha többé,
mert ami volt, annak más távlatot ad a halál már. –
Ülnek az asztalnál, megbujnak a nők mosolyában
és beleisznak majd poharunkba, kik eltemetetlen,
távoli erdőkben s idegen legelőkön alusznak.

Lager Heidenau, Žagubica fölött a hegyekben
1944. augusztus 17.

A MI ISKOLÁNK

A kerek évforduló jeles ünnep. Nagyszabású eseményekre kerül sor, magasztos beszédek hangoznak el, izgalmas adatok, statisztikák jelennek meg, s mindehhez képek, filmek adhatják a háttérrel. Így van ez a mi iskolánkban, a Radnóti Miklós Gimnázium 50. évfordulóján is. Kellenek az ünnep külsőségei, hogy az ünneplők felülemelkedjenek a hétköznapokon, s valóban ünnepelhessenek. De mit is ünnepelünk? Magunkat? Azt, hogy vagyunk és dolgozunk? Bizonyára ezt is érdemes ünnepelni, de az 50. évforduló másra ösztönöz: megidézzük egy fél évszázadot.

50 év nem is nagyon hosszú idő. De eközben „a Radnóti” fogalommá vált szűkebb s tágabb környezetében is. Hírnevet, rangot szerzett magának. Aki itt tanult, dolgozott, méltán büszke erre.

Ám a büszkeség önmagában nem fejezi ki érzéseinket. Ha radnóti diákok, öregdiákok, tanárok találkoznak, valami különös összetartozás-érzés tapasztalható köztük. Nyilvánvalóvá válik a kívülálló számára is, hogy élmények, gondolatok ezernyi láthatatlan szála köti össze őket, s a „radnóti lét” szelleme, lelke azonnal megjelenik. Nehezen fogalmazható meg, miről is van szó, mit is jelent radnótisnak lenni. Talán nem is egészen

ugyanazt mindenkinek. Mégis, valahogy mindannyian idetartozónak érezzük magunkat, s a Radnótit magunkénak tartjuk: ez

A MI ISKOLÁNK.

Néhány gondolattal talán sikerül megmagyaráznom e sajátos jelenséget.

A diákok

Minden ellenkező híreszteléssel szemben az iskola elsősorban a diákoké, értük történik minden. Az ő itteni életük, sikereik, kudarcaik, fejlődésük, személyiségük alakulása az iskola élete.

„Nahát, ezek a mai fiatalok!” Ugye ismerős a mondat? A felnőtt generációnak mindig furcsa a fiatalság. Pedig természetes, hogy az ifjú nemzedék mindenkor csak az aktuális társadalmi kereteket feszegeti, nem rosszabbak, nem is jobbak az előző nemzedéknél. Az őszinte felnőtt, ha tanár, ha szülő, Goethe szavaira gondoljon:

„Mondd, mint lehet, hogy a garázda
fiatalság nem szálka a szemedben?

Nem tűrhetném őket talán, ha
nem lettem volna én is tűrhetetlen.”

(*Kálmok László* fordítása)

Egyetlen nemzedék sem rosszabb az előzőnél, csak más. Persze terelgetni kell a fiatalokat, nevelni, formálni; de türelemmel, megértéssel, nem előítéletekkel. Szabadnak kell hagyni őket, hogy megtanulják a szabadság felelősségét, megízleljék az értelmes élet ízét. Tanítani kell őket, hogy a tudás értékét megbecsüljék.

Diákjainkat évtizedek óta ez a szemlélet veszi körül. Ők mindig élnek a lehetőséggel. A Radnótira 50 éve jellemző a pezsgő diákélet, az önszervező akciók, a közösségi programok, táborok sokasága.

Fontos, hogy a diákok jól érezzék magukat az iskolában. Az elsődleges érték mégis mindig a tudás. Diákjaink tanulni akarnak, sikert aratni versenyeken, vizsgákon, az életben. Dicsőség az eredmény, egymást is ösztönzik. Az iskola hírnevének legfőbb összetevője a színvonalas tanulmányi munka.

Tanítási óra a hatvanas...

Élvezetes diákélet és hasznosítható tudás – leginkább erről ismerszik meg a radnótis diák. A radnótisok szinte minden helyzetben kitűnnek a többi iskola diákjai közül: versenyeken, építőtáborokban, túrákon, egyetemen, főiskolán. Sokan sikeresek lettek, de az iskolából döntő többségük mégsem az erőfeszítésre, hanem a jó érzésekre emlékszik vissza. A radnótis diákélet adja az iskola színét, hangját, díszzeit, jövőjét.

A tanárok

Nem egy közülük itt volt diák, serdülőként, ifjúként magába szívta és alakította is a közösség értékeit. Majd tanárként természetes módon ugyanúgy radnótisként gondolkodott, viselkedett, most már tudatosan őrizve a hagyományokat. Mások az egyetem után kezdték itt pályájukat, nálunk értek igazi tanárrá, s szívesen oldódtak fel a nyitott és alkotó közösségben, elfogadva annak szellemiségét, szemléletét. Megint mások tapasztalt tanárként érkeztek más iskolákból, új színt, új gondolatokat hoztak, de elfogadták a testület pedagógiai gondolkodásmódját.

Ebben az iskolában mindig sok tanár dolgozott együtt, nagy a tantestület. Tagjai mind erős egyéniségek, önállóan gondolkodó, alkotó személyiségek. Sokan végeznek tudományos, szakmai, társadalmi tevékenységet is a tanítás mellett. Hogyan lehetséges, hogy ez a száz különböző világnézetű, különböző vérmérsékletű, különböző körülmények közül származó ember mégis döntően egységes tudott maradni a történelem és az oktatáspolitikai szelídebb vagy viharosabb változásai közepette? Talán a mindenkori vezetés érte ezt el? Biztos az is szerepet játszott. De önmagában semmilyen felső akarat nem lett volna elég. Balgaság lenne azt állítani, hogy sosem voltak ellentétek, feszültségek. Valószínűleg a közösség ereje volt mindig a döntő. A tolerancia, egymás tisztelete és kölcsönös megbecsülése, a nyitott-

...és a kilencvenes években

ság, az emberség határozta meg az egymás közötti viszonyt. A pedagógiában a gyerekek szeretete, a gyerekek érdeke, az oktatásban az igényesség és a magas szintű szakmai tudás a közös nevező. A szabadgondolkodás és a szabadon végezhető alkotómunka lehetősége pedig a siker örömet, a biztonságérzetet nyújtotta. Így történhet, hogy aki ide kerül tanár-

nak, jól érzi magát, hivatásnak érzi feladatát. Gyakran erején felül is igyekszik mindent megtenni diákjaiért, a közösségért, iskolájáért. Biztos vagyok abban, hogy minden kolléga büszke arra, hogy a Radnóti tanára. Ez az összetartozás adja a folytonosságot, a biztonságot, a hagyományok, értékek megőrzését – ez adja az iskola stabil alapjait.

Az épület

És itt van az épület. Kezdetben mindenkinek új, aztán megszokottá és belakottá válik. Sok-sok folyosó, kiszögellés, beugró, csendes zugok, útvesztőszerű hátsó lépcsőházak, bejáratok. Szegény régóta sok helyen romos, mindig valami elromlik rajta, beázik, leszakad. Mégis büszkén mutatja kopott díszzeit, amiket talán észre sem veszünk, s termeivel, tágasságával, hatalmas ablakaival otthont ad nekünk. Kötődünk egy-egy helyiséghez, szeglethez, s ezért oly kedves számunkra. Igen, itt az a rossz ablak, és tudjuk, ott csorbult ki a lépcső. Mindenki pontosan tudja, hány perc alatt lehet felérni a büféből a tanterembe. Megtanulja, melyik fordulóban kell állnia, hogy időben lássa a közeledő tanárt, s miután búcsút intett partnerének, még éppen a tanár előtt érjen be a tanterembe. Emlékszik, melyik teremben hol ült, s a helyszínt újra meglátva eszébe jut egy-egy történet. Ha a tárgyak, a falak beszélni tudnának, vajon miről mesélnének szívesebben? A nevetésről? A szünetek mozgalmasságáról és

zsivajáról? A megismerés, a tudás, a felfedezés öröméről? A sikerek áhított pillanatairól? Vagy a csöndesen izzasztó dolgozatírásokról? A szomorúságról, az elkerülhetetlen feszültségekről? Vagy a diákszerelmekről? A diákcsinnyekről? Talán jobb is, hogy az épület nem mesél, csak befogad. Őrzi emlékeinket, s szemérmesen hallgat, talán még mosolyog is belül, mint egy bölcs felnőtt, ha gyermekeit látja. Büszkén áll az Abonyi és Cházár András utca sarkán, nagy dolgokra emlékezik és emlékeztet. Ő az iskola kerete és jelképe.

Úgy gondolom, mindez így együtt már nemcsak egy iskola, hanem A MI ISKOLÁNK. A többes szám első személy immár sok nemzedék nevében mondható.

„A Radnóti...” – könyv A MI ISKOLÁNK-ról

Ez a könyv emléket szeretne állítani mindazoknak, akiknek része van abban, hogy ez az intézmény – mai hivatalos nevén az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium – olyanná válhatott, amilyennek szeretjük, és amire büszkék lehetünk.

Ajánlom ezt a könyvet azoknak, akik értik a fenti szaggatott gondolatokat. Akiket – így vagy úgy – a „radnóti szellem” egyszer megérintett, s akik valószínűleg azóta sem akarnak szabadulni tőle egészen. Nem is kell, hiszen a diákként itt töltött négy, hat, nyolc, tizenkét év vagy tanárként a hosszú évek során itt végzett munka meghatározó mindannyiunk számára. Emlékezzünk most a múltra, hogy jobban értsük a jövőt!

Ajánlom ezt a könyvet azoknak, akik szülőként szeretnék megérteni radnóti gyermekük kötődéseit, gondolkodását, kapcsolatait. Akik valószínűleg örömmel hallgatták otthon az élménybeszámolókat, időnként az elkeseredett panaszokat, de nem teljesen értették gyermekük szemében a csillogást. Talán kicsit jobban megértik a szavakkal ki nem mondható érzéseket.

Ajánlom ezt a könyvet azoknak, akik kívülállóként szeretnék megismerni iskolánkat, szívesen betekintenének a kulisszák mögé, akik a statisztikákon, táblázatokon túl az iskola polgárainak életére is kíváncsiak.

Kívánok a kedves Olvasónak kellemes élményeket és élményt jelentő gondolatokat a könyv lapozgatása során!

Tomcsányi Péter
igazgató

Lectori salutem!

Az az iskola, amelynek tanáraiként a jelen kötetet szerkesztettük, immár sok évtizede Radnóti Miklós nevét viseli, „aki magyarként élt és írt, akit zsidóként öltek meg, és aki keresztényként halt mártírhalált” – ahogy azt Bächer Iván írta róla. Mindenki, aki valaha ehhez az iskolához tartozott akár diákként, akár szülőként, tanárként vagy az iskolai munkát segítő más munkatársként, mindig úgy érezhette, hogy nincs nagyobb megtiszteltetés és magasabb kötelesség, mint ahhoz a kikezddhetetlen erkölcsi mércéhez igazodni, amit Radnóti lényének és költészetének tisztasága jelent.

Ebben mindig egységes akart és tudott is lenni az iskola. Generációról generációra próbáltuk megvalósítani azt, amit az egyre komorabbá és fenyegetőbbé váló világban Radnóti nélkülözni kényszerült: megpróbáltuk az emberi méltóság, a szellemi szabadság és sokszínűség otthonává tenni az iskolát. És ebből az ő nevében nem kívántunk engedni soha, bármilyen idők jártak is az intézmény falain kívül.

Az iskolánk ötven évét összegző könyv szerkesztésekor természetesen mi magunk is igyekeztünk szem előtt tartani az említett értékeket. A Radnótiban zajló legfontosabb alkotómunkát, tanárok és diákok mindenkor közös alkotását – vagyis a tanítás, a tanulás, a nevelés és önnnevelés tevékenységét – megpróbáltuk a maga sokszínűségében bemutatni. 2007–2008-ban szinte az egész tantestület munkába lendült annak érdekében, hogy tiszteletteljesen összegezze mindazt, amit elődeitől kapott, s hogy elmondja a következő generációknak, mik voltunk mi mindannyian, radnótisok, mi mindent akartunk és tettünk az elmúlt ötven évben. Ezért igyekeztünk bemutatni az iskola épületének és az iskola intézményének több évtizedes történetét szinte minden részletében. Szóltunk a tantárgyi munkaközösségek történetéről és mai világáról, a Radnóti-alapítványról, a Radnóti-napokról, a vízitúrákról, nomádtáborokról, showhajtásról, diákszínpadról, kárpát-aljai és más külföldi kapcsolatokról, karácsonyi koncertekről és minden másról is, amiről csak lehetett.

De bármennyire törekedtünk a teljességre, bizonyára így is akadnak közös emlékezetünknek olyan részletei, amelyek hiányozni fognak e kötetből; és bár kitüntetett figyelmet fordítottunk az adatszerű pontosságra, nyilván ebben is eshettek hibák. Ha az olvasónak eszébe jut bármilyen, számára élményt jelentő radnótis esemény, amely hiányzik a könyvből, ha véletlenül hibát ejtettünk valamely név közlésében, ha pontatlanul közöltünk egy tantárgyat vagy tudományos fokozatot, ha lemaradt volna egy-egy versenygyőzelem vagy említendő helyezés a listákról, ha hibás lenne egyik vagy másik évszám, elnézést kérünk érte. Persze olyan is előfordult, hogy egy-egy adat felderítését, további tisztázását már nem vállalhattuk magunkra, hiszen erőnk és időnk is véges volt, mint ahogy a könyv terjedelme sem lehetett végtelen. Nem vállalhattuk például a publikációs listák egységesítését, illetve annak ellenőrzését, hogy minden fontos tétel szerepel-e bennük. Nem tudtuk közzétenni azoknak a névsorát, akik régebben nem a 12. év végén, hanem a hagyományos 8. osztály után hagyták el iskolánkat. Ezenkívül sajnos több helyen le kellett mondanunk sok egyéb adat közléséről, illetve rendszerezéséről.

Visszatekintve a könyv összeállítására, most azt látjuk, már-már ez a munka is az iskolatörténet része. Hiszen ahogy mondtuk, lényegében az egész tantestület összefogott, s számos teendője mellett azon dolgozott egy éven át, hogy ez a könyv elkészülhessen. Mindezért köszönetet mondunk az iskolavezetésnek, valamennyi korábbi és jelenlegi kollégánknak, a nem tanár munkatársaknak, az „öreg- és fiatal” diákoknak, a szülőknek, de még azon családtagoknak, barátoknak és ismerősöknek is, akik fáradhatatlanul gyűjtötték, rendezték az adatok és szövegek olykor csaknem végeláthatatlan tömegét, vagy legalábbis elviselték, hogy mi a munka során szinte mással sem foglalkoztunk, csak „a Kötettel”. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik jubileumi könyvünk megvalósításában közvetlenül is a segítségünkre voltak; nevük az általuk írt témáknál szerepel. Külön köszönet illeti azon egykori és mai diákjainkat, akik a nagy terjedelmű névsorok összeállításában önzetlen segítséget nyújtottak: *Dési Ádám, Eckert Ádám, Fekete Áron, Hubai András, Jendrolovits Máté, Kádár András, Laczó Dániel, Pákó Judit, Torma Dániel, Soproni Zsuzsanna, Szabó Kristóf, Varga Ádám, Varga Vivien és a 12. C osztály.*

Budapest, 2008. október 12.

A szerkesztők

Névadónk,
Radnóti Miklós

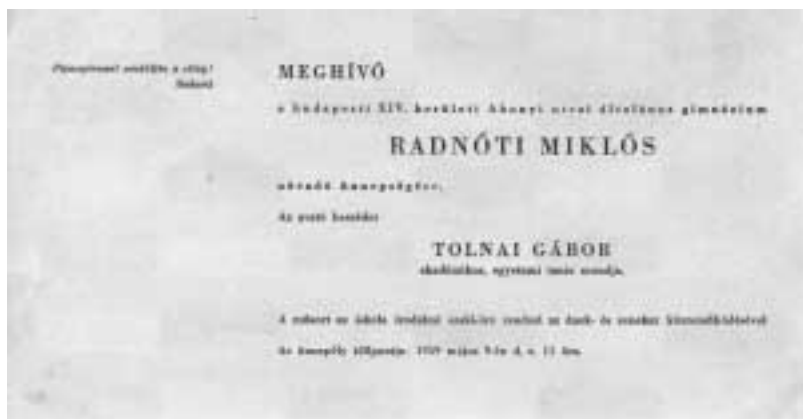
Névadó ünnepély, 1959

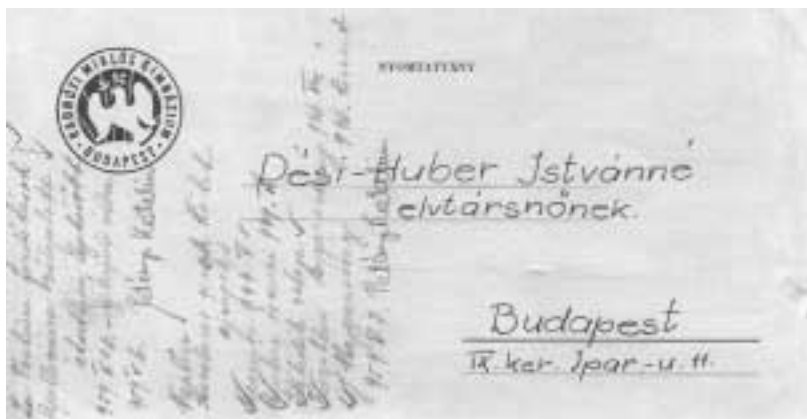
„Nagy diákok voltunk együtt, egyetemi hallgatók a Szegedi Tudományegyetem bölcsészeti karán, a Tanácsköztársaság bukása utáni első évtized végétől, 1930 szeptemberétől, Szegeden, abban a városban, ahol tíz évvel azelőtt létrejött az ellenforradalom Szegeden, ahol az ellenforradalom ott születése ellenére más hagyományt követtünk, más hagyomány levegőjét szívtuk magunkba.

[...]

De szóljunk néhány szót a diákról, az egyetemi hallgatóról is. Hogyan élt Radnóti az egyetem falain belül? Pontos, megbízható, fegyelmezett, rendszerető ember volt. Az egyetemi, a tanulmányi munkáját is pontosan, a rendszerető, fegyelmezett ember beosztásával, lelkiismeretességével végezte.

[...]

Majd eljön az az idő, amikor valaki utána fog nézni és földolgozza Radnóti egyetemi hallgató korában készült dolgozatait, és megírja diákkorának részletes történetét. Most, a névadó ünnepségen csupán annyit szeretnék még elmondani, hogy diák volt, olyan, mint minden diák, aki izgult, drukolt a vizsgák előtt, de a vizsgákra szorgalmasan, lelkiismeretesen felkészült; a diákot is ugyanaz a komolyság, a feladatoknak mélységes komolyan vevése jellemezte, mint az embert, mint a költőt.

Tanár akart lenni. A nevelést, a tanítást tartotta az ember legszebb feladatának. Az igazságra nevelést. Nevelő volt már egyetemi hallgató korában. Nevelt bennünket is, a barátait, elsősorban emberi magatartásával, becsületességével, igazságszeretetével. Radnóti Miklós halála pillanatáig megingathatatlanul az igazságot vallotta. Emberi és költői szava – milyen nevetséges kettéválasztás! – mindig „az igazra” volt tanú; annyi áruló és engedményekre hajló kortársa között egy pillanatra sem volt képes megalkuvásra. Minden szavával, minden gesztusával az igaz ügyért harcolt, nevelt, tanított, oktatott. Állítom, hogy a legjobb magyar pedagógusok közé tartozott.

[...]

Kedves lányok és fiúk, legyetek büszkéek arra, hogy az ő nevéről nevezik iskolátokat, s igyekezzetek méltóak lenni a költőhöz és a nem mindennapi módon tiszta, tántoríthatatlan emberhez, Radnóti Miklóshoz.”

*Részletek Tolnai Gábor egyetemi tanárnak
a névadó ünnepélyen tartott beszédéből*

Varga Imre Radnóti-kisplasztikájának avatása

Jobbágy Károly
Az áldozat

I.

Mindig a legtisztább az,
mindig a legszelídebb,
kit darabokra tép a
megvadult szelindek.

A többi már gyanakszik
és fut az első jelle;
ez megáll csodálkozva,
békéről énekelve.

Nem fél, mert tudja: nincsen,
nem lehet ellensége.
Nem kiált segítségért,
s nem kegyelmeznek mégse.

A Radnóti-szobor avatási műsora

Még a gyilkos sem érti.
– Nyüszíts már, veszett pára!
S a csendtől riadt ujj fut
a fegyver ravaszára.

II.

Tél vége volt. De volt-e
vége annak a télnek,
annak a fagynak akkor,
kilencszáznegyvenötben?
Tartott tavasszal is még,
s bennem azóta hó hull,
ha húnyt pillám mögött kél,
vetítem azt az estét.

Valahol Dunántúlon
egy kis faluban álltunk,
– talán épp vételeztünk –
a szánban ló csilingelt,
s békés lett volna minden,
ha messze, tompa zajjal
nem dördülnek az ágyúk,
hirdetve: Háború van!
S akkor, a szürkületben,
a hullni készülődő
vörös nap háttérével
– mint intő jel jövőre –
egy kis csapat közelgett,
úgy harminc-negyven ember,
munkából hazatérők
(közel tankcsapda épült).

Haza? Egy istállóba!
De mégis „haza” végre!
ahol meleg van s végig
zuhanhat mind a szalmán.
Jöttek, az alvilágból,
csontvázak, tántorogva,
a pofacsontra száradt
szőrös bőr villogott csak,

Jobbágy Károly verset mondott

zsákkal bugyolált lábuk
csosszant a havas úton,
rongyokba burkolódzva
vacogtak.

[...]

Fölöttük felhő úszott
dermedt lélegzetükből.
Csend volt, csak zihálásuk
hallatszott, szinte zengett.

[...]

Csak álltam megdermedve
és néztem, nincs-e köztük
régi barát, vagy elvtárs...

(De szerencsére nem volt,
nem kellett intenem se...

Úgy-e? Úgy-e? Te gyáva!)

– Nézd a zsidókat! szisszent
egy kis karpaszományos.
„Ezért még felelnünk kell!”
nyögtem ki felindultan.

A szobor a leleplezés után

Radnóti nem volt köztük.
De ha köztük lett volna?
Ha mondják: Ott a költő!
mit tettem volna akkor?
Hát éppen ez a szörnyű,
nem tettem volna semmit.
Mögöttem tisztek álltak,
nevetve, viccelődve.
Hiába volt szívemnek
Radnóti ismerős már,
verse az emlékemben,
tisztes neve a számon.
Nem tettem volna semmit,
csak annyit mondtam volna,
amit mondtam is akkor:
„Ezért még fizetnünk kell!”
S azóta eszelősként
őt látom ott a sorban.
Hiába bizonyítják,
akkor már régen meghalt,
én mégis őt „alítom”
(vélem)...
Ó, drága nyelvünk!
Közös kincsünk, jajunk
az örök szenvedésre.

S nem menthet fel már semmi,
saját későbbi kínom,
ami ez után rám várt,
s a felégetett falvak...
Szemem láttára indult
a gép, a szívaprító,
agyakat szerteúzó,
óriás rémkolosszus.
Korábban kellett volna,
korábban kiáltozni.
Korábban kellett volna
ököllel nekimenni.

Voltak kiáltók köztünk,
nem figyelt rájuk senki.

III.

Mindig a legtisztábbat
és a legszelídebbet
jelöli sorsa arra,
hogymásokért haljon meg.

Kereszten? Tömegsírban?
– Mindegy! Tanulsgképpen.
Hogy ne higgyen az ember
magában s ne reméljen.

Hogy lássa meg: Vadállat-
öszön lakik még benne,
mely a szépségre támad,
ha álmokat teremne.

Kiút? – Talán a szellem,
a tiszta értelem lesz,
mely vad szörnyeim ellen
– ha hívom – énvelem lesz.

1974. február 6.

A Radnóti-emlékplakett

A díjat azok a 12. osztályos tanulók nyerhetik el, akik tanulmányi eredményükkel és közösségi munkájukkal a legtöbbet tették társaik közül az iskola hírnevének öregbítéséért.

A Radnóti-emlékplakett odaítélése az osztályközösség, az osztályfőnök és a diákönkormányzat jelölése alapján történik. A döntést szavazás útján az igazgató, az igazgatóhelyettesek, a diákönkormányzat 11. osztályos tanulói és a diákönkormányzatot segítő két tanár hozza.

A Radnóti-emlékplakett tanulmányi díját az a tanuló kaphatja, aki tanulmányai során mindig jeles rendű volt, magatartását és szorgalmát az évek során példásra vagy jóra értékelték, és az országos középiskolai tanulmányi verseny valamelyikén eredményesen szerepelt (1–15. helyezés).

Emlékplakett az iskolaközösségért
végzett kiváló munkáért

Emlékplakett a kiemelkedő tanulmányi
munkáért

A díj elnyerésének feltétele, hogy közösségi magatartása alapján osztálytársai is méltónak tartásák a kitüntetésre.

A Radnóti-plakett közösségi díját az a tanuló kaphatja, aki az iskolai közösség szervezéséért és irányításáért kiemelkedően sokat tett, az iskolán kívüli rendezvényeken méltóan képviselte a gimnáziumot, tanulmányait legalább 4-es átlageredménnyel végezte el, osztálytársai és a diákönkormányzat a díjra érdemesnek ítélik.

RADNÓTI-EMLÉKPLAKETT KITÜNTETÉSBEN RÉSZESÜLTEK

Év	Tanulmányi díj	Közösségi díj
1983	Somogyi Gábor IV. A	Somlai Judit IV. A Tálas Sándor IV. A
1984	Gyimesi Judit IV. C	Lackófi Ágnes IV. B Spengler Katalin IV. A
1985	Erdei Hajnalka IV. A	Marton Péter IV. A Papp Gábor IV. A
1986	Nyakas Tünde IV. C	Szakács Béla Zsolt IV. A Szilágyi Zsuzsa IV. D
1987	Sziklai Péter IV. D	Ercsey Szabolcs IV. A Husz Orsolya IV. B Kurner Beáta IV. D Sár Csaba IV. D
1988	Waktor Andrea IV. A	Molnár Szabolcs IV. D Dobos Bence IV. A
1989	Gács Anna IV. C Szamuely Tamás IV. D	Horváth Gábor IV. C Pataky Krisztina IV. D
1990	Krikovszky Dóra IV. B Bóka Krisztina IV. C	Székely Emese IV. A Palócz Réka IV. D
1991	Husz Dóra IV. D	Pál Eszter IV. D
1992	Molnár Zsófia IV. B	Csörsz Rumen István IV. A Mártonfi Attila IV. D
1993	Bencze Ágnes IV. B	Szűcs Terézia IV. B
1994	Golub Xénia IV. C	Kégly Judit IV. B Petróczy András IV. D

1995	Havasi Ágnes IV. C	Korn András IV. C Kesztlér Viktória IV. D
1996	Ispánovity Márta IV. C	Nyíri Szabolcs IV. D
1997	Martin Judit IV. A	Molnár Péter IV. B Kardos Gábor IV. C
1998	Margócsy Dániel 12. B Simárdi Nóra 12. C	Költő Dénes 12. C
1999	Páles Judit 12. B	Lerner András 12. B
2000	Antók Péter 12. B	Hont Angéla 12. A
2001	Kovács Anita 12. A	Sándor László 12. B Bárány Márton 12. B
2002	Spitálszky Andrea 12. A	Stubenvoll Eszter 12. A Halmos Máté 12. C
2003	Nguyen Phuong Anh 12. B	Bognár Péter 12. C
2004	Mezei Márk 12. B	Harsányi Márton 12. B Gyenge Ádám 12. A
2005	Bácskai Júlia 12. A Steller Gábor 12. A	Tolnai Krisztina 12. B
2006	Halász Gábor 12. B Kurdi Benedek 12. C	Szabó Edit 12. A
2007	Hajósi Szofia 12. A	Vetlényi Enikő 12. A
2008	Vőfély Róza 12. A	Nagy Kristóf 12. A Tóth Angéla 12. A

Iskolatörténetünk

AZ ELŐZMÉNYEK

RADNÓTI – GYAKORLÓISKOLA

TEGNAP – MA – HOLNAP

AZ ELŐZMÉNYEK

Maucha Imre – Waktor Andrea

Történetírásunk története...

Talán a történetiség iránt tapasztalható tartózkodás miatt egészen a hetvenes évek végéig nem merült fel igény egy átfogó iskolatörténet megírására.

Először 1980-ban, Lukács Sándor nyugállományba vonulása előtt két évvel került szóba gyakorlóiskolánk huszadik esztendejének közelgő évfordulójával kapcsolatban egy emlékkönyv kiadásának gondolata. Az anyaggyűjtés s tén a szerkesztés feladatát is dr. Majoros József kapta. Jóska bácsi az ő megszokott precizitásával felkérte munkatársait, hogy írjanak visszaemlékezéseket – a munkaközösség-vezetők amolyan jelentéseket – a húsz év fontosabb eseményeiről. 1982-ig, „aranyszájú” igazgatóhelyettesünk nyugdíjba vonulásáig a terv nem valósult meg. Mindössze egy évkönyv látott napvilágot 1983-ban Lami Rudolf igazgató úr akaratából, ami önmagában sem volt elhanyagolható esemény, hiszen az utolsó ilyen 1964-ben jelenhetett meg. Az 1982–1983-as évkönyv műfaji rendeltetésének megfelelően az akkori jelent fogalmazta meg, nemigen ejtett szót az előző húsz év történetéről.

1989–1990-ben újra szóba került a – most már a 30 évről szóló – jubileumi emlékkönyv összeállítása, különös tekintettel a létrehozott fakultációs rendszer jó hírére és a tanulmányi sikerekre.

Réz Gáborné igazgatónő már igazgatóhelyettesi működése során is fontosnak tartotta, hogy nyilvánosságot kapjon iskolánk múltja, mivel az 1988-as „elitiskolák szükségességét” tollhegyre tűző sajtóvita is azt mutatta, hogy a szakma és a közvélemény kevésbé ismeri gyakorlóiskolánk valóságos arculatát.

Megindult tehát a gyűjtőmunka és a harminc év történetének írásos feldolgozása is, de jött az 1989-es esztendő, és a múlt vizsgálata helyébe a jövő lépett. Oktatási reformokkal, szerkezetváltással, az iskolaépület megtartásával foglalkoztunk, majd új tanterveket és tankönyveket készítettünk, ezért a jubileumi év és az ahhoz tartozó emlékezések könyve tovább váratott magára.

A 2002–2003-as tanévben – bár aktuális évforduló nem volt – mégis akadt valaki, akinek szüksége volt arra, hogy azonosulni tudjon munkahelyének tárgyi és szellemi múltjával. Csanádiné Varga Katalin drámapedagógiából képezte magát tovább, és szakdolgozatát iskolánk történetéből kívánta megírni. Tervét végre is hajtotta a harmincéves évfordulóra már nagyrészt összegyűjtött forrásanyagok feldolgozásával. Amit fél évszázad alatt nem tett meg az iskola negyvennél több magyartanára, húsznál több történelemtanára, azt megtette testnevelő kolléganőnk. Elsőként írta meg iskolánk történetét!

Szóljon most e helyen a tisztelet- és részvétteljes emlékezés hangján egykori tanítványa, Waktor Andrea.

„*Egyszer volt, hol nem volt...* Ezt a címet adta Csanádiné Varga Katalin a zsámbéki főiskolán írott dolgozatának, amely a Radnóti Miklós Gyakorlóiskola történetének egy kis szeletét dolgozta föl, s egy nagyobb lélegzetű munkának lehetett volna az előzménye. Egyszer volt, hol nem volt... egy testnevelő – folytathatnánk, hiszen 2003 után ennek a sok szép tervet dédelgető embernek már csak igen rövid idő adatott 2004. áprilisi haláláig.

A gimnáziumban az 1986-os tanévtől tanító fiatal testnevelő hamar népszerű lett tanítványai között. Volt képessége arra, hogy a gyerekeket értő füllel hallgassa, a mozgás örömeire tanítsa, a csapatjátékokban egymás szeretetére, megértésére, a másikkal való alkalmazkodásra nevelje. Ószinte volt, nyílt, és minden érdekelte. Elsősorban a lány-kosárlabdacsapatot vezette, de aki az órájára járt, mindenről elbeszélgethetett vele. Nem egy fiú is feljárt hozzá egy kis csevegésre.

Az évek múlásával egyre inkább felelősséget érzett tanítványai sporton kívüli lelki építéséért is, és az iskoláért is, ahol tanított. Így fordult a drámapedagógia felé, és így jutott el az iskolatörténetig. Szomorúan tapasztalta, hogy a gyerekekben nincs meg ugyanaz az elkötelezett vonzalom, felelősség iskolájuk iránt, mint benne, s mint talán a korábbi évek végzőseiben. Úgy gondolta, ezért tennie kell. »Büszkén felvállalom, hogy a radnóti eszmei közösség részese lehetek« – írta szakdolgozatában. Testnevelő tanárként értett a csapatépítéshez, s ezt a tudást szerette volna kamatoztatni egy egész iskolai közösség létrehozásában.

Dolgozatában az épület történetével, a benne változó intézmények sorsával, a tudományos diáknapp kialakulásával és programjával, a méltán híres falukutató táborok történetével foglalkozott, természetesen csak vázlatosan érintve a legfőbb csomópontokat, a leglényegesebb elemeket. A diákszínjátszásról szóló fejezetben pedig a múlt felidézésén túl saját feladatát is kijelölte: úgy érezte, a gyerekek lelki fejlődése szempontjából sokat adhat a dráma tantárgy bevezetése, ettől remélte a kihalt diákszínjátszás feltámasztását is. Véleménye szerint ennek a kor-

osztálynak jól tesz, ha kifejezheti érzelmeit, megmutathatja magát értő iskolai közegben, figyelő társak és tanárok előtt. Ezt a közösséget akarta létrehozni későbbi munkája során. »Szomorú vagyok, ugyanakkor bízakodó« – írja, s ebből megérthetjük, hogy számára az iskolatörténet, a jelen múltba ágyazottságának megértése mindenekelőtt a tartalmas jövő építésének eszköze.

Az utolsó fejezetben az iskolai újságok rövid áttekintése szerepel, a sok irodalmi érték és szárnypróbálgatás, amit az évek sora alatt a diáklelkesezés létrehozott. A szakdolgozat által felvázolt témák karakteresen kirajzolják a Radnóti Gimnázium különleges, semmilyen más intézményre nem hasonlító arculatát, mindazt, amiért jó volt radnótisnak lenni. Katira is hatott az összegyűjtött anyag szépsége:

»Nekem is nagyon jól tett, hogy ezt a témát választottam. Másképp lépek be az iskola kapuján, védettnek érzem magam a falak között... Nagy elhatározás született bennem. Tenni akarok azért, hogy azok a dolgok, amikkel munkám során találkoztam, méltó helyet kaphassanak az iskolában.«

Mindannyiunk nagy vesztesége, hogy minderre már nem volt ideje.»

Maucha Imre

A Pesti Izraelita Hitközség Alapítványi Főgimnáziuma alapításának és fölépítésének története*

Az 1867. évi XVII. törvénycikk – az osztrák–magyar kiegyezés részeként – a következő megállapítást tartalmazza: „Az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítatnak.”

A hazai zsidó – főként vagyonos – polgárság jövőjének megalapozására kívánt törekedni, amikor a továbbiakban Eötvös Józsefnek „a népiskolai közoktatásról” rendelkező 1868. évi XVIII. tc.-ből, valamint Trefort Ágostonnak „a középiskolákról” intézkedő 1883. évi XXX. tc.-ből felekezeti és polgári iskolák alapításának lehetőségét olvasta ki.

Bár a polgári értelemben vett zsidó és keresztény egyenjogúság a hétköznapi valóságban csak lassú folyamat lehetett az Osztrák–Magyar Monarchiában, ám amennyiben a gazdasági előfeltételek rendelkezésre álltak – márpedig a hazafias és felekezeti ügyekért egyaránt áldozni tudó és akaró adakozókban hiány nem volt –, az iskolaalapításnak nem volt törvényi akadálya.

Kármán Mór, a magyar neveléstudomány első, jelentőségében európai léptékű képviselője több korszakos érvényű elképzelésének tudott érvényt szerezni:

- az elméleti pedagógiát Magyarországon ő emelte a művelődéstudomány rangjára;

- az iskolai nevelés rendeltetését történelmi alapokon nyugvó erkölcsi feladatok megvalósításában jelölte meg, kimutatva annak társadalmi jogosságát, szükségességét, továbbá a benne rejlő óriási lehetőségeket;

- nemzete minden polgára számára követelte a művelődés egyenjogúságát (a magyar zsidóság „a többi felekezetekkel versenyezve középiskolák állításával szolgálatába álljon nemzeti közművelődésünknek”).

Az elképzelések megvalósítására az anyagi feltételt kövesgyüri Freystädter Antal lovag akarta megteremteni, aki saját erejéből küzdötte fel magát

* A fejezet Sisa József 1979-ben készült tudományos dokumentációja alapján íródott.

nagy pénzvagyon és birtok tulajdonosává, s mint filantróp adományozó vált ismertté. 1892-ben végrendeletileg intézkedett, hogy vagyonából „1 millió koronának tízéves kamatos kamatja szolgáljon egy zsidó középiskola (gimnázium, esetleg reálgimnázium) alapítására és fönntartására”.

Kármán Mór ösztönzése és Freystädtler Antal lovag példája hatott. Wahrmann Sándor 1893-ban kelt végrendeletében 600 000 koronás alapítványt bocsátott a pesti izraelita hitközség rendelkezésére, hogy az alapítandó gimnázium vagy reálskola céljait elősegítse azzal a határozott kikötéssel, hogy ennek a középiskolának „Mózes-vallású növendékei vallásuk és a héber nyelv tanaiból behatóbb oktatásban részesüljenek, mint amennyit a mai napság középiskolai tanulóknak tanítani szoktak”.

Taub Salamon 1895-ben kelt végrendelete újabb 120 000 koronányi „*izr. gimnáziumi alapítványt*” hagyott a pesti izraelita hitközségre.

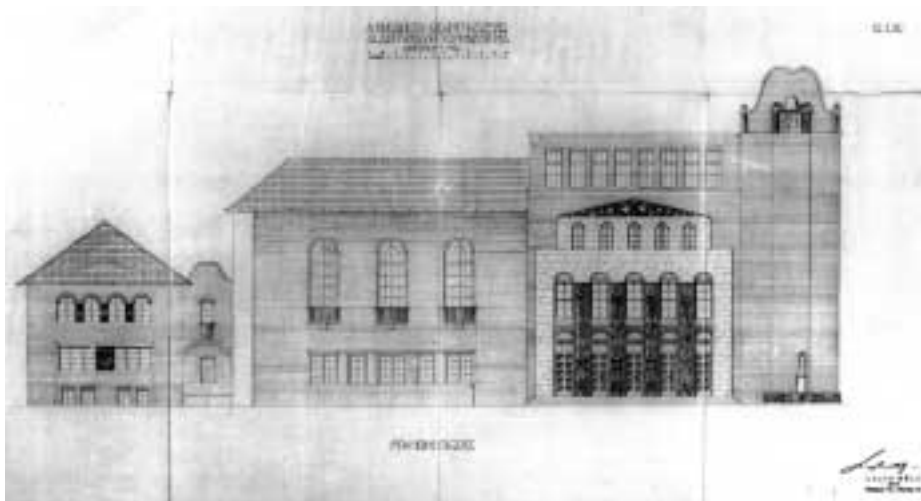
A hitközség tudatában volt az alapítványokból rá háruló kötelességnek. Polgári iskolájának tanári testületét olyanformán alakította meg, hogy annak tagjai a létrehozandó gimnáziumban is helytálljanak. A hitközségi tanfelügyelői jelentések is évről évre sürgették a gimnáziumot.

1902 táján, amikor a Freystädtler-alapítvány kamatai felszabadultak, nagy lendülettel indultak meg az előkészületek. Goldziher Ignác professzor és Bánóczi József az intézet gyors megvalósítása érdekében emlékiratot dolgoztak ki arra vonatkozóan, miként volna az Országos Rabbiképző Intézet főgimnáziumi tanfolyama kiegészíthető s a Wahrmann–Taub-alapítványok felhasználásával teljes főgimnáziummá fejleszthető.

Egy másik emlékiratban Munkácsi Bernát független hitközségi főgimnáziumot ajánlott, a hitközségi fiúiskola épületében már 1903-ban megnyitandó első osztállyal.

Kármán Mór akkoriban több, de legalábbis két zsidó középiskolát tartott szükségesnek: a Wahrmann–Taub-alapítványokból egy modernbb gimnáziumot, francia, esetleg angol nyelv, természettudományok, valamint rajz oktatásával; a Freystädtler-alapítványból pedig egy „*collegium trium linguarum*”-ot, amely a latin mellett a görögöt és a hébert is fölvenné tanulmányai körébe.

A gazdasági nehézségeket legvilágosabban dr. Simon József ismerte föl, s elhárításukra azt javasolta, hogy a három alapítványt egyetlen intézet szolgálatára egyesíteni kell. Ezt a javaslatot 1906-ban dr. Kohn Sámuel meg is valósította. Létrejött a Freystädtler-kuratórium és a hitközség között az a szerződés, amelyet 1909. április 2-án Apponyi Albert gróf, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyott. A miniszteri jóváhagyás kikötötte, hogy: „a főgimnázium tanterve és órarendje oly módon állapítandó meg, hogy az izr. tanulókon kívül más felekezeti tanulók is végezhessek benne tanulmányaikat, valláskötelességeik sérelme nélkül”. (*Magyar Zsidó Szemle* 1909 [XXVI]/4, 374–377.)

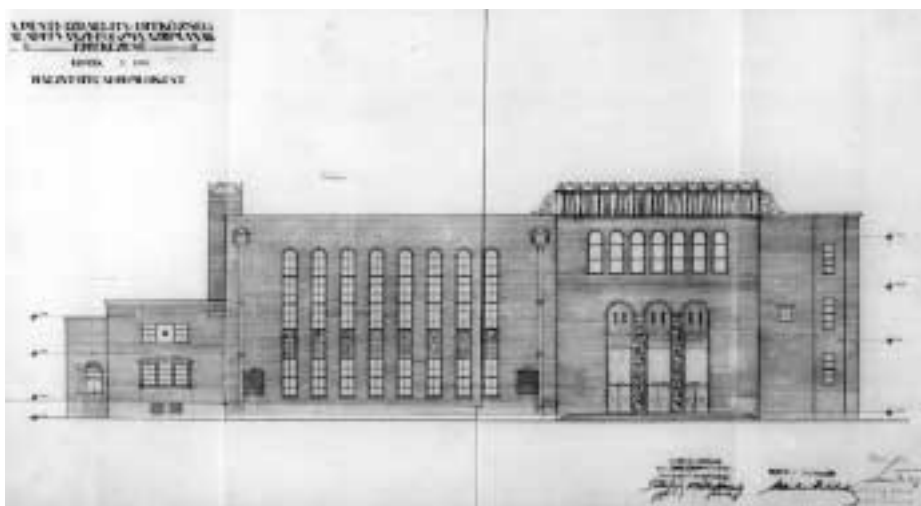

Lajta Béla tervezőmérnök öt változata közül kettő. Az 1. homlokzati terv

Az így létrejött Freystädtler-féle Alapítványi Főgimnázium felügyelőbizottsága nem sokkal a megalakulása után kapcsolatba került Lajta Béla építésszel, aki 1910. január 31-én négy városligeti telket is megjelölt, amelyek az építendő iskola számára megfelelnek. Az általa kiszemelt telkek között nem szerepelt az, amelyet végül is e célra megvettek. A megvásárolt telkek ára 452 640 korona volt, területe pedig 1968 négyszögöl.

A gimnázium építésének megkezdésekor (1912) a teleknek kettős helyrajzi száma volt: 2828, 2831/6, a két határoló utca felől a következő utcane-

A 2., megvalósult homlokzati terv

vek és házszámok jelölték meg: Abonyi utca 7–9., illetve Bálint utca 10. Ez a terület ekkor a VII. kerülethez (Erzsébetvároshoz) tartozott. 1923-ban a Bálint utca neve Szt. Domonkos utcára, 1950 körül pedig Cházár András utcára változott. Az 1926-ban történt helyrajziszám-változás óta a telek a 32 745-ös helyrajzi számot viseli. 1934-ben a VI., VII. és X. kerületek egyes területeiből megalakult a XIV. kerület (Zugló), amelyhez az épület telke is tartozik.

Az ide szánt épület megtervezésére Lajta Béla végül 1912-ben kapta meg a megbízást. Lajta eredetileg öt változatot készített az épülethez, ezek között volt az is, amelyik alapjául szolgált a kivitelezésre elfogadott megoldásnak. Az építési szerződést 1912. december 15-i dátummal írták alá.

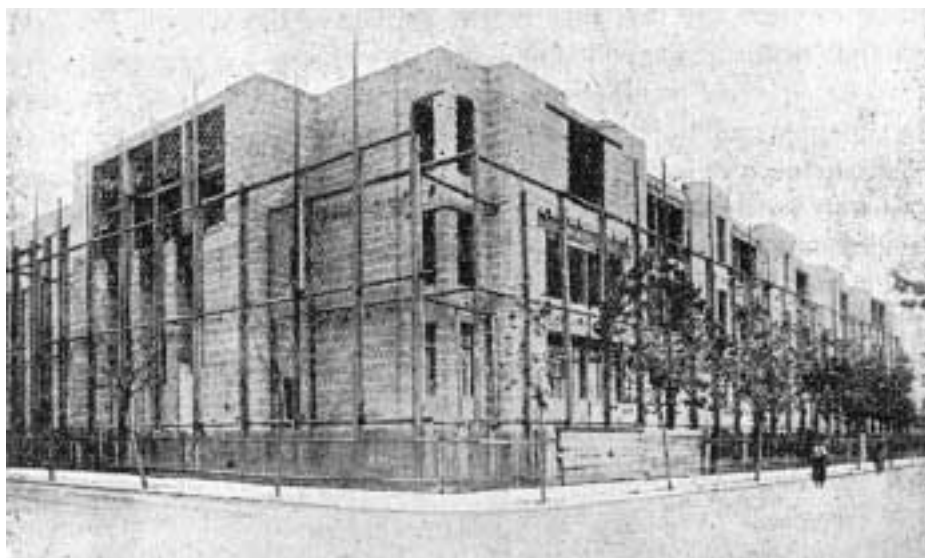
Az Értesítő 1919/20. évi számában ugyan azt olvashatjuk, hogy pályázatot írtak ki az épületre – ezt az említett kiadvány további évfolyamai már nem írják! –, pályázatról azonban a korabeli szaksajtó nem emlékezik meg. Így valószínű, hogy a fenti megállapítás téves.

Az építész 1913 áprilisára készítette el a beadványi tervet, az építési engedélyt pedig még ugyanazon év június 23-án meg is kapta.

Lajta Béla, az iskolaépület tervezője

Az épülő iskola

A főbejárat 1931-ben

A július 1-jén elkezdett munkálatokra a Bloch és Holitschek cég kapott megbízást. Az építkezés azonban szeptemberben megakadt, mert a vallás- és közoktatásügyi miniszter a tervek egyszerűsítését követelte. Ezt arra való hivatkozással tehetné, hogy a kormány 400 000 koronányi államsegélyt szavazott meg az építkezéshez. (Valójában a segélyt soha nem folyósították.) Így a következő évben, 1914. március 26-án Lajta újabb, módosított terveket adott be az épületre, amelyek alapján folytatták az építkezést. Úgy számították, hogy a gimnázium 1915 őszére fog megnyílni, az első világháború kitörésekor azonban félbeszakadt az építkezés. Éveken át semmiféle munka nem folyt, csak az épület vakolatlan falai és lapos teteje készült el.

Kész épület híján a zsidó gimnázium a Pesti Izraelita Hitközség Alapítványi Főgimnáziuma néven a hitközség polgári iskolájában (VII. Wesselényi utca 44.) kezdte meg működését 1919-ben, rendkívül szűkös körülmények között.

Lajta Béla 1920-ban meghalt. Özvegyének minden próbálkozása arra irányult, hogy az építkezés Lajta Béla tervei alapján Kozma Lajos, a tervező egykori munkatársa közreműködésével folytatódjék, ez a kívánsága azonban nem valósult meg – olvashatjuk Vámos Ferencnek Lajta Béláról

írott életrajzi tanulmányában (Bp., 1970). 1922-ben Hegedűs Ármin építész kapott megbízást arra, készítsen tervet, hogyan lehetne az iskolaépületnek legalább egy részét használhatóvá tenni. A terv elkészült, az épület nyugati (Abonyi utcai) szárnyának befejezésére a munka 1922-ben meg is kezdődött, de csakhamar abbamaradt különböző okokból, és csak 1923. március 15-én indult meg újra, nagy lendülettel.

Minden remény megvolt a júliusi befejezésre. De sajnos a korona fizetőértékének hirtelen romlása és az ezzel járó drágulás az építkezés ütemét lelassította, végül szinte teljesen megakasztotta. Ennek ellenére a nyugati szárny helyiségei elkészültek annyira, hogy a gimnázium ideiglenes otthonából ideköltözhetett, és 1923. október 12-én megkezdődhetett a tanítás a Pesti Izraelita Hitközség Alapítványi Reálgimnáziumában.

A Szt. Domonkos utcai keleti szárnyban az I. emeleti imaterem elkészítése volt a legsürgősebb feladat. A Zsidó Gimnázium Barátainak Egyesülete 1923 áprilisában bizottságot hozott létre, amelynek a feladata az építkezés szervezése és az anyagi fedezet előteremtése volt. A gazdasági problémák miatt azonban ez az építkezés is megakadt. Eddigre viszont elkészült az imaterem, a karzat a padokkal együtt, de a befejezésre, a teljes felszerelésre 1927-ig kellett várni.

A nyugati szárnyban Baumhorn Lipót építész vezetése mellett elkészültek az épület Abonyi utcai frontján, az I. és II. emeleten a tantermek és a folyosó.

1928 második felében, mivel a Freystädtler-féle alapítvány értékpapírai teljesen elértéktelenedtek, az alapítvány kuratóriuma az iskola telkének és épületének tulajdonjogát átadta az izraelita hitközségnek. Az ingatlan ára elméletileg 355 000 pengő volt, amelyet azonban nem kellett kifizetni, mert az iskola továbbépítésének kiadásait a hitközség fedezte.

1929 nyarán teljes erővel folytatódott az építkezés. Az épületen jelentős bővítést és módosítást is végre kellett hajtani, ugyanis a hitközség leánygimnáziumát is ide akarták helyezni.

A módosított, egyik szárnyán háromemeletesre emelendő iskolaépülethez Böhm Henrik és Hegedűs Ármin készített terveket, akik már korábban is kapcsolatban álltak az építkezéssel. Az 1930-ban elfogadott tervek sze-

Az Abonyi utcai kapu 1931-ben

Az imaterem – ma díszterem

rint, gyorsan zajlott az építkezés. Ez év „november 14-én a kibővítéshez tartozó új épületrészek falai mind elkészültek, és megtarthattuk az ilyenkor szokásos bokrétaünnepélyt [...] 1932. április 14-én [...] már mind-egyik osztály elfoglalhatta végleges helyét a Szt. Domonkos utcai oldalon, 23-án az igazgató irodája és a tanári szoba, azután sorban a szertárak, könyvtárak, orvosi rendelőik is átköltöztek új helyükre. Május 6-a óta már a Szt. Domonkos utcai főkapun járunk be az iskolába” – örvendezett most már az 1930/31. évi Értesítő.

A III. emelet ráépítéséhez 1931. október 14-i dátummal megadták a használatbavételi engedélyt, ami az épület teljes elkészültét jelezte. Az épület hivatalos felavatása ünnepélyes keretek között 1932. június 7-én történt meg.

És amennyire e korszak sajtóvisszhangjaiból megítélhetjük, a magyar közoktatásügy és a zsidó hagyományokra nevelés méltán nevezte ezt az eseményt – Glückstahl Samu szavaival – a „mély történelmi belátás érvényesülésének”. Kármán Mór elképzelései időtállóan bizonyultak, a mag termékeny talajba hullott. Az iskola felépült.

Bognár Zsófia

Ki volt Ocskay László?*

Ocskay százados a második világháború idején körülbelül 2500 zsidó ember életét mentette meg. Az iskola épületében munkaszolgálatos-központot rendezett be, így tudta biztosítani az itt elhelyezett zsidók ellátását és nagyobb személyi biztonságát.

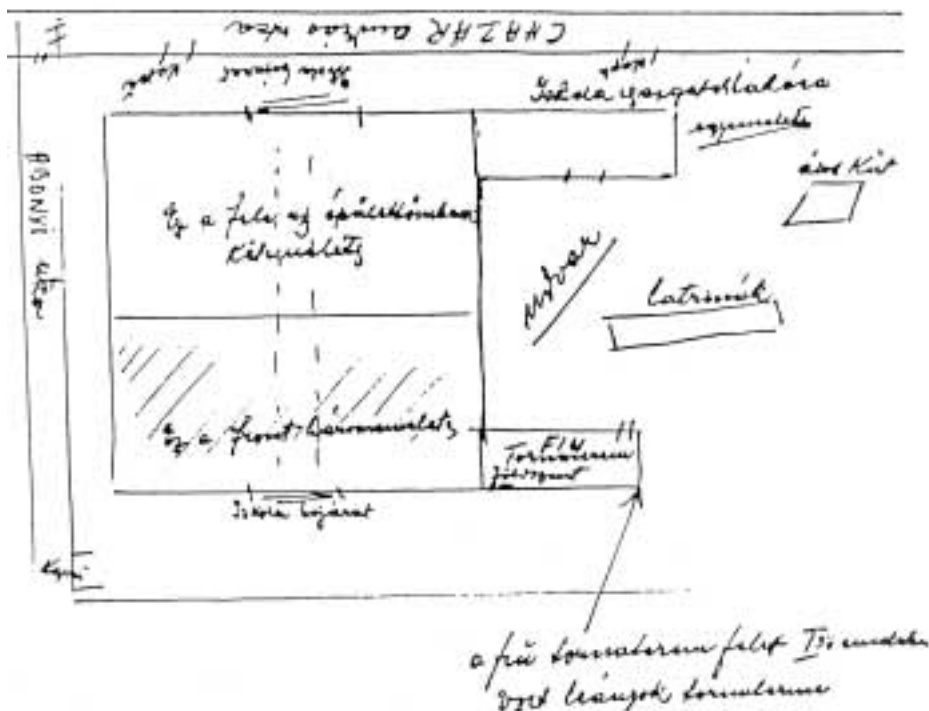
Ocskay László történetét Ocskay Rudolffal, a százados Budapesten élő unokaöccsével folytatott beszélgetésem során ismertem meg. Ő a rendelkezésemre bocsátott egy levélgyűjteményt, amelyben a túlélők mindent leírnak, amire csak vissza tudtak emlékezni. Így próbáltam meg rekonstruálni az épület és az itt élők életét a második világháború alatt.

Ocskay László 1893. május 23-án született Pozsonyban, annak az ismert nemesi családnak a tagjaként, ahonnan a kuruc brigadéros Ocskay is származott. Az első világháborúban századosként megsebesült, ezért később tartalékos állományba helyezték.

1942-ben a zsidó gimnázium kénytelen volt kiköltözni saját épületéből, mert helyét a katonai célokra felállított Központi Tábori Hivatal, majd egy hadikórház vette át.

Magyarország hadba lépése óta külön gondja volt a hazai zsidóságnak a munkaszolgálatosok megmentése. Ezzel a kérdéssel a zsidó hitközség épületében működő Hadviseltek Bizottsága foglalkozott. Ők bízták meg Ocskayt a munkaszolgálatosok századparancsnokságával. Először a Dohány utcai templomban gyűjtötték össze a zsidókat. Ekkor alakult az a munkásszárad is, amely a német egyenruhák javításával foglalkozott. Sokáig a Síp utcai gettó körzetében laktak, de mikor elterjedt a hír, hogy az egész terület alá van aknázva, jobbnak látták olyan épületet keresni, ami a gettón kívül fekszik, és sok ember elszállásolására alkalmas. Így esett a választás az Abonyi utcai zsidó gimnázium épületére.

* Részlet Bognár Zsófia (12. B) *A zsidó gimnázium a háborúban*. Az *Ocskay-korszak* című írásából. Radír, 1999/8.

A rajz Ocskay Rudolftól származik, Ocskay Lászlónak 1965-ben Kingstonba (USA) írt leveléből. Ocskay László érdeklődésére unokaöccse az iskola egykori igazgatóját, Zsoldos Jenőt kérte meg, tájékoztassa őt az épület akkori állapotáról. Zsoldosék tervrajz hiányában csak emlékezetből, szóban tudták leírni az épület és az udvar helyrajzi viszonyait. Ennek nyomán készítette el Ocskay Rudolf a rajzot.

A visszaemlékezésekből azt is megtudjuk, hogy 1944. november 15-én a gettó területéről a százados saját katonáival kísértette át az embereket az iskolába, nehogy útközben náci inzultus érje őket. A kétszáz fős „ruhagyűjtő század” 40 varrógépet működtetett az iskola épületében. Itt szabó-, fehérneművarró, cipőjavító és egyéb műhelyeket állítottak fel, ami egyben mentőakció is volt, hiszen mindenki, akit be tudtak hozni az épületbe, hivatalos munkaviszonyról kapott igazolványt, ezáltal körülbelül 2500-ra duzzadt az itt őrzöttek száma. A nőket kötni, varrni vagy a konyhára osztották be, de többen is voltak, akik nem dolgoztak. A munkaszolgálatosok a lánytornateremben voltak elszállásolva. A többiek az emeleti osztálytermekben aludtak matracokon és szalmazsákokon. A férfiakat napközben külső munkára vitték, egy ideiglenes német repülőtéren kellett a gépekből páncéloklöket kipakolni és sebesült német katonákat beemelni. Az ő feladatuk volt a mai Teréz körúti Béke Szálló kiürítése is.

Egy túlélő megemlékezik az iskola egyik szárnyában berendezett kórházzról, ami elmondása szerint orvosokkal, életfontosságú gyógyszerekkel, fogászati eszközökkel volt felszerelve. Ugyanebben a beszámolóban olvasható, hogy az épületben működő Vöröskereszt begyűjtötte a kisgyerekeket, és napközit tartott fenn nekik, nehogy elvigyék őket is. Ekkor az ellátás még egészen kielégítő volt, napi háromszori étkezés, minden reggel friss kenyér, a központi fűtés még működött, az emeleti WC-ket és a tornaterem melletti zuhanyzót használni lehetett.

De ahogy közeledett a front, a helyzet egyre romlott, az ablakok betörték, az emberek lehúzódtak „az épület labirintusszerű kétszintes pincéjébe”, az étkezés napi egyszeri főtt ételre csökkent. Az élelmiszert a kint dolgozó munkaszolgálatos férfiak szerezték be. Többen is beszámoltak arról, hogy egyszer sikerült egy lovat szerezni. Behozták az udvarra, ott lelőtték, és élelem hiányában megették. Máskor több nagy üveg mustár került elő valahonnan, és az emberek azt ették napokig kenyérrel, később anélkül. Mikor a központi vízellátás megszűnt, a munkaszolgálatosok addig ástak az épület pincéjében, amíg a földből szivárogni kezdett a víz, és egy szivattyú segítségével állandó kutat alakítottak ki. Télen, amikor minden befagyott, hóval dörzsölték le magukat. Az udvaron deszkakerítéses, tetővel ellátott latrinát ástak. Ekkorra olyan zsúfolttá vált a hely az alagsorban, hogy minden szalmazsákon ketten ültek, feküdni már nem lehetett.

Ocskay László barátai között volt néhány tisztességes német katona is, tehát saját kapcsolatait használta fel zsidó pártfogoltjainak megmentésére. A túlélők számos történetet mesélnek erről.

A deportálási parancs a ruhagyűjtő munkásszázadra is kiterjedt, de a százados addig húzta az időt azzal az ürüggyel, hogy nem talál üres vagonokat, amíg 1944 karácsonyára az oroszok körülvették Budapestet, és a szállítás lekerült a napirendről. Január 14-én az iskola épületét nyilas katonák rohanták meg, és „nem megyünk messzire, csak a Duna-partra” felkiáltással mindenkit az udvarra tereltek. Hármas és négyes sorokba állították az embereket. Ezt az időt használta ki állítólag két munkaszolgálatos, hogy megvigye a hírt Ocskaynak, és segítséget kérjen tőle. Ocskay magas lázzal, fertőző betegen feküdt otthon. Húsz perc múlva egy írásos parancsal és német katonai kísérettel jelent meg, akik hangos szóval és fegyverrel fenyegetőztek, mire a nyilasok elmenekültek. Másnap az egész őrséget lecserélték. A visszaemlékezők a felszabadulást mind az iskola épületében élték meg. Két román katona volt a szövetségesek előfutára.

Itt dolgozott munkaszolgálatosként Goda Gábor Kossuth-díjas író, Kadosa Pál zeneszerző, Kabos Ede kardvívó-világbajnok és Ráday Imre színművész is.

A háború befejeződése után Ocskay László emléke majdhogynem feledésbe merült. Csak évtizedekkel 1966-ban bekövetkezett halála után indult meg a kutatómunka érdemeinek elismeréséért. 1997-ben iskolánk falán emléktáblát helyeztek el, és 2002-ben megkapta a Világ Igaza kitüntetést.

Ocskay Lászlónak a háború után mégis menekülnie kellett családjával. Élete hátralévő részében Amerikában élt, és éjszakai portásként dolgozott. 1966-ban halt meg Kingstonban. Csak sok évvel halála után indult meg a kutatás, mely alapján kiderült, mit tett ő ezért a 2500 emberért. Az iskola falán elhelyezett emléktábla is ennek a köszönetnek a jelképe.

Romok és virágok

1945–1952

A háború befejeződése után, a közelmúlt szennyétől megtisztított iskola-épület visszavárta tanárait, diákjait és a régi szellemet, hiszen a gyilkos fegyverek is elhallgattak, a gyilkosok pedig egyrészt maguk is „kard által veszttek el”, másrészt méltó büntetésüket várták valahol, harmadrészt megszöktek a felelősségre vonás elől.

A fájdalmas emberi és súlyos anyagi veszteség nyomasztó hangulata uralkodott a patinás épületben. Dr. Zsoldos Jenő igazgató az életbe visszatért tantestület tagjainak tartott beszédet az alakuló konferencián 1945 augusztusában.*

„Tudom: a romokon is nőnek virágok...

Vallom, hogy Isten legnemesebb adományai között is a legboldogítóbb: a felejtetni tudás. S hiszem, hogy egykor én is idézni fogom Reviczky Gyula verssorát: »Nem azt sajnálom, hogy mindig csalódtam, / De hogy már többé nem csalódhatom!«

És mégis... Mielőtt kisarjad az omladékok fölött az új élet, szeretnék végigpillantani az összedőlt iskolai múltunk törmelékein: mielőtt a feledés elködösítené akaratlanul is a részletek foltjait s megtörné a visszaemlékezés erejét, szeretnék az eleven szemlélet közelségében találkozni azokkal a kartársaimmal, akikről a későbbi nemzedékek sem felejtkezhetnek meg soha [...] hogy leszámolva önmagunkban a múlt tragikus eredményeivel, mérlegre vethessük jövőnk kialakulásának körülményeit.

Romokban hever iskolai életünk huszonöt éve, az a negyedszázados, közös akarat létrehozta világ, amelyben a pedagógia általános követelményein túl, s a zsidó jelleg érvényesítése mellett az örök emberi eszmények meglátóivá szerettük volna nevelni ifjúságunkat. Lezárult ez a hu-

* *A Pesti Izraelita Hitközség leánygimnáziumának és ipari leány-középiskolájának évkönyve az 1944–1945-ös iskolai évről.* Szerkesztette: dr. Zsoldos Jenő igazgató. Budapest, 1945.

szonöt év anélkül, hogy mint iskolatörténeti eseményt megünnepeleltük volna. Üdvözlőbeszédek, elismerő szónoklatok, emlékkönyvi cikkek helyett halál, pusztulás, szenvedés és könnyek zárják le leánygimnáziumunk történetének első szakaszát, amelynek lényegmódosító mozzanatait minden túlzó párhuzamba állítás nélkül azonosíthatjuk a magyar zsidóság életének fordulóival. Iskolánk útra indulása, fejlődése, az osztályok számának hullámzása, anyagi elesettsége a zsidó közösség magyar politikai és társadalmi viszonyainak változásait mutatja.

Az első világháború utórezgéseinek lezajlása után a magyar zsidóságot ért erkölcsi megbélyegzés, a tanulás szabadságának korlátozása és ennek nyomán a zsidóság körében megnyilatkozó erősebb közösségi érzés kényszerítő hatása teremtette meg leánygimnáziumunkat. A húszas évek végén új nyomok jelzik iskolánk adataiban a társadalmi-politikai légkör-változás zsidó előjelű függvényét. Felengedett a társadalmi merevség, meglazultak az idegenkedés, az elzárkózás keretei, és a viszonylagosan kedvezőbb viszonyok között élő fővárosi zsidóság mohón használta ki a közeledés lehetőségét. Menekült – gyermekén keresztül – a zsidó iskola »megbélyegző teherterelétől«, és boldogan kereste az egyetemesebb környezet előkelő közelségét. Sőt amidőn az első zsidótörvény a maga kegyetlen nyíltságával ráeszméltette hovatartozásának felismerésére, még kétségbeesettebb törtetéssel igyekezett megvédeni gyermeke iskolai helyzetének esetleges előnyeit. A második zsidótörvénynek és a középiskolai tanszabadság intézményes megszorításának kellett jönnie, hogy leánygimnáziumunk létezéséről szélesebb körben is tudomást vegyen a pesti zsidó réteg.

De ez a fordulat nem takarhatta el előlünk a mögötte elhúzóódó sötét hátteret. Növendékeink számának gyarapodása kétes értékű gazdagodás volt. Az utolsó öt esztendő minden iskolai eseménye magyar-zsidó sorunk hanyatló irányára, új tájékozódás és jövőszemlélet keresésére, zsidó életünk háborús teherviselésének mértékére utal. [...]

A nyugodt és ütemes iskolai munka ettől kezdve nehézségeken, zökkenőkön át vezetett. S amidőn iskolaépületünket is el kellett hagynunk, csak erőnk megfeszítésével tudtunk úrrá lenni az egyre súlyosbodó akadályokon. Ebben az időszakban aztán már messze elkerültünk mindattól, amit zsidó leánygimnáziumunk mind környezeti, mind pedagógiai tekintetben nyújtani tudott vagy akart. Gazdag iskolai berendezésünk idegen hatóságoknak átadott leltári anyag lett, szertáraink felszerelése halomba hordott holt tömeg. Önképzőköri munkára, szociális tevékenységre, vallásos összejövetelekre, ünnepi alkalmakra, sportolótalálkozásra nem volt sem helyünk, sem időnk. Növendékeink osztályon kívüli nevelésére is legjobb esetben a folyosók ablakmélyedéseit vehettük igénybe. Keserűen szólva, múltunk maradványainak morzsáin tengődtünk.

De nemcsak külső eszközökben veszítettük el a teremő nevelő munka szükséges feltételeit, a lélektani tényezőket is nélkülözni kellett. Tanítványaink szüleinek leromlott anyagi helyzete, az apák munkaszolgálatos távolléte, az állandó riadók okozta nyugtalanság, a légítámadások pincébe kényszerítő zavara, a folytonosan megismétlődő hosszú szünetek szinte fonákjára fordítottak minden tanulmányi tervet és oktató akaratot. És mégis, e látszat-tanítás mögött is hősi küzdelem folyt: zsidó nevelőtanító szándékunk emésztő viaskodása a valósággal.

Ezen a göröngyös úton döbbsent ránk 1944. március 19-ének meg-rázó pillanata. Szétszóródtunk, és életpusztító sivárságban szenvedtük végig zsidó sorsunkat, s halálra készulten vártuk, hogy vidéki hittestvé-reink tragédiája rajtunk is beteljesedhessék. Kétségbeesés és remény között vergődtünk. Elhurcolt, elmenekült kartársaink végzete megsok-szorozta vigasztalanságunkat, az iskola megnyitásának lehetősége vi-szont várakozásunkat új távlatok felé terelte. Október 15-ének sötét délutánja aztán pontot tett izgalmaink, rettegésünk, űzöttségünk hó-napjai után, hogy még istentelenebb rémségekkel szembesítse a meg-maradt magyar zsidóságot, s benne iskolánk tanárait, ifjúságát és csa-ládjaikat. Száz napig állt az idő felettünk. Siralomházak lakói lettünk, halálra kiszemelt rabok.

És amidőn fővárosunk felszabadulása után szabad napfényre jutottunk s tapogatózni kezdtünk, mint a vakok, akiknek szeméről csoda hántotta le a hályogot, nemcsak otthonunkat, vagyonunkat, egyéni múltunkat talál-tuk a romok között, leánygimnáziumunkat is elseperte üldözőink véres uralma. Iskolaépületünk ugyan áll, viszonylagosan szerencsésen érték a gránáttalálatok, a külső falak ornamentikai sérülésein túl csak a tornate-rem és a harmadik emeleti osztálytermek tetőátütései mutatják a harcok nyomait, de belül csupaszon merednek a falak.

Mindenünk elveszett. A tábori postának s a 306-os honvéd hadikór-háznak átadott felszerelési tárgyait nincsenek meg, az Abonyi utcai épületben tárolt iratgyűjteményeinket hiába is keresnők, a hitközség által elszállított anyagunk, könyvtáraink, szertáraink állománya elkalló-dott, a hadviseltek rendelkezésére bocsátott értékeinknek nyoma ve-szett, a zsidó szükségkórház részére igénybe vett bútorainkat többé nem használhatjuk, az Országos Továbbképző Bizottság helyiségeiben maradt irataink javarészt megsemmisültek, vagyontárgyainknak az Eöt-vös utcai elemi iskolában elraktározott utolsó darabjait feldúlták, szek-rényeinket feltörték, okmányaink egy részét elhamvasztották, még iskolánk brokátselyem hímzett díszzászlója is az ádáz rablóvágy marta-léka lett.

De mi ez a veszteség ahhoz a csapáshoz képest, amelyet galád gyilko-saink sorainkban vágtak! [...]

Mélyen tisztelt kartársaim, mindaz, amit eddig említettem, mind hangulatban, mind tényekben azt a pillanatot rögzítik meg, amikor az új életkezdés első lélegzetvételénél tartottunk. A jövőnk homályban van. Még kivehető körvonalakban sem látjuk elkövetkező utunk állomásait. Nem tudjuk, minő mértékben jelentkezik majd a cionizmus hivatalos követelménye. Nem ismerjük az új államélet pedagógiai és iskolaszervezeti elméletének részleteit. Nem tehetjük mérlegre, milyen anyagi erőök segítik majd iskolánkat, hogy újra tanításra alkalmas otthonná legyen. Számptalan kérdésre kell feleletet kapnunk. Bizonyosat csak három mozzanatra vonatkozólag mondhatunk:

1. Iskolaépületünket orosz katonai kórház céljaira vették igénybe. A Rabbiszemináriumban két tanterem, az Országos Rabbiképző Intézet irodájában két helyiség, az Erzsébet körút 27. sz. alatt két szoba áll tanítómunkánk rendelkezésére. Osztályaink minden másnap jelenhetnek csak meg az iskolában.

2. Növendéklétszámunk jelentősen megcsappant. Nem az elhunytakra, az elhurcoltakra, a vidékre költözöttekre, a hitehagyottakra gondok, hanem azoknak a szükség-zsidóknak gyermekeire, akik a távozás lehetőségének legelső alkalmát felhasználva hátat fordítottak a zsidó iskolának. [...] Szabaddá lett az út, lehullottak a korlátok: a zsidó iskolára nincsen szükség többé.

3. Nekünk, a zsidó leánygimnázium és ipari leány-középiskola tanárainak hiánytalanul vállalnunk kell a régi munkafegyelmet. *Sub specie aeternitatis** kell dolgoznunk. Ma sokkal többet, mint ezelőtt, mert ma a hivatásteljesítésre, a tanító és nevelő feladat elvégzésére nem simává kövezett út vezet a tanterembe. [...] Sohasem voltunk csak tanárok a szó óraadó értelmében. Volt bennünk valami rátarti vágy, hogy zsidó iskolánk jobb és különb legyen, mint a többi. Ma pedig már óraadó tanárok sem lennének? Leánygimnáziumunk és ipari leány-középiskolánk bizonytalan jövőjét még kétesebbé teszi az, aki úgy kívánja: régi munkateljesítményünk kiemelkedő bélyege is a romok között heverjen.

Ellenkezőleg!

Nőjön mielőbb virág a romokon.

Dolgozzunk, felejthetetlen kartársaink buzgó munkájára emlékezve.

És adja Isten, ne csalódjunk abban a hitben, hogy ma leánygimnáziumunk második negyedszázadának első alakuló értekezletét nyitom meg.”

A jóhiszemű várakozás azonban megalapozatlan, naiv fikció volt. A szovjet rendszerű hatalomátvétel a negyvenes-ötvenes évek fordulóján napirendre tűzte a gazdasági és szellemi élet totális bolsevizálását, ezen belül az

* az örökkévalóság jegyében

állam és egyház szétválasztásának sajátos módját, az egyházak államosítását is, amely együtt járt az egyházi iskolák állami tulajdonba vételével. Mindössze nyolc középfokú egyházi iskola működését engedélyezték. A Domonkos, illetve Abonyi utcai zsidó iskola a kialakult új politikai helyzetben az iskolaátszervezések, oktatáspolitikai és hatalmi érdekek, épületgazdálkodási szükségmegoldások terepévé lett 1945–1952 között, egészen az épület állami tulajdonba vételének napjáig.

A zsidó gimnázium elköltöztetésének, illetve az ingatlan elcserélésének döntő elhatározását a kerületben lévő, szomszédos I. István Gimnázium úgynevezett „kitelepítése” tette szükségessé. 1952-ben Zugló-Istvánmező régi, jó hírnevű gimnáziuma, az Állami I. István Gimnázium utasítást kapott, hogy nagy hagyományokat őrző, patinás épületét adja át a Maxim Gorkij Magyar–Orosz Gimnázium és Általános Iskolának, cserébe az „egykori” zsidó gimnázium épületének egy részéért. Így – vagyis aktuálpolitikai megfontolásból – került az István Gimnázium öt esztendőre (1952–1957) a volt zsidó gimnázium épületébe, a szovjet iskola pedig a Gorkij fasorból az Ajtósi Dürer sorra.

Ily módon a sok anyagi áldozattal megalkotott, a világháborútól és gazdasági válságoktól sújtott oktatási intézmény a politikai érdekek nyomására búcsút mondott a régi falaknak, és a Rökk Szilárd utca 26.-ba költözött. Biztosabbnak látta a jövőt a Rabbiképző Intézettel egy épületben. A sztálini antiszemitizmus és „orvosperek” kulcsesztendeje óta aligha állíthatjuk, hogy a budapesti izraelita hitközség számára alternatívaként merült volna fel egykori épületük „átadása”. A racionális megoldás azonban lehetővé tette a helycserét. A rövid lejáratú ügyről egy jegyzőkönyv tanúskodik, amelyet 1952. szeptember 16-án írtak alá a Közoktatásügyi Minisztérium és az Izraelita Hitközség megbízott képviselői.

A Rökk Szilárd utcai épület most már teljes egészében – tulajdonjogiilag is – a zsidó oktatás és kultúra egyik központja lett. Itt alakult meg az Anna Frank Gimnázium. A Rökk Szilárd utca ugyanezen épületrészében működött 1952-ig (a csereköltözés idejéig) a zsidó tanítónőképző és gyakorlóiskola, amely államosított intézményként 1949-ben befogadni kényszerült a IV. kerületi (egykor Angolkisasszonyok) Állami Leánylíceum és Tanítónőképző Intézet tantestületét és diákjait, a későbbi Radnóti-gimnázium jogelődjét. Ez a jogelőd iskola cserélt helyet a zsidó gimnáziummal s költözött az Abonyi utcába.

Maucha Imre

A tanítónőképző

Ez az oktatási intézmény az Irányi utcában volt, és az Angolkisasszonyok Boldogságos Szűz Mária Intézetének (Institutum Beatae Mariae Virginis) nevezték 1865–1948 között. A rendet Ward Mária (1585–1645) a katolikusüldözések idején alapította a flandriai St. Omerben. Célja: a leányifjúság hitének megőrzése a leánynevelés iskolai-intézeti módszereinek alkalmazásával. Magyarországra még Ward Mária életében, 1627-ben Pázmány Péter hívta meg az angolkisasszonyokat. A pozsonyi első magyar leánynevelő intézet megalapítása után Pesten, Egerben, Veszprémben, Eperjesen,

Az angolkisasszonyok Váci utcai iskolája

Kecskeméten, a Zugligetben, Nyíregyházán, Klotildligeten és az erdélyi Élesden alakultak tanítónőképzők, kollégiumok. Budapesten 1915-ben nyílt meg a képzőhöz tartozó osztatlan, hatosztályos gyakorlóiskola, amely 1940-ben már osztottá és nyolcosztályúvá bővült.

A tanítónőképző 1938-ban líceummal egészült ki. Feladatának tekintette, hogy „a leányokat valláserkölcsi alapon és nemzeti szelvényben érett állampolgárrá nevelje, továbbá hogy felkészítsen a családi és iskolai gyermekneveléshez szükséges gyakorlati ismeretekre, valamint szakirányú főiskolai tanulmányokra is képessé tegye őket”. A történelem azonban másképp alakult: az egyházi iskolák államosítása miatt 1948-ban 430 magyar

Loránth Erzsébet, az államosított Tanítónőképző első, megbízott igazgatója

angolkisasszony tanárnak kellett elkészönnie közel 6000 tanítványától.

1948. augusztus 30-án Loránth Erzsébet magyartanárnő mint megbízott igazgató megnyitotta a IV. kerületi (ma V. kerületi) Állami Leánylíceum és Tanítónőképző Intézet, valamint a hozzá tartozó Gyakorló Általános Iskola alakuló tantestületi értekezletét, az iskola eredeti, IV. kerületi, Irányi utca 3. sz. alatti épületében. Vagyis az új képző az 1948. június 16-án elfogadott XXXIII. tc. által államosított Angolkisasszonyok Budapesti Líceumának, Tanítónőképzőjének és a vele kapcsolatos Gyakorló Általános Iskolájának helyén kezdte el az 1948–1949-es tanévet.

A megbízott igazgatónő a nyitóértekezlet résztvevőivel a következőket közölte: „A Magyar Népköztársaság 1948. évi XXXIII. tc.-e államosította a nem állami iskolákat. A vallás- és közoktatásügyi miniszter (Ortutay Gyula) kiküldte az állami átminősítési rendeletet az intézet igazgatójának és minden tanárának. Az átminősítést az igazgató és a szerzetes tanárok nem fogadták el, és így tovább nem tanítanak. Magyarországon a tanítónőképzéssel először az Angolkisasszonyok foglalkoztak. Pesten 1856-ban kezdtek meg a tanítónőképzést, és megszakítás nélkül folytatták a múlt tanév végéig. Sajnáljuk, hogy leánynevelő munkájukat tovább nem folytatják.” Közölte továbbá, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 163 868/1948. V. számú rendeletével az (állami) leánylíceum és tanítónőképző intézet igazgatói teendőinek ellátásával őt bízta meg. Loránth Erzsébet mb. igazgató melegen üdvözölte a megjelenteket, és kérte, hogy minden erejüket és tudásukat állítsák a magyar demokratikus nevelésügy szolgálatába. Ezután ismertette az évről-évre érkezett rendeleteket, hivatalos ügyiratokat.

E történelmileg predesztinált megnyitó után a konferencia tovább folytatta munkáját. Megnyílt az új korszak első tanéve, hogy a leánylíceumot és tanítónőképzőt elindítsa a „demokratikus állam” oktatáspolitikájának járatlan útján, és végrehajtsa mindazon törvényeket, utasításokat és rendeleteket, amelyekkel a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, a Tankerületi Főigazgatóság, a Pedagógus Szakszervezet, továbbá a Magyar Dolgozók Pártja, a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége, a Magyar Diákszövetség és az Úttörőszövetség mint felügyeleti hatóságok, illetve tanácsadó intézmények és politikai szervezetek a szovjet mintához vezető legrövidebb és legegyszerűsebb útra

kívánták terelni a pedagógustársadalmat. Az államosított, vagyis felülről átdemokratizált, egykor „elit” oktatási intézmény alapjaiban megváltozott, mivel az Angolkisasszonyok igazgatója és szerzetes tanárai nem kívántak együttműködni a kommunista kormánnyal. Tíz nem szerzetes tanár azonban elfogadta az állami átminősítést – azok, akiknek hivatástudata és létérdeke a pályán maradást diktálta. Ezekben az években szolgálati helyét, földjét, munkapadját, íróasztalát és katedráját senki sem kívánta önként otthagyni, hacsak teljesíthetetlen ultimátumot nem kapott, vagy hatalmi szóval el nem távolították. Az új hatalom azonban kényszerpályákat alkotott. Életben maradt intézményeket vert szét, és sohasem létezőket épített fel; felmondott, B-listázott és áthelyezett; kényszerszállásokat létesített, átköltöztetett és megszüntetett. Ilyenformán csatlakozott még az új állami tanítónőképzőbe tizenkilenc kiváló, más iskolából idehelyezett munkatárs, továbbá Vargha Sándorné dr. Erdélyi Olga pedagógia–filozófia szakos tanár, a lebombázott Damjanich utcai Magyar Királyi Tanítónőképző egykori igazgatója is. Az értekezlet jegyzőkönyvi megállapítása szerint „örömmel üdvözlöttük körünkben!”. Loránth Erzsébet, az 1948. június–novemberi időszakra kinevezett megbízott igazgató a tanítóképzés konzervatív, de európai szellemét hozta magával: az angolkisasszonyok tanítórendjének szigorú erkölcsű és műveltségű szellemét. Ezt képviselte a későbbiekben is – 1958-ig mint tisztán gondolkodó magyartanár és a hetvenes-nyolcvanas években mint iskolánk megtéveszthetetlen iskolaadminisztrátora.

A IV. kerületi Váci utcai Állami Tanítónőképző azonban – a tanügyi hatóságok átszervező türelmetlensége miatt – nem maradhatott eredeti helyén, hanem egy kevésbé szerencsés döntés következtében egyesítették a VIII. kerületben lévő zsidó tanítónőképzővel. Úgy vélték tán, hogy a két felekezet szellemisége majd kioltja egymást, és ezáltal létrejön a nevelésügy demokratizálása. A tanítóképzés még nevében is mintha a múlt árnyéka lett volna, mert a Röck Szilárd utcai egyesített tanítónőképzőt VIII. kerületi Pedagógiai Gimnáziumnak nevezték el. (Igaz, mindössze egyetlen tanévet bírt ki.)

Tehát 1948 novemberétől Loránth Erzsébettől dr. Árpássy Gyula vette át az igazgatói teendőket a VIII. kerületi Pedagógiai Gimnáziumban a Röck Szilárd utcában. 1952-ben, amikor megtörtént a helycsere az Aboynyi utcai zsidó gimnáziummal, s egyben megszűnt a kétfelekezetű tanítónőképző, a zsidó tanítónőképző nem költözött át zuglói épületünkbe. Az igazgatói megbízást ekkor Tímár György kapta, aki egy év után továbbadta a XIV. kerületi tanítónőképző és a vele kapcsolatos gyakorló általános iskola igazgatói teendőit – szintén csak egyetlen tanévre – Nemesahnyai Bélának.

Iskolánk tehát – tanítónőképzői jogelődjének minőségében – 1952-ben megérkezett az Abonyi utcába, a jelenlegi épületbe. Itt találta már az I. István Gimnáziumot, amely nem sokkal előbb átadni kényszerült alma materét a Maxim Gorkij-iskolának. Ez a „kényszerű társbérlet” az 1956–1957-es tanévig tartott.

A két „kitelepített”, hagyományaiban megbolygatott, politikai átnevelésre előírányzott iskola tanárai és diákjai osztoztak „közös sorsuk”-ban, bár nem minden nehézség nélkül viselték el. Például a három iskolában (gimnázium, tanítónőképző és gyakorló általános iskola) háromféle csengetési rend(etlenség) zavarta az oktatás nyugalma, s ehhez társult még a tantermek közötti áthallás és a különböző nevelési elvekből eredő számos nézeteltérés. A tantestületi értekezletek „örökzöld” témái: a tanári fluktuáció tarthatatlansága, a fűtetlen tantermek okozta megbetegedések, a tanulói mulasztások állandósulása, a gyenge tanulmányi eredmények és a meglehetősen kifogásolható magatartási problémák, igen gyakran a megkülönböztetett figyelmet élvező munkás- és parasztszármazású fiataloknál.

Az új épületben 1952-től 1955-ig tartott a tárgyi és „légköri” feltételek hiányába, valamint a hidegháborús politikai hangulatba történő beilleszkedés korszaka. A racionálisabb kibontakozás útját az 1955-ben beindított, két negyvenfős leánygimnáziumi osztály jelentette. Az iskola új vezetője ekkor Simon József német–pedagógia szakos tanár lett.

A fokozatosan leépített tanítónőképző, az önállósuló általános iskola és a most már két, egymástól független gimnázium békés egymás mellett élését – az 1955. október 14-i tantestületi konferencia jegyzőkönyvének tanúsága szerint – azért időnként szabályozni kellett.

A két általános leánygimnáziumi osztályt a földszinten, az általános iskola leányosztályait a II. emeleten, a tanítónőképző harmadik és negyedik osztályait pedig a III. emeleten helyezték el (ezek bejárata az Abonyi utcáról nyílt). Domonkos utcai ki-be járással az I. emeleten kaptak helyet az I. István fiúgimnázium és az általános iskola fiúosztályai. Természetesen iskolatípusonként decentralizálni kellett az igazgatói és tanári szobákat is. Fő a békesség! Úgy tűnik, ekkor teremtdőtt meg a 12 évfolyamos iskolamodell, bár ekkor még nemek szerinti megosztásban, de a sokszínűség kényszerének jegyében.

Az általános szegénység e korszak jellemző sajátossága volt mind a családokban, mind az oktatásban. Ezt az állapotot azonban a diákok és a pedagógusok egyaránt sokkal toleránsabban vették tudomásul, mint azután később bármikor.

A „szülők iskolája”-ként aposztrofált rendszeres fejtágítókön, a tanári továbbképzéseken, illetve a rengeteg tantestületi konferencián (1950–1951-ben tizennyolc, 1954–1955-ben „csak” tíz) és az osztályfőnöki órá-

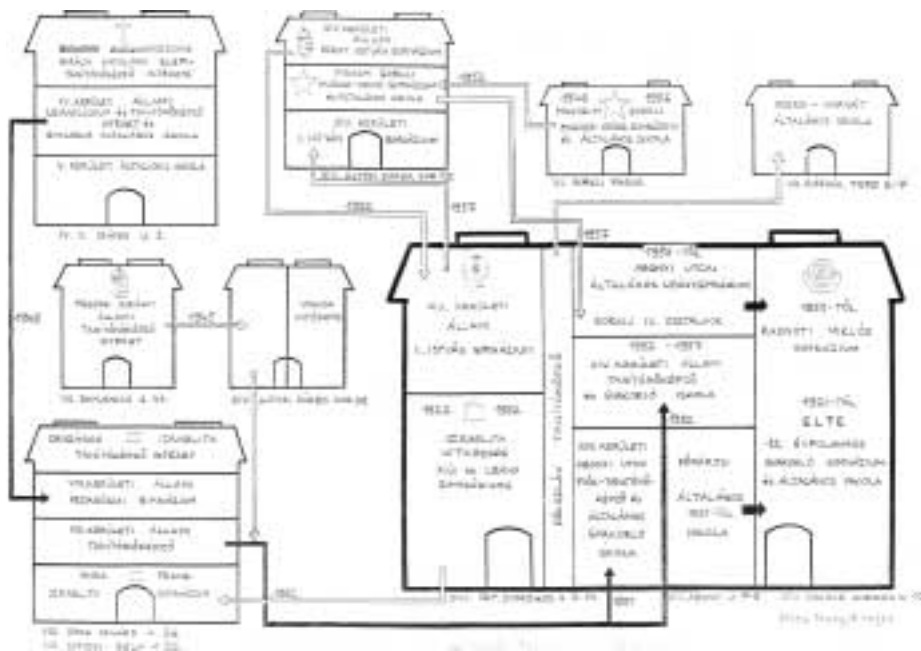
kon mindig magyarázatra szorult valami: az élelmiszerjegy újabevezetése, Sztálin emlékének törvénybe iktatása, a személyi kultusz túlkapásai, Nagy Imre jobboldali elhajlása, az SZKP XX. pártkongresszusának meglepő kritikai megállapításai, de nem kevésbé az egy hónapos szénszünet, a földrengés, az árvíz okozta károk – mind-mind politikai „miértek”-hez vezettek, míg el nem érkezett 1956 októbere, amely az iskola belső életét is felkavarta.

S minthogy jogelődünk tantestületétől ma már személyes búcsút aligha vehetünk, állítsunk emléket nekik a jegyzőkönyvekből ismert névsor segítségével. Néhányan ugyan beépültek későbbi gimnáziumi tantestületünkbe, többségük azonban eltávozott közülünk.

Az Állami Tanítónőképző tantestületének névsora 1948–1955*

Árpássy Gyula dr., Bagó Margit, Bakcsi Györgyné Magyar Éva, Balázs Dezső, Baranyai Gézáné, Beczkay Jenőné Sztankovics Aranka, Belezna Gézáné, Berencz János dr., Bori István, Bozsóki Ilona, Cservenka Gusztáv dr., Csutora Ibolya, Davidovics Jenőné Egri Magdolna, Debrei Vilmos dr., Farkas Mária, Fáy Hildegard, Fehér Imréné Berend Klára dr., Fekete Tiborné Fleckenstein Anna, Frigyesi Miklósné Sipőczy Aranka, Füzesy Miklósné, Gál Melinda, Hámos Imre, dr. Hidy Árpádné Gyulai Mária, Hódy Mihályné Katz Margit, Honti Péterné, Horváth Lászlóné, Hörömpöly Imréné Vanda Anna, Ipolyi György, Jaloveczky Péterné Czinkovszky Kornélia, Jánossy Miklósné Rossner Stefánia, Járó Zoltánné Torday Ildikó, Jólesz Lászlóné dr., Kalmár Márton, Kapos Henrikné, Karádi Károlyné Holl Magdolna, Keresztes Magdolna, Kertész János, Koblinger Erzsébet, Korpáczy Istvánné Laffers Margit, Kosaras Istvánné Kovács Irma, Kovács Gyula, Kozma Lászlóné Sárosy Róza, Kristóffy Gézáné dr., Kuti János, Lány Lenke, Lakatos János, Laurentzi Margit, Loránth Erzsébet, Lukács Aranka, Magyary Károly, Márai Lajosné Sárosdy Éva, Nagy Hermina, Naszódi Mária, Nemeshanyi Béla, Németh Anna, Nyitrai Róbert, Pálosi Éva, Pap Irén, Papp Géza, Prochnov Jolán, Rába Richard György, Rados Gyula, Rudolf Péterné Dániel Katalin, Salca János, Sántha Pál, Sarkadi Nagy Imréné, Sárközi Józsefné, Sárközi Gézáné, Sávoly Tituszné dr., Schnierer Ferencné Párkányi Veronika, Skersill Gabriella, Stegmüller Viktória, Szabó Sándor, Szabó Zoltánné Szilvássy Sarolta, Szász Ferencné Daróczi Klára, Székelyhidi Lajosné Király Erzsé-

* A névsorra vonatkozó részletesebb információk a kötetünkhöz kapcsolódó számítógépes DVD-mellékleten találhatók.

Az iskolaépületünkben működő tanintézetek 1948 után (Kiss Margit rajza)

bet, dr. Szollás Lászlóné, Takács Árpádné Nagy Erzsébet, Tapolczai György, Tímár György, Tímár Rózsa dr., Tóth Mihály, Tury Lajos, Vág-völgyi János, Vajda Cecília, Vajtányi Margit, Vargha Sándorné Erdélyi Olga, Végh Zoltánné dr., Víg Józsefné, Viga Zoltánné, Vizi Józsefné, Zemplén Szilárdné dr., Zibolen Endréné dr.

A véletlen úgy hozta, hogy 2008 júniusában jelen lehettem egy 55 éves érettségi találkozón, amikor őt, már nyugdíjas tanítónő kereste fel az egykori alma matert. Az emlékek felidézéséből született – kérésemre – Pál Sándorné rövid visszaemlékezése. Ebből idéznék néhány gondolatot:

„Édesapám javaslatára a tanítónőképzőbe mentem. [...] Sokszor megfordult gondolataimban: jó volt-e a választásom?

Akkor államosították az egyházi iskolákat, így az Angolkisasszonyok Tanítónőképzőjét is, s ekkor mentünk át a Röck Szilárd utcába, amely akkor már VIII. kerületi Állami Pedagógiai Gimnázium néven szerepelt. Mi hordtuk át az angolkisasszonyok iskolájából a könyvtár könyveit, a szertári dolgokat. [...] A Röck Szilárd utcában két és fél évet töltöttünk, mert a 3. osztály második félévét már a Gorkij fasorban kezdtük. Itt egy fél évet töltöttünk. [...] A negyedik osztályt ismét költözéssel kezdtük. Ekkor költöztünk át az Abonyi utcába. [...]

A pályát igazán akkor szerettem meg, amikor a hospitálások alatt a gyerekek »kistanítónéni«-nek neveztek. Csodálatos zene volt számomra e megszólítás. ... Amikor beléptem 47-es létszámú osztályomba, [...] mikor 47 csillogó szempár nézett rám, s visszamosolyogtak, akkor éreztem, hogy győztem!”

A forradalom leverése után – a belső békétlenség néhány kísérőjelenségén túl – újabb fejezete kezdődött az iskola történetének. Kiköltözött az épületből az I. István Gimnázium, mivel visszakapta elrekvirált épületét az Ajtósi Dürer soron. Ez a kedvező fordulat együtt járt a Maxim Gorkij Orosz–Magyar Iskola megszüntetésével. Saját általános gimnáziumunk viszont befogadta a megszüntetett iskola egy koedukált érettségiző osztályát mint orosz tagozatot. Az így átvett diákok és a velük érkezett tanárok jelentős hatással voltak a kialakuló Radnóti szellemiségére, noha a Gorkij jogi értelemben nem tekinthető iskolánk elődjének. Minthogy a Gorkij diákjai között nagy számban voltak jelen az akkori politikai elit gyerekei, részben innen eredeztethető az a vélekedés, amely hol pozitív – hol negatív éllel, megalapozottan – vagy éppen némiképp misztifikálva elitiskolaként aposztrofálja a Radnótit. Megszületett iskolánk épületében az önálló gimnázium és az önálló, körzetesített általános iskola – remélhetőleg „határidő nélküli” – tizenkét évfolyamban nevelő-oktató iskolaszervezete.

RADNÓTI – GYAKORLÓISKOLA

Maucha Imre

Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola története az 1990-es szerkezetváltásig

A névadás

Az önállóságot nyert – fiúkat és leányokat közös osztályokban tanító –, továbbra is Simon József vezetése alatt álló gimnázium és általános iskola elnevezését, illetőleg jelvényének megszerkesztését már 1957 márciusában szorgalmazta Máté Judit (Brunner Tamásné) francia–orosz szakos tanárnő. A július 4-i évváró konferencián újra szóba került a következő módon:

„Hozzászólások: Máté Judit javasolja, hogy a már korábban elhatározott Radnóti nevet vegye föl az iskola, és szeptember végén tartsa meg a névadó ünnepséget.

Igazgató válasza: a névadás kérdéséhez megjegyzi, hogy valóban aktuális. Megbízta az irodalmi munkaközösséget, hogy szeptember 15-ig nyújtson be indoklást Radnóti Miklós, Déryné és Basilides Mária nevének felvételére, mert a minisztériumba három javaslatot kell küldeni indoklással együtt.”

Ekkor még – az intézmény korábbi leányiskolai jellegénél fogva – egy női eszménykép állítása volt az elsőrendű követelmény. E koncepció jegyében Déryné színésznő és Basilides Mária opera-énekesnő neve mellett ötletszerűen elhangzott Kállai Éva kommunista mártír neve is, aki a Köztársaság téri pártház 1956. októberi ostromában szerzett sebesülésébe halt bele.

Radnóti neve mellett valóban a magyar munkaközösség tartott ki, hiszen az iskola már elvesztette leányiskola-jellegét. András Katalin (Jobbágy Károlyné) elsősorban Radnóti költői jelentőségét hangsúlyozta, antifasiszta múltján túl. Végül – egy év késedelemmel – 1959. május 9-én, a költő születésének ötvenedik évfordulója alkalmából történt meg a névadás. Az ünnepélyen Tolnai Gábor irodalomtörténész méltatta egykori egyetemi társának életművét:

„...tanár akart lenni. A nevelést, a tanítást tartotta az ember legszebb feladatának. [...] Nevelő volt már egyetemi hallgató korában. Nevelt bennünket is [...] becsületességével, igazságszeretetével.”

...és 1961-ben megszületett az egyetemi gyakorlóiskola

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanár szakos hallgatóinak jelentős létszámnövekedése miatt szükségessé vált egy harmadik gyakorlóiskola létesítése. A választás a Radnóti Miklós Általános Gimnáziumra esett. Mindez iskolánk újabb átszervezésével járt.

A középiskolai tanárok létszáma 1961-ben összesen 54 volt. Közülük 15-en kaptak vezetőtanári megbízást. További 15 vezetőtanárról az egyetem gondoskodott. A tanárképzés ügyeivel foglalkozó igazgatóhelyettesi megbízást Szathmáry Lajos magyar–latin–görög–pedagógia szakos tanár kapta meg, aki 1965-ig látta el ezen teendőket.

Kárteszi Ferenc rektorhelyettes, a Tanárképző Tanács akkori elnöke megnyitóbeszédében így köszöntötte az új gyakorlóiskola vezetőtanárait és az ötödéves tanárjelölteket:

„A Radnóti Miklós Gimnázium és a vele közös épületben működött általános iskola egy nagy iskolává, a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel kitüntetett ELTE Radnóti Miklós nevét viselő gyakorlóiskolájává egyesült. A mai nap ünnepélyes időpont az újjászervezett iskola életében is, hiszen valójában ma kezdődik kettős funkciója, nevezetesen az általános iskolai munka – az általános jelző itt nem az iskola szónak, hanem a munka jellegének a jelzője – és a speciális, gyakorlati tanárképző munka.

Az iskola vezetőjének és pedagógustestületének az ELTE odaadó segítségét és munkájuk iránti állandó és élénk érdeklődését, a kollegiális megbecsülést itt most előre is megígérem. Gondjaikban – ha segítségre lesz szükségük – mindenkor közvetlenül s bizalommal forduljanak hozzám.

A vezetőtanárokat és mindazokat a kartársakat, akik az ELTE tanárjelöltjeinek a gyakorlati képzésében részt vesznek, arra kérem, hogy fogadják a jelölteket elvtársi szeretettel, teremtsenek a kettős pedagógiai szituációnak megfelelő baráti légkört. Persze ne feledkezzenek meg arról se, hogy felelős vezetői, rendelkezésre jogosult felettesei itt az iskolai munkában a gondjaikra bízott jelölteknek.

Ezt a pillanatot ragadom meg arra, hogy – mint az ELTE Tanárképző Tanácsának elnöke – kedves kötelességemet teljesítsem. Simon József elvtárs lett az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolájának igazgatója, s e hivatalánál fogva a Tanárképző Tanács új tagja. Kinevezési okmányát az ELTE szívből fakadó jókívánságait tolmácsolva – átadom. Pedagóguslelkülettel, kommunista kötelességtudattal, emberszerető bölcsességgel végzett eddigi munkásságát fémjelzi ez a kinevezési okmány. Midőn új hivatású tisztébe beiktatom, kívánom, hogy új munkakörében leljen sok örömet, és érjen el múltjához méltó újabb, szép eredményeket.

Most pedig, a tanárjelöltek átadása előtt, a jelöltekhez fordulok néhány szóval.

Sajnos még mindig az a leggyakoribb eset, hogy a tanárjelöltnek ritkán jut eszébe, hogy tanár lesz: a gyermek értelmének kiművelése, személyiségének kibontakoztatása, a nevelés lesz a fő feladata s mindennapi felelős munkája. Többnyire azt mondják, én matematikus vagyok vagy történész vagyok stb., és ez a szemlélet nyomja rá bélyegét szellemi mozgásukra, sőt még külső magatartásukra is. Ez a karikatúra torz élességével jelentkezik az ifjú titánoknál. (Bocsánat, magamban így nevezek bizonyos diáktípust.) Pedig hát matematikában vagy történelemben elsősorban azért jól tájékozott a tanár, mert ez egyik feltétele, de csak egyik a többi közt annak, hogy jól tanítsa a matematikát vagy történelmet. Az ifjú titánok élete hamar megkeseredik az iskolában. A diák kikacagja, kollégái megutálják, s ha van benne önbíráló lelkiismeret, ráun önmagára is. »Az iskolai élet tükör, talán görbe tükör, melyben észreveheted hibáidat, ha ugyan éles a szemed, s van hozzá bátorságod, hogy belenézz.«

Simon József

Az iskola a gyerekeké. Ha szívesen mennek az iskolába, ha szeretik iskolájukat, akkor az iskola jó, hatása maradandó. Én úgy tudom, hogy a Radnóti ilyen iskola.”

A tanítónőképzőből egyetemi gyakorlóiskolává érett intézmény Simon József igazgatósága alatt vált valósággá, 1954 és 1965 között.

Szakmai hozzáértés és vezetői adottságok, szigorúság és igényesség tekintetében Simon József igazgató úr következetes vezető volt. Mégis a reá nehezedő újszerű feladat, éppen a hatvanas években kibontakozó nemzetközi és hazai politikai fellazulás, az ifjúságpolitikában helyben járást tanúsító oktatásügy nagyfokú lemaradása kérdőjelek sokaságát vetette föl a tanárképző egyetem és a gyakorlóiskola vezetősége között, aminek a végső kimenetele az igazgató lemondása és távozása lett. Az 1965-ös esztendő újból a korszakváltás éve lett.

Iskolánk legendás igazgatója, Lukács Sándor

Új igazgatója, Lukács Sándor személyében a Radnóti Miklós Gyakorlóiskola egy reformgondolkodású, megújulásra nyitott vezetőt kapott, akinek pedagógiai kultúráját és alkotó vénáját csak ifjúságpártoló mentalitása tudta felülmúlni. Aligha vitatható, hogy az ő 1981-ig tartó direktorsága idején alakult ki az az iskolastílus, tanár-tanuló viszony, tanári szuverenitás a hét-

Lukács Sándor

köznapiak gyakorlatában, amelyet kapuinkon kívül és belül „radnótis szellem”-nek neveznek híveink és kritikusaink. Mit is jelent e fogalom? Előbb ismerjük meg a személyiségét feleségének, Lukács Mária újságírónak 1989-ben adott interjúja egy részletéből:

„Lukács Sándor 1914-ben született Mezőkövesden. Édesapja nagyon szegény ember volt, így ő igen nehéz körülmények között nőtt fel. Elemi iskolába Mezőkövesden járt. Okos gyerek volt, jól tanult. Tanítója nagyon szerette, szüleit rábeszélte, hogy taníttassák tovább. Jelentkezett polgári iskolába, Egerbe. A felvételire a tanítója elkísérte. Nevetve szokta mesélni, hogy énekelnie kellett, és mert más

nem jutott az eszébe, elénekelte, hogy »Hétre ma várom a Nemzetinél«, amivel elég nagy sikert aratott. Négy év múlva végképp elszakadt családjától. Pestre jött tanulni a tanítóképzőbe. Félelmetes akarateréje már akkor is jellemző tulajdonsága lehetett. Operába, hangversenyre járt, az olcsó jegyre valót a magántanítványok tiszteletdíjából kuporgatta össze. És ebből a pénzből támogatta szüleit is.

Közben kapcsolatba került az ifjúsági mozgalommal. Akkoriban Marx műveit itthon nem lehetett kapni, könyvtárban lehetett hozzájutni, ott is csak német nyelven. Ő elhatározta, hogy elolvassa *A tőkét*. Németül, szótárból keresve ki minden szót, s mire átverekedte magát rajta, megtanult németül.

A Gutenberg téri zsidó tanítóképzőt igen jó eredménnyel végezte. Fölvették a Fővárosi Pedagógiai Szemináriumba, ami egészen különleges kegynek számított. Magyar–német tanítói képesítést szerzett. [...] A háborúban munkaszolgálatosként Ukrajnába került. Fegyelmezettsége, akarateréje itt sem hagyta cserben. Megtanult oroszul. Kis papírslejfnikre fölírta magának a szavakat, az ujjai közé tette, és úgy tanult menetelés közben. Aztán esténként, takarodó után kiszökött hallgatózni az ajtóhoz, amely mögött a tisztok a moszkvai és az angol rádiót hallgatták. Nagyon sokszor lebukott, olyankor büntetésből kikötötték: de másnap már ismét ott volt...

Tudni akarta, mi történik körülötte a világban. Ez a szenvedélyes érdeklődés is végigkísérte az életét...

De nagyon előreszaladtam. 1945 januárjában belekerült a politikai élet áramlatába mint kommunista, s mint a pedagógus-szakszervezet országos titkára. 1949-ig a Magyar Kommunista Párt parlamenti képviselője is volt. Élete dicsőségének tartotta, hogy nagy szerepe volt az iskolák államosításában és az általános iskolák létrehozásában.

1949-ben, miután Rajk Lászlót letartóztatták, valahogy – úgy látszik – őt is érintette ez a vihar, mert visszavonták képviselői mandátumát, eltávolították a szakszervezetből... Kinevezték a cisztercita – József Attila – gimnázium igazgatójává. Ő volt ott az első világi igazgató, akitől mint »nagy kommunistától« eleinte nagyon féltek. Mesélte, hogy az első érettségien, végigsétálva a padok között, bele-belenézett a dolgozatokba, és megdöbbenve látta, hogy minden dolgozat valami Marx–Engels-, rosszabb esetben Rákosi-utalással kezdődik. Erre barátságosan felszólította a gyerekeket, hogy a tárgyról írjanak. Alighanem ezzel okozta nekik az első kellemes meglepetést. Azután műveltségével, német–francia nyelvtudásával. Franciául Párizsban tanult, ide 1938-ban utazott.

Életének következő állomása az '53-ban megalakult Rákóczi Katonai Középiskola volt, ahol ő lett a gimnázium igazgatója...

Ehhez a korszakhoz még annyit, hogy haladó, progresszív gondolkodása sosem hagyta cserben, az ötvenes években nehezen tűrte a szemellenzős politikát, mindenről önálló véleménye volt. 1956 októberében újjá akarta szervezni a pedagógus-szakszervezetet, koalíciós alapon, úgy, ahogy '45-ben kezdett működni. Elő is kerültek a régi koalíciós partnerek, akik ismét az ő kedvéért – annak ellenére, hogy kommunista mivoltát hangsúlyozta – vállalták a feladatot. Egyévi sikeres működés után, drámai körülmények között eltávolították. Négyhavi munkanélküliség után a Fazekas Gimnáziumba került mint igazgatóhelyettes. Innen került a Radnótiba 1965-ben.

És ami ezután következett, a radnótisok jobban tudják, mint én..."

1965 őszén, a tanévnyitó tantestületi konferencián új pedagógiai programot hirdetett meg iskolánkban, melynek maradandó értékein ma sem lehet vitatkozni: a fakultációs rendszerű oktatást.

A fakultációs kísérlet története*

„A gimnáziumi oktatás megújítási folyamatában a hatvanas évek végén két jelentős elképzelés körvonalazódott. Az egyik Welker Ottó »tagozatos modellje«, a másik Lukács Sándor »fakultációs« rendszere. Bár később országon belül a tagozat terjedt el, Lukács a Radnótiban a maga fakultációs szisztémájával próbálkozott. Ezt egyfelől saját szakmai tekintélyének köszönhette, másfelől annak, hogy a Radnóti az ELTE intézményeként némileg jobb anyagi feltételek közt működött, mint más gimnáziumok. [...]

* Mezei Károly 1992-ben kiadott könyve alapján mutatjuk be Lukács Sándor életművét. Mezei Károly: *Lukács Sándor. Magyar Pedagógusok*. Budapest, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1992.

A fakultációs modell Lukács Sándor legismertebb és legjelentősebb pedagógiai műve, amelyet a Radnóti igen kiváló tanári karával sikerült a gyakorlatba is átültetni. Az első híradás a kísérletről a *Valóság* 1970/2. számában jelent meg *A korszerű iskoláért* címmel. A szerző kifejti, hogy a gyorsan változó világban nem tartható a zárt osztályrendszerben folyó statikus képzési rend, amely egy egész életre igyekszik felkészíteni a tanulókat. »A holnap emberének gyorsan kell alkalmazkodnia a fejlődő tudomány és az új technika követelményeihez, munkája és foglalkozása számtalan változáshoz« – írja Lukács Sándor *Zárt osztálykeret vagy választható tárgyak?* című cikkében. (*Köznevelés*, 1973 [29]/4, 11–12.) Erre szolgálna a differenciált oktatás egy új lehetősége, a fakultáció. [...]

Mit várt Lukács Sándor és a Radnóti tanári kara ettől a kísérlettől?

- A tanulók szakkör, különóra és egyetemi előkészítő helyett az iskolában készülhetnek fel az általuk kívánt tárgyból, ezzel csökken a túlterhelés, a gyerekek egyéni tanulásra, önművelésre fordíthatják idejüket.
- Növekszik a gyerekek döntési felelőssége életük szervezésében, a családban és az iskolai közösségben egyaránt.
- Növekszik a tanár önállósága a tananyag és a módszerek kiválasztásában, a kis csoportokban szorosabbá válhat a diák-tanár kapcsolat.
- Oldani szeretnék az iskolai struktúrák merevségét, számítanak a tanárok aktivitására és arra, hogy a gyerekeket is mozgékonyásra, kezdeményezésre tudják serkenteni.

[...] az 1970-ben jelentkező nyolcadikosok a gimnázium első osztályában szereplő tárgyak közül kettőt önként kiválaszthattak, hogy azokat nagyobb óraszámban, részben vagy teljesen önálló csoportokban tanulják. [...] a legtöbben a matematikát, az angolt, az orosz és a német nyelvet, a magyar irodalmat, a kémiát és a biológiát választották. [...]

A tanítás a fakultációs tárgyak esetében csoportokban történt, ezek létszáma 12–24 fő volt. Az idegen nyelvek és a matematika teljes óraszámát (5, illetve 7) csoportban, míg a magyar, a kémia és a biológia alapóraszámát osztálykeretben, a többletórákat pedig csoportban vezeti ugyanaz a tanár.

[...] (az 1970–1971-es tanév zárásakor) a tanulmányi átlag már jelentősen emelkedett. Különösen a fakultációs tárgyak átlagai magasak (a magyar nyelv, orosz, német, matematika, kémia egyaránt 4,1; a biológia 4,5; a magyar irodalom 4,6). [...] 1974 júniusában »kifutottak« az első, négy évig fakultációs rendszer szerint tanuló csoportok 184 érettségizővel. [...]

Karakteresen kirajzolódott a fakultációs és a tagozatos rendszer közötti különbség: a tagozatos osztályban gyengén szereplő gyerekek előbbutóbb »visszacsúsztak« a normál tantervű osztályokba, a fakultációs rendszerben viszont volt lehetőség a szakváltásra. Ezenfelül a fakultációs rendszer vállalta a gimnázium második funkcióját is. Különösen a harma-

dik tárgyak (idegenvezetés, nyelvvizsga-előkészítő, számítástechnika, laboráns, műszaki rajz) teremtették meg a gyerekek számára szakmunka vállalásának lehetőségét a középiskola befejezése után.

Az egyetemi felvételin jól szereplő gyerekek száma jelentősen emelkedett, és minden évben kiválóan szerepeltek az országos középiskolai tanulmányi versenyeken (OKTV) is. (1962-ben egy, 1963-ban öt, 1964-ben hat, 1966-ban hét, 1967-ben három, 1968-ban kettő, 1969-ben hat, 1970-ben négy, 1971-ben nyolc, 1972-ben kettő, 1973-ban öt, 1974-ben hat, 1975-ben hét, 1976-ban tizenkettő, 1977-ben nyolc, 1979-ben négy, 1980-ban hat, 1981-ben kilenc és 1982-ben kilenc radnóti ért el jó helyezést valamelyik tárgyból.)

A Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium fakultációs kísérlete tehát sikeres volt. Több más gimnázium is érdeklődött iránta. A szolnoki Varga Katalin Gimnázium némi módosítással átvette a rendszert. Ugyancsak átvette a XVII. kerületi Fürst Sándor Gimnázium és a XXI. kerületi Jedlik Ányos Gimnázium. [...]

Lukács pedagógiai sikereinek és tekintélyének csúcsán, 1981-ben vonult nyugdíjba.”

A *Valóság* 1974/9. számában Lukács Sándor hosszú tanulmányban összegezte az országban egyedülálló iskolaszervezet kézzelfogható eredményeit. Egy 1975-ös keltezésű, kéziratban maradt írásából* idézzük fel gondolatait a lassan feledésbe merülő, kiváló koncepciójú, a maga idején sok vitát kiváltó „fakultatív elv” szándékairól.

„A vita körülötte oly szerteágazó – és gyakran rossz irányba mutató –, hogy érdemes felidézni az MSZMP Központi Bizottság határozatának bíráló megállapítását a mai helyzetről: »...minden tanulónak – az általános iskola felsőbb osztályaiban és a gimnáziumban is – kötelező óraszámok keretében azonos tananyagot kell tanulnia, függetlenül attól, milyen egyéni képességei, milyen irányú tehetsége van.« [...]»

A fakultációnak – a differenciálás lehetőségének – tehát csak az lehet az elsődleges célja, hogy a tanuló kedve, érdeklődése, egyéni képességei szerint választhasson tárgyat, tárgyakat, foglalkozásokat. [...]

Hamis az a felfogás, mely szerint »az indulási különbségeket«, a bizonyos tárgyakban jelentkező »hátrányos helyzetet« csak egységes tantervű osztályban lehet kiegyenlíteni. Ötéves gyakorlatunk is bizonyítja, hogy a hátrányok behozása is könnyebben megy, ha a tanuló más területeken is kiemelkedhet, ezt pedig a differenciáltság, a választás teszi lehetővé. A tanuló esetében a hátrányos helyzet egyértelmű megjelölése (és esetleges konzerválása) rendkívül veszélyes politikai és pedagógiai diszkriminációhoz vezet-

* Lukács Sándor: *Megjegyzések a fakultációról*.

Lukács Sándor emléktáblája az iskola aulájában

het. Általánosítható tapasztalat viszont, hogy bármilyen színvonalú általános iskolából – nyolcesztendősi iskolai tanulmányok után! – differenciált képességű, érdeklődésű tanulók kerülnek ki. Feltétlenül tudnak (és szeretnek) választani a felkínált lehetőségek közül, és pótolhatatlan kár keletkeznék abból, ha a négyéves középiskolai időszak első évében (éveiben) lemondanánk arról a pedagógiai nyereségről, amelyet a tanuló szabad választása – és ezáltal felelősségérzetének növelése – biztosíthat.”

„Hatvanhét évesen vált meg az iskolától. Hét évvel lépte túl a nyugdíjkorhatárt, saját elhatározásából ment el, de lelkileg beleroppant. Azután testileg is.

Be-benézett az iskolába, tapasztalatait, tanácsait igényelték. De ez már nem volt ugyanaz. A gyerekek – ők hiányoztak.

Otthon írogatott, dolgozott, rendezgette dolgait. Kérleltem, hogy írja meg az emlékiratait, hiszen nagy idők részese volt. Hozzá is kezdett, de minden meggyőződés nélkül. Nem volt kedve hozzá...” – fejezte be visszaemlékezését Lukács Mária.

Lukács Sándor neve és a „fakultáció” fogalma hazai oktatásunkban elválaszthatatlanul jelenti – egy pedagógiai értékrend nevében – a jobb minőségre való törekvést. De a Lukács-koncepció évről évre – s halála

után is – egy tanári közösség kollektív együttműködése révén vált (országos méreteken sajnos nem követett) egyedi valósággá. Méltó tehát, hogy olyasvalaki nyilatkozzék a szellemi forrásról és a közös ügyről, aki maga is részese volt az induló és beérkező módszernek. Pataki Pál nekrológjából idézünk:*

„Rendkívül szerencsénk volt nekünk, akik az ő irányítása alatt dolgozhattunk a budapesti Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában. Ez a vibrálóan okos, szuggesztív pedagógus nagyszerű iskolát teremtett. »Zseniális igazgatónk van« – mondogattuk büszkén, és akik nem ismerték, hitetlenkedve hallgattak bennünket. Amikor mi munkába álltunk, a fiatal diplomások nagy része elégedetlenül, magára hagyatva mozgott a világban, sokan nem tudták felfogni, hogy mi lelkesedünk, remekül érezzük magunkat, úgy véljük, hogy rákerültünk az igazi vágányra.

Kisujjában volt az iskola, a nevelés. Abszolút biztonságot sugárzott maga körül. Minden értelmes kezdeményezést örömmel pártolt: »Ha biztos vagy benne, hogy ezzel jót teszel a gyerekeknek, tessék, csináld meg!« – mondta, és mi sikerrel próbálhattunk a hétköznapiokból ünnepi csodákat varázsolni, mert ott állt tanácsaival mellettünk, és tudtuk, segít, ha mégis kudarcot vallunk. A tanulók hallatlan tisztelettel vették körül. [...]

A Radnóti igazgatójaként részt vett számos, a közoktatást szervező, tervező bizottság munkájában. Hallatta szavát, de gondolatait csak a mi iskolánkban tudta megvalósítani.

Ajándék volt nekünk, hogy Lukács Sándorral dolgozhattunk együtt.”

Lukács Sándor – ahogyan őt iskolánkban tanár és diák egyaránt nevezte: „Diri bácsi” – utódlásának kérdése ad hoc intézkedésekre készítette az egyetem és a gyakorlóiskola vezetőségét 1981–1982-ben. Egy korábbi elképzelés alapján Zanati Béla matematika–fizika szakos tanár lett volna az utódjelölt, aki azonban közben a Jedlik Ányos Gimnázium igazgatója lett. A pályázat pedig nem járt sikerrel, senki sem pályázott a Radnóti Miklós Gyakorlóiskola igazgatói állására.

Iskolánk eredményei az országos versenyeken és a felvételi statisztikákban egyaránt igazolták a fakultációs rendszerű oktatás sikerét. Az is bizonyossá vált, hogy iskolánk új igazgatójának Lukács Sándor szellemiségét kell követnie. A racionális továbblépést tehát a „falakon belül” látszott célszerűnek megoldani.

Az ELTE és a tantestület egyaránt helyeselte, illetve támogatta Lami Rudolf igazgatóhelyettes azon elhatározását, hogy 1987-ben esedékes nyugdíjba vonulásáig elvállalná az iskola vezetését. A Radnóti Miklós Gyakorlóiskola tehát folytathatta a megkezdett utat.

* Pataki Pál: *Lukács Sándor 1914–1984*.

Lami Rudolf

Az egyre markánsabban nyomon követhető iskolatradíciók megőrzése jegyében született meg 1983-ban – közel húszesztendős kényszerszünet után újra – az iskola évkönyve.

Egy évvel később került sor az iskola aulájában Varga Imre Radnóti Miklós-kisplasztikájának leleplezésére. Ez az ünnepélyes alkalom készítette akkor az iskola néhány tanárát az első, nagyobb kitekintésű iskolatörténeti kiállítás megrendezésére az aulában. Mondhatnánk, gyakorlóiskolánk karaktere tovább erősödött Lami Rudolf direktorsága idején.

Lami Rudolf vállalását – vagyis a folyamatoság elvének fontosságát – igazolják egyrészt a sikeres egyetemi-főiskolai felvételi eredmények, másrészt a tanulmányi versenyek helyezettjeinek számszerű növekedése. Az 1969–1970-es tanévben az egyetemekre és főiskolákra jelentkezők 59 százalékát, az 1979–1980-as tanévben 69 százalékát, az 1989–1990-es tanévben 93 százalékát vették fel. Az idézett húsz év adatai azt mutatják, hogy – a fakultációs rendszernek köszönhetően – jelentős mértékben növekedett a továbbtanulási kedv és a felsőoktatásba bejutók száma.

1987-ben kezdődött el Réz Gáborné 15 évig tartó igazgatói tevékenysége, a nyolcvanas évek végén, történelmünk, oktatáspolitikánk és iskola-történetünk egyaránt legdinamikusabb korszakában.

Kellenek-e elitiskolák?

Mindeközben azonban méltatlan „vád” érte iskolánkat! „*Kellenek-e elitiskolák?*” – tette fel az *Ifjúsági Magazin* újságírója 1988 januárjában* a meglehetősen vulgáris, vitaindítónak szánt kérdést. Modellnek iskolánkat szemelte ki, amiből még akár pozitív megítélésünk is következhetett volna. Sajnos azonban a felületesen összehordott riportok eredménye iskolánk oktató-nevelő munkájának teljes félreértése lett.

A tanulókat, tanárokat és minden tisztán látó szakembert felháborított ez a támadás, amely az „elit” fogalom társadalmilag-politikailag pejoratív értelmezését tűzte ki céljául.

Emlékkönyvünknek nem feladata külön elemezni az azóta már igencsak túlhaladott elvi kérdést, hiszen már 1988-ban meg tudtuk adni a választ: igenis volt, van és lesz szükség úgynevezett „elitiskolákra” Magyarorszá-

* *Ifjúsági Magazin*, 1988 [XXIV]/1.

gon, amennyiben az elit fogalma nagyobb tudást, tehetséggondozást, illetve emberléptékűbb iskolai légkört jelent. Ez esetben akár az elismerésnek egyik szokatlan formája lehetett volna az „elit” megbélyegzés.

Iskolánk történetében ez volt azon pillanatok egyike, amikor tanulóink az első megdöbbenés után a tettek, vagyis a válaszadás mezejére léptek és egyszerű, nagyon természetes érvekkel a torzkép helyébe a megélt valóságot állították.

A cikksorozat vádjaiival szembeállítjuk iskolánk védőbeszédének egy-egy részletét.

Így kezdődött az *Ifjúsági Magazin* kihívása 1988 elején:

Karzatjegy a Vígsházba

„– Elitiskola? – néz le rám 180 centije hetyke magasságából a srác. – És miből tetszik azt gondolni, hogy a Radnóti egy elitiskola?

– Miért, nem az? – vágok vissza azonnal, s a srác talán válaszolna is, ha nem csengetnének órára.

Tényleg, miből gondolom, hogy a Városligetig nyúló, csöndes zuglói utcában megbúvó vöröstéglás épület elitiskola? Talán abból, hogy amikor én ide jártam, ezelőtt 15 évvel is az volt már, s azóta is történt itt egy és más, amire felfigyelt a pedagógiai szaksajtó.

Azt üzeni az igazgató néni, lihegi mellettem egy izgatott hangocska, hogy 10 perc múlva ráér. Addig tessék megnézni az iskolatörténeti kiállítást.

Istenem, micsoda remek dolog, ha egy iskolának múltja van! Ezek a sebtiben felhúzott beton- és üvegkalickák mit állítanak ki vajon, ha önmagukról kellene vallaniuk? A Radnótiban van anyag bőven, több terem is megtelne tőle, nem csak ez az egy...

Réz Gáborné doktor, az iskola vezetője a tágas és elegáns igazgatói irodában fogad:

– Én nem fogalmaznék úgy, hogy a mi iskolánk elitiskola, inkább azt mondanám: jó hírű. Vannak kiváló tanáraink, s ami szerencse ebben az állandóan változó iskolarendszerben, mi húsz éve nagyjából azonos rendben tanítunk. Ez a fakultációs rendszer bevált. A nálunk érettségizett gyerekek 55–75 százalékát azonnal felveszik egyetemre vagy főiskolára. Ha ettől »elit« lehet egy iskola, akkor a Radnóti tényleg elit.

– Ön mit tekint elitiskolának?

– Hát például ezek a most alakuló, kétnyelvű iskolák, ahová az ország egész területéről válogatják a gyerekeket. Gyönyörű, modern épület, korszerű eszközök, számítógépek. Ezek egyikével sem dicsekedhet a Radnóti. A kapubejáratunk tíz éve föl van állványozva, a felszereltségünk átlagos, a mi tanáraink cipelhetik az írásvetítőt egyik osztályból a másikba. S ami a legfőbb: általános iskoláknak körzete van, ahonét kötelességünk minden gyereket felvenni. Igaz, hogy gimnáziumunkba

Az újságcikk

felvételizni kell, az is igaz, hogy erős a felvételi, de hát végső soron ott már a gyerekek képességein múlik minden.

Mintha az igazgatónő szavait akarná igazolni Erika, apja tényleg fizikai dolgozó: asztalos. Erika ráadásul a legerősebb szakra jár, magyar–történelemre, ahol többszörös volt a túljelentkezés.

– Rajtam kívül csak ketten vannak még az osztályban, akiknek fizikaiak a szülei – mondja Erika. – Nyolcadikban nem sok jóval biztattak a tanárok, amikor megtudták, hogy ide jelentkezem. Sírtam, amikor felvettek. Másoknak ez természetes, nekem nem az. A

családi háttér nagyon is érezhető a viselkedésükben, sokkal magabiztosabbak. Ők nem félnek a jövőtől, mert tudják, hogy a szülei ügyis egyengetik az útjukat. Nekem mindenért nagyon meg kell dolgoznom. Én azt is meg gondolom, hogy hányszor megyek le napjában a büfébe, és nem hívhatok meg egy rakás embert süteményre.

Erika előtt a padon Hankiss Ágnes *Kötéltánc* című könyve. Egy felnőttnek is nehéz olvasmány. Mit akarhat vele?

– A Martinovics-felkeléshez ez az ajánlott irodalom. Azt mondta a tanárnő, hogy a tankönyvet ne is olvassuk el addig, amíg ezt a tanulmányt meg nem beszéljük, merthogy a kettő szemlélete – finoman szólva – nem egyezik meg.

Nézem ezt a komoly szemű lányt. Olyan, mint aki sosem volt vihogó bakfis. Talán csak azokban a pillanatokban, amikor a húszforintos állójeggyel előresurran a színházban, hogy közelebből lássa az *Álomkommandót*, a *Csiksomlyói passiót*, a *Coriolanust* vagy a *Csirkefejet*.”

Tanulóink első, az utókorra maradt reakciója iskolaújságunkban, a Radírban szólalt meg. Egy kívülálló számára talán feltételezhető volt, hogy a mundér becsületét védik, bátran állíthatjuk azonban, hogy önkritikus hangvételükkel éppen tisztánlátásukat bizonyították. A Radírnak ezt a számát elküldték az *Ifjúsági Magazin* szerkesztőbizottságának, amelyre rövidesen megérkezett a záróakkordnak tekinthető válasz. Az *IM* 1988. márciusi száma* közölte a

* *Ifjúsági Magazin*, 1988 [XXIV]/3.

radnótis álláspontokat, természetesen nem teljes terjedelmükben, hanem megvágva. Mi a teljes válaszokat tartjuk hitelesnek.

„...a cikk írója hiába beszélt kiváló szakemberekkel, pedagógiai kutatókkal, iskolai pszichológussal, az iskola általa kiválogatott volt és jelenlegi diákjaival, nem kapunk választ: kellenek-e elitiskolák? Arra sem, hogy mitől elit a Radnóti, a Fazekas vagy az Apáczai, esetleg a Ságvári és így tovább. A szülőktől vagy a tanulmányi eredményektől függ az elítéltség? Fokmérő-e a zsebszámológépek száma? (Úgy tudom, régen a logarlécesekre haragudtak...) Egyáltalán, hol az a határ, ahol egy szülő még nem elit, de már majdnem az? Hogyan juthatnánk el odáig, hogy a nem »elit« szülők gyermekei közül is minél többen kiváló tanulók legyenek, s az iskola elvégzése után protekció helyett a rátermettség és a tudás legyen a döntő? Választ erre sem kapunk...”

(... Edit, II. A)

Egy radnótis öregdiák bölcsessége zárta le a vitát, akinek véleményével akkor is egyetérthettünk, s ma se gondoljuk másképp.

„Hozzászólás az elitiskolák szükségességéről írott cikkhez, amelyben az újságíró végre visszavághatott az egykori iskolájában őt vélhetőleg ért sérelmekért.

1966-ban érettségiztem az ELTE Radnóti Miklós Gimnáziumban. Valóban sok értelmiségi családból származó gyerekekkel jártam együtt. S tudja, újságíró, mi volt rajtuk a feltűnő? Nem a családi háttér. Okosak voltak. Tehetségesek. Ez az egyszerű tény, hogy észbelileg vannak jól eleresztve, valahogy nem kap hangsúlyt a cikkben. A főorvos papa, tudományos munkatárs mama igen. A pénz, a befolyás igen. Az itt végzettet semmi sem kényszeríti, hogy hamar megtalálja önmagát. Lébecolhat. Eltartják. Hát igen. Nincs igazság. Az idejártó gyerekekből erőszakkal kihozzák a maximumot. Pedig az aluljáróban mennyivel jobb lenne! Ott nem sulykolja senki beléjük az alkalmatlanságtudatot. A radnótisok bejutnak az egyetemekre, és belőlük lesz a vezető értelmiség! És mindig újratermelődnek! Veszélyes! [...] Én ma is abból élek, amit ebben az iskolában kaptam. A tudáson kívül nekem humánus adott. Szubjektív a levelem, akárcsak az újságcikk, pedig annak nem szabadna. Kedves Újságíró! Ha ilyennek látta a Radnótit, miért nem ment át egy szerényebb gimnáziumba? Tán csak nem volt nagy a szülői nyomás?”

(... Györgyi, Visegrádi utca)

TEGNAP – MA – HOLNAP

Réz Gáborné

Iskolarendszer-váltó hangulat és bizonytalanság az iskola létében

A hat- és nyolcosztályos gimnázium

1987-ben, nem sokkal a rendszerváltozás előtt lettem a Radnóti Miklós Gyakorlóiskola igazgatója, tíz évvel azután, hogy tanítani kezdtem ott. Az iskola életét, problémáit jól ismertem, hiszen 1983 és 1987 között igazgatóhelyettesként már részt vehettem a vezetőség munkájában. Mégis mélyreható, széles körű helyzetelemzést kellett végeznünk az iskola további előrelépésének meghatározásához. Az elemzést a tantestület munkaközösségei segítségével el is végeztük, és (dióhéjban) a következőket állapítottuk meg:

A 12 évfolyamos oktatási folyamatban azt láttuk, hogy a 10–14 évesek egységes tanterv szerinti tanításának eredményeképpen az olvasni is nehezen tudó általános iskolás leszakadt társaitól, ugyanakkor az intellektuális érdeklődésű gyerekek erőfeszítés nélkül elsajátították az ismeretanyagot, így nem szokták meg a tanulást, hiszen minimális munkával értek el jó eredményeket. Majd a 14–18 éves korosztálynak magasabb szinten ugyan, de ismét megtanítottuk az általános iskolában már elsajátított tananyagot. A felesleges ismétlésekre tékozolt idő és az egyes tantárgyak túl részletes, maximalista tantervei, valamint a felsőoktatási intézmények felvételi vizsgáinak technikáira való felkészítés a heti óraszámok túlzott növekedéséhez vezetett. Mivel a gyerekek az eléjük állított követelményeket azok aránytalanul magas szintje miatt nem tudták teljesíteni, szelektáltak a tantárgyak között. Háttérbe szorultak a felvételi pontot nem jelentő, valamint az érettségín sem feltétlenül előforduló tantárgyak. Az irreális elvárások így a munkamorál lazulásához vezettek.

Mindezekből következett a változás szükségessége. Ki kellett jelölni az irányt, a leglényegesebb lépéseket. Ennek legalapvetőbb mozzanata a heti óraszámok csökkentése volt, amit a felesleges ismétlődések megszüntetésével, a gyermekkel szemben reális követelményeket támasztó, használható, praktikus ismereteket tartalmazó tantervek kidolgozásával kívántunk megoldani. Lényeges volt a rokon tantárgyak tanterveinek összehangolása,

az, hogy az egyik tantárgyban tanítottak erősíték a másik, hozzá közel álló tantárgy tanítását. Egy gyerekbarát, az intellektuális fejlődést, a művészeteken keresztül az érzelmi élet kultúráját és a mozgást, az egészséges életmódot egyaránt szem előtt tartó, komplex, az előbbiek egyenrangúságán alapuló tantervhálózat kialakítását terveztük. Ennek megvalósulása 1990-ben kezdődött a nyolcéves gimnázium indításával, majd 1992-től már a hatéves gimnázium is működött.

Hagyományosan a 12 évfolyamos iskola 4 (általános iskola alsó tagozat) + 4 (általános iskola felső tagozat) + 4 (gimnázium) éves szakaszokból állt. Mi az alsó tagozat négy évéhez hozzáillesztettünk még két évet, az 5. és a 6. évfolyamokat. E két év szorosan kapcsolódik az alsó tagozathoz, az alapfokú tanulmányok megerősítését, elmélyítését biztosítja, ugyanakkor átvezet a gimnáziumi tanulmányokhoz. Az előbbiek mellett ugyanis az önálló tanulási stratégiák elsajátítását, a különböző tanulási technikák megismertetését biztosítja a gyermekek számára. Az önálló ismeretszerzési lehetőségek – gyűjtőmunkák, forrásmunkák elemzése, múzeumlátogatások, könyvtár, internet – megismertetése mellett irodalmi, képzőművészeti alkotások létrehozása jelenti a tanulási módszerek kiszélesítését. A természettudományos tantárgyak esetében a tapasztaláson, megfigyelésen, kísérletezésen alapuló, az ok-okozati összefüggések felismerésével együtt járó tanulási forma dominál. Ennek során a tanuló elemzi a vizsgálat egyes lépéseit, a kísérleti módszer helyességének logikáját vizsgálja az elvégzendő feladatokban. Az analízissel jár együtt a tapasztalható jelenségek megfigyelése, az előzetes becslés, az elméletileg várható eredmény megállapítása, majd – amennyiben erre lehetőség van – következhet az általánosítás és ennek kapcsán az összefüggések felismerése, vagyis a felfedeztetve tanítás révén a gyermek önálló tevékenysége, munkája vezet el az új ismeretekhez.

Az alsó tagozat és az azt követő két év a későbbi tanulmányok szempontjából döntő jelentőségű. Ez a megalapozás és a tanulási kedv felkeltésének időszaka, amelyben nem szeretnénk túlterhelni a gyerekeket, a „kevesebb több” elve alapján a cél az, hogy az alapvető kompetenciák, a biztos számolás, olvasás, írás, helyesírás terén teljesítsenek megfelelően, ezek birtokában jussanak a felsőbb évfolyamokra.

Az alapozás időszaka után a valódi gimnáziumi évek, a következő hat év is 4+2 éves szakaszokra osztható fel. A kötelező érettségi tárgyak – magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, angol nyelv – tanítása hat éven

Réz Gáborné dr.

keresztül történik. Az idegen nyelvek tanításában a beszédközpontú, kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó oktatás magával vonja a szituációs játékok gyakori alkalmazását, ami teljes mértékben illeszkedik általános nevelési célkitűzéseinkhez. A második idegen nyelv tanítását eredetileg a nyolcadik évfolyamon kezdtük, tehát azt öt éven át tanulhatták diákjaink; így válhatott lehetővé a két nyelvvizsga letétele a tanulók többségénél. Sajnos pénz hiányában a 2002–2003-as tanévtől ezt meg kellett szüntetni, és a kilencedik évfolyamon történik a második idegen nyelv bevezetése. Kiemelten fontosnak tartottuk az idegen nyelvek tanításának kérdését, ezért az óraszámok megállapításánál, a tananyag kijelölésénél, a metodikai lehetőségek számbavételekor egyaránt nagy gondossággal, körültekintéssel, a külföldi példák figyelembevételével jártak el a munkaközösségek tagjai a tantervek kidolgozása során.

Mivel célunk a két idegen nyelven beszélő, az általános műveltség mellett korszerű, hasznosítható tudással rendelkező diákok nevelése, így az informatika tanítása is fontos helyet foglal el a tantárgyak között már az alsóbb évfolyamokon is. A gimnáziumi évek alatt az érdeklődő gyerekek tanfolyam keretében szakmát adó programozói képzésen is részt vehetnek, amely kiegészíti a kötelezően elsajátítandó iskolai tananyagot. ECDL-vizsgák letételére is nyílik lehetőségük.

A természettudományos tantárgyakat igyekeztünk úgy elhelyezni a tantárgyak rendszerében, hogy fokozatosan lépjenek be, illetve fejlődjenek be az évek során. Tanításukban arra törekedtünk, hogy a tananyag ésszerű csökkentésével a mindennapokban hasznosítható környezet- és természetvédelem, az egészséges életmód megismertetése, feldolgozása kerüljön a középpontba, s mindezeket a modern módszertani eszközök birtokában, csoportfoglalkoztatás, projekt módszer felhasználásával a diákok saját élményként megélve sajátítsák el. Mivel minden természettudományos tantárgy óraszámja csökkent az előzőekhez képest, ennek ellensúlyozásaként a matematika és az idegen nyelvek mellett a természettudományokat is csoportbontásban tanítjuk. Így lehetőség van tanulókísérletek végzésére, valamint a fentebb említett módszerek alkalmazására.

A magyar nyelv tanításában is új szemléletmód kialakítására törekedtek a tanterv készítői. Ez az új tankönyvekben is megnyilvánul, a teljes nyelvi nevelés programját jelenti. A Kazinczy által meghirdetett elvek felélesztésére törekedtek: a magyar nyelv olyan legyen, mint a szivárvány, mert más az élet nyelve, más a prédikáció nyelve, más a szépirodalomé, és így tovább. Segítenek a diákoknak eligazodni a különböző kommunikációs szituációkban, vagyis a működő nyelv tanítására törekednek. A jelentéstan és a szövegtan tanításában is az alkalmazás, a nyelv komplex megközelítése a cél.

Az irodalomtanításban a konvencionális irodalomtörténetet felváltotta a műfajok középpontba állítása. Az 1990-es évek második felében elkezdődött annak a tankönyvcsaládnak a kidolgozása, amely a gyerekek reakcióit veszi figyelembe, nem kinyilatkoztatásokat tartalmaz, hanem a művek felfedezését segíti. Az irodalom tanításában az iskolai vers- és prózamondó versenyek, az évente megrendezett osztályszínpadok fesztiválja a gyerekek előadókészségét, kreativitását nagymértékben fejleszti.

A matematika mindig egyik erőssége volt iskolánknak. A munkaközösség tagjai hosszú beszélgetések, tapasztalatok mérlegelése alapján állították össze a tanterveket a 10–18 éves korosztály számára, és évről évre mintaszerű gyorsasággal készítették el a tankönyvcsalád soron következő köteteit is. A matematikát nem akarták vízválasztónak tekinteni, és a gyermekeket besorolni a matematikából tehetséges, illetve azt nehezen tanulók kategóriájába. Így vegyes csoportok alakultak, elősegítve ezzel a korrepetálás, együttműködés lehetőségét. Ugyanakkor az utolsó két év fakultációja lehetővé tette a jó adottságokkal bíró diákok számára a gyorsabb haladást, a bonyolultabb feladatok megoldását.

A művészeti tantárgyak, az ének-zene és a vizuális nevelés tekintetében is igyekeztünk a tehetségnevelést megvalósítani. Minden évben szerveztünk egy nagy, nyilvános, a szülők által is szívesen látogatott koncertet az iskolában, amelyen az iskolai énekkarok mellett szólóénekesek, valamint különböző hangszereken játszó diákjaink is bemutatkozhattak. 1988-tól napjainkig kedvelt rendezvénye ez iskolánknak. A képzőművészetben (elsősorban a festészet, grafika terén) kiemelkedő tanulóink művei számára állandó bemutatkozási lehetőséget teremtettünk a földszinti folyosó falán. Ugyanakkor a kézművességben ügyes diákok munkáit a liftaknában létesített kiállításon láthatják társaik, valamint különböző ünnepek közeledtével vásárolni lehet a gyermekek által készített ajándéktárgyakból. A rajz esetében is csoportbontást alkalmazunk úgy, hogy ez többletkiadást ne jelentsen, de intenzív tanulást biztosítson a gyerekek számára. (Az osztály egyik fele az első, másik fele a második félévben tanulja a tantárgyat a kézművességgel párosítva.)

A testnevelés-munkaközösség a diákok rendszeres mozgásra szoktatását, az egészséges életmódra nevelést tekintette legfontosabb célkitűzésének. Az iskolán belüli versenyek közül különösen a foci népszerű – elsősorban a fiúk körében –, de más sportágak esetében is működik a versenyszellem. Nagy segítség a testnevelésórák keretében az úszás és a korcsolyázás lehetőségének megteremtése, a nyári evezős táborok, gyalogtúrák (vándortábor), valamint a téli sítáborok, mely utóbbiak szervezésében – így a rendszeres testmozgás kialakításában – nemcsak a testnevelők, hanem a legkülönbözőbb szakos tanárok is részt vesznek.

A gimnáziumi tanulmányok utolsó két éve kiemelt jelentőségű, mert ekkor nyilvánulhat meg legmarkánsabban a tehetséggondozás. A fakultációválasztásban az érdeklődés, a leendő pályára történő felkészülés játszik döntő szerepet. Ekkor különböző szintű csoportokban, kisebb létszámban tanulják a fakultatív tantárgyakat, vagyis az egyénenkénti, differenciált foglalkozás nagymértékben növeli a hatékonyságot. A fakultációválasztás tudatossága elsősorban a 12. évfolyamra igaz. 11.-ben még elsősorban az egyéni érdeklődés a döntő, esetleg a fakultációs tanár személye. 1999-ben a *Köznevelés* című pedagógiai lapban megjelent egy riport-összeállítás *Fakultáció a Radnótiban* címmel. Az egyik diáklány mondta a következőket: „A matematikát szeretem, ezért járok erre a fakultációra. Tudjuk, hogy a matek a számok nyelve, itt nem kell sokat beszélni. Mégis, amikor egy-egy izgalmas példát elemzünk, vitatunk, az a kellemes érzés költözik belém, amit a barátnőmmel való csevegéskor érzek. Szóval azt mondhatom, a matematika a fakultáción nekem örömszerzés. Lehet, hogy jövőre másképpen lesz. Akkor váltok. Van választék, és nemcsak azért járunk ide, hogy még többet tudjunk a felvételin. Ez is fontos, de nem a leglényegesebb. Egyelőre annak örülök, hogy a kedvtelésemmek élhetek az iskolában.”

A 12 évfolyam felosztása 4+2+4+2 éves szakaszokra tehát nevezhető alsó tagozatnak, illetve 8 és 6 éves gimnáziumnak is, de a lényeg az iskolaköteles-kor lehető leghasznosabb eltöltése, amiből egész életükre profitálhatnak diákjaink. Kidolgoztunk egy vizsgarendszert is, amely felöleli az alsó tagozatot követő nyolc évet. Nem jelenti azt, hogy évente vizsgázni kell, de egy-egy szakasz lezárásakor számot adnak a tanulókról diákjaink. A gyerekek először a hatodik osztály végén tesznek vizsgát, írásban. Ezt nem osztályozzuk, hanem *kiválóan megfelelt, jól megfelelt* és *megfelelt* szintek megjelölésével értékeljük. A későbbiekben magyarból nyolcadikban írásbeli és szóbeli vizsga van, történelemből szóbeli. Ezek a 7. és a 8. év anyagát ölelik fel. A természettudományos tantárgyak befejezésekor a fizika kivételével szóbeli vizsgák vannak. 9.-ben év végén földrajzból, 10.-ben félévkor kémiaiából, év végén biológiából, majd 11.-ben a tanév végén fizikából tesznek vizsgát a tanulók. A vizsgákra a diákok mindig kapnak néhány nap felkészülési időt, amely otthoni tanulást jelent, de ezt megelőzően a szaktanárok alaposan megbeszélik a diákokkal a vizsga tematikáját, tehát ekkor már a végig gondolt anyagot rögzítik, megfelelően beosztva idejüket. A lényeg pontosan ebben rejlik: hogyan tanulják meg a felkészülés technikáját, azt, hogyan kell legjobb formájukat hozni a vizsga időpontjára. Ez az érettségire való felkészüléshez nyújt nagy segítséget, vagyis a radnóti tanulók rutint szereznek a sorsdöntő vizsgák előtt. A szakaszvizsgákon nem lehet megbukni. Akinek nem sikerül, az megismétli; a lényeg, hogy az

érettségiig tegye le az előírt vizsgákat. A vizsgára kapott osztályzatok a bizonyítvány utolsó oldalán vannak bejegyezve. A rendszer kidolgozásában a tantestület mellett a diákönkormányzat is részt vett, véleményezte, javaslatokat tett alakítására.

El kell még mondani, hogy nem csak azzal törődünk, hogyan boldogulnak diákjaink az életben; emellett lényeges számunkra, hogy ne önző, csak saját karrierjükért küzdő fiatalokat bocsássunk ki az iskolából, hanem a társadalmi problémákra érzékeny, a rászorultakon segíteni akaró és tudó embereket. Ez szorosan hozzátartozik az értelmiségi léthez. A 9–11. évfolyamokon a tanulóink többsége végzett valamilyen karitatív tevékenységet. Néhányan a Vakok Intézetében, öregek otthonában találtak munkát; mások nyugdíjas tanár kollégákat látogattak, vásároltak nekik; az iskolán belül programokat szerveztek a kisebbeknek, korrepetálták őket; vagy a nyári táborokban nyújtottak segítséget a tanároknak. Ez szerves része iskolánk pedagógiai programjának, fontos nevelési feladatunk.

Lényeges eleme volt munkánknak az ország azon 54 iskolájával való kapcsolattartás, amely részben vagy egészben átvette tanterveinket. Évente találkoztunk velük, munkaközösségenként beszéltük meg a tapasztalatokat, az esetleges változtatás szükségességét. Saját gyakorlati tapasztalataink mellett ez is fontos részét képezte a tantervi korrekciónak. A diákokkal is tartottunk ugyanakkor fórumokat, amelyeken kérdéseket tettek fel, javaslatokat fogalmaztak meg. (Volt olyan diákunk, aki alaposabban ismerte a tanterveket, mint néhány kevésbé érdeklődő kolléga.) Az ország különböző iskoláival való élő kapcsolat nagyban segítette tanáraink tankönyvírói munkáját is. Nyilvánvalóvá vált, hogy az iskolák akkor tudják eredményesen alkalmazni a tanterveinket, ha ahhoz tankönyv és esetenként munkafüzet is társul. 1990 és 1998 között 42 tankönyvet és több esetben hozzájuk kapcsolódó munkafüzetet írtak szinte minden tantárgyból a reformban dolgozó kollégák. Most visszaemlékezve is csak a legnagyobb elismeréssel tudok adózni áldozatvállalásuknak, odaadó munkájuknak, hogy a napi feladatok színvonalas teljesítése mellett volt energiájuk a tankönyvírás fáradságos munkájához.

A tantervek készítésének és részben a tankönyvírás tiszteletdíjának finanszírozását az Oktatási Minisztériummal kötött szerződés alapján tudtuk megoldani. A szerződés 1990 és 1996 közötti időre biztosította a fedezetet munkánkhoz. Később sikerült még két év hosszabbítást kieszközölnünk, mert bár mi szerettünk volna mindig két évvel előbbre járni a tankönyvírásban, mint amelyik évfolyamon éppen tanítunk, de a napi rendszeres munka mellett ez nem valósulhatott meg, amit a minisztérium illetékesei is beláttak. Nagy örömmre szolgál, hogy néhány, azóta többkönyves tankönyvszerző kolléga ilyen jellegű pályafutása ezekben az években indult, és napjainkra teljesedett ki.

Az intenzív munka mellett az amúgy hagyományosan jó iskolaközösség további összekovácsolására is tudatosan törekedtünk. Így 1988. február végén megalapítottuk a Radnótisok Baráti Körét, hogy végzett diákjaink kötődését az iskolához ébren tartsuk, s hogy kapcsolat alakuljon ki jelenlegi és volt tanítványaink között, a régiek nyújtsanak segítséget – ha tehetik – frissen érettségizett vagy diplomázott tanulóinknak. Egy akkori újságcikkből idézek: „Csak jönnek és jönnek. Álmomban nem gondoltam volna, hogy a televízióban elhangzott első hívó szóra majd hatszázan szorongunk a budapesti Radnóti-gimnázium dísztermében és folyosóin... A kezdeményezést nemcsak mint elfogult, nosztalgikus öregdiák tartom példaadónak, hanem azért is, mert egyszerre ad lehetőséget néhány olyan dologra, amelyre napjainkban oly nagy szükség van. A nemzedékek közötti őszinte beszédre, a tapasztalatok átadására, a jó hagyományok büszke vállalására.”

Iskolánk arculatában meghatározó jelentőségű a gyakorlóiskolai jelleg, a tanárképzésben való részvétel, a tanárjelöltek gyakorlatának vezetése. A leendő tanárok megismerhetik a tanári, pedagógusi munka sajátos, kreatív oldalát, az iskola mint alkotóműhely szerepét. Szembesülhetnek azzal a példával, hogy a hivatásukat szerető pedagógusok a saját iskolájukban képesek megvalósítani elképzeléseiket, jobbító szándékukat a gyermekbarát iskola érdekében. Végezetül a gyakorlóiskolai koncepció jeles képviselőjét, kidolgozóját, Kármán Mórt idézem, akinek szavait nevelésünk ars poeticájának tekinthetjük: „Oly életközösségnek, melyhez a gyermek lelke önkéntelenül is hozzáfűződik, alapföltétele, hogy érezze jótékony hatását, szívesen időzzék benne és megkedvelje. Nem nehéz e föltétel teljesítése, egyszerű módja, hogy a nevelő – mint a közösség képviselője – igaz érdeklődéssel viseltessék növendéke iránt, őszinte részvétellel kísérje gondolatait és érzelmeit, és gondozó előrelátással segítse szükségleteinek kielégítésében, szóval, hogy szeresse.”

Vita az épületről

Mint az előzőekben már szó volt róla, 1988 és 1990 között dolgoztuk ki a hat- és nyolcosztályos gimnázium tanterveit, és nagy lendülettel megkezdődött a tankönyvek írása is. 1990-ben elindult a nyolcosztályos gimnázium, majd 1992-ben a hatosztályos gimnázium első évfolyama is megkezdte munkáját.

Az iskola népszerűsége igen nagy volt. Sokszoros túljelentkezés jellemezte ezt az időszakot mindegyik iskolatípusban. Konszolidálódni látszott az új rendszer, a népszerűsége csak növelte a tanárok munkakedvét, a megújulás iránti lelkesedését.

Túl szép volt ez így együtt, s ahogyan az lenni szokott, jött a hideg zuhany. 1991-ben szavazta meg a Parlament az egyházi ingatlanok visszaadásáról szóló törvényt. 1992-ben vált egyértelművé, hogy gyakorlóiskolánk épületét, mint volt egyházi ingatlant, visszaigényli az eredeti tulajdonos, a Budapesti Izraelita Hitközség.

Már az 1800-as évek végén felmerült a gondolata egy zsidó középiskola létesítésének. 1886-ban Kármán Mór, a hazai nevelésügy kiemelkedő, zsidó vallású alakja – aki a gyakorlóiskola megalapítója is volt (Trefort utcai Mintaiskola) – mondotta: „...felekezetünk is a többi felekezettel versenyezve, középiskolák állításával szolgálatába álljon nemzeti közmívelődésünknek.” Ezután számos jómódú polgár tett felajánlást az iskola számára telek vásárlásához, illetve az iskola megépítésére. Az építkezés Lajta Béla neves építész tervei alapján 1913-ban kezdődött meg. Az 1914-ben kitört világháború megakadályozta annak folytatását.

Így 1919-ben Feleki Béla, a hitközség oktatási elöljárója átmenetileg a Wesselényi utca 44. szám alatti zsidó polgári iskola épületében nyitotta meg a fiúgimnázium és ezzel egy időben a Síp utca 12. szám alatti polgári leányiskolában a leánygimnázium első osztályait. A Budapesti Izraelita Hitközség Alapítványi Gimnáziumában az 1923–1924-es tanévtől a fiúgimnázium birtokba vette az 1910-ben vásárolt telken épült iskolát. A leánygimnázium az 1927–1928-as tanévre készült el.

A Radnóti tanárai természetesen ismerték az épület történetét, hiszen iskolatörténeti kiállítás is bemutatta azt az aulában, valamint rendszeresen tartottak érettségi találkozók az épületben a zsidó gimnáziumban végzett diákok. Úgy tudták, nem az épületet, hanem pénzt igényelnek az államtól a Budapesti Izraelita Hitközség képviselői. A hír azonban nem volt igaz, mert 1992-ben a hitközség beadta kérvényét a Miniszterelnöki Hivatalhoz az ingatlan visszaigénylésére.

Ez hosszú folyamat kezdetét jelentette. Kezdetben az ELTE rektora által megbízottak, a gazdasági főigazgató és az iskola igazgatója közvetlenül tárgyalt a hitközség képviselőivel. Eleinte feszült légkör, felkorbácsolt érzelmek uralták a tárgyalásokat. A sajtó, rádió, televízió egyaránt előszeretettel foglalkozott a témával. Példaként egy rövid idézet egy akkori újsághírből: „A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége egyelőre »csak« harcol a Radnóti Miklós Gimnáziumért. Mint megtudtuk, kérvényükről utoljára 1993. március 31-én tárgyaltak a Miniszterelnöki Hivatalban. Végleges döntés még nem született. Annyi bizonyos, hogy a Radnótiban az eddigihez hasonló felvételit írtak ki.” Nos, a hitközség és az iskola képviselői szóban megállapodtak egymással, hogy nem fognak vitatkozni, célpontként szolgálni a médiának, hanem egymás érdekeit tiszteletben tartva békésen, türelmesen tárgyalnak egy olyan megegyezésig, amely mindkét fél számára elfogadható. Ezután következtek a tárgya-

lások a Miniszterelnöki Hivatalban. Ezeken különböző épületeket ajánlottak fel az iskolának, amelyeket becsületesen végigjártunk. Mindegyik kisebb volt azonban az iskolánknál, így nem tudtuk elfogadni. Végül odáig jutottak a tárgyalások, hogy felajánlották nekünk: akár új épületbe is költözhetünk. Építésszé lett volt diákjaink meg is tervezték az épületet, amely nem is lett volna messze a jelenlegitől.

Végül azonban a hitközség mégis úgy döntött, hogy nem tudná belakni az Abonyi utcai épületet, és egy kisebb, a mai kor követelményeinek megfelelő épületet emelnek. 1996 októberében zárult le véglegesen a vita, aminek eredményeképpen maradtunk az épületben, a hitközség iskolájának építése pedig megkezdődött a Laky Adolf utcában, ahol 1998-ban meg is nyitotta kapuit a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola. A mi iskolánk épületének felújítását pedig 1997-ben megkezdték az Abonyi utcai szárnyban, a szaktantermek rendbehozatalával. Sajnos azóta is késik a folytatás.

Így utólag leírva röviden összefoglalhatók az események. Ez a négy év azonban a rengeteg feszültséggel, érzelmi viharokkal, a bizonytalansággal és reménytelenséggel igen nehezen telt. Próbáltuk azt megfogalmazni, hogy a nehézségek kivédésére még nagyobb összefogásra, még lelkiismeretesebb munkára, még nagyobb összekapaszkodásra van szükség, hogy ebből a helyzetből megerősödve kerüljünk ki.

Már többször elmondtam, de most is le kell írnom, hogy a szülőktől, régi és jelenlegi diákoktól rengeteg konkrét és erkölcsi segítséget kaptunk. Az ő biztatásuk, együttérzésük, valamint a tanárok helytállása nélkül akár szétzilálódhatott volna az iskola, mint ahogyan ez nem egy hasonló esetben megtörtént.

Finis coronas opus, azaz „A végeredmény határozza meg a művet” – tartja a latin mondás. Az iskola továbbra is kiváló szellemi műhelyként működik, bár kerete, a nemes szépségű épület sokkal-sokkal több ráfordítást, segítőt figyelmet érdemelne.

Tomcsányi Péter

A fejlesztés nem állhat meg

Amikor 1980-ban, az egyetem után ifjú tanárként elkezdtem pályámat, a Radnótiban egy szakmailag állandó pezsgő, minden újra nyitott, alkotó személyiségekből álló, ugyanakkor nagyon humánus tantestület fogadott. Tagjai nemcsak kiváló szakemberek és tanárok, hanem egyben munkájukat hivatásnak tekintő pedagógusok is, akik számára a gyerekek lelki és szellemi fejlődése a legfontosabb. Örömmel oldódtam fel én is ebben a közegben, s máig szerencsésnek tartom magam, hiszen a környezet mit sem változott. Ez a szellemiség, ez a normarendszer tart lendületben, s ad újra meg újra erőt.

Még jobban átéreztem ezt, mikor 1987 és 2002 között igazgatóhelyetesként Réz Gáborné mellett dolgoztam. A tantestület összefogása tette lehetővé a szerkezetváltást, az oktatás szemléletének átalakítását, amelynek aktív részese lehettem. Láthattam, hogy a mégoly jó elképzeléseket is folyamatosan ellenőrizni, szükség esetén alakítani kell. Tapasztalhattam, hogy nem a merev tantervi dogmák a fontosak. Az iskolának, értékei megőrzése mellett, folyvást alkalmazkodnia kell a szakmai és társadalmi fejlődéshez, válaszolnia a külső kihívásokra. Csak így tudja megalapozni diákjainak későbbi boldogulását.

Mint a belső szervezőmunkáért (tantárgyfelosztás, órarend, versenyek, vizsgák) és a gazdálkodásért felelős igazgatóhelyettes, jól megismerhettem az iskola életét. Ezért természetes volt számomra, hogy 2002-től igazgatóként az eddig is vállalt és eredményesnek tartott úton vezessem tovább az intézményt. Azt is megtanultam azonban, hogy a kreativitás, az új gondolatok befogadása és célszerű átformálása az iskola legnagyobb értéke és motorja, ami állandó készenlétet és változást eredményez.

Nem mintha a külső körülmények lehetőséget adnának a lanygulásra. A jogszabályi környezet olyan sűrűn és olyan jelentősen változik évről évre, hogy tanterveinket is többször felül kellett vizsgálnunk. Legutóbb 2003–2004-ben, a heti óraszámok törvényi korlátozása miatt volt szük-

Tomcsányi Péter

ség erre. Több tárgyból egészen új, korszerűbb szemléletű tanterv készült, az óraszámokat praktikus szempontból is átcsoportosítottuk. Pedagógiai munkánkban pedig előtérbe került az egészséges életmódra nevelés, a környezetvédelem, a fogyasztói társadalom kihívásaira és veszélyeire való felkészítés. Továbbra is nagy hangsúlyt kapott a szociális hátrányok, különbségek kezelése és a személyiségfejlesztés.

A következő évben megtörtént az alsó tagozatban a tanítók munkarendjének átalakítása. Az egyes osztályokban dolgozó két tanító ma már egyformán vesz részt a tanórai tanításban és a délutáni gyakorlás, szabadidős tevékenység irányításában. Megszűnt közöttük a hierarchikus viszony, a munka egyenletesebb elosztása a szorosabb és eredményesebb együttműködést igyekszik segíteni. Ezzel párhuzamosan a gyerekek délutáni időbeosztásának szigorúbb szabályozása a tanulás, gyakorlás védelmét szolgálja.

A közelmúlt törvényi szabályozását megelőzve vezettük be a pedagógusok szakmai munkájának rendszeres figyelemmel kísérését. Ez régi hiányt pótol, többen megjegyezték, hogy vezetőtanári kinevezésük óta nem volt náluk látogató. Az igazgatóság értékelési tervet készített, amelynek célja az egyéni szakmai munka felmérése, rögzítése, a személyes kapcsolat során az észrevételek kölcsönös megfogalmazása, a fiatal kollégák megismerése további alkalmazásukkal összefüggésben. A tanterület nagy létszáma (összesen mintegy 110 fő) miatt ez nem könnyű feladat.

Elkészült a pedagógus-továbbképzési program és nyilvántartás. Kialakult a program adminisztrációjának további automatikus rendje. Megfogalmazódtak a számonkérés formái és keretei, illetve a házi feladatok célja és rendszere. Megszületett az intézményi minőségirányítási program, amelyet a közelmúltban kiegészített a közös megegyezéssel kialakított pedagógusértékelési rendszer. Ma már jogszabály is előírja a tanári munka rendszeres értékelését.

Megkezdte tevékenységét az iskolafejlesztéssel foglalkozó munkaközösség. Rendszeresen vizsgálja az aktuális nevelési problémákat, a belső környezetet, ezekkel kapcsolatban irányelveket, feladatokat határoz meg. Részt vállal az intézményi arculat kialakításában, a külső kapcsolatok ápolásában. Sikeresen pályázott: EU-forrásból biztosított anyagi támogatást a kompetenciák fejlesztését szolgáló eszközbeszerzéshez és tovább-

képzésekhez. Ezzel alapvető változást indított el az oktatás módszertanában, megalapozva a korszerűbb tanítási eljárásokat (csoportmunka, projektmunka, kompetenciák fejlesztése, a diákok korábbiaknál is aktívabb részvétele az órán stb.). Olyan ugrásszerű fejlődés ez, amelyet régen a sokszorosítás vagy a videó megjelenése eredményezett.

Az iskolavezetés arra törekszik, hogy növelje a kollektív döntések szerepét. Ezért fontosabb kérdésekben igyekszik teret adni a közös gondolkodásnak, közös tervezésnek. Egyre több feladatra alakul külön munkacsoport. Mivel a nevelőtestület mindig közös ügynek érezte az iskola életének alakulását, korábban is széles körű összefogásra volt képes, s ez egyre erősödik. A projektrendszer eredményességét az elmúlt időszakban megvalósított nagyszabású, sikeres rendezvények igazolják.

A stratégiai döntésekben (sok egyéb mellett) a munkakörülmények, az intézményben dolgozók motivációja, a diákok terhelése, a szülők véleménye is meghatározó. Ezért elindítottunk egy tervszerű, ciklikusan ismétlődő felmérés-sorozatot. 2002-ben a munkaközösségek értékelték saját munkájukat; 2003-ban a szülők körében történt elégedettségi vizsgálat; 2004-ben a diákok közérzetéről és iskolán kívüli elfoglaltságairól készült felmérés; 2006-ban pedig a tantestület tagjai egyénileg nyilatkoztak az intézményi struktúráról, értékekről, motivációs kérdésekről és munkakörülményeikről. A tapasztalatok segítik a fejlesztési célok meghatározását is.

A legfontosabb innovációs lépés 2008-ban a nyelvi előkészítő osztály indítása a hatosztályos gimnázium előtt. A magas óraszámú tanított angol nyelv és a korszerű oktatási formák, módszerek, eljárások megtanítása a többi tantárgy újszerű, e célra alakított tananyagain keresztül eredményes hétéves képzés reményét keltik.

Ami a jövőt illeti, további tervek sorakoznak előttünk. Az uniós pályázatokon elnyert összegek segítenek az épület felújításában is, de legalább ilyen fontos, hogy további eszközöket nyújtanak a korszerű tanítási módszerek mind szélesebb körű alkalmazásához. A magas szintű és eredményes oktatás, a minőség fenntartása folyamatosan arra készíti az iskola közösségét, hogy újabb és újabb lépésekkel kövesse a technikai és társadalmi változásokat. A fejlesztés nem állhat meg!

H. Nagy Anna

ELTE – Tanárképzés – Gyakorlóiskola

Ha az ELTE egy gyakorlóiskolájának 50 éves történetéről szeretne tájékozódni az érdeklődő polgár, akkor reménykedve veszi kézbe *Az Ötven Loránd Tudományegyetem története 1635–2002* című, szép kiállítású kötetet, amelynek tárgymutatójában sokat ígérően szerepel a gyakorlóiskolák neve. A hivatkozott oldalon az alábbi tartalmú, rövid bekezdés olvasható:

„A tanárképzés gyakorlati jellegének erősítését szolgálta, hogy az ELTE-hez kapcsolták 1958. szeptember 1-jével az Apáczai Csere János és Ságvári Endre (Trefort Ágoston) Általános Iskolát és Gimnáziumot. A két iskolát 1961-ben követte a Radnóti Miklós Általános Iskola és Gimnázium.* A gyakorlóiskolák egyetemi irányítása nagymértékben javította a tanárképzés gyakorlati oldalának színvonalát. Mindhárom iskola a magyar iskolarendszer kiemelkedő intézménye volt és ma is az.” Ennél azonban többet kell mondanunk erről az ötven évről, mert úgy gondolom (és szeretném bemutatni), hogy nem a gyakorlóiskolák egyetemi irányítása javított a tanárképzésünk színvonalán, hanem az általuk biztosított tanítási gyakorlat.

Személyes kötődés is motiválja a következőkben leírtak egy részét, hiszen a visszaemlékezés tárgyát képező 50 évből több mint négy évtizedet valamilyen formában az ELTE-n töltöttem, s mint tanári szakos végzettségű, közvetlen kapcsolatban a gyakorlóiskolával.

Az 50 év alatt a tanárképzés – mint általában a felsőoktatás – több reformot élt át, ezek közül a legutóbbi, a többciklusú felsőoktatási rendszer bevezetése jelentette a legnagyobb változást mind tartalmi, mind szervezeti oldalról. Ezek eredményéről még nincs is kimeneti tapasztalatunk.

* Az 1961 és 2008 között az iskolánkban gyakorló tanárjelöltek névsora a kötetünkhöz kapcsolódó számítógépes DVD-mellékleten található.

1997 előtt a tanárképzés gyakorlati részét nem szabályozta külön törvény vagy rendelet. Általános gyakorlatként a kétszakos tanárképzés része volt a gyakorlóiskolában, vezetőtanár irányításával eltöltött egy tanév, amely meghatározó szereppel bírt mind szakmai, mind pedagógusmesterség-beli tudásunkban. A különféle tantárgyak tanítás-módszertani kurzusai voltak hivatottak felkészíteni a tanítási gyakorlatra, ezek azonban, minthogy művelőit nem kísérte tudományos elismerés, nem minden szakterületen hagytak maradandó szakmai nyomokat a tanárjelöltek felkészültségében. Kicsit tehát félve, de nagy ambícióval és kíváncsisággal mentünk a gyakorlólhelyekre – magam a Radnótiba –, a gyakorlóévre. Több évtized távlatából visszatekintve is meghatározó szerepű volt számomra ez az év – akkor is, ha később nem a közoktatásban tanítottam. Ma is úgy gondolom, hogy az egyetemi előadások, gyakorlatok, szemináriumok megtartásában is fontos pedagógiai módszertani gyakorlatot szereztem a tanárjelölti gyakorlat egy éve alatt. A foglalkozások pontosan kezdődnek és fejeződnek be, megtervezzük és írásban is rögzítjük a tanórák tartalmát és menetét, tudnom kell, mi volt az előzmény, és mi követi az én munkámat, érdekelnek a körülöttem zajló események, izgalmas a kollégák munkája, mert mindebből sokat lehet tanulni. Jó érzéssel tapasztaltam, hogy már a vizsgatanítás idejére legalább egyosztálynyi gyermekre tudok egyszerre figyelni, érzékelem a reakcióikat, később erre már megfelelő válasszal is tudok élni. Mindez remekül hasznosítható készség az oktatás bármely területén. Évekkel később tanár szakos tanítványaim munkáját, személyiségük fejlődését figyelve jutottam arra a meggyőződésre, hogy a tanárrá válásban a gyakorlóiskolai munka a leginkább meghatározó szerepű. Lehetőségem volt több alkalommal találkozni velük tanulmányi idejük alatt, kollokvium, gyakorlat, szigorlat, s végül a tanári államvizsga során. Ugrásszerű volt a változás (pozitív értelemben), az államvizsgán a korábbi évek teljesítményéhez viszonyítva – előadásmódban, gondolataik, ismereteik rendszerezésében, fellépésükben. Saját tapasztalataim megerősítését láthattam ebben.

Visszatérve a bevezetesként idézett könyvrészlet mondataihoz, kétségtelen, hogy a gyakorlóiskolák csatlakozása javította, sőt megvalósította a tanárképzés gyakorlati részének elvárt színvonalát és eredményességét, ez azonban kiváló, lelkiismeretes és önálló munkájuk eredménye volt. Az egyetem a munkáltatói jogkört gyakorolta, részben gazdasági-adminisztrációs feladatokat látott el, és a tanárjelölt hallgatók központi beosztását végezte. Emellett folyamatosan működött több-kevesebb aktivitással egy ELTE-szintű szakmai testület (Tanárképzési Tanács), amely a gyakorlóiskolák képviselőit biztosította: ez a testület végezte a tanárképzéssel kapcsolatos egyetemi és gyakorlóiskolai tevékenység összehangolását, koordinálását.

A gyakorlóiskolák azonban nemcsak az egyetemi elvárásokat szolgálták, hanem mint a közoktatás aktív szereplői, a változó igényeknek is igyekeztek megfelelni. Ezt tükrözte a Radnóti pedagógiai programja is, amely a hat- és nyolcosztályos gimnáziumi képzés bevezetésével kapcsolatosan készült, s amelyet egyik szakértő bírálóként tekinthettem át. Ez újabb és ismét közvetlen találkozási lehetőségem volt az iskolával. Az 1992-től fokozatosan bevezetett és megvalósított pedagógiai program már akkor több olyan elemet tartalmazott, mely a közoktatás napjainkban sokat hangsúlyozott tartalmi megújítási igényei között szerepel: kreativitás, nyelvi, informatikai tudás hangsúlya, szociális kompetenciák fejlesztése (lehet, nem ezekkel a ma divatos kifejezésekkel megfogalmazva). Talán nem is szükséges kiemelni, hogy az új pedagógiai program nemcsak a közoktatási igényeknek ment elébe, hanem a tanárképzés gyakorlatát tekintve is fontos, előremutató tartalmi fejlődést biztosított.

A kilencvenes évek számos változást hoztak a tanárképzés rendjében is. A bölcsészek kötelező tanári végzettségének megszűnése, a kötelező kétszakosság, a szigorú tantervi rendezettség oldása az egyetemi képzésben új helyzetet teremtett a hallgatók számára. Másrészt megszületett a 111/1997-es kormányrendelet a tanári képesítés követelményeiről, amely először határozta meg jogszabályi formában a tanárképzés iskolai gyakorlatának rendjét is. A rendelet megszületése sok vitát váltott ki, a végrehajtást mégis úgy értékelem, hogy az legalább két területen pozitív hatást eredményezett. Egyfelől az egyre növekvő tanszabadság mellett a tanári mesterségre való felkészítésben kötöttebb és a kimeneti minőségbiztosítás szempontjából több garanciát jelentő, egységes képzést tett lehetővé. A másik pozitívumnak azt tartom, hogy az egyetemi pedagógiai és pszichológiai felkészítés, valamint a gyakorlóiskolai munka tartalmi egyeztetésének addig nem tapasztalt folyamata indult el, amely kialakította annak a gyakorlatnak a kereteit, amelyben a tanári mesterségre való felkészítés minden résztvevő együttgondolkodása nyomán, együttműködésben valósul meg. A Pedagógiai és Pszichológiai Kar 2003-ban történt megalakulása – és felelőssége a tanárképzésben – erre a szervezeti keretet is nyújtja, rajtunk múlik, hogy ezt miként hasznosítjuk a jövőben.

A 2003–2004-es tanév emlékezetes eseményei voltak azok a megbeszélések, melyek során a PPK és a gyakorlóiskolák tanárképzést irányító vezetői minden addiginál részletesebben elemezték a gyakorlótanítás tartalmi elemeit, az elérendő célokat, a vezetőtanárok tapasztalatait. Ettől a tanévtől mondhatjuk azt, hogy az ELTE tanári képesítést nyújtó szakjain a fentebb idézett rendelet előírásai érvényesültek a képzésben. Ugyanakkor az éppen érvénybe lépő rendelkezések következtében az ELTE gyakorlóiskolaiban – a gyakorlati képzésre fordítható óraszámban

is kifejezhető módon – visszalépés történt a jelöltekkel szemben támasztott követelményekben. Mégis pozitív mérlege volt ennek a változásnak, legalább két okból. A gyakorlóiskolák és az egyetem kapcsolata ismét szervezett keretek között valósult meg, rendszeressé vált a tanéveket, szemesztereket kezdő munkamegbeszélés, amely mindkét fél számára kétségtelenül hasznos. Az ELTE tanárképzése számára pedig azt jelentette, hogy meg lehetett szüntetni a központi felelős irányítás hiányában kontrollálatlan gyakorlótanítások már-már hivatalossá vált gyakorlatát. A Radnóti vezetőtanárai egészen különleges esetek megoldásában is segítségünkre voltak: például képesítés nélkül tanító, tanári képesítés megszerzéséért kiegészítő képzésre felvételt nyert hallgatók óráit látogatták munkahelyükön, hogy értékeljék, tanácsaikkal segítsék pedagógiai munkájukat. Köszönet érte, hogy nem kellett kiadnunk olyan tanári oklevelet, mely a PPK mulasztásából, vezetőtanári közreműködés nélkül megszerezhető lett volna.

Szinte egy időben annak az örömteli helyzetnek a kialakulásával, hogy a gyakorlóiskolák és az ELTE kapcsolata – a PPK létrejöttével – minden korábbinál tartalmasabbá vált, a többciklusú felsőoktatási, ezen belül az új tanárképzési rendszer bevezetésével a tanárképzésben való együttműködés teljes átgondolása, átalakítása vált szükségessé. Ennek ma még csak a kezdetén vagyunk, a következő ötven évet leíró visszaemlékezésben lehet majd értékelni a kialakuló, fejlődő együttműködés eredményeit.

Az ELTE tanárképzésének egykori központja: a Múzeum körüti főépület

nyeit vagy sikertelenségét. Ezt az átalakulási folyamatot közvetlenül megelőző időszak közös munkája azonban a tanárképzés új rendszerének sikerében mindenképpen jelentős lesz.

A bolognai rendszerű, többciklusú felsőoktatási rendszerben a tanárképzés igen jelentős átalakulással került be. A *Csatlakozás az Európai Felsőoktatási Térséghez* (CSEFT) több fórumon, így az ELTE-n is vitatott szakanyagában a pedagógusképzés, ezen belül a tanárképzés többféle változata szerepelt. A viták nyomán kialakult törvényi szabályozás az óvodapedagógus-, tanító-, konduktorképzést egységes, BA szinten határozta meg; a tanári szakképesítés egy szakon, MA szinten szerezhető, jellemzően két szakképzettséggel. A tanári mesterszak 5 féléves, melyből az utolsó, összefüggő, nem gyakorlóiskolában eltöltött félévben a jelölt már rendszeresen heti 10 órában tanít, és ismerkedik, tapasztalatokat szerez az iskolai munka egészéről, részleteiről. Ez – terveink szerint – nem jelenti a gyakorlóiskoláktól való függetlenséget, csak a közvetlen kapcsolat közvetetté válik. Hiszen az ötödik féléves gyakorlatot segítő, a tanárjelöltekkel való munkában kevés tapasztalattal rendelkező mentor-tanár munkáját a gyakorlóiskolai, a tanárjelöltekkel való munkában gyakorlott kollégák fogják igény szerint támogatni. A tanárjelölt ez idő alatt az egyetemmel áll hallgatói jogviszonyban, és az ötödik félév után tesz tanári képesítővizsgát.

A tanárképzés átalakuló rendjének rövid áttekintése talán eléggé alátámasztja azt, hogy a gyakorlóiskolák feladatai jelentősen megváltoznak a jövőben. A képzés egyetemi 4 félévében a karokkal, az intézetekkel, a tanszékekkel szorosan együttműködő képző- és gyakorlóhelyek lesznek a pedagógiai-pszichológiai modul, a szakképzettséghez kapcsolódó szakmai modul, a tantárgypedagógia és nem utolsósorban a tanítási gyakorlat tanegységei szempontjából. Az új rendszerű képzés először a 2008–2009-es tanévben indul, tehát mint említettem, jelen sorok írásakor még nem rendelkezünk róla tapasztalatokkal. A korábbi években kialakult jó együttműködés azonban kellő alapot biztosíthat ahhoz, hogy ebben az új helyzetben is megvalósulhasson az igényes gyakorlati felkészítés és az ezt megalapozó pedagógiai, pszichológiai, szaktudományos és módszertani képzés. Az alkotómunka szervezeti kereteit az ELTE három, pedagógusképzéssel foglalkozó szakmai testülete: a Pedagógusképzési Tanács, a Tanárképzési és -továbbképzési Tanács és a Közoktatási Bizottság biztosítja, melyek munkájában a gyakorlóiskolák képviselői aktív résztvevők. 2008 januárjától három, a pedagógusképzésben kiemelt szerepet vállaló kar a gyakorlóiskolákkal együtt létrehozta a Pedagógikum hálózatot. Ez a szerveződés a képzés és kutatás számára számos lehetőséget rejt magában, a pedagógusképzésben egyedülállóan átfogó szintérrel, az óvodapedagógustól a tanárképzésig.

A pedagógusképzés, ezen belül a tanárképzés tartalmi és szerkezeti átalakítása során az egyik legtöbbet említett szempont volt a közoktatás változó igénye, mind a képzett pedagógusok létszáma, mind a pedagóguskompetenciák tekintetében. A közoktatás tartalmi és módszertani megújításához a kompetenciaalapú tanítás módszereinek gyakorlati kimunkálása és bevezetése az egyik legfontosabb megfogalmazott elvárás. A Radnóti tantestülete – összhangban az iskola pedagógiai programjával – erre a feladatra nyitott volt, vállalkozott rá, sikeres és eredményes volt a megvalósításhoz szükséges pénzügyi források megszerzésében is. Nem lehet eléggé hangsúlyozni ennek jelentőségét az éppen induló új tartalmú tanárképzésben, de a legalább ugyanolyan fontosságú tanártovábbképzésben is.

A képzés, a továbbképzés, a tanítási gyakorlat közös célért történő összehangolásának módját és eredményességét jól példázza a Radnóti tantestületének és az ELTE tanárképzés megújításán dolgozó szervezeti egységeinek, oktatóinak kialakult együttműködése. A pedagógiai, pszichológiai kutatások számos olyan új eredményt hoztak az utóbbi évtizedekben, mely a közoktatás gyakorlata számára hasznosnak bizonyult. Hasznosulásuk azonban csak a pedagógusok tevékenységén keresztül valósulhat meg. A kutatási eredményeket, elméleti ismereteket nemcsak az alapképzésben érvényesítették az egyetem oktatói, hanem a pedagógus-továbbképzésben is felkínálták. Az elmúlt csaknem tíz évben a Radnóti tantestületéből minden évben jelentkeztek kollégák ezekre a továbbképzésekre, befogadók voltak és együttműködők a konzultációk során, reményeink szerint hasznosítható ismereteket kaptak. Ugyanakkor tapasztalatukkal segítették a továbbképzések tartalmi továbbfejlesztését, lehetővé tették óráikon a többi tanár kolléga számára a hospitálást, nyitottak voltak az iskolai gyakorlat sokszínű és sokoldalú bemutatásában. Részesecivé váltak a kutatómunkának, nélkülözhetetlen a közreműködésük a képzés gyakorlati részében, így alakult ki az a műhelymunka, amely a tanárképzésben az elméleti és gyakorlati képzés összehangolt, egymásra épülő megvalósítását lehetővé teszi. Kitűnő példa a tanárképzést folytató intézmények számára, és biztató kiindulás a következő 50 év sikeres munkájához.

Mezei Károly – Alföldi István

Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola Alapítványa

Alapítványunkat 1990-ben dr. Réz Gáborné dr. igazgatósága idején alapította az iskola a nem szorosan az oktatáshoz tartozó tevékenységek támogatására.

Az alapítvány deklarált célja:

- a magas szintű oktatás személyi és tárgyi feltételei biztosításának támogatása;
- a szociális helyzetüknél fogva arra rászoruló diákok iskolai programokon való részvételének támogatása;
- a kiemelkedő tanulmányi eredményeket elérő, az iskola hírnevét öregbítő, illetve az iskola diákközösségéért különösen sokat tevő tanulók kitüntetése, jutalmazása;
- a tanulók külföldi diákcsera-kapcsolatainak lehetővé tétele;
- az egészséges életmódra és a szabadidő tartalmas, kulturált eltöltésére nevelő közösségi programok, táborok támogatása;
- hozzájárulás az iskola műemlék jellegű épületének felújításához, karbantartásához.

1998. január 1-jétől az alapítvány közhasznú szervezetként működik, és mint ilyen, jogosult az adó 1%-os felajánlások fogadására.

Az alapítvány 1992 óta tagja a Magyar Oktatási Tudományos és Kulturális Alapítványok Egyesületének és a Fundamentum Gyermekek- és Ifjúságicélú Alapítványok Szövetségének. Mindkét szervezet céljai között az érdekképviselés, a jogalkotásban való részvétel, az alapítványokkal kapcsolatos információk áramoltatása, propaganda, szervezési, jogi és gazdasági-üzemviteli segítségadás szerepel.

Az alapítvány tisztségviselői

A kuratórium tagjai: dr. Mezei Károly (elnök), Alföldi István, Egressy Katalin Judit, dr. Páder Katalin, dr. Urbancsek Árpád

Az alapítványi okirat kivonatának címlapja

A felügyelőbizottság tagjai: Réz Gáborné dr. (elnök), Kádár Lászlóné, Mihalik Balázs

A jelenlegi tisztségviselőkön kívül az elmúlt évek során közreműködött az alapítvány munkájában Lami Rudolf, iskolánk volt igazgatója (felügyelőbizottsági tagként), Békés Pál és Toldiné Gál Erika (kuratóriumi tagként).

Az alapítvány gazdálkodása

Az alapítvány bevételeit a (magán- és jogi személyektől kapott) végleges alapítványi felajánlásokon túl az szja 1%-ából származó bevétel, a különféle minisztériumi és alapítványi pályázatokon elnyert összegek, valamint (kisebb részben) a saját vállalkozási bevételek jelentik.

A kiadási oldalon a legmeghatározóbb tételt természetesen a kifizetett támogatások és beruházások adják, de nem elhanyagolhatók az alapítvány és vagyona működési költségei sem.

Az alapítvány gazdálkodásáról minden évben részletes pénzügyi beszámolót készít. 1999 óta külön beszámoló készül a személyi jövedelemadó 1%-ából befolyt összeg felhasználásáról is.

Az alapítvány tevékenysége

Az alapítvány sokféle módon és formában segíti az iskola működését, a diákok szabadidős, kulturális és közösségi programjait, az iskolai rendezvényeket, az idegen nyelvek oktatását és az iskolai környezet otthonosabbá tételét. Legfontosabb feladata, hogy biztosítsa az adományozóktól befolyó források felhasználását az alapítvány céljainak leginkább megfelelően.

A források felhasználásáról és a támogatások odaítéléséről a kuratórium dönt, amelynek üléseiről jegyzőkönyv készül. Mind a jegyzőkönyvek, mind a kuratóriumhoz benyújtott pályázatok és a kifizetett támogatások nyilvánosak.

A legfontosabb támogatott területek:

- az iskolai környezet otthonosabbá, élhetőbbé tétele;
- iskolai rendezvények, programok;
- külföldi csereutak;
- tanárok és diákok idegennyelv-tanulása;
- oktatási-nevelési programok szervezése és az azokon való részvétel;
- a nehezebb anyagi helyzetben levő diákok programokban, táborokban való részvétele.

Kiemelten fontosnak tartjuk a diákok és tanárok szociális alapú támogatását. A rendezvények, csereutak, táborok szervezői úgynevezett csoportos pályázatban igényelhetik a rászoruló diákok támogatását. Ennek a támogatási formának az a célja, hogy a rosszabb anyagi helyzetben levő családok gyerekei is teljes értékű „radnóti polgár”-nak érezhessék magukat. A részletesen kidolgozott pályázati feltételek biztosítják a támogatások átláthatóságát és összehasonlíthatóságát. A csoportos pályázatokon felül lehetőség van egyéni pályázatok benyújtására is. Évente 25–40 csoportos és 15–25 egyéni támogatási kérelem érkezik.

Külön szeretnénk megemlíteni a Radnótiok Baráti Körének 1996 óta többször is megrendezett találkozóit, melyek szervezésében és lebonyolításában is részt vettünk. A mindig remek hangulatú és nagy sikerű találkozók az iskola volt diákjai és tanárai a régi alma materben, kellemes vacsora mellett eleveníthetik fel a közös emlékeket.

Az alapítvány a kiemelkedő teljesítményt nyújtó diákok és tanárok elismerésére több díjat alapított (Radnóti-plakett, az Év Diákja díj, Kármán Mór Emlékgyűrű). Az évente kiosztásra kerülő díjak (esetenként jelentős) pénzjutalommal is járnak.

Az alapítvány fejlődése jól nyomon követhető az 1992 óta rendelkezésre álló éves beszámolókból. Az alábbi táblázat a különböző célokra évente megítélt támogatásokat foglalja össze.

AZ ALAPÍTVÁNY ÁLTAL TÁMOGATOTT TEVÉKENYSÉGEK ÉVES MEGOSZLÁSA*

Év	Állóeszközök / iskolai környezet javítása (tételek száma)	Tanulmányok / díjak / oktatási anyagok (tételek száma)	Rendezvények / táborok (tételek száma)
1992	500 E Ft (1)	260 E Ft (26)	1987 E Ft (29)
1993	(0)	322 E Ft (28)	830 E Ft (25)
1994	(0)	1210 E Ft (98)	1011 E Ft (35)
1995	1042 E Ft (2)	1410 E Ft (21)	721 E Ft (24)
1996	674 E Ft (3)	3181 E Ft (44)	2252 E Ft (58)
1997	5029 E Ft (9)	2189 E Ft (44)	1235 E Ft (40)
1998	2760 E Ft (3)	4366 E Ft (58)	2403 E Ft (36)
1999	2167 E Ft (2)	5230 E Ft (61)	2022 E Ft (33)
2000	4770 E Ft (4)	875 E Ft (31)	1388 E Ft (22)
2001	3230 E Ft (2)	850 E Ft (21)	3100 E Ft (34)
2002	4590 E Ft (6)	1030 E Ft (22)	3000 E Ft (41)
2003	3980 E Ft (5)	1560 E Ft (26)	5740 E Ft (54)
2004	2700 E Ft (2)	1010 E Ft (52)	2910 E Ft (36)
2005	3630 E Ft (4)	2611 E Ft (62)	4650 E Ft (50)
2006	1090 E Ft (2)	900 E Ft (25)	4870 E Ft (40)
2007	5430 E Ft (1)	1100 E Ft (36)	5200 E Ft (27)

A kimutatásból látszik, hogy az anyagi helyzettől és az iskola saját lehetőségeitől függően a súlypontok többször eltolódtak a kategóriák között.

Mi mindent köszönhetünk az adományozóknak?

- A kis játszóudvar aszfaltozása
- Szabadtéri játékok vásárlása a játszóudvarba
- Az Abonyi utcai udvar kövezése
- A díszteremben a világítás és a hangtechnika felújítása, új függönyök vásárlása, 1996-ban a székek felújítása és 2005-ben új székek vásárlása

* A táblázatban szereplő számok csak tájékoztató jellegűek, mert az éves beszámolók eltérő költségbontása miatt az egyes kategóriák nem mindig vethetők egybe.

- A nagy lépcsőház díszítése virággal
- Kiállítási vitrinek kialakítása a kis lépcsőházban
- A földszinti folyosó információs tábláinak kialakítása és egységes burkolása
- Öltözőszekrények beszerzése minden diák számára
- Két „zöld pont” kialakítása
- Kulturált tanulóhely kialakítása az I. emeleten
- Az ének-, a magyar-, a történelem-, az angol- és a rajzsztár bebútorozása
- A diákklub kialakítása és bebútorozása
- A diákönkormányzat irodájának bebútorozása
- Az informatikai labor felújítása, fejlesztése
- Sporthajók szállítására alkalmas tréler beszerzése
- Az iskola táborait, évközi közösségi programjait és beszerzéseit szolgáló szállítójármű beszerzése és működtetése (1993 óta többféle, jelenleg egy 9 személyes kisbusz)
- Évente 30-40 csoportos és 10-15 egyéni pályázat útján a táborokban és a diákcsereken való részvételhez a szociálisan rászoruló diákok támogatása
- Iskolai rendezvények támogatása
- Tanulmányi versenyek támogatása
- Tábori eszközök beszerzése
- Az alapítvány pénzügyi közreműködése számos külső pályázatban
- Szociálisan rászoruló diákok segítése informatikai eszközökkel
- Radnóti Miklós életművéről és koráról szóló kiadvány megjelentetése
- Diákoknak évente adományozott díjak: Radnóti-plakett, Év Diákja díj
- Tanároknak évente adományozott díj: Kármán Mór Emlékgyűű
- A diákok és a tanárok idegennyelv-tanulásának segítése
- Hangszertároló szekrény

Végül itt is köszönetet mondunk minden támogatóknak, segítőknek. Azoknak, akik egyedi felajánlásukkal vagy a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásával lehetővé teszik az alapítvány működését, s azoknak is, akik munkájukkal önzetlenül segítik a programok, rendezvények megvalósítását. Diákjaink és nagy múltú iskolánk érdekében továbbra is számítunk mindenki segítségére!

Schiller Mariann

RRBK: régi radnótisok baráti köre, avagy az öregdiákok

1988 elején egy akkor még eretneknek számító gondolat rakott fészket néhány, nem sokkal korábban érettségizett diák fejében: össze kellene valahogyan tartani mindazokat, akiknek valaha is közülük volt a Radnóti-hoz. A február 26-i első összejövetelre készült alapító nyilatkozatban így írt erről az alapítók nevében Kapus András és e sorok írója: „Régi Radnótisnak lenni annyi, mint magunkévá tenni és megőrizni azt a mentalitást, melyet mi – per definitionem – radnótisnak érzünk. [...] A »radnótis szellemnek« egyik legfontosabb alkotóeleme mindig is a nyitottság volt. Ez az itt megtapasztalt fogékonyság és nyitottság tett sokunkat képessé arra, hogy az élet nagyon különböző és sokszor el-
lentmondásos impulzusait befogadni, feldolgozni és értékelni tudjuk. Éppen ezért, megvalósítva régi vágyakat, melldöngetés nélküli büszkeséggel talán megengedhetjük magunknak, hogy radnótis lokálpatriótaként nyílt körre záruljunk. [...] Sok radnótis diákból lett radnótis tanár, sok radnótis nebulóból radnótis szülő, és nagyon sok radnótis – csak úgy – radnótis maradt. Késztessem ez minket arra, hogy támogassuk iskolánkat és egymást. Teremtsünk egymásnak alkalmat, fórumot arra, hogy az iskola és a magunk igényei és lehetőségei – tehetsége és tehetősége – szembekerülhessenek egymással. [...] Számunkra az a legfontosabb, hogy mindannyian ott és abban tegyünk valamit egymásért és iskolánkért, amiben annyira otthonosnak érezzük magunkat, mint magában a Radnótiban.”

Noha az elmúlt 20 év szinte mindent megváltoztatott körülöttünk, a megalakuláskor megszületett felvetéseknek, elgondolásoknak nem kellett átalakulniuk. A következő években gyakran, bár változó intenzitással találkoztak azok, akik jelentkeztek, akiket el tudtunk érni. E „hőskorban”, az elektronikus levelezés előtt, de a magas postai díjak korában a meghívást egyfelől egy-egy rövid (szívességből megjelentetett) napilaphír és az biztosította, hogy akadt mindig osztály, amelynek tagjai a kerületük-

ben lakó öregdiákoknak kézbesítették a levelet. De amatőr volt a szervezés is: néhány lelkes diák és volt diák adta az uzsonnát, a ruhát. És persze mindent ingyen. Kísérleteztünk műsorral is: 1989-ben ismeretterjesztő előadással (Lerner János), 1990-ben diákszín-padi előadással és kiállítással, 1992-ben pedig komolyzenei koncerttel, majd előre fölkerült öregdiákok élménybeszámolóival (pl. Békés Pál, Montvai Péter). Egyiknek sem volt átütő sikere. A találkozás öröme, úgy tűnik, felülírta a kulturális csábítást.

A baráti kör aktívan kapcsolódott az iskola 1991-ben induló alapítványához, mely azóta is nélkülözhetetlen része az intézmény életének,

s melynek kuratóriumában mindig ül régi diák is. Továbbra sem titkolt cél, hogy az öregdiákok segítsék pénzzel, tapasztalattal, összeköttetéssel a mindenkori jelen diákjait, az iskola mindennapjait és ünnepeit. Az iskola tanárai és régi diákok egyaránt kezdeményezték, hogy állíttassék emléktábla Lukács Sándornak, Dirí bácsinak az aulában. A baráti kör adományai is hozzájárultak a díszterem berendezésének megújulásához, és a volt diákok mindig nagy számban segítenek a legkülönbözőbb módokon: táborban, szervezésben, ötletekkel és anyagi forrásokkal.

Aztán ahogy a kilencvenes évek múltak, az idők változtak, a lelkesültség helyét átvette a profizmus és a pénz. Immár egyre bővülő adatbázis (először Óvári András jóvoltából, Toldiné Gál Erika segítségével), internetes fórumok és levelek is az összejövétel szolgálatába álltak; a ritkább, de elegánsabb összejövetelek kora jött el. De ez sem változtatott a tényen, hogy igen sokan és nagy örömmel jönnek.

A két utolsó találkozóról az iskola évkönyveiből idézünk. Alföldi István 2000-ben így foglalta össze az iskola történetének mintegy két évtizedét:

A radnótisok baráti körének emléklapja
(Ludmann Mihály alkotása)

„Jó estét, szervusztok!

Alföldi István vagyok. Szeretettel köszöntök mindenkit a szervezők nevében. Iskolánk volt diákjait, hajdani és jelenlegi vezetőit, tanárait.

Kitaláljátok-e, hogy mi a leggyakrabban elhangzó kérdés, amit legtöbben teszünk ma fel, miközben szemünket ráncoljuk, és erősen próbálunk emlékezni:

»*Te melyik évben is érettségiztél?*«

Kérdezzük persze mást is; hogy *ki volt nálatok az osztályfőnök?*, meg hogy *ti ott voltatok, ugye, a másodikon a sarokban?*, meg hogy *járt hozzátok az a nagyon szép, hosszú fekete hajú lány, hogy is hívták?*, és udvariasságból megkérdezzük, hogy *na és mi van veled mostanában?*, de ez nyilván egyáltalán nem érdekel minket. Szóval sok mindent megkérdezzük, mert ez ma a kérdések estje, de a legfontosabb, az alapvető a mindent eldöntő kérdés, amely elválaszt és összeköt, mégiscsak a »*te melyik évben is érettségiztél?*«. Másképp mondvá a *hanyas vagy?*

Hanyas vagy? 75-ös? Akkor mi félszavakból is megértjük egymást?

Azt mondog: Lukács Sándor

→ azt mondog: Dirí bácsi

azt mondog: szalámis zsömle

→ azt mondog: Marika néni, 1. emelet

azt mondog: isler

→ azt mondog: 1,20, de rohanj, mert a szünet végére elkapkodják

azt mondog: nem a ruha teszi az embert

→ azt mondog: iskolaköpeny

azt mondog: építőtábor

→ azt mondog: bemásztunk a lányokhoz éjszaka

azt mondog: KISZ-tábor

→ azt mondog: Kilián-kör

azt mondog: díszterem

→ azt mondog: Radnóti-bál

azt mondog: angolkeringő

→ azt mondog: a jó öreg Irma néni

Vagy nézzünk egy másikat! Hanyas vagy? 85-ös? Akkor mi is megértjük egymást félszavakból, de még félszavak sem kellenek:

Azt mondog: A-s

→ azt mondog: a nagyon matekosok meg a nagyon bölcsészek

azt mondog: B-s

→ azt mondog: az orvosjelöltek

azt mondod: C-s

→ azt mondom: biológia-kémia, francia

azt mondod: D-s

→ azt mondom: mat-fiz, ének

azt mondod: nyelvi labor

→ azt mondom: Emil bácsi

azt mondod: jó, akkor kéne egy magnó a klubdélutánra

→ azt mondom: egyszerűbb, ha elfelejted

azt mondod: diákcseré

→ azt mondom: Ja nye govorju po-russzki

azt mondod: szalámis zsömle

→ azt mondom: Marika néni, alagsor

azt mondod: isler

→ azt mondom: 2,40, de ne rohanj, mert úgyis száraz

azt mondod: diákparlament

→ azt mondom: összesen három jelentős problémánk volt ezekben az években: a biciklitároló, háló a focikapura és hogy álljon meg a piros hetes a Cházár András utcánál

azt mondod: osztálynapló

→ azt mondom: én a lambéria mögött keresném

De ha egy 75-ös egy 85-össel akad össze, ilyenkor már akadozik a társalgás:

Azt mondom: Diri bácsi

→ azt mondod: Lami Rudolf

azt mondom: Radnóti-bál

→ azt mondod: Danubia Művelődési Ház

azt mondom: díszterem

→ azt mondod: november 7-i ünnepség

azt mondom: Radnóti-bál, díszterem

→ azt mondod: nem lehet táncolni, mert veszélyes, leszakad az emelet, vagy mi?

végül azt mondom reménykedve: angolkeringő

→ és te megnyugtatsz: a jó öreg Irma néni, de már igen fáj szégynek a lába

De ugorjunk még tíz évet: Hanyas vagy? 95-ös? És persze ők is félszavakból értik egymást:

Azt mondod: szalámis zsömle

→ azt mondom: Smeló, alagsor

azt mondod: vízitúra

→ azt mondom: Tomcsányi – Rába, Gulyás – Felső-Tisza

azt mondod: Radnóti-bál

→ azt mondom: KEK

azt mondod: diáksere

→ azt mondom: On parle français, We speak English, sőt ha megfizetik, Ja govorju po-russzki

azt mondod: dohányzás

→ azt mondom: Füst Milán-klub az alagsorban

És ha egy 95-ös egy 75–85-össel kerül szembe, teljes kommunikációs kudarc:

azt mondom: isler

→ azt mondod: a nagymamám nagyon szerette

azt mondom: november 7-i ünnepség

→ azt mondod: pszt!

azt mondom: nem a ruha teszi az embert

→ azt mondod: neeem?

azt mondom: Kilián-kör

→ azt mondod: Pitagorasz-háromszög

azt mondom: Diri bácsi

→ azt mondod: sajnos az énekkar már nem működik

Akkor nincs semmi, amiről egy 75-ös és egy 95-ös elbeszélgethetne? Ami mindnyájunk közös élménye? Már hogy ne lenne! Soroljam?

azt mondod: iskolaudvar

→ azt mondom: gyerünk focizni

azt mondod: menza

→ azt mondom: menjünk inkább focizni

azt mondod: kémia

→ azt mondom: Kiss Zsuzsa néni

azt mondod: Radír

→ azt mondom: az iskolaújságot egy évig mi is szerkesztettük

azt mondod: iskolakönyvtár

→ azt mondom: Inci néni

azt mondod: osztályszínpadok vetélkedője

→ azt mondom: lógjunk el az énekóráról próbálni

És végezetül szeretnék egy megnyugtató dologról beszámolni. Tavaly elmentem a Radnóti-bálra a KEK-re. A diákok nagyon szépen táncolták az angolkeringőt. És hátul a színpad sarkánál, felfedeztem egy apró termetű kortalan hölgyet. Ugye mindenki kitalálta, hogy ki volt az, hogy ki tanította be 2000-ben a radnótisoknak az angolkeringőt: ő volt az Irma néni, bár egyesek azt terjesztik, hogy szegénynek már nagyon fáj a lába.”

És álljon itt a legutóbbi, 2005. novemberi nagy találkozó programja:

18 órától	A FÖLDSZINTI FOLYOSÓN Ki kicsoda? Ballagások, iskolai ünnepségek fotókiállítása Iskolaújságok, iskolatörténeti kiállítás Osztályképek és évfolyamtablók készítése a jelenlévőkről, fszt. 14. A képek azonnal letölthetők az iskola honlapjáról Régi videók megtekintése, fszt. 12. A DÍSZTEREMBEN Művész babák – kiállítás A MÁSODIK EMELETEN Hologramok – kiállítás, II. 56. Vízitábori táborhely-bemutató Radnóti emléktárgyak vására: idei évkönyv, póló, bögre, kitűző
19 órákor	A DÍSZTEREMBEN Megnyitó
19.30-tól	AZ ELSŐ EMELETEN Vacsora, beszélgetősarkok
20 órától	Csoportos idegenvezetések indulnak a tanári elől Turnusok: 20.00, 20.30, 21.00, 21.30
20.30-tól	A ZENETEREMBEN Közös éneklés
21 órától	A TORNATEREMBEN Foci

Még nagyobb szabású terveink is vannak: alumnikiadvány, saját honlap, az épület fölkarolása, állandó jelenlét, folyamatos segítség... De leginkább: szép emlékeink gondos, közös őrzése. És óvatos pillantások a jelenre, hogy a mostani diákok is lelkes öregdiákká váljanak, mert ez az iskola, ugye, még mindig az a hely, ahol a nyitottság, a tolerancia, a szellem szabadsága, az értelmes rend igénye, a szépség kultúrája, az ész dominanciája formálja a leendő kritikus értelmiséget.

Iskolanapoktól
a Radnóti Tudományos
Diáknapig

Iskolanapok – Radnóti-napok – Tudományos Diáknap

Iskolanapokat majd minden iskola tart, többnyire farsang idején, szalagtűzés céljából. De ha már neve is van az iskolának, akkor évről évre megtartja névnapját. A mi iskolánk történetében a Radnóti-napok 1959-ben kezdődtek.

Milyenek voltak ezek az ünnepi megemlékezések? Milyen szinten, milyen tartalommal képviselték névadónk kultuszát, kifejezték-e kellőképpen „radnótis” szellemiségünket?

Az 1963–1964-es tanévben megjelenő évkönyvben találunk erre a kérdésre választ. Az 1963-as Radnóti Miklós-emlékünnepekről így számol be a cikk írója:

Radnóti Miklós-emlékünnepegek, 1963

„Radnóti Miklósnak, iskolánk névadójának, a mártír költőnek emlékére, valamint azoknak az eszményeknek ápolására és tiszteletére, amelyekért a költő élt és halt, iskolánk évek óta megrendezte a Radnóti Miklós-emlékünnepeket. Iskolabizottságunk ebben a tanévben úgy határozott, hogy a nagy költő emlékezetének jelentőségét maradandóbban kell tudatosítani ifjúságunk lelkületében, s ezért az ünnepség kereteit úgy kell kibővíteni, hogy annak megrendezése a tanulók nagy tömegeit mozgósítsa. Így került sor a folyó évi nagyszabású Radnóti Miklós-emlékünnepegek megrendezésére.

Az ünnepségek igen tartalmas programjának lebonyolítása két részben történt: a Radnóti Miklós-emlékünnepeken és a Radnóti Miklós Iskola-nap keretében.

A Radnóti Miklós-emlékünnepeket a költő születésnapján, május 5-én, vasárnap délelőtt matiné keretében az Egyetemi Színpadon rendeztük meg, mely méltóan szép keretet biztosított a színvonalas műsornak. Az

ünnepi előadást Radnóti Miklósról Bóka László egyetemi tanár, akadémikus tartotta. [...] A műsor zenei számainak az intézet ének-kara szolgáltatta, előadván Radnóti Miklós két költeményét (*Bájos, Két karodban*) Karai József megzenésítésében. A zenei Radnóti-műsort kiegészítette Kölcsény Ferenc *Hymnus a magyar nép zivataros századaiból* című költeményének énekkel és szavalással kombinált előadása a hagyományos Erkel-zenével, valamint Kodály Zoltán *Hegyi Éjszakák és Vejnemőjnen muzsikál* című kórusművei. Radnóti Miklós verseiből az iskola legjobb szavalói, Székely Márta III. B és Benedikt Miklós (Benedek Miklós) II. A osztályú tanulók adtak elő egy csokorra valót. A Radnóti Miklós Szépirodalmi Pályázat díjnyertes költőinek, Harsányi Éva III. B és Abonyi Róza IV. A osztályú tanulóknak verseiből szavalóversenyünk díjnyertesei: Lukács Mária, Mikus Júlia III. B és Trencsényi László II. B, valamint Piroska Éva IV. A osztályú tanulók mutattak be néhányat. Az iskola szinte valamennyi tanulóját megmozgató Radnóti Miklós-háziverseny, valamint a Radnóti Miklós-pályázatok díjait Simon József igazgató osztotta ki a nyerteseknek 100 és 50 forintos pénzjutalmak, valamint könyvajándékok formájában, melyeknek összértéke 3560 forint volt. [...]

A Radnóti Miklós Iskolnap május 8-án zajlott le az iskolában, több fokozatban.

Reggel 9 órakor nyitottuk meg a Radnóti Miklós-kiállítást az intézet dísztermében. A kiállítás megragadóan mutatta be ifjúságunk tanórákon kívüli alkotóképességét. Képzőművészeti nevelésünk eredményeként csaknem száz darab olajfestmény, pasztell- és szénrajz s egyéb alkotás tanúsította, hogy művészeti nevelésünknek ez a vonala helyes irányban fejleszti tanulóifjúságunk ízlését. A kiállítás politechnikai anyaga több száz darabra rúgott, és felölelte mind az általános iskolai tanulók műhelymunkájának, mind pedig a gimnazisták üzemi gyakorlatainak legszebb példányait. Fa- és fémipari készítmények, játékok és hasznos szerszámok, használati tárgyak, rádiótechnikai munkadarabok, gyermekruháik, textilneműk, nyomdaipari és könyvészeti készítmények áradata töltötte meg az asztalokat. A szakköri alkotómunka szép eredményei voltak azok a szemléltetőeszközök, diagramok, képes táblák, megvilágítható térképek, amelyek a történelem tanítását segíthetik. A biológiai, fizikai és kémiai szertár állományát igen hasznosan gyarapítják azok a kiállított tanítási eszközök, amelyek egytől egyig tanulók és tanárjelöltek készítményei. Az egész kiállítás anyagának fáradtságos összehordása és valóban esztétikus elrendezése tanulók, tanárjelöltek és tanárok összhangzatos és lelkes munkáját dicséri. [...] Ugyancsak reggel 9 órakor kezdődtek meg a Radnóti Emlékversenyek is, mind szellemi, mind sportvonalon. Az általános iskola alsó tagozatos növendékei részére rollerversenyt szerveztek, majd az 5. A osztály szerzőbrigádja által írt és bemutatott bábjátékok szórakoztatták

őket. Az egyik tornacsarnokban szellemi vetélkedés folyt »Ki tud többet Radnóti Miklósról?« címen. Az iskola felső tagozati általános iskolás tanulói és gimnazisták brigádjai versengtek a pályadíjért, hatalmas drukkertársaság közepette. Az iskola udvarán az általános iskola 8. osztályos és a gimnázium II. osztályos fiátanulói között labdarúgó-mérkőzés folyt a két iskolai tagozat lelkesítő kiáltozása közepette, miközben a megafon folyamatosan tudatta az iskola 1300 jelenlevő tanulójaival a mérkőzés folyamatának szenzációs eseményeit. Utána a gimnázium leánynövendékeinek A és B kosárlabdacsapata mutatott be fordulatokban gazdag mérkőzést, végül pedig a nap sportszenzációjaként a tanárok és tanárjelöltek kézilabdamerkőzése következett, melynek folyamán ezer torok biztatta a tanárjelölteket egészen a megérdemelt győzelemig. [...]

A Radnóti Miklós-ünnepségeknek máris hagyományuk van, s reméljük, hogy ez a hagyomány a jövőendő évek során tartalomban gazdagodni fog, szervezése is mind zökkenőmentesebbé válik, és mind nevelőbb hatású élményekkel ad indítást ifjúságunknak az eszményektől fűtött, alkotó élethez.”

Van tehát fogalmunk „gyermekkorunk” iskolaszelleméről. Az évkönyvek azonban két évtizedig – takarékosági okokból tán – szüneteltek, az iskolaújítások pedig (Meredek Út, Radír) egy-két kivételtől eltekintve nemigen érezték feladatuknak, hogy számot adjanak a Radnóti-napok eseményeiről.

A hetvenes évek Radnóti-napját a „fordított nap” lehetősége tette emlékezetessé: azon a napon diákok tarthattak szakórákat; előre megbeszélt témában oktathatták osztálytársaikat.

Így 1988-ig csupán egy-egy mozzanatot idézhetünk fel emlékezetünkben. A végzős osztályok osztályfőnökei bizonyára őriznek „boldog-szomorú” emlékeket a vissza-visszatérő búcsúzásokról, meghitt pillanatokról:

- amikor 1983-tól kezdve el kellett dönten, ki kapjon Radnóti-plakettet kimagasló teljesítményeiért;

- amikor 1984-től a Radnóti-megemlékezéseket már az aulában felavatott kispasztika előtt rendeztük meg;

- amikor 1985-től már a tanárok is táncolhattak osztályukkal a nyitótáncokban;

- amikor 1987-től a szalagavató bált – az épület állítólagos süllyedése miatt – már nem a dísztermünkben rendeztük; s végül

- amikor 1988-tól az iskolanapokat egy új, Kiss Zsuzsanna tanárnő által szervezett program, a tudományos diáknapi előadás-sorozata emelte magasabb régiókba. Azóta ha valaki azt mondja: „Radnóti-nap”, akkor a radnótisok többsége a tudományos diáknapi gondol.

A dokumentumokat gyűjtötte

Maucha Imre

Kiss Zsuzsanna

Egy sikertörténet

A Radnóti-napok huszonegy éve

Amikor a gondolat megszületett, hogy gyerekeink számára tegyük színesebbé és életközelibb élménnyé iskolánk egyik legfontosabb ünnepi programját, a Radnóti-napokat, tanáraink valamennyien örömmel álltak ötleteikkel a változtatást megálmodó szervezők mellé. Az volt a célunk, hogy az élő tudományt a diákok közelébe hozzuk, tanulmányaik szerves részévé tegyük. Hiszen a tudósok már akkoriban is úgy vélekedtek, hogy a 21. század a tudásalapú társadalom korszaka lesz, és ebben a korszakban iskoláinknak és az onnan kikerülő fiatal értelmiségnek meghatározó szerepe lesz országunk életében.

Pedagógiaiilag a Radnóti-napok lényege az, hogy míg a tanév több mint másfél száz napján különböző tantárgyi területeken mindig más és más témákat tanítunk-tanulunk az iskolában, addig ezeken a napokon *egyetlen* természeti, társadalmi vagy kulturális jelenséget vizsgálunk meg több tucat szakmai és tantárgyi megközelítésben. Ilyenkor kaleidoszkópszerűen mutatjuk be, hogy egy témának hányféle

TUDOMÁNYOS
DIÁKNAPOK A
RADNÓTI-BAN

„Léteének az ember csakis úgy
adhat értelmét, hogy a világhoz
fűződő természetes viszonyait
szellemi viszonyai emeli. „

/ Albert Schweitzer/

1988. február 24.-25.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK A
KÖRNYEZETVÉDELEMÉRT

Dr. Vida Gábor
egyetemi professor
Dr. Juhász Nagy Pál
egyetemi professor

Dr. Körös Endre
egyetemi professor
Dr. Kajtar Márton
egyetemi professor

Dr. Ranschburg Jend
tudományos osztályvezető
Dr. Kapus András
TMB osztályvezető

Dr. Lenkócs Barna
egyetemi adjunktus

Aigner Szilárd
osztályvezető meteorológus

Dr. Schiller Zoltán
egyetemi professor KFKI

Dr. Marik Miklós
egyetemi docens

érdekes vetülete van, s egy jelenségnek hányféle színes és szinte végtelen megközelítése létezik.

Már húsz éve annak, hogy az első Radnóti Tudományos Diáknap megvalósult. A körülmények igencsak izgalmasak voltak. Reggel fél 9, a fiútornaterem lángokban áll, az iskola előtt három tűzoltóautó fecskendője lövi a vizet a lángokra.

Vida Gábor professzor úr ekkor érkezik, és mint első előadó csodálkozva jegyzi meg, hogy ilyen forró, szeretetteljes fogadtatásra nem is számított. Az előadás – hála a tűzoltóknak – félórás késéssel mégiscsak elkezdődött. Azóta szerencsére ehhez hasonló malőr nem történt, az előadások mindig nagy érdeklődés mellett hangozhattak el, és valamennyiünk számára maradandó élményt nyújtottak.

Vida Gábor Darwin életművéről adott elő

„AZ ÉLET ÉL ÉS ÉLNI AKAR.”

Dr. Czeizel Endre
genetikus-orvos
előadása

Gondatbevezetés címmel

1988. II. 24-én du. 5^h kor

1988. II. 25-én 12^h kor

Földi István
egyetemi adjunktus

Hogyan készítsünk hologramot?

Mátay László
II. B osztály tanulója

Állatok és szerepük az
életvédelemben

HOGYAN LÁTJA A TUDOMÁNY AZ
EMBERISÉG FÖNVÖZÉT

Biológiai Sectio

9^h Bioszféra kials az evolúció genetikai
szemével

10³⁰^h A természet és a környezetvédelem
ökológiai alapjai

Kémiai Sectio

9^h Veszélyek vízben, földben, levegőben

10³⁰^h Cukrok természetéből

Környezetvédelmi Sectio

9^h A személyi környezet védelme

10³⁰^h Gyógy-szertelenségek

10³⁰^h Az egészséges környezethez
való emberi jog

Fizikus Sectio:

9^h Környezetünk a meteorológus
szemével

9^h Az egyetlen észlelt energiaforrás:
a Nap

10³⁰^h A csillagok csak észlelt egyáltalán
ragyognak

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK A
KÖRNYEZETVÉDELMEHÉRT

Dr. Vida Gábor
egyetemi professzor
Dr. Juhász Nagy Pál
egyetemi professzor

Dr. Kőrös Endre
egyetemi professzor
Dr. Kajtár Márton
egyetemi professzor

Dr. Ranschburg János
tudományos osztályvezető
Dr. Kapus András
TMB ösztöndíjas

Dr. Lenkócs Barna
egyetemi adjunktus

Aligner Szilárd
osztályvezető meteorológus

Dr. Schiller Róbert
egyetemi professzor RFKI

Dr. Horik Miklós
egyetemi docens

Előadóink közt köszöntöttük Göncz Árpádot, a Magyar Köztársaság elnökét is

A Radnóti Tudományos Diáknapi témáit részben az aktuális ünnepek, évfordulók, részben más, érdeklődésre számot tartó gondolatok határozták meg:

- 1988 Környezetvédelem
- 1989 A matematika mint alkalmazott tudomány
- 1990 A Biblia, az élet könyve
- 1991 Tudósok és művészek véleménye ma a magyarságtudatról
- 1992 A francia kultúra napja
- 1993 Az angol nyelvterületek kultúrája
- 1994 Az orosz kultúra napja
- 1995 A német nyelvterületek kultúrája
- 1996 Magyarország milicentenáriuma
- 1997 Az antik világ kultúrájának ünnepe
- 1998 A gyermek civilizációnk történetében
- 1999 A harmadik évezred küszöbén
- 2000 Emlékezzetek utatok kezdetére
- 2001 A Nobel-díj alapításának 100. évfordulója
- 2002 Radnóti Miklós és kora
- 2003 Élet a megsebzett bolygón: kihívások és remények
- 2004 Az előrevetített vágykép – EURÓPA mint a világ szintézise
- 2005 Újjászületés – reneszánsz napok a Radnótiban
- 2006 Családi körben
- 2007 Az ember a 21. században
- 2008 Angyalok és Ördögök – a barokk kora

Tekintsünk át minderről egy kis statisztikát is! Az eddig lezajlott Radnóti-napokon körülbelül 350 előadás hangzott el. Meghívott előadóink között 30 akadémikus (köztük az Akadémia akkori elnöke, Vizi E. Szilveszter és két alelnöke, Hámosi József és Marosi Ernő), 30 művész, valamint közel 220 egyetemi szakember, tudományos kutató és neves közéleti személyiség látogatott el iskolánkba, hogy beszéljen a radnóti diákoknak munkásságáról, tudományos eredményeiről és az értelmiségi létről vallott elképzeléseiről. Vendégünk volt Göncz Árpád köztársasági elnök úr is, akinek 70 perces előadása elbűvölte az érdeklődő diákságot. Nagy élmény volt hallgatni a bölcs, tekintélyes, mégis közvetlen hangot megütő közéleti személyiséget. Előadóink között évről évre katedrára áll több tudós radnóti tanár is, hogy szakterületének szépségeiből a középiskolai ismereteknél is bemutatson valamit tanítványainak.

Mint a programok szervezője, nem szívesen emelek ki senkit a sok kitűnő, ismert tudós és művész közül, hiszen egyéni érdeklődés dolga, ki kit hallgat legszívesebben. Előadóink általában lenyűgöző élményt nyújtottak, s az évek

Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke előadásában a kutatók erkölcsi felelősségét mutatta be

Lenkovics Barnabás

során igen sok értékes ismeretet adtak át hallgatóinknak.

Nagyszerű előadók jöttek diákjainkhoz a tudomány szinte minden területéről. Ha ma kitüntetett magyar értelmiségiek nevét hallom-olvasom, vagy látom őket a Mindentudás Egyetemének katedráján, melegség önti el a szívemet, hogy ezek a kiváló személyiségek a vendégeink voltak. Büszkén idézem fel magamban ezeket a napokat, s remélem, tanítványaink is hasonlóképpen őrizték meg rendezvényeink emlékét.

A Radnóti Tudományos Diáknapnak könnyedebb szórakozást nyújtó programjai is vannak. Néhány éve Vágó Istvánt, a neves TV-sztárt láttuk vendégül, aki ez alkalommal a radnótisokkal játszott „Mindent vagy semmit” játékot. Egy alkalommal Antal Imre vezette a gyakorlógimnáziumok diákjai közötti érdekes műveltségi vetélkedőt. A francia kultúra napján egy budapesti divatszalon rendezésében divatbemutatót rendeztünk hivatásos manökenekkel. Szerveztünk latin-amerikai táncbemutatót és néptáncműsort. Járt nálunk népzenei együttes és vendégünk volt Sebestyén Márta is, akinek gyönyörű hangját radnótis évei alatt már megismerhettük. Egyik rendezvényünkön fellépett a Baross Gábor karnagy által vezetett egyetemi énekkar is, és valamennyiünket elbűvölt egyik diákunk, Madarász Tamás csellójátéka is. Hallgattuk Csörsz Rumen István és barátainak hangversenyeit, és még számtalan szép műsornak lehettünk részesei.

Több ízben hódoltunk organoleptikus, vagyis „asztali” örömeknek is. Magyar ételbemutatót rendeztünk a Vendéglátóipari Főiskola közreműködésével: e program során a gyerekek és felnőtt vendégeink is sok finom falatot kóstolhattak meg. Máskor saját tanítványaink készítették finomságokat a választott központi témához kapcsolódva, tanári segítséggel. 19. rendezvényünkön a szülőket és a tanár kollégákat láttuk vendégül, közben súlyos pedagógiai, nevelési témákat vitattunk meg. A 20. rendezvényünk délutánján pedig a sportért rajongó diákjaink mutathatták meg, mit tudnak: az istvánosok és a radnótisok versenyeztek különféle labdajátékokban.

Antal Imre és Boronkai Szabolcs tanár úr beszélget

Pataki Pál, iskolánk egykori vezetőtanára a francia V. köztársaságról tartott előadást

Kopper Lászlóné előadása a Tudományos Diáknapon

A 15. jubileumi rendezvényünk külön kiemelkedett a sorozatban, hiszen az évfordulós tudományos diáknapi témája *Radnóti Miklós és kora* volt. A kitűnő előadások Győri János kollégánk értő szerkesztésében könyv alakban is megjelentek. Ez alkalommal saját tanáraink még a szokásosnál is nagyobb számban vettek részt a rendezvényen mint előadók.

De nemcsak az irodalom, hanem a történelem, művészet, orvostudomány, várostörténet is helyet kapott az előadások között.

A tudományos diáknapi látogatása természetesen kötelező, ám erről nem kell meggyőzni a diákokat, hiszen vendég előadóinkat meghallgatni kitüntetés: kivételes szerencse a magyar vezető értelmiség kiválóságait látni és hallani. Amikor egyik-másik előadáson régi diákjaink is tömegesen jelennek meg, boldog vagyok: elértük célunkat.

Diákjaink reneszánsz divatbemutatót tartottak 2005-ben

A huszonegy esztendő tapasztalatai egyértelműen pozitívak. Sok kínlás, szervezőmunka, vita, harc és öröm eredményeként születik meg egy-egy másfél napos programsorozat. A visszajelzések megnyugtatóak, vendégeink és diákságunk zöme – bízunk benne – egyaránt szép és maradandó élményként őrzi meg emlékezetében a Radnóti-napokat.

A huszonegy év összegzéseként abban reménykedhetünk, hogy érdemes volt dolgozni, sok tehetséges tanítványunknak sikerült egy-egy kitűnő előadással megmutatni az értelmiségi lét szépségeit, a másokért végzett értelmes munka örömét. Talán a pályaválasztáshoz is kaptak ötletet, illetve megerősítést. Szeretném remélni, hogy kollégáim jó érzéssel folytatják majd a megkezdett és hagyománnyá vált rendezvény szervezőmunkáját, tanítványaink pedig értő figyelemmel és örömmel vesznek részt a következő, értük, szellemi gazdagodásuk érdekében rendezett tudományos diáknapokon.

A Radnóti-napok rendezvénysorozata kezdetben a kívülállók (más iskolák, szülők, sajtó) számára sokszor kevésbé volt érthető. Erről tanúskodik az a sajtóhír,* amelyet egykori kolléganőnk, Csanádiné Varga Katalin egyetemi szakdolgozatában felidézett:

„Barátságos és feltűnően demonstratív félkörben ültünk a budapesti Radnóti Gimnázium egyik osztálytermében és hallgattuk Kéri László politológus szavait: »...ez nem a ti meccsetek [...] várjatok még, amíg a negyvenesek, ötvenesek úrrá lesznek majd az általuk elrontott helyzeten...«

Mintha a hátralt pad sorok és a pulpitus között lazán elhelyezett székek is érzékeltetni akarták volna, itt most nem tanári kinyilatkoztatás szól, hanem baráti gondolatcsere folyik...

Be kell vallanom, amikor a kezembe került a Radnóti Gimnázium Tudományos Diáknapját hirdető programfüzet, némi fenntartással fogadtam az ELTE Gyakorló Iskolájának ezt a kezdeményezését. Bár imponáló a névsor, hiszen számos neves tudóst és művészt hívtak meg előadást tartani, mégis úgy gondoltam, megint egy program, amelyet csak egy ilyen központi, speciális helyzetben lévő gimnázium engedhet meg magának. Különleges, netán előnyös helyzet?

A gimnázium bejárata már jó ideje alá van dúcolva. A falak omladozóban, az udvart életveszély miatt tilos használni. A hajdani zsidó főgimnázium szép, piros téglás műemlék épületének stílszerű rekonstrukciójára hosszú évek óta sem az államnak, sem az ELTE-nek, sem a tanácsnak (ma önkormányzat) nincsen pénze. [...] És akkor itt van ez a rendezvénysorozat. Úgy tűnik, mintha az intézmény éppenséggel dacolni akarna a szégyenletes körülményekkel. Azzal az (oktatási) rendszerrel, amely még a vezető, a gyakorlóiskolákat is ilyen méltatlan szituációba kényszeríti...

* Székely Anna: Ma még minden recseg-ropog. *Magyar Hírlap*, 1989.

Hallgatom az előadásokat. Nemeskürty István széles látókörével, bájos történelmi anekdotáival hódítja meg a gyerekeket. Sánta Ferencből árad valami, amit az ember – óvakodva ugyan a nagy szavaktól – a legszívesebben eszményi jóságnak, tisztaságnak nevezne. De megjelennek a többiek is figyelemre méltó, a legközönyösebb, legcinikusabb ifjakat is felrázó témáikkal: Benda Kálmán például a nemzeti öntudatról, Kukorelli István a demokrácia gyakorlásának alkotmányos biztosítékairól beszél; Szilágyi Ákos a nacionalizmus változatait, Für Lajos a nemzeti önértékelés torzulásait elemzi. [...]

Nyilvánvaló – akár bevallják, akár nem –, hogy a mai fiatalok igencsak tanácstalanok. Feltétlenül szükségük van igazi személyiségek okos szavára, európai látókörére, eszményekre és fogódzókra, hiszen a szüleik, tanáraik mára meglehetősen elbizonytalanodtak...

A diákok élénk érdeklődése mindenesetre reményt keltő. Azt sugallja, hogy a társadalomtudósnak és a tudományos diáknapot szervező pedagógusoknak valószínűleg igazuk van. Több tudás, nagyobb terhelés, a gondolatok, vélemények, érvek ütköztetése, tágabb szellemi horizont feltárása talán eredményes módja annak, hogy képesek legyünk »átmenteni« a gyerekeinket egy értelmesebb és eredményesebb jövő számára.”

Végezetül álljon itt az előadók teljes névsora,* amely híven tükrözi gyakorlóiskolánk értékrendjét. Ezek a tudósok meghívásunknak készséggel eleget tettek, és a birtokukban lévő egyetemes tudás egy részét megosztották velünk – tanulókkal, tanárokkal, olykor-olykor öregdiákokkal, kis-tanárokkal, szülőkkel és más érdeklődőkkel. Valóban sikertörténet ez!

Acél Anna szerkesztő-
műsorvezető

Ács Antal kertészmérnök

Adamik Tamás klasszika-
filológus

Aigner Szilárd meteorológus

Albert Fruzsina szociológus

Almár Iván csillagász

Altbäcker Vilmos etológus

*Amacziné Bíró Zsuzsa magyar
szakos vezetőtanár*

Antal Imre televíziós
személyiség

Aradi Péter újságíró

*Arató László magyar szakos
vezetőtanár*

Arday Lajos történész

Bagdy György agykutató orvos

Balassa Péter esztéta

Balázs Ervin biológus

Balázs Lóránt kémikus

Bali János zeneművész

Bán András történész

Bárczi Ildikó irodalomtörténész

Bárdos György biológus

Bárdosi Vilmos nyelvész

Baross Gábor karvezető

Bartholy Judit klimatológus

* *Dőlt betűvel* iskolánk volt vagy jelenlegi tanárait jelöljük.

Bécsér Róbert OFM közgazdász,
teológus, tanár
Bede Péter orvos
Békés Csaba történész
Békés Pál író
Benda Kálmán történész,
akadémikus
Benkő Ágota, az Otthon
Segítünk Alapítvány elnöke
Bérczi Szaniszló fizikus
Berecz András népdalénekes
Bereményi Géza író, film- és
színházi rendező
Berki Feríz ortodox
protopresbiter
Bíró Endre ügyvéd
Blankenstein Miklós, az Országos
Lelkipásztori Intézet igazgatója
Bodor Elek szívsebész
Bognár Róbert műfordító
Bojár Gábor, a Graphisoft R&D
Rt. elnök-vezérigazgatója
Bollók János nyelvész
Boreczky Ágnes szociológus
Borsányi László kulturális
antropológus
Bozóky Éva evangélikus lelkész,
író
Buzás Gergely régész
Charles T. Coutts, a Magyar
Rádió főmunkatársa
Czeizel Endre orvos-genetikus
Cságoly Ferenc építészmérnök
Csaplár Ferenc, a Kassák
Múzeum igazgatója
Csepregi András evangélikus
lelkész
Csermely Péter biokémikus
Csorba László történész
Csörsz Rumen István, a Musica
Historica együttes művészeti
vezetője

Csukovits Enikő történész
Dányi Zoltán református lelkész
Dávid Gyula fizikus
Dávid Katalin művészettörténész
Dévai Nagy Kamilla énekes,
előadóművész
Diószegi Gábor rendőr százados
Doherty, Peter angol nyelvi
lektor
*Dohertyné Enyedi Ágnes angol
szakos vezetőtanár*
Engel Pál történész
Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutató
Erdődi Gábor műfordító, tanár
F. Dózsa Katalin
művészettörténész
*Fábián Márton magyar szakos
vezetőtanár*
Fabinyi Tibor irodalomtörténész,
teológus
Falus András immunológus
Fazekas Gergely zenetörténész
Federits Zsófia jelmeztervező
Fehér László matematikus
Fekete György orvos
Felcsuti Péter közgazdász
Fellegi Ádám zongoraművész
*Fenyő D. György magyar szakos
vezetőtanár*
Ferencz Éva népdalénekes,
előadóművész
Ferencz Győző
irodalomtörténész, költő
Ferenczi Attila nyelvész
Ferenczy Mária sinológus
Ferge Zsuzsa szociológus
Flórián Mária néprajzkutató
Földes Imre zenetörténész
Főzy István fizikus
Frank Tibor történész
Freud Róbert matematikus
Fülöp Márta pszichológus

Für Lajos történész
 Gál Róbert szociológus
 Gazda István tudománytörténész
 Geccséné Tar Imola tájépítész
 Géher István irodalomtörténész
 Gergely Ágnes költő, író,
 műfordító
 Gombár Csaba szociológus,
 politológus
 Gömbös Ervin informatikus
 Göncz Árpád, a Magyar
 Köztársaság elnöke, író,
 műfordító
 Grétsy László nyelvész
 Gróf Péter régész
 Gubacs Gábor orvos
 Gyáni Gábor társadalomtörténész
 Gyarmati Dezső olimpiai bajnok
 vízilabdázó, mesteredző
 Gyenis Gyula antropológus
 Györgyi Erzsébet néprajzkutató
*Győri János magyar szakos
 vezetőtanár*
 H. Balázs Éva történész
 Hablicsek László demográfus
 Halász Péter zenetörténész
 Halász Rozália politikai szakértő
 Hámosi József neurobiológus
 Havai Dénes nemzetvédelmi
 szakértő
 Hegedüs Géza író
*Hegedüs Sándor filozófia szakos
 vezetőtanár*
 Hegedüs Tamás biológus
 Hegyi Dolores történész
 Heller Ágnes filozófus
 Hidám Csaba régész
 Hidas Gábor ügyvéd
Hidvégi Balázs politikai tanácsadó
 Hidvégi Máté biokémikus
 Hobinka Ildikó kémia szakos
 vezetőtanár

Hofer Tamás néprajzkutató
 Hollán Zsuzsa hematológus
*Honyek Gyula fizika szakos
 vezetőtanár*
 Hortobágyi István matematikus
 Horváth András úrkutató
 csillagász
*Horváth Beáta magyar szakos tanár,
 média szakos vezetőtanár*
 Horváth György, a Magyar
 Filmintézet munkatársa
 Horváth Ildikó közgazdász
 Horváth István Tamás kémikus
 Horváth Iván irodalomtörténész
 Horváth Kata kultúrantropológus
 Horváth Lajos építészmérnök
 Horváth Pál filozófus
 Jankovich Marcell filmrendező
Járó Katalin pszichológus
 Jelenits István piarista szerzetes
 Jeszenkovitsné Gebhardt Margit
 művészettörténész,
 múzeumpedagógus
*Jobbágy Károlyné magyar szakos
 vezetőtanár*
 Jókai Anna író
 Juhász Árpád geológus
Juhász Borbála történész
 Juhász Dezső történész
 Juhász Gyula történész
 Juhász Nagy Pál ökológus
 Kajtár Márton kémikus
 Kalmár János történész
 Kapitánffy István klasszika-
 filológus
 Kapus András kutatóorvos
 Katus László történész
 Kékes Mária tanár,
 könyvkiadó
 Kemenes Pál orvos-történész
 Kenesei István nyelvész
 Kenéz József orvos

Kerékfy Márton zenetudós, zeneszerző	Kúnos László műfordító
Kerezsi Ágnes néprajzkutató	Kürti Katalin muzeológus
Kéri László szociológus, politológus	Laczkovich Miklós matematikus
Király Gyula irodalomtörténész	Ladocsi Gáspár katolikus tábori püspök
Kiss Endre filozófus	Lator László író, műfordító
Kiss Ulrich közgazdász, jezsuita szerzetes	Lázár Katalin népzenekutató
Kneif Tibor zenetudós	Lendvai Ernő zenetudós
<i>Kolczonay Katalin műsorszerkesztő, Duna TV</i>	Lengyel Péter író
Konkolyné Gyúró Éva kertészmérnök	Lenkovics Barnabás jogász
Kontra György orvos	<i>Lerner János térképész, geográfus</i>
Kopp Mária magatartáskutató	Losonczy Ágnes szociológus
Kopper László kutatóorvos	Lovász László matematikus
<i>Kopper Lászlóné történelem szakos vezetőtanár</i>	Ludassy Mária filozófus
Korzensky Richard OSB, a Tihanyi Bencés Apátság perjele	<i>Ludmann Mihály festőművész, rajz- művészettörténet szakos vezetőtanár</i>
Kósa László művelődéstörténész	Lukács Gergely környezetvédelmi informatikus
Kovács András filmrendező	Lukács János jezsuita tartományfőnök
Kovács Árpád irodalmár	Madarász Aladár közgazdász
Kovács Gábor népművelő	<i>Madocsai László magyar szakos vezetőtanár</i>
Kovács József orvos	<i>Magyarics Péter nyelvész</i>
Kovács Magda villamosmérnök, mérnök-közgazdász	Makovecz Imre építőművész
Kovács Tibor protonotárius kanonok	Marik Miklós csillagász
Kovács Zsolt grafikus, művésztanár	Marosi Ernő művészettörténész
Kozma Imre, a Máltai Szeretetszolgálat elnöke	Márton László író
Kőrös Endre kémikus	<i>Maucha Imre történelem szakos vezetőtanár</i>
Köves Slomó rabbi	Mezei Ferenc fizikus
Kralovánszky Mária textilrestaurátor	Mezey Barna jogász
Kristó Gyula történész	Miczek György geográfus, egyetemi adjunktus
Kubassek János geográfus	Molnár Imre történész
Kukorelli István alkotmányjogász	Molnár Szabolcs zenetörténész
	<i>Mozer Tamás magyar szakos vezetőtanár</i>
	Nemecz Tibor nyelvész
	Nemerkenyi Antal geográfus

Nemes Nagy Anna
 gasztroenterológus
 Nemeskürty István író, történész
 Németh György történész
 Németh Pál református lelkész
 Nyékiné Gaizler Judit
 matematikus
 Osskó Judit építészmérnök
 Ökrös Csaba népzeneész
 Pais István filozófiatörténész
 Pásztor Emília régész, csillagász
*Pataki Pál francia szakos
 vezetőtanár*
 Patkós Péter szülészorvos
 Perner Ferenc sebész
 Persányi Miklós biológus
*Petróczi Edit ének-zene szakos
 vezetőtanár*
 Petz Gábor környezetvédelmi
 biológus
 Pócs Dániel művészettörténész
 Popper Péter pszichológus
*Poros András francia szakos
 vezetőtanár*
 Poszler György esztéta
 Puskás Julianna történész
 Ráczkevei Anna színművész
 Radák Zsolt orvos
 Raj Tamás főrabbi
 Raksányi Kund addiktológus
 Ranschburg Jenő pszichológus
 Recski András matematikus
 Révész László régész
 Réz András filmkritikus
 Réz Gábor biológus
 Riedel Miklós fizikai kémikus
 Riegler Endre humánbiológus
 Ritoók Zsigmond klasszika
 filológus
 Rónay László író
 Roska Tamás villamosmérnök
 Rózsa György művészettörténész

*Sain Márton matematika szakos
 vezetőtanár, tudománytörténész*
 Sánta Ferenc író
 Schein Gábor költő,
 irodalomtörténész
 Schiller Róbert kémikus
 Sebestény István közgazdász,
 szociológus
 Sebestyén Márta népdalénekes
*Simoné Károlyi Júlia angol–orosz
 szakos tanár*
Solti István német szakos vezetőtanár
 Solymos Sándor építész
 Spira Veronika magyar szakos
 vezetőtanár
 Szabics Imre irodalomtörténész
 Szabó Attila művészettörténész
 Szabó Gábor mentálhigiénés
 tanácsadó
 Szabó László Zsolt, a Duna TV
 főszerkesztője
 Szabó Miklós történész
*Szabolcsi Dezső fizika szakos
 vezetőtanár*
 Szamosi Tamás gyermekorvos
 Szamosi Tamás ifj. orvos
 Szántó Gábor irodalomtörténész
*Szarka Judit latin–esztétika szakos
 tanár*
 Szász András fizikus
 Szász Gábor matematikus
 Szécsényi Nagy Gábor csillagász
*Székel Miklós ének-zene szakos
 vezetőtanár, karnagy*
 Szepes Erika irodalomtörténész
 Szepes László kémikus
Szerecs Lőrinc magyar szakos tanár
 Szilágyi Ákos író, esztéta
 Szmodisné Eszláry Éva
 művészettörténész
 Szokolay Sándor zeneszerző
 Szőke György irodalomtörténész

- Szörényi László
irodalomtörténész
Szvák Gyula történész
T. Kovácsházy Zelma
evangelikus lelkész
Takács László történész
Tallián Tibor zenetudós
Tar Ilona kertépítő művész,
mérnök
Tátray Zsuzsanna néprajzkutató
Tomcsányi Péter fizika szakos
vezetőtanár
Tóth Ádám jogász
Tóth Endre régész
Török György vegyész,
fotóművész
Tringlih István történész
Turán Tamás történész
Tusor András vendéglátó-ipari
szakértő
Vágó István műsorvezető
Valki László nemzetközi jogász
Valló Péter színházi rendező
Vámos Tibor matematikus
Varga E. Tamás földrajz szakos
vezetőtanár
Varga Katalin író
Varga Róbert református
lelkipásztor
Várkonyi Gábor történész
Várszegi Asztrik pannonhalmi
főapát
Vecsey Tibor kardiológus
Vég Gábor történelem szakos
vezetőtanár
Vekerdi Tamás
gyermekpszichológus
Venetianer Pál genetikus
Vértesaljai László jezsuita
szerzetes
Vida Gábor genetikus,
akadémikus
Vida Krisztina jogász
Viktor András kémikus
Vissy Károly meteorológus
Vitray Tamás újságíró
Vizi E. Szilveszter orvos
Vizkeleti András nyelvész
Wolfart János újságíró, tanár
Wrobel Péter festőművész, tanár
Závodszy Géza történész
Zlinszky János alkotmányjogász
Zrínyi Miklós kémikus
Zwickl András művészettörténész
Zsoldos Attila történész
Zsuffa Zoltánné magyar szakos
vezetőtanár

Győri János

Radnóti Miklós és kora

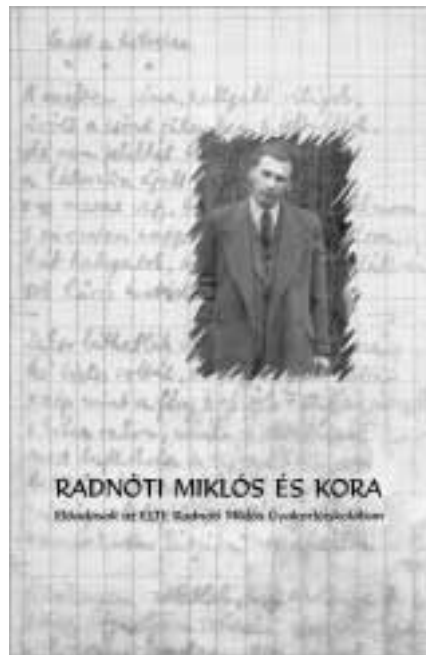
A 15. Radnóti Tudományos Diáknap előadásainak gyűjteményes kötete

A 15. Radnóti Tudományos Diáknapra Kiss Zsuzsa kollégánk – a tudományos diáknapok gondolatának és mindenkori tartalmának kidolgozója, a programok főszervezője és „mindenesé” – a lehető legméltóbb témát választotta: az évfordulós programmal Radnóti Miklós emléke előtt tiszteltünk. Ha nagy várakozás előzte meg már korábban is valamennyi Radnóti Tudományos Diáknapot, ezt az alkalmat különösen nagy izgalommal várta a tantestület és a diákság egyaránt. Úgy éreztük ugyanis, hogy a jubileumi program azt is kifejezi majd: vajon az évtizedek során föl tudtunk-e nőni ahhoz a szellemiséghez, s megfelelően ki tudjuk-e fejezni azt, amit iskolánk névadója, Radnóti Miklós képviselt.

A rengeteg töprengés és szervezés eredményeként Zsuzsa néni valóban emlékezetes programot állított össze. Számos olyan szakember vállalt előadást, aki Radnóti életének, művészetének vagy a Radnóti kori társadalom valamely jelenségének kimagasló ismerőjeként örvend köztiszteletnek.

A diáknap után Zsuzsa nénivel úgy gondoltuk, e tudományos előadás-sorozat darabjai könyv alakban méltó tisztelgést jelenthetnek iskolánk névadója előtt, s ezzel együtt diákjaink, szüleik, az iskolába látogató szakemberek vagy vendégeink

A kötet címlapja

ségét. Ennek fontos része, hogy a kötetben éppúgy, mint a szóbeli előadásokon (minden más Radnóti-nap esetében is) egymás mellett szerepeltek a hazai tudományos élet nagyjai és iskolánk jól fölkészült tanárai.

Amacziné Bíró Zsuzsa, Arató László, Beke (Szarka) Judit, Fábián Márton, Gordon Győri János, Halász Péter, Hegedűs Sándor, Hidvégi Máté, Jobbágyiné András Katalin, Juhász Borbála, Madocsai László, Marx György, Patkós Péter, Ritoók Zsigmond, Schein Gábor, Szepes Erika és Zsuffa Zoltánné előadásainak írott változatát tartalmazza a könyv, vagyis nyolc tudományos kutató és kilenc radnótis tanár előadása található a kiadványban. A témák igen változatosak: Radnóti szüleinek halála és a halál mint gyermekkori tapasztalat hatása Radnóti költészetére, Vergilius és a Radnóti-eklogák világa, Arany vagy más magyar költőelődök nyoma Radnóti életművében, az antiszemitizmus és a holokauszt kérdése éppúgy témája az egyes fejezeteknek, mint az 1930-as évek magyar zenéjének világa Karády Katalintól Bartók Béla művészetéig, a második világháború előtti női emancipációs folyamatok jellemzői vagy a magyar atomfizikusok munkássága az atom-bomba létrehozásának érdekében.

A könyv illusztrációit iskolánk tanítványai készítették: *Debreczeni Péter, Kemény Zsuzsa, Svajer László és Gelléri Mirtill*. A kötet tervezője, *Kármán Tamás* Radnóti egyik fényképének és a *Levél a hitveshez* című vers kéziratának fölhasználásával visszafogottan szép borítót tervezett a kemény borítású könyvhöz, amely azóta szinte iskolánk „arcává” vált.

2003 óta a kötetet minden ballagó diákunk megkapja az iskolától búcsúzóul, s ezt a kiadványt nyújtjuk át azoknak a hivatalos vendégeinknek is, akiknek meg szeretnénk mutatni, iskolánk értékrendjében miként él tovább a 20. század egyik legjelentősebb, egyben legmélultatlanabb körülmények között elpusztított költőjének szelleme. A tanulmányokkal, a rajzokkal s a kiadvány egészével mint esztétikai tárggyal nem a halálra és a pusztulásra, hanem az értelmes, értékeit feltartóztathatatlanul megteremtő, szilárd etikai alapokon nyugvó életre kívánjuk irányítani tanulóink és más olvasók figyelmét; arra, hogy még a legnagyobb katasztrófák után is „a föld bölcs rendje visszatér, amit / ó csillagok szakállas fénye áztat; / állatok s kalászkok rendje ez, nehéz / s mégis szelíd szolgálati szabályzat”. (Radnóti Miklós: *Veresmart*)

50 év
oktató-nevelő
munkája

20 éve dolgozom az iskolában az alsó tagozat 20 éve*

1988-ban friss diplomás tanítónőként kerültem az iskolába. Az elmúlt 20 esztendő alatt sokat tanultam idősebb kollégáimtól, sok tapasztalatot gyűjtöttem. Napközis tanítónőként kezdtem a munkámat, majd emellett matematikát is tanítottam 4 évig a tantárgycsoportos oktatás keretében. 1994-ben osztályfőnök lettem, néhány éve pedig munkaközösség-vezetőként is próbálok segíteni az alsó tagozatos tanulók és tanítók munkáját.

Amikor munkába álltam, Réz Gáborné Erzsí volt az igazgatónő. Az ő bizalmának köszönhetően 1989–1990-ben pályakezdő tanítónőként vehettem részt az új alsó tagozatos tanterv elkészítésében. Legfontosabb célként a tanulási alapképességek, készségek és a problémamegoldó gondolkodás alapozását és fejlesztését jelöltük meg, hogy a tízéves gyerekek a 4. osztály végére képesek legyenek a nyolc évfolyamos gimnázium megkezdésére és sikeres elvégzésére. 1990-ben kezdte meg munkáját a nyolc évfolyamos gimnázium első osztálya. A felvételi vizsga rendje szerint saját 4. osztályos tanulóink is felvételi vizsgát tettek. Azok a gyerekek, akiknek ez nem sikerült, más iskolában folytatták tanulmányaikat. Tanulóink számára a felvételi vizsga 2006-ban (egy kormányrendelet alapján) megszűnt. Iskolánkban a 4. évfolyam elvégzése után a gyerekek a tankötelezettséget a nyolc-osztályos gimnáziumban teljesítik. Így talán még nagyobb felelősséget vállalnak a tanítók, hiszen a lassabban haladó, gyengébb képességű gyerekek továbbhaladása nehezebbé válik, az esetleges kudarc nem tesz jót a kisgyerekek személyiségfejlődésének.

A hetvenes-nyolcvanas években úgynevezett „kis felmenő” rendszerben dolgoztak az alsó tagozat tanítói, ami azt jelentette, hogy egy-egy tanító mindig csak 1–2., illetve 3–4. osztályt tanított. Az alsó tagozatos oktató-nevelő munka 1990 óta „nagy felmenő” rendszerben működik, azaz két tanító

* A tantárgytörténeti fejezetet az egyes munkaközösségek megbízásából egy vagy több szaktanár öntötte végleges formába. Nevüket a beszámolók végén tüntettük fel.

Mi, alsósok...

négy éven át követi tanítványainak munkáját, fejlődését. Az éneket, a testnevelést, a természetismeretet és az angol nyelvet szaktanárok oktatják.

Még a kilencvenes években is 38-40 gyermek tanult egy osztályban. A magas osztálylétszám miatt és az új szemlélet jegyében 1990-ben csoportbontásban kezdődött meg 1. osztályban a matematika, 3. osztályban a természetismeret, 4. osztályban pedig az angol nyelv tanítása. 1990 óta újra a szótagolás és a logopédiai módszer vezérli az olvasás és írás tanításának folyamatát.

Az elmúlt 10-15 év alatt nagy átalakuláson ment át a közoktatás, s ennek jó része az elemi oktatást is érintette. A Nemzeti alaptantervben és a kerettantervben már 1995-ben megjelentek a készség- és képességfejlesztés, valamint a kompetenciák kialakítására orientált szemlélet egyes elemei. Ezt a szellemet figyelembe véve készítettük el a pedagógiai program alsó tagozatos részét is. Ebben megfogalmaztuk a kiemelt fejlesztési feladatokat, amelyeknek tudatos gyakorlati alkalmazása segíti a felzárkóztató és tehetséggondozó munkát is. 1998-ban megkezdődött a néptánc tanítása, melynek fő célja a gyerekek mozgáskultúrájának, tanulási és szociális kompetenciáinak fejlesztése. Logopédus is segíti munkánkat, mert sajnos egyre több a beszédhibás gyermek, akiknek így az iskolában tudjuk biztosítani a beszédjavító foglalkozásokat.

2003-ban Tomcsányi Péter igazgató kért fel arra, hogy munkaközösség-vezetőként segítsem a továbbiakban az alsós munkát. Ekkor döntöttünk arról, hogy egységesen tantárgycsoportos formában dolgozunk tovább. A két tanító megosztja egymás között az oktató-nevelő munkát és feladatokat. Mindketten tanítanak és napközis feladatokat is ellátnak. Ma már az 1–4. évfolyamon (a közoktatási törvény szabályozása alapján) az osztálylétszám maximum 26 fő.

2005-ben az alsó tagozaton átalakult az ellenőrzés és értékelés rendszere is. Ugyancsak a törvény előírása szerint az osztályozást felváltotta a szöveges értékelés. 1–3. osztályban a haladást tájékoztató füzetben rögzítjük, félévkor és év végén pedig levélben tájékoztatjuk a szülőket gyermekük fejlődéséről. Az értékelő levél egy személyes hangú jellemzést tartalmaz a kisgyerek magatartásáról, szorgalmáról, képességeinek fejlődéséről, ezt követik a részletes tantárgyi értékelések. A 4. évfolyamon a tantárgyakat már osztályzattal értékeljük, félévkor azonban a személyes hangú jellemzést még elkészítjük, év végén pedig már csak osztályzatot kapnak a gyerekek.

A 2006–2007-es tanévben az alsó tagozat is bekapcsolódott a nemzeti fejlesztési terv (NFT) keretében meghirdetett HEFOP-pályázatban kiírt munkába. A kompetenciaalapú képzés célja a fejlesztésközpontú oktató-nevelő munka érdekében a pedagógiai módszertani kultúra megújítása. Alapvető irányelv lett, hogy a megszerzett tudás a gyakorlatban is alkalmazható legyen. Sajnos egyre több az úgynevezett „problémás gyermek”, akik tanulási részképességhiányokkal küzdenek. Már nem lehetőség csupán, hanem kötelező feladattá vált az ismeretelsajátítás mindennapi gyakorlatába beépíteni az általános tanulási képességek és tantárgyspecifikus képességek fejlesztését. A megújult módszerek segítségével, tudatosan tervezve és szervezve, differenciáltan – a gyerekek egyéni képességeinek megfelelően – végezzük a fejlesztő munkát. Nagy szemléletváltás ez, hiszen a tananyagközpontú oktatást felváltotta a fejlesztésközpontú munka, és ez tartalmi változásokat is jelent a tananyagrendszerben.

Az 1–4. évfolyamon folyamatos óraszám- és tananyagcsökkenés is történt az elmúlt években. 2000-ben a magyar nyelv és irodalom órák heti órászáma 10-ről 8-ra, 2003-ban a heti 5 matematikaóra 4-re, a 4 rajz- és kézimunkaóra 3 órára, a testnevelés 3-ról 2-re csökkent. A 2007–2008-as tanév óta második osztálytól kezdődően a differenciált felzárkóztatás és tehetséggondozás érdekében heti egy fejlesztőórát tartunk. Ennek keretében évfolyamonként két csoportban végezzük a képességfejlesztést.

Tanulóink különböző tanulmányi versenyeken vesznek részt, így a bátaszéki Zrínyi Ilona- és Kalmár László-matematikaversenyeken, a „Bendegúz – Kis nyelvÉSZ” anyanyelvi versenyen. Örömmel figyeljük, hogy egyre több gyermek jelentkezik a Jonatán Könyvmolyképző Klubba is, amely az olvasóvá nevelést szolgálja.

Házirendünkben rögzítettük a délutáni elfoglaltságok rendjét is. Mindennap levegőzünk 1 órát, a házi feladat megírásának és a másnapi felkészülésnek szigorúan meghatározott ideje van. 15 óra után kezdődnek az iskolai szervezésű és egyéb szakkörök, az 1–2. évfolyamon például a Manó műhely és a Töprengő szakkör; 3–4. osztályban matematika-szakkör, tömegsport-foglalkozások, zeneórák és hasonlók.

Az alsó tagozat munkáját színesítik a tanuláson kívüli rendszeres, immár hagyományos programjaink. Decemberben közös Mikulás-váró játékos délutánt, februárban farsangi bált szervezünk. Minden májusban erdei osztálytáborba utazik az 1–4. évfolyam. Immár 6 éve visszatérő táborozók vagyunk a Vackor Vár Erdei Iskolában, a Nyíri-erdő közepén, Kecskemét közelében. Tanulmányaink során év közben sokszor gondolunk vissza az itt töltött napokra, mert a természetismeret- és az olvasásórákon sok segítséget nyújtanak számunkra az ott szerzett ismeretek és tapasztalatok. A nyári szünidőben is minden évben szervezünk táborozásokat. Többször nyaraltunk Soltvadkerten, Fonyódligeten, a Vackor Várban, Salgótarjánban és Cegléden is.

Az iskolai rendezvényeken az alsó tagozatosok is részt vállalnak. Karácsonykor az adventi hangversenyen éveken át betlehemes játékot mutattak be a 3–4. osztályosok. Tehetséges tanulóink hangszeres játékkukkal szórakoztatták a hallgatóságot. Mindig részt veszünk a Ki mit tud? vetélkedőn is, ahol a kicsinyek a nagyok között szerepelhetnek, és több kategóriában is sikerrel indulnak. A Föld napja alkalmából minden esztendőben rendezünk akadályversenyt, amelynek szervezésében és lebonyolításában az ifik segítenek nekünk.

Fontos, hogy a 12 év alatt a legkisebbek és a legnagyobbak ne csupán egymás mellett töltsék el mindennapjaikat a tanulással, de a nagyobbak segítsék és támogassák a kicsinyeket, hogy ők tisztelettel és bámulattal nézhessenek fel a gimisekre, és akár példaképül választhassák maguknak néhányukat.

Én tanítóként a saját munkám sikerének és eredményének is vélem, és büszke vagyok, ha a gimnáziumban valamelyik „régis tanítványom” elnyeri az Év Diákja címet, vagy eredményesen vesz részt tanulmányi versenyeken, illetve sikeresen tanul tovább.

Meggyőződésem, hogy mivel a nevelés sok éven át tart, a felnőttkor sikerét a jó alapozás készíti elő és teremti meg. Az alsó tagozat a 12 évfolyamos iskolában a folyamatosságot, a gyerek fejlődésének teljes követését jelenti. Szeretném az elkövetkező esztendőben is tovább segíteni iskolánkban az alsó tagozatosok munkáját, és erősíteni a 12 évfolyam egységének szemléletét.

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Balassa Lászlóné – Csekné Szabó Katalin – Szilas Ádámné:

Harmadik matematikakönyvem I–II. (Tankönyv és feladatgyűjtemény az általános iskola 3. osztályos tanulói számára.) Apáczai Kiadó.

Negyedik matematikakönyvem I–II. (Tankönyv és feladatgyűjtemény az általános iskola 4. osztályos tanulói számára.) Apáczai Kiadó.

Győrffy Magdolna:

Matematika. Műszaki Kiadó, 1996.

Matematika csodái 3. o. Dinasztia Kiadó, 1998.

Matematika csodái 4. o. Dinasztia Kiadó, 1999.

Matematika csodái 3. o. (Kézikönyv.) Dinasztia Kiadó, 2000.

Matematika csodái 4. o. (Kézikönyv.) Dinasztia Kiadó, 2000.

Matematika műveltségi terület tananyag. SDT Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006.

Matematika interaktív tananyag 3. o. Apáczai Kiadó, 2008.

Matematika interaktív tananyag 3. o. Apáczai Kiadó, 2008.

Csekné Szabó Katalin

A magyartanítás évtizedei a Radnótiban

„...Gondold el! hogyha lázadsz, jövődő
fiatal koroknak embere hirdet
s pattogó hittet számot ad életedről;
számot ad és fiának adja át
emlékedet, hogy példakép, erős fa
legyen, melyre rákúszhat a gyöngye növendék!”
(Radnóti Miklós: *Kortárs útlevelére*)

Radnóti: iskola és magyartanítás

„1955-ben a gimnáziumban tanító tanárok mind fiatalok és ambiciózusak voltak, hittek magukban, nagy szenvedéllyel tanítottak. Akkor a gyerekek között is sok volt az irodalomrajongó. Abban a sötét világban a színt, a fényt, az érdekességet az irodalom jelentette.” (*Jobbágy Károlyné*)

„1969-től egészen a kilencvenes évek közepéig, nyugdíjazásomig a Radnóti Miklós Gimnáziumban voltam vezetőtanár. [...] Ez szabad szellemű iskola volt mindig, amennyire lehetett: az oktatók saját pedagógiai és szakmai elveiket követve végezheték munkájukat. Erre az időszakra különösen szívesen emlékszem vissza: a Radnóti-gimnáziumról csak a legjobbakat mondhatom. A rendszerváltás előtti években, évtizedekben is meg tudta őrizni szellemi függetlenségét.” (*Madocsai László*)

A Radnóti szinte indulásától kezdve kimagasló iskolaként működött – mert ilyen akart lenni. Az idő bebizonyította, hogy a tehetségeket jól gondozó, magasrendű értelmiségi pályákra indító iskolákra, az ilyen értelemben vett elit oktatási intézményekre igenis szükség van. Különösen akkor, ha az oktatás olyan elkötelezetten gyerekközpontú, neveléscentrikus szemlélettel ötvöződik bennük, mint a Radnótiban.

Az iskolában folyó oktatási és nevelési munkában mindig nagyon fontos helyet kapott a magyar-munkaközösség, amelynek tagjai az intézmény valamennyi korszakában pontosan tisztában voltak kiemelt felelősségükkel. E felelősség nemcsak abból fakadt, hogy a magyar tantárgy – az írásbeli és szóbeli érettségi vizsga folyamatos kötelezettsége miatt – mindig is a legfontosabbak közé tartozott, hanem a tantárgy kettős természetéből vagy inkább kettős elkötelezettségéből is. Hiszen művészeti és ugyanakkor anyanyelvi tárgyként egyszerre kellett megismertetnie a diákokkal az irodalom mint művészet jellegzetességeit, élményét, ugyanakkor megtanítania őket magyarul írni, olvasni, gondolkodni és beszélni. S mindezt csak még gazdagabb, de egyben összetettebb és felelősségteljesebb szak-

mai lehetőséggé tette az, hogy a gyakorlóiskolává válás óta a munkaközösség tagjai félévenként újra és újra a tanárjelölteknek is megpróbálták átadni ezt a magyartanítási szemléletet.

A magyartanári munkaközösség

„Ha visszagondolok arra, hogy mit is akartunk mi magyartanárok az alatt a harminc-valahány év alatt, amit megéltem a Radnótiban, akkor azt kell mondanom, hogy legfontosabb célunk az irodalomtanítás és általában a magyartanítás határainak a kiszélesítése volt.” (*Jobbágy Károlyné*)

Ehhez a nagy feladathoz olyan tanárok kellettek, akik nem egyszerűen csak tantárgyként kezelték a magyart, s nem érezték túlzott tehernek a szélesebb értelemben vett magyartanítás felelősségét. Mindig voltak olyan tanáregyenírségei a magyartanári munkaközösségnek, akik az Arany János-i tudós tanár ideájának próbáltak megfelelni, s szakmai tudásuk mellett magatartásukkal, értékrendjükkel is példát mutattak a diákjaiknak.

„Bársony Verának (is) élete egyetlen munkahelye volt a Radnóti. A »nagy öregek« mellett ő volt a fiatal, a szép, a lendületes, a »bohóckodásra« (színjátszó kör, úttörőtábor) is kész. Nagyon lehetett érte rajongani, benne példaképet találni – és persze mindig voltak elutasító diákok, kollégák. Vera igazi csodáit az órái jelentették. A Bársony magyar-órái. Mindegyik megszerkesztett mű, frissített tudással és hihetetlenül lobogó előadással, nem lankadó szerelemmel a legtöbb tanított mű és a legtöbb tanított alany iránt. A Bársony-tanítványok és -tanárjelöltek talán arról ismerik meg egymást, hogy szeretni tudják az irodalmat.” (*Schiller Mariann*)

„Az igazi oktatás lényege az, hogy nyomot hagy a személyiségben, formál és alakít. Akik Jobbágy Kati néni tanítványai lehettünk diákként, felnőtt életünkben is a tanítványai maradtunk. Elvehetetlen kincsként őrizük magunkban a szabad gondolkodás vágyát, a közösségben való létezés igényét és az egyetemes morális értékrend irányítóját.” (*Törzsök Édua*)

„Harmincéves korára már legendák övezték tanári működését. Tanítványainak meggyőződésévé vált, hogy az a személyes ismeretség, amelybe a Tanár úrral és rajta keresztül kedves halhatatlanjaival kerültek, értelmetlenné tesz minden mást e meghitt társaságon kívül. És Kovács [Endre] tanár úr ilyennek maradt mindvégig, fölötte az értelmetlenné tetsző emberi dolgoknak: pozíciónak, pénznek, nyugalomnak. Hinni kellett eszméit, hinni kellett téveszméit, megküzdeni ízlésével, ízlésficamaival. Szuggesztív tanár, suggesztív ember volt.” (*Bálint Éva*)

Magyartanárok a Radnótiban régen és most

Ötven év magyartanárai névsorban: Amaczi Viktorné dr., Arató László, Bársony Vera, dr. Cserhalmi Zsuzsa, Eich László, Etédi Emőke, Fábián Márton, Fenyő D. György, dr. Győri János, Horváth Beáta, Jobbágy Károlyné, dr. Juhász Jánosné, Kecskeméti Sándorné, dr. Kovács Endre, Madocsai László, dr. Majoros József, Mesterházi Gábor, Mozer Tamás, Schiller Mariann, Sólyom Attila, Spengler Katalin, Szathmáry Lajos, Szidiropuloszné Kolczonay Katalin, Székely Judit, Tímár György, Tóth Dezső, Törzsök Édua, Vágó Ernőné, Vári György, Zsuffa Zoltánné

„Madocsai László »titokban élt« a legnagyobb nyilvánosság – a tanítványai előtt. Bennünk maradt, amiről beszélt – Csáth Géza, Ottlik Géza prózája például –, és kérdés nekünk mindmáig, amiről hallgatott... Amúgy százezrek nőttek s nőnek fel az ő irodalomkönyvein.” (*Sebeők János*)

„Zsuffa Zoltánné Zsóka néni határozott, kemény, ugyanakkor könnyed, jó humorú tanár volt. Ez a kettősség nem csupán a szigorú, ugyanakkor óráit kellemesen oldó közvetlen tanáregyeniség karakterét

jelenti. Zsóka néni gondolkodásmódjában, előadói stílusában, óravezetésében a magas, latinos kultúra feszessége, szépsége, másrésztől az anekdota csillogó, sziporkázó, kíméletlen ereje folyamatosan váltotta és erősítette egymást. És éppen ezt és ezáltal tanulhatta meg az ember, hogy a kultúra világlátás, amely az antikvitásban, József Attilában, Beckettben, vagyis egy folyamatban teremődik, és éppúgy ott van az adomában és egy karakteres poénban is.” (*Horváth Beáta*)

A radnóti magyartanítás hatékonyságának egyik kulcskérdése mindig az volt, hogy a nagy szellemi szabadságban s autonóm szakmai elhivatottsággal dolgozó sokféle színes tanáregyéniség miként tud *munka-közösségként*, az együttműködésben is kiteljesedni. Noha változó sikerrel, de egyéb tevékenységük mellett a sokféleség egységéért s az egységben megőrzött szakmai önállóságért is komoly erőfeszítéseket tettek a munkaközösség mindenkori vezetői, egymást követően dr. Kovács Endre, dr. Majoros József, Jobbágy Károlyné, Zsuffa Zoltánné, Arató László, Amaczi Viktorné dr. és dr. Győri János.

Azt, hogy a magyartanítás radnóti műhelye vonzó lehetőséget jelentett a tanítványok számára, mi sem mutatja jobban, mint az, hogy kollégáink közül sokan tanárként „hazatértek”, hiszen 4, 8 vagy esetleg 12 évig tanulói voltak az iskolának, és tanárjelöltként is itt gyakoroltak: Eich László – Cserhalmi Zsuzsanna tanítványa; Kolczonay Katalin (Szi diropulosz Archimédeszné), Gedeon Éva, Spengler Katalin és Törzsök Édua – Jobbágy Károlyné tanítványa; Horváth Beáta – Zsuffa Zoltánné tanítványa; Schiller Mariann – Bársony Vera tanítványa; Simon Gabriella pedig Madocsai László tanítványa volt.

Vezetői részvétel országos szakmai szervezetekben

Az elmúlt évtizedekben a Radnóti magyar-munkaközösségének több tagja is meghatározó szerepet játszott különféle hazai szakmai szervezetek életében.

Madocsai László sok éven át a Magyar Irodalomtörténeti Társaság magyartanári tagozatának vezetője volt, Amaczi Viktorné pedig ugyancsak fontos tisztséget töltött be ebben a szervezetben.

1996 decemberében alakult meg a Magyartanárok Egyesülete, amely azóta mintegy negyven szakmai konferenciát és majd minden évben kétféle (egy 30 és egy 120 órás) akkreditált továbbképzést tartott. Az egyesületnek megalakulása óta minden évben újra választott elnöke Arató László kollégánk. A szakmai szervezet életében megalakulása óta más radnóti kollégák is meghatározó szerepet játszottak és játszanak, így például az egyesület vezetőségében aktívan tevékenykedő Schiller

Mariann, Fenyő D. György, illetve a Magyar tanárok Egyesületével közösen szervezett film- és médiaoktatói konferenciáival, programjaival Horváth Beáta is.

Törzsök Édua és Győri János a Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport tagjai. Törzsök Édua az *Anyanyelv-pedagógia* című digitális folyóirat szerkesztőségének, Győri János pedig a HUNRA Magyar Olvasástársaság vezetőségének is tagja.

Tankönyvek, tananyagfejlesztés, magyartanítási alapelvek

„Tanárokként irodalmi ízlésben, világszemléletben, politikai elkötelezettségben nagyon különbözőek voltunk. Mindenki a maga területén, a maga ízlésének megfelelően tanította a magyart, azzal a közös jellemzővel, hogy lényegileg azonos szenvedéllyel képviselte mindenki azt a törekvést, hogy a magyartanítást a személyiségformálás eszközévé kell tenni.” (*Jobbágy Károlyné*)

„Az a magyartanár, aki régi radnótis tanulóból lesz oktató, egész életére ennek az emberi és szakmai gazdagságnak az elkötelezettje marad, aki pedig kívülről kerül ide, boldog attól, amit itt tapasztal. Így vagy úgy, mindenképpen az iskoláért, a tanulóiért, önmaga tudatosabbá válásáért fog küzdeni abban a gyönyörű folyamatban, amit magyartanításnak hívnak.” (*Amaczi Viktorné*)

„Egy mű – egy osztály – egy tanár: ideális terep kulturálódásra, gondolkodásra, beszélgetésre, de leginkább talán ön- és világismeretre. Arra, hogy nem-valós helyzetekbe, helyekre, időbe utazva lássunk másokat – és óhatatlanul magunkat is. Arra, hogy észrevegyük, a mi örömünk és szomorúságunk, a mi problémánk másoké is. Hogy a »teremtett« világ szépsége máshogyan nem megszerezhető tapasztalatokhoz juttathat el. Ehhez nem feltétlenül kell folyamatosan éteri magasságokban élni, nem csak évszázados (porosnak, avítnak ható) művekkel kell találkozni. Kíváncsiság a világra és önmagunkra – talán ennyi lenne a dolga tanárnak és diáknak egyaránt.” (*Schiller Mariann*)

„Az irodalomtörténet egészének »nagy elbeszélése« helyett, illetve mellett a »kis elbeszélések«, a *konvenciótörténetek* tanítása nagyon is elősegítheti a történeti érzék és szemléletmód kifejlődését: az időbeliség, a folytonosság és megszakítottság, a hagyomány és az újítás kölcsönviszonyának tudatosítását. Másfelől pedig *a mű és keletkezési kora közötti összefüggés feltárásánál nem kevésbé fontos a művek egymással, illetve a mai befogadóval folytatott párbeszéde. Az egy tanítási egységbe rendezett régebbi és újabb alkotások elősegítik egymás értelmezését, mintegy bevilágítják egymást. A tudat könyvtárában nem kronologikus rendben sorakoznak a könyvek, s gyakran a későbbiek »szemüvegén« át olvassuk a korábbiakat.*” (*Arató László*)

„A könyv és az olvasó diák közötti dialógus a képzési folyamat végére a tanár háttérbe szorulását, háttérbe vonulását eredményezheti: az elmélyült olvasás eredményeképpen előállhat az a Kafka által leírt helyzet, hogy *aki a kérdésekre nem felel, kiállta a próbát*. A tudatlanság, az értetlenség csöndjétől az egyéni megértések csöndjéig vezetni a tanítványokat: ez a képzési szakaszok optimális íve, ekkor tudnak a tantermi csoportok egyénileg és értelmezői közösségként folyamatosan bekapcsolódni a velünk történő hagyományba.” (Cserhalmi Zsuzsa)

A tankönyvekben és a programokban sugallt magyartanítás az országban a hetvenes évekig a sematizmus és az agitáció mintaképe volt, de a Radnótiban egyik igazgató sem szólt bele a magyartanár munkájába, így a megadott keretek között ugyan, mégis viszonylag szabadon lehetett tanítani. Az iskola képes volt megvédeni tanárait és diákjait a kor módszertani és világnézeti diktatúrájával szemben. Senkit nem kötelezett a sematizmus átvételére vagy követésére.

A hatvanas évek „kísérletező tanárai”-ként emlegeti az iskolai emléket Bölcs Istvánt, Mezei Ottót, Kovács Endrét. Bölcs István filmesztétikával, Mezei Ottó művészettörténettel, Kovács Endre – aki *Meredek Út* címmel iskolaújságot hozott létre (ennek folytatásaként született meg a *Radír* 1975-ben) – az irodalmi és zenei ízlés kitérítésével tette színessé az akkori időszakot. Jelképes jelentőségű, hogy ezekben az években tartozott a magyar munkaközösség tagjai közé az a dr. Szathmáry Lajos igazgatóhelyettes is, akiről Németh László *Égető Eszter* című regényének tanáralkáját mintázta.

1978-ban született meg Honti Mária és Jobbágy Károlyné közös munkájaként a később Apáczai Csere János-díjjal elismert *Magyar nyelv a négyosztályos gimnázium számára*, amelynek a nagy újítása a szövegtan tanítása volt, ugyanakkor szervesen illeszkedett a Radnótiban már korábban folyó kísérlethez.

A hetvenes évek tanügyi reformjának sokat hangoztatott célja volt, hogy a szakmaiságot kell visszahozni a magyartanításba, ezért a tankönyv-írásban irodalomtörténészek, gyakorló tanárok vettek részt. Az iskolából ebben a munkában jutott meghatározó szerephez Madocsai László, aki ideológiai alapú támadások keresztüzébe került az először 1983-ban megjelent, kétkötetes 4. osztályos irodalomtankönyvével, amely szakított az addigi irodalomszemlélettel: a modern irodalomra nyitott s a korábbiakhoz képest szabad felfogást tükrözött.

Az iskolarendszer átalakulása idején a magyar-munkaközösség vállalkozott az új nyelvtankönyv megírására, így született meg 1990-től a nyolcosztályos gimnázium számára írt *Magyar nyelv* tankönyvcsalád. Szerzői: Jobbágy Károlyné, Széplaki György, Törzsök Édua.

A nyolc- és hatosztályos iskolarendszer az irodalomtanítást is új kihívás elé állította, ekkor szerkesztette Zsuffa Zoltánné irodalomkönyvét a nyolcosztályos gimnázium 1. osztálya számára.

Arató László Pála Károllyal közösen dolgozta ki a hatosztályos gimnáziumok első két irodalomkönyvét. E tankönyvsorozat nem csupán egy iskolatípus számára íródott, hanem egy új, problémacentrikus, befogadó-központú, nem kizárólag a kronologikus elrendezésre épülő irodalomtanítási rendszer egyik első könyvcsaládjaként született meg. Erről az új magyartanítási koncepcióról Arató László a kilencvenes évek legeleje óta többtucatnyi vitacikket, tanulmányt, interjút adott közre. Győri János a négyosztályos gimnázium 1. osztálya, Fábián Márton és Diószegi Endre a négyosztályos gimnázium 1–3. osztálya számára írt tankönyvet.

Mindeközben a magyar-munkaközösség tagjai több olyan tankönyvet is készítettek, illetve olyan új taneszközt fejlesztettek ki, amely a Radnótiban zajló tananyagfejlesztéssel nem vagy csak közvetetten állt kapcsolatban. Ilyen volt például Madocsai Lászlónak a 9–11. évfolyamosok számára készített *Irodalom* tankönyvsorozata (amely a saját korábbi 12.-es irodalomtan-könyvével alkotott teljes négy évfolyamos középiskolai tankönyvsorozatot) vagy Zsuffa Zoltánné *Gyakorlati magyar nyelvtan* című kötete. Országszerte sokan használták Amaczi Viktorné és Cserhalmi Zsuzsa ekkor írt közös könyveit is, például az irodalomérettségire előkészítő munkájukat, illetve a *Regények találkozása* című kötetüket. 2004 és 2008 között a SuliNova keretében létrejött kompetenciaalapú szövegértési-szövegalkotási programcsomag pedig részben Arató László (és Pála Károly) korábbi irodalomtanítási programjának alapjaira épült, minthogy az NFT keretében a SuliNovától az 5–12. évfolyam számára létrehozott szövegértési-szövegalkotási programcsomag elkészítésének feladatát az Arató László által alapított és vezetett Olvasás, Szövegértés, Műértés műhely kapta meg.

VÁLOGATÁS A MUNKAKÖZÖSSÉG JELENLEGI TAGJAINAK SZAKMAI PUBLIKÁCIÓIBÓL

Arató László:

- Pála Károly: *Beavatás*. Keraban Kiadó, 1995.
- Pála Károly: *A szöveg vonzásában I–III. (Bejáratok, Átjárók, Kitérők.)* Kékes, Calibra, majd Műszaki Kiadó, 1992, 1994, 1997.
- A SuliNova számos, az 5–12. évfolyam számára készült szövegértési-szövegalkotási taneszközének vezető fejlesztője, illetve szerzője (2005–2008).
- A TELEVIDEO *Repeta Irodalom – Témakörök érettségizőknek* című sorozata (9 videokazettán).

Fenyő D. György:

Poétai iskola. Budapest, Korona Nova Kiadó, 1997.

A Biblia az irodalomban. Budapest, Korona Nova Kiadó, 1998.

(szerk.): *Nézőpontok, motívumok.* Budapest, Korona Nova Kiadó, 2001.

(szerk.): *Szövegértés – szövegalkotás a szakiskolák számára. 9–10. évf.* Budapest, SuliNova, 2006–2007.

(szerk.): *Szövegértés – szövegalkotás a szakiskolák számára. 9–10. évf.* Budapest, SuliNova 2007–2008.

Gordon Győri János:

(szerk.): *A magyartanítás mestersége – Mestertanárok a magyartanításról: Beszélgetés tíz kiemelkedő jelentőségű magyartanárral.* Krónika Nova Kiadó, 2004.

(szerk.): *Irodalomtanítás a világ kilenc oktatási rendszerében.* Pont Könyvkiadó, 2004.

(szerk.): *Radnóti Miklós élete és kora.* ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola, 2003.

Horváth Beáta:

Magyar film, magyar irodalom. In *Nézőpontok, motívumok.* Krónika Nova Kiadó, 2001.

Mozgóképf- és médiaismeret, 8. évfolyam. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.

Tanári kézikönyv a Mozgóképf- és médiaismeret, 8. évf. tankönyvhöz. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006.

Törzsök Édua:

(összeáll.): *Radnóti Miklós.* Reflektor Kiadó, 1986.

– Jobbágyiné András Katalin – Trencsényi Borbála: *Nyelvi önképző.* Nodus Kiadó, 1997.

– Jobbágyiné András Katalin – dr. Széplaki György: *Magyar nyelv.* (Tankönyv és feladatgyűjtemény a nyolcosztályos gimnázium számára, 5–12. évfolyam.) Nodus Kiadó, 2002.

Tanulmányi versenyek és versenyeredmények

A Radnótiban örömteli kihívás magyartanárnak lenni, minthogy tanulóink nagy többsége érdeklődő, nyitott szellemű diák. A velük folytatott komoly munkának természetesen fontos része a kreativitásra, az önálló alkotásra inspirálás is. A versmondás, színjátszás, irodalmi művek alkotása minden évben sok tanulót mozgat meg; nem véletlenül indult a Radnótiból több, országos jelentőségű író, költő, színművész vagy éppen dramaturg és rendező pályája is.

Diákjaink mindig nagy számban és szívesen vettek részt a szaktárgyi versenyeken, jellemző módon nem csak az irodalmi érdeklődésű gyere-

kek. Könyvünk írásakor az 5–9. évfolyamokon vers- és prózamondó versenyeken és a Kazinczy szép kiejtési versenyen indulnak sokan. A 9–10. évfolyamosok körében népszerű az Arany János irodalmi verseny, amelyre a munkaközösség tagjai az utóbbi években példaértékű összefogással együtt készítik fel tanítványaikat. A magyar nyelvi versenyek közül a gimnazista korosztályból is szívesen indulnak a Kazinczy szép kiejtési versenyen, valamint a 11–12. évfolyam diákjai az OKTV-n.

AZ ARANY JÁNOS IRODALMI VERSENY HELYEZETTJEINEK NÉVSORA*

1994	Vigh Julianna	arany fokozat	Schiller Mariann
1996	Margócsy Dániel	arany fokozat	Etédi Emőke
1999	Turai Katalin Góg Enikő	bronz fokozat ezüst fokozat	Horváth Beáta
2000	Farkas Márton	ezüst fokozat	Mozer Tamás
2001	Dudás Dóra	arany fokozat	Törzsök Édua
	Farkas Márton	arany fokozat	Mozer Tamás
	Hajdú Lili	arany fokozat	Mozer Tamás
	Görbe Márk	ezüst fokozat	Etédi Emőke
	Weninger Magda	bronz fokozat	Mozer Tamás
2003	Bácskai Júlia	arany fokozat	Fábián Márton
	Upor Ágnes	ezüst fokozat	Amaczi Viktorné
	Bukosza Nóra	bronz fokozat	Etédi Emőke
	Kónya Klára	bronz fokozat	Fábián Márton
2004	Bukosza Nóra	arany fokozat	Etédi Emőke
	Deli Zsófia	arany fokozat	Mozer Tamás
2005	Lakatos Eszter	arany fokozat	Eich László
	Mekler Zsuzsanna	ezüst fokozat	Törzsök Édua
	Bódi Ágnes	bronz fokozat	Eich László
	Kerényi Áron	bronz fokozat	Eich László
	Szilléry Mirjam	bronz fokozat	Eich László
2007	Spiegel Dávid	bronz fokozat	Törzsök Édua
2008	Kékuti Laura	ezüst fokozat	Mozer Tamás

* A versenyeredményeket bemutató táblázatokban igyekeztünk minden rendelkezésünkre álló adatot feltüntetni. Ezek sorrendje: a verseny éve, a tanuló neve, osztálya, elért eredménye, tanára(i).

A MAGYAR NYELVBŐL ÉS A MAGYAR IRODALOMBÓL OKTV-HELYEZÉST
SZERZETTEK NÉVSORA

1960	Babits Éva	IV. B	4.	András Katalin
1963	Nagy Ilona	IV. A	2.	Kovács Endre
1964	Szepes Erika	III. D	2.	Kovács Endre
	Vajda Kornél	III. A	3.	Kovács Endre
	Kovács Mária	III. C	3.	Bölcs István
1966	Mikó Krisztina	III. A	4.	Jobbágy Károlyné
	<i>Kolczonay Katalin</i>	III. A	9.	Jobbágy Károlyné
1967	Sántha László	III. A	6.	Juhász Jánosné
1971	Nemes István	IV. A	4.	Zsuffa Zoltánné
1972	<i>Törzsök Édua</i>	III. D	4.	Jobbágy Károlyné
1973	Nagy András	III. A	7.	Jobbágy Károlyné
1974	Borsovszky Éva	IV. A	2.	Jobbágy Károlyné
	Békés Pál	IV. A	3.	Jobbágy Károlyné
1976	Kádár Judit	III. D	1.	Jobbágy Károlyné
	Márton László	III. B	5.	Tóth Dezső
1977	Hollós János	IV. D	11.	Jobbágy Károlyné
	Issekutz Erzsébet	IV. C	15.	Zsuffa Zoltánné
	Gelenczei Csilla	IV. D	20.	Jobbágy Károlyné
1978	Lovász Anna	IV. D	13.	Jobbágy Károlyné
	Hacsavecz Márta	IV. D	18.	Jobbágy Károlyné
1981	Nagy Péter	IV. A	7.	Zsuffa Zoltánné
1982	Pongrácz Zsuzsanna	IV. A	2.	Jobbágy Károlyné
	Balogh György	IV. A	11.	Jobbágy Károlyné
1983	Maruszki Judit	IV. A	4.	Gedeon Éva
1984	Tóth Réka	III. C	1.	Jobbágy Károlyné
	Papp Gábor	III. A	2.	Zsuffa Zoltánné
	Campos Jimérez Mária	III. C	6.	Jobbágy Károlyné
1986	Szakács Béla Zsolt	IV. A	2.	Szidiropulosz Archimédeszné
	Szilágyi Zsuzsanna	IV. D	12.	Jobbágy Károlyné
1987	Sár Csaba	IV. D	7.	Madocsai László
1988	Nagy Tünde	IV. A	2.	Jobbágy Károlyné
	Waktor Andrea	IV. A	4.	Jobbágy Károlyné

1989	Helmich Zoltán	III. A	1.	Cserhalmi Zsuzsa
1990	Kupper Zsuzsanna	IV. C	9.	Jobbágy Károlyné
	Rátky Péter	IV. A	12.	Cserhalmi Zsuzsa
	Bana Krisztina	III. A	17.	Amaczi Viktorné
1991	Bana Krisztina	IV. A	1.	Amaczi Viktorné
1992	Szűts Terézia	III. B	4.	Schiller Mariann
1993	Ferenczi Kristóf	III. A	2.	Schiller Mariann
	Bencze Ágnes	IV. B	5.	Schiller Mariann
	Seres Fanny	III. A	12.	Schiller Mariann
	Dénes Balázs	IV. A	14.	Schiller Mariann
1994	Bengi László	IV. C	2.	Arató László
	Hüvös Ágnes	IV. A	6.	Schiller Mariann
	Csáki Tamás	III. A	12.	Arató László
	<i>Károlyi Júlia</i>	IV. C	14.	Arató László
	Lukácsi Nóra	IV. C	15.	Arató László
1995	Herskovits Eszter	IV. D	11.	Horváth Beáta
1998	Bárány Tibor	12. B	5.	Amaczi Viktorné
	Toldi Judit	12. B	12.	Amaczi Viktorné
2002	Farkas Márton	11. C	3.	Mozser Tamás, Schiller Mariann
	Salgó Ella	12. B	13.	Fábián Márton
	Hajdú Lili	11. C	19.	Mozser Tamás, Schiller Mariann
	Vilcek Andrea	11. B	19.	Törzsök Édua
2003	Kisbali Anna	12. A	9.	Arató László
	Komáromy Dávid	12. C	16.	Mozser Tamás
2004	Bácskai Júlia	11. A	7.	Fábián Márton
	Bácskai Júlia	11. A	9.	Fábián Márton
2006	Kurdi Benedek	12. C	1.	Arató László

PETŐFI IRODALMI VERSENY

Új törekvés az iskolánk tanárai – Eich László és Törzsök Édua – által szervezett, a könyvünk készítése idején még csak hároméves Petőfi irodalmi verseny, amely kétfordulós, írásbeliből és szóbeliből áll, és a határon túl élő gyerekek számára írták ki.

Az idei évben a kárpátaljai és erdélyi iskolák mellett először indulnak a Délvidékről is diákok.

Tanárjelöltek

„A legizgalmasabb pillanat mégiscsak az, amikor egy nap a tanárjelölt azért lép be az óralátogatásokról addigra már jól ismert tanterembe, hogy megtartsa élete első saját óráját. Az óra előtt bizonyosan mindent alaposan megbeszél a vezetőtanárával, s tudja, hogy az óra után is bőven lesz módja erre. De amikor most bezárja az ajtót, mégis szinte elkerülhetetlenül a teljes magára maradottság érzését éli át. Hiszen 45 percig már csak a saját pedagógusi, irodalom- és nyelvtudományi tudása, a szavak művészetében való jártassága van vele. Előtte gyönyörű lírai művek, érdekes epikai alkotások vagy csupán nyelvi feldolgozásra váró hétköznapi szövegek. És ott várákznak a gyerekek. S a gyerekeknek ebben az időtlen várákozásában szinte minden tanárjelölt számára önmagától világossá válik, hogy valójában azért van ott mint magyartanár, mert közvetíteni akar – merthogy közvetítenie kell – valamit, ami nélkül úgy érzi, hogy »meggörbülne a világ gyémánttengelye.«” (*Győri János*)

Amikor a Radnóti egyetemi gyakorlóiskola lett, nagyon komoly minőségi változás következett be az iskola életében. A tanárok természetesen korábban is nagy felelősséggel tartoztak mindazért, ami az órájukon történt, de ettől kezdve a munkájuk teljesen átláthatóvá vált. Jól vagy rosszul sikerült órájuk akarva-akaratlanul is minta lett a bent ülő tanárjelöltek számára. A tanároknak addig is alaposan kidolgozott ars poeticájuk volt, de attól a pillanattól kezdve e nélkül nem is lehetett dolgozni. Nemcsak azt kellett tudatosítaniuk önmagukban, mit és hogyan adnak át diákjaiknak, hanem azt is, mit és hogyan adnak át a tanárjelölteknek a tanításról mint személyes felelősségű munkaformáról.

A tanárjelölttel folyó munkának két alappillére van: az egyik a szakmai oktatás, vagyis hogy mit jelent a magyar tantárgyat oktatni, a másik pedig a pedagógiai helyzetek feltérképezése, bemutatása, elemzése. Egyik sem lehet teljes a másik nélkül. A szakmai oktatás bázisát az a rendkívül szerteágazóan kidolgozott, jórészt egyedi szempontrendszer jelenti, amelynek alapján az óramegbeszélések folynak, illetve segítik a jelölt önálló órára készülését. Nagyon hasznos, ha a vezetőtanár a saját óráját is elemzi, esetleges hibáira is őszintén rámutat, mert csak így lesz hiteles a jelöltjei előtt. Márpedig egymás kölcsönös megbecsülése és értékelése nélkül nem lehet eredményesen dolgozni. De elemezni kell az órákat, a felmerülő pedagógiai problémák, helyzetek szerint is. Ezek megoldása követeli igazán a megfelelő tanári mentalitást, olyan empátikus készséget, amely ahhoz segít hozzá, hogy a diák problémájával azonosulva keressünk megoldást.

Külön feladat, hogy jeggyel kell értékelnünk a tanárjelölt munkáját; ez hatalmas felelősség, mert írásbeli értékelésünkkel együtt ezt viheti

magával első munkahelyére. Tehát célszerű arra koncentrálni, hogy a tanítási gyakorlata alapján milyenné fejlődhet majd tanárként a hallgató, nem pedig a hibáit hangsúlyozni.

1961-től eddig több mint 2000 tanárjelölt gyakorolt magyarból az iskolánkban. Sokan közülük nem maradtak a tanári pályán, vagy a másik szakjuk vált a hivatásukká, s például nyelvtanárok, egyiptológusok vagy művészettörténészek lettek. És sokan vannak olyanok is, akik ugyan nem vagy nem teljesen maradtak a tanári pályán, de az irodalom, a nyelvtudomány vonzásában dolgoztak tovább színészként, rádiós vagy televíziós szerkesztőként, tudományos kutatóként. Sokan közelebb állnak a tanári pályához: íróként, kritikusként, esztétaként, nyelvészként lettek ismertek. És sokan vannak közöttük, akik a tanári pályára léptek, s vannak olyanok is, akik itt végezték a tanítási gyakorlatukat, és ma is a munkaközösség tagjai. Amaczi Viktorné jelöltje volt Sólyom Attila; Bársony Veráé Schiller Mariann; Jobbágy Károlynénál gyakorolt Törzsök Édua; Törzsök Édua tanárjelöltje volt Etédi Emőke; Horváth Beáta Zsuffa Zoltánné, Arató László Juhász Jánosné, Győri János pedig Madocsai László jelöltje volt. A volt magyar szakos tanárjelöltek közül négyen is – Eich László, Horváth Beáta, Schiller Mariann és Törzsök Édua – tanárként tértek vissza egykori iskolájukba.

Azok a kollégák, akik kezdettől vezetőtanárok voltak, igyekeztek tájékozódni a mindenkori egyetemi követelményekről is. A magyartanárképzés az egyetemeken meglehetősen háttérbe szorult. Az oktatók nem törekedtek arra, hogy a taníthatóság szempontjából is megvilágítsák előadásaik anyagát, mindezt rábízták a módszertani kurzusra. Nem véletlen, hogy kollégáink – például Amaczi Viktorné, Arató László, Cserhalmi Zsuzsa, Fenyő D. György, Győri János, Zsuffa Zoltánné – módszertani szemináriumok vezetőiként kezdettől fogva bekapcsolódtak az egyetemi pedagógusképzésbe.

Az iskolai ünnepek

A mozgalmi ünnepélyek rendezésének kötelezettsége mellett hagyományosan a magyar-munkaközösség szervezte a megemlékezéseket nemzeti ünnepeinkről – így 1848. március 15-éről is. 1990 óta szabadon emlékezhetünk az 1956-os forradalomra. Minden magyartanárnak kihívást jelentett, hogy ne csak igényes és emlékező hangú, hanem gondolatébresztő ünnepélyt szervezzon. Az igazi örömet az jelentette, ha olyan tanítványok segítették a munkánkat, akik nem kötelező feladatnak tekintették a szereplést, hanem maguk is átélték, megértették és emberi tartásukkal átadták társaiknak azokat az értékeket, amelyeket ünnepeink közvetítenek.

Szép és felemelő pillanatok fűződnek az iskolánk névadójáról szóló műsorokhoz, a megemlékezés különböző módjaihoz is. Ilyen volt a díszteremben rendszeresen tartott különböző műfajú emlékműsor, a Radnóti-versrészletek kiállítása vagy a Radnóti-versek felolvasása az aulában. E felolvasások felejthetetlenül bensőséges légkörben zajlottak, hiszen ilyenkor Varga Imre Radnóti-szobra mellett hangzottak el a mártír költő művei.

Szakkörök, az irodalmi kávéház, a diákszínpad vetélkedő

„A falukutatás, az irodalmi kávéház, a magyartanítás szabad szellemisége azért volt lehetséges, mert a Radnótinak volt egy sajátos szabadelvű szelleme, és volt egy olyan igazgatója, mint Lukács Sándor, aki szerette és ismerte a gyerekeket, az iskola valamennyi diákjának tudta a nevét. Tisztelte a gyerekek emberi méltóságát, személyiségét. Tanítványai visszaemlékezése szerint az óráin is arra biztatta őket, hogy vállalják véleményüket. Meg tudta védeni a hetvenes évek diákmozgalmaiban szerepet vállaló diákokat, és minden politikai nyomással szemben a tanárokat is. Neki köszönhetjük azt is, hogy a Radnótiban soha, egyetlen alkalommal sem kellett egyetlen gyerek neve mellé sem azt írni, hogy »nem alkalmas« az egyetemre. [...] A kávéház az irodalmi oktatásnak világképformáló kitágítása volt. A kortárs európai, magyar irodalmi művek, a határokon túli magyar irodalom megismerését tűztük ki célul. A gyerekek a választásba is beleszólhattak, előadásokat tartottak, teljesen szabad volt a beszélgetés.” (*Jobbágy Károlyné*)

Népszerűek az 1955 óta más-más elnevezéssel és különböző tanárok vezetésével szerveződő, önképzőkör jellegű irodalmi szakkörök. A volt diákok számára legemlékezetesebb a hetvenes évek világirodalmi szakköre, amit Jobbágy Károlyné alapított. Olyan olvasmányokról beszélgettek a résztvevők, amelyek az akkori tananyagból kimaradtak. A szakkör szellemiségét és törekvéseit folytatta az irodalmi kávéház. A családi, baráti együttlét alkalmat adott a vitakultúra ápolására, lehetőséget olyan irodalmi művek közös elolvasására és megbeszélésére, amelyeket a hivatalos „irodalom- és iskolapolitika” nem támogatott. Az összejöveteleket kezdetben kéthetente, majd havonta tartották.

Schiller Mariann szervezésében szakkör jellegű irodalmi foglalkozások születtek, amelyek népszerűvé váltak a diákok körében, s előfordult, hogy vendég előadókat is meghívtak. 1985 és 1987 között működött egy Shakespeare-szakkör is. Bársony Vera volt a diákszínjátszás egyik támogatója: antik és modern drámákat adtak elő tanítványai. A gyerekekben sikerült felkeltenie az érdeklődést a színház, színjátszás iránt. Sikerét az

mutatja leginkább, hogy a mai napig működik az osztályszínpadok fesztiválja, és a magyartanárok körében általánossá vált, hogy rendszeresen indulnak diákjaikkal a fesztiválon.

Ma a táborok, a diákszínpadi fesztivál mellett különböző országos pályázatok, versenyek teremtenek alkalmat a tanítványainknak az egyéni irodalmi alkotásra.

A magyar-munkaközösség minden évben a Radnóti tanulmányi verseny keretében pályázatot ír ki különböző – vers, próza, esszé – kategóriákban; ezzel lehetőséget teremt a diákoknak arra, hogy kiléphessenek írásaikkal az irodalomóra és az osztályközösség keretei közül.

A gyerekek önálló alkotómunkáját segíti a Radír a pályázataival s azzal, hogy valódi iskolaújsággként kíván működni, teret adva minden érdeklődő diáknak írásai megjelentetésére.

Táborok

„Amikor '55-ben elkezdtem a Radnótiban a tanítást, tudtam, hogy gyönyörű dolog az irodalomtudomány, de még sokkal több az, amire alkalmat nyújt az irodalomnak a tanítása. A legfontosabbnak egyrészt a személyiségfejlesztést tartottam: az érzelmi kultúra, a magatartáspéldák, az értékek megmutatását; nem annyira azt, hogy mit tanítunk, hanem hogy kinek tanítjuk. Másrészt a kulturális anyanyelv közvetítését. 1955-ben ezt a szót még nem használtuk, de éreztük, hogy a nemzeti önazonosság-tudatunkban nagy bajok vannak. Harmadrészt a magyartanítás kitűnő alkalom volt egy sajátos és az embernevelésben nagyon fontos szituációnak a megteremtésére: a párbeszédre. Mert itt nemcsak a tényanyag átadásáról volt szó, hanem a közös gondolkodás megteremtéséről nagy műveken keresztül...” (*Jobbágy Károlyné*)

Ennek a közös gondolkodásnak és alkotómunkának az eszköze például a falukutatás és az irodalmi kávéház. Az első falukutató táborokat Jobbágy Károlyné, Révész Györgyné, Nagy Erzsébet és Köllő Miklósné közösen szervezte. 1997-ig 88 táborban körülbelül 1600 diák vett részt. Közülük többen 2-3 alkalommal, volt, aki később egyetemistaként, majd tanárként is jelen volt ezekben a táborokban, például Gedeon Éva vagy Koleczonay Katalin.

Ennek a hagyománynak a folytatása az 1989-től előbb kárpátaljai, majd csángó gyerekek számára is évente megrendezett anyanyelvi tábor, amelynek alapítója a magyartanárok közül Jobbágy Károlyné és Törzsök Édua. Utóbbin kívül Eich László, Etédi Emőke és Sólyom Attila vesznek részt rendszeresen a diákjaikkal együtt a közös munkában. 19 év alatt mintegy 700 határon túli és 200 radnóti diák lehetett a táborok lakója.

1987 és 1990 között Amaczi Viktorné kezdeményezésére kapcsolat jött létre gimnáziumunk és a szegedi Somogyi Könyvtár között. Az egyhetes nyári könyvtárgyakorlati táborokban a diákok a kutatómunka fázisaival, egy megadott téma szakirodalmi felkutatásának lehetőségével ismerkedtek meg.

1993-ban és 1994-ben Arató László és Schiller Mariann tartottak OKTV-előkészítő tábort a diákjaiknak, amelynek sikerességét az elért eredmények igazolják.

12 éve működik a nagygimnazistáknak szóló önszerveződő tábor Schiller Mariann vezetésével, amelynek egyik fő éltetője az élő irodalommal való aktív találkozás.

Újdonság a 2007-ben a moldvai Klézsén megtartott anyanyelvi tábor. Magyar fakultációs diákok szerveztek különböző foglalkozásokat csángó gyerekek számára. Nagy élményt jelentett számukra a magyar kultúra sokszínűségének megismerése, a megrendítő emberi sorsokkal történő találkozás, az összetartozás-tudatnak a tettekben megmutatkozó öröme.

„Tanú vagy és világítélet,
És kegyelem.
Te a szabadság, te a törvény
Téged zúg örvénynek az örvény,
És benned bűg a végtelen.”
(Sík Sándor: *Örvénynek az örvény*)

Amaczi Viktorné – Etédi Emőke – Győri János – Jobbágy Károlyné

A történelmi és társadalomismereti munkaközösség munkájáról 1955 és 2009 között

„Nem lehet kétszer ugyanabba a folyóba lépni.”
(*Hérakleitosz*)

A TÖRTÉNELEM – mint fogalom – háromféleképpen él a tanárok és diákok tudatában. A kor, amelybe beleszülettünk, a tudomány, amelyet a történészek írnak, s a tantárgy, amelyet tanítani/tanulni kell.

Munkaközösségünk 36 főhivatású történelemtanára az elmúlt ötven esztendő alatt a „megélt és megírt TÖRTÉNELEM”, valamint iskolaszellemünk három, egymástól árnyaltan eltérő korszakának függvényében végezte munkáját.

Az 1965-ig tartó, illetve az 1987 utáni évek igazgatóváltásai három kérdést tettek föl történelemtanáraink oktató-nevelő munkájáról és minőségéről: Lehet-e? Akarunk-e? Tudunk-e?

1955 és 1965 között a tanult szakmai ismeret és a világnézet került szembe egy új politikai parancssal. 1965 és 1987 között a lehetséges megújulás feltételeit kellett felismerni és vállalni vagy elutasítani. Míg a sokféle válság ezután következő – és mai napig tartó – korában az lett a fő kérdés: felkészültségünk milyen viszonyban áll meggyőződésünkkel a történelemtanári munka alapkérdéseit illetően? Mert a megélt, a megírt és a tanított TÖRTÉNELEM ok-okozati egymásra utaltságának törvényei – korszakunkban – még legfeljebb a szokásjog stádiumában látszanak érvényesülni.

Az egyes iskolatörténeti intervallumok gondolatmenete mindig az oktatómunka tudományos fedezetének jegyében, a tantervi követelmények járhatatlannak látszó ösvényein megtalált „hidak” és „kiskapuk”, illetve az oktatáspolitikában jelentkező reformmocorgások pontjait igyekeztek megragadni. Szervesen kapcsolódtak e fő kérdéshez az elválaszthatatlan, a nevelő funkciókat is betöltő, legtöbbször tanterv-kiegészítő vagy éppen tanterven túli tevékenységek, mint például a szakköri, a múzeumpedagógiai és kiemelten a tehetséggondozást szolgáló, versenyre motiváló és felkészítő tanári munka eredményei. Az alábbiakban ezekről szólunk majd, de foglalkozunk a történelemtanítás tárgyi felté-

Történelem-munkaközösség, 2008

teleinek megteremtésével is, különös tekintettel az elmúlt fél évszázad egyetemes és hazai körülményeiben jelentkező látványos változásokra, a szemléltető faliképektől a diapozitív filmek vetítésén át az internet adta lehetőségekig.

A kezdetek

Az Abonyi utcai leánygimnázium születésének esztendejében, 1955-ben még az 1950-es, első marxista–leninista szemléletű *Tanterv és utasítás* volt érvényben. A történelmi materializmus jegyében vált e tantárgy – az irodalommal, a földrajzzal és részben a kötelező orosz nyelvvel együtt – a sztálini értelemben vett „ideológiahordozó” stúdiummá. A szakfelügyelők és érettségi elnökök jegyzőkönyvi megállapításai alapján mondhatjuk, hogy az e kategóriába tartozó céltantárgyak tanárai nem tehették meg, hogy figyelmen kívül hagyják az alapvető oktatáspolitikai követelményt az évek során: nem csupán a jelenkor és közelmúlt kézenfekvő témáinál (például munkásmozgalom, forradalmak stb.), de mindenütt szólni kellett az osztályharcról, ahol annak akár csak latens jelenléte is feltételezhető volt (például rabszolgalázadások, eretnekmozgalmak, parasztfelkelések). Ha erre vonatkozó hiányosságot véltek felfedezni, akkor feltétlen az órát tartó vagy felkészítő tanár hiányosságaira mutattak rá. A jól betanult ideológiai passzusokat általában kevesellték, s a megértett, tudatos marxista–

leninista szemléletet, materialista világnézetet igényelték egy érettségiző diáktól. Két ilyen elnöki bölcsesség a sok közül 1965-ből:

„A gimnáziumi érettségi vizsgaszabályzat 9. §-a előírja, hogy az elnök [...] fordítson különös gondot arra, hogy a vizsgán marxista–leninista szemlélet, a szocialista erkölcs és munkaszeretet követelményei érvényesüljenek. [...] A tanulók feleleteit hallgatva többnyire nehéz volt a követelmények érvényesülését a feleletekben érzékelni. [...] A jelöltek nagy többsége számára a történelmi tanulmányok nem élményt, csak tananyagot jelentettek. Ez azért baj, mert a történelem – par excellence – világnézet-formáló tényező kell hogy legyen.”

Vagy: „A feleletekből kiderült, hogy a jelöltek a történelmi materializmus módszerével vizsgálják az eseményeket. Törekedni kell a jövőben arra, hogy legújabb kori történelmünk szerves kapcsolatát is tudatosabban felismerjék az emberiség és nemzeti történetünk haladó hagyományaival.”

A gyermekkorából a felnőttkorba igyekvő gyakorlóiskolánk sokféleképpen élte meg e nehéz korszakot. Gyakran lehetett találkozni a tanárjelöltek és vezetőtanárok között ekkor még csak lappangó szemléletkülönbségekkel is, mivel a tanárjelöltek esetleges – a hatvanas évekre már jellemző – liberálisabb gondolkodásáért is a vezetőtanárnak kellett tartani a hátát. A tankönyvek pedig csak úgy árasztották magukból a meglehetősen alacsony színvonalon képviselt ideológiai sematizmust, dogmatizmust. E korszak tanárnemzedéke pedig még – többségében – a két háború közötti szemléletben végezte egyetemi tanulmányait. Éppen ezért nyomon követhető a szándék, hogy lehetőség szerint több valós tudományt csepegtessenek az ifjú agyakba, még akkor is, ha erről a *Tanterv és utasítás* másként rendelkezik, s a hivatalos „Tankönyv” másról beszél.

Köztudott tény, hogy a történelemnek mint tantárgynak – egy diákkifejezés szerint – gyakran a „dögunalom” volt a minősítése. Ennek a véleménynek – amely természetesen minden esetben múlt a tanár egyéniségén is! – a fogalmi tisztázatlanság, a topográfiai „titkolódzás” és a kánonon kívüli írásos forrásszövegek tiltása volt a közvetett oka. Egyedül a kronológia – mint évszámtenger – biztosította némi egzakt tudományosság látszatát, főként azoknak a kiváló memóriájú diákoknak örömére, akik a számszika bűvöletében éltek. De csak nekik!

Csak a hatvanas évek eleje körül jelentek meg az első – még meglehetősen primitív – történelmi atlaszok, falitérképek, majd évekkel később a szalonképesebbnek tartott, forrásszövegekből válogató olvasókönyvek. Ugyanezen időszakban vált – némileg túlerőszakolt didaktikai eszközként – követelménnyé a kérdve kifejtő órák nagyobb intenzitású gyakorlata.

Munkaközösségünk metodikájában a szemléltetésnek már korábban is voltak hagyományai. Az Angolkisasszonyok Tanítónőképzőjének szertári

fölszerelése az iskola birtokában volt már, de használatára azért nem volt meg a lehetőség, mert a történelemszertárak létesítését csak az 1957-es sárospataki szakfelügyelői értekezlet tette ajánlottá. 1962-ben dr. Kiss József vezetőtanár a tanítványai közreműködésével hozta létre a földszint 13.-ban jelenleg is működő történelemszertárunkat. Jelentősége azért volt nagy, mert így az angolkisasszonyoktól örökölt, 500-600 kötetnyi, meglehetősen értékes szakkönyveket tartalmazó könyvtár és a 25-30 darabos, szintén értékes, mai napig használható falitérkép-gyűjtemény hozzáférhetővé vált és használatba került. Az új szertár amolyan „történész-tanácskozhelyiséggé” válhatott, mivel az angolkisasszonyok szekrényeit, asztalait, székeit, sőt a szemléltetőkép-ládáit is megkaptuk.

Különösen az 1956-os forradalom és szabadságharc kapcsán szükségképpen adódtak politikai, ideológiai véleménykülönbségek a történelemtanárok között is, amelyek néha még a hatvanas évek folyamán is megosztották a munkaközösséget. Az 1961 és 1964 között megjelent évkönyvek tanúsága szerint a marxista filozófia és a tudományos szocializmus tárgyköréből és elvétele egy-két művészettörténeti témából szervezett szakköröket Csillag Miklós (munkaközösség-vezető 1957–1974) és dr. Kiss József.

E korszak szép lezárásaként azonban emlékezzünk vissza Magyar Ágnes történelem-tanárnőre, aki kimagasló szakmai és pedagógusi felkészültségének, valamint higgadt, apolitikus emberi habitusának köszönhetően széppé tette tanítványai számára a „történelmet úgy is, mint tantárgyat, s talán úgy is, mint megélendő valóságot”. 1991-ben egyik tanítványa, Lengyelne Varga Krisztina adta át iskolánk archívuma számára a következő visszaemlékezést.

„Ági néni – vagy ahogy egymás között hívtuk, »Ágnes anyánk« – első látásra inkább barátságtalan volt, mint kedves, közvetlen modorú ember. Megjelenése, egyenes tartása, katonás, kemény járása, a praktikusan rövidre vágott ősz haja, a középkék, fényes szaténköpeny, a barna flórharisnya, a kínosan fényesre tisztított barna, fűzős trottőrcipő és hóna alatt az elmaradhatatlan, óriási méretű osztálynapló mind-mind tiszteletet parancsoló dolgok voltak. Ahogy emlékszem rá, így jött be az órákra, majd röpké 10-15 perc elteltével mindenkit »bezúgatott«, mivel a történelem bőséges tárházából kiemelt egy-egy évszám, esemény, név nem vagy pontatlan tudása elég okkal szolgált rá.

Ági néni a szemünkben nagy szaktudással rendelkező tanár, autonóm személyiség volt. Olyan korban tanította a történelmet, amikor a könyvek dogmatikus szövegei és tárgyi hazugságai miatt teljességgel használhatatlanok voltak. Így azután azokat félredobva a négy év anyagát végigjegyzeteltük, mert azt tanította, ami a történelmi hűségnek leginkább megfelelt.

Amikor az embert próbáló napok, hónapok, évek – az 1956-os események – jöttek, azon kevesek közé tartozott, akik megőrizték józanságukat és az események objektív átértékelésével, mérlegeltetésével beszélt és cselekedett, »lányaira« mindig vigyázott, és ha valakinek szüksége volt rá, azt okos tanáccsal látta el.

Megmaradt tisztának, becsületesnek, és soha nem volt szüksége, hogy önmagát és a dolgokat átértékelje.

Azután elváltunk 1959-ben, majd 5 év, 10 év elteltével találkoztunk újra: kedvenc »lányai« betegágyánál is meglátogatták. Temetésén 8-9-en voltunk. Végso nyughelye gróf Széchenyi István szomszédságában, a nagycenki temetőben van. Méltóbb helyre nem is kerülhetett volna.”

Magyar Ágnes, a szigorú, de jóságos tanárnő minden bizonnyal a tehetséggondozáshoz is értett. 1961 és 1964 között az OKTV-n két II., egy évvel később egy országos I. díjat értek el az ő tanítványai.

Magyar Ágnes az osztályával 1959-ben

A fakultációs rendszer és az integrált történelemtanítás

1965-ben, Lukács Sándor igazgató érkezésével, az országos nagypolitikában mutatkozó konszolidációs törekvésekkel egy időben a történelemtanítás berkeiben változás még nem volt látható. Bár az általa 1970-ben létrehozott fakultációs rendszerű iskola beindítása ígéretes jövőkép volt, a tények mégis azt mutatják, hogy – állítólag érdeklődés hiányában! – a Radnóti-gyakorlóiskola még 5 évig nem tette föl a nagy kérdést diáknak, szülőknek, tanárnak, hogy: történelemből is élni akartok-e a fakultáció adta lehetőségekkel?

Essék pár szó a történelemtanítás perifériára szorított helyzetéről, a hetvenes évek sok ellentmondást tartalmazó összképéről.

Székely Erzsébet (munkaközösség-vezető 1974–1982) 1980-ban írt egyik jelentésében így határozta meg a történelemtanítás helyzetét iskolánkban: „Az elmúlt 20 év alatt tantárgyunk devalválódott. Amilyen mértékben növekedett a természettudomány és a nyelvek értéke, úgy vált megtűrt tantárggyá a történelem. Ez kifejezésre jutott mind az órák csökkenő számában, mind pedig az érettségi formálissá válásában.” (Jelentés a tervezett, 20 éves emlékkönyv számára.)

Miről is volt szó? Az 1970-ben elindított fakultációs kísérlet természet-tudományos tárgyakból, matematikából és idegen nyelvekből biztosította – csoportos oktatás mellett – a kötelező óraszámok kétszeresét. A történelem szakra, a jogi karra és a közgazdasági egyetemre a történelem felvételi tantárgy volt. Az ezekre jelentkezők relatíve hátrányos helyzetbe kerültek, mivel 1975-ig nem volt a történelem fakultációs tantárgy.

Ez az évtized pedig már az ideológiahordozó történelemtanítás tudat-hasadásának volt markáns időszaka. Bár olimposzi régiókban, de már terítéken volt – 1960-tól – az úgynevezett „Molnár Erik-vita”. Lényegét tekintve a sztálinizmus ideológiáját követő (1949-től érvényben lévő) történettudomány új alapjait kereső vitaindító cikket tett közzé az MTA Történettudományi Intézetének akkori igazgatója. A kérdés így hangzott: Mi a fontosabb? Mi legyen az elsődleges a magyar történelemtudományi kutatásban: a történelem mint osztályharcok története vagy pedig a nemzeti kérdés? Ezzel egyfajta „kétfrontos” harcot hirdetett meg a tudományos kutatás számára. Ő a voksát a proletár internacionalizmus mellett tette le. Volt, aki elfogadta, volt, aki vitatta, sőt ellenezte Molnár álláspontját. A kibontakozás tendenciája a következő volt: a kommunizmus sem nélkülözheti a múlt üzenetét. Az oktatáspolitikában egyelőre úgy védekeztek, hogy a létező valóság beismerése helyett egyszerűen megszüntették a kötelező érettségi vizsgát történelemből. Aki e tárgyból felvételizni akart, az érettségizhetett.

Úgy tűnik, hogy szerepe lehetett az országos döntésnek abban, hogy iskolavezetésünk 1975-ben elindította az első történelem fakultációs osztályt. Az első 4 év elteltével aztán bebizonyosodott, hogy mind a továbbtanulási statisztikákban, mind pedig az országos tantárgyi versenyeken megnőtt tantárgyunk becsülete, amely a hetvenes években dr. Nagy Erzsébet, Székely Erzsébet és dr. Kiss József vezetőtanáraink munkáját is minősítette.

S ekkor jött – mondhatni „égből pottyant” – a Magyar Tudományos Akadémia és az Oktatási Minisztérium történeti és társadalomismereti munkabizottságának az integrált történelemtanítási kísérlet bevezetéséről szóló, reformprogramnak is tekinthető, a tantárgy rehabilitációját célzó óvatos törekvése.

Érdemes megjegyezni, hogy amennyire a „Lukács Sándor-féle fakultáció”, úgy a történelemintegráció sem vált országos kiterjedésű, általános érvényű oktatáspolitikai gyakorlattá. Mindkét megújulási szándék – az adott évtizedekben – feltehetően „rebellió”-nak is számított, noha ekkor már jelentős szaktekintélyek is nevüket adták a többnyire a fővárosi régióban érvényre jutott ügy mellé.

Az integrált történelemtanítási kísérlet szellemi vezére Berend T. Iván, a Marx Károly Közgazdasági Egyetem professzora volt, aki szokatlan racio-

nalitással, mind az ország gazdaságpolitikai, mind pedig a történettudomány kényes kérdéseiről publikált ebben az időben. Az integrációban főként a kutatás és oktatás kapcsolatának szükségességét hangsúlyozta.

A szaktudományok képviselői között találkozhattunk Kosáry Domokos, Hahn István, Ránki György, Szűcs Jenő, Szabad György, Diószegi István, Hanák Péter, H. Balázs Éva, Gaál Ernő, Mócsy András történészekkel, az etnográfus Hoffmann Tamással, a pszichológus Hunyady Györggyel és Sárfalvy Béla földrajztudóssal. Úgy is, mint továbbképzésre felkért előadókkal, s úgy is mint forrásszöveg-gyűjtemények szerkesztőivel.

A középiskolákkal előbb Bíró Ibolya vezető szakfelügyelő, majd Balázs Györgyné, a bölcsészkar Történelem Módszertani Tanszékének docense építette ki azt a kutatási együttműködést, amely körülbelül 1985-ig tett határozott lépéseket egy korszerűbb történelemoktatás érdekében. Balázs Györgyné *A történelem tanítása* című, 1992-ben megjelent könyvében így összegezte a „tantárgyi megújítás folyamatát”-nak lényegét:

„Új lehetőséget teremtett a társadalomtudományok újabb kutatási eredményeinek felhalmozódása [...] Teljes elvi egység volt a (kutatásban résztvevő) közreműködők között a tekintetben, hogy meg kell szabadítani a tananyagot a sematikus, vulgáris megközelítéstől, a formációelmélet megkövesedett lépcsőfokaitól, a törvényszerűségek voluntarizmusától, [...] a választási lehetőségtől függetlenített történelemfelfogástól. A történelem lehető teljességének hiteles(ebb), élményszerű(bb), rendszerszemléletű, humanizált bemutatására törekedtünk, a tanulók személyiségének pozitív irányú kibontakozásához kívántunk szabad teret biztosítani.”

Történelem-munkaközösségünk tehát részt vett – elsősorban a fakultáció adta keretek között – az integrációs kísérletben meghirdetett programban, akár aktív résztvevője volt a tanári kutatócsoportnak, akár nem. Ugyanis Székely Erzsébet, Nagy Erzsébet, Kósa Jánosné, Kopper Lászlóné és Maucha Imre a kísérletben közvetlenül, míg Lenkovics Barnabásné, Nagy Pirokska, Vég Gábor, Vég Éva és Poros András közvetve élt mindazon lehetőségekkel, amelyek egyaránt adódtak az 1978-as új tanterv szabadabb szelleméből és a fakultáció/integrációs kísérlet által biztosított jobb tárgyi feltételeiből. Az a „radnóti stílus”, melynek a kezdeti lökést a hetvenes évek adták, tovább élt a nyolcvanas évek végén induló szerkezetváltás idején, és a mai napig jellemzi munkaközösségünk oktató-nevelő munkáját.

Az integrált oktatási kísérletben vált lehetővé a modern történelemtanítás legfontosabb módszerbeli gyakorlata, a forráselemző órák beépítése a tantervi anyagba. Az új metodikáról szóló tanmeneteket elkészítettük, és szinte a mai napig azokat használni is tudjuk.

Az ókor története témakörben Hahn István és Waczulik Margit, a középkori egyetemes történelemhez Nagy Erzsébet és Gábor Istvánné, a magyar középkor tanulmányozásához Gyapay Gábor; a reformkorhoz és az 1848–1849-es szabadságharchoz Szabad György, az egyetemes újkor történetéhez Diószegi István szerkesztett – egyetemi használatra is alkalmas – szöveggyűjteményeket, amelyekből annyi példány állt rendelkezésünkre, hogy minden padba (fakultáción minden tanulónak!) jutott egy-egy olvasókönyv. Ezzel megszületett az önálló gondolkozásra készítő, egy-egy korszakot a saját koronatanújával elmondató „beszélő történelem”, amelyet az órákon meg kellett tanulni értelmezni.

Ez az új szemlélet tette lehetővé, hogy a történelmet időnként az iskola falain kívül, a régészet és a múzeumpedagógia berkeiben a „tárgyak közvetlen érintésével” is megközelíthessük. A nyolcvanas évek közepétől kezdve kétféleképpen valósítottuk meg ezt a tanterven túli lehetőséget: az ország két pontján működő régésztáborokkal, valamint a folyamatos múzeumi órák rendszeresítésével.

Maucha Imre fakultációs csoportjának adatott meg az a lehetőség, hogy 1985 és 1989 között öt nyáron át kéthetes programként vegyen részt a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Skanzen) területén föltárt, Pannonia provinciában legnagyobbnak tudott veteranus parasztház (villa rustica) tereprendezésében. Vég Gábor osztályával együtt, Kropog Erzsébet bekapcsolódásával öt éven át tanulmányozhattuk a Kr. u. 1–3., szabadidőnkben a 19–20. századi paraszti munka eszközkészleteit és életmódját. A tábor dr. Topál Judit régész és Káldy Mária múzeumpedagógus vezetése alatt végezte munkáját. (Lásd kötetünkben külön a táborokról szóló fejezetben is.)

Kósa Jánosné, Kopper Lászlóné, Nagy Piroska, Poros András, Eich László vezetésével 1986 és 2002 között a Dunakanyar fellegvára, Visegrád régészeti titkai tárultak fel a történelem iránt érdeklődő radnótis diákok sokasága előtt. A Mátyás Király Múzeum igazgatója, dr. Szőke Mátyás fantáziát látott abban, hogy feltárásainak akkori sokféleségében iskolánk diákjainak nyújtson tanulságos és szórakoztató két hetet a nyári szünetben. (Ugyancsak lásd külön a táboroknál is.)

Hasonlóképpen nyújtottak hiteles történelmi tapasztalatokat a tanmeneteinkben megtervezett múzeumi órák is, amelyek az évek folyamán – különös tekintettel a múzeumok azóta megvalósított múzeumpedagógiai programjainak kínálatára – állandósultak, tanáronként más- és másféle elképzelés alapján.

Hol valósultak meg a múzeumpedagógiai szolgáltatást igénybe vevő vagy pedig önálló feladatlapos rendszerrel működő múzeumi óráink?

A múzeumpedagógiai szolgáltatásokat kezdetben inkább az időszaki kiállítások megtekintésénél alkalmaztuk. Ilyen esetekben a kiállítás

„megtekintésén” kívül többre nem futotta, bár mindig kultúrkuriozumok birtokába juthattunk.

A következő kiállítások anyagát használtuk fel (a *dőlt betűvel* írt múzeumi programok fakultációs osztályokban, illetve szakkörökben történtek):

1983-ban a Magyar Nemzeti Galériában „*Mátyás király és a magyarországi reneszánsz*”;

1987-ben a Budapesti Történeti Múzeumban „*Zsigmond és kora a művészetben*”;

2002-ben a Károlyi-palota Kulturális Központban „*Örményország kincsei: Titkok az Ararátról*”;

2002-ben a Néprajzi Múzeumban „*Félre gatyá, pendely*”;

2003-ban a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeumban „*Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és a mongol buddhizmusban*” című, illetve témájú kiállítások.

A többi múzeumi óra a múzeumok állandó kiállításainak kínálatából állt össze, illetve Maucha Imre által készített, a tantervi témakörökhöz igazodó feladatlapok megoldásaihoz kötődött. A kiállítás anyagát 3-4 fős munkacsoportokban kellett feldolgozni.

A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban: „*Falvak, Házak, Emberek*” (a társadalmi ismeretek tantárgyhoz 1999-től).

A Budavári Palotában: „*Budapest, Magyarország fővárosa*” (a társadalmi ismeretek tantárgyhoz 1999-től).

A Néprajzi Múzeumban: „*Az őstársadalmaktól a civilizációkig*”.

A Szépművészeti Múzeumban: „*Az egyiptomi gyűjtemény*”.

A BTM Aquincumi Múzeumban: „*A rómaiak Pannoniában*” (filmforgatókönyv-készítés).

A Magyar Nemzeti Múzeumban:

„Magyarország népeinek története az őskortól a honfoglalásig”;

„ Régészeti kiállítás” (lapidárium);

„Az avarok aranya – a nagyszentmiklósi kincs”;

„*Népvándorlás kori aranykincsek*”;

„*Történeti kiállítás a honfoglalástól 1956-ig*”.

Az Esztergomi Vármúzeumban, Érseki Múzeumban: „Magyar királyi és érseki székhely a középkorban”.

A sárospataki Rákóczi Múzeumban: „Rákóczi-szabadságharc nyomában”.

A visegrádi Mátyás Király Múzeumban *a régésztáboros osztályok számára*.

A Hadtörténeti Múzeumban: „*Magyarország az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején*”.

A Postamúzeumban: „*Múzeum a múzeumban*”.

A Terror Háza Múzeumban: „*Nyilaskor – Kommunizmus*”.

A millennium kora: Szociográfiai riport egy századfordulón épült bérház legidősebb lakójával (egyéni munka!).

Egy-egy feladatlap szempontozása (kiállítási témánként kisebb-nagyobb eltéréssel):

a. Egy meghatározott kiállítási tárgy megkeresése és annak elemzése. (Esszé + rajz.)

b. Rendszerezési feladat: támadó és védekező fegyverek, hatalmi jelvények, a halotti kultusz tárgyai, művészeti motívumok stb.

c. Melyik tárgy hagyott maradandó élményt? (Elemzés + rajz.)

A történelemszakkörök „lélektana” diák és tanár számára egyaránt az önképzés nemes szándékánál kezdődik és a túlterhelt élet objektivitásánál zárul. Hosszú távon egyetlen tényező tarthatja fenn: a tagság és a vezető kölcsönös empátiája. Ami egy szakkört fel tud oszlatni, az a más irányú pályaorientáltság, illetve a felnőttkori magánélet beköszöntése. A szakköröket ebben a korszakban Lenkovics Barnabásné, Kósa Jánosné és Maucha Imre szervezték és vezették. Sikeresen életben tartani azonban általában csak a tanulók 16 éves koráig lehetett, de ettől eltérő esetek is voltak, különösen a nyolcvanas évek második felének aktuálpolitikai témaköreiben.

A hagyományos önképző szakkörök Maucha Imre vezetésével két nagyobb korszakot értek meg az 1985 és 1989, illetve az 1999 és 2004 közötti időkben. Ezeknek a szakköri foglalkozásoknak mindig a tantervi követelményeken túli, vallástörténeti, kultúrhistóriai, néprajzi, szociológiai, történelem-segéd tudományi, s nem utolsósorban régészeti-muzeológiai integráció volt a rendeltetésük. Ahogy már említettük, 10–16 éves korig e péntek délutánokra időzített – s rendre a szertárban tartott – összejövetelek sikeresnek számítottak.

E helyen érdemes megemlíteni az osztálykeretektől független vállalkozásokat is. Az egyik egy diák-önszerveződésű vállalkozás volt 1978 és 1981 között, amely a Károlyi-kör nevet viselte. Alapítói az 1981-ben érettségizett A osztály tagjai voltak: Nagy Péter Tibor, Kóbor Zoltán, Gaál Zsuzsanna, Paál György, Wertheimer Gábor, Magyar Csilla és Székely András lelkes részvételével. Névadójukat, Károlyi Mihály arisztokrata politikust vélt baloldaliságáért, valójában demokratizmusáért tisztelték. Tartottak előadást – 10-15 fős hallgatóság előtt – István király külpolitikájáról, Bakyinról, Szabó Dezsőről, Federico García Lorcaról és az 1962-es karibi válságról. Ébredő liberalizmusuk nem öröklődött 1981 után.

A másik egy tanári kezdeményezés volt Zsákutca klub néven 1987-ben. Vég Gábor havonként egy ízben, az alagsori KISZ-klubban többnyire a rendszerváltás nagy kérdéseire vonatkozó beszélgetésekre hívott meg előadókat: Kéri Kálmán tábornokot, Erdélyi János filmrendezőt, Magyar Bálint, Solt Ottilia és Szabó Lajos Mátyás szociológusokat, Szabó Miklós és Varga László történészeket, valamint egykori radnóti diákokat:

Kis Jánost, Németh Zsoltot és Sebeők Jánost. Összességében elmondható, hogy a rendszerváltás hozta és a rendszerváltás vitte is el ezt a lázas aktuálpolitikai felbuzdulást. De ez is velünk történt meg.

A szertár és szakkönyvtárunk fejlesztése

A szertári könyvtár és a szertár fejlesztése 1981-től napjainkig fokozatosan történt, Székely Erzsébet nyugalmába vonulása után ekkor vette át Maucha Imre a munkaközösség vezetését, illetve a könyvtárosi és szertárosi feladatokat.

A szertári könyvtár állománya – tekintettel a történelmi tárgyú szakkönyvek nagyszámú megjelenésére – ezen idő alatt két és félszeresére nőtt. Szakkönyvtárunk ma 2030 kötetből áll. Ezenkívül 100-150 olvasókönyv is a birtokunkba került. Kósa Jánosné – a Soros Alapítványtól nyert pályázat alapján – az Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítvány szerzői által írt és szerkesztett társadalomismereti és életmód-történeti tankönyvekkel gazdagította történelemszertárunkat, órai használatra elegendő példányszámban. E könyvek alkalmazásának köszönhetően sokat változott a diákoknak a történelemről mint kötelező tantárgyról alkotott megítélése.

A technikai, főként audiovizuális szemléltetőeszközök vásárlásának a nyolcvanas-kilencvenes évek folyamán szinte nem volt akadálya, ha annak metodikai fontosságát meg tudtuk magyarázni. Így diavetítő, írásvetítő, magnetofon, lemezjátszó, videolejátszó, televízió, majd fénymásoló és számítógép került a szertárba. Ezeknek a tárgyi feltételeknek a jelentősége – az internet kivételével – egyre inkább csökken, mivel

A történelemszertár a felújítás után

nagy örömeinkre ma már a forrásokat tartalmazó szöveggyűjtemények s az újra és újra megújuló történelmi atlaszok játsszák a vezető szerepet oktatásunkban. Ennek bizonyára az írásbeli, valamint a kétszintű érettségi bevezetése és bizonyos mértékben az országos és a budapesti történelemversenyek népszerűsége a mozgatója.

A szertár befogadóképessége adott volt, így két ízben kellett gondoskodni a férőhely növeléséről. Először 1982-ben került sor új bútorok beszerzésére, így ideig-óráig biztosítani tudtuk gyarapodó könyveink, eszközeink szakszerű tárolását. Másodízben – mondhatnánk még az elfogadható költségvetési helyzetünk utolsó órájában – 2000-ben sikerült kétszintűvé varázsolni a kicsi, de magas helyiséget. A felső szint tartalmazza most a könyvtárat, míg az alsó szinten minden elérhető lett a tanárnak, a szertárosnak, a vezetőtanárnak és a tanárjelöltnek, amire egy jó óra érdekében szükség lehet.

Történelemtanításunk 1989 után

1985-ben az integrált történelemtanítási kísérlet hivatalosan is megszűnt, s átadta helyét az 1989 után induló, oktatáspolitikai reformokban megtestesülő változásoknak. Ennek következményeképp a fakultációs rendszer is átalakult a nyolc- és hatosztályos gimnáziumi szerkezetváltás rendje és módja szerint. Fakultáció ma is van, de a korábban mágikus erejű kifejezés most mást takar. Míg a 4+4 osztályos rendszerben kétszer tanítottuk meg a világ történetét, kevés óraszámban futva-loholva, addig a 2+6-os változatban két évig motiváljuk (talán megszerettetjük?), és 6 év során az elejétől a végéig eljuttatjuk tanulóinkat (talán?) a folyamat magasabb intellektusú átlátást igénylő összefüggéseihez. De ezzel már át is tértünk harmadik korszakunkba, amely valójában a kilencvenes évekkel vette kezdetét.

1987-ben Réz Gáborné igazgatóvá választásával és kinevezésével belső életünk tekintetében új korszak kezdődött. Már küszöbön állt az 1989-es kül- és belpolitikai fordulat, amely újabb kényszerpályára terelte az oktatásügyet, és ezen belül a történelemszemléletet is. De ez a kényszer már más volt, mint a korábbiak.

A történelemtanítás tartalmi megújulásának új lendületet adott 1991-ben a békásmegyeri országos történelmi konferencia, ahol Engel Pál, Szakály Ferenc, Kosáry Domokos és Glatz Ferenc történészek ismertették a munka alatt álló Nemzeti alaptanterv (NAT) történeti részének alapanyagát. 1992-ben megjelent a *Vezérfonal a magyar és az egyetemes történelem tanításához* című dokumentum (História Könyvtár, Előadások a Történettudomány Műhelyeiből 1.), amely aztán minden további tanítási

A munkaközösség tagjai tanári kiránduláson a pulai amfiteátrumban

segédlet forrása lett. Az ennek alapján készült *Magyarok Európában* című tanári segédkönyvet és a versenyfelkészítéshez használt kiváló háromkötetes tankönyvet a tanulóink számára is beszereztük. Ma szinte minden középkori témához (érettségihez, tanulmányi versenyhez) Engel Pál könyve, a *Beilleszkedés Európába a kezdetektől 1440-ig* című kötet az egyetlen alapmű. Az 1998. szeptember 1-jén hatályba lépő Nemzeti alaptanterv a hagyományos tantárgyi struktúrát részben megszüntetve olyan új műveltségi területeket vezetett be (Ember és természet, Ember és társadalom), amely több régi tantárgy integrálását tette szükségessé az oktatásban. Ez a mi iskolánk történelemtanárai számára nem jelentett váratlan fordulatot, csupán az lett a kötelességünk, hogy az elkészítendő helyi tantervben érvényre juttassuk a modernizáció eme követelményeit.

A helyi tanterv társadalomismereti részét (5–6. évfolyam) Lenkovics Barnabásné, Kopper Lászlóné és Nagy Piroska készítette, a társadalomtörténeti részét pedig (7–12. évfolyam) a munkaközösség által megvitatott és elfogadott kereteknek megfelelően Kósa Jánosné dolgozta ki. Amiben gyakorlóiskolánk eltért sok más iskola hasonló rendeltetésű dokumentumától, az elsősorban az 1990-ben végrehajtott iskolaszervezet-váltás új felállásából adódott. Tizenkét évfolyamos iskolánk megtartása érdekében, valamint a tantárgyak, így a történelem racionálisabb megtaníthatósága érdekében a nyolcosztályos gimnáziumi struktúrát választottuk iskolamodellé. (A hatosztályos szerkezetet csak később, 1992-ben soroltuk e modellhez.)

Tekintettel arra, hogy a 10–12 évesek számára még korai lett volna az ókor és középkor gimnáziumi szinten történő megtanítása, társadalmi ismeretek címmel bevezető jellegű tantárgyat létesítettünk a bonyolultabb történelmi tanulmányok elé az 5. és 6. osztályban (1., 2. gimnázium). Az új tantárgyak tanterveit is elkészítettük, amelyekhez tankönyveket is írtunk.

A társadalomismeret első kötetét Lenkovics Barnabásné írta, *Falu és város* címmel. Ez a tankönyv néprajzi, illetve várostörténeti alapismereteket tartalmaz. A második kötetet *Népek – kultúrák* címmel Kopper Lászlóné az Európán kívüli világ életmód- és kultúrtörténetéből válogatta a korai civilizációk bemutatása céljából. Mindkét tankönyv többszöri utánnyomást ért meg, s a mai napig használatban van. Lenkovicsné és Kopperné az integrált történelemtanítási kísérlet olvasókönyveinek válogatott anyagából a tanulók életkorának megfelelőbb forrásgyűjteményeket is szerkesztett a hatéves gimnáziumi anyaghoz. Az ókori szöveggyűjteményeket Kopper Lászlóné, a középkorit Lenkovics Barnabásné, míg a 16–17. századról, a 18–19. századról és a 20. századról szóló köteteket közösen szerkesztették. Ezeket a forrásgyűjteményeket a Műszaki Kiadó jelentette meg 1995 és 1999 között, s azóta több utánnyomást értek meg. A tantervünkkel együtt sok iskola átvette ezeket az új tankönyveket is.

Munkaközösségünk az elmúlt tíz évben meglehetősen megfiatalodott. Maucha Imre nyugállományba vonulása után a munkaközösség vezetését előbb Lenkovics Barnabásné, majd 2002-től Boronkai Szabolcs vette át. Új munkatársaink Kapcsándi Katalin, Ispánovity Márta és Liska Márton lettek.

Mindeközben két tanártársunktól kellett – idő előtt – örökre elbúcsúznunk: Vég Gábortól és Kopper Lászlónétól, akiket emlékezetünkben szeretettel megőrizzük.

Az új évezred

Az új évezredben újabb reformsorozathoz kellett a munkaközösségnek igazodnia. Megszűntek az egyetemi felvételi vizsgák, és bevezették a kétszintű érettségi rendszert. A középszintű vizsga mindenki számára kötelező, míg a jogi, gazdasági, társadalomtudományi pályákra igyekvők felvételi többletpontokért cserébe választhatják az emelt szintű vizsgát. Mivel mindkét szinten bevezették az írásbeli vizsgát is, az érettségi nagymértékben standardizálttá vált. Az egységes rendszer nemcsak kiszámíthatóbbá tette a felkészítő munkát, de alapvetően változtatta meg a történelemtanítás formáit és anyagát.

A tematikában igencsak megnövekedett a 19. és 20. század, illetve a jelenkor fontossága. Ez azt is jelenti, hogy a történelem ténylegesen integrálni próbálja a társadalomtudományokat: jogi, gazdasági, demográfiai, szociológiai ismeretek épülnek be a törzsanyagba. Ez természetesen áldozatokkal is jár, csökkenteni kell a korábbi korszakokról tanított anyag mennyiségét.

Még komolyabb változás, hogy az új érettségi szándéka kevésbé az elsajátított tényanyag, mint inkább a megszerzett készségek ellenőrzése. Az iskolánkban már régóta művelt forráselemző történelemtanítás immár országos elvárassá vált. Átalakultak a tankönyvek, így egyre kevésbé van szükség külön forrásgyűjtemények használatára. Munkaközösségünk számára az átállás tulajdonképpen zökkenőmentes volt. A vezetőtanárok az elsők között végezték el az új érettséggel kapcsolatos továbbképzéseket, és azt tapasztalták, hogy az új elvárások nem álltak túl messze az eddigi radnóti történelemtanítási gyakorlattól. Mindamellet formai okokból szükségessé vált a tantervek átdolgozása; ezt a munkát Boronkai Szabolcs végezte el.

Nem maradt érintetlenül a fakultációs rendszer sem. Az első jelentősebb változást még a nyolc és hat évfolyamos gimnáziummá való átalakulás hozta magával. A fakultáció ekkor az utolsó két évfolyamra (11. és 12.) szorult vissza. A történelmet a tanulók egészen az érettségiig osztálykerekük között tanulták, de az érdeklődők és tovább tanulni szándékozók számára külön kurzusként működött a fakultáció. Ebben a két évben lehetőség nyílt az anyag rendszerező és elmélyítő átismétlésére. Az új érettségi azonban új kérdéseket vetett fel. Hiszen a korábbiaknál fontosabbá vált a 20. század és a jelenkor oktatása, de fennállt a veszély, hogy mind az alapórán, mind pedig a fakultáción csak az utolsó pillanatban jutunk el odáig. Másrészt a készségfejlesztés kisebb létszámú tanulócsoporthoz igazán eredményes. Így aztán az utolsó két évre történelemből is megbontottuk az osztályokat. Az alapórát választók maradtak a heti három óránál, a fakultációs csoportnak viszont öt órája lett egyetlen kurzus keretében. Ez nagyon intenzív munkát tesz lehetővé, de az alapórán is kisebb létszámmal dolgozhat a tanár.

Az új kihívások, valamint a hagyományos iskolarendszerünk mérhető hiányosságai (például PISA-felmérés) általában is előtérbe helyezték a kompetenciafejlesztés kérdését. Munkaközösségünk hamar bekapcsolódott a munkába. Az uniós pénzből megvalósuló, az NFT-n belül kiírt HEFOP-pályázat keretében Boronkai Szabolcs és Ispánovity Márta továbbképzéseken vett részt, illetve új típusú, elsősorban csoportmunkára építő tananyagokat próbált ki.

Ezek tapasztalatait is felhasználtuk, amikor bekapcsolódtunk az iskola új kezdeményezésébe, a nyelvi előkészítő évfolyam elindításába. A hat

évfolyamos gimnázium elé helyezett előkészítő évre új típusú, bevezető jellegű társadalomismeret tárgyat terveztünk. Ezzel egyrészt szeretnénk a később érkezett osztályt is ráhangolni a radnóti történelemtanításra, másrészt kipróbálhatjuk itt azokat az új módszereket, amiket a későbbi években is kamatoztathatunk. Végül pótolhatjuk tantárgyi szerkezetünk legnagyobb hiányosságát: mivel a történelmet hat év alatt, de csak egyszer tanítjuk végig, tanulóink a 20. századdal és a jelenkorral csak érettségi előtt találkozhatnak. Ezért a Boronkai Szabolcs és Ispánovity Márta által készített kísérleti tankönyv a mai magyar társadalom, gazdaság és politikai alapjaiba, illetve a 20. századi magyar történelem fordulópontjaiba vezeti be a tanulókat.

Ez volt az elmúlt fél évszázadban munkaközösségünk valós története, az „írások” és a tények szerint.

Történelmi tanulmányi versenyeken elért eredmények

1960/1961	Történelem OKTV
Ferenczy Mária	IV. B 2. Magyar Ágnes
1962/1963	Történelem OKTV
Tolnai Márton	III. A 2. Magyar Ágnes
1963/1964	Történelem OKTV
Bauer Tamás	IV. A 1. Magyar Ágnes
1965/1966	Történelem OKTV
Schmidég István	IV. A 1. Csillag Miklós
Rényi Zsuzsanna	III. C 7. Csillag Miklós
1970/1971	Történelem OKTV
Szapor Erika	III. A 6. Kiss József
Vári András	III. B 9. Székely Erzsébet
1976/1977	Történelem OKTV
Vadas Ferenc	IV. A 2. Kiss József
1977/1978	Történelem OKTV
Horváth Tamás	IV. C 9. Székely Erzsébet
1978/1979	Történelem OKTV
Zsoldos Attila	III. A 3. Székely Erzsébet

1979/1980	Történelem OKTV		
Nagy Péter Tibor	III. A	2.	Maucha Imre
1980/1981	Történelem OKTV		
Sipos András	III. B	2.	Székely Erzsébet
Köves Pál	IV. B	10.	Kiss József
1981/1982	Történelem OKTV		
Pataky Árpád	IV. A	14.	Székely Erzsébet
1983/1984	Történelem OKTV		
Berend Nóra	IV. A	2.	Maucha Imre
1984/1985	Történelem OKTV		
Berecz Csaba	IV. A	3.	Vég Gábor
1986/1987	Horváth Mihály történelemverseny		
Bóka Krisztina	I. C	2.	Maucha Imre
1987/1988	Horváth Mihály történelemverseny		
Tátrai Júlia	I. A	1.	Nagy Piroska
Bóka Krisztina	II. C	1.	Maucha Imre
Szegvári Krisztina	I. A	4.	Nagy Piroska
Ligeti Katalin	I. A	8.	Nagy Piroska
1988/1989	Horváth Mihály történelemverseny		
Ligeti Katalin	II. A	2.	Nagy Piroska
Mészáros Árpád	II. A	3.	Nagy Piroska
1989/1990	Történelem OKTV		
Ligeti Katalin	III. A	5.	Nagy Piroska
Bóka Krisztina	IV. C	8.	Maucha Imre
	Horváth Mihály történelemverseny		
Karafiáth Katalin	I. B	1.	Nagy Piroska
Papp Dávid	I. B	2.	Nagy Piroska
Lőrincz Márton	II. A	3.	Kopper Lászlóné
Riszovannij Márton	II. A	5.	Kopper Lászlóné
Szegvári Krisztina	III. A	5.	Nagy Piroska
Husszer Katalin	I. A	9.	Kósa Jánosné
Kovács András	III. A	9.	Nagy Piroska

1990/1991	Horváth Mihály történelemverseny		
Ferenczi Barnabás	II. D	1.	Maucha Imre
Gelléri Gábor	I. A	3.	Maucha Imre
Zsenci András	II. D	9.	Maucha Imre
1991/1992	Történelem OKTV		
Bakay Zsolt	IV. C	1.	Vég Gábor
Gajdos Márton	III. B	11.	Nagy Piroska
Ferenczi Barnabás	III. D	17.	Maucha Imre
	Horváth Mihály történelemverseny		
Wágner Krisztina	II. A	2.	Maucha Imre
Hűvös Ágnes	II. A	3.	Maucha Imre
Fedák Eszter	II. A	6.	Maucha Imre
Seres Fanny	II. A	7.	Maucha Imre
1992/1993	Ki Miben Tudós televíziós történelmi vetélkedő		
Gubcsó Tibor	IV. A	4.	Kósa Jánosné
1993/1994	Horváth Mihály történelemverseny		
Bognár Éva	II. A	1.	Kósa Jánosné
Ács Miklós	I. A	2.	Kopper Lászlóné
Horváth Boglárka	II. A	2.	Kósa Jánosné
Ladányi Andrea	I. B	3.	Nagy Piroska
Halász Judit	I. A	6.	Kopper Lászlóné
Paszteják Miklós	II. A	6.	Kósa Jánosné
Barta Beáta	I. B	10.	Kopper Lászlóné
Imre Zsombor	I. A	10.	Kopper Lászlóné
1994/1995	Horváth Mihály történelemverseny		
Toldi Judit	V. B	1.	Lenkovics Barnabásné
Fülöp Ágnes	III. H	3.	Maucha Imre
Ladányi Andrea	II. A	6.	Kopper Lászlóné
Csikós Katalin	I. A	7.	Maucha Imre
1995/1996	Horváth Mihály történelemverseny		
Simon Zsolt	V. G	1.	Maucha Imre
Karácsony Anna	II. F	1.	Nagy Piroska
Stubenvoll Eszter	II. F	2.	Nagy Piroska
Ouanphanivanh Edina	II. F	2.	Nagy Piroska
Tóth Gergely	II. A	2.	Maucha Imre
Rónaháti Cecília	III. F	2.	Lenkovics Barnabásné
Gyenizse Dorottya	V. G	3.	Maucha Imre
Ditrói Zsuzsanna	III. F	3.	Lenkovics Barnabásné

1996/1997	Horváth Mihály történelemverseny		
Bárány Márton	IV. G	1.	Boronkai Szabolcs
Rónaháti Cecília	IV. F	1.	Lenkovics Barnabásné
Simon Zsolt	VI. G	1.	Maucha Imre
Zsoldos Péter	IV. G	2.	Boronkai Szabolcs
Sándor László	IV. G	2.	Boronkai Szabolcs
Gazdik Anna	II. H	2.	Kósa Jánosné
Varga Katalin	IV. G	3.	Boronkai Szabolcs
Koltay Dávid	IV. G	3.	Boronkai Szabolcs
László Dávid	IV. H	4.	Kósa Jánosné
Várhalmi Zoltán	IV. H	8.	Kósa Jánosné
1997/1998	Horváth Mihály történelemverseny		
Sándor László	9. B	1.	Boronkai Szabolcs
Laszlovszky Ágnes	8. B	1.	Kósa Jánosné
Kotnyek Szandra	7. C	1.	Boronkai Szabolcs
Kalina Gergely	5. A	1.	Vég Éva
Nedelykov Tamás	6. B	2.	Vég Éva
1998/1999	Történelem OKTV		
Tóth Gergely	11. B	2.	Kapcsándi Katalin, Mesterházi Gábor
	Horváth Mihály történelemverseny		
Kalina Gergely	6. A	1.	Vég Éva
Farkas Márton	8. C	1.	Boronkai Szabolcs
Barta Szilvia	10. C	3.	Kósa Jánosné
Bárány Márton	10. B	5.	Boronkai Szabolcs
Kauker Kinga	10. B	7.	Boronkai Szabolcs
1999/2000	Horváth Mihály történelemverseny		
Kalina Gergely	7. A	1.	Vég Éva
Székely Anna	6. B	1.	Lenkovics Barnabásné
Oszolik András	7. B	2.	Kopper Lászlóné
Dörömbözi Janka	10. A	2.	Nagy Piroska
Gulácsi Ágnes	6. B	3.	Lenkovics Barnabásné
Vig Dávid	9. A	7.	Kósa Jánosné
Gerőcs Tamás	10. A	8.	Nagy Piroska
Stubenvoll Eszter	10. A	8.	Nagy Piroska

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Varietas delectat”	8.	
Csikós Veronika	9. C	Boronkai Szabolcs
Farkas Márton	9. C	
Várkonyi András	9. C	
Sparing Dániel	9. A	

2000/2001

Horváth Mihály történelemverseny

Deli Zsófia	7. B	1.	Lenkovics Barnabásné
Bukosza Nóra	7. A	1.	Maucha Imre
Haraszti Réka	7. A	1.	Maucha Imre
Kovács Máté	8. C	1.	Kopper Lászlóné
Varga Júlia	5. B	2.	Kapcsándi Katalin
Eszik Veronika	10. A	3.	Kósa Jánosné
Vig Dávid	10. A	7.	Kósa Jánosné

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Veritas ultra est”	2.	
Bárány Márton	12. B	Boronkai Szabolcs
Koltai Dávid	12. B	
Sándor László	12. B	
Várkonyi András	10. C	

2001/2002

Horváth Mihály történelemverseny

Haraszti Réka	8. A	2.	Maucha Imre
Kalina Gergely	9. A	4.	Vég Éva

2002/2003

Horváth Mihály történelemverseny

Prinz Dániel	6. B	1.	Lenkovics Barnabásné
Bukosza Nóra	9. A	2.	Nagy Piroska, Maucha Imre
Révész Ágnes	9. A	5.	Nagy Piroska, Maucha Imre
Szabó Edit	9. A	6.	Nagy Piroska, Maucha Imre

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Radír”	3.	
Demeter Áron	11. A	Kopper Lászlóné
Győri Benjámin	10. B	
Geréby Zsófia	10. B	
Barta Márton	10. B	

„Civil a pályán”	4.	
Andó Gergely	12. A	Kopper Lászlóné
Burger Anna	12. A	
Kisbali Anna	12. A	
Vig Dávid	12. A	

Civil Kezdeményezés Program

Civil Kezdeményezés Program	3.	
Andó Gergely	12. A	Kopper Lászlóné
Tüske Annamária	12. C	
Kisbali Anna	12. A	
Vig Dávid	12. A	

2003/2004 Horváth Mihály történelemverseny

Bukosza Nóra	10. A	1.	Nagy Piroska
Jendrolovics Máté	9. A	1.	Maucha Imre
Lakatos Eszter	8. A	1.	Kopper Lászlóné
Prinz Dániel	7. B	1.	Lenkovics Barnabásné
Tóth Boldizsár	7. A	1.	Boronkai Szabolcs
Nagy Fruzsina	8. A	2.	Kopper Lászlóné
Solti Andrea Mariann	8. A	2.	Kopper Lászlóné
Révész Ágnes	10. A	4.	Nagy Piroska

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Radír”	1.	
Geréby Zsófia	11. B	Kopper Lászlóné
Demeter Áron	12. A	
Ranschburg Zoltán	12. A	
Barta Márton	11. B	
„Állatfarm”	5.	
Remport Ádám	11. C	Kósa Jánosné
Kurdi Benedek	11. C	
Nádasy László	11. C	
Bukovszky Szilveszter	11. C	

2004/2005 Horváth Mihály történelemverseny

Ván Bálint	6. B	1.	Mézes Angéla, Ispánovity Márta
Prinz Dániel	8. B	2.	Lenkovics Barnabásné

Savaria történelemverseny

Tóth Boldizsár	8. A	1.	Boronkai Szabolcs
----------------	------	----	-------------------

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Állatfarm”		2.	
Kurdi Benedek	11. C		Kósa Jánosné
Nádasy László	11. C		
Remport Ádám	11. C		
Bukovszky Szilveszter	11. C		
„Kozmopoliták”		3.	
Eckert Ádám	10. A		Maucha Imre
Hidvégi Csaba	10. A		
Jendrolovics Máté	10. A		
Óvári Bálint	10. A		
„Föderáció”		4.	
Császár Barbara	11. B		Lenkovics Barnabásné
Deli Zsófia	11. B		
Széll Tamás	11. B		
Lakatos Kornél	11. B		
„Jóbarátok”		5.	
Sztupinszki Zsófia	10. B		Boronkai Szabolcs
Fekete Tamás	10. B		
Zanathy Tamás	10. B		
Rolek Tamás	10. B		

Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteménye levelezőpályázat „ÉOSZ”

8. C/II. csapat	8. C	5.	Nagy Piroska
6. A/I. csapat	6. A	KD	Kósa Jánosné
Pós Eszter (csap.vez.)			

2005/2006

Horváth Mihály történelemverseny

Spiegel Dávid	9. C	1.	Nagy Piroska
Ván Bálint	7. B	1.	Ispánovity Márta
Tóbiás András	7. C	1.	Kopper Lászlóné
Sztudva Richárd	8. C	1.	Kopper Lászlóné
Tóth Boldizsár	9. A	3.	Boronkai Szabolcs
Karácsony Eszter	6. A	3.	Kopper Lászlóné
Siegler Anna	6. A	3.	Kopper Lászlóné
Vermes Rita	7. C	3.	Kopper Lászlóné
Hierholcz Emese	8. C	3.	Kopper Lászlóné
Tamás Zóra	7. C	4.	Kopper Lászlóné

Savaria történelemverseny

Tóth Boldizsár	9. A	1.	Boronkai Szabolcs
----------------	------	----	-------------------

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Jóbarátok”		1.	
Fekete Tamás	11. B		Boronkai Szabolcs
Kerékfy Miklós	11. B		
Rolek Tamás	11. B		
Sztupinszki Zsófia	11. B		
„Eu-klub”		2.	
Eckert Ádám	11. A		Maucha Imre
Jendrolovics Máté	11. A		
Laczó Dániel	11. A		
Óvári Bálint	11. A		
„Burzsoá Nyugdíjasok”		9.	
Bágyi Milán	11. A		Boronkai Szabolcs, Maucha Imre
Kerényi Áron	11. A		
Sarkadi-Nagy Márton	11. A		
Szabó Attila	11. A		

2006/2007 Horváth Mihály történelemverseny

Gábor Sára	8. A	1.	Kósa Jánosné
Kohári Alexandra	6. A	1.	Vég Éva
Ván Bálint	8. B	2.	Ispánovity Márta
Péter Georgina	8. A	3.	Kósa Jánosné
Tóth Boldizsár	10. A	3.	Boronkai Szabolcs

Savaria történelemverseny

Tóth Boldizsár	10. A	2.	Boronkai Szabolcs
Spiegel Dávid	10. C	16.	Nagy Piroska

Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteménye levelezőpályázat „ÉOSZ”

8. A/I. csapat (feladatok)	8. A	1.	Kósa Jánosné
Pós Eszter (csap.vez.)			

2007/2008 Horváth Mihály történelemverseny

Kohári Alexandra	7. A	1.	Vég Éva
Kemény Lili	9. A	4.	Kósa Jánosné
Dúzs Brigitta	9. A	5.	Kósa Jánosné

Polgár az Európai Demokráciában OKTV

„Diktátor”		2.	
Gáspár Dorottya	11. A		Boronkai Szabolcs
Bánhegyi Borbála	11. A		
Gál Bálint	11. A		
Horváth Márton	11. A		

„Eu-zébia”		3.	
Kékuti Laura	10. B		Vég Éva
Prinz Dorottya	10. B		
Kovács Borbála	10. B		
Takács Diána	10. A		

Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteménye levelezőpályázat „ÉOSZ”

9. A/I. csapat – feladatok	9. A	3.	Kósa Jánosné
Pós Eszter (csap.vez.)			
9. A/I. csapat – összes	9. A	5.	Kósa Jánosné
Pós Eszter (csap.vez.)			

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Kósa Jánosné:

A történelem érettségi vizsga általános követelményeinek néhány problémája.
Budapesti Nevelő, 1998/3.

Lehet-e másként, avagy miért harcosak a történelemtanárok? (Kerekasztal-beszélgetés.) Új Pedagógiai Szemle, 1998. március.

Boronkai Szabolcs:

– Barta János – Gergely Jenő – Kristó Gyula: *21. századi enciklopédia. Magyar történelem.* Pannonica, 2003.

Mozgóképek a történelemórán. In Gordon Győri János (szerk.): *Mit? Kinek? Hogyan? Vezetőtanárok III. Országos Módszertani Konferenciája.* ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola, 2006.

Történelmi adattár és fogalomgyűjtemény. EFEB, 2000.

Maucha Imre – Boronkai Szabolcs

50 éve tanítunk angolt

Az angol nyelv tanítása a hatvanas évek legelejétől kezdődött iskolánkban, amikor is heti 2-3 órában választhattak második nyelvet a diákok a négyosztályos gimnáziumban. Első angoltanárunk Walkó Györgyné Ágí néni volt, aki 1961-től 1995-ös nyugdíjba vonulásáig tanított a Radnóti-ban. Az iskola angoltanítására kezdettől fogva jellemző volt, hogy szembefordult a kor hazai idegennyelv-tanítási szemléletével, és folyamatosan törekedett a korabeli nemzetközi módszertan beépítésére a hazai oktatásba, igyekezett meghonosítani a kooperatív tanulási formákat. Mialatt módszertani eszköztárunk nagy utat tett meg a nyelvtani-fordító módszertől a kommunikatív nyelvoktatáson át a kompetenciaalapú oktatásig, mindig lépést tartott a világ módszertani megújulásával.

Az 1966–1967-es tanévtől kezdve indultak emelt szintű, tagozatos angol csoportok, heti 5-6 órában. Az 1970–1971-es tanévtől kezdődő, országosan is úttörő fakultációs rendszerben négy éven át, heti 6 órában tanulhatták diákjaink az angol nyelvet akár olyan tárgyak emelt óraszámú tanulásával párosítva, mint például a matematika, a biológia vagy a kémia. A nyolcvanas évek közepétől – az erősödő társadalmi elvárásnak eleget téve – az angol már az általános iskola felső tagozatán is megjelent választható tantárgyként.

Az iskola történetében jelentős fordulatot hozott a hat- és nyolcosztályos gimnáziumi tanterv kidolgozása. Az új reform-iskolatípus angol nyelvi tantervét az itt tanító tanárok csapata közösen dolgozta ki, több évtizedes módszertani tapasztalatok alapján; a későbbiekben született átdolgozások is mindig csapatmunka eredményeképp jöttek létre.

Az új tanterv bevezetésére 1990–1991-től fokozatosan került sor, s mivel eddigre az orosz nyelv kötelező oktatása – az időközben bekövetkezett rendszerváltás nyomán – megszűnt, az angol nyelv vette át az első nyelv szerepét. Eleinte ugyan még a francia is szerepelt első idegen nyelvként, de néhány év elteltével az iskola vezetése úgy látta jónak, ha

Néhányan a 17 fős munkaközösségből...

újra egységesen, immár az angol nyelvvel indul minden osztály. Azóta heti 4, illetve egyes évfolyamokon 5 órában folyik az angol nyelv oktatása. Bár fakultációs lehetőség angol nyelvből nincs, mégis – ennek a folyamatosan viszonylag magas óraszámnak is köszönhetően – minimális elvárás lett a 6, illetve 8 év alatt a középfokú nyelvvizsgaszint elérése, igényesebb diákjaink felsőfokú vagy azt is meghaladó nyelvi szintre jutnak el.

A legutóbbi nagy változást a kétszintű érettségi rendszer bevezetése jelentette, ami újdonságként hozta többek között azt, hogy évtizedek óta először a nyelvvizsga már nem váltja ki a nyelvi érettségit, így nem jelent a nyelvi órák alól sem felmentést. Ez és az új felvételi pontszámítási módok újradefiniálják sok diákunk céljait is (például azt, hogy mikor és milyen szintű, milyen típusú nyelvvizsgát tegyen, mikor és milyen szintű érettségit válasszon).

A következő nagy lépés a Radnóti és azon belül angoltanításunk életében a „0. évfolyam” (nyelvi előkészítő osztály) megjelenése a hatosztályos gimnáziumhoz illesztve a 2008–2009-es tanévtől. Tantervének és tanmenetének kidolgozása e sorok írásakor már lezajlott, az első ilyen évfolyam oktatása megindult.

Az angol nyelv a tanórákon kívül is fontos szerepet játszik az iskola életében. Rendszeresen rendezünk különböző kulturális programokat. Ilyen például a Halloween-party (Bayer Éva és Sziklai Gábor szervezésé-

ben), amelynek keretében az alsó tagozat angolul tanuló negyedikesei együtt vetélkedhetnek és szórakozhatnak a gimnázium 5–6. osztályosai-val. Hasonló szórakozást nyújtott az elmúlt években sok más hosszabb-rövidebb ideig élő hagyomány, mint például a karácsonyi partik vagy a nagy sikerű angol nyelvű színjátszó fesztiválok a kilencvenes években, melyeknek Gádoros Katalin volt a motorja.

Nemzetközi utazási tapasztalatok szerzésére az 1980-as évek közepéig – angol nyelvterületen – csak kivételes esetekben, egy-egy tanuló, illetve néhány tanár kapott lehetőséget, mint például Walkó Ági néni 1964-ben, amikor ösztöndíjat kapott angliai tanulmányútra. A Margaret Thatcher angol miniszterelnök 1984-es magyarországi látogatását követő enyhülésnek köszönhető, hogy diákjaink számára megnyíltak a határok az angolszász területek felé, s elkezdődhettek a különböző diákcserek (a nottinghami Frank Wheldon Schoollal Bognár Anikó és Magyarics Péter szervezésében, illetve a walesi United World College-dzsál). A diákok hosszabb-rövidebb utazásokat tehettek, még fél- és egyéves egyéni középiskolai tanulmányokra is lehetőséget kaptak. Ugyanakkor mára a más szakok által szervezett (például környezetvédelmi jellegű) diákcserekben és projektekben is jellemzően az angol jelenti a különböző országokból jövő résztvevők közös nyelvét, így az angoltanárok ezeknek is rendszeres résztvevői.

A személyi állomány tekintetében tanári munkaközösségünk talán a többi munkaközösségénél is többet változott az elmúlt fél évszázad alatt, főként annak második felében. A nyugdíjba vonulók mellett sokan különböző egyetemeken folytatták tanári pályafutásukat, de különösen a kilencvenes években volt jellemző, hogy az egyre romló gazdasági helyzetben – kiváló nyelvtudásukat felhasználva – sokan sajnos a tanári pályánál jobban fizető területeket voltak kénytelenek keresni. Így sok kiemelkedő tanáregyéniségtől kellett elválnunk. A nyolcvanas évek végén, illetve a kilencvenes években néhány évig anyanyelvi tanárok alkalmazására is volt lehetőség; ők elsősorban a haladóbb szintű csoportokban tanítottak, általában heti egy órában. Közülük is kiemelkedik, és mindenképpen említést érdemel David Sullivan, akinek olyan meghatározó élményt jelentett pályafutásában a Radnótiban töltött időszak, hogy mintegy tíz évvel később jelentős adománnyal fejezte ki háláját. Iskolánk – és angoltanításunk – egyik büszkesége, hogy kollégáink között szép számmal vannak egykori radnótisok is: ma a majd 20 fős angol munkaközösségben hat régi diákunk taníthat angolt.

Diákjaink rendszeresen kiválóan szerepelnek a különböző nyelvi versenyeken, s évről évre – mint az a fentiekből is kiderült már – sokuk választja az angolt az egyetemi továbbtanulásában is. Ízelítőül a versenyeredményeinkből:

Az angol OKTV-t az 1966–1967-es tanévtől kezdve rendezik meg. Helyezettjeink (1–20.):

1969	Wessely Anna	IV. A	2.	Walkó Györgyné
1974	Győry-Molnár Mária	IV. D	1.	Medgyes Péter
	Szekeres Andrea	IV. D	8.	Medgyes Péter
	Zimányi Katalin	III. D	10.	Walkó Györgyné
1975	Tóth Ildikó	IV. D	10.	Bognár Anikó
1977	Gyenes László	IV. D	8.	Magyarics Péter
	Hantos Vilmos	IV. D	18.	Bognár Anikó
	Kerjel Róbert	IV. D	19.	Bognár Anikó
1978	Vekerdi Ilona	IV. C	3.	Walkó Györgyné
	Libertiny Gábor	IV. C	14.	Bognár Anikó
1981	Vég Katalin	III. B	1.	Medgyes Péter
	emelt szint:			
	Székely András	IV. A	2.	Magyarics Péter
	alapszint:			
	Szilágyi Katalin	IV. B	2.	Gedeon Éva, Magyarics Péter
	Meskó Krisztina	IV. B	14.	Szatlóczy Dalma, Magyarics Péter
1982	Kovács Zsolt	III. A	8.	Gedeon Éva, Medgyes Péter
	Somlai Judit	III. A	11.	Gedeon Éva, Medgyes Péter
	Megyesi Zsuzsanna	III. A	12.	Gedeon Éva, Medgyes Péter
	Greschik Emőke	III. A	13.	Gedeon Éva, Medgyes Péter
	Dósa Ágnes	IV. B	18.	Gedeon Éva, Medgyes Péter
1983	emelt szint:			
	Greschik Emőke	IV. A	2.	Enyedi Ágnes, Medgyes Péter
	alapszint:			
	Fürst Ágnes	IV. D	2.	Bognár Anikó
	emelt szint:			
	Fehéri Gábor	IV. D	3.	Bognár Anikó
	alapszint:			
	Havasi Katalin	IV. D	3.	Bognár Anikó
	Somlai Judit	IV. A	11.	Enyedi Ágnes, Medgyes Péter
	Szabó Dávid	IV. B	15.	Enyedi Ágnes, Medgyes Péter
1984	Szemere Pál	IV. D	8.	Walkó Györgyné
1985	Bárány István	IV. A	4.	Walkó Györgyné, Szatlóczy Dalma
	Karsai Gábor	III. A	11.	Enyedi Ágnes
	Mesterházi Mónika	IV. C	20.	Enyedi Ágnes

1986	Osváth Péter Karsai Gábor Molnár Dóra	IV. A IV. A III. D	7. 9. 20.	Enyedi Ágnes Enyedi Ágnes Walkó Györgyné
1987	Manolovits Judit Molnár Dóra Cser András Sziklai Péter Knuth Dávid Angyal Júlia	IV. A IV. D III. A IV. D IV. C IV. C	5. 9. 10. 15. 16. 18.	Bognár Anikó Walkó Györgyné, Rádai Péter Rádai Péter Walkó Györgyné Walkó Györgyné Walkó Györgyné
1988	Cser András Szakács Gergely Kovács Lola	IV. A IV. A IV. A	2. 13. 17.	Rádai Péter Rádai Péter Rádai Péter
1989	Gács Anna Turcsányi Ildikó Szilágyi Zsófia	IV. C IV. C III. C	13. 14. 15.	Enyedi Ágnes, Szatlóczky Dalma Enyedi Ágnes, Szatlóczky Dalma Enyedi Ágnes
1990	Szilágyi Zsófia	IV. C	5.	Enyedi Ágnes
1991	Graf Márton Husz Dóra Tolnay László	III. A IV. B IV. A	1. 7. 19.	Siklós Márta, Szatlóczky Dalma Walkó Györgyné Magyarics Péter
1992	Kaczmarek Edward Keresztes Iván Sós Judit Pándi Veronika	IV. A IV. C IV. C III. A	8–10. 15. 2. 19–20.	Siklós Márta Lukács Józsefné Révész Ágota Weltner Mariann
1993	Horváth Hajnalka Lukács Ádám Rátonyi András Károlyi Júlia Golub Xénia Pándi Veronika Surányi Balázs Tényi Kata Gajdos Márton Csábi Szilvia Veres Péter	III. B III. B III. B III. C III. C IV. A IV. A IV. A IV. B IV. C IV. C	15. 7. 3. 2. 13. 3. 15. 6. 12–13. 11. 4.	Weltner Mariann Weltner Mariann Weltner Mariann Enyedi Ágnes Enyedi Ágnes Weltner Mariann Weltner Mariann Weltner Mariann Lukács Józsefné Szatlóczky Dalma Szatlóczky Dalma
1994	Korn András Halmos Anita Mandl Péter Mészáros Antónia	III. C III. C III. C III. B	5. 9. 3. 1.	Siklós Márta Siklós Márta Siklós Márta Újvári Zsuzsa
1999	Laczó Sarolta	12. B	14–15.	Rudnai Zsuzsa
2000	Szabó András	12. B	6.	Illés Éva

2001	Gyarmathy Zsófia	11. B	5.	Illés Éva
2002	Bakonyi Zsuzsanna	11. B	19.	Illés Éva
	Halmos Máté	12. C	6.	Schiller Mariann
	Kovácsy Dóra	11. B	3.	Illés Éva
	Laszlovszky Ágnes	12. B	19.	Illés Éva
2003	Bakonyi Zsuzsanna	12. B	20.	Illés Éva
	Ferencz Zsófia	11. B	14.	Illés Éva
	Nguyen Phuong Anh	12. B	12.	Merényi Judit
	Szegő Nóra	12. C	7.	Sziklai Gábor
2004	György Eszter	11. C	10.	Merényi Judit
2005	Császár Barbara	11. B	10.	Weltner Mariann
	Deli Zsófia	11. B	15.	Weltner Mariann
2006	Széles Dávid	12. C	9.	Weltner Mariann
	Kalmár Dávid	12. B	1.	Weltner Mariann, Merényi Judit
	Biczók Bálint	10. B	16.	Megyeri Andrea
	Kurdi Benedek	12. C	6.	Weltner Mariann
2008	Biczók Bálint	12. B	8.	Megyeri Andrea
	Fodor Brigitta	12. C	19.	Weltner Mariann

OÁTV-helyezettjeink (1–20):

1998	Szegő Nóra	7. C	1.	J. Tóth Judit
1999	Szegő Nóra	8. C	4.	Sziklai Gábor
2002	Széles Dávid	8. C	1.	Weltner Mariann
	Bakonyi Borbála	7. A	10.	Bayer Éva, Illés Éva
2003	Bakonyi Borbála	8. A	2.	Bayer Éva, Illés Éva
	Kerékfy Miklós	8. B	14.	Tonk Dóra
	Laczó Dániel	8. A	9.	Bayer Éva, Illés Éva
2006	I. kategória: Ott Máté	7. A	1.	Sziklai Gábor
	II. kategória: Makó Eszter	7. A	5.	Sziklai Gábor
	Molnár Dániel	8. A	20.	Drozd Zsuzsa
2007	II. kategória: Nguyen Phan Anh	8. A	1.	Sziklai Gábor
	Makó Eszter	8. A	2.	Sziklai Gábor
2008	Solti Bálint	8. A	4.	J. Tóth Judit

A tanárképzés 1961-ben angol nyelvből is elindult a Radnótiban. Első vezetőtanárunk Walkó Györgyné volt, akit kifejezetten erre a feladatra hívtak iskolánkba tanítani. Az elsők között volt még Sztalóczy Dalma 1968-tól, majd Medgyes Péter és Tímár György 1973-tól. A kivételes tehetségek megtalálására és elismerésére az Outstanding Trainee Award (Kiemelkedő Jelölt) kitüntetést 2004-től ítéli oda az ELTE Angol Intézete; az iskolánkban gyakorló jelöltek közül eddig az alábbiak részesültek ebben az elismerésben:

- Petercsák Balázs, 2004 (vezetőtanára: J. Tóth Judit);
- Morovik Gabriella, 2005 (vezetőtanára: Bayer Éva);
- Koller Bálint, 2005 (vezetőtanára: Weltner Mariann);
- Sztankovics Adrienn, 2006 (vezetőtanára: Véryné Pákolitz Éva).

Tankönyvhasználatunkban – jelentősen megelőzve a tankönyvpiac általános liberalizálását – a változatosság és a korszerűség volt a meghatározó elv. Már a nyolcvanas években, jóval a rendszerváltás előtt megjelentek az angol kiadású tankönyvek az iskola repertoárjában. Gyakorlóiskolaként feladatunk az is, hogy a nálunk gyakorló és hospitáló egyetemistáknak a nehezen átlátható tankönyvpiac minél szélesebb palettáját mutassuk be, ezzel is bővítve ismereteiket. Sok tankönyv kipróbálásában is részt vettek tanáraink (például Lukács Józsefné, Bognár Anikó), és kiváló szakmai kapcsolatot ápolunk könyvkiadókkal is.

1959-ben elképzelhetetlen lett volna az a változás, amely aztán a tárgyi feltételekben 50 év alatt végbement. Az első nagy lépés az 1969–1970-es tanévben a nyelvi labor megjelenése volt. Később a stencil, amit azóta felváltott a modern fénymásoló; a magnóhasználat, majd a CD-technika fokozatos térhódítása; a videó (amelynek hazai iskolai meghonosításában jelentős szerep jutott iskoláinknak, azon belül is Weltner Mariannak), ezt követően a DVD megjelenése és természetessé válása; a számítógépek és nem sokkal később az internet bevonása az oktatásba – amit 2007 óta már az egyes termekben megjelent aktív táblák is segítenek. Mindezek azt eredményezik, hogy ma már naprakész, autentikus szövegek, hang- és képanyagok korlátlan tárházával dolgozhatunk a nyelvoktatásban.

Mindeközben a társadalom is hatalmas változáson ment át. A nemzetközi kapcsolatok bővülésével, a kulturális nyitottság hatalmas növekedésével teljesen megváltozott az angol (és általában az idegen nyelvek) oktatásával szemben támasztott igény. Ma már diákjaink nemcsak tudják, hogy szükségük lesz életük során az angol nyelvre, de napi rendszerességgel használják is azt: filmek, könnyűzene, internet, számítógépes játékok – mind-mind kikerülhetetlenné teszik az angol nyelv önálló használatát. Elmondható tehát, hogy bár iskolánkban az angol ma éppúgy „kötelező első idegen nyelv”, mint annak idején az orosz volt, mégis gyökeresen más körülmények között lehet tanítani.

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Illés Éva:

Ways and Words in England. Budapest, Corvina, 1998.

„*Teaching Language, Culture, and Literature – the Participant’s View*”. novELTy, 10/2, 4–13, 2003.

„*Do you teach communicatively?*”. novELTy, 11/1, 53–61, 2004.

„*The relationship of theory, practice and professional identity*”. Language Issues 19/1, 2008.

What makes a coursebook series stand the test of time? ELTE Journal. (publikálásra elfogadott)

Gedeon Éva – N. Tóth Zsuzsa – Rádai Péter:

165 ötlet nyelvtanárok számára. (Módszertani ötletgyűjtemény.) Tankönyvkiadó, 1993.

Gedeon Éva – Lengyel Zsuzsa – Rádai Péter:

Még 135 ötlet – módszertani ötletgyűjtemény nyelvtanároknak. Helikon Kiadó, 1998.

J. Tóth Judit

Franciatanításunk 50 éve

A kezdeti nehézségektől a sikerekig

A francia nyelv tanítása 1961-ben kezdődött meg, és csak fokozatosan nyert végérvényesen polgárjogot iskolánkban; de aztán a hetvenes évek közepétől váratlanul kilépett az idegen nyelvek szokványos rangsorából, és meghatározó tantárgy lett gyakorlóiskolánk oktatási arculatában.

1961 és 1967 között mindössze két francia tanulócsoport indult, heti 3 órás tantárgyként. 1967-ben nagy változást hozott egy francia tagozatos csoport elindítása, ahol emelt szinten, heti 5 órában folyt a nyelvtanítás, amelyhez még két óra nyelvvizsga-előkészítőt is fel lehetett venni. A francia nyelv ilyen nagy óraszámú tanításhoz semmilyen tankönyv nem állt rendelkezésre, így Brunner Tamásné tanárnőre hárult az a nem kis gond és feladat, hogy jó, hasznos és élvezetes anyaggal egészítse ki az akkori tankönyvek sovány kínálatát. Ez annyira eredményes volt, hogy az 1971-ben érettségiző tanulók francia nyelvi és civilizációs tudása az érettségi elnököt valósággal elkápráztatta. A tanárnő lelkesedése, a francia nyelv és kultúra iránti elhivatottsága már ekkor megalapozta a francia nyelvtanítás jövőjét iskolánkban. A francia nyelv szeretetét sikerült átadnia tanítványainak és tanárjelöltjeinek, akik közül több későbbi kolléga került tantestületünkbe, így Pataki Pál és Poros András is.

1970-ben a nyelvoktatás számára is új lehetőségek nyíltak a Lukács Sándor igazgató által bevezetett fakultációs rendszerű oktatás keretein belül. Ennek eredményeként az 1970–1971-es tanévtől évfolyamonként párhuzamosan egy fakultációs és egy normál szintű franciacsoportban folyt az oktatás. Az óraszámok is optimális szinten mozogtak: fakultáción heti 6-7, normál csoportokban heti 3-4 óra. A fakultációs rendszer előnyei között kell említeni, hogy a tanulók lényegében maguk választották ki fakultációs tantárgyaikat, ezáltal a francia nyelv, irodalom, történelem és művészet tanulmányozása a tananyagban sokoldalúbb és elmélyültebb lett, a gyerekek nem csupán passzív befogadói, hanem lelkes kutatói váltak e tantárgynak. Az új rendszer azt is lehetővé tette, hogy egymástól „távol eső” tantárgyakat párosíthassanak

A francia munkaközösség 2008 szeptemberében

a tanulók, a francia mellé fel lehetett venni a magyar, az orosz, a matematika, a biológia, a kémia és ének-zene tantárgyakat.

A tárgyi feltételek is sokat változtak a nyelvoktatás terén. A nyelvi labor létrehozása a hetvenes évek nagy vívmányának számított. A franciaoktatás sikereit ekkor már a jó tankönyvek is segítették. Pataki Pál 1977-ben első díjat nyert a tankönyvpályázaton, és megbízást kapott az új gimnáziumi francia nyelvkönyvek elkészítésére, amelyek 1979-től fokozatosan jelentek meg. Újszerűek voltak szellemes szövegei, amelyeket a karikaturisztikus rajzok még közelebb hoztak a diákokhoz. Úttörő volt a tankönyvhöz tartozó diasorozat is. Tankönyvei nem csupán hiányt pótoltak Magyarországon, hanem valóban európai színvonalú alkotásnak számítottak. A tankönyveket a mi iskolánkban kísérletezték ki, és innen indultak el hazai útjukra.

1989-től már a haladó angol nyelvórákkal is lehetett párosítani a kezdők számára indított francia nyelvet, majd egy évre rá az egyik osztályban a francia nyelv is haladók számára indult el. Szintén 1989-től kezdődött el iskolánkban a francia nyelv tanítása az általános iskola 5. osztályában, ami sajnos csak két évfolyamot érintett.

Kialakultak az első cserekapcsolatok is francia iskolákkal. 1988 és 1991 között a diákjaink háromszor jártak Beauvais városában, 1990-ben egy genfi, illetve annecyi, 1991-ben pedig egy die-i és egy párizsi gimnázium diákjaival teremtettünk diákcsere-kapcsolatot.

Az 1988–1989-es tanévben a tantestület – a diákok időközben megnőtt terheléseinek csökkentésére – kidolgozta a nyolc és hat évfolyamos gim-

názium tantervét. Az új forma 1990-től fokozatosan került bevezetésre. Mindkét tanterv nagy fontosságot tulajdonított az idegen nyelvek tanításának. Az angol nyelv után második idegen nyelvként lehetett választani a franciát ugyanúgy, mint a németet, az orosz és a latint. A második idegen nyelv tanítása a nyolc évfolyamos osztályokban heti 4+4+4+5+5 órában történt, míg a hat évfolyamos osztályokban heti 5 órában, 4 éven át. Ekkor a hazai tankönyveken kívül már francia tankönyvek is bekerültek az országba. A Francia Intézet és több francia kiadó segítette iskolánkat kiadványaikkal. 1990-ben a francia Clé International Kiadó megbízta Dávid Annát új nyelvkönyve, a *Le Nouveau sans Frontières* sorozatának kipróbálására, Poros András pedig az Hachette Kiadótól kapott hasonló megbízást az *Espace* tankönyvekre.

Diáksere-kapcsolataink tovább bővültek: Die és Grenoble városával (megmáasztuk a Glandasse-t, színjátszó csoportunk Grenoble-ban a városi színházban lépett fel francia színdarabokkal és Örkény egyperces novelláiból készült összeállítással, nagy sikert aratva); Château-Renault-ban három diákcsoportunk járt (a városi filmfesztiválon bemutattuk az *Árvácska* című magyar filmet, La Rochelle-ben megnéztük Európa legnagyobb akváriumát, hajóval körbejártuk a rejtélyes Fort Boyard-t); új kapcsolatokat alakítottunk ki Le Mans, Párizs, Bordeaux iskoláival. Kiemelten kell beszélnünk a Le Mans-i sajátos diáksere-kapcsolatról. Diákjaink egy héten keresztül tanulmányozták a székesegyház építésének történetét, elsajátították a katedrális teljes jelrendszerét, és gyakorlatban is megismerkedtek a kőfaragás és az üvegmozaik készítésének rejtelseivel. A château-renault-i iskolával való első diákcsere (1996 júniusában) felejtethetetlen élményt nyújtott a diákjainknak, akik két éjszakát tölthettek a világhírű író-rendező Ariane Mnouchkine párizsi színházában, a Théâtre du Soleil-ben, ahol nemcsak Molière *Tartuffe*-jének modern feldolgozását láthatták, hanem az előadás után beszélgethettek Ariane Mnouchkine-nal és színészeivel; ráadásul még vacsorára is vendégül látták az egész csoportot. De soha nem fogjuk elfelejteni a 2004-es bordeaux-i utunkat sem, amikor hazafelé jövet két napig Párizsban ragadtunk az országos közlekedési sztrájk miatt, sem a 2006-os út viselkedési problémáit.

1976-tól diákjaink francia nyelvből is nagyon nagy számban és kiváló eredményekkel vesznek részt az OKTV-n. A tanulócsoporthoz többségében a sikeres nyelvvizsgázók száma eléri a 80-85%-ot. Ezenkívül diákjaink közül többen is megszerezték a DALF felsőfokú francia nyelvvizsgát. 2006-ban két diákunk a Francia Intézet által meghirdetett országos francia helyesírási versenyen korosztályuk I. és II. díját szerezték meg.

Az audiovizuális szemléltetésben a nyolcvanas évek folyamán a videoteknika és a stenciles másolás iskolán belüli alkalmazása hódított, majd a kilencvenes évek végén megjelentek a korszerű fénymásolók, amelyek a

tanárok számára lehetőséget teremtettek arra, hogy a tankönyvek feladatait saját maguk által készített és sokszorosított anyagokkal bővítsék. A 21. század első éveiben a tanári szobában is megjelentek a számítógépek. Ez nyitotta meg igazán a tanárok előtt az eredeti francia szövegek és audio-, illetve audiovizuális anyagok tárházát. A 2006–2007-es tanévben iskolánk pályázat útján négy aktív táblához jutott, amelyek használatával a franciaórák menetében, tartalmában és módszereiben is újabb lehetőségek jelennek meg.

A 2003–2004-es tanévtől az Oktatásiügyi Minisztérium a diákok megnövekedett terheinek csökkentése érdekében korlátozta a különböző tanulócsoportok heti óraszámát, ennek következtében a francia nyelv heti óraszámja is csökkent. A diákok mind a nyolc évfolyamos, mind pedig a hat évfolyamos osztályokban a 9. osztályban kezdik tanulni a második idegen nyelvet: a 9. osztályban heti 4, a 10. és a 11. osztályokban heti 5, és a 12. osztályban heti 4 órában. Tartunk attól, hogy ez az óraszámcsökkenés az elkövetkező években kevesebb kiváló eredményt hoz majd az országos versenyen, és hogy diákjaink az eddig megszokottnál alacsonyabb szinten fogják elsajátítani a francia nyelvet.

Elégedetten és minden elfogultság nélkül mondhatjuk viszont, hogy diákjaink nagy része szereti és eredményesen tanulja a francia nyelvet. Ezt bizonyítja a francia nyelvű diák-színjátszókörünk is, amely ebben az évben lesz 20 éves. A francia nyelvű diákszínjátszás a mi iskolánkban kezdődött 1989-ben, a francia forradalom kétszáz éves évfordulója alkalmából. Megteremtője Poros András volt. Azóta nagy utat tett meg, először országos, majd nemzetközi fesztivállá nőtte ki magát. A körzeti elődöntő lebonyolításában továbbra is részt veszünk, de a fesztivált 1992 óta a pécsi Leöwey Klára Gimnázium rendezi. Diákjaink nagyon szép eredményeket értek el eddig: kétszer kaptak a legjobb férfialakításért díjat (Vihari Ádám – 1992; Gelléri Gábor – 1993), egyszer a legjobb mellékszereplő díját (Vihari Ádám – 1994), háromszor a zsűri díját (Marie-Jeanne et Jean-Marie – 2001, Et si... ou bien – 2003; Bas les masques – 2005), kétszer a közönség díját (Dames/Messieurs – 2006; J-P. Molière – 2007). A fesztiválok hangulata egész életre szóló élményt jelent diákjainknak. A pécsi fesztiválon elért sikerek színjátszóink előtt megnyitották a külföldi fesztiválokon való részvétel lehetőségét is, csoportjaink Európa számos nagyvárosába eljutottak, és mindenütt sikereket arattak színvonalas előadásaikkal:

- Franciaország – Die és Grenoble, 1993;
- Belgium – Gent, 1995;
- Románia – Arad, 1998;
- Franciaország – La Roche sur Yon, 2002;
- Spanyolország – Barcelona, 2004;
- Franciaország – La Roche sur Yon, 2005;
- Belgium – Brüsszel, 2006;

Franciaország – Toulouse, 2006;

Franciaország – La Roche sur Yon, 2008.

Színjátész körünk vezetői és rendezői:

Poros András 1989–2003;

Dávid Anna 1993–1995; 2001–2002; 2008;

Gelléri Gábor (régí tanítványunk és színjátszónk) 2000–2003;

Gaële Lehannier 2003–2007;

Susuk Márton (régí tanítványunk és színjátszónk) 2007–2008.

A tanárképzésben a francia nyelv gyakorlótanítása csak 1965-ben kezdődött el. A tanárjelöltek között sok régi tanítványunkat láthattuk viszont az elmúlt évtizedekben. Jelenlegi két vezetőtanárunk is saját tanítványunkból lett kollégánk. Ugyanakkor a társadalmi igény és megbecsülés változása következtében ma már kevesebb diákunk választja a tanári hivatást, és más megbecsült vagy jobban megfizetett szakmát tanulnak inkább.

Az OKTV-helyezettek névsora (1–20.)

1976	Kálmán László	IV. A	1.	Pataki Pál
	Réczey Mária	IV. A	2.	Pataki Pál
	Messmer Lilly	IV. A	3.	Pataki Pál
	Bagaméri Zsuzsanna	IV. A	12.	Pataki Pál
1977	Galántai Vera	IV. A	3.	Brunner Tamásné
	Gonda Zita	IV. A	3.	Brunner Tamásné
	Csillag Beáta	IV. A	12.	Brunner Tamásné
	Kovács Zsuzsanna	IV. A	19.	Brunner Tamásné
1978	Domján Andrea	IV. C	1.	Pataki Pál
	Martinuzzi Csilla	IV. A	3.	Pataki Pál
	Dobó Judith	IV. A	7.	Pataki Pál
	Desics Andrea	IV. A	9.	Pataki Pál
1979	Mayer Éva	IV. A	7.	Brunner Tamásné
	Varga Margit	IV. A	14.	Brunner Tamásné
1980	Almási Petra	IV. C	10.	Pataki Pál
	Szakolczai Ildikó	IV. C	11.	Pataki Pál
	Aradi Péter	III. C	14.	Brunner Tamásné
1981	Aradi Péter	IV. C	12.	Brunner Tamásné
	Dőry Andrea	IV. C	15.	Brunner Tamásné
1982	Szlamka József	III. C	11.	Pataki Pál
	Ujj Katalin	III. C	13.	Brunner Tamásné

1983	Kaposi Anita	IV. C	7.	Brunner Tamásné
	Szabó Anita	IV. C	8.	Brunner Tamásné
	Ujj Katalin	IV. C	9.	Brunner Tamásné
	Répás Zsuzsanna	III. C	13.	Pataki Pál
	Pöcz Borbála	IV. C	16.	Brunner Tamásné
	Drimmer Judit	IV. C	20.	Brunner Tamásné
1984	Lázár Ildikó	IV. C	3.	Pataki Pál
	Péter Éva	IV. C	4.	Pataki Pál
	Tóth Réka	III. C	6.	Brunner Tamásné
	Szlamka Péter	III. C	10.	Brunner Tamásné
	Mikei Ágnes	IV. A	11.	Pataki Pál
	Szalontai Éva	IV. C	16.	Pataki Pál
1985	Tóth Réka	IV. C	3.	Brunner Tamásné
	Sillár Barbara	IV. C	8.	Brunner Tamásné
	Nyakas Tünde	III. C	13.	Poros András
	Zsoffay Andrea	III. C	18.	Poros András
1986	Husz Orsolya	III. B	1.	Brunner Tamásné
	Nyakas Tünde	IV. C	3.	Poros András
	Tóth Orsolya	III. B	4.	Brunner Tamásné
	Zsoffay Andrea	IV. C	10.	Poros András
	Szöts Mónika	III. B	12.	Brunner Tamásné
1987	Szöts Mónika	IV. B	6.	Brunner Tamásné
	Varsányi Mónika	IV. B	12.	Brunner Tamásné
	Andor Eszter	IV. B	16.	Brunner Tamásné
	Kereszturi Zsolt	III. B	17.	Poros András
	Tóth Orsolya	IV. B	19.	Brunner Tamásné
1988	Szamuely Tamás	IV. D	2.	Brunner Tamásné
	Borai Réka	IV. D	5.	Brunner Tamásné
	Valkó András	IV. D	6.	Brunner Tamásné
	Kereszturi Zsolt	IV. B	19.	Poros András
1989	Emmer Rita	III. B	7.	Poros András
	Krikovszky Dóra	III. B	10.	Poros András
	Szviatovszki Beáta	IV. D	15.	Brunner Tamásné
	Oravec Andrea	III. B	19.	Poros András
	Glazsár Gabriella	IV. D	20.	Brunner Tamásné
1990	Husz Dóra	III. B	3.	Brunner Tamásné
	Várad Anna	III. B	7.	Brunner Tamásné
1991	Hegedüs Katalin	III. B	2.	Poros András, Dávid Anna
	Molnár Zsófia	III. B	4.	Poros András, Dávid Anna

1992	I. kat.			
	Gyárfás Vera	III. A	4.	Brunner Tamásné
	II. kat.			
	Békés Gábor	III. A	6.	Brunner Tamásné
	Horváth Tünde	III. A	11.	Brunner Tamásné
	Mayer Vera	III. A	12.	Brunner Tamásné
	Kovács Orsika	IV. B	7.	Poros András, Dávid Anna
1993	II. kat.			
	Bede Péter	–	2.	Poros András
	Borszéki Ágnes	IV. A	5.	Brunner Tamásné
	Galampos Tamás	IV. A	10.	Brunner Tamásné
	Demeter Anna	II. A	12.	Poros András
	Berkovics Balázs	III. A	20.	Poros András
1994	I. kat.			
	Gergely András	–	4.	Dávid Anna
	Domán Sándor	III. B	11.	Dávid Anna
	II. kat.			
	Kálmán Judit	IV. A	5.	Poros András
	Gelléri Gábor	IV. A	8.	Dávid Anna
	Matos Noémi	IV. A	10.	Dávid Anna
	Lengyel Zsófia	IV. A	12.	Poros András
	Berkovics Balázs	IV. A	16.	Poros András
	Vihari Ádám	IV. A	18.	Poros András
	Szőke István	IV. C	20.	Dávid Anna
1996	II. kat.			
	Molnár Zsuzsanna	IV. A	6.	Poros András
	Marth Petra	III. A	7.	Dávid Anna
1997	II. kat.			
	Ambrus Gábor	IV. A	3.	Poros András
	Horváth Katalin	IV. A	8.	Poros András
	Simányi Léna	IV. A	11.	Brunner Tamásné, Dávid Anna
	Schultz Ádám	IV. A	13.	Poros András
	Gubás Katalin	IV. A	14.	Poros András
	Virág Edit	IV. A	20.	Poros András
1998	II. kat.			
	Bojár Nóra	III. B	1.	Dávid Anna
	Podmaniczky Balázs	–	5.	Dávid Anna
	Boros Hanga	III. A	11.	Dávid Anna
	Pej Zsófia	III. B	13.	Dávid Anna
	Margócsy Dániel	IV. B	15.	Poros András

1999 II. kat.

Páles Judit	12. B	3.	Dávid Anna
Hosszú Krisztina	12. B	5.	Dávid Anna
Bába Laura	12. A	11.	Dávid Anna
Laczó Sarolta	12. B	15.	Dávid Anna
Dobosi Rita	11. A	16.	Poros András
György Endre	11. B	18.	Pejtsik Júlia

2000 II. kat.

Gazdik Anna	11. C	2.	Dávid Anna
Szeszlér Dániel	12. A	4.	Poros András
Kovács Éva	12. A	7.	Poros András
György Endre	12. B	9.	Pejtsik Júlia
Pázmándi Eszter	12. A	14.	Poros András
Kovács Anita	11. A	16.	Dávid Anna

2001 II. kat.

Kovács Anita	12. A	5.	Dávid Anna
Koltai Veronika	12. C	12.	Dávid Anna
Bartha Szilvia	12. C	17.	Dávid Anna

2002 II. kat.

Szegő Nóra	12. C	17.	Pejtsik Júlia
------------	-------	-----	---------------

2003 II. kat.

Bezeczky Ágnes	11. B	1.	Nyakas Tünde
Dudás Dóra	12. B	5.	Nyakas Tünde
Nagy Lilla	11. A	6.	Dávid Anna
Toldi Katalin	11. A	16.	Dávid Anna

2004 II. kat.

Kontra Veronika	11. A	2.	Demeter Anna
György Eszter	11. C	3.	Dávid Anna
Gosztonyi Balázs	11. B	5.	Dávid Anna, Pejtsik Júlia
Somogyi Róbert	12. B	6.	Dávid Anna
Márkus Péter	12. A	7.	Dávid Anna
Susuk Róbert Márton	12. A	10.	Dávid Anna
Láng Zsófia	12. B	11.	Dávid Anna
Laszlovszky Andrea	12. B	15.	Dávid Anna
Czeller Anna	11. C	16.	Dávid Anna
Balika Anna	11. C	18.	Dávid Anna
Gyertyán Attila	12. C	20.	Pejtsik Júlia

2005 II. kat.

Geréby Zsófia	12. B	1.	Demeter Anna
Kurdi Benedek	11. C	2.	Demeter Anna
Császár Barbara	11. B	3.	Dávid Anna
Deli Zsófia	11. B	5.	Dávid Anna
Jankó Ágnes	12. C	7.	Dávid Anna
Balika Anna	12. C	13.	Dávid Anna
Keszthelyi Dániel	12. B	14.	Dávid Anna, Pejtsik Júlia

2006 I. kat.

Bodó Réka Eszter	11. C	1.	Pejtsik Júlia
------------------	-------	----	---------------

II. kat

Molnár Tamás	12. C	1.	Dávid Anna
Tóth Manó	12. B	3.	Dávid Anna
Petró Panna	12. B	4.	Dávid Anna
Gulácsi Ágnes	12. B	6.	Dávid Anna
Török Lili	12. B	7.	Dávid Anna
Gyenge Zsuzsanna	12. B	8.	Dávid Anna

2007 I. kat.

Kepes Rozália	11. C	9.	Dávid Anna
---------------	-------	----	------------

2008 I. kat.

Tóth Angéla	12. B	1.	Pejtsik Júlia
Várszegi Szilvia	12. B	4.	Pejtsik Júlia
Buzás Livia	12. C	6.	Pejtsik Júlia
Laki Márta	11. B	7.	Dávid Anna
Vakaliosz Athéna	12. A	8.	Dávid Anna
Kerényi Áron	12. A	12.	Dávid Anna
Mányoki Soma	12. A	17.	Dávid Anna

Külön szeretném megemlíteni azokat a tanítványainkat, akik az OKTV-n elért helyezésük alapján pályázhattak arra, hogy tanulmányaikat a 11. évfolyam után a világ valamelyik nemzetközi gimnáziumában folytassák, és ott érettségizzenek: Bede Péter, Gergely András, Bezeczy Ágnes.

Az országos francia helyesírási verseny helyezettei

2006 Junior B kategória:

Tóth Manó	1.	Dávid Anna
Kurdi Benedek	2.	Demeter Anna

2008 Junior A kategória:

Jeney Anikó 7.

Junior B kategória:

Kristály Csaba 6.

Pregun Dávid 7.

Vakaliosz Athéna 10.

Az OKTV első 15 helyezettje – 2006 óta már csak az első 9 – mindkét kategóriában kéthetes jutalomutat kap Franciaországba, 2 felkészítő tanár kíséretében. Iskolánkból majdnem minden évben utaztak így diákok és tanárok általuk korábban sohasem látott tájakra, például Carcassonne-ba, a Mont Blanc közelébe, Saint-Malóba, Mont Saint-Michelre, Nantes-ba, Tours-ba, a Loire menti kastélyokba, Caenba. A franciaországi költségeket ilyenkor mindig a francia kormány fizeti.

A francia–magyar kulturális csereegyezmény keretében 1965-től háromévente utazhatnak a tanárok ösztöndíjjal Franciaországba, ahol egy hónapos továbbképzésen vehetnek részt a párizsi Sorbonne–III, Besançon, Sèvres, Dijon, La Rochelle egyetemein. Tanáraink több ilyen továbbképzésen is részt vettek.

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Dávid Anna:

„*Je parle*”. (Tankönyv a beszédtemák feldolgozásához.) Correspondance sorozat, Tárogató Kiadó, 1994.

„*A la découverte de la civilisation française*”. (Szöveggyűjtemény feladatokkal.) Correspondance sorozat, Tárogató Kiadó, 1994.

Dávid Anna – Poros András:

La France dans tous les sens – Érdekségek a frankofón kultúrkörből. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002.

Volt kollégánk publikációiból:

Dr. Pataki Pál:

Francia nyelvkönyv a gimnázium szakosított tantervű IV. osztálya számára – Haladó csoportok. Tankönyvkiadó, 1976.

Francia nyelvkönyv a gimnázium I. osztálya számára. Tankönyvkiadó, 1979.

Francia nyelvi feladatlapok a gimnázium I. osztálya számára. Tankönyvkiadó, 1979.

Francia nyelvkönyv a gimnázium II. osztálya számára. Tankönyvkiadó, 1980.

Francia nyelvi feladatlapok a gimnázium II. osztálya számára. Tankönyvkiadó, 1980.

Francia nyelvkönyv a gimnázium III. osztálya számára. Tankönyvkiadó, 1981.

Francia nyelvkönyv a gimnázium IV. osztálya számára. Tankönyvkiadó, 1982.

Segédkönyv a francia nyelv tanításához a gimnáziumban. Tankönyvkiadó, 1982.

Francia nyelvtan a középiskolák számára. Tankönyvkiadó, 1985.

Grammaire du français contemporain. Tankönyvkiadó, 1985.

Dávid Anna

A német nyelv tanítása iskolánkban

Az úgynevezett nyugati nyelvek közül az ötvenes években a legnagyobb hátrány – ideológiai okokból – talán a német nyelvet érte, és ezt a „sokkot” az is csak nehezen enyhítette, hogy a szocialista táborban „keletnémetül” tudni azért nem volt ideológiailag gyanús.

Jogelődünk, az Abonyi utcai Általános Leánygimnázium 1956 és 1958 közötti szerveződése már lehetővé tette, hogy a „nyugati” nyelvek oktatása nagyobb óraszámban történjen az orosz nyelv oktatása mellett. Ekkor szerveződött meg későbbi gyakorlóiskolánk vezetőtanári gárdája. Így 1961-től a gyakorlóiskolában a 4 gimnáziumi osztályban folyamatosan lehetett választani heti 3 órában a németet az orosz mellett második nyelvként, és kezdetektől jelen volt a tanárképzésben. Az 1966–1967-es tanévtől már emelt szintű tagozatos csoportok is indultak heti 6 órával, amit ügyes szervezéssel akár heti 8 órás képzéssé lehetett emelni (magam is ilyenbe jártam).

1972 és 1987 között a német nyelv emancipálódása lassabban haladt a többihez képest, tekintettel arra, hogy ebben az időszakban egy főnek kellett az oktatás és a tanárképzés összes feladatát ellátnia. Orlóci Istvánné áldozatos munkájának köszönhetően alakult ki ekkor a tanári kézikönyvtár alapja (módszertani szakkönyvek, szemléltető anyagok, oktatási segédletek). 1970-től tanulóink rendelkezésére állt egy nyelvi labor is, ami akkoriban óriási vívmánynak számított.

1970-től a Lukács Sándor igazgató által bevezetett fakultációs rendszer új lehetőségeket nyitott a nyelvoktatás számára is, de a fenti okok miatt ez a németet kevésbé érintette, ugyanis csak négyévente lehetett fakultációs csoportot indítani. Változás csupán 1989-től állt be, amikor újból sor került heti hatórás tagozat indítására. A tanulók számára az érettségi mellett csak 1976-tól kínálkozott lehetőség arra, hogy versenyen (OKTV) is számot adhassanak tudásukról.

Újabb átrendeződést jelentett az 1990–1991-es tanévtől az áttérés a hat- és nyolcosztályos gimnáziumi rendszerre, ami a nyelvek szempontjára

ből – a korábbi ideológiai felhangok pozitív irányba történő változásával párhuzamosan – új presztízsrangsor kialakulását jelentette. Az angolhoz képest minden nyelv második idegen nyelv lett. Ez egyébként megfelel a globalizációs trendnek. Szervezetileg ez azt jelentette, hogy a hatosztályos képzési rendszerünkben a 9. évfolyamtól kezdve heti 5 órában, a nyolcosztályosban pedig a 8. évfolyamtól kezdve heti 4, 4, 4, 5, 5 órában lehetett a második nyelvek között a németet választani. Ebben az időszakban ugyan német nyelvből már csökkenőben volt az OKTV presztízse, viszont egyre fontosabb lett a nyelvvizsga (az érettségi „kiváltása”, pluszpontok a felvételin, később mint a diploma kiadásának feltétele), amelynek megszerzéséhez ezek az óraszámok megfelelő alapot teremtettek. A csoportonkénti nyelvvizsgaátlag 90% közelében volt.

Ennek a helyzetnek a 2003-ban bevezetett „óraszámsapka” irányelv vetett véget. A második és szabadon választható idegen nyelvet egységesen a 9. évfolyamtól heti 4, 5, 5, 4 órás bontásban lehet választani. Tanáraink és diákjaink felkészültségét és odaadását mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy a romló feltételek ellenére mérhető eredményeink nem romlottak.

Az oktatást kiegészítő, iskolán kívüli nyelvi programok közül a lassan már 20 éves diákcsere-kapcsolatunk érdemel említést. Diákjainknak minden évben lehetőségük nyílik arra, hogy tavasszal kiutazzanak Neumünsterbe, ahol az Immanuel-Kant-Schule állít össze számunkra országismereti és nyelvgyakorlási programot, ősszel pedig a német diákok tesznek látogatást iskolánkban. Ennek a diákserének a kezdete már a legendák kódébe vész, mert kiötlői már távoztak körünkből. A program viszont folytatódik; ennyi idő alatt néha kisebb döccenőkkel, de rendületlenül. Egy tengerrel nem bíró országban élő diákok számára felejthetetlen a hamburgi kikötő vagy Lübeck, a Hanza-város megtekintése és az Északi-tenger a kötelező viharos szélben. Ezt a programot a 10. és 11. évfolyam számára szervezzük, a szállást és a vendéglátást a fogadó családok biztosítják, így mindenkinek van alkalma és lehetősége a nyelv gyakorlására.

OKTV-helyezettek (1–20.)

1978	Kiss Zsuzsanna	III. D	7.	Orlóci Istvánné
1981	Kisbenedek Péter	III. C	15.	Orlóci Istvánné
1982	Kisbenedek Péter	IV. C	3.	Orlóci Istvánné
	Fülöp András	IV. C	12.	Orlóci Istvánné
	Kovácsik Katalin	IV. C	16.	Orlóci Istvánné
1985	Berecz Csaba	IV. A	11.	Orlóci Istvánné

1988	Brósz Annamária	IV. A	11.	Orlóci Istvánné
1992	Hauzmann Erik	III. B	15.	Lakos Gábor
1998	Kornai Júlia	12. B	11.	Boronkai Szabolcs
	Zentai Péter	12. B	14.	Boronkai Szabolcs
2006	Kurdi Benedek	12. C	1.	Kult Gabriella

OKTATÁSSAL KAPCSOLATOS PUBLIKÁCIÓK

Dr. Solti István:

Néhány megjegyzés a gimnáziumi nyelvkönyvekhez. In Idegen Nyelvek Tanítása (INYT), 1985/3, 83–91.

Gimnázium vagy óvoda? In Gordon Győri János (szerk.): *Mit? Kinek? Hogyan? Konferenciakötet II.* ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola, 2006, 364–368.

Solti István

Az orosz munkaközösség 50 éve

Történeti áttekintés

Iskolánk az elmúlt 50 évben kiemelkedő szerepet játszott az orosz nyelv oktatásában. Az alapot az adta, hogy 1957-ben ide került át a megszűnt orosz tanítási nyelvű Gorkij-iskola több gimnáziumi osztálya és orosz anyanyelvű tanára. Így jött létre a speciális orosz tagozat, ahol az orosz nyelvet, irodalmat, valamint orosz történelmet és földrajzot magas óraszámban (kezdetben heti 12, majd 8-9 órában) részben szovjet kiadású tankönyvekből tanítottuk. Ennek következtében végzőseink kiválóan megtanulták a nyelvet, közülük sokan orosz tanárok lettek, illetve a Szovjetunióban folytatták egyetemi tanulmányaikat. A többi osztályban az általánosan kötelező heti 3 órás orosznyelv-oktatás folyt. Azzal a céllal, hogy ezekben az osztályokban is növelhessük a tanítás hatékonyságát, a hatvanas évek elejétől – elsők között az országban – bevezettük a fakultatív orosztanítást az alsó tagozat 3. osztályától kezdve. Ez a kísérlet kitűnően bevált, mivel ebben a korban a gyerekek játékos módszerekkel, sok versikével, mondókával, dallal, némileg az anyanyelvhez hasonlóan, könnyedén sajátították el az orosz nyelv korántsem könnyű kiejtését, sok-sok beszédfordulatát, majd az írás-olvasást is. Ez megkönnyítette számukra a későbbi években a nyelvtani nehézségek leküzdését is.

1970-től, a fakultatív rendszer bevezetésével az orosz nyelv különleges helyzete megszűnt. Az osztályok színvonala jóval kiegyenlítettebb lett, aminek következtében jelentősen javult az orosznyelv-oktatás hatékonysága a heti 3 órás nem fakultatív csoportokban. A normál csoportok mellett évfolyamonként 2-3 fakultatív csoport indult, heti 5-6 oroszórával. Emellett a gimnázium I. évfolyamán 3. fakultatív tárgyként is szerveztünk – elsősorban az aktív társalgást célzó – csoportot, III. és IV. osztályban nyelvvizsga-, IV. osztályban pedig egyetemi előkészítő csoport is működött. A fakultatív csoportokban a kisebb óraszámkeretben is arra törekedtünk, hogy megőrizzük tagozatunk kialakult profilját, és a hivatalos tankönyvek mellett minél több országismereti anyagot és eredeti irodalmi szöveget tanítsunk. Ez

A valaha jóval népesebb orosz munkaközösség
2008-ban

nemcsak tanulóink nyelvtudását fejlesztette ugrásszerűen, hanem jelentősen hozzájárult általános műveltségükhöz is. Az alapórák mellett éveken keresztül részt vettünk az idegenvezető-képzésben, átlag 15 tanulóink kapott az érettségi bizonyítvánnyal egyidejűleg idegenvezetői oklevelet, többen két nyelvből.

Az általános iskola 5–8. osztályában is sikeresen működött évfolyamonként 1-1, heti 5 órás orosz tagozatos csoport, melynek tanulói szép eredményeket értek el a kerületi és budapesti oroszversenyeken.

A kötelező orosznyelv-oktatás 1989-es megszűnése

után gimnáziumunkban folytatódott a magas színvonalú orosznyelv-oktatás, természetesen sokkal kisebb létszámmal, de a választott nyelv motiváltságával. Az első években évfolyamonként 2-4 normál oroszos és 1 fakultatív csoportot tudtunk indítani. A későbbiekben egyre csökkent a csoportok száma és létszáma. A nyolc-, majd a hatosztályos gimnázium bevezetésével második idegen nyelvként kezdtük tanítani az orosz, a nyolcosztályos gimnáziumban 8.-tól, heti 4-5 órában, a hatosztályosban 9.-től, heti 5 órában. 2002 óta az orosz mint második idegen nyelv tanítása évfolyamszinten folyik, egy-egy 14-17 fős csoport van az A, B, C osztályokból. Ebben a keretben a 9. és 12. évfolyamon heti 4, a 10–11. évfolyamon heti 5 órában tanulnak oroszul diákjaink, a 11. évfolyamon emellett heti 1 órában az emelt szintű érettségire felkészítő fakultatív tárgyként is választhatják.

Az óraszámok csökkenésével egyre kevesebb orosz szakos tanárra volt szükség. Noha a nyolcvanas évek végéig 13-14 orosz tanár dolgozott iskolánkban (ebből 9-10 vezetőtanár), 1991-ben már csak 5 főállású és 5 részórászámban tanító szaktanár látta el a feladatokat, jelenleg pedig már csupán 2 vezetőtanár, Dancz Péter és Vég Éva tanítja az orosz nyelvet. Szerencsére a leépítés „vértelenül” mehetett végbe, sok kollégánk elérte már a nyugdíjkorhatárt, így senkit sem kellett idő előtt elküldeni vagy átképzésre kényszeríteni.

Tantervek, tankönyvek

Az 1990-es évek elején, a nyolc-, majd a hatosztályos gimnázium bevezetésével tantervi korrekció és új tanmenetek kidolgozása vált szükségessé. Ezt a munkát Vujovits Vladimírné és Dancz Péter végezte el. Az anyagot az akkor új és korszerű *Zdravsztvujtye I–IV.* tankönyvsorozatra építették, amelynek szerzői mások mellett Köllő Márta és Vujovits Inessza voltak. A könyvsorozat mind tartalmi-módszertani szempontból, mind kiállításában felvette a versenyt a nyugati nyelvkönyvekkel. Ebből a tankönyvesaládból tanítottunk 2005-ig, amikor megjelent a legújabb, *Kljucs* című tankönyv. Ehhez a könyvhöz (hivatalos hangzóanyag híján) magunk készítettünk hanganyagot. A tankönyvek mellett rendszeresen használunk kiegészítő anyagokat is, a Vujovits Inessza és Dancz Péter által írt *Eto nado znaty* című nyelvtani gyakorlókönyvet, internetről letöltött autentikus szövegeket, filmeket.

Tevékenységi formák, eredmények

A nyelvoktatás hatékonyságának növelése, a diákok motiválása érdekében már az 1969–1970-es tanévtől kezdve alkalmazták tanáraink az akkor legkorszerűbbnek tekintett audiovizuális módszert, és kihasználták a nyelvi labor adta lehetőségeket. Itt részben az orosz anyanyelvű tanárok által készített, részben pedig a hivatalos anyagokat tanítottuk.

Az élményszerűséget szolgálták az általunk szervezett, részben orosz nyelvű (és büféjű) klubestek, például Jeszenyin költészete a Kaláka együttes megzenésítésében és fellépésével, vagy évekkal később a műfordító Erdődi Gábor magyarázataival.

Jó kapcsolatot tartunk fenn az Orosz Kulturális Központtal, csoportjainkkal több-kevesebb rendszerességgel látogatjuk irodalmi estjeit, filmvetítéseit, kiállításait. Tanítványaink a korábbi években nagy haszonnal vettek részt a központ által szervezett nyelvtanfolyamokon, nyári táborokban.

A legnagyobb élményt és fejlődési lehetőséget az oroszországi utazások és diákcserék jelentették. A nyolcvanas évek közepén több diákcserét tudtunk szervezni, 1986 és 1989 között az Expressz Ifjúsági Utazási Iroda révén jutottunk olcsó utazási lehetőséghez Moszkvába. Többéves szünet után a kilencvenes években, majd 2001 és 2004 között sikerült ismét diákcseréket lebonyolítanunk moszkvai, szentpétervári és minszki középiskolákkal. Különösen értékesek nyelvi és országismereti szempontból az utóbbi évek diákcseréi, amikor lehetőség nyílt arra, hogy diákjaink orosz családoknál lakjanak.

Tanáraink ismereteinek frissítését, fejlődését a továbbképzések szolgálták. 1978-tól a nyolcvanas évek végéig kitűnő gyakorlat alakult ki: az

akkor már egyetemi módszertanos Köllő Márta szervezésében a három gyakorlóiskola oroszstanárainak kétnapos visegrádi továbbképzése, amelyet gyakran egymás óráinak látogatása előzött meg. Olyan műhelymunka volt ez, amelynek megszűntét azóta is fájjaljuk.

Minden nyelvtanár számára elengedhetetlen lenne, hogy időnként tanított nyelvének területére utazhasson. Oroszstanáraink ezt a lehetőséget sokéves kihagyásokkal kapták meg. Szerencsére az utóbbi években ismét alkalmunk nyílik moszkvai és szentpétervári továbbképzésekre. A radnóti oroszstanárok számára nagy előny, hogy mindig voltak orosz anyanyelvű kollégáink, akik állandó továbbképzést tudtak biztosítani a többieknek már csupán azáltal is, hogy megválaszolták kérdéseinket, a természetes közegű orosz társalgással karban tartották nyelvtudásunkat.

Sikerrel járt az a törekvésünk, hogy megőrizzük és továbbfejlesszük orosztanításunk színvonalát. Tanítványaink nagy létszámban és eredményesen szerepelnek a különböző versenyeken. Az orosz nyelvi OKTV-n 1962 és 2007 között 8 első, 21 második és harmadik helyezést szereztek, ezenkívül még 32-en jutottak be az első 10 közé, és igen sokan kaptak dicséretet a döntőbeli szereplésükért. Többször vettek részt a Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium és az Orosz Kulturális Központ által közösen szervezett Kultúrák Dialógusa elnevezésű versenyen. Gimnazistáink számára évente megrendezzük a Radnóti-versenyt orosz nyelvből, korábban évfolyamonkénti szóbeli versennyel is, az utóbbi években csak műfordításból.

Az orosz tagozat működése idején sok tanulónk felvételizett sikeresen orosz nyelvből az egyetemek bölcsészkarára és a Külkereskedelmi Főiskolára. A körülmények megváltoztak, de mind a mai napig vannak olyan tanítványaink, akik az orosz szakot választják, és végzik el sikeresen.

Tanárképzés

Kezdetben a bölcsészkar orosz szakának magas létszáma miatt igen sok tanárjelölt végezte gyakorlatát iskolánkban. Átmeneti visszaesés után napjainkban – annak ellenére, hogy egyre kevesebb lehetőség van orosztanárként elhelyezkedni – a hozzánk továbbra is nagy számban érkező tanárjelöltek lelkesen, hivatástudattal készülnek a tanári pályára. Sokan kérik magukat a Radnótiba, és a gyakorlat után pozitív visszajelzéseket kapunk az itteni munkáról. Ezenkívül félévenként legalább 2 alkalommal tartunk bemutatóórát az ELTE BTK orosz szakos hallgatóinak. Végig kitűnő volt a kapcsolatunk az egyetem orosz módszertanos oktatóival, akik közül többen korábban kollégáink voltak, s egyetemi munkájuk mellett óraadóként dolgoztak iskolánkban. Rendszeresen tájékozódnak munkánkról, látogatják a jelöltek óráit.

Tankönyvírás, publikációk

Munkaközösségünk több tagja folytatott tudományos és tankönyvírói tevékenységet. Köllő Márta még iskolánk tanáraként védte meg kandidátusi disszertációját, őt követte 1979-ben Vujovits Inessza. Mindkettejüknek számos metodikai munkája, tankönyve, publikációja jelent meg hazai és külföldi szakfolyóiratokban, sokszor képviselték hazánkat nemzetközi szakmai kongresszusokon. Rajtuk kívül a korábbi években Jeges Valériának, Fülöp Károlynénak, Köllő Júliának, Vihar Juditnak és Szalai Károlynak jelentek meg tankönyvei, szakmai segédanyagai, publikációi. Az utóbbi 4 évben kiemelkedik Dancz Péter tankönyvírói, publikációs és központi metodikai munkássága.

OKTV-helyezettek orosz nyelvből (1–20.)

1962	Friss Ágnes	IV. E	2.	Varga Jánosné
1963	Bencze Sándor	IV. D	3.	Varga Jánosné
1964	Makara Péter	IV. A	10.	Varga Jánosné
1966	Somogyi Katalin	IV. B	1.	Kuti Jenőné
	Horváth Katalin	IV. B	1.	Galicza Jánosné
1967	Gedeon Péter	IV. A	7.	Köllő Miklósné
1968	Gyarmati István	IV. A	3.	Rédey Györgyné
1969	Bodolay Katalin	IV. A	3.	Vujovits Vladimírné
	Révész Ágnes	IV. A	5.	Vujovits Vladimírné
1970	Irházi Judit	IV. A	2.	Varga Imréné
	Marosi Zsuzsanna	III. A	3.	Vujovits Vladimírné
1971	Bakos Katalin	IV. A	3.	Vujovits Vladimírné
1973	Árvay László	IV. A	1.	Varga Imréné
	Láng István	IV. A	2.	Varga Imréné
1974	Barna Katalin	IV. E	8.	Rédey Györgyné
1976	Bazsár Krisztina	III. D	7.	Varga Jánosné
1978	Vekerdi Ilona	IV. C	11.	Varga Jánosné
1980	Horváth Erzsébet	IV. B	18.	Galicza Klára
1982	Schiller Erzsébet	IV. B	4.	Vujovits Vladimírné

1983	Somlai Judit	IV. A	19.	Kuti Jenőné
1984	Gyimesi Judit	IV. C	12.	Vég Gábor
1985	Erdei Hajnalka	IV. A	2.	Dancz Péter
1986	Tálaszi Eszter	IV. B	18.	Vujovits Vladimírné
1987	Izsák Andrea	IV. C	17.	Vujovits Vladimírné
1988	Csányi Judit	IV. C	19.	Varga Imréné
1991	Garai Viktor	IV. B	15.	Dancz Péter
1992	Veszeli Beáta Molnár Zsófia	IV. C IV. B	4. 6.	Levcsenko Tatjana Galicza Klára
1993	Golub Xénia	III. C	1.	Dancz Péter
	Károlyi Júlia	III. C	2.	Dancz Péter
	Sándor Csaba	III. C	7.	Dancz Péter
	Újlaki György	III. A	10.	Galicza Klára
1994	Schäfer Eszter	IV. C	2.	Dancz Péter
	Sztaniszláv Gábor	IV. C	4.	Kaiser Pál
	Solti Gergely	III. D	5.	Dancz Péter
	Dávid Judit	III. C	10.	Vujovits Vladimírné
1995	Lavicza Linda	IV. C	3.	Vujovits Vladimírné
	Illés Zsuzsanna	III. C	4.	Vég Éva
	Kató Beatrix	IV. C	6.	Vujovits Vladimírné
	Kesztler Viktória	IV. D	10.	Dancz Péter
	Ispánovity Márta	III. C	11.	Vég Éva
	Karkó Adrienn	III. C	20.	Vég Éva
1996	Ispánovity Márta	IV. C	5.	Vég Éva
	Varga Violetta	IV. C	7.	Vég Éva
1997	Szász Orsolya	IV. B	1.	Galicza Klára
1998	Simárdi Nóra	12. C	3.	Vujovits Vladimírné
	Soós Emma	12. C	8.	Vujovits Vladimírné
1999	Papp Miklós	12. A	1.	Dancz Péter
	Ispánovity Péter	12. A	3.	Dancz Péter
	Szilágyi Zsófia	12. C	4.	Vég Éva
	Golub Márko	11. A	12.	Galicza Klára
2000	Antók Péter	12. B	2.	Galicza Klára
	Golub Márko	12. A	7.	Galicza Klára
	Zsoldos Péter	11. B	10.	Vujovits Vladimírné
	Bárány Márton	11. B	11.	Vujovits Vladimírné

2001	Spitálszky Andrea	11. A	3.	Vég Éva
	Szvák Eszter	12. B	5.	Vujovits Vladimírné
	Bárány Márton	12. B	7.	Vujovits Vladimírné
	Haraszi Andrea	12. B	10.	Vujovits Vladimírné
	Perl Krisztián	11. A	15.	Vég Éva
2002	Perl Krisztián	12. A	2.	Vég Éva
	Fügedi Eszter	11. B	10.	Dancz Péter
	Dörömbözi Janka	12. A	20.	Vég Éva
	Vályi Krisztina	11. A	15.	Dancz Péter
2003	Kálmán Mihály	12. B	1.	Dancz Péter
	Somogyi Eszter	11. B	3.	Vég Éva
	Harsányi Márton	11. B	11.	Vég Éva
	Kozma Péter	12. A	17.	Dancz Péter
2004	Harsányi Márton	12. B	1.	Vég Éva
	Tóth Anna	11. C	2.	Vujovits Vladimírné
	Barta Márton	11. B	5.	Dancz Péter
	Halasi Anna	12. B	12.	Vég Éva
	Csizmadia Gábor	11. B	14.	Dancz Péter
	Bányai Tibor	11. A	16.	Dancz Péter
	Bárány Eszter	12. B	20.	Vég Éva
2005	Bányai Tibor	12. A	3.	Dancz Péter
	Tolnai Krisztina	12. B	5.	Dancz Péter
	Bukosza Éva Nóra	11. A	8.	Galicza Klára
	Csizmadia Gábor	12. B	10.	Dancz Péter
	Horváth Zita	12. B	14.	Dancz Péter
2006	Hajósi Szofia	11. A	2.	Vég Éva, Dancz Péter
	Schmidt Dániel	11. A	5.	Vég Éva, Dancz Péter
	Czap Ildikó	12. B	17.	Galicza Klára
2007	Ács Dávid	12. B	5.	Vég Éva, Dancz Péter
2008	Kiss Andrea	12. B	7.	Vég Éva, Dancz Péter

Diákjaink sikerei nemzetközi orosz nyelvi versenyeken:

- Spitálszky Andrea, Perl Krisztián: X. nemzetközi orosz nyelvi diákolimpia, Moszkva, 2002, 3. hely (tanáruk: Vég Éva).
- Barta Márton, Tóth Anna: XI. nemzetközi orosz nyelvi diákolimpia, Moszkva, 2004, aranyérem (tanáruk: Dancz Péter, Vujovits Inessza).
- Kiss Andrea: XII. nemzetközi orosz nyelvi diákolimpia, Moszkva, 2008, arany fokozat (tanára: Dancz Péter).

VÁLOGATÁS A MUNKAKÖZÖSSÉG TAGJAI ÁLTAL ÍRT TANKÖNYVEKBŐL ÉS TANÍTÁSI SEGÉDANYAGOKBÓL:

Köllő Márta – Oszipova Irina – Vujovits Inessza:

Здравствуйте I. (Orosz nyelvkönyv kezdők számára.) International House, 1987.

Köllő Márta – Vujovits Inessza:

Здравствуйте I. (Munkafüzet.) International House, 1987.

Jeges Valéria – Köllő Márta – Szilágyi Erzsébet – Vujovits Inessza:

Планета Оранжеда = A narancsszínű bolygó. (Orosz nyelvkönyv a szakosított tantervű általános iskola 3. osztálya számára.) Tankönyvkiadó, 1986.

Hollós Attila – Köllő Márta – Vujovits Inessza:

Глазами дрызей – A Szovjetunióról és Magyarországról oroszul. (Segédanyag az orosz nyelv tanításához.) Tankönyvkiadó, 1986.

Dancz Péter – Vujovits Inessza:

Это надо знать. (Orosz nyelvtani feladatgyűjtemény.) Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.

Jeges Valéria – Köllő Júlia – Oszipova Irina – Szilágyi Erzsébet:

В гостях у сказки = Vendégségben a Mesénél. (Orosz nyelvkönyv a szakosított tantervű általános iskola 4. osztálya számára.) Tankönyvkiadó, 1987.

Jeges Valéria – Köllő Júlia – Szilágyi Erzsébet:

Школа Карандаша. (Orosz nyelvi munkafüzet a szakosított tantervű általános iskola 4. osztálya számára.) Tankönyvkiadó, 1987.

Vujovits Inessza:

– Pócs Ilona: *Стихи школьных лет.* (Orosz versgyűjtemény.) Tankönyvkiadó, 1981.

– I. Verescsagin: *Орszágismeret I.* (Az orosz művelődéstörténet rövid áttekintése a kezdetektől a 18. századig.) Tankönyvkiadó, 1984.

Az országismeret tanítása az oroszórán. Tankönyvkiadó, 1986.

Köllő Márta:

Az orosz nyelv oktatásának néhány kérdése: Fordítás, fogalmazás, szövegértés. Tankönyvkiadó, 1977.

– Horváth Gáborné: *Orosz nyelvkönyv II.* (A gimnáziumok 2. osztálya számára.) Tankönyvkiadó, 1984.

– Oszipova Irina: *Здравствуйте II.* (Tankönyv + Munkafüzet.) International House, 1993.

– Oszipova Irina: *О том, о сём.* (Orosz nyelvkönyv a szakosított tantervű általános iskola 8. osztálya számára.) Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.

– Oszipova Irina: *Здравствуйте III.* (Tankönyv + Munkafüzet.) International House, 1994.

Dancz Péter:

- Oszipova Irina – Sztrés Erzsébet: *Mintafeladatok*. <http://www.om.hu/letolt/letolt/kozokt/erettsegi2005/mintafeladatok/orosz/orosz.zip>
- Oszipova Irina – Sztrés Erzsébet: *Orosz nyelv. Az érettségiről tanároknak 2005*. http://www.om.hu/letolt/kozokt/erettsegi2005/tanaroknak/orosz/orosz_nyelv.htm

(*Újra*)*kezdő orosz nyelvtanfolyam - Alapfok*. NSzFI, Alapítvány az Orosz Nyelvért és Kultúráért, 2007.

Orosz kisokos. (Nyelvtani összefoglaló.) Animus Kiadó, 2008.

Köllő Júlia (bár nem munkaközösségünk tagja, az iskola könyvtárosaként dolgozik, de orosz szakos tanárként több orosz nyelvoktatással kapcsolatos segédkönyv szerzője-szerkesztője):

–Schuller Ágnes: *Мой словарь 1. = Első orosz szótáram 1*. International House, 1987.

–Schuller Ágnes: *Мой словарь 2. = Első orosz szótáram 2*. International House, 1988.

(szerk.): *Hanganyagok és diasorozatok orosz nyelvből*. (az ált. isk. 5–8.; a szakosított tantervű 3–4. oszt. számára.) OOK, 1982–1987.

(szerk.): Székely Nyina–Székely András: *Или за уазом 2*. (Orosz nyelvkönyv és munkafüzet.) Nemzeti Tankönyvkiadó, 2008.

Galicza Klára – Dancz Péter

Latin nyelv

Történeti áttekintés

A latin nyelv tanítása 1961-ben kezdődött iskolánkban, mikor az ebben az épületben működő, immár Radnóti Miklós nevét viselő gimnázium az Eötvös Loránd Tudományegyetem gyakorlóiskolája lett. Fontos ezt hangsúlyozni, hiszen a nyelv tanítását az egyetem tanárképzési igényei tették – és teszik a mai napig – lehetővé, de egyben szükségessé is.

Az akkori körülmények pedig korántsem voltak kedvezőek. Az 1945 utáni változások során a latin hivatalosan a „klerikális és burzsoá reakció”, vagyis a végképp eltörlendőnek hitt múlt egyik szimbólumává vált. Erőteljesen csökkentették a tanórák és a tanulók számát, az ötvenes években még a nyelvtanárképzés is szünetelt, később is csak a „túrt” kategóriába tartozott (az állami, illetve pártirányítás nyilván azt remélte, hogy támogatás híján majdcsak feledésbe merül és elhal ennek a nyelvnek az oktatása). A felszínen némiképp engedékenyebbé váló kultúrpolitika, s az ezzel egy időben történő gyakorlóiskolává alakulás a hatvanas években teremtetten meg a latin nyelv oktatását iskolánkban.

Az első években Tegyei Imre, majd Boros Lajos vezetőtanárok egyaránt hivatásuk magaslatán képviselték a latintanítás nagy hagyományait, és igyekeztek megőrizni a klasszikus tantárgy sokoldalú oktató-nevelő szerepét. Ez pedig egyáltalán nem volt könnyű feladat, hiszen a tantárgyak hierarchiájában elfoglalt helye jelentősen megváltozott, marginalizálódott. Ráadásul, bármily furcsán hangozzék is, mind az érettségi, mind pedig az egyetemi (latin szakos) felvételi vizsgák követelményszintje „elfelejtett” igazodni az 1945 utáni új, jelentősen beszűkült feltételekhez és lehetőségekhez.

Ugyanakkor viszont éppen emiatt értékelődött fel a módszertani kérdések szerepe. Hiszen a tanárnak el kellett döntenie, hogy kemény, grammatizáló, szövegközpontú órákat tart-e – kockáztatva, hogy a ma-roknyi latinul tudni vágyó ifjú türelme és kedve elfogy már a kezdet kezdetén, s mivel módjában áll változtatni, leadja a túlon túl nehéznek

és kevésbé praktikusnak talált „nyelvek nyelvét” –, vagy elfogadja a fennálló, mostoha körülmények parancsát, az „eladhatóság” kedvéért nagyobb sikerélményekhez vezető metodikát választ, és kultúrtörténeti megközelítéssel tanítja a tárgyat. Ha ezt elegendő következetességgel és felkészültséggel teszi, a diákok szívesen járnak majd óráira, élvezettel hallgatják a tanár magasröptű magyarázatait, maguk is kitárulkozhatnak a kultúrhistória színes világában – viszont nem fognak megfelelően tudni latinul. Nehéz dilemma ez, minden latintanár találkozott vele – s találkozik ma is.

1970-ben Lukács Sándor igazgató bevezette az akkor speciálisnak számító fakultációs rendszert. Ez a máskülönben kiváló rendszer azonban a latin nyelv amúgy is hátrányos pozícióját tovább gyengítette. Latin fakultációs csoport nem indult, a latint mint kötelező második idegen nyelvet heti 3 órában a biológia-fizika fakultációs osztályokban kellett fölvenni. Az itt tanuló diákok többségükben orvosi pályára készültek. Az azonban közismert volt, hogy nem a latin nyelv tudása számít a felvételi vizsgán, hanem a biológia és a fizika ismerete. Mivel ezekben az osztályokban az első helyen kötelező nyelv az orosz volt, de a gyerekek legalább egy nyugati nyelvet is szerettek volna tanulni, így abban az évfolyamonkénti egyetlen csoportban, ahol ez a nyelv egyáltalán előfordult, minden más fontosabb lett, mint a latin. Ezt a legjobb indulattal sem lehet kedvező helyzetnek nevezni. Évente körülbelül 15 új diák; az ezerből 60. Az összes tanulónak még egytizede sem. Hosszú ideig ez jellemezte a latintanulást. Pedig az iskolának ekkor már latin szakos, tudós tanár volt az egyik igazgatóhelyettese is, Majoros József személyében.

Így a kiváló tanáregyéniségek önmagukkal meg nem alkuvó elhivatottsága révén megfontolt, az adottságokat szem előtt tartó latinoktatás folyt mind a gimnazisták, mind a tanárjelöltek számára.

1989 politikai változásai elemi hatással voltak a latin nyelv hazai helyzetére is. Új koncepciójú könyvek láttak napvilágot, klasszikus osztályok alakultak, több latin szakos hallgatót vettek föl az egyetemekre. A latinul tanuló diákok száma néhány évig az angol és német nyelv után harmadik helyre emelkedett. Hozzájárult ehhez természetesen némi szalmalángszerűen múló nosztalgia, néhány iskolatípusban a tárgy kötelező bevezetése és a több évtizedes mesterséges visszaszorítás utáni spontán érdeklődés is.

Mindez nálunk is érezte hatását. (Ekkor már a kollégák ifjabb generációja tanított: Nagy Piroska 1983-tól, Rosenzweigné Pejtsik Júlia 1991-től, Szarka Judit 1992-től, Mozer Tamás 1994-től.) Nőtt az óra- és a csoportszám. 1990-től két gimnáziumi csoport indult évente, a latin fakultáció heti 4 órában biológiával párosítva, s mellette második idegen

A Forum Romanum

nyelvként egy 3 órában tanuló csoport. 30 diák évfolyamonként, 120 gimnazista. Túlléptük a 10%-ot. Az általános iskolában pedig szakkört tartottunk az érdeklődő hetedik-nyolcadikosoknak.

A latin mintha felébredt volna Csipkerózsika-álmából. Mivel már volt kinek, rendeztünk évfolyamok közötti római lakomát, a diákok süttetkefőztek Apicius receptjei alapján, tógába öltöztünk, s latin versekkel, ókori játékokkal, veretes szövegek tréfás megjelenítésével múltattuk az időt – többnyire valamelyik szünet előtti utolsó órán, vagy még inkább délutánon. *Klasszikus álmok* címen kiállítást nyitottunk az aulában.

A tanítványok érdeklődése és lelkesedése vezetett a római utazások megszervezéséhez is: az első útra 1988-ban került sor, az utolsóra 2000-ben. Tanárnak-diáknak egyaránt maradandó, feledhetetlen – bár kétségtelenül más-más típusú – élményt jelentett valamennyi út. Az Örök Város levegőjén túl az első ilyen utunktól még elválaszthatatlan volt a határok szabadabb átjárhatóságának élménye és romantikája is.

Az iskolarendszerben zajló viharos gyorsaságú változás a kilencvenes években minket is alkalmazkodásra ösztönzött, így iskolánk átalakult nyolc- és hatosztályos gimnáziummá. Néhány év a helykeresés jegyében telt el, a legváltozatosabb formákban oktattuk a latint: kisgimnazistáknak, nagygimnazistáknak, szakkörként, fakultációként, második nyelvként, minden elképzelhető variációban. Végül a nálunk kialakított új

Radnóti diákok és kísérő tanáruk a Szent Péter-székesegyház kupolájánál

iskolaszerkezetben két út kínálkozott tárgyunk számára: vagy az, hogy nyelvi alapozó tárgy leszünk, az antik kultúra stúdiuma két-három évig a kisgimnáziumi korosztálynál kötelező jelleggel, vagy vállaljuk az eleve vesztesre ítélt versenyt az élő nyelvekkel. Mivel az előbbi csak az ismeretek felületes megcsillantására lett volna elég, s még a nyelv minimális szintű megtanítására sem, mi a másik, elgondolásunk szerint talán jobban megvalósítható utat választottuk, vagyis hogy iskolánkban a latin nyelvet a némettel, franciával, oroszsal együtt második, választható idegen nyelvként tanítjuk. A nyolcosztályos gimnáziumban az óraszám 4-4-4-3-3. A hatosztályos gimnáziumban minden második évben indult latin csoport.

A 2003–2004-es tanévtől az Oktatási Minisztérium korlátozta a tanulók heti óraszámát, s ez a második idegen nyelvet is érintette. Latinul jelenleg a nagygimnáziumi korosztály egy-egy csoportja tanul évfolyamonként heti 4-5-5-4 órában. Ez a maroknyi csoport bővül a 11. és 12. évfolyamon heti két-két órás szakkörrel, azok számára, akik továbbtanulásukban szerepet szánnak a latin kultúrának, vagy egyszerűen csak mélyíteni szeretnék humán műveltségüket.

Noha kevesen tanulják a latint, ennek ellenére elfogultság nélkül mondhatjuk, hogy tanulóink többsége szívesen és eredményesen (versenyek, érettségi, nyelvvizsga, egyetemi felvételi) foglalkozik vele.

Nyelvvizsga

A kilencvenes évek óta lehet állami nyelvvizsgát tenni latinból. Az érettségi kiválthatósága és a megszerezhető pluszpontok ösztönözték a vizsga letételét. Felelősséggel állíthatjuk, hogy mindazok, akik komolyan készültek és szorgalmasan dolgoztak az órákon, legkésőbb tanulmányaik negyedik évében sikerrel tudták letenni a nyelvvizsgát. A kétszintű érettségi bevezetésével a nyelvvizsga már nem válthatja ki az érettségit, ámde a jeles eredményű emelt szintű érettségi középfokú nyelvvizsgát jelent. Többletpontot továbbra is lehet szerezni a sikeres nyelvvizsgával, bár már csak korlátozottan, s emiatt félő, hogy kevésbé éri majd meg letenni.

Érettségi

A fentiekből következik, hogy latinból nálunk nem szoktak tömegesen érettségizni. Aki mégsem nyelvvizsgával akarta megszerezni ezt a bizonyítványt, és a latint érettségi tárgynak választotta, az kellő felkészülés után általában sikerrel vette az akadályt, kellemes és üdítő színfoltot jelentve a sok magyar- és történelemfelelet között.

A kétszintű érettségi bevezetése természetesen minket is érintett, bár tapasztalatunk szerint a latin tantárgy rezisztenciája a mindenáron újítni, modernizálni és valahova felzárkóztatni akaró tanügyi reformokkal szemben meglehetősen fejlett. Mindenesetre a tartalmi követelmények által támasztott ismeretanyagból a nálunk adott feltételek között (óraszám) a tanulók fel tudnak készülni.

Tanulmányi versenyek

A 20. század polgárosodó oktatáspolitikai törekvéseiben a latin nyelv már nem tartozott a nagy tömegeket vonzó versenykiírások közé. Noha az első, 1923-ban induló, hivatalosan meghirdetett tanulmányi verseny négy tantárgya között a latin is szerepelt, feltételezhetjük, hogy a magyar, a történelem és a matematika több tanulót vonzott vetélkedésre. Bár ekkor még evidenciaként élt a köztudatban, hogy a latin nyelv és szellemiség az európai műveltség szinonimája. A latin nyelv egészen 1945-ig versenytantárgy maradt.

Radikális fordulat következett be 1945 után, amikor néhány évig a tanulmányi versenyek létjogosultsága is vita tárgyát képezhette. Az oktatásügy „forradalmi” átszervezése törölte a latin nyelvet a közben újjáéledő versenytantárgyak sorából. 1980-ig az országos versenyek tantárgyai között hiába is keresnénk Horatius és Vergilius anyanyelvét.

Érdemleges változásra az 1980-as években került sor. Korábban csak egyetlen, szűkebb körben ismert verseny létezett, amelyet az Ókortudományi Társaság szervezett. Ebben az évtizedben azonban az OKTV vezetősége végre helyt adott a latin nyelvi erőösszemérésnek. 1984-től iskolánk tanulói is rendszeresen indultak rajta, és minden hátráltató körülmény ellenére eredményesen is szerepeltek.

OKTV-HELYEZETTEK NÉVSORA (1–20.)

1992	Bencze Ágnes	III. B	7.	Nagy Piroska
1993	Bencze Ágnes	IV. B	1.	Nagy Piroska
1995	Bácsi Boglárka	III. B	9.	Nagy Piroska
1999	Antók Péter	11. B	6.	Mozer Tamás
2000	Tomasovics Attila	11. A	6.	Nagy Piroska
	Vince Máté	12. B	4.	Mozer Tamás
2001	Ouanphanivanh Edina	11. A	10.	Nagy Piroska
	Ouanphanivanh Noémi	11. A	17.	Nagy Piroska
	Halmos Máté	11. C	4.	Pejtsik Júlia
	Soproni Miklós	12. A	20.	Nagy Piroska
2003	Hámori Eszter	11. A	6.	Nagy Piroska
2004	Ferencz Zsófia	12. B	17.	Nagy Piroska
	Hámori Eszter	12. A	2.	Nagy Piroska
2005	Simonovits Gábor	11. A	6.	Nagy Piroska
2006	Nagy Ádám	11. C	20.	Szarka Judit
2007	Kiss-Gálfalvi Tamás	11. A	4.	Nagy Piroska
2008	Vu Mai Ha	11. A	20.	Nagy Piroska
	Papp Zsolt Tamás	11. C	14.	Nagy Piroska
	Karginova Alana	12. B	9.	Nagy Piroska

A latin-OKTV bevezetésével párhuzamosan az Ókortudományi Társaság versenye is ismertebbé és hivatalosabbá, országos hatáskörűvé vált. Ezt a kétfordulós versenyt a társaság a második éve tanulók számára hirdette meg két korosztály (minores – maiores kategória) számára. 2001-től vette fel a nemzetközi hírű magyar ókortudós, Ábel Jenő nevét. A két éve tanuló latinosok számára ez a verseny jelenti az első, iskolán kívüli országos megmérettetés lehetőségét és kihívását.

DIÁKJAINK EREDMÉNYEI AZ ÓKORTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
ÁBEL JENŐ-VERSENYÉN

1971	Hetényi Zsuzsanna	III. A	3.
1972	Simon Mariann	IV. A	kiemelt dicséret
1985	Canga Urania	II. B	dicséret
	Gerbovits Tamás	II. B	dicséret
	Tóth Zsuzsanna	II. B	dicséret
	Balogh Eszter	II. C	dicséret
1990	Ábrahám Pál	II. B	kiemelt dicséret
	Samu János	II. B	kiemelt dicséret
	Szöllősi Melinda	II. B	dicséret
1991	Bencze Ágnes	II. B	3.
1994	Bácsi Boglárka	II. B	kiemelt dicséret
1998	Soproni Miklós	9. A	1.
1999	Ouanphanivanh Noémi	9. A	dicséret
2001	Hámori Eszter	9. A	1.
2006	Krausz Áron	10. A	1.
	Karginova Alana	10. B	kiemelt dicséret
2007	Papp Zsolt Tamás	10. C	kiemelt dicséret
	Vu Mai Ha	10. A	kiemelt dicséret
2008	Nemes Krisztián	10. A	19.

A latinversenyek sorában kiemelt helyet foglal el a nemzetközi, Olaszországban rendezett Cicero-verseny. 1980-ban Ugo Quadrini, az Arpinóban, Cicero szülővárosában működő Liceo Tulliano igazgatója hirdette meg a Certamen Ciceronianum Arpinast, azaz egy olyan latin nyelvi versenyt, amelyen végzős diákok egy Cicero-részlet fordításában és a szöveg tartalmi, valamint nyelvi-stilisztikai magyarázatában mérik össze erejüket. Bár az első erőpróban csak Frosinone tartomány ötven legjobb latinistája indult, a kezdeményezésnek hamarosan országos, később nemzetközi visszhangja támadt. 1982-ben már egész Olaszországból érkeztek versenyzők, majd évente két-három európai országgal bővült a résztvevők köre. 1985-ben az olaszokon kívül kilenc állam (Ausztria, Belgium, Dánia, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Luxemburg, az NSZK, Svájc) küldte el versenyzőit. Az 1986-ban rendezett versenyre pedig Portugália és Magyarország is meghívást kapott. Ettől kezdve a magyar diákok is

évente részt vesznek a Cicero-versenyen. Mivel nálunk az érettségi és a verseny időpontja egybeesik, ezért csak az egy évvel fiatalabbak, a tizenegyedikesek indulhatnak. Kiválasztásuk az Ábel Jenő-versenyen legeredményesebben szereplő tanulók közül történik az Ókortudományi Társaság által szervezett válogatóversenyen. A 7–14 fős magyar csapat két kíséző tanár irányításával 3 napot tölt Arpinóban, részt vesz az olaszok által szervezett versenyen, az azt kíséző rendezvényeken és kiránduláson (többnyire Monte Casinóba), majd elbúcsúzva vendéglátóiktól és a többi résztvevőtől, még két-három napot maradnak Rómában, mielőtt hazatérnének. Mindig nagy öröm, ha egy-egy tizenegyedikes diákunk a kiutazó magyar csapat tagja lehet, s még inkább az, ha a nemzetközi mezőnyben egy évvel fiatalabbként esetleg eredményt is ér el (a tíz legjobb nyer helyezést).

A NEMZETKÖZI CICERO-VERSENYEN RÉSZT VETT DIÁKJAINK

1990/91	Ábrahám Pál	III. B
	Samu János	III. B
1991/92	Bencze Ágnes	III. B
2002/03	Hátori Eszter	11. A
	Farkas Márton	12. B
2006/07	Krausz Áron	11. A
	Karginova Alana	11. B 6. helyezett
2007/08	Papp Zsolt Tamás	11. C
	Vu Mai Ha	11. A

Nagy Piroska

A spanyol nyelv oktatása iskolánkban

A kezdetekre senki nem emlékszik pontosan, de a hatvanas és a hetvenes évek legendái úgy szólnak, hogy egy-egy kolléga hosszabb-rövidebb ideig azért tanította a spanyol nyelvet a Radnótiban, mert a másik szakja spanyol volt.

Amiről pontosabban tudunk beszámolni, az az 1993 és 2006 közötti időszak. Ebben a periódusban egymást követően három csoport indult iskolánkban; az igény folyamatosan fennállt, de német vezetőtanárként többet nem tudtam vállalni.

Az első csoport 1993-tól a négyosztályos gimnázium utolsó két évében tanult spanyolul a latin helyett. A második (1996–2001) a nyolcosztályos gimnázium keretein belül 5 éven át (óraszám: 4, 4, 4, 5, 5) tanult. Az iskola segítő- és a szülők áldozatkészségének köszönhetően ezek a diákok két alkalommal jártak Spanyolországban nyelvi táborban (Costa Bravában és Cala Llevadóban). Végül harmadszor (2002–2006) az utolsó régi tantervű hatosztályos gimnáziumban nyílt lehetőség a spanyol nyelv tanítására, 4 évig, heti 5 órában. Ebből a csoportból sokan vettek részt a Comenius-program TAPAS projektjében (vízminőség vizsgálata), és nagy hasznát vették nyelvtudásuknak, amikor Cáceresben (Extremadura) meglátogattuk a projektben résztvevő I. E. S. Luis de Morales iskolát.

Az utóbbi két csoport tanulói lelkesen részt vettek az OKTV spanyolversenyein, de inkább a nyelvvizsgára összpontosítottak, hiszen ennek több gyakorlati hasznát látták az érettségin és a felvételin. A második csoport nyelvvizsga-teljesítménye 85%, a harmadiké pedig 100% volt, ami még a mi iskolánkban is ritka!

Solti István

A számtan-mértantól a „magas matematikáig”

„Ami olykor világos ... és
olykor homályos valami ...
az ... a matematika.”

(Lakatos Imre)

Munkaközösségünk az iskola egyik legnépesebb szakmai csoportja. Vezetőtanárok, teljes óraszámban tanítók és a matematikát második szakjukként egy-egy osztályban oktatók alkotják a közösséget. Tevékenységük – mint az iskola minden szakmai kollégiumáé – természetesen szerteágazó. Mindennapi oktató-nevelő munkájuk mellett osztályfőnöki teendőket is ellátnak. A vezetőtanárok bekapcsolódnak az egyetemi tanárképzésbe. Számos szakmai továbbképzésen vesznek részt, többen maguk is vezetnek ilyen tanfolyamokat. A kötelező tananyag megtanításán túl versenyfelkészítést, tehetséggondozást végeznek. Tankönyvszerzők, lektorok, tantervkészítők, módszertani szakértők kerülnek ki soraikból. Tekintsük át az elmúlt ötven évet!

A munkaközösség szerepe a magyar matematikaoktatásban

Magyarországon már évtizedek óta nemzetközileg is elismert módon oktatják a matematikát. Ezt számos világhírű tudósunk neve is bizonyítja. A sikerek oka a tanulók gondolkodását serkentő oktatási módszerben keresendő. A tehetséges tanulók képességeinek kibontakoztatására Arany Dániel már 1894-ben megalapította a Középiskolai Matematikai Lapokat.

A legkiválóbbak tehetséggondozása mellett azonban még 40 évvel ezelőtt sem beszélhettünk valódi matematikatanításról: csak „számtan és mértan” szerepelt a tananyagokban.

Óriási áttörést jelentett 1963-ban a Varga Tamás vezetésével elinduló komplex matematikatanítási kísérlet az általános iskolákban. Megváltozott az oktatás módszertana. Problémák megoldásán keresztül a tanulók maguk fedezik fel az új elméleti anyag lényegét. Ezt tanári irányítással összegzik, majd feladatok megoldása következik.

Ezzel egy időben, 1964-ben jelent meg Horvay Katalin és Pálmai Lóránt gimnáziumi matematikatankönyv-sorozata, amely matematikai tartalmát tekintve hatalmas előrelépés volt. Ekkor került be a halmazelmélet, a kombinatorika és a valószínűség-számítás a tananyagba. Az országos bevezetés előtti kipróbálásban három vezetőtanárunk, Gábos Adél, Kovács Bertalanné és Major Imréné vett részt. Az új tantervet érintő tankönyvekről éveken át tartottak ők is továbbképzéseket, bemutatóórákat. A tankönyveket kiegészítő feladatgyűjteményeknek Kovács Bertalanné és Major Imréné társszerzői voltak.

Az ELTE Matematikai Szakmódszertani Csoportjának kezdeményezésére és annak irányításával munkaközösségünk öt tagja: Dékány Józsefné,

Kiss Lászlóné, Kovács Bertalanné, Papp Györgyné és Széplaki Györgyné vállalkozott az általános iskolai tananyag kibővítésére és korszerűsítésére. Az itt szerzett tapasztalataikból készült egy nyolckötetes tanárikézikönyvsorozat, melynek összeállításában kollégáink társszerzőként működtek közre.

1971 és 1983 között Kovács Bertalanné vezetőtanár kidolgozott egy érdekes kísérleti tananyagot, és ennek felhasználásával az első osztálytól az érettségiig 12 éven át tanította tanítványait. Diákjai lenyűgöző sikereket értek el az országos matematikaversenyeken.

Lukács Sándor igazgató irányításával 1970-től kidolgoztuk a fakultatív rendszerű oktatás elvi és gyakorlati alapjait. A reformkísérletnek induló oktatási forma új lehetőségeket teremtett az alkotni vágyó tanároknak és az érdeklődőbb tanulóknak egyaránt. A fakultációs tantervet a gimnáziumi tanulók számára az iskola szaktanárai állították össze az egyetem szakmódszertani csoportjának közreműködésével. A tananyagot a kötelező törzsanyaghoz kapcsolva, azt elmélyítve tanítottuk.

A fakultációs rendszer bevezetésekor érkezett iskolánkba Sain Márton, aki kiváló oktatói és nevelői munkája mellett tudománytörténettel is foglalkozott. *Nincs királyi út* című kötetét nemcsak a matematika iránt érdeklődők forgathatják haszonnal, hanem bárki, akit az emberiség kultúrája érdekel.

1973-tól a Magyar Tudományos Akadémia és a Bolyai János Matematikai Társulat az általános iskolai komplex tananyagreformhoz kapcsolódóan Surányi János professzor vezetésével egy középiskolai tananyagreform-csoportot alakított. 10-20 középiskolai tanár dolgozott együtt heti rendszerességgel. Iskolánk matematika-munkaközösségének négy tagja: Csátár Katalin, Gábos Adél, Kiss Lászlóné és Kovács Bertalanné vett részt ebben a munkában. A középiskolai és a fakultációs tananyag tanításához 20 munkafüzetet, 16 tanári kézikönyvet és 3 összefoglaló könyvet készített ez a testület.

A hosszú előkészítő munkát, amelyben kollégáink is aktívan részt vettek, az 1978-ban kötelezően bevezetett országos matematika-tanterv zárta le. A tanterv öt témakört fogalmazott meg: halmazok, logika; szám-tan, algebra; függvények, sorozatok; geometria, mérések; kombinatorika, valószínűség-számítás, statisztika.

A rendszerváltozás után kibővült a magyar iskolatípusok köre. A nyolc-éves általános iskolát követő négyéves középiskola mellett megjelenhettek a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok, az egyházi és az alapítványi iskolák új, alternatív oktatási programokkal, tantervekkel.

Iskolánk tanárai Réz Gáborné igazgatónő vezetésével kidolgozták a nyolcosztályos gimnáziumi oktatási formát. E munka során maximálisan figyelembe vették a tanulók életkori sajátosságait. Fontos célkitűzés volt

az egymásra épülő tárgyak tananyagainak összehangolása. Ehhez matematikából is új tantervre volt szükség, melyet Csátár Katalin készített el. A hozzá kapcsolódó tanmeneteket a munkaközösség tagjai írták meg. Ezt az oktatási csomagot az ország több iskolája is átvette. A tantervekhez új tankönyvekre is szükség volt. Ezek megírásában négyen vettek részt. Az ötödikeseknek szóló könyvet Papp Györgyné, a hatodikosokét Marcsek Gábor írta, a további évfolyamokét pedig Csátár Katalin és Széplaki Györgyné. A nyolcosztályos gimnázium indítása után két évvel hatosztályos gimnáziumi képzést is indítottunk, amelynek tantervét Lövey Éva és Csátár Katalin állította össze.

Az 1995-ben megjelent Nemzeti alaptanterv megerősítette iskolánk matematikatanárainak elképzeléseit a tantárgy oktatásának alapvető célkitűzéseiről. Ezeket az éveket követően nagy pezsgés indult a magyar matematikaoktatásban. Új tankönyvek jelentek meg, melyek írásában kollégáink nagyon aktívan részt vettek. Az Apáczai Kiadó általános iskolás tankönyvcsaládjának hat szerzője közül Csátár Katalin, Morvai Éva és Széplaki Györgyné is munkaközösségünk tagja. A kétszintű érettségi bevezetésével a Nemzeti Tankönyvkiadó átdolgoztatta az évtizedek óta használt feladatgyűjteményeket. Az új kiadás geometriakötetének társszerzői Hegyi Györgyné, Iványiné Harró Ágota és Morvai Éva.

A szerzői munka mellett munkaközösségünk tagjai számos szakkönyvet lektoráltak, felvételi feladatgyűjteményeket állítottak össze, felsőoktatási jegyzetet írtak, és a *Készüljünk az érettségire* című kötet társszerzői voltak.

Az Oktatási Minisztérium által létrehozott SuliNova Oktatásfejlesztő Intézet matematika-programtanterve Csátár Katalin és Széplaki Györgyné nevéhez fűződik. A tananyagok írásában Lövey Éva, kipróbálásukban Iványiné Harró Ágota és Kornai Júlia, a geometriai fejezetek egymásra épülését ellenőrző bizottság munkájában Hegyi Györgyné vett részt.

Közülünk többen végeznek érettségi elnöki munkát, melynek során arra törekсенek, hogy ne csak az adott vizsga „törvényes őre”-ként legyenek jelen. Az emelt szintű érettségi vizsgák javítására szervezett akkreditált tanfolyamot munkaközösségünk legtöbb tagja elvégezte, és rendszeresen megbízást kap ilyen feladatok ellátására. Az emelt szintű szóbeli érettségi vizsgákon kérdező tanárként, elnökként egyaránt részt veszünk. Két vezetőtanárunk tagja az ELTE matematika tanár szakos hallgatók államvizsga-bizottságának.

Az Arany Dániel-verseny bizottságában dolgozik Csátár Katalin és Kornai Júlia. Az OKTV matematikabizottságának Dékány Józsefné nyugdíjazásáig tagja volt. Ezeken a nagy múltú versenyeken iskolánk diákjai rendre kiválóan szerepeltek.

Kiemelkedő versenyeredmények a gimnáziumban

1969	Matematika OKTV		
Lempert László	III. C	3.	Cserepkei Ferenc
1970	Matematika OKTV		
Lempert László	IV. C	2.	Cserepkei Ferenc
1972	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Zsoldos Lehel	II. E	3.	Gábos Adél
1976	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Varga Tamás	I. D	1.	Csatár Katalin
	Matematika OKTV		
Winkler István	IV. B	1.	Dékány Józsefné
Hidvégi Zoltán	IV. B	5.	Dékány Józsefné
1977	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Lakatos István	II. D	1.	Csatár Katalin
	Matematika OKTV		
Boros László	IV. B	3.	Cserepkei Ferenc
1978	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Fehér László	I. E	1.	Kovács Bertalanné
Várkonyi Béla	II. D	3.	Major Imréné
	Matematika OKTV		
Horváth Zsolt	IV. B	7.	Sugár György
1979	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Fehér László	II. E	2.	Kovács Bertalanné
	Matematika OKTV		
Varga Tamás	IV. D	10.	Csatár Katalin
1980	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Fodor Zoltán	I. A	1.	Kovács Bertalanné
	Matematika OKTV		
Greschik Gyula	IV. A	3.	Gábos Adél
Fehér László	III. E	6.	Kovács Bertalanné

1981	Matematika OKTV		
Fehér László	IV. E	3.	Kovács Bertalanné
1982	Matematika OKTV		
Fodor Zoltán	IV. A	9.	Kovács Bertalanné
Földiák Péter	IV. D	10.	Széplaki Györgyné
1983	Matematika OKTV		
Szulágyi Csaba	IV. A	1.	Kovács Bertalanné
Somogyi Gábor	IV. A	6.	Kovács Bertalanné
Tálas Sándor	IV. A	9.	Kovács Bertalanné
1984	Matematika OKTV		
Bartos Zoltán	III. D	8.	Gábos Adél
1986	Matematika OKTV		
Horváth Attila	IV. D	4.	Sugár György
Olay Tamás	IV. D	5.	Sugár György
1987	Kürschák József Matematikai Tanulóverseny		
Gács András	IV. D	3.	Ambrus András, Papp Györgyné
1989	Matematika OKTV		
Domján László	IV. D	11.	Dékány Józsefné
1990	Öveges József Emlékverseny		
Csapat		1.	Dékány J.né, Varga A., Tomcsányi P.
1991	Matematika OKTV		
Mártonfi Attila	III. D	5.	Dékány Józsefné
1992	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Kovács Gábor	I. D	2.	Széplaki Györgyné
Tímár Ádám	II. A	2.	Lövey Éva
1993	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Kovács Gábor	II. D	1.	Széplaki Györgyné
	Matematika OKTV		
Zsenei András	IV. D	11.	Dékány Józsefné
1994	Matematika OKTV		
Kovács Gábor	III. D	18.	Széplaki Györgyné

1995	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Székely Nóra	II. C	10.	Hegyi Györgyné, Rácz János
	Matematika OKTV		
Kovács Gábor	IV. D	10.	Széplaki Györgyné
1996	Matematika OKTV		
Bartók Gábor	III. C	10.	Hegyi Györgyné, Rácz János
1997	Öveges József Emlékverseny		
Antók Péter	I. B	1.	Marcsek Gábor
1998	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Babos Attila	9. B	3.	Hegyi Györgyné
	Öveges József Emlékverseny		
Antók Péter	10. B	1.	Marcsek Gábor
Tóth Gergely	10. B	1.	Marcsek Gábor
	Matematika határok nélkül		
V. G osztály		1.	Hegyi Györgyné, Morvai Éva
1999	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Drozdy Árpád	9. A	3.	Morvai Éva
Joó Dániel	11. A	3.	Papp Györgyné
	Matematika határok nélkül		
9. B osztály		1.	Csatár Katalin, Gulyás János
	Matematika OKTV		
Madarász Tamás	12. B	17.	Széplaki Györgyné
2000	Matematika OKTV		
Babos Attila	11. B	10.	Hegyi Györgyné
2001	Arany Dániel Országos Matematika Verseny		
Sparing Dániel	10. A	2.	Iványiné Harró Ágota
Juhász Kristóf	9. B	3.	Marcsek Gábor
	Matematika OKTV		
Babos Attila	12. B	19.	Hegyi Györgyné

2002	Arany Dániel Országos Matematika Verseny			
Gosztonyi Balázs	9. B	1.	Csatár Katalin	
Steller Gábor	9. A	10.	Morvai Éva	
Matematika határok nélkül				
9. B osztály		1.	Csatár Katalin, Fazakas Ágnes	
2003	Arany Dániel Országos Matematika Verseny			
Steller Gábor	10. A	2.	Morvai Éva	
Gosztonyi Balázs	10. B	7–8.	Csatár Katalin	
Matematika határok nélkül				
9. B osztály		1.	Széplaki Györgyné, Sziklai Gábor	
Matematika OKTV				
Sparing Dániel	12. A	4.	Iványiné Harró Ágota	
2004	Arany Dániel Országos Matematika Verseny			
Halász Gábor	10. B	1.	Hegyi Györgyné	
Gulácsi Ágnes	10. B	8.	Hegyi Györgyné	
Matematika OKTV				
Gosztonyi Balázs	11. B	1.	Csatár Katalin	
Mezei Márk	12. B	11.	Marcsek Gábor	
2005	Arany Dániel Országos Matematika Verseny			
Lakatos Eszter	9. A	3.	Lövey Éva	
Matematika határok nélkül				
9. C osztály		1.	Csatár Katalin, Gulyás János	
Matematika OKTV				
Halász Gábor	11. B	2.	Hegyi Györgyné	
Steller Gábor	12. A	3.	Morvai Éva	
Csizmadia Gábor	12. B	5.	Csatár Katalin	
2006	Matematika OKTV			
Halász Gábor	12. B	6.	Hegyi Györgyné	
2007	Arany Dániel Országos Matematika Verseny			
Kiss Réka	9. B	4–11.	Morvai Éva	
Szili András	9. B	4–11.	Morvai Éva	

Matematika határok nélkül

9. B osztály	1.	Hegyi Györgyné, Morvai Éva
Öveges József Emlékverseny		
Kiss Réka	9. B	1. Morvai Éva, Honyek Gyula
2008	Arany Dániel Országos Matematika Verseny	
Dinh Van Anh	10. B	3. Morvai Éva
Matematika OKTV		
Lakatos Eszter	12. A	5. Lövey Éva

Az általános iskola tanulói is nagyon sok országos matematikaversenyen szerepeltek sikeresen. Sajnos ezekről az eredményekről – különösen a 20-30 évvel ezelőttiokről – nincs megbízható nyilvántartásunk. Az általános iskolás korosztály kiemelkedő teljesítménye, hogy a Zrínyi Ilona-matematikaversenyen az iskola csapata szinte minden évben megszerezte az első helyet.

Többen tanítottak kollégáink közül felsőoktatási intézményekben is (az ELTE Matematikai Szakmódszertani Csoportjában, a Műszaki Egyetemen, a Vendéglátóipari Főiskolán, a Nemzetközi Üzleti Főiskolán), miközben a Radnótihoz végig hűek maradtak.

A 2008–2009-es tanévtől kezdődően a hatosztályos gimnáziumi tagozat nyelvi előkészítő osztállyal egészül ki. A kompetenciaalapú oktatási módszert középpontba helyező tantervet és tanmenetet Hegyi Györgyné, Ivánnyné Harró Ágota, Kornai Júlia és Schubert Mihály készítették. A tanterv célkitűzéseinek megvalósításához digitális feladatgyűjtemény készül.

Az 1980-as évek végén szervezett nyári matematikabörök Dékány Józsefné Nelli nevéhez fűződnek. A hagyományt az utóbbi években Kornai Júlia és Schubert Mihály elevenítették fel.

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Csatár Katalin:

Emlékeztető fejezetek matematikából. (Főiskolai jegyzet a Vendéglátóipari Főiskola hallgatói számára.)

– Gábos Adél – Gábos Ildikó – Halmos Mária: *Készüljünk az érettségire.* Calibra Kiadó.

Csatár Katalin – Széplaki Györgyné:

Matematika 12–13 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Matematika 13–14 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Matematika 14–15 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Matematika 15–16 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Matematika 16–18 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Programtanterv a SuliNova–Educatio Kht. kompetenciaalapú oktatási programcsomagjához.

Csahóczi Erzsébet – Csátár Katalin – Kovács Csongorné – Morvai Éva – Széplaki Györgyné – Szeredi Éva:

Matematika 5/I., II. tankönyv és Tanári kézikönyv 5/I., II. Apáczai Kiadó.

Matematika 6/I., II. tankönyv és Tanári kézikönyv 6/I., II. Apáczai Kiadó.

Matematika 7/I., II. tankönyv és Tanári kézikönyv 7/I., II. Apáczai Kiadó.

Matematika 8/I., II. tankönyv és Tanári kézikönyv 8/I., II. Apáczai Kiadó.

Kerettanterv matematikából. Apáczai Kiadó.

Csátár Katalin – Hegyi Györgyné – Iványiné Harró Ágota – Lövey Éva – Széplaki Györgyné:

Valószínűségszámítás-feladatok kezdőknek. (KÖMAL-füzetek.)

Czapáry Endre – Czapáry Endréné – Csete Lajos – Hegyi Györgyné – Iványiné Harró Ágota – Morvai Éva – Reimann István:

Matematika – gyakorló és érettségire felkészítő feladatgyűjtemény III. Nemzeti Tankönyvkiadó.

Lövey Éva:

Fejezetek a Matematika a 9–12. osztálynak című tankönyvsorozatban. (Tanulók könyve.) SuliNova–Educatio Kht.

Marcsek Gábor:

Matematika 11–12 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Morvai Éva:

Matematikatanár-képzés, matematikatanár-továbbképzés. Calibra–Műszaki Kiadó, 1999, 5; 79–90.

Papp Györgyné:

A matematikaoktatás tartalmának és módszerének korszerűsítése VIII. (Szakmódszertani kísérleti tankönyv.)

Matematika 10–11 éveseknek. Calibra–Műszaki Kiadó.

Széplaki Györgyné:

Térszemlélet-fejlesztés. (Munkafüzet és feladatgyűjtemény az 5–12. évfolyamok számára.) SuliNova–Educatio Kht.

Matektábor

A matektábor újjáélesztésének ötlete egy kedves diákom, Tardos Zsófi fejében született meg 2005 végén. Zsófit első tanítási évenként, 8. osztályos korától kezdve tanítottam. Szerette és élvezte a matekot, már a gimnázium elején matematikusnak készült. (Most elsőéves matematika szakos hallgató.) Tizenegyedikes korától kezdve segített szakkört tartani az akkori 7. B osztályban. Feladatokat gyűjtött, és az órán segített a gyerekeknek azok megoldásában – eközben maga is rengeteget tanult. Egy alkalommal felvetette, hogy nem lenne-e kedvem matektábort szervezni a hetedikeseknek. Az ötlet azonnal megtetszett, és megkérdeztem

Ispánovity Márta kolléganőmet, hogy segítene-e ebben. Igent mondott, belevágtunk. Zsófi mellett más 11.-es, illetve érettségizett diákok is részt vettek a tábor szervezésében, és Márta felvetésére Schubert Mihály tanár urat is meghívtuk a táborba.

A matektábort 2006-ban Alsónánán, 2007-ben Harkányban rendeztük. Mindkét alkalommal több mint 30 gyerek vett részt. A tábornak mindig szigorú napirendje volt: délelőtt matekoztunk; délután vetélkedőket, vitákat, beszélgetéseket, sportprogramokat szerveztünk; este pedig társasoztunk és egyéb játékokkal töltöttük az időnket.

A visszajelzések alapján úgy tűnik, hogy a tábort a gyerekek nagyon élvezik, és – bár elég sokat kell dolgozni – ez a szervezőkről is elmondható. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy 2008-ban két tábort tervezünk: egyet az 5. és egyet a 9. osztályosoknak. Az ötödikes tábor szervezésében az eddigi segítők mellett néhány kilencedikes diák is részt vesz majd.

Kornai Júlia

Interjú Sain Mártonnal, gyakorlóiskolánk nyugalmazott vezetőtanárával, több tudománytörténeti alapmű írójával (részletek)

Iskolatörténeti diákkörünk 1988 és 1990 között több nyugállományban lévő tanárt keresett fel abból a célból, hogy az iskola történetéről ismereteket gyűjtsön.

Sain Márton tanár úr – Marci bácsi –, a magyar matematikatanítás és a tudománytörténet kimagasló alakja mindössze tíz esztendő telt el gyakorlóiskolánkban matematika szakos vezetőtanárként. Szuggesztív személyisége, az alkotómunkában páratlan kutatószenvédélye, sokoldalú szakmai műveltsége igazi polihisztorrá avatja őt. Ez és emberséges nevelői személyisége egyaránt kellemes kötelességünké tette, hogy életéről faggassuk. Ezért kereste föl őt Rácz Mónika, iskolánk akkor harmadik gimnazista tanulója.

– *Marci bácsi hol töltötte diákéveit?*

– Orosházán, a polgári iskolában kezdtem meg tanulmányaimat, ahol édesapám is tanított. Ennek jó oldala is volt, de főként csak rossz. Mert például a matematikatanárom azt mondta, hogy: „Édes öcsém, ha nálam egy tanár fia jelest akar, akkor az kétszer annyit tudjon, mint a többi!” És mivel én nem tudtam kétszer annyit, mint a többi, énnekem a polgáriban jelesen matematikából sohasem volt. Ebből az iskolából lehetett tanítóképzőbe és – mint én is – gimnáziumba is menni tovább, ahonnan azután az egyetemi tanulmányokat lehetett megcélozni.

Orosházán akkor nem volt gimnázium, ilyenformán én a hódmezővásárhelyi református gimnáziumba kerültem. Kezdetben elég nehéz volt nekem ebben az új iskolában. Az első sikerélményem aztán az lett, hogy az ötödik gimnáziumi évben nagy meglepetésemre én voltam egyedül félévkor jeles matematikából. Ekkor szerettem meg a matematikát. Ez nyilván Harsányi tanár úr érdeme volt, aki nekem soha nem akart jelest adni a polgári iskolában. Mind az iskolában, mind pedig az internátusban szabad emberek neveltek bennünket, a szabadság tiszteletére.

Mindez meghatározta jövőm sorsomat is, hiszen egyetlen tanáromra sem gondolok vissza úgy, hogy bennem rossz emléket hagyott volna.

Marci bácsi

Szerettem a matematikát-fizikát, és a tanári pályát választottam, ahol is végeredményben egész életemben kedvenc tárgyait körében mozoghattam. Így kerültem én a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarára, ahol abban az időben a matematika-fizika képzés is folyt.

Amikor az egyetem elvégzése után tanárként léptem át az iskola kapuját, a valós problémákkal a helyszínen kellett megküzdenem. Persze ez nem volt sürgős ügy, mivel nem kaptam azonnal tanári kinevezést. Sőt még a szerencsések közé tartoztam, mert el tudtam helyezkedni a postánál.

Nagyon rövid ideig egy iparostanonc-iskolában tanítottam, majd behívtak katonának. Amikor leszereltem, egy félév múlva megér-

kezett a mezőberényi polgári fiú- és leányiskola megbízása. Otthagytam azonnal ideiglenes postai állásomat, és elszegődtem úgynevezett próbaszolgáltatás segéddíjas tanárnak. Sohasem bántam meg határozott lépésemet, mert itt, ebben a polgári iskolában szerettem meg a tanári pályát.

Ezt az elkötelezettséget elsősorban az ottani nagyon kedves diákoknak köszönhetem. Roppant megható és emlékezetes volt felém sugárzó szeretetük. Megfelelőképpen jellemzi „első osztályom”-mal való különlegesen jó kapcsolatokat az, hogy amikor a második világháborúban az orosz frontra kerültem, folyamatosan kaptam tőlük a leveleket. Mezőberényben nagyon sokat tanultam. A gyerekeken kívül meg kell emlékezni Kőrösi Csoma Gyula igazgatómról, akitől életemnek talán legjobb pedagógiai tanácsát kaptam: „Marci, jegyezd meg, hogy az osztályba mindig mosolyogva megyünk be” – mondta első óralátogatása alkalmával. Ennél jobb tanácsot soha senkitől nem kaptam egész tanári pályafutásom alatt. Igyekeztem is ezt gyakran idézni tanárjelöltjeimnek is.

Sajnos a háború éveiben többet voltam katona, mint tanár. Az 1941–1942-es és az 1942–1943-as tanévben a háború miatt csupán néhány hónapig tanítottam a beregszászi gimnáziumban matematikát és fizikát. Amikor leszereltem, akkor kerültem Budapestre a református gimnáziumba tíz esztendőre. Ezután sűrűn váltogatnom kellett munkahelyeimet. Ott kezdődött, hogy az egyházi iskolák államosítása után előbb az Eötvös József Gimnáziumba, onnan pedig a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolába kerültem. Mielőtt – 1970-ben – az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolába kerültem volna, még megjártam a Fáy András Gimnáziumot, valamint az Apáczai-gyakorlóiskolát is. A Radnótiban kereken tíz esztendőt töltöttem el. Innen

mentem nyugdíjba 1979-ben. Közben már tanítottam az ELTE Tanárképző Főiskoláján is egészen 1985-ig; matematikatörténetet adtam elő.

– *Úgy tűnik, Marci bácsi nem csupán szülői, nagyszülői elrendelés alapján, hanem belső meggyőződésből is tanár, matematikatanár akart lenni.*

– Valóban, szerencsés volt a pályaválasztásom, mert elmondhatom, hogy az iskolában eltöltött időt, ami a kötelességem volt, inkább szórakozásnak éreztem.

Persze azért az órákra való előkészületek és az otthoni munkám is valójában kemény munka volt. Ahhoz, hogy az ember jól érezze magát a tanári pályán, nem elegendő a tantárgy szeretete, ahhoz kell az is, hogy a gyerekeket szeresse, és hogy a gyerekek viszontszeressék.

Később jöttem csak rá, miért jó tanárnak lenni. Amikor egykor saját érettségi vizsgámról kijöttem, azt mondtam egyik osztálytársamnak, hogy gondolkodás nélkül visszamennék az ötödikbe, és újrakezdeném. Akkor talán még nem is tudtam, miért. Ma már tudom, hogy fiatalok között élni és dolgozni azért is jó, mert ebben a közegben igazán nem lehet megöregedni. Nemcsak a tanár gondolkodásmódja ragad át a diákra, de – és ez a fontosabb talán – a tanár szelleme, lelke is képes azonosulni a fiatalokéval.

– *Mikor és miért kezdett Marci bácsi foglalkozni a matematikatörténet kutatásával?*

– A kérdés – mint szinte minden számomra fontos kérdés – gimnáziumi éveimhez vezet újra vissza. A fizikatanárom megkért egyszer, hogy a délutáni előadásához készítsek elő kísérleteket a szertárban. Megmutogatta, mi hol van, aztán otthagytott. Miután én a munkával végeztem, szétnéztem a szertárban és a kézikönyvtárban is, ahol két könyv ugyancsak fölkellette az érdeklődésemet. Az egyik a két Bolyairól szólt. Akkor döbbsentem rá: sohasem hallottam arról, hogy volt egy Bolyai Jánosunk, aki világhíres nagy tudós volt, és nem hallottam szinte semmit Gauss-ról, Ampère-ről, akik – véleményem szerint – a világ fejlődését legalább annyira formálták, mint a királyok.

Akkor kezdtem el tehát érdeklődni a matematika- és a fizikatörténet iránt. Később a gyakorlatban is tapasztaltam, hogy egy-egy matematika- vagy fizikatörténeti ismeretnek mekkora haszna lehet az órán is. Tudniillik a matematikát meglehetősen légüres térben tanítjuk, a definíciók, a tételek szárazak, és gyakorta unalmasak önmagukban. Hiányzik a ma-

tematikatanításunkból az a visszapillantás, amellyel érzékeltetni tudnánk tanítványainkkal, hogy a matematika tételei éppen olyan értékes kultúrterületei az emberi műveltségnek, mint minden más. Ez olyan, mintha az irodalmat irodalomtörténet nélkül akarnánk tanítani. Ez tulajdonképpen az életem egyik vesszőparipája lett, hogy amennyire csak lehetséges, a matematika és a fizika tanítását történelmi keretbe helyezzük. Nyugdíjaskorom egyik fő tevékenysége, hogy matematikatörténettel foglalkozom.

– *Marci bácsi saját tanítási módszerét melyik iskolában ismerték el a legjobban?*

– Az elismerés mindig másodlagos szempont egy életpályán. Ha az ember mindent megtesz, hogy munkáját maradéktalanul elvégezze, akkor az elismerés előbb vagy utóbb megjön. Arra hamar rá kellett jönnöm, hogy egy tanárnak az ifjúságra gyakorolt hatása arra szorítkozik, amit példaadásnak nevezünk. Aki csak mondja, de az életével nem tanúsítja, arról előbb-utóbb az éles szemű gyerekek észreveszik az igazságot, és lerántják a leplet. Munkája révén mindenki kapcsolatban áll az emberekkel, ezért az általános emberi értékek felé haladni számomra és mindenki más számára is kötelező.

– *Mikor és milyen tanári célkitűzésekkel került Marci bácsi a mi iskolánkba, és miután innen ment nyugdíjba, megkockáztathatjuk-e a kérdést: az utolsó tíz év volt-e pályájának csúcsa?*

– Valahogy úgy adódott, hogy valahányszor iskolát változtattam, mindig valamilyen új feladatkörrel kerültem szembe. Így volt ez a Radnóti Gimnázium esetében is, mert itt akkor indult el a Lukács Sándor igazgató úr által kidolgozott fakultációs oktatás. Ő hívott ide, és én örömmel jöttem, mert ez az új rendszer engem akkor nagyon érdekelt. Úgy éreztem, itt megvalósul az a szabadság, amit még a vásárhelyi gimnáziumban annyira megszerettem. Nos, valóban így volt. Ez a szellem a Radnóti-gimnázium akkor kialakult légkörét is jellemezte. Megítélésem szerint Lukács Sándor vezetői bölcsessége teremtette meg ezt az emberibb légkört.

Hogy csúcs volt-e ez az én tanári pályámon, nem tudom megítélni. Mindenesetre itt fejeződött be. Én magam nem hiszem, hogy ez csúcs lett volna az én tanári működésemben, de nagyon szívesen emlékszem rá vissza.

– *Mint iskolánk egykori vezetőtanára és mint tudománytörténész mit üzen mai diákjainknak, a matematikusi pályára készülőknek, és üzen-e valamit ennek a sok bajjal küszködő országnak?*

– Azt hiszem, nem üzenhetek mást, mint amit már korábban is kifejezésre juttattam: törekedjünk legteljesebben kifejleszteni önmagunkban az általános emberi értékeket. Az igazságkeresés, a jóság és a szépség uralkodjon életünkben. És mindezeket fogja át az, amit szeretetnek szokás nevezni. Nem romantikus érzelmekkel, hanem cselekedetekkel; jót akarni, jót tenni másokkal, a körülöttünk levőkkel.

Szilánkok a fizika-munkaközösség elmúlt 50 évéből

Az iskola többi munkaközösségéhez hasonlóan a fizika-munkaközösség is nagyon jó felkészültségű tanárokból áll. Egyetlen munkaközösség sem működhet azonban jól, ha nincs megfelelő irányítója. Mi szerencsésnek mondhattuk magunkat, mert volt közöttünk ilyen egyéniség. A hatvanas években Huszka Ernőné Ila néni, majd őt követte Rácz Mihály tanár úr. Neki köszönhető, hogy a munkaközösség tagjai között jelenleg a minimális szakmai féltékenységet is nélkülöző, kiváló szakmai együttműködés van.

Az iskola tanárai között hagyományosan sok tankönyvszerző található. Ez a fizika-munkaközösség tagjairól is elmondható. A hatvanas-hetvenes években Huszka Ernőné és Kugler Sándorné írt középiskolásoknak fizikatankönyvet. Őket követte Csákány Antalné, aki egy általános iskolai tankönyvsorozat egyik szerzője volt. Az 1980-as évek közepétől szabadabbá váló tankönyvpiac lehetővé tette, hogy a korábbiaknál jobb tankönyvek jelenhessenek meg. Munkaközösségünk tagjai az elmúlt két évtizedben négy tankönyvesalád megírásában vettek részt.

A tankönyveken kívül más könyvek, illetve tanítási anyagok szerzőiként, társszerzőiként, fordítóiként is találkozhatunk kollégáink nevével. Az internet hazai fejlődésében fontos szerepet játszott a Sulinet. Ennek keretében készült a Sulinet Digitális Tudásbázis 2003-ban. Az egyes tantárgyak anyaga az éppen aktuális kerettantervnek megfelelően felkerült az internetre. A fizikatananyagot mi dolgoztuk ki az általunk írt tankönyvek alapján, animációkkal, videókkal kiegészítve.

A tehetséggondozás mindig munkánk fontos részét képezte. Erről tanúskodnak az országos versenyeken elért kiváló eredmények. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy az országos versenyeken elért siker döntően a diák szorgalmán, tehetségén múlik. Mégis büszkéek lehetünk arra, hogy minden tanévben körülbelül tíz diákunk jut az országos középiskolai tanulmányi verseny második fordulójába, és szinte

minden évben van döntős versenyzőnk is. Ugyanez mondható el a fiatalabbak számára szervezett Mikola-versenyről is, amelyen hasonlóan jól szerepelnek diákjaink.

Az 1960-as években, a gyakorlóiskolává alakulás után intenzív szertárfejlesztés kezdődött. A gyakorlóiskolai státusz olyan anyagi forrásokat tett elérhetővé, amelyeknek köszönhetően egyedi eszközök kerültek a szertárba. Volt olyan berendezésünk, amelyből összesen négy akadt az országban. A nagy értékű egyedi eszközök beszerzése mellett a tanárok is rengeteg demonstrációs és tanulókísérleti eszközt készítettek. A fejlesztés 1990 óta nehezebbé vált, mert a taneszközök forgalmazása ma már piaci áron történik. Mindamellett a jó alapoknak köszönhetően továbbra is az egyik legjobb szertárral rendelkezünk az országban. A szertár és a kísérletek szempontjából komoly előrelépést jelentett, hogy közel tíz éve laboránssal bővült munkaközösségünk. Ráadásul elképesztő szerencsénk van, mert Serfőzőné Kesztyűs Zita személyében fantasztikus munkatársra leltünk.

Feltétlenül meg kell említenünk a nyolcvanas évek elejét, iskolánk informatikai forradalmának kezdetét. Ekkor kaptuk az első számítógépet, egy ABC-80 típusú csodát. Monitorként egy televízió szolgált, adatrögzítésre két darab MK-21 típusú kazettás magnó, ami egy kisebb bőrdíszdobozba volt beépítve. A képernyőn 25 sor, soronként 50 karakter állt a felhasználók rendelkezésére. A felületet 16 kilobyte RAM támogatja. Ez a fantasztikus gép (mi valóban szerettük) a fizikaszertárba került. Ennek két következménye lett. Egyrészt a gép használatáért folyamatos versengés folyt a tanulók és néha a tanárok között is. Amíg az utolsó tanár haza nem ment, mindig ült diák a gép előtt. Ám nem lehetett hozzá játékprogramokat kapni, ezért a játékokat először elő kellett állítani. Ez több diáknak sikerült is. Hogy, hogy nem, legtöbbjük később informatikus lett... A másik következmény az volt, hogy néhány kollégánk sokáig úgy gondolta, hogy számítástechnikai guruk vagyunk. Azért az idő múlásával kiderült az igazság...

Befejezésül szólnunk kell a karácsonyi bablevespartikról. Talán ez nevezhető munkaközösségünk egyik legjelentősebb fejlesztésének, de legalábbis erről tudnak a legtöbben! Ám valószínűleg kevesen emlékeznek rá, hogy a bablevespartik szűk körű összejövételként kezdődtek, amikor megszűnt a díszteremben rendezett hagyományos karácsonyi mulatság. Eleinte a belső fizika előadóban, egyetlen Bunsen-égőn, kisbográcsban, talán nyolc embernek főztünk. Mára kicsit megváltozott a program. Az esemény pénteken reggel a fizikatanáriban kezdődik. Dél előtt tíz óra körül egyszerre négy Bunsen-égő lobban lángra, és az 50 literes bográcsban 5-6 füstölt csülök kezd meg utolsó utazását, hogy a „fáradt szakácsok” estére begyűjthessék a kollégák dicséreteit.

Kiemelkedő versenyeredmények fizikából

1962	OKTV		
Simonovits Miklós	IV. E	6.	Borszéki Sándorné
1964	OKTV		
Simonovits András	III. B	4.	Kugler Sándorné
1966	OKTV		
Vicsek Tamás	IV. B	10.	Kiss Barnabásné
1970	OKTV		
Lempert László	IV. C	6.	Kugler Sándorné
	Eötvös Loránd		
Lempert László	IV. C	2.	Kugler Sándorné
1971	OKTV		
Hátori Iván	IV. C	10.	Huszka Ernőné
1976	OKTV		
Harsányi Gábor	IV. B	9.	Rácz Mihály
1980	OKTV		
Várkonyi Béla	IV. D	2.	Kádár Lászlóné
1981	OKTV		
Földiák Péter	III. D	11.	Rácz Mihály
1982	OKTV		
Fodor Zoltán	IV. A	6.	Tomcsányi Péter
Greschik István	IV. C	17.	Csákány Antalné
Mandula Gábor	III. D	20.	Varga Antal
	Diákolimpia		
Földiák Péter	IV. D	1.	Rácz Mihály
1983	OKTV		
Mandula Gábor	IV. D	5.	Varga Antal
Ligeti Gábor	IV. D	7.	Varga Antal
	Mikola Sándor		
Fölsz Ferenc	II. D	4.	Gulyás János

1984	OKTV		
Fölsz Ferenc	III. D	13.	Gulyás János
	Eötvös Loránd		
Czigler Zoltán	IV. B	2.	Strobel Mária
1986	OKTV		
Sziklai Péter	III. B	9.	Tomcsányi Péter
1987	OKTV		
Károlyi György	IV. D	7.	Tomcsányi Péter
1988	OKTV		
Olay Csaba	IV. D	13.	Gulyás János
	Mikola Sándor		
Tóth László	–	9.	Varga Antal
1989	OKTV		
Péter Tamás	IV. C	5.	Tomcsányi Péter
1992	OKTV		
Kovács Zoltán	IV. C	11.	Tomcsányi Péter
1993	OKTV		
Zsenci András	IV. D	6.	Tomcsányi Péter
Andai Attila	IV. D	18.	Tomcsányi Péter
1994	OKTV		
Kenesei Péter	IV. D	14.	Gulyás János
1995	OKTV		
Kovács Gábor	IV. D	7.	Markovits Tibor
Hussami Péter	IV. D	20.	Markovits Tibor
1996	OKTV		
Volk János	IV. D	11.	Tomcsányi Péter
Gombkötő Ákos	IV. D	13.	Tomcsányi Péter
Vágvölgyi Attila	IV. D	19.	Tomcsányi Péter
1999	OKTV		
Madarász Tamás	12. B	7.	Szalóki Dezső
Ispánovity Péter	12. A	8–9.	Honyek Gyula

2000	Mikola Sándor		
Sparing Dániel	9. A	15.	Tomcsányi Péter
2002	OKTV		
Sparing Dániel	11. A	4.	Tomcsányi Péter
Fejős Gergely	11. B	8.	Markovits Tibor
Bendes Dávid	12. B	12.	Gulyás János
	diákolimpia		
Mezei Márk	10. B	ezüst	Rácz Mihály
2003	OKTV		
Sparing Dániel	12. A	12.	Tomcsányi Péter
	Mikola Sándor		
Halász Gábor	9. B	1.	Honyek Gyula
Gosztonyi Balázs	10. B	19.	Markovits Tibor
2005	OKTV		
Halász Gábor	11. B	4.	Honyek Gyula
	Eötvös Loránd		
Halász Gábor	11. B	3.	Honyek Gyula
	diákolimpia		
Halász Gábor	11. B	arany	Honyek Gyula
	Szilárd Leó		
Halász Gábor	11. B	1.	Honyek Gyula
2006	OKTV		
Halász Gábor	12. B	5.	Honyek Gyula
	Eötvös Loránd		
Halász Gábor	12. B	1.	Honyek Gyula
	diákolimpia		
Halász Gábor	12. B	arany	Honyek Gyula
	Mikola Sándor		
Vőfély Róza	10. A	11.	Rácz Mihály
2007	Mikola Sándor		
Gulyás Máté	9. C	19.	Gulyás János, Rácz Mihály

2008

Mikola Sándor

Gulyás Máté	10. C	7.	Gulyás János, Rácz Mihály
Horváth Milán	9. A	11.	Honyek Gyula
Czeller Ildikó	9. B	17.	Rácz Mihály
Galambos Máté	9. C	19.	Tomcsányi Péter

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Cseh Géza – **Honyek Gyula** – Moór Ágnes – **Rácz Mihály** – Tasnádi Péterné – **Varga Antal**:

Sulikom Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, I. kötet.) Novotrade, első megjelenés: 1986.

Honyek Gyula – **Rácz Mihály** – Tasnádi Péterné – **Tomcsányi Péter** – **Varga Antal** – Zsigri Ferenc:

Sulikom Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, II. kötet.) Novotrade, első megjelenés: 1987.

Sulikom Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, III. kötet.) Novotrade, első megjelenés: 1988.

Tomcsányi Péter:

Természetismeret – Fizika. (Tankönyv.) Calibra, első megjelenés: 1993; 1997-től a Műszaki Kiadó gondozásában.

Gulyás János – **Rácz Mihály** – **Tomcsányi Péter** – **Varga Antal**:

Ennyit kellene tudnod – Fizika. Akkord–Panem Kiadó, első megjelenés: 1994.

Gulyás János – **Honyek Gyula** – **Markovits Tibor** – **Szalóki Dezső** – **Tomcsányi Péter** – **Varga Antal**:

Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, I. kötet.) Calibra, első megjelenés: 1994; 1997-től a Műszaki Kiadó gondozásában.

Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, II. kötet.) Calibra, első megjelenés: 1994; 1997-től a Műszaki Kiadó gondozásában.

Gulyás János – **Honyek Gyula** – **Markovits Tibor** – **Rácz Mihály** – **Szalóki Dezső** – **Tomcsányi Péter** – **Varga Antal**:

Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, III. kötet.) Calibra, első megjelenés: 1995; 1997-től a Műszaki Kiadó gondozásában.

Fizika. (Középiskolai tankönyvsorozat, IV. kötet.) Calibra, első megjelenés: 1996; 1997-től a Műszaki Kiadó gondozásában.

Gulyás János – **Honyek Gyula** – **Markovits Tibor** – **Szalóki Dezső** – **Tomcsányi Péter** – **Varga Antal**:

Tanári segédkönyvek és feladatlapok a Fizika (Calibra) tankönyvsorozathoz, I. Műszaki Kiadó, első megjelenés: 1997.

- Tanári segédkönyvek és feladatlapok a Fizika (Calibra) tankönyvsorozathoz, II.* Műszaki Kiadó, első megjelenés: 1997.
- Tanári segédkönyvek és feladatlapok a Fizika (Calibra) tankönyvsorozathoz, III.* Műszaki Kiadó, első megjelenés: 1997.
- Tanári segédkönyvek és feladatlapok a Fizika (Calibra) tankönyvsorozathoz, IV.* Műszaki Kiadó, első megjelenés: 1997.
- Fizika 7.* (Általános iskolai tankönyvsorozat a kerettantervhez.) Műszaki Kiadó, első megjelenés: 2002.
- Fizika 8.* (Általános iskolai tankönyvsorozat a kerettantervhez.) Műszaki Kiadó, első megjelenés: 2002.
- Fizika I.* (Középiskolai tankönyvsorozat a kerettantervhez.) Műszaki Kiadó, első megjelenés: 2002.
- Fizika II.* (Középiskolai tankönyvsorozat a kerettantervhez.) Műszaki Kiadó, első megjelenés: 2002.
- Fizika III.* (Középiskolai tankönyvsorozat a kerettantervhez.) Műszaki Kiadó, első megjelenés: 2002.
- Juhász Bernadett – Láng György – Molnár Katalin – Némethné Katona Judit – Tomcsányi Péter – Ütőné Visi Judit:
Természetismeret 5. Műszaki Kiadó, első megjelenés: 2001.
- Láng György – Mándics Dezső – Molnár Katalin – Némethné Katona Judit – Tomcsányi Péter – Ütőné Visi Judit:
Természetismeret 6. Műszaki Kiadó, 2002.
- Kropog Erzsébet – Láng György – Tomcsányi Péter – Ütőné Visi Judit:
Természetismeret 6. (Munkafüzet.) Műszaki Kiadó, 2002.
- Gulyás János:**
Szabadidő – Kalauz. Raabe, első megjelenés: 2005.
- Gnädig Péter – Honyek Gyula:
123 furfangos fizikafeladat. Eötvös Loránd Fizikai Társulat, 1997.
200 Puzzling Physics Problems. (Feladatgyűjtemény.) Cambridge University Press, 2001. Japán nyelvű kiadás: 2003. Kínai nyelvű kiadás: 2004. Orosz nyelvű kiadás: 2005.
- Gulyás János – Honyek Gyula – Markovits Tibor – Szalóki Dezső – Tomcsányi Péter – Varga Antal:**
Fizika I. (Középiskolai tankönyvsorozat a kompetenciafejlesztés-központú oktatáshoz.) Műszaki Kiadó, 2007.
Fizika II. (Középiskolai tankönyvsorozat a kompetenciafejlesztés-központú oktatáshoz.) Műszaki Kiadó, 2007.
Fizika III. (Középiskolai tankönyvsorozat a kompetenciafejlesztés-központú oktatáshoz.) Műszaki Kiadó, 2007.

Gulyás János

Huszka Ernőné Fábíán Ilona*

1907–2001

Ismét szegényebbek lettünk egy igazi pedagógusszemélyiséggel. Eltávozott a mindannyiunk által szeretve tisztelt Ila néni.

Hazulról hozta a tanítás és az iskola szeretetét, szülei is pedagógusok voltak. 1930-ban szerezte diplomáját a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarán, és azóta folyamatosan oktatott különféle gimnáziumokban. Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Mikola-díjával az elsők között tüntették ki. Az OKTV számos győztese tanítványai közül került ki. Kutatómunkát is végzett, méréseket próbált ki, műszerek fejlesztésében vett részt. Tankönyveket, sőt kísérleti tankönyvet is írt. Sok fiatal barátja volt. Szerette az életet, jó humora volt, ami sok nehézségen átsegítette. Szerette a művészetet, festészetet, irodalmat. Sportolt, kirándulásokat vezetett. Több nyelven beszélt, német kollégákkal is dolgozott együtt. Élvezte az életet. Rendszeresen muzsikált férjével, családjával.

Kiváló szaktanári és szakmai-elméleti eredményeiért, valamint a gyakorló tanárjelöltek oktatása-nevelése terén végzett eredményes munkájáért 1953-ban elsőként kapta meg a matematika–fizika szakos tanárok között a Kossuth-díjat. Vermes Miklós, Csekő Árpád, Kunfalvi Rezső, Öveges József, Kovács Mihály voltak a szellemi társai. Igazi oktató volt, életét a nevelés töltötte ki, életcélja volt a fizika megszerettetése tanítványai körében, a Pestalozzi-féle elképzelés megvalósítása, a fizika *nem* tantárgyként való oktatása. Már az egész kicsik körében is rávilágított arra, aminek érzékeltetésére most is törekszünk: hogy az élet megköveteli a fizika ismeretét. Nem tudunk eligazodni a világban, a napi életben, közvetlen környezetünkben a természeti törvények ismerete nélkül. Mint gyakorló tanárjelöltek vezetője erre nevelte a hallgatókat,

* Iskolánk történetének egyetlen Kossuth-díjas tanára volt Huszka Ernőné Fábíán Ilona. A radnótisok számára Ila néni.

a „kocákat” is, akik számára mindig élmény volt az óráin részt venni. Magam is az ő irányítása alatt kezdtem az első tanítási órákat. Mint továbbképzési vezető száz és száz fizika szakos tanárt irányított, adott tanácsokat részükre. Fizika nincs kísérletezés nélkül, hirdette, és ő maga is számos kísérletet ötlött ki, fejlesztett tovább.

Tanári pályája nem fejeződött be nyugdíjazásával. Az ízig-vérig pedagógust érdekelte tanítványai további sorsa, mint saját gyermekeit szerette őket. Amikor 94 esztendőss lett, megadatott neki az, ami oly kevés tanárnak: a rubindiploma is.

De bármilyen hosszan is élt, a búcsúzás fájdalmas mindannyiunk számára. Példája maradandó. Teljesítette feladatát, amire szülei, tanárai nevelték: hogy ismereteinket állandóan bővíteni kell.

Huszka Ernőné Fábíán Ilona

A temetésen elhangzott beszédek alapján összeállította:
Turi Istvánné

Gondolatok egy emlékiratról*

Ez év tavaszán leányom fénymásolatban hozott haza egy csodálatos, kézírással papírra vetett emlékiratrészletet azzal, hogy osztályfőnöke, Nagy Piroska tanárnő felkérte diákjait, próbálják meg elolvasni és számítógépre átírni a szöveget. Amint kézbe vettem az iratot, és elkezdtem olvasni, olyannyira magával ragadtak sorai, hogy azonnal nekiláttam a munkának, s elhatároztam, hogy elvállalom az egész emlékirat lektorálását és megszerkesztését, ezzel is leróva tiszteletemet egykori tanárom előtt. Tartozom ennyivel alma materemnek, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlógimnáziumnak.

A kézirat érdekessége, hogy bár mai szemmel nehezen olvasható, elejétől a végéig nyelvtanilag szinte teljesen hibátlan, külalakja végig őrzi a még gyermekként elsajátított betűk egységes ívét és szerkezetét. Hihetetlen, hogy amikor 84 éves korában hozzálátott a munkához, folyamatosan írta gondolatait, és stilisztikailag is lenyűgöző szöveget hagyott ránk.

* Amiről a búcsúzó tanítványok 2001-ben még nem nyilatkozhattak, azt most néhány gondolat közvetítésével megteszi Soproni Zsuzsanna, aki 1967 és 1971 között volt iskolánk tanulója.

Történeteiből finom humor, életöröm sugárzik, mélységes meggyőződése saját hitében, a nehéz korszakok túlélésében, életszeretete példát ad a további nemzedékeknek is.

A számítógépbe vitt, majd kinyomtatott emlékirat jelenleg az iskola archívumában található. Ajánlom az elolvasását mindazoknak, akik személyesen ismerték Ila nénit, és azoknak is, akik szeretnének bepillantást nyerni egy hihetetlenül gazdag, egész évszázadot átívelő tartalmas életútba, a nőnevelés és a pedagógia történetébe s eközben közel kerülni a 20. század történelmi eseményeihez is. Köszönet Nagy Piroska tanárnőnek és osztályának, a 12. C diákjainak és a szülőknek lelkes munkájukért a hatalmas anyag leírásában.

Soproni Zsuzsanna

Kugler Sándorné Kovács Györgyi köszöntése*

**Tisztelt Kugler Sándorné!
Kedves Györgyi néni!**

Mindig megilletődöm, ha idős kollégáimtól, régi diákoktól a Radnóti nagy tanáregyéniségeiről hallok. Egyrészt úgy érzem, kimaradtam valami csodából, valamiből, ami számukra életre szóló élményt, útmutatást adott, s ami nekem biztosan ugyanolyan sokat jelentett volna. Sajnos ezt nem tudom pótolni. Másrészt tanárként, fizikatanárként elgondolodom, vajon ma is lehet-e, képes vagyok-e olyan hatást kifejteni tanítványaimra, mint elődeim. Ez utóbbiban csak reménykedhetem, hiszen kevesünknek adatik meg, hogy tanítványainak sikereit, pályafutását oly sokáig követhesse, mint Györgyi néni.

Kugler Sándorné

Ilyen megilletődöttséggel fogadtam és hallgattam az Ön – ma már akadémikus – tanítványait, akik nagy szeretettel és tisztelettel meséltek gimnáziumi éveikről. Hálásan elevenítették fel, milyen sok tudást, segítséget, útmutatást kaptak Öntől, s ezek mennyire meghatározóak voltak későbbi pályájuk során.

Ugyanilyen szeretettel és elismeréssel beszéltek Önről azok a kollégák, akikkel egy tantestületben közösen alakították ki, formálták az akkor még fiatal iskola szakmai munkáját. Ez a közös erőfeszítés alapozta meg a Radnóti későbbi jó hírnevét.

* A fizika-munkaközösség volt tagja, Kugler Sándorné 2008-ban töltötte be 100. életévét. Ennek alkalmából a tantestület nevében Tomcsányi Péter köszöntötte őt.

A 2008. évi Rátz Tanár Úr Életműdíj
kitüntetésétje

Ön 1961 és 1975 között az újonnan alakult ELTE-gyakorlóiskolában közel száz leendő fizikatanár kezdő lépéseit is irányította mint vezetőtanár. Velük nem volt módunk találkozni. De megismerve az Ön pedagógiai és szakmai elhivatottságát, mindvégig tapasztalt fiatalos lendületét, igényes és magas szintű szakmai tudását, biztos vagyok abban, hogy ők is megerősítést és követendő példát kaphattak az itt töltött gyakorlat alatt.

Kedves Györgyi néni!

Engedje meg, hogy nagy szeretettel és tisztelettel köszöntsem 100. születésnapja alkalmából az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola tantestülete nevében! Igyekezünk továbbra is helytállni, hogy méltóképpen megőrizzük kitűnő elődeink örökségét. Kívánunk Önnek további jó egészséget és még sok örömet az életben!

A kémikusok tevékenysége a Radnóti 50 esztendeje alatt*

Az elmúlt ötven év folyamán mindvégig legjobb hagyományainkat folytatva, egymással harmóniában végeztük oktató és nevelő munkánkat. A munkaközösség tagjai nemcsak az iskolai munkában találkoztak és osztották meg tudásukat, felmerülő szakmai kérdéseiket, hanem a magánéletben is kapcsolatot tartottak egymással. Úgy gondolom, ez a hasonló szemlélet tette lehetővé, hogy örömmel és eredményesen dolgozhassanak.

Szakmai munkánk

Mint minden, rangjára valamit is adó iskolában, mi, a Radnóti kémia-munkaközösségének tanárai is rendszeresen tovább képeztük magunkat. Tankönyveket és segédkönyveket írtunk, elindítottuk a kémiai számítások bevezetését a kötelező tantervi anyagba építve. Lektoráltunk, előadásokat tartottunk tanári konferenciákon, módszertani kísérletekben, szakmai továbbképzéseken vettünk részt, laboránsképző tanfolyamokat tartottunk. Különféle bizottságokban képviseltük a kémia oktatásának ügyét.

1963 és 1967 között az 5+1-es elméleti-gyakorlati komplex oktatás keretében intenzív kémiaoktatást folytattunk, szombatonként 5 óra gyakorlattal. 1965 és 1970 között egy-egy kémia tagozatos osztályt indítottunk, hol biológiával, hol fizikával párosítva. Egy ilyen fizika–kémia tagozatos osztályban kezdte el Balázs Lórántné az ELTE által jóváhagyott kísérleti tanterv alapján a modern szemléletű kémiaoktatást 1966-ban. Ebből a szakmódszertani témából szerezte meg doktori minősítését is.

* Az összefoglaló Becker Istvánné korábban készült, 30 évet felölelő beszámolójának felhasználásával készült.

A kémia-munkaközösség, 2008. Berek László, Albert Viktor, Balázs Katalin, Paulovits Ferenc

1969-ben Becker Istvánné vezetésével az I. C fizika–kémia tagozatos osztály kiemelt óraszámban tanulhatta a kémiát a Művelődésügyi Minisztérium külön engedélyével. Ez az osztály a Bohr-modell helyett már a kvantummechanikai atommodellt tanulhatta. Az ő számukra készült az az új, negyedik osztályos tankönyv – Boksay Zoltán és Becker Istvánné munkája –, amely később a kémia tagozatos osztályok kötelező tankönyve lett. Ugyanebben az esztendőben módszertani tapasztalatainkat ismertettük a kémiatanárok részére rendezett továbbképző tanfolyamon.

Kémiatanításunk egyre határozottabban haladt az egzakt ismeretek gyakorlati alkalmazásának többféle útján is. A Munkaügyi Minisztérium engedélyével elindítottuk a kémiai laboránsképzést. Tanítványaink – évente mintegy 10 diák – magas szintű elméleti és gyakorlati ismeretek birtokában laboráns-minősítővizsgát tettek. Eleinte az iskolában, később azonban a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karának tematikájához kapcsolódva a BME-n szerezhették meg laboránsképesítésüket.

Részt vettünk az iskola fakultatív rendszerű tantervének kidolgozásában és kipróbálásában az 1970–1971-es tanévtől kezdve. Ez a rendszer a heti 2 alapórában és 2 gyakorlati órában stabilizálódott. Ehhez lehetett kapcsolni heti két órában a szakmát adó tárgyat, a kémiailaboráns-képzést.

A kémiai kabinet létrehozása

A fakultatív rendszer elindulásával lényeges változások kezdődtek oktatásunkban. Reformelképzeléseink megvalósítása érdekében 1970-ben felköltöztünk az iskola alagsorából a III. emeletre, jelenlegi helyünkre. Létrejött három új tanterem, laboratóriumi előkészítő, tanári szoba, fotó-laboratórium, méregszoba, az akkoriban korszerű felszereltséggel. A megújulást nem éppen az emeletek száma kívánja jelezni, hiszen lift nélkül igazából turistahajlandóság és erős szív szükséges mindazok számára, akik a kémia „magasabb régióiba” vágnak. Valójában több fény, jobb levegő, tágasabb tér lett osztályrészünk.

A fakultatív kémiaoktatáshoz készült tanterveink és tanmeneteink új, modern tartalommal és metodikai ötletekkel teltek meg. Kísérleti tantervünkre felfigyeltek más iskolák és a szakminisztérium is. Rendre kaptuk a minisztériumi megbízásokat.

1970-ben Becker Istvánné és Kiss Zsuzsa összegyűjtötték a kémiatanítás ellenőrzési és információszerzési módszereit. Az 1973–1974-es tanévben Becker Istvánné a minisztériumtól irányító tanmenetek elkészítésére kapott megbízást. Ezeknek a dokumentumoknak A, B és C változatai jelölték ki a tantárgyi kötelező minimumot, és egyben irányt is mutattak a nálunk folyó, fakultatív kémiaoktatás bővített tananyagára. Munkaközösségünk csatlakozott az Országos Pedagógiai Intézet oktatási reformtörekvéseihez, amelyek a kémia tárgyában az általános reformtörekvéseket jóval megelőzték.

Metodikai szándékú szakírói tevékenységünk 1967-ben kezdődött el. A kémiai számítások gyakoroltatásának érdekében indítottuk útjára az *Így oldunk meg kémiai feladatokat* sorozatot. Ezek a nagy hiányt pótló segédkönyvek látványosan javították a diákok példamegoldó készségét, és hozzásegítette a magyar diákokat rangos helyezések eléréséhez a nemzetközi diákolimpiákon.

A háromkötetes sorozat első kötete nívódíjat kapott. Szerzői Becker Istvánné, Borszéki Sándorné és Kiss Zsuzsanna vezetőtanárok voltak. A további két kötet szakírói munkájába Balázs Lórántné is bekapcsolódott, miközben elkészítette a kémiatanítás segédkönyvét három kötetben. A harmadik kötet nívódíjban részesült.

Balázs Lórántné részt vett Marx György akadémikus komplex természettudományos oktatási kísérletében is, amely a kémia tanítását a hullámmechanikai atommodellre építette.

Az általános iskola 7. és 8. osztályai számára is kerestük az emberközeli, didaktikusabb tantervi-tankönyvi, illetve feladatvégző megoldásokat. Általános iskolánk osztályaiban lettek kísérleti vizsgálat tárgyaivá Perczel Sándor adjunktus kutatásai. Az új tankönyvek megírására – a kísérleti

tapasztalatok alapján – Kiss Zsuzsanna vállalkozott. A Perczel Sándor – Kiss Zsuzsanna szerzőpáros a tankönyvpályázat nyertese lett 1983-ban, így ők írták meg az általános iskola 8. osztálya részére a tankönyvet.

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (korábban Országos Közoktatási Intézet) egyik projektjének keretében kémia tantárgyból készség- és képességfejlesztő feladatok készültek a 7–10. évfolyamok számára. A feladatok írásában, illetve szerkesztésében tevékenyen részt vett Balázs Katalin és Berek László. A feladatok célja az újszerű, kompetenciaalapú oktatás támogatása. A tanárkollégák megismerhetik azokat a lehetőségeket, amelyek segítségével fejleszthetik diákjaik különböző készségeit, képességeit. A feladatok újszerűségét az adja, hogy ezek tantárgyfüggetlenek, nem a tartalom az elsődleges bennük, hanem a pedagógiai módszer.

Hasonló oktatási elveket követett a SuliNova megbízásából Albert Viktor és Balázs Katalin, amikor az életpálya-építési stratégia modulrendszerű tananyagát dolgozták ki.

Az 1989–1990-es tanévben lépett életbe iskolánkban a nyolcosztályos gimnáziumi rendszer, majd két évvel később kapcsolódott hozzá a hatosztályos gimnázium. A kémikusok 1990 őszén léptek be a rendszerbe. Szerencsés helyzetben voltunk, mert ugyanaz a tanterv érvényes mindkét gimnáziumi oktatási formára. Így a kémiaórák felosztása a következőképp alakult: 6. osztályban heti 1 óra; 7. osztályban heti 2 óra; 8. osztályban heti 3 óra; 9. osztályban heti 2 óra; 10. osztályban félévig heti 2 óra.

A 10. osztály első félévének végén a diákok záróvizsgát tesznek, amelyen tapasztalataink szerint alapos felkészülés után megnyugtató ismeretekről számolnak be.

A kémia fakultáción a két utolsó évben heti 3, illetve 5 órában tanítunk. Ezt követően számos tanítványunk teszi le kémiából a közép- vagy akár az emelt szintű érettségi vizsgát is. Sőt többen a záróvizsgát követően előrehozott érettségi vizsgát tesznek. Ez a tény is azt igazolja, hogy tanítványaink a záróvizsgát komolyan veszik, valamint hogy a kémiának egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak.

A tanárképzés

A kémia munkaközösség mindig nagy hangsúlyt fektetett a tanárjelöltek képzésére. Korábban nagy létszámban érkeztek ötödéves kémia szakos hallgatók a gyakorlóiskolába. A szertárban pezsgett az élet, kézről kézre adtuk egymásnak a vegyszereket és a kísérleti eszközöket. A jelöltek két hónapon át kísérték figyelemmel vezetőtanáraik munkáját, folyamatos volt a tanítás és a tanulás. A tanárjelöltek bekapcsolódtak a kémia munka-

közösség munkájába, aktív szakmai kapcsolat alakult ki a tanárok és a hallgatók között. Ezek közül több később szakmai vagy baráti kapcsolatban is folytatódott. Számos jelöltünk tanít ma az ország középiskoláiban, s többen sikeres, neves kémiantanárok lettek.

Körülbelül 2000 óta a kémia szakos jelöltek száma folyamatosan csökken és – úgy tapasztaljuk – sajnos tudásuk színvonala sem éri el a korábbi évfolyamokon végzettségét. A kémia szakos tanárjelölteket egyre inkább felváltják a környezettan szakosok, akiknek ritkán kémia a másik szakjuk. Az elmúlt években megnőtt az egyetemen – így az iskolában is – a pedagógiai célú képzések fontossága, a tanárjelöltek a szakos tanítási gyakorlat osztályzata mellé egy általános oktatási-nevelési gyakorlatról szóló minősítést is kapnak.

Bízunk benne, hogy a jövőben nőni fog a kémia szakos tanárjelöltek száma és szakmai-szaktudományi képzettségük szintje is.

Előttünk az utódaink

Az első saját tanítványunkból lett tanárkollégánk Tóth Zsuzsa volt. A kötelezően előírt gyakorlóévek után ő is vezetőtanári megbízást kapott, és hosszú évekig hasznosan tevékenykedett munkaközösségünk tagjaként. Tanított fakultatív tantervű osztályban, részt vett a reform-tankönyvek szerzői munkájában, valamint a laboránsképzésben is. Számos tanítványa nyert helyezést a kémia különböző szintű országos versenyein.

A fiatalító tendencia valójában Juhászné Balázs Katalin megjelenésével kezdődött. Ő is iskolánkban tanult 12 éven át, sőt tanári gyakorlatát is a Radnótiban végezte. 1984-ben lett iskolánk tanára. Tanított biológiát is, és tanításának vezérfonalát mindvégig a környezetvédelem gondolata adta. Másoddiplomát is e témakörben szerzett 2006-ban az ELTE TTK humánökológia szakán, kitűnő minősítéssel. Tankönyvírói munkássága is kiemelkedő, tankönyvek és segédkönyvek sora fémjelzi munkásságát.

Albert Viktor 1992-ben Balázs Lórántné tanárjelöltjéből lett munkaközösségünk tagja. Őt követte Kiss Zsuzsa tanárjelöltje, Berek László 1997-ben, végül 1998-ban kezdte meg tanári munkáját a kémiai munkaközösségben Paulovits Ferenc, Balázs Katalin tanárjelöltje. Valamennyien kiváló szakmai ismeretekkel, az értelmes újtó és fejlesztő munkára való szándékkal és nem utolsósorban hivatástudattal rendelkező szakemberek.

A fiatalok új szint hoztak a munkaközösség életébe. Bekapcsolódtak a szakmai munkába, egyre-másra jelentek meg az általuk készített tankönyvsorozatok, kitűnő segédkönyvek; ugyanakkor átvették tőlünk az

ügynevezett megbízásos feladatokat is. Berek László a bizottság tagjaként tevékeny szerepet vállalt az OKTV feladatainak előkészítő munkájában. Külsősként bekapcsolódott az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet munkájába is, mely szervezetben főtanácsosként tevékenykedik. Részt vesz a magyar kémiai olimpiai csapat előkészítő munkájában is. Ugyancsak tevékenyen vesz részt a kétszintű érettségi bizottság munkájában.

A kémia munkaközösség a tanítványait elsősorban az egyetemi tanulmányokra történő felkészítés jegyében oktatta és oktatja, ugyanakkor mindenkinben igyekezett és igyekszik kialakítani a természettudományos szemléletet és a mindennapi életben nélkülözhetetlen kémiai ismeretek iránt felkelteni az érdeklődést. Ennek a gondolatnak a jegyében szerveződnek a természetkutató táborok is Balázs Katalin vezetésével.

A mindennapi élet nélkülözhetetlen kémiai ismereteinek igénye vetette fel már régebben annak a gondolatát, hogy a biológiát és a kémiát minél hamarabb, a gyerekek életkorának megfelelő szakkörökön is be kellene vezetni. Ezért született meg az alsó tagozatos gyerekek részére a később Manókémiának elnevezett szakkör. A szaktanári munkát Becker Istvánné kezdte el, egyeztetve a biológusok törekvéseivel, majd a 2000-es években Kiss Zsuzsa folytatta ezt a foglalkozást, a picinyek legnagyobb örömére. A Manókémia szakanyaga kiadásra készen áll.

Valamennyien tapasztalhatjuk nap mint nap, mennyire szükségesek a természettudományos ismeretek, ugyanis egyre inkább előtérbe kerülnek a globalizálódó világ környezeti veszélyei és ezek kivédésének kérdései. A 2007-es Nobel-békedíjat is a környezetvédelmi tevékenységre tekintettel adták át Oslóban. Érdekesség, hogy az Al Gore-csapat magyar kutatóinak vezetője, Ürge-Vorsatz Diána részesült a díjban, aki iskolánk kiváló diákja volt, 1986-ban érettségizett. A környezeti kémia az utóbbi évtizedekben a kötelező tantervi anyag szerves részévé vált. Tankönyvet is írtunk *Általános és környezeti kémia* címmel. A szerzők: Balázs Lórántné és Kiss Zsuzsanna; Albert Viktor pedig Hetzl Andréával két kötetet is publikált ebben a témakörben.

Diákjaink versenyeken elért helyezései (1–20. hely)

Az évek során ugyan sok kollégánk nyugdíjba vonult már, de a kémia-munkaközösség munkája nem állt meg, sőt a fiatal tanárok változtatlanul, folyamatosan nevezik tehetséges tanítványaikat a kémiaversenyekre. Diákjaink rendre sikeresen szerepelnek mindhárom országos kémiai versenyen. A statisztika tükrében ez a következőképpen mutatható be:

1962	OKTV		
Fodor Zsuzsa	III. D	3.	Kiss Zsuzsanna
1963	OKTV		
Láng Zsuzsa	III. B	11.	Kiss Zsuzsanna
1964	OKTV		
Patkós András	III. B	1.	Borszéki Sándorné
1970	OKTV		
Huszár László	III. C	6.	Kiss Zsuzsanna
1971	OKTV		
Kamarás Katalin	IV. C	1.	Kiss Zsuzsanna
1973	OKTV		
Földes Éva	III. A	8.	Kiss Zsuzsanna
Kawka László	IV. C	10.	Becker Istvánné
1976	OKTV		
Hell Zoltán	IV. C	7.	Balázs Lórántné
1977	OKTV		
Kisfaludi Gábor	III. B	4.	Balázs Lórántné
Simon Géza	IV. A	18.	Becker Istvánné
1979	OKTV		
Bódi József	III. C	11.	Balázs Lórántné
Udvardi László	IV. D	19.	Kiss Zsuzsanna
1980	OKTV		
Bódi József	IV. C	7.	Balázs Lórántné
1981	Irinyi-kémiaverseny		
Fodor Zoltán	II. A	1.	Becker Istvánné
1989	OKTV		
Péter Tamás	IV. C	1.	Tóth Zsuzsanna
Cservenák László	IV. C	10.	Tóth Zsuzsanna
1990	Irinyi-kémiaverseny		
Somogyvári Zoltán	I. D	9.	Kiss Zsuzsanna

1991	Irinyi-kémiaverseny		
Bengi László	I. C	12.	Balázs Lórántné
1993	OKTV		
Bengi László	III. C	7.	Balázs Lórántné
Nagy Alinda	III. C	17.	Balázs Lórántné
Helyes Katalin	III. C	17.	Balázs Lórántné
1996	Irinyi-kémiaverseny		
Margócsy Dániel	10. B	2.	Balázs Lórántné
1997	Irinyi-kémiaverseny		
Antók Péter	9. B	9.	Kiss Zsuzsanna
1998	Irinyi-kémiaverseny		
Tóth Gergely	10. B	6.	Kiss Zsuzsanna
1999	Irinyi-kémiaverseny		
Komáromy Dávid	8. C	8.	Berek László
Székely Ádám	9. B	13.	Balázs Katalin
2000	Irinyi-kémiaverseny		
Komáromy Dávid	9. C	1.	Berek László
Nguyen Phuong Anh	9. B	6.	Berek László
	OKTV		
Tóth Gergely	12. B	15.	Kiss Zsuzsanna
2001	Hevesy-kémiaverseny		
Parázsó János	8. A	6.	Paulovits Ferenc
	Irinyi-kémiaverseny		
Komáromy Dávid	10. C	4.	Berek László
Kocsis Zsuzsa	9. A	5.	Berek László
Nguyen Phuong Anh	10. B	12.	Berek László
	OKTV		
Komáromy Dávid	10. C	12.	Berek László
2002	Irinyi-kémiaverseny		
Kocsis Zsuzsa	10. A	16.	Berek László
	OKTV		
Komáromy Dávid	11. C	15.	Berek László

2003	Hevesy-kémiaverseny		
Vőfély Róza	7. A	6.	Albert Viktor
	Irinyi-kémiaverseny		
Halász Gábor	9. B	11.	Albert Viktor
Parázsó János	10. A	14.	Paulovits Ferenc
Steller Gábor	10. A	20.	Paulovits Ferenc
	OKTV		
Komáromy Dávid	12. C	6.	Berek László
2004	Hevesy-kémiaverseny		
Szabó Orsolya	7. B	1.	Albert Viktor
Vőfély Róza	8. A	6.	Albert Viktor
	Irinyi-kémiaverseny		
Halász Gábor	10. B	1.	Albert Viktor
Sólyom Zsófia	10. C	11.	Berek László
	OKTV		
Parázsó János	11. A	7.	Paulovits Ferenc
2005	Hevesy-kémiaverseny		
Kiss Réka	7. B	7.	Albert Viktor
Dinh Van Anh	7. B	15.	Albert Viktor
	Irinyi-kémiaverseny		
Vőfély Róza	9. A	1.	Albert Viktor
Phan Nu Huong Lan	9. C	8.	Berek László
Kiss Dániel	9. B	15.	Berek László
	OKTV		
Parázsó János	12. A	2.	Paulovits Ferenc
Sólyom Zsófia	11. C	3.	Berek László
Halász Gábor	11. B	6.	Albert Viktor
2006	Hevesy-kémiaverseny		
Czeller Ildikó	7. B	6.	Albert Viktor
Kiss Réka	8. B	8.	Albert Viktor
Dinh Van Anh	8. B	13.	Albert Viktor

Irinyi-kémiaverseny				
Szabó Orsolya	9. A	2.	Albert Viktor	
Gál Bálint	9. A	3.	Albert Viktor	
Vőfély Róza	10. A	12.	Albert Viktor	
OKTV				
Halász Gábor	12. B	1.	Albert Viktor	
Sólyom Zsófia	12. C	17.	Berek László	
2007	Hevesy-kémiaverseny			
Berencei László	7. A	7.	Paulovits Ferenc	
Czeller Ildikó	8. B	8.	Albert Viktor	
Irinyi-kémiaverseny				
Szabó Orsolya	10. A	4.	Albert Viktor	
Gál Bálint	10. A	5.	Albert Viktor	
OKTV				
Vőfély Róza	11. A	4.	Albert Viktor	
Gál Bálint	10. A	7.	Albert Viktor	
2008	Hevesy-kémiaverseny			
Pirityi Dávid	7. A	10.	Paulovits Ferenc	
Berencei László	8. A	11.	Paulovits Ferenc	
Zanaty Krisztina	7. A	13.	Paulovits Ferenc	
Irinyi-kémiaverseny				
Pós Eszter	9. A	3.	Balázs Katalin, Berek László	
Czeller Ildikó	9. B	6.	Albert Viktor	
OKTV				
Vőfély Róza	12. A	1.	Albert Viktor	
Gál Bálint	11. A	10.	Albert Viktor	

DIÁKOLIMPIÁN ELÉRT EREDMÉNYEK

2003	Komáromy Dávid	12. C	bronzérem	Berek László
2005	Halász Gábor	11. B	bronzérem	Albert Viktor
2006	Halász Gábor	12. B	Szent-Györgyi Albert-díj	Albert Viktor

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Albert Viktor – J. Balázs Katalin:*Szerves kémia.* Munkafüzet. Calibra Kiadó.**Albert Attila – Albert Viktor – Kiss Zsuzsanna – Paulovits Ferenc:***Kémia 7.* (Tankönyv és munkafüzet.) Műszaki Kiadó.**Albert Attila – Albert Viktor – Paulovits Ferenc:***Kémia 8.* (Tankönyv és munkafüzet.) Műszaki Kiadó.**Balázs Lórántné – Becker Istvánné – Borszéki Sándorné – Kiss Zsuzsanna:***Így oldunk meg kémiai feladatokat II. kötet.* Tankönyvkiadó.*Így oldunk meg kémiai feladatokat III. kötet.* Tankönyvkiadó.**Balázs Lórántné – J. Balázs Katalin:***Ennyit kellene tudnod kémiából.* Panem Kiadó.*Kémia 7. Tankönyv és munkafüzet.* Apáczai Kiadó.*Kémia 8. Tankönyv és munkafüzet.* Apáczai Kiadó.*Kémia 7. Tanári kézikönyv.* Apáczai Kiadó.*Kémia 8. Tanári kézikönyv.* Apáczai Kiadó.*Kémia alapfokon I.* (Tankönyv és munkafüzet.) Calibra–Műszaki Kiadó.*Kémia alapfokon II.* (Tankönyv és munkafüzet.) Calibra–Műszaki Kiadó.*Nemfémes elemek és vegyületeik.* (Munkafüzet.) Calibra Kiadó.**Balázs Lórántné – Tóth Zsuzsanna:***Kémia I. Nemfémes elemek és vegyületeik.* Calibra Kiadó.*Kémia 13–14 éveseknek.* Calibra Kiadó.**Balázs Lórántné – Kiss Zsuzsanna:***Általános kémia, környezeti kémia.* Calibra Kiadó.**Balázs Lórántné – Becker Istvánné – Kiss Zsuzsanna – Szereday Éva:***Kémia I.* (Munkafüzet és feladatgyűjtemény.) Nemzeti Tankönyvkiadó.*Kémiai munkafüzet és feladatgyűjtemény.* Tankönyvkiadó.**Albert Viktor:***Szerves kémia II.* Műszaki Kiadó.*Kémia 10.* Műszaki Kiadó.– Hetzl Andrea: *Az anyagok világa.* (Kémia 10–14 éveseknek. Könyv és munkafüzet.) Panem Kiadó.– Hetzl Andrea: *Környezeti kémia.* (Környezettan 12–18 éveseknek. Könyv és munkafüzet.) Panem Kiadó.– Albert Attila: *5000 feladat kémiából középiskolásoknak, felvételizőknek.* Műszaki Kiadó.**Balázs Lórántné dr.:***Tanári kézikönyv a gimnáziumok II. osztálya részére.* Tankönyvkiadó.*Tanári kézikönyv a gimnáziumok III. osztálya részére.* Tankönyvkiadó.– Boksay Zoltán – Pintér Imréné – Török Ferenc: *Kémiatankönyv a gimnáziumok I. osztálya részére.* Tankönyvkiadó.

- Színes vegyészkedés.* Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó.
– Saáry Anikó – Szeredey Éva: *Hogyan oldjunk meg kémiai feladatokat.* Tankönyvkiadó.
„*Chemia vagy természettitka*” – *Egy nyár kalandos története.* Tankönyvkiadó.
Természetismeret 6. Kémia. (A gimnáziumi tananyag rövid összefoglalása.) Kossuth Kiadó.

Becker Istvánné dr.:

- Kísérletek kolloidokkal – középiskolai szakköri füzet.* Tankönyvkiadó.
Fakultató kémiatankönyv a gimnáziumok III. és IV. osztálya számára. Tankönyvkiadó.
Gimnáziumi érettségi vizsgaszabályzat kémiai szakanyaga. (Anyagkijelölés és útmutató.) Az MM megbízásából, 1974.

Berek László:

- Várnagy Katalin – Villányi Attila: *Kémia kétszintű érettségi összefoglaló és feladatgyűjtemény.* Műszaki Kiadó.
Kémia kétszintű érettségi tájékoztató. Nemzeti Tankönyvkiadó.
Készség-, képességfejlesztő feladatok írása – tanártoábbképzés. Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorlógimnázium, 2005.

J. Balázs Katalin:

- Nemfémes elemek és vegyületeik.* (Témazáró feladatlapok.) Műszaki Kiadó.
Kémiai modulok a 7–10 évfolyam számára. SuliNova életpálya-építési stratégia.
Képesség- és készségfejlesztő feladatok kémiából. OKI.

Kiss Zsuzsanna:

- Perczel Sándor – Sárík Tibor: *Kémia 8.* Nemzeti Tankönyvkiadó.
– Kecskés Andrásné – Rozgonyi Jánosné: *Kémia 8.* Nemzeti Tankönyvkiadó.
– Szereday Éva: *Kémia II.* (Munkafüzet és feladatgyűjtemény.) Nemzeti Tankönyvkiadó.
– Hutter Anna – Kónya Józsefné – Orosz Ernőné – Pintér Imréné – Szereday Éva – Varga Ernő: *Összefoglaló feladatgyűjtemény kémiából.* Nemzeti Tankönyvkiadó.
– Kónya Józsefné – Pintér Imréné – Szereday Éva: *Összefoglaló feladatgyűjtemény kémiából.* (Megoldások.) Nemzeti Tankönyvkiadó.
– Josepovits Gyuláné: *Biokémiai gyakorlatok.* (Szakköri füzetek sorozata.) Nemzeti Tankönyvkiadó.

Tóth Zsuzsanna:

- Kémia III. Fémek.* Calibra Kiadó.

Kiss Zsuzsanna

A biológia-munkaközösség 50 éve, avagy az átépítés alatt a tanítás zavartalan

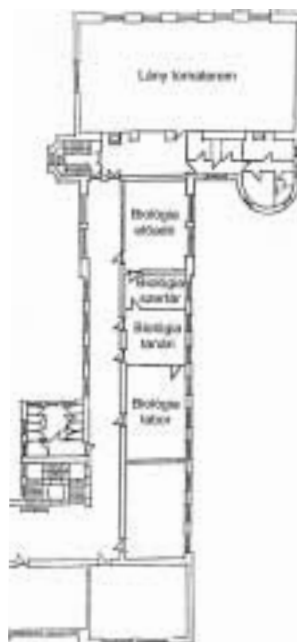
A hatvanas évek

A Radnóti Gimnázium biológia-munkaközössége 1961-ben alakult. Négy alapító tagja volt: Bezzeg Jolán, Székely Róbertné, Zastira Ericné és Bálint Béláné. A tanítás alaptanterv szerint, osztálytermekben folyt, évfolyamonként az általános iskolában két osztályban, a gimnáziumban pedig négy osztályban.

A következő négy évben többen nyugdíjba vonultak, így a tagok névsora jelentősen megváltozott: Bálint Béláné mellett Oláh József (1962), Lenkei Irén (1963) és Pásztor Edit (1965) alkotta a munkaközösséget. Az új munkaközösség megkezdte a szertár és a szaktantermek kialakítását. A szertárat nemcsak szemléltetőeszközök, kitömött állatok és csontvázak raktárának tartották, hanem olyan munkahelynek, amelyben könyvtár van, itt lehet az órákat előkészíteni és a tanárjelöltekkel foglalkozni. A szaktanterem ekkor még csak néhány eszközben különbözött a tanteremtől: filmvetítő, diavetítő és a ma már ismeretlen eszköznek számító epidiaszkóp szolgálta a korszerű oktatást.

A hetvenes évek

Közben az iskola biológiatanárai kicserélődtek: ebben az évtizedben Lenkei Irén, Juhász-Nagy Pálné (1975), Kropog Erzsébet (1976), Molnár Katalin (1977), Réz Gáborné (1977) alkották a munkaközösséget. A gimnáziumban megszerveződött az országban egyedülálló fakultációs rendszer, amely tag teret biztosított a

tehetséggondozásnak, a szakirányú továbbtanulásra és a versenyekre való felkészítésnek. Az akkor négy évfolyamos gimnázium kezdő osztályába jelentkező tanulók biológia–angol, biológia–fizika, biológia–francia és biológia–kémia fakultációpárok között választhattak. Ezeket a tárgyakat 14 éves koruktól magas óraszámban (heti 2, 4, 5, 4) és 20-24 fős csoportokban tanulták. A siker óriási volt, amit az igen nagy túljelentkezés és a kiváló felvételi eredmények is mutattak.

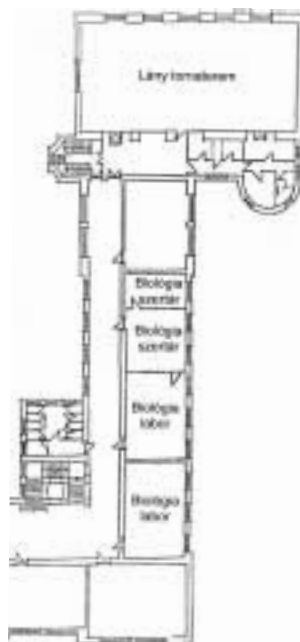
Ebben az évtizedben a biológusok megszervezték a kabinetrendszerű oktatást. Két szaktantermet alakítottak ki, a 40 fős „lépcsős előadót” (az első emeleti 30. terem) és a 24 tanulót befogadó „labort”. A demonstrációs eszközök és felszerelések gazdagodtak: hatalmas diatár és írásvetítőtranszparens-készlet dicséri a tanárok keze munkáját és szervezőképességét. A laboratóriumba bevezették a vizet és a gázt, laborfelszerelés, vegyszerek, mikroszkópok és egyéb eszközök költöztek a kitömött állatok és a makettek helyére. A szemléltetés utóbbi, klasszikus eszközei pedig kiszorultak a szertárba, majd később a folyosói vitrinekbe.

A nyolcvanas évek

Lenkei Irén 1984-től az ELTE Biológia Szakmetódosztási Csoportjánál folytatta munkáját szakmetodikusként. Réz Gáborné igazgatóhelyettesi feladatot vállalt, később pedig az iskola igazgatója lett, de mindmáig részt vesz a munkaközösség munkájában. Matskási Istvánnéval (1983) és Mándics Dezsővel (1987) kialakult a munkaközösség jelenlegi összetétele.

Az oktatás az 1978-ban elfogadott központi tanterv szerint folyt. A tanterv szakított a leíró jellegű természetrajzi hagyománnyal. A tananyagba lényegében újonnan került be a sejtbiológia, az ökológia és az etológia tanítása, megújult a rendszertan, a szervezettan és az élettan, valamint a genetika és az evolúció oktatása. A változás nemcsak a tananyag átalakítását eredményezte, hanem a kísérletezést, a megfigyelést, a tanulók közvetlen tapasztalatszerzését is kezdeményezte.

Erre az évtizedre esik az első nagy, falbon-tással és a szertár teljes ki- és berámolásával járó átépítés. A lépcsős előadó rövidesen a földrajz-munkaközösség szaktanterme lett,

helyette a 35-ös terem került a biológia-munkaközösséghez. Ebbe a terembe költözött a régi labor teljes berendezése, amelynek helyén egy 40 személyes, korszerűnek számító új laboratóriumot szereltek fel. Az új szaktantermek lehetővé tették, hogy a fakultációs csoportokon kívül az alaptantervű osztályokban is elvégezhesük az alapvető kísérleteket és megfigyeléseket.

Az audiovizuális eszközök készlete videolejátszóval és televízióval bővült, ami új minőséget teremtett a szemléltetésben. Megkezdődött a szertári videotár kialakítása.

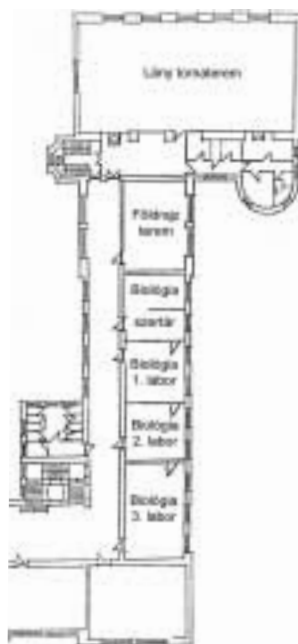
Ebben az évtizedben kezdődtek a nyári biológiai szaktáborok, amelyben a tanulók ökológiai méréseket és megfigyeléseket, illetve gyűjtőmunkát végeztek.

A kilencvenes évektől napjainkig

Ettől az évtizedtől a munkaközösségben az állandó tagokon kívül más munkaközösségek tagjai is tanítanak: Balázs Katalin (1984 óta), Albert Viktor (1992 óta), Láng György (1996 óta) és Kornai Júlia (2002 óta).

Az iskolafelújítás során 1997-ben átépítették a szertárat és a laborokat. Ekkor alakult ki a szertár és a két szaktanterem átépítésével a jelenleg is használt három szaktanterem (labor). Mindegyikbe telepítettek vizet és gázt, az asztalokhoz pedig konnektort. A laborok felszereltsége lehetővé teszi, hogy minden tanuló elvégezze a helyi tantervben előírt kísérleteket és megfigyeléseket. A szertárban galéria épült. Csökkent a nyomasztó helyhiány, s a tanárjelöltek is megfelelő elhelyezést kaptak. Napjainkra minden teremben van internet-hozzáférés. A 3. laborban 2006 óta aktív tábla működik, a projektor és a laptop használata mindennapos, mivel jórészt elektronikus szemléltető anyagokat használunk.

Az oktatás-nevelés korszerűsítésének igénye hívta életre a hat- és nyolcosztályos szervezési formát. A biológia tantárgy összes óraszama ugyan a felére csökkent, hiszen a természetismeret fél évét nem számítva csak négy évfolyamon, heti két órában van biológiaoktatás, de ezt kompenzálja, hogy minden évfolyamon csoportbontásban tanítunk. A modernizáció során elkészítettük a biológia helyi tantervét, amelyhez

tankönyveket és más segédanyagokat írtunk. Jelenleg a tananyag elrendezése a következő:

6. évfolyam:

Természetismeret

Tankönyv: *Természetismeret, biológia*

7. évfolyam:

Hazai és idegen tájak élővilága

Tankönyv: *Biológia 7.*

8. évfolyam:

A növények, állatok és gombák testfelépítése és rendszere, etológia

Tankönyv: *Biológia 10.*

9. évfolyam:

Sejtbiológia, genetika

Tankönyv: *Biológia 11.*

Biológia 12.

10. évfolyam:

Az ember szervezete és élettana, evolúció

Tankönyv: *Biológia 11.*

Biológia 12.

Az új szervezetben a fakultáció is átalakult. Az alapképzési szakaszt a 10. osztály végén vizsga zárja. Ezt követően a biológia iránt érdeklődő tanulók a 11. évfolyamon heti három, 12.-ben pedig heti öt órában emelt szintű érettségi-előkészítőn vehetnek részt. A tárgy népszerűsége nem csökkent, jelenleg is két 15-20 fős csoportot indítunk évfolyamonként. A kiváló érettségi eredményeknek megfelelően továbbtanulási arányaink is kiemelkedően jók.

Az utolsó évtizedben a biológiatáborok helyett – Balázs Katalin szervezésében – komplex természetkutató táborok szerveződnek, amelyekben több munkaközösség tagjai közösen állítják össze a programot. A szakkörök és táborok mellett megkezdődtek a nemzetközi együttműködések és diákcserek is. A környezettan témájában két programban vettünk részt. A BEETA a városi ökoszisztémák, a TAPAS a vízi környezetek vizsgálatára irányult.

Munkaközösségünk jelenlegi tagjai az iskolai tanítás-nevelés mellett számos más tevékenységet is végeztek és végeznek. Réz Gáborné 15 évig volt iskolánk igazgatója. Nevéhez fűződik a nyolc- és hatosztályos gimnáziumi képzés megszervezése. Az alsó tagozatosok számára természetismeret-tankönyveket írt. Évekig volt a Gimnáziumok Országos Szövetségének elnöke, a Köznevelési Tanács tagja, részt vett a minisztérium kerettantervi bizottságának munkájában, és – központi megbízások alapján – sok-sok szakértői munkát végzett. Jelenleg a Scheiber Sándor Gimnázium igazgatója.

A biológia-munkaközösség 2008 őszén a sokszor átalakult szertárban

Munkaközösség-vezetőként Kropog Erzsébet ellátja a munkaközösség adminisztratív tennivalóit, képviseli véleményünket iskolaszervezési kérdésekben, szervezi a közös feladatok elvégzését, számon tartja határidős kötelezettségeinket. Ezek mellett sok éve tanít külföldi hallgatóknak biológiát angol nyelven a College International Budapest intézményben. Mándics Dezső évekig vezette *A biológia tanítása* című kurzust az ELTE Természettudományi Karán a biológiatanár szakos hallgatóknak. Emellett tankönyvszakértői-tankönyvminősítői munkát végzett, továbbá számos minisztériumi és egyéb központi közoktatási megbízásnak tett és tesz eleget. Matskási Istvánné a határon túli diákok magyar anyanyelvi képzésének segítésére alakult „Kinyílik a Világ” Alapítvány kuratóriumának elnöke, s az ezzel járó terheket viseli. Feladata a hazai és külföldi civil szervezetekkel, támogatókkal való kapcsolattartás, pályázatok írása. Molnár Katalin az iskola európai uniós közoktatás-fejlesztési pályázatait menedzseli. Évekig részt vett tankönyvszakértői-tankönyvminősítői munkában, és minisztériumi megbízásokat vállalt. Kropog Erzsébet, Mándics Dezső és Molnár Katalin – az ELTE Természettudományi Karának külső munkatársaiként – évek óta vezetik *A középiskolai biológia tanítása* című módszertani kurzust a biológia kiegészítő szakos hallgatóknak.

Az utóbbi években az oktatás módszertani megújítására törekszünk, ami nemcsak az új eszközök beépítését, hanem azok egyénre szabott használatát, a kompetenciafejlesztést, a kooperatív tanulási módszerek alkalmazását is jelenti.

És talán közeledik az új átépítés ideje is...

OKTV-eredmények (1–20. hely)

1967	Burgetii Claudia	IV. C	8. Oláh József
1969	Pekli József	IV. D	2. Lenkei Irén
	Varga János	III. D	5. Lenkei Irén
1976	Gyertyán István	IV. B	9. Lenkei Irén
1977	Szántó Gábor	IV. B	4. Oláh József
	Jakatics Andrea	IV. D	8. Pásztor Edit
	Máthé Ágnes	IV. B	14. Oláh József
	Berczi Judit	IV. B	17. Oláh József
1980	Csányi Erika	IV. C	5. Kropog Erzsébet
1981	Vas Ágnes	III. C	1. Kropog Erzsébet
	Soltész Iván	III. B	7. Lenkei Irén
	Hermann Péter	IV. B	20. Pásztor Edit, Kropog Erzsébet
1982	Polgár Anna	IV. C	2. Kropog Erzsébet
	Szeli Dóra	IV. C	19. Kropog Erzsébet
1983	Fürst Ágnes	IV. D	16. Réz Gáborné
1984	Füleki Csaba	IV. D	12. Kropog Erzsébet
	Gyimesi Judit	IV. C	12. Juhász-Nagy Pálné
	Dékány Krisztina	IV. C	15. Juhász-Nagy Pálné
1985	Tordai Hedvig	IV. A	2. Molnár Katalin
	Ráczkevei Eötvös Anikó	IV. A	6. Molnár Katalin
1986	Berecz Kristóf	IV. C	19. Réz Gáborné
1987	Csordás Ágnes	IV. C	3. Juhász-Nagy Pálné
	Kő Tamás	IV. B	4. Molnár Katalin
	Barabás Sándor	IV. C	9. Juhász-Nagy Pálné
	Rózsa Mariann	IV. B	15. Molnár Katalin
1989	Trockenbauer Bea	IV. B	13. Juhász-Nagy Pálné
1990	Bogosi György	IV. C	19. Mándics Dezső

1992	Ábrahám Pál Héjja Mariann	IV. B IV. C	13. Mándics Dezső 18. Matskási Istvánné
1993	Molnár Gergely Hauzman Erik	IV. B IV. B	8. Molnár Katalin 19. Molnár Katalin
1994	Petróczy András Palczert Miklós Szűcs Regina Simon Dávid Kálmán Eszter Rác Emőke	IV. D IV. D IV. C IV. C IV. D IV. B	5. Mándics Dezső 7. Kropog Erzsébet 8. Kropog Erzsébet 9. Mándics Dezső 11. Mándics Dezső 18. Réz Gáborné
1999	Boros Hanga	12. A	17. Kropog Erzsébet
2000	Dobosi Rita	12. A	2. Kropog Erzsébet
2002	Vági Balázs Nguyen Phuong Anh	12. C 11. B	1. Molnár Katalin 9. Mándics Dezső, Molnár Katalin
2006	Sólyom Zsófia	12. C	4. Kropog Erzsébet
2007	Sütő-Nagy Anna Vetlényi Enikő	12. A 12. A	6. Kropog Erzsébet, Matskási Istvánné 17. Kropog Erzsébet
2008	Papp Zsolt Tamás	11. C	18. Molnár Katalin

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Tankönyvek

Juhász Bernadett – Láng György – Molnár Katalin – Némethné Katona Judit – Tomcsányi Péter – Ütőné Visi Judit: *Természetismeret 5.* Műszaki Kiadó.

Juhász Bernadett – Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin – Ütőné Visi Judit: *Természetismeret 5.* (Munkafüzet.) Műszaki Kiadó.

Láng György – Mándics Dezső – Molnár Katalin – Némethné Katona Judit – Tomcsányi Péter – Ütőné Visi Judit: *Természetismeret 6.* Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet – Láng György – Tomcsányi Péter – Ütőné Visi Judit: *Természetismeret 6.* (Munkafüzet.) Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia 7.* Műszaki Kiadó.

Molnár Katalin: *Biológia 7.* (Munkafüzet.) Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia 10.* Panem Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia 11.* Panem Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia 12.* Panem Kiadó.

Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia 8.* Műszaki Kiadó.

Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia 8.* (Munkafüzet.) Műszaki Kiadó.

Segédkönyvek, ismeretterjesztő könyvek

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *5000 feladat biológiából.* Calibra–Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin – Szászné Heszlényi Judit: *Biológia feladatgyűjtemény középiskolásoknak.* Panem Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Fák és cserjék, növényismeret mindenkinek.* Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Erdők, mezők virágai, növényismeret mindenkinek.* Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet: *Környezettani vizsgálatok.* Műszaki Kiadó.

Kropog Erzsébet: *Tanári kincsestár, biológia.* Raabe Kiadó.

Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Ennyit kellene tudnod – biológia.* Akkord–Panem.

Ács Eszter – Mándics Dezső: *A vízben élő gerincesek.* Panemex Kiadó.

Ács Eszter – Mándics Dezső: *Akvarisztika.* Panemex Kiadó.

Balázs Lórántné – J. Balázs Katalin: *Ennyit kellene tudnod – kémia.* Akkord–Panem; alkotószerkesztő: Mándics Dezső.

Biológia érettségi-felvételi feladatsorok 1986–1997. Eötvös Kiadó; alkotószerkesztő: Mándics Dezső.

Molnár Katalin: *Szárazföldi gerincesek.* Panem Kiadó.

Molnár Katalin: *Kisemlősök, macska, kutya.* Panem Kiadó.

Molnár Katalin: *Varázslatos emberi test.* Panem Kiadó.

Multimédiás CD-ROM-ok

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia tanítása közép- és felsőfokon.* Panem Kiadó.

Ács Eszter – Molnár Katalin: *Varázslatos emberi test.* Panem Multimédia.

Molnár Katalin: *Természetismeret.* Panem Multimédia.

Molnár Katalin: *Természethatározó.* Panem Multimédia.

Internetes tananyagok

Kropog Erzsébet – Mándics Dezső – Molnár Katalin: *Biológia-tananyag.* Sulinet Digitális Tudásbázis.

Molnár Katalin: *Egészséges életmód.* (14–18 évesek számára.)

Időutazás a földrajz-munkaközösséggel

A kezdetek

Iskolánkban a földrajz tantárgy tanításának történetében jelentős átalakulásokat követhetünk nyomon. A legelső történeti visszatekintést Simon Bálint jegyezte 1989-ben. Beszámolójában a tantárgy mellőzött szerepéről ír: „nincs szaktanterem”, „a tanulmányi versenyeken a tanulók nemigen vesznek részt”, „kicsi az óraszám”, „hiányos tárgyi feltételek”, „a más tantárgyakkal való kooperáció még mindig csak vágy, semmint gyakorlat”. S a nem túl hízelgő összefoglalás: „A földrajztanítás helyzete iskolánkban változatlanul és kifejezetten rossz.”

A szubjektív megfogalmazások mögé nézve, a tényeket és a hetvenes, nyolcvanas évek tanulmányi statisztikáit vizsgálva egyetérthetünk a helyzet kissé lehangoló értékelésével. Ebben az időszakban földrajzból mindössze három esetben jutott be az OKTV első 10 helyezettje közé radnóti diák (1971, 1972 és 1983). Az OKTV-n elért eredmények alapján tantárgyanként felállított sorrendben földrajzból akkor a 19. helyen állt az intézmény. A fennmaradt évkönyvekből és írásos visszaemlékezésekből, szóbeszédekből kitűnik, hogy mindezekért az előbb felsoroltakon kívül a tantárgy sajátos helyzetét okolták a kollégák. Eszerint a négyosztályos gimnáziumban csak az első két évben tanulták ezt a tantárgyat a gyerekek, így az utolsó két évben tudásuk és motivációjuk is elhalványult. Ezzel összefüggésben a hetvenes években bevezetett fakultációs rendszer sem kedvezett a tantárgy népszerűségének (tudniillik a fakultációs órákat csak az utolsó két évben vették fel a tanulók).

A nyolc- és hatosztályos gimnázium

A rendszerváltás során bevezetett nyolc- és hat évfolyamos gimnáziumi rendszer kezdetben nem hozott drámai változást a tantárgy helyzetét illetően. A tantárgy mellőzött szerepe abban is megnyilvánult, hogy az új tan-

terv kialakításakor a földrajz tanítása még inkább kiszorult a középiskolás korosztályból, már csak az első középiskolás osztályban (a 9. évfolyamon) foglalkozhattak vele a tanulók. Igaz, a 11. és 12 évfolyamokon kis létszámú jelentkezővel is elindulhattak a földrajz fakultációs csoportok.

Így a tárgy hamarosan egy tipikus általános iskolai tantárggyá erodálódott, volt olyan kolléga, aki még a földrajztudomány létjogosultságát is megkérdőjelezte.

Ugyanez az új rendszer azonban, amely háttérbe szorította a tantárgyat, mentőövet is dobott neki, mintegy elismerve az általa tanított, életre szóló és praktikus ismeretek fontosságát. Az újfajta iskolarendszerben bevezetett vizsgarend alapján a 9. évfolyam végén a tanulók záróvizsgát tesznek, és számot adnak arról az 5 (hatosztályos gimnázium esetében 3) évről, amely alatt a földrajzzal foglalkoztak. És valóban, a változás jelei kezdtek kibontakozni.

A Radnótiban a tanulók többsége földrajzból nagyon komolyan veszi záróvizsgákra történő felkészülést, hiszen ez az első olyan vizsga, amikor egy tantárgy teljes anyagát kell feldolgozniuk, átlátniuk és tételszerűen rendszerezniük. A vizsgákon elért eredmények nagyon jók, a tanulók több mint 50%-a jelesre vizsgázik, bukás még nem fordult elő.

A munkaközösség munkáját újfajta, a többi tárgyhoz kevésbé mérhető eredményességi mutatók minősítik. Mennyire sikerül felkészíteni őket erre a vizsgára? Sikerül-e elsajátíttatni velük olyan készségeket és képességeket, amelyeket más tárgyak tanulásánál hasznosíthatnak? Sikerül-e átadni minél több diáknak olyan stabil és széles körű földrajzi alapképességet, amely az általános műveltségük szerves részévé válik majd a későbbiekben? Ezek nem helyezésekben és statisztikában mérhető eredmények, de azért a jelek szerint alaposan és jó minőségben folyik a munkánk. Kollégáink visszajelzései és a visszajáró diákjaink emlékezései segítenek bennünket abban, hogy tudásunk legjavát adjuk, és megfeleljünk a fent megfogalmazott célkitűzéseknek.

Új színfoltok

A földrajz-munkaközösség az iskolai hagyományokhoz híven minden évben meghirdeti tantárgyi versenyt. Az 1990-es években a diákoknak pályamunkát kellett beadniuk valamely aktuális témában (például Mars-expedíció, a nemzetközi űrállomás bemutatása, az 1997-es teljes napfogyatkozás elemzése stb.). A dolgozatok általában magas színvonalúak voltak, és nehezünkre esett kiválasztani az évenként körülbelül 10-15 pályaműből a legkiválóbbakat. A 2000-es évektől azonban sajátos helyzetet teremtett az a tény, hogy a diákok már rendkívül magas szinten használták a számítógépet, az internetet. Ezért többször találkoztunk olyan pályaművel, amely nélkülözött minden

egyediséget, s csupán a világhálón fellelhető információk – sokszor ügyetlen – beemelését vettük észre rajta. Ezen először úgy próbáltunk meg változtatni, hogy olyan témákat írtunk ki, amelyek elmélyülést, összehasonlító elemzést igényeltek, továbbá egyéni látásmód és vélemény megfogalmazását várták el a diákoktól (például hazánk uniós csatlakozásának pozitív és negatív következményei,

A 2007–2008-as tanév iskolai földrajzi tanulmányi versenyének döntője

ezek összefoglalása, véleményezése). A verseny ekkor veszített népszerűségéből, ezért újabb ötlettel kellett előállnia a munkaközösségnek. Saját számítástechnikai ismereteink bővülésével és a diákok megváltozott igényeihez alkalmazkodva újfajta versenyzést, játékot hirdettünk meg „honfoglaló játék” néven. A meghirdetett versenyre 40 tanuló jelentkezett. Hatalmas lendületet adott nekünk, szervező tanároknak a verseny ekkora népszerűsége. A megmérettetés lényege az volt, hogy a diákok immár csapatokban versenyeztek. A nagyszámú versenyző miatt a gyerekek először egy előselejtezőn vettek részt (számot kellett adniuk Afrikáról szerzett tudásukról egy zárthelyi teszt megírásával). A legjobb négy csapat ezután úgy vetélkedett, hogy országokat kellett elfoglalniuk Afrika térképén. A „harc” természetesen földrajzi kérdések megválaszolását jelentette. A verseny megszervezésébe és lebonyolításába a tanárjelölteket is bevontuk. A kiváló hangulatú vetélkedő arra sarkallt minket, hogy teremtsünk új földrajzos hagyományt. A 2007–2008-as tanévben már 72 jelentkező indult neki Latin-Amerika meghódításának...

A földrajzos pályázat történetében üde színfoltként jelent meg 2006-ban elhunyt kedves kollégánk, Varga E. Tamás (Varga „Í-tí”) ötlete. A 9. osztályos diákok, akik abban a tanévben fejezték be földrajzi tanulmányaikat, egyéni rajzot, illusztrációt készítettek *Az én földrajzom* címmel arról a témáról, ami leginkább megfogta őket a négyévnyi földrajztanulás során. Ezekből az illusztrációkból a tudományos diáknapokon kiállításokat rendeztünk az iskolában. Ekkor lehetőséget kaptunk a munkaközösség életének bemutatására is. Tamásnak nagyszerű érzéke volt a kiállítások megrendezéséhez. Több alkalommal (1996-ban és 2000-ben) rendezett az iskolában kiállítást értékes és különleges ásványokból (*A Kárpát-medence ásványvilága; Ásványok – a Szent István-kori Magyarország természeti kincsei*). Szintén az ő nevéhez fűződik annak az állandó kis tárlónak a berendezése is, amely a Kárpát-medence vulkanikus közeteit szemlélteti a kis lépcsőház első emeleti fordulójában.

Versenyek, eredmények

Ahogy már írtuk, munkaközösségünk legfőbb célja a földrajz tantárgy által felölelt ismeretek minél szélesebb körű, magas színvonalú elsajátíttatása és az ismeretekhez kapcsolódó képességek fejlesztése. A tantárgy sajátos helyzete ellenére is akad alkalom a kiemelkedő tehetségek gondozására – a középiskolai korosztályban megmérettetésre vágyó diákjaink versenyfelkészítésére. Büszkén állíthatjuk, hogy az utóbbi 15 évben, azon kevés alkalommal, amikor radnóti diák állt rajthoz az OKTV-n, szépen is ért célba: döntős lett.

1994	Galamb Emese	III. D	12.
2004	Keszthelyi Dániel	11. B	30.
2007	Vetlényi Enikő	12. A	16.

A tanárképzésről röviden

Gyakorlóiskolánkban az egyetemi hallgatók létszámának növekedésével párhuzamosan egyre több földrajz szakos tanárjelölt végzi tanítási gyakorlatát. Az elmúlt 40 évben többnyire csak egy, 1995 és 2006 között kettő, azóta ismét csak egyetlen földrajz szakos vezetőtanár működik iskolánkban. Az utóbbi években hagyománnyá vált, hogy a negyedéves hallgatók csoportos óralátogatásait, módszertani képzésük egyes részeit – reméljük, a szakmai munkánk elismeréseként – a mi gimnáziumunkban szervezik meg.

Szertárfejlesztés

Régi óhaj teljesült az új iskolarendszer kialakulását követő években. Sikertült elérni, hogy önálló földrajzi kabinet alakuljon az iskolában: a 30-as terem fokozatosan földrajz-szaktanteremmé alakult. Az idők során állandó helyet kaptak itt a szemléltetést szolgáló technikai eszközök, először csak diavetítő, vetítővászon, írásvetítő, videolejátszó, tévé, majd idővel ezek tárolására alkalmas multimédiás szekrény, benne DVD-lejátszóval. A térképek tematikus tárolására szolgáló szekrénnel könnyebb és gyorsabb az órai előkészítés is. A terem idővel fel is újították, habár e munka színvonala siralmas volt, a terem azóta ismét amortizálódott. Régi vágyunk az előadóterem bútorzatának kicserélése, de ebből csak annyit sikerült megvalósítanunk, hogy egy nyári szünet végén a munkaközösség tagjai átfestették a padokat. A 2007–2008-as tanévtől pályázat útján sikerült a szertárnak egy

projektort is beszereznie, s ezzel újabb, hatalmas lehetőségek nyíltak az oktatás színvonalának emelésére. A kivetítőhöz csatlakoztatott számítógéppel közvetlen internetkapcsolat működik az órák alatt. A földrajz tanításának páratlan lehetőségei nyíltak meg abban az osztályteremben, amelyben aktív tábla működik.

Tablókészítés a földrajzórán csoportmunkában

Amire még büszkék vagyunk

Iskolánk kiterjedt nemzetközi kapcsolatain keresztül sok lehetőségünk van a projekt munkák alkalmazására is a tárgy tanítása során. A korszerű energiatermelés lehetőségeit kutató, 6 európai ország iskolai együttműködésével működő program (Min-E-Max) keretén belül tanulóink már több alkalommal készítettek és készítenek rendkívül színvonalas prezentációkat, tablókat magyar és angol nyelven. Ezeket az évente megrendezett energianapon bemutatják az iskola diákjainak. A nemzetközi diákcserek során pedig tapasztalatokat cserélnek az ugyanebben a témában kutató külföldi diáktársaikkal. Több alkalommal vettek részt földrajzóráinkon külföldi diákok és tanáraik, továbbá arra is volt alkalom, hogy tanáraink, illetve diákjaink tartsanak prezentációt külföldi partnereink földrajzóráin.

Tankönyveink

A hat- és nyolcosztályos gimnáziumi rendszerre történő átállás során olyan új tanterv született, amelyhez – értelemszerűen – addig még nem készült tankönyv. A munkaközösség akkori tagjainak (Simon Bálint, Ludmann Mihály, Varga E. Tamás) lázas munkája nyomán, nagyon rövid idő alatt született meg az a tankönyvcsalád, amely mintegy 10 évig volt használatban. A 2000-es évektől, szintén a munkaközösség részvételével (Láng György) a könyvek korszerű-

södtek, átalakultak a Műszaki Kiadó egységes természettudományos tankönyvcsaládjának tagjaként. Nemcsak a tanárainkat, hanem diákjainkat is büszkeség tölti el, hogy olyan könyvekből taníthatnak/tanulhatnak, amelyeket maguk, illetve saját tanáraik írtak.

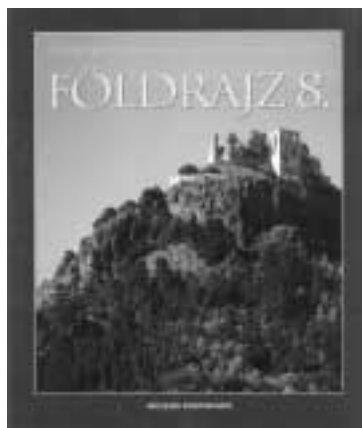
A jelen

Munkaközösségünknek jelenleg négy tagja van, közülük Ludmann Mihály tanít legrégebben a Radnótiban. Nagy szerepe volt a hat és nyolc évfolyamos rendszerre való átállás során bevezetett új tantervhez igazodó tankönyvcsalád megalkotásában.

Pokk Péter fiatal kollégánk az iskolai honlap földrajzos portáljának szerkesztője és karbantartója, ezenkívül a *Földrajz plusz* című képességfejlesztő feladatgyűjtemény állandó szerzője.

Balassa Lászlóné az alsó tagozaton tanít, de minden évben részt vállal az 5. osztályosok természetismereti képzésében.

2006 óta a munkaközösség vezetője Láng György, egyben vezetőtanárként a földrajz szakos tanárjelöltek gyakorlatát irányítja. Az iskolában jelenleg használt természettudományos tankönyvcsalád egyik szerzője. A földrajzi képességfejlesztés több területén tevékenykedik, módszertani cikkeket és feladatgyűjteményeket ír. A National Geographic Channel magyarországi oktatási tevékenységének egyik munkatársa.

Láng György

„Zene nélkül nincs teljes ember”

Zeneoktatás nélkül nincs jó iskola

Oktatás

1959-től iskolánk ének-zene oktatásában meghatározó szerepe volt Pallos Bélának, aki így idézi fel a kezdeteket: „Jogelőd iskolánk, a tanítóképző jeles napokat mondhatott magáénak 1957-ig az ének-zene tanítása terén Hidy Árpádné (Gyulai Mária) és Papp Géza oktató-nevelő munkája által. A képző megszűnésével egy időben távozva az Abonyi utcából – iskolai törvények szerint – a régi szellemet, kultúrát és hagyományokat egyaránt magukkal vitték, tátongó űrt hagyva maguk után...”

Az énektanárok a nehéz körülmények között hivatástudattal, kemény szigorral és következetes munkával oktatták az osztályokat. Erőfeszítéseik nyomán 1965-ben végre a sanyarú állapotok valamelyest enyhültek: „Lukács Sándor kísérleti tantervem elismeréseként több-

A kórus 1959-ben

letörát biztosított az ének tagozatos osztályoknak. Kezdetben teljes osztályokkal, majd a fakultáció általános bevezetésével fél osztályokkal” (Pallos Béla).

Az eredmény hamarosan megmutatkozott: a biztos kottaolvasás, a hangszeres tanulás, a rendszeres énekkari órák lehetőséget adtak vegyes kórus és zenekar létrehozására is.

A négy évfolyamos gimnáziumban sikerrel működő fakultációs rendszer megszűnésével ismét a régi helyzetbe került az énekkoktatás, de az iskola vezetősége mindent megtett, hogy ne a központilag előírt minimális keretek között folytatódjon az ének-zene tanítása. Szaktanárok irányításával, elsőtől a tizedik évfolyamig van énekóra, ezen felül kórusban is gyarapíthatják énektudásukat a tanulók. Az utolsó két évben az ének-zene fakultatív tárgy. Érettségi vizsgát tehet az, aki zenei műveltségét magasabb szintre akarja emelni. 1967-ben volt az első énekérettségi, azóta a normál tantervű osztályokból is mindig van vizsgára jelentkező tanuló. Sok elnöki jelentésben olvashatunk emlékeztetés, szép feleletekről.

Tanárképzés

Iskolánk 1961 óta megszakítás nélkül vesz részt a középiskolai énektanárképzésben, fogadja a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, ma Zeneművészeti Egyetem hallgatóit. Az ének tagozatos osztályokban és a normál osztályokban egyaránt gyakoroltak a hallgatók Pallos Béla (1961–1985), Székely Miklós (1974–1991), Petróczki Edit (1985–) irányításával. Az ELTE hallgatóinak Lugosi Zoltánné (2003–) vezet tanítási gyakorlatot.

Az Éneklő Ifjúság hangversenyei és tanulmányi versenyek

Az évente megrendezett minősítő hangversenyeken, a zenei tagozatos gimnáziumi kórustalálkozókon kezdettől fogva sikerrel szerepeltek iskolánk énekesei. A Magyar Rádió Kóruspódium adásaiban a leánykar rendszeresen fellépett.

NÉHÁNY JELENTŐSEBB EREDMÉNY

1962–1963 Éneklő Ifjúság jutalomkirándulás a Dunakanyarba

1974 Kiemelt nívódíj – gálaműsor a Madách Színházban

1980 Éneklő Ifjúság jutalomtábor Kiliántelegen

- 1988 Éneklő Ifjúság budapesti koncert: a gyermekkar adta elő Szőnyi Erzsébet iskolánknak ajánlott népdalszvitjét (Petróczi Edit vezetésével, zongorakíséret: Patkó Csilla)
- 1989 Éneklő Ifjúság kerületi koncert: Kerékfy Márton (iskolánk tanulója) *Két Kosztolányi Dezső-vers* című szerzeményét adta elő a nem tagozatos leánykar és a kamaraegyüttes (Petróczi Edit vezetésével)

EGYÉNI VERSENYEK

- 1982 Székesfehérvár, a zenei tagozatú gimnáziumok I. országos találkozója, szolfézsverseny; 2. díj: Vida Györgyi
- 1999 kerületi társas énekverseny, kiemelt arany minősítés: Szabó Eszter – Gosztonyi Balázs – Geréby Zsófia-tercett; arany minősítés: Ozorai Szilvia (szólóének)
- 2002 a budapesti népdalverseny döntőjében énekelt Diószegi Anna
- 2006 kerületi népdalverseny, arany minősítés: Lőrincz Borbála és Maruzsa Gréta; ezüst minősítés: Kuti Petra és Pünkösti Noémi
- 2007 kerületi társas énekverseny, arany minősítés: Császár Júlia – Lőrincz Borbála – Szmodics Natália-tercett
- 2007 a gyakorlóiskolák országos Kodály műveltségi játékát megnyerte iskolánk csapata: Ott Máté – Tóbiás András – Vadász Gergely

Zenei élet az iskola falai között

1962 tavaszától minden évben adtak hangversenyt a kórusaink és a zenekar. Énekes és hangszeres szölisták produkciói színesítették a műsort. Sokan hivatásos zenészek, kórusvezetők, zenetanárok lettek közülük.

Részlet az egykori iskolaújság, a Meredek Út 1. évfolyamának 3. számából: „és rettegve menének minden reggel az ének- és zenekarosok az iskolába. És az ő rémük vala a nagy fekete tábla, amin minden reggel megjelent a hirdetés: »Figyelem! Figyelem! Mindenki jöjjön el! Holnap reggel zenekar és énekkar!« És másnap reggel mentek vala a próbára.”

Az eredmények azonban feledtették a fáradságos, olykor akár gyötrelmes próbákat. A koncertek, díjak, rádiófelvételek sokasága máig tartó élményt adott az egykori diákoknak. A legjobbak énekelhettek Pallos tanár úr felnőttkórusában, ami lelkesítette az általános iskolai kórus tehetséges énekeseit is. Iskolánk zenei életére nagy hatással volt Karai József zeneszerző, aki ezekben az években számos művet írt az iskola kórusainak, és zongorakísérőként több alkalommal segítette a produkciók előadását legendásan szép játékával.

A díszteremavató ünnepség műsora, 1969. június 1.

1. Händel: Zárókórus a <i>Sándor-ünnep</i>
oratóriumából	6. Bartók: <i>Leányénező</i>
<i>Bolyongás</i>
<i>Cipósütés</i>
2. Vivaldi: <i>Tavaszi – I. tétel</i> ;
előadja: Nagy Mária Terézia	Kodály: <i>Hegyi éjszakák I.</i>
<i>Pünkösdlő</i>
3. Friderici: <i>Ladilom</i>
Lassus: <i>Visszhang</i>
Marenzio: <i>Tavaszi</i>	7. Intermezzo a <i>Háry János</i>
daljátékból
4. Cimarosa: <i>Oboaverseny – 3–4. tétel</i> ;
előadja: Böröcz Ibolya	8. Karai: <i>Táncnóta</i>
Nedjalkov: <i>Tavaszi langy eső</i>
Stupel: <i>Madárka</i>
5. Haydn: <i>Évszakok – Tavasz</i> ;
szólót énekel: Mohácsi Judit,
Keöncs Boldizsár, Zimányi István	9. Weiner: <i>Rókatánc</i>
10. Kodály: <i>Mátrai képek</i>
-

Vezényel: Pallos Béla

1974-ben a Radnóti-versekre komponált kantáta ősbemutatója volt a legjelentősebb zenei esemény. Szőnyi Erzsébet az iskola fennállásának 25. évfordulójára komponálta a művet. Előadásában közreműködtek Miller Lajos és Dobránszky Zsuzsanna operaénekesek, az iskola énekkarai és az I. István Gimnázium szimfonikus zenekara. Vezényelt Pallos Béla.

Székely Miklós szervezésének köszönhetően a díszterem nem csak iskolai események színhelye volt. A hetvenes években a Zrínyi Katonai Akadémia zenekara és felnőtt amatőr kórusok közreműködésével zene-

Tanévnyitó 1979-ben, vezényelt Pallos Béla

kari koncertekre került sor. Jelentős esemény volt Kodály *Psalmus Hungaricus* oratóriumának bemutatása Párkai István vezényletével.

A sorozatban felléptek pályakezdő hangszeres művészek is (Székely Ágnes – brácsa; Révész Judit – cselló). Felhangzott Bach *Máté-passiój*ának nyitókórusa is, melynek előadásában iskolánk tanulói is közreműködtek.

1982-ben emlékezetes volt a Kodály-évfordulós koncert, melyen radnóti diákok is énekeltek.

Üde színfolt volt zenei életünkben az eredetileg a „Diri bácsi” (Lukács Sándor) köszöntésére alakult tanári kórus. 1980-tól öt éven át Petróczi Edit irányításával, tanári összejöveteleken énekelünk örökbecsű műveket, néhány alkalommal a gyerekek elé is kiálltunk, vidám perceket szerezve nekik is. A kórus tagjai: Dancz Péter, Enyedi Ágnes, Galicza Jánosné, Gedeon Éva, Jeges (Kálmán) Valéria, Kecskeméti Sándorné, Kropog Erzsébet, Laukonidesz József, Lövey Éva, Maucha Imre, Medgyes Péter, Szatlóczky Dalma, Székely Miklós, Széplaki Györgyné, Szidiropulosz Archimédeszné, Tomcsányi Péter.

Az iskolai kórus éneke más eseményeken is felcsendült:

1984 februárjában az iskola aulájában Varga Imre Radnóti-szobrának avatásán közreműködött Gaál Erzsébet hárfaművész, iskolánk egykori tanulója, vezényelt Pallos Béla.

1988 februárjában a Radnótisok Baráti Köre alakuló találkozásán a régi énekkarosok szerepeltek.

A cserekapcsolatok keretében a díszteremben külföldi kórusok is adtak hangversenyt. 1988 áprilisában budapesti jelentőségű, különleges esemény volt az angol College of Ripon & York St. John kórus fogadása. Az angol nagykövetség, a Szent István-bazilika, a Mátyás-templom mellett iskolánkban is hallhattuk a kevésbé ismert műveket, Ralph Vaughan Williams szerzeményeit.

Pallos Béla 1989 novemberében vezényelt utoljára iskolánkban, Lukács Sándor egykori igazgatónk emléktáblájának avatásán.

1992-ben egy bresti középiskolai kórus fogadása alkalmából zenekari koncert volt az iskola dísztermében. Megszólalt Mozart *Koronázási miséje* a Szent István Gimnázium zenekarával, a két gimnázium énekeseivel, operaházi szólistákkal, Záborszky István vezényletével.

1995-ben egy lyoni zeneiskola énekkarának fogadásakor Ramirez *Missa Criolla* című művének éneklése adott nagy élményt előadónak, hallgatónak egyaránt. A két kórus mellett hangszereken közreműködtek a francia zeneiskola tanárai, vezényelt Petróczi Edit.

2006. január 27., Wolfgang Amadeus Mozart születésének 250. évfordulója szép nap volt a radnótisok számára. Az órák közötti szünetekben Mozart-művek csendültek fel a díszteremben, egyre nagyobb hallgatóság előtt. Különleges utazás volt az egyszerű daltól eljutni az *Esz-dúr kürtver-*

A zenekar és az énekkar a Közgazdaságtudományi Egyetemen 1968-ban

seny hangjaihoz (Váradi József – tuba; Vince Dániel – kürt). Kedves meglepetés volt a radnóti Mozart-naptár, Schiller Mariann szervezőmunkájának eredménye, amelyet ezen a napon emlékül kapott mindenki, aki iskolánkba látogatott.

1988 decembere óta rendszeresek az adventi hangversenyek a díszteremben, ahol az iskola zenei együttese, valamint hangszeres szólisták mutatják be produkcióikat Petróczki Edit szervezésében. 2005-ig gyakran láttunk a színpadon betlehemes játékot is, amelyet Boyle Zsuzsanna tanított be az alsó tagozatos gyerekeknek.

Színpad és zene

A következőkben olyan produkciókról teszünk említést, melyekben az iskola tanulóinak jelentékeny hányada szerepelt, vagy az előadás sikere túllépett az iskolai kereteken.

1987 decemberében a III. D osztály bemutatta Telemann *Iskolamesterét* sajátos dramatizált változatban, az osztály életére adaptált magyar szöveggel, speciális hangszereléssel. Az előadás a budapesti diákszínpadok fesztiválján 3. díjat nyert.

1988-ban egyedülálló karácsonyi ünnepséget láthatott az iskola közönsége. A műsor egy ditrói (Erdély) betlehemes játék volt a IV. D osztály előadásában, remek táncbetétekkel, amelynek keretjátékában az iskola mindhárom kórusa (leánykar – Székely Miklós; gyermekkar és vegyes kar – Petróczki Edit) énekelt. Felcsendültek Kodály Zoltán *Adventi ének*, *Angyalok és pásztorok*, *Karácsonyi pásztortánc* című kórusművei, valamint Saint-Saëns *Karácsonyi oratóriumának* zárókórusa.

Az 1991–1992-es tanévben a III. D osztály Ibsen *Peer Gyntjének* egy jelenetével nyerte meg az osztályszínpadok versenyét, és a Pinceszínházban is bemutatta a produkciót. Ebben az előadásban az osztály kórusára hangszerelt formában szólalt meg Grieg zenéje, gyönyörű előadásban. Mindhárom előadás megálmodója és rendezője Maucha Imre volt.

1989 óta szinte évente fellépett iskolánkban a Musica Historica együttes. Az alapító Csörsz Rumen István mellett Palócz Réka, Vető Júlia, Tövisházi Zsófia szintén iskolánk diákjai voltak. Az együttes klasszikus és régizenei hangszereken kívül magyar és kelet-európai népi hangszereket is megszólaltatott. Emlékezetes előadásaikon a régi magyar kultúra különleges gyöngyszemeit ismerhettük meg.

Énekkaraink külföldön

Mindig nagy esemény ismeretlen közönségnek énekelni, felfedezni és átélni a rendkívüli helyzetek izgalmát, megtapasztalni, hogy az alapos munkával felkészített együttes hogyan sokszorozza meg tudását és varázsolja el a hallgatóságot. Egy-egy beszámoló részletével idézzük fel az akkori hangulatot.

1976 Csallóközi napok – Dunaszerdahely (Pallos Béla)

1978 Lipcse, a Gewandhaus gyermekkarának meghívására (Pallos Béla)

„Végül június 5.! Mindenki tartalékolja erejét: délután kötelező pihenés, majd akusztikai próba. Hatkor elkezdődik az »Altes Rathaus« nagytermében a huszonhárom (!) műsorszámot tartalmazó koncert. Telt ház, biztató mosolyok... Kiemelkedően sikerül: Lassus: *Visszhang*; Kodály: *Hegyi éjszakák I.*; Bartók: *Bolyongás, Jóságigéző*; Karai: *Estéli nótázás* [...] A Händel-oboaszóló Zoller Ágnes, a Bartók-zongoramű Petróczki Edit előadásában élményszerűen színesíti a műsort. A végén ajándékozás, és taps és taps, majd három ráadás. Csillognak az arcok. Sokan nem hiszik, hogy ekkora a siker. Van, aki elsírja magát. Utólag derül ki, hogy a városháza előtti téren tömegbe verődve hallgatták a lipcseiek koncertünket.” (*Szidiropuloszné Kolczonay Katalin*)

1979 Pardubice, az ifjúsági kórusok IV. nemzetközi fesztiválja (Pallos Béla)

1987 Anglia – York (Székely Miklós)

„A Radnóti-gimnázium kórusának búcsúhangversenye azt bizonyította, hogy nekünk [...] nagyobb figyelmet kellene szentelnünk a magyar módszereknek. Fegyelmezett, elkötelezett éneklést hallottunk a fiataloktól. [...] a jegyzeteimben lapozgatok, látom, hogy a »természetes« kifejezés háromszor, a »közvetlen« kétszer, az »egyszerű, erőszakmentes« nem kevesebb mint négyszer fordul elő – olyan jelzők, melyek nemcsak összegezik a kórus teljesítményét, de összefoglalják Kodály pedagógiai módszerének lényegét is. Csak csodálni tudom a kórus karnagyát, Székely Miklóst: takarékos modulatokkal vezényelt, érzékenysége és figyelme azonban mindenre kiterjedt.” (*Michael Parkin*)

1989 Espoo, Helsinki (Petróczi Edit)

1991 Brest, Quimper (Petróczi Edit)

Különleges élményekben volt részünk a távoli Bretagne-ban. A csodás kirándulásokon, a borzongató és veszélyes sziklamászáson kívül a hatalmas gótikus katedrálisban átélt zenei élmény teszi felejthetetlenné az utazást. Mozart *Koronázási miséjének* előadásában vettünk részt más kórusokkal együtt. Megtapasztalhattuk, hogy mit jelent historikus zenei felfogásban énekelni a művet. Mozart művének előadását Jean Marc Labyllé irányította, aki Nikolaus Harnoncourt iskolájában tanulta a vezénylést. A koncert további részében J. C. Spinosi hegedűművész vezette a remek, fiatal művészekből álló zenekart. A varázslat a szopránénekesnő, Agnes Mellon megszólalásakor következett be, aki elbűvölően énekelt. Ma is örömmel hallgatjuk őket számos kiváló régizenei felvételen.

1994 Vaulx en Velin, Lyon (Petróczi Edit)

1996 Munkács, Nagyszőlő (Petróczi Edit)

Hazai fellépések, bemutatók, kóruskirándulások

1972 a Kóruspódium évadzáró koncertje élő adásban – kiváló teljesítményért Erkel-plakett

1973 Zeneakadémia – Sugár: *Hősi ének* előadása az Építők kórusával és az I. István szimfonikus zenekarral

1977 Sportcsarnok, „Énekeljünk együtt” – budapesti kórusok Kodályhangversenye

1978 Debrecen – Szőnyi: *Radnóti-kantáta* előadása

Zeneakadémia, 1990

- 1981 Zeneakadémia, „Énekeljünk együtt” – Bartók-centenárium
- 1982 Székesfehérvár – a zenei tagozatú gimnáziumok I. találkozója
Budapest Sportszarnok – Kodály jubileumi koncert 8000 énekessel;
a szervezésben is részt vettünk
- 1988 Eger – közös koncert az angliai College of Ripon & York St. John
kórossal a bazilikában (Székely Miklós)
- 1988–1991 jótekonysági hangversenyek a „Szól a szív...” Alapítvány ren-
dezésében a vakok és mozgássérültek javára a Mátyás-templomban
(Székely Miklós)
- 1989 Visegrád – edzőtábor (Petróczi Edit)
- 1990 Fertőd – 5 napos tábor, koncert Sopronban (Petróczi Edit)
- 1990 Régi Zeneakadémia – a finn zeneiskolások vizontlátogatása alkal-
mából tartott koncerten nagy élmény volt a kortárs skandináv kórus-
zene hallgatása
Zeneakadémia – César Franck 150. zsoltárát énekelte a gimnáziumi vegyes kar a Szent István Zeneiskola zenekarával, vezényelt Záborszky István
- 1991 zuglói dominikánus templom – Mozart: *Requiem*, több kórus és a Szent István Gimnázium zenekara, vezényelt: Székely Miklós

- 1992 a „Zugló 150 éves” rendezvényen iskolánk énekkarai szerepeltek az Orff: *Carmina Burana* előadásán (Boyle Zsuzsanna, Petróczki Edit, Székely Miklós)
a Zeneakadémia nagyterme – Mozart: *Koronázási mise*; vegyes kar (Petróczki Edit), a Szent István Gimnázium zenekara, vezényelt Záborszky István
- 1992 Csobánka – téli edzőtábor (Petróczki Edit)
- 1993 Aggtelek-Jósvafő – különleges barlangtúra (Petróczki Edit)
- 1994 Händel: *Saul* – zuglóiak közös koncertje (Petróczki Edit, Boyle Zsuzsanna)
- 1996–1998 a *Carmina Burana* Zuglóban és a Margitszigeten (Petróczki Edit, Boyle Zsuzsanna)
- 2005 Budapest Sportaréna – Mericske Zoltán-feldolgozások és a *Carmina Burana* (Petróczki Edit, Boyle Zsuzsanna)
a Madách Színház kamaraszínpada – Huszti Zoltán *Jónás könyve* című rockoperájának előadásán énekeltek iskolánk tanulói (Lugosi Zoltánné)
- 2006 Várszínház – közreműködés a Huszti-rockopera előadásain (Lugosi Zoltánné)
Zuglóiak együtt – Kodály: *Székelyfonó* (Petróczki Edit)
- 2008 részvétel az öttusa-vb megnyitóján – *Carmina Burana* (Petróczki Edit)

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Lugosi Zoltánné:

Szövegértés – szövegalkotás: 5. osztály – Népzene. Budapest, SuliNova.

Szövegértés – szövegalkotás: Mese és valóság. 6. osztály – Varázsfuvola. Budapest, SuliNova.

Petróczki Edit

Rajz – Művészettörténet

A rajztanítás a hatvanas években Magyarországon lényegében a műszaki rajz oktatását jelentette. Az Oktatási Minisztérium 1966-ban megbízta a Képzőművészeti Főiskola Pedagógiai Tanszékét, hogy a Radnóti-gimnáziumban négyéves szabadkézi rajztanítási módszert kísérletezzen ki, amelynek eredményeit fel kívánták használni a gimnáziumi rajzoktatás reformjához. A kísérlet értékelésére először 1968-ban került sor. Ezt követően a kísérletek anyagát sikerrel mutatták be 1971-ben Helsinkiben, az INSEA vizuális és rajzi tagozatának világkonferenciáján. Ezek a kísérletek szolgáltak alapjául Balogh Jenő *A rajz- és vizuális oktatás módszertana és A reformoktatás rajztankönyve* című munkáinak. A rajzoktatás megreformálását célzó kísérletben iskolánk fontos szerepet játszott. A tankönyv az itt kikísérletezett módszer alkalmazásán alapszik, és a benne szereplő rajzok felét az iskola diákjai készítették. Ebben a munkában nagy szerepe volt Tarján Zoltánnak, aki 1965 és 1981 között tanított az iskolában, valamint Kercza Ferencnének (1957–1996), aki egészen 1990-ig segítette Balogh Jenő munkáját. Részben ő vállalta el Balogh Jenő ekkor megjelent, *A vizuális ítélet lélektani, pedagógiai, módszertani megközelítésben* című könyve tapasztalati anyagának elkészítését. Balogh Jenő nyugdíjba vonulása után azonban a helyét átvevő új nemzedék nem tartott igényt ezekre a munkákra és eredményekre, így ez a hosszú – és a Radnóti szempontjából is eredményes – munkakapcsolat megszűnt.

Ugyanakkor a főiskolához kötötte a Radnótit az is, hogy Mezei Ottó (1962–1968) és Tarján Zoltán (1966–1981) vezetőtanárként főiskolai hallgatókat fogadott iskolai gyakorlatra. Ezt a feladatot később Kercza Ferencné vette át. Az iskola rajztanára volt 1964 és 1982 között Siska Rozália is, aki szintén fontos szerepet töltött be az átformálódó vizuális nevelésben.

Diákok grafikái Radnóti műveihez a nyolcvanas évekből

Az iskolai rajzoktatásban az 1970-ben bevezetett fakultációs rendszer és az 1982-től létező ötnapos tanítási hét nem hozott lényeges változásokat. A rajz oktatása közel negyvenfős osztályokban, kevés tárgyi eszközzel, szaktanterem nélkül folyt az 1990-es évek elejéig, heti 1-2 órában az általános iskolában és a gimnázium 1. és 2. évfolyamán. A 4. osztályban heti 1 órában művészettörténetet tanultak a diákok. Fontos változást jelentett viszont, amikor a rajz és a művészettörténet választható érettségi tárggyá vált 1987-től. Ekkor a művészettörténet oktatását Ludmann Mihály vette át, aki az iskola művészettörténet szakos vezetőtanára lett.

A rajztanítás reformját kísérte iskolánkban a művészeti rajzsakkör létrehozása, melynek diákjai szép eredményeket értek el különféle pályázatokon:

1972-ben két ezüstérem született az Indiában rendezett nemzetközi rajzpályázaton (Ábrahám Péter és Balázs Katalin).

1977-ben Moszkvában Rákosi Sándor 1., Klehner Tibor 2. díjat nyert a nemzetközi könyv- és rajzkiállításon.

1979-ben a Vakok Intézetében rendezett *Figyelem! Fehér bot!* című pályázaton 1. díjat kapott Köves Éva.

1987-ben az országos rajzversenyen Piller Nádja 1., Vass Zoltán 2. helyezett lett.

1988-ban a Lyka Károly országos művészettörténeti versenyen Helmich Zoltán 1. helyezést ért el, a budapesti város menti vetélkedőn sikerrel szerepelt Spányik Balázs, Lukács Gábor, Petri Zoltán és Székely Emese.

1989-ben a fővárosi rajzversenyen Piller Nádja 3. díjat nyert.

1991-ben az Aradi Jenő országos középiskolai rajzversenyen a festészet kategóriában Pócsik Mónika 2. helyezett lett.

1989-ben a reményteli hittel várt szabadság kézzelfogható eredménye volt az iskolarendszer átalakulása, amikor a kötelező központi tantervek helyét átvették a helyi viszonyoknak és a kor kihívásainak jobban megfelelő tantervek és iskolatípusok. Emellett csökkent a tanulók kötelező óraszám, és így több idő jutott a tehetséggondozásra, szakkörök működtetésére és az önképzésre is. A Radnóti 1990-ben elindította a nyolcosztályos gimnázium modelljének számító első osztályt, mert ez illeszkedett a közép-európai és magyar oktatás hagyományaihoz, tárgyi és szellemi feltételeihez. Ekkor új rajztanterv készült, amely figyelembe vette a tanulók adottságait, az iskola sajátos jellegét és az átalakult vizuális kultúrát egyaránt. Ezt a tantervet a mi iskolánk oktatási programját követő közel ötven nyolcosztályos gimnázium is átvette. A tanterv kidolgozása

Radnóti M.: Naptár (December)
"...Nesztelenül közelít,
mely havon át a halál."

Karácsony M.

döntően Ludmann Mihály munkája volt, aki 1983 óta tanít az iskolában. A változás fontos része, hogy 5. osztályban heti 2 órában, 6. osztályban heti 3 órában, 7. osztályban heti 2 órában, a 8. és 9. évfolyamon pedig heti 1 órában történik a rajz oktatása fél osztálynak, amelynek másik fele ez idő alatt kézművességet tanul. A művészettörténet a 11. osztályban heti 2 órában mindenki számára kötelező. A rajzórák száma így csökkent, de a kisebb létszám hatékonyabb munkát tett lehetővé, valamint a 11. és 12. évfolyamon működő fakultáció segítette az ezen a területen tovább tanulni szándékozokat. Ezek mellett rajz-, művészettörténet- és fotószakkör is támogatja az igényes vizuális kultúra oktatását.

Az 1997-es közoktatási törvény meghosszabbította a tanévet, és elkezdődött az egységes tantervek kidolgozása is. 2002-től jelentős nehézségekbe ütközik a helyi tantervek akkreditálása. Ez fokozottan igaz a nyolcosztályos gimnáziumokra, mert központilag inkább az angolszász mintát követő hatosztályos rendszert preferálják. Ezért feladtuk a helyi rajztantervünket, és átvettük a központilag előírt és elfogadott tantervet. Az érettségi rendszer is átalakult. Ma a radnóti diákok rajz és vizuális kultúra, valamint művészettörténet tárgyakból is tehetnek érettségi vizsgát.

2003-ban lépett érvénybe az óraszámokat 10 százalékkal csökkentő rendelet, amelynek következtében kialakult a mai struktúra: az 5., 6. és 7. évfolyamon egy félévig 2, majd a 8. és 9. évfolyamon egy félévig 1 rajzóra van. A 2007-es tanévtől életbe lépő kötelező tanári óraszámemelés a rajz tantárgy oktatóit is érintette, de ennél súlyosabb kérdéseket vet fel a normatívák, tehát lényegében az iskolákba jutó pénz fokozatos csökkentése, aminek következtében a 2007–2008-as tanévben már nem indulhattak szakkörök, sőt tantárgyunk területén a tehetséggondozás másik formája, a fakultáció jövője is kérdésessé válik.

Kercza Ferencné 1996-os halála után új rajztanárok érkeztek az iskolába. Közülük Dittrich Renáta (1997–2000) tanított itt hosszabb ideig, őt Kenéz Anikó (2000–) követte, és 2001-től iskolánk tanára Wrobel Péter. Óraadóként itt tanított rajzot Radák Eszter és művészettörténetet egy-egy osztályban Golub Xénia, Fekete Ilona, illetve Köves Dóra.

A 2008-as művészettörténet OKTV-n Karginova Alana 12. B osztályos diákunk 1. helyezést ért el.

Ludmann Mihály

Sport és testnevelés a Radnótiban 1959-től napjainkig

Ahogy a címből is következik, e történeti áttekintés tárgya az elmúlt ötven év folyamán iskolánkban lezajlott testkultúra-oktatással kapcsolatos események, állomások lajstromba vétele, a területen dolgozó kollégák munkásságának ismertetése. Teljes és átélt hitelességgel 35 év történetéről tudunk beszámolni, hiszen ketten még aktív testnevelőként dolgozunk 1973 óta a Radnótiban (Hajdu Lajos és Laukonidesz József). Nem sokkal utánunk érkezett Baranyi Mária (1977), hogy a női csapatot és egyben a történeti hűséget is erősítse ebben az értekezésben.

Az első tizenöt esztendő a testnevelés-munkaközösség ötvenéves működésében a betagozódás és konszolidálódás jegyében telt el, és elsősorban Páder Jánosné Rózsika munkásságát dicséri. Az ő szakmai felkészültsége, rátermettsége, szervezőkészsége és kapcsolatrendszere révén a testnevelés is csatlakozhatott a gyakorlóiskolai tevékenységhez. A Testnevelési Főiskola vezetőtanáraként rendszeresen fogadott hallgatókat, akik folyamatosan hozták és közvetítették a legkorszerűbb ismereteket és eljárásokat a sporttudomány, a gyakorlat, valamint az oktatás területéről. Talán az sem elhanyagolható, hogy később szintén az ő révén került az iskolával kapcsolatba két fiatal testnevelő: Baranyi Mária és Laukonidesz József.

Rózsika határozottságával és befolyásával elérte, hogy az órarendkészítésnél is kiemelt figyelem irányuljon a testnevelésre, és ezen belül a vezetőtanári tevékenységre. Ebben az időben a női szertár fejlesztésére is komoly gondot fordítottak, hogy a TF-ről érkező jelöltek ne szenvedjenek hiányt lényeges eszközökből. Páder Jánosné erős egyénisége mellett nem lehetett könnyű dolga közvetlen kolléganőjének, Benőcs Józsefné Zizinek, de az biztos, hogy Zizi minden vonatkozásban megfelelt a kihívásnak, és kiválóan felkészült testnevelőként dolgozott az iskolánkban egészen nyugdíjazásáig. Lelkes és autentikus tanítási stílusát volt tanítványai még ma is gyakran emlegetik az érettségi találkozókön, hiszen Zizi versenyzőkorában magyar bajnokságot is nyert gátfutásban.

Hogy közben a férfivonalat se hanyagoljuk, meg kell említenünk Simon Csaba nevét. Több mint egy évtizedig állt alkalmazásban testnevelő tanárként a Radnótiban, de felkészültsége és ambíciója révén inkább a minőségi sport terén, egyesületekben és a válogatottnál bontakoztatta ki kézilabdakedzői képességeit. Később külföldön is dolgozott, majd a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tanszékvezetőjeként ment nyugdíjba. A hatvanas években Simon Csaba munkatársa Radich György volt, aki az általános iskolai testnevelésben és az úttörőmozgalom fejlesztésében tevékenykedett.

Ezzel máris megérkeztünk a napjainkból visszatekintve már legendának tűnő hetvenes évekhez. Az ország élete az ötvenes évek viharaihoz képest stabilizálódott, jelentős külső erők biztosították a belső rendet. A Radnótit akkoriban Lukács Sándor irányította – nekünk, fiatal tanároknak csak „Diri bácsi” –, és a körülményekhez képest híresen szabad és alkotó légkört teremtett az iskola életében. Sok jól képzett, nyílt gondolkodású fiatal tanárt alkalmazott, akik egymással és a gyerekekkel is gyorsan megtalálták a hangot. Bevezette azt a sajátos patronálási rendszert, amely helyyel-közzel még ma is működik, vagyis hogy az idősebb korosztályok segítik a fiatalabbak tanulását, iskolai és iskolán kívüli programjaik szervezését. Ez a hangulat kedvezett a két frissen érkező testnevelő tanárnak a terveik megvalósításában.

1973 őszétől kezdte meg pályafutását a Radnótiban Hajdu Lajos és Laukonidesz József. Hajdu Lajos – mint egykori válogatott sprinter – az atlétikai élet megszervezésének látott neki elsöprő lendülettel. Óráin is az atlétikai jellegű mozgások kerültek előtérbe, és a délutáni telt házas edzéseken lányok, fiúk és az iskola minden korosztálya differenciált és változatos mozgásanyagot kapott a fejlődéséhez. Lajos a tehetségesebb tanulókat az egyetem klubjába, a BEAC-ba irányította, hogy ott még speciálisabb képzésben részesüljenek. Jöttek is az eredmények egyéniben, csapatban, az alsó tagozattól a gimnazista korosztályig. A legkiemelkedőbbeket Bágyi Róbert és Bános Csaba mondhatja magáénak, akik országos középiskolai bajnokságot nyertek, előbbi 110 m-es gátfutásban, utóbbi pedig magasugrásban.

Csata a 2007. áprilisi Radnóti-napon

A hetvenes évek második felétől iskolánkban tanító Baranyi Marika odaadó és szakszerű munkával viszonylag rövid idő alatt ért el kiváló eredményt a középiskolai női tornász-csapatbajnokságban (2. és 4. helyezés).

Nem indult ilyen fergeteges sikerekkel a kosárlabdázás elfogadtatása és megfelelő színvonalra emelése. Laukonidesz József vállalta magára a kosárlabda népszerűsítését és a csapatok szervezését. Ő elsősorban atlétikai felkészültséggel rendelkezett. Elvégezte a kosárlabda-edzői szakot a TF-en, és sokat konzultált tapasztalt edzőkkel, hogy munkáját a radnóti diákok igényeinek megfelelően tudja ellátni. Közben persze folyt az építkezés az edzéseken, a csapatok különböző korosztályokban indultak a budapesti bajnokságokban fiú- és lányversenyek területén egyaránt. Ez komoly kötöttséget jelentett tanárnak és diáknak egyaránt, hiszen a téli szünet kivételével októbertől ápriliséig minden hétfőgőn zajlottak mérkőzések a főváros egész területén, Újpesttől Csepelig. A kitartó és türelmes munkának lassacskán beért a gyümölcse: egyre színvonalasabban játszó csapatok és egyre jobb helyezések formájában. A csúcsra 15 év elteltével, 1987-ben értünk fel, amikor fiú-ificsapatunk megnyerte a budapesti középiskolai bajnokságot a nyílt kategóriában, ahol egyesületi versenyzők is indulhattak. Ugyanebben az évben az országos bajnokságon bronzérmesek lettünk.

A szép eredmények mellett nem szabad elfeledkezni a csapatjáték közösségformáló erejéről sem. Jó volt látni, amint az idősebb diákok tanították a fiatalabbakat a különböző technikai elemekre, a fiúcsapatok kijártak drukkolni a lányok mérkőzéseire és fordítva. Azokban az időkben sikk volt kosárlabda-játékosnak lenni a Radnótiban. Az érettségizett kosarasokban olyan erős kötődés és nosztalgia alakult ki hajdani közösségük iránt, hogy öregfiúcsapatot szerveztek Röfi néven, és büszkén mondhatjuk, hogy máig is indulnak a budapesti felnőttbajnokságban.

Itt kell megemlítenünk Csanádiné Varga Katalin nevét. A nyolcvanas években érkezett iskolánkba, és átvette a női kosárlabdázás menedzselését. Hallatlan lelkesedéssel és lelkesítőképességgel látott munkának, rövid idő múlva szárnyalni kezdtek a leánycsapatok is, és látványos eredményeket produkáltak a bajnokságban. Kati egész életét a magas fordulatszámon pörgés és a

Általános iskolás tornabemutató

közösségformáló, önzetlen tevékenység jellemezte. Fájdalmasan korai halála (2004. április) az egész diákságot és tantestületet mélyen megrendítette.

A hetvenes-nyolcvanas években sokféle versenyt, bajnokságot szerveztek központilag különféle sportágakban az általános és középiskolák számára egyaránt. A testnevelő tanárok és diákok hozzáállását jól tükrözte, hogy a legtöbb meghívásnak igyekeztek eleget tenni. Hajdu Lajos például éveken keresztül kísérte az iskola csapatát az országjáró diákkörök rendezvényeire. De indultunk sakk- és lövészversenyeken, tollaslabda- és asztalitenisz-bajnokságokon, valamint más sportágakban, és általában nem is szerepeltünk rosszul. Ezekben az eredményekben a tanárok szervezőkészsége, illetve a diákok tehetsége és igényessége nyilvánult meg. Most kell szót ejtenünk Neumann Ferenc tevékenységéről, aki iskolánk gazdasági előadójaként a teljes diákságot ismerte, és jó szemű edzőként sok tehetséges versenyzőt fedezett fel a magyar asztaliteniszsportnak.

A nyolcvanas évek elejétől azonban már ketyegett az időzített bomba az iskolák működésében. Áttértünk az ötnapos munkahétre! Eleinte lelkesedéssel fogadtuk, hiszen milyen jól jött egy plusz pihenőnap a hétvégeken! Azóta is kevesen látják be, hogy évszázados beidegződésen, szokásokon kellett változtatni igen rövid idő alatt. Tapasztalataink szerint ez az impulzus már soknak és soknak is bizonyult az emberi idegrendszer számára az egyébként is folyamatosan gyorsuló életben. Kialvatlanság, feszültség, agresszivitás és kapkodás lett a gyors átállás következménye. Ezeket el lehetett volna kerülni egy türelmesebb, átgondoltabb, hosszabb ideig tartó átállással. Egyre világosabban látjuk, hogy ez a sokk törte meg az iskolai sport szépen, egyenletesen felfelé haladó ívét, hiszen ha végighallgatjuk a diákoktól, mennyi mindent kell bezsűfolni a tanítási hét mindössze ötre zsugorodott aktív napjába, már a felsorolástól is elfáradunk.

Elszívó erőként hatott az idegen nyelvek tanulásának térhódítása, az informatika megjelenése, majd fokozatos erősödése és a szórakozási lehetőségek szinte korlátlan bővülése is. Mindezek együttes hatása megpecsételte a minőségi iskolai sport sorsát, mert nap mint nap tapasztalhattuk, hogy a tanulóknak egyre kevesebb energiájuk, idejük marad a mozgásra, és ha lejutnak is a tornaterembe, leginkább csak játszani akarnak.

A fentiekből következik, tehát nem lehet véletlen, hogy a nyolcvanas évek közepétől megjelent a Radnótiban az alternatív, időszakos sportok kultusza, amely évről évre izmosodva a vízi vándortáborok és sítáborok szervezésében ölt testet. Az új mozgalom megálmodói és első kivitelezői Baranyi Marika mellett a fizika szakos kollégák voltak: Tomcsányi Péter, iskolánk jelenlegi igazgatója, Gulyás János és Varga Antal. Igaz ugyan,

hogy ezek a táborok a mindennapos testnevelést nem tudták kiváltani, de mozgásélményt, testedzést jelentettek, nem is beszélve közösségépítő hatásukról. Arra is felhívták a figyelmet, hogy a testnevelő tanároknak változtatni kell korábbi beidegződéseiken, alkalmazkodniuk kell a körülmények adta lehetőségekhez!

Így érkeztünk meg a nyolcvanas évek végén bekövetkezett nagy átalakulásokhoz: a társadalomban a rendszerváltás, iskolánkban a szerkezetváltás készítette szinte folyamatos megújulásra az addig kialakult működést. A testnevelés-munkaközösségből Laukonidesz József igazgatóhelyettesi, Hajdu Lajos pedig vezetőtanári megbízatást kapott. Ez addigi tevékenységük feltétlen elismerését, ugyanakkor egy fontos folyamat lezárását, s egyben egy újabb szakmai periódus építésének kezdetét is jelentette. Ennek első lépéseként érkezett iskolánkba egy tehetséges, fiatal testnevelő: Ozsváth Miklós. Rögtön bele is vetette magát a mély vízbe, hiszen oroszlánrészt vállalt a hat- és nyolcosztályos gimnázium testnevelési tanterveinek kidolgozásában. Röplabdacsapatot szervezett, és kiváló sízszakemberként a sítáborok szakmai színvonalát is igyekezett biztosítani. Akkori igazgatónk, Réz Gáborné a lehetőségekhez képest anyagilag és erkölcsileg is támogatta a Radnóti sportéletét, mindezek ellenére – a gyerekek túlzott elfoglaltságai miatt – mégsem sikerült visszavarázsolni a korábbi pezsgést a tornatermek délutáni életébe. Talán ezzel is magyarázható, hogy Miklós sokoldalú tehetségét inkább az informatikatanítás terén próbálta kamatoztatni, majd néhány év elteltével távozott iskolánkban. Jelenleg a Magyar Sízszövetség vezető tisztségviselőjeként dolgozik.

Ozsváth Miklóstól Nagy Albert kolléga vette át a váltóbotot. Két évtizedes testnevelői tapasztalatával, szerteágazó érdeklődési körével és felkészültségével jelentősen gazdagította munkaközösségünket. Gyorsan alkalmazkodott a helyi viszonyokhoz, és különleges szakmai értékeként kell feltüntetni, hogy gyógytestnevelői képesítéssel is rendelkezik. Évről évre növekszik ugyanis a gyógytestnevelést igénylő tanulók aránya, lassan a teljes diákság negyede ebbe a kategóriába tartozik. Igencsak kedvező lehetőség az, hogy megfelelő szűrés után ezek a gyerekek a saját iskolájukban részesülhetnek a szükséges rehabilitációs ellátásban. Alapos és körültekintő munkája elismeréseként Nagy Albert már alig néhány év elteltével gyógytestnevelési vezetőtanári megbízatást kapott.

Mindeddig azonban nem esett még szó a munkaközösség ifjabb kolléganőiről. Zimmermann Henriette 1991 óta, Berkiné Böhm Zsuzsa 2002 óta dolgozik a Radnótiban. Mindketten agilis, rendkívül tehetséges, felkészült testnevelők. Nekik azonban nem adatott meg ugyanaz a lehetőség, mint a korábbi testnevelői generációknak, vagyis hogy az órai és a délutáni foglalkozások egymásra építésével produkáljanak eredményeket.

A tanulók túlterheltsége miatt ugyanis szinte kizárólag az órai munkájukkal kell bizonyítaniuk rátermettségüket. Mindamellettt Heni ezt olyan meggyőzően tette, hogy a Testnevelési Egyetem vezetőtanári tevékenységgel bízta meg. Baranyi Marika – jól felépített szakmai koncepciója alapján – ugyanezt a feladatkört tölti be az ELTE tanárképző karán. Bóhm Zsuzsa középiskolai tanulmányait is a Radnótiban végezte, így a legautentikusabban, a diák és a tanár szemszögéből egyaránt ismeri az iskola fejlődését és problémáit. Ötleteivel, javaslataival segít az együttgondolkodásban, hogyan lehetne a kor viszonyaihoz igazodva fizikailag is aktívabbá tenni tanulóinkat a mindennapokban.

Mindhárom női testnevelőnk igen hangulatos és színes aerobikórákat szokott tartani elsősorban az alagsori kisteremben. Az aerobikot Baranyi Marika a nyolcvanas évek elején az elsők között hozta be az országba egy angliai tanulmányútról hazatérve. Ez a mozgásforma korunk nagy találánya a leánytestnevelés területén, mert a gyerekek többsége szívesen műveli. Ugyanez a fiúknál a labdarúgásról mondható el. Hajdu Lajos kitartó és örökifjú lendülettel szervezi a mérkőzéseket, és csapataink évről évre a legjobbak között szerepelnek a kerületi és budapesti bajnokságokban.

Végezetül meg kell említeni, hogy jelen sorok írásakor munkaközösségünkben négyen pályánk befejezéséhez közelítünk. Sok tapasztalatot gyűjtöttünk, sikerek és kudarcok egyaránt adódtak szakmai gyakorlatunkban. A mai zaklatott világban – enyhén szólva – nem látjuk megnyugtatónak az iskolai sport és testnevelés helyzetét. Ha csak a szellemi és fizikai terhelés arányát nézzük, akkor egyenesen elkésérítő a helyzet. Nem lenne jó úgy kiszállni az aktív küzdelemből, hogy egy kis fényt ne látnánk felderengeni az alagút végén. Legalább abban szeretnénk tenni néhány előremutató lépést, ami csakis rajtunk múlik. Hogy ezt egyéni és kis csoportos edzéstervek készítésével, újabb sportágak bekapcsolásával vagy a hagyományos szakosztályok klubjellegű átalakításával érhetjük-e majd el (hamarosan kerékpárklub létrehozását tervezzük), most még nem tudható. Mindenesetre próbálkozunk. Hogy Pál apostol szavaival mi is elmondhassuk: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam.”

Laukonidesz József

Egy kis „technikatörténet”

A középiskolás diákok gyakorlóiskolánk első éveiben politechnikai oktatásban vettek részt. Az 5+1 napos rendszerben 5 napig az előírt tananyagot tanulták, a hatodik napon vagy üzemben, vagy az iskolában létesített műhelyben 4-5 órán át szakmai képzést kaptak. Az iskolán belül műszerész és könyvkötő szakmai előképzésben részesültek, a tanulást később kinti üzemekben folytathatták tovább. Az iskolai műhely-oktatást részint vállalati mérnökök végezték – sok esetben társadalmi munkában –, részint saját műhelyoktatóink (egy főfoglalkozású és két nyugdíjas szakember). A tanulók másik csoportja üzemekben dolgozott (a zuglói és a rákospalotai kötöttárugyárban, a Híradástechnikai Gépgyárban, a Játékkártyagyárban, az Offset Nyomdában, az Ápolónőképzőben, illetve az ELTE alsógödi biológiai állomásán).

„A gimnáziumi gyakorlati foglalkozás csendesen múlt ki. 1965-ben a minisztérium módosította a gyakorlati oktatás célját [...] a szakképzés rovatból átkerült az általános műveltség rovatba. [...] Először átcsoportosították a tanulókat a heti kétórás formába. [...] Aztán az 1973–1974-es tanévben hirtelen megszűnt az 5+1-es is meg a heti kétórás is, és belépett az új forma, a »gyakorlati oktatás« nevű” – írja Andor Mihály *Dolgozat az iskoláról* című tanulmányában. A gyakorlati oktatás feltételeit Siska Rozália és Dobos Ferenc dolgozták ki. Az osztályokat fiú-lány bontásban speciális feladatokra tanították, és emellett az iskola életével kapcsolatos műszaki, tmk-s és anyagmozgatási feladatokat is ellátták. A felső tagozatos gyakorlati oktatás előszobája az alsó tagozatos kézimunka-tanítás volt (egyszerű munkaeszközökkel egyszerű feladatokat végeztek a tanítónők irányításával).

Az általános iskola felső tagozatos diákjai a papírmunkától kezdve a famegmunkálás alapelemein keresztül az egyszerű fémmegmunkálásig sokféle tárgyat készítettek. A lányok megtanulták a szabás-varrás és a főzés alapjait is.

A '70-es évek végén MHSZ gépjárműbarát szakkör indult, ahol az elméleti és gyakorlati felkészítés után a végzős diákok többnyire eredményesen vizsgáztak, és gépjármű-vezetői jogosítványt kaptak. A 11–12.-es tanulónak ezt a lehetőséget 1991-ig biztosítottuk az V. Sebesség diákköri tanfolyamain, s az iskola a mai napig helyet ad a KRESZ-tanfolyamoknak.

A technika tantárgyat az iskola 1983-ban vezette be a 11. évfolyamon, szemben más gimnáziumokkal, ahol a diákok a 9. és 10. évfolyamon tanulmányozták a „technikai rendszereket”. A 12. évfolyamon 1984–1985-től technika címen számítástechnikát tanítottak.

1983 után a felső tagozaton a gyakorlati foglalkozás felmenő rendszerben technika néven zajlott. A munkadarab-központúság helyett a mesterséges környezet elemzése, modellezése, használata, változtatása lett a cél. Megszűnt a nemek szerinti szétválasztás és a munkafüzet használatának kényszere is. A Radnótiban a tantárgy két tanára ekkor Pénzes Sándor és Artner Erzsébet volt.

A rendszerváltozás után, 1991-ben dolgoztuk ki iskolánkban a nyolc-, később a hatosztályos gimnáziumi tematikákat. Itt vált szükségessé egy olyan tantárgy bevezetése, amely jellegében manuális, s ezzel együtt bizonyos néprajzi alapismeretek elsajátítását is lehetővé teszi. A tantárgyon belül ma már merőben új, környezetbarát anyagokkal dolgozunk: felújítottuk az ember évezredes kapcsolatigényét a természetben található és feldolgozható anyagokkal, az agyaggal, szálas anyagokkal, bőrrel, kavicsokkal, termésekkel és így tovább.

Létrehoztuk a kézművesség nevű tárgyat, amely egyszerű szerszámokkal, egyedi eljárásokkal egyedi tárgyakat alkot. Ennek megfelelően olyan berendezéseket, szerszámokat használunk, amelyek a népi kismesterségek fogásainak kipróbálását alapfokon biztosítják (szövőszék, bőrlukasztó, korong). Meggyőződésünk szerint erre annál is inkább szükség van, mert az életmód megváltozásával sem szűnhet meg a népművészetben használt anyagok, technikák, motívumok ismerete és alkalmazása. A népművészet ugyanis olyan hagyományokat rögzít, amelyeket a legfiatalabb nemzedéknek is ismernie kell. A hagyomány által megőrzött tárgyak tökéletesen kikristályosodott alkotások, kézbe illenek, funkcionálisak, megőrzésre, újrafelhasználásra alkalmasak.

A népi kultúra eltűnése nagy űrt okozna, hiszen ide nyúlunk vissza a legkorszerűbb formatervezés, dizájn is. A kézművességsórákon az ötödikes és hatodikos diákok megtanulják a természetes anyagok tulajdonságait (szálas anyagok, agyag, bőr, csuhé), a hagyományos népi kismesterségek (fazekasság, takácsmesterség, kosárfonás) alapjait. A népművészet a természetben lejátszódó törvény-

szerűségek felhasználásával alkotja tárgyait az anyag, a technika, a forma és a díszítmény teljes összhangjában. A kézművesség tantárgy keretein belül a tanulók megvalósíthatják elképzeléseiket; alkotókészségük, ambíciójuk felhasználásával fejlődik kezűgyességük, ezzel együtt az esztétikai igényük is.

Napjainkban több mint ötven (úgynevezett követő) iskolában „kézműveskednek” a gyerekek. 2001 és 2003 között akkreditált tanfolyamon segítettük a népi kismesterségek újabb fogásait megismerni vágyó tanárokat.

A jövőben is sok derűs, alkotó pillanatot kívánunk a kézművesórákon tevékenykedni szerető gyerekeknek!

PUBLIKÁCIÓINKBÓL

Artner Erzsébet:

Kézművesség 10–14 éveseknek. Budapest, Műszaki Kiadó, 2002.

Ajándékkészítés. (CD-melléklettel.) Budapest, Panemex, 2001.

Artner Erzsébet

A sulis, a mozi meg a digitális kor

A mozgóképoktatásról

A filmelemzés a hatvanas években fakultatív tárgyként került a magyar oktatás rendszerébe. A változást a kor kulturális mozgékonyága hozta, amelyben a film és a filmről való gondolkodás új, friss beszédmódot jelentett. Az ekkorra kialakult filmklubhálózat ha nem is teljesen független, de mégis alternatív közeget és párbeszédet jelentett az akkori hivatalos kultúrpolitika mezsgyéjén. A filmelemzés mint fakultatív tantárgy tartalmi és szakmai alapjait egyrészt épp a kortárs filmklubokban kialakult új és sokszínű kulturális rugalmasság, valamint a filmhez közelítő egyre több tudományos terület – filmtörténet, filmesztétika – nézőpont-hálózata jelentette.

A tantárgy bevezetése 1964–1965-ben indult öt gimnáziumi osztályban kísérletképpen a magyarórák keretében. A kísérlet egyik terepe éppen az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola volt, a tananyagot pedig az iskola tanára, Böles István által készített munkafüzetek foglalták össze. A hatvanas években lendületesen induló tárgy azonban a hetvenes és nyolcvanas években a kis óraszám és a szakmai fejlesztés hiánya miatt elsorvadt, és változást csak a rendszerváltás hozott. Az 1995-ben elfogadott NAT újra lehetőséget adott az oktatásban a technikai kép, majd a média jelenségeinek tanulmányozására, a vizuális kommunikáció fejlesztésének gyakorlására. A mozgóképokultúra és médiaismeret elnevezésű tantárgy integráltan és önálló tárgyként is helyet kaphatott az órarendben.

A Radnótiban a mozgóképoktatás fejlesztésének háttérét a kilencvenes évektől Réz Gáborné igazgató biztosította. Először a hat- és nyolcosztályos gimnázium tanmenetében a magyarórák tananyagába integrálva, de önálló tematikával, később önálló tantárgyként, a tanárjelöltképzést is biztosítva került a film- és médiaszöveg-elemzés az iskola programjába. Az oktatás sokrétű szerkezeti megoldással épült az órarendbe. A kisgimnáziumban a 7–8. évfolyamon az alapórákat a megszokott órarendi státuszban, a nagygimnáziumban az órákat összevonva, tömbösített rend-

szerben látogatják a diákok. A nagygyimnazisták az érettségire készülve fakultáción is tanulhatnak médiaismeretet. A mozgókép- és médiaórák munkáját más foglalkozások is segítik. Ilyen szellemi terep a – Szarka Judit által vezetett – esztétika fakultáció és -szakkör. Az esztétika nyelve mellett a társadalomtudományi megközelítések is egyre nagyobb szerepet kaptak/kapnak a tanórai elemzések során. A médiaszöveg a Köves Katalin – Károlyi Júlia vezette szociológia fakultáción szintén vizsgálati tárggyá vált. A nézőpontokat a kulturális antropológia fakultáció is tárgította. A szociológiai aspektus elterjedését mutatja, hogy magyar nyelv és irodalomból érettségi követelményként írják elő a tömegkommunikáció jelenségeinek vizsgálatát és ismeretét.

A képi és mediális területek kérdései tehát több helyen is felbukkannak a tanórák rendszerében. Ez a szerkezeti sokszínűség egyben a pedagógiai elképzelések átalakulását is mutatja. A tanórák egyik célja mindig is az esztétikai nevelés volt, de a társadalmi változások, a fogyasztói társadalom jegyeinek erősödésével a letisztultabb kódhasználat, a reflexívebb olvasói, a kritikusabb fogyasztói magatartás kialakítása, a médiatudatosság erősítése, a kreatív megnyilvánulások alakítása, valamint az egyre érettebb és toleránsabb, a populáris kultúra nézőpontjait is könnyen artikuláló közösségi beszédmód fejlesztése is pedagógiai céllá vált.

A mozgóképoktatás fejlődését az oktatási és módszertani keretek és a technikai lehetőségek folyamatos és együttes erősödése biztosította. Az első szakaszban, az integrált oktatás időszakában elsősorban az Örökmozgóban működő filmklub, az ott folyó munka, beszélgetések alapozták meg a tárgy szakmai nyelvét. A foglalkozásokat alapvetően Szarka Judit és Horváth Beáta szervezték, de a tematikus programokban folyamatosan részt vettek az iskola magyartanárai is: Arató László, Győri János, Fábíán Márton és Mozer Tamás.

A második szakaszban az iskola technikai eszköztára fejlődött. A digitális kamera, a projektorok, az aktív táblák használata egyrészt az órák módszertani lehetőségeit tágította, másrészt immár az iskola épülete adott helyet az oktatást kísérő programoknak, amelyek szervezését már maguk a tanulók szorgalmazták. Így a diákok elképzelései és ízlése szerint a DÖK keretében működött a filmklub, elsősorban Siegler Balázs, Siegler Bálint és Fejér Tamás munkája nyomán. Ekkor indult Gyenge Zsuzsanna és Török Lili ötletéből az összművészeti fesztivál, melyet később Ozorai Sára és Hegyi Daniella szervezett, vitt tovább. A DÖK keretében működő fesztiválon a diákok filmjei, fotói versenyeztek.

A tárgy erősödését természetesen a sikerek is mutatják. Egyre több diák választotta/választja érettségi tárgyként a mozgókép- és médiaismeretet, valamint egyre többen indultak/indulnak az OKTV-n.

AZ OKTV-N HELYEZÉST ELÉRT TANULÓINK

2003	Balassa Eszter	12. B	dicséret
2004	Laczkó Julianna	12. B	2.
2005	Tolnai Krisztina	12. B	4.
2006	Szloboda László	12. B	1.
2007	Kőszegi Tamás	12. B	1.
	Fejér Tamás	12. A	2.
2008	Árva Márton	12. B	1.

A mozgóképoktatás története jól mutatja azt a didaktikai és egyben kulturális változást, amely az oktatás egészére érvényes: vagyis az esztétikai megközelítés, a magaskultúra értékei mentén szerveződő közösségi értékek mellett a szociológiai nézőpont és szövegvizsgálat is helyet kapott. Reményeink szerint megnyilvánulásainkat egyre inkább ez az új, befogadóbb kulturális attitűd, a klasszikus értékekre, valamint a fogyasztói és digitális kor jelenségeire egyaránt fogékony érzékenység jellemzi.

Horváth Beáta

Számítógépes laborunk létrehozása és az általa elindított változások

Informatika

az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában

A kezdetek

A krónikás nehéz helyzetben van akkor, ha az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában az elmúlt tízegynéhány évben történt számítástechnikai fejlesztéseket és azoknak az oktatásra kifejtett hatását szeretné bemutatni. Nem tekinthet el attól a tényről, hogy ő maga is inspirálója és tevékeny résztvevője volt e folyamatnak. A leglátványosabb fejlődés az 1997–1998-as tanévben valósult meg. A következő idézet Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter és Richard D. Jackson, a Citibank Rt. vezérigazgatója által 1998. február 15-én felavatott első számítógépes laborunk sajtóanyagából vett részlet:

„1997-ben az alapképzésbe bevonható számítógépek száma 8 darab 386/SX25 gépből állt. Csoportonként 15-20 diáknak kellett osztozkodnia ezeken a gépeken. A gépek kora és műszaki állapota miatt abba a helyzetbe került a gyakorlóiskola, hogy a NAT által előírt minimális követelmények elsajátíttatását sem tudta vállalni. A fenntartó ELTE részéről semmilyen támogatásra nem számíthattak, és a saját forrásaik sem voltak elegendőek egy korszerűbb, a megnövekedett igényeket (például internetoktatás, multimédiás funkciók) kielégítő géppark létrehozásához.”

Összefogás

A kialakult kritikus helyzetben az MKM által a Sulinet projekt keretében adott 8 korszerű gép enyhítette ugyan a gondokat, de a valódi megoldás megvalósításához további beruházásokra volt szükség. Volt diákjaink kezdeményezésére vettük fel a kapcsolatot a Citibankkal, amely a pedagógiai elképzeléseket további 40 000 dollárral támogatta, a pénzügyi közreműködést és a szervezést pedig a Civic Education Project Magyarországi Alapítvány vállalta magára. A szülők által – az adójuk 1%-ából – támogatott iskolai alapítvány a számítógépes tanterem felújítási költségeit

fedezte. Ennek az összefogásnak az eredményeként valósult meg a húsz felhasználói gépből és a hozzá kapcsolódó prezentációs eszközökből álló első számítógépes laboratórium kialakítása és felszerelése.

Az így létrehozott számítógépes laboratóriumot elsősorban az alapoktatásban részt vevő tanulóknak a NAT és a kétszintű érettségi követelményeinek megfelelő felkészítésére használjuk. Segítségével olyan szintű feladatokat tudunk adni a diá-

koknak, amelyekben nem kell a gépek korlátozott lehetőségeivel megküzdeniük, hanem szabadon használhatják kreativitásukat és problémamegoldó képességeiket. Az új munkaeszközök más fontos célokat is szolgálnak: így vált lehetővé például, hogy bekapcsolódjunk az ELTE informatika szakos hallgatóinak felkészítésébe; de szerveztünk számítógép-felhasználói tanfolyamokat az iskola tanárai számára; gépparkunk tesztlaboratóriumként „működött közre” a Sulinet projekt keretében folyó multimédiás tananyagfejlesztésben; s a diákok egyéni feladataik elkészítéséhez is igénybe vehetik a gépeket az előre lefektetett, a diákönkormányzattal és az iskola vezetőségével egyeztetett szabályok szerint.

A korszerű labor létrehozásával az iskola megteremtette az informatikai képzés alapvető technikai feltételeit.

Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter és Richard D. Jackson, a Citibank Rt. vezérigazgatója. E kép érdekessége, hogy az akkor vadonatúj technikával, digitális fényképezőgéppel készült (1997 őszén kezdték forgalmazni Magyarországon e gépeket)

A számítógéptermén kívül is van élet...

Még 1997 őszén újabb pályázati lehetőség adódott, amit szerettünk volna kihasználni. El kellett döntenünk, hogy mit fejlesszünk tovább: Újabb gépterm? Esetleg nyitott hálózat? Intranet? A pályázók végül az utóbbi mellett döntöttek, ahogy az a pályázati szövegből is kiderül: „a globális információs hálózat (internet) oktatásában modellként is működő, és annak természetes, mindennapos használatára felkészítő belső elektronikus információs hálózatot szeretne létrehozni az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola. Ennek segítségével a belső információk mind egyéni, mind célcsoportos (diák, tanár, egyetemi hallgató) célba juttatása, az in-

formáció cseréje (kommunikáció), a külső (interneten olvasható) anyagok oktatásban történő felhasználása, valamint az információk tárolásával azok archiválása is megoldódna.”

A pályázatban olyan fejlesztési célokat jelöltünk meg, amelyek a későbbi beruházásokra is hatással voltak, és elősegítették a szűkös anyagi források tudatos, minél tökéletesebb felhasználását. A pályázatban megvalósítandó célokból több év alatt ugyan, de sikerült teljesítenünk a következőket:

Az információs hálózat tartalmaz egy belső elektronikus levelezőrendszert, amely kapcsolódik a Művelődési és Köznevelési Minisztérium által támogatott Sulinet projektben kiépített internetes hálózathoz is. Minden tanár és diák rendelkezik egyéni azonosítóval és – igény esetén – e-mail címmel, amellyel a világhálózaton is levelezhet.

Az iskolai intranet létrehozását több szempontból is fontosnak tartjuk. Egyrészt az egységes internetes-intranetes platform megismerésével és kezelésének elsajátításával a felhasználók természetesnek veszik ezt a környezetet, bátrabban és tudatosabban használják majd a globális információs hálózatokat is. Másrészt az intraneten megjelenő információk tartalmát és típusait közvetlenebbül befolyásolhatják, alakíthatják. Megtanulhatják a weblapok szerkesztését, a hálózati menedzselési munkát. Az így megszerzett tudást, készségeket későbbi munkahelyükön is felhasználhatják, hiszen egyre több intézmény építi ki saját intranetes rendszerét. Harmadrészt az információk látványos megjelenítési formája – hang- és animációs effektusokkal kísérve – egy-egy szakóra hatékonyságát is növelheti, hiszen az ember az információk körülbelül 70%-át látás útján szerzi meg.

Az intraneten tesszük közzé többek között az iskolai alapidokumentumokat (pedagógiai program, házirend, éves munkaterv, a tanév rendje), az iskolai rendezvényekkel kapcsolatos információkat, a diákönkormányzatra vonatkozó híreket, tanulmányi versenyek felhívásait, a belső vizsgák kérdéseit, nyári táborok anyagait, s nem utolsósorban a szaktárgyakhoz a tanárok vagy a diákok által készített anyagokat. Ezek a szakórákon is bemutatathatók az oktatótermekben elhelyezett számítógépek és kivetítők (projektorok) segítségével, illetve a diákok részére az egyéni tanuláshoz is bármikor elérhető.

A nyitott rendszerű, tanárokat és diákokat térben is a legközvetlenebb módon elérő belső elektronikus információs rendszer kényelmesebb, több ember számára is használható hozzáférést biztosít a világhálózat felé. Ezáltal a mintegy 50 – a Radnótiban kidolgozott módszertant, tananyagokat rendszeresen használó –, úgynevezett „követő iskolá”-val és a külföldi partnerekkel való kapcsolattartás intenzívebbé vált.

A hálózat zökkenőmentes működésének biztosítását, az üzemeltetéssel kapcsolatos megnövekedett adminisztrációs tevékenységet és az elérhető adatok frissítését szakirányú ismeretekkel rendelkező rendszergazda – jelenleg Borosznoki Zsolt – látja el.

Iskola az interneten

A Sulinet program keretében már lehetőségünk volt arra, hogy az iskoláról weblapot publikáljunk. Fontosnak tartottuk, sőt egyre fontosabbnak érezzük azt, hogy mit közöl magáról, milyennek mutatkozik az internetes közösség előtt az iskola. Ennek nem egy-két ember munkájának, hanem egy közösség közös tevékenységének kell lennie. Ennek érdekében olyan fejlesztéseket hajtottunk végre, hogy a weblapok frissítésébe, a tartalmi fejlesztésekbe minél többen bekapcsolódhassanak. Ezt a folyamatot Palócz István indította el, és távozása után Paksi Attila vette át tőle a munkát. Ma már a legkorszerűbb technikai támogatás mellett 8-10 „webszerkesztő” kolléga végzi a honlap karbantartását.

2001-ben a korábbi fejlesztések újabb problémákat hoztak felszínre. Az internet használhatóságát a kapcsolóeszköz sávszélessége erősen befolyásolja. A Sulinet keretében kapott telefonmodem sávszélessége 64 kbit/s volt. Ez egy gép internetes kapcsolatát is lassan szolgálta ki (például egy 1 Mbit méretű kép letöltése 8-10 percet is igénybe vett), az iskolában pedig ekkor már 40-50 gép volt, ami miatt ez a sávszélesség már nem volt megfelelő. Ekkor tárgyalásokat kezdeményeztünk az ELTE Információtechnológiai Központjával, hogy milyen módon tudunk a központi forrásokból felfejlesztett egyetemi hálóra kapcsolódni. A tárgyalások eredményeként az egyetem beleegyezett, hogy saját wifi- (vezeték nélküli rádióhullámos) eszközökkel kapcsolódjunk az ELTE hálózatához. Az akkor használt technológia annyira új volt még, és olyan rendkívül drága, hogy teljes egyévnyi fejlesztési pénzünket felemésztette. De megérte, a sávszélességet 10 Mbit/s-ra (a korábbi 160-szorosára) növeltük, ami napjainkban is jelentősnek mondható.

Az iskola weblapja

Tanár szakos hallgatók az informatikaórákon

1998-ban iskolánk mind technikai, mind személyi feltételei lehetővé tették, hogy informatika tantárgyból is gyakorlóhelyé válhasson. Azóta Szatmári Kálmán látja el a vezetőtanári teendőket. Az elmúlt tíz év során 54 hallgató töltötte tanítási gyakorlatát nálunk. Ma büszkén állíthatjuk, hogy a Radnóti számítógépes rendszere és üzemeltetése mintaként szolgál más iskolák számára is. A hallgatóknak az iskolai hálózatok fejlesztéséről és fenntartásáról tartott előadásaink hiányt pótolnak a szakos képzés keretein belül.

Élen a kompetenciafejlesztésben

Amikor 1997-ben úgy döntöttünk, hogy nyitott, mind a tanárok, mind a diákok érdekeit kiszolgáló rendszert hozunk létre, reméltük, hogy erőfeszítésünk meghozza gyümölcsét. Büszkéek lehetünk azon diákjainkra, akik az informatika-OKTV döntőibe jutottak, és öregbítették a Radnóti hírnevét e tárgyból is, de büszkéek vagyunk arra is, hogy tanáraink 90%-a használja az iskola számítógépes eszközeit. Mindig is törekedtünk arra, hogy a számítástechnika ne legyen beszorítva az informatika tantárgy kereteibe, hanem megjelenjen más tantárgyak óráin is. Ennek keretében szerveztük meg, hogy a diákok a hét minden napján délután, a tanórák után is hozzáférjenek a labor eszközeihez (internet, szkennер, nyomtató stb.), és a tanárok minél több ponton vehessék igénybe a hálózatot (számítógépek a szertárakban, wifihálózat az épületben, hordozható multimédiás táska stb.). Úgy látjuk, akkori elképzeléseink most valósulnak meg igazán: a kompetenciaalapú oktatás fejlesztésére beadott EU-s pályázat sikere hozzásegítette iskolánkat, hogy a digitális táblákat az angol-, orosz-, történelem-, fizika-, biológia-, matematika- és médiaórákon is alkalmazzuk. Az újabb pályázat megvalósítása során valószínűleg még többen fogják bevonni tanításukba a legkorszerűbb technikákat. Megállapíthatjuk, hogy a számítástechnikai eszközök használata a radnóti oktatásban természetesnek tekinthető, ma már elképzelhetetlen lenne ezek nélkül az életünk.

Összegzés

Az elmúlt tíz év során végrehajtott fejlesztések – a bevezetés, kivitelezés és az eszközök használatának betanítása – számos problémával jártak. Konfliktust teremtett az, hogy a nagy tanárit át kellett rendezni az érkező gépek miatt, nem volt elegendő gép mindenki számára a szertárakban, a levelezőrendszer időnként nem működött, nem jutott mindenkinek pro-

jektor stb., de ezeket a problémákat a legtöbbször könnyen lehetett kezelni. Visszatekintve, sikerként kell értékelnünk azt, hogy az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola viszonylag rövid idő alatt élen járó lett a korszerű számítástechnikai eszközök alkalmazásában a középiskolák között. E siker elérését az alábbi tényezők segítették:

- az iskola vezetése kiemelten támogatta a fejlesztéseket, és segített a konfliktusok megoldásában;
- határozott elképzeléseink voltak a fejlesztési tervekben, és anyagi forrásainkat koncentrálni, optimálisan tudtuk felhasználni a megvalósítás során;
- nem az eszközök öncélú birtoklása, hanem az oktatási tervek megvalósítását tartottuk fontosnak, ezért – több év alatt ugyan, de elértük céljainkat;
- megfelelően képzett szakembereink voltak, illetve vannak egyrészt a kiterjedt hálózat és eszközpark üzemeltetéséhez, másrészt a tanulók és a tanár szakos hallgatók színvonalas oktatásához;
- nem féltünk kipróbálni és alkalmazni a legújabb eszközöket (például wifi, digitális tábla stb.);
- valamennyi munkaközösségben voltak olyan tanár kollégák, akik támogatták a terveket, és annak megvalósításában szívesen közreműködtek.

Szatmári Kálmán

A kérdezés, kételkedés, csodálkozás és szabadság tantárgya: a filozófia

A tantárgy, amely a magyar középiskolások számára a filozófiai alapismeretek elsajátítását lehetővé teszi, *bevezetés a filozófiába* címmel választható. Azok a középiskolások, akik a tanulmányaik utolsó két évében erre igényt tartanak, heti két órában alternatív tantárgyként választhatják többek között ezt a tantárgyat is. Ha két tanéven át heti két órában tanultak filozófiát, és sikeresen megfeleltek a követelményeknek, érettségizhetnek is belőle. A lehetőség tehát adott mindenki számára, de csak kevesen élnek vele. Az elmúlt évek tapasztalata szerint a magyar középiskolásoknak csupán 10-15%-a választja a „tudományok királynőjét”.

Arra a kérdésre, hogy mit is tanítanak filozófiaként Magyarország közép-fokú iskoláiban, nagyon nehéz válaszolni. De nem azért, mert nem egységesek a követelmények, vagy túlságosan is nagy a tanárok szabadsága a tananyag megválasztásában. Sokkal inkább a tantárgy specifikus sajátosságai nehezítik az egyértelmű választ. A filozófia tanításának – következőképpen tanulásának – módszertani adottságai ugyanis alapjaiban különböznek minden más tantárgy tanításától. Hogy csak a legfontosabbat említsem: a filozófiának abban az értelemben nincs körülhatárolható, birtokba vehető tárgya, egzakt „eredményei”, mint bármely más tudománynak. Sőt még a vizsgálati módszerek tekintetében sincs szakmai konszenzus a különféle filozófiai iskolák között.

Így e tantárgy esetében a tanítás talán legfőbb nehézségét az jelenti, hogy milyen filozófiafogalom nevében szólal meg a tanár. A megszólalás (vagyis a tanítás) zsinórmértéke számomra – ebből következőleg a Radnóti-gimnázium e tantárgyat választó diákjai számára is – a filozófiai hermeneutika; ennek eleven gyakorlata biztosítja a napi tanítási gyakorlat megfelelő háttérét. Mindenekelőtt azért, mert általa biztosítható a kérdezés prioritása a válaszok diktátumával szemben. Hans-Georg Gadamer nagyon tisztán szól erről *Igazság és módszer* című művében: „Kérdezni annyi, mint feltárni és nyitottá tenni. Ellentétben a vélemények szilárdságával, a kérdezés

ingataggá teszi a dolgot, lehetőségeivel együtt. Aki képes a kérdés »művészetére«, az képes védekezni az uralkodó véleménynek kérdést elnyomó hatalmával szemben” (Gondolat, 1984).

A Radnótiban végzett munkám során arra törekszem, hogy nyilvánvalóvá váljon mindenki számára: a filozófia nem élet- és emberidegen teória, ahogy ez gyakran látszik, hanem egy immár több mint 2500 évvel ezelőtt született magatartásforma. Olyan beállítódás, mely alapvetően a kételkedésre vagy – ami ennek édestestvére – csodálkozásra tanít. A kételkedés tudományát éppúgy, mint a csodálkozás képességét pontosan azzal jellemezhetjük, hogy kimozdítanak bennünket megszokott életvitelünkéből, természetes beállítódásunkból, és újszerű, mindaddig ismeretlen tapasztalatokkal gazdagítanak bennünket. Máshogy látjuk bennük és általuk önmagunkat, illetve a minket körülvevő világot.

Heidegger sorai juthatnak erről eszünkbe: „A filozófia igénye sohasem háríthatja el önmagától az önkényesség látszatát – sohasem, amíg a filozófiával úgy találkozunk, mint ami egyfajta tevékenység az ezernyi más közt, amit az ember folytat –, amíg csak egyszerűen tudomásul vesszük a filozófiát ahelyett, hogy olyképp alakulnánk át általa, hogy felfoghassuk: a filozófia csakis a szabadság alapján hajtható végre, s a filozófia végrehajtása magának a legnagyobb szabadságnak a cselekedete” (Societas Philosophia Classica, 1996).

A Radnóti diákjai között mindig is voltak olyanok, akiknek szükségük volt minderre: a kérdésésből, kételkedésből, csodálkozásból fakadó heideggeri értelemben vett szabadságra, s ezért örömmel választották és tanulták a filozófiát. S még olyanok is rendre előfordulnak közöttük, akik nemcsak az iskolában, hanem az OKTV-n is bizonyítják rátermettségüket:

2003	Bartók Imre	12. B	1.
2006	Schuller András	11. B	1.
	Nádas Dávid	12. C	7.
2007	Schuller András	12. B	2.
2008	Papp Roland	11. B	6.

Hegedűs Sándor

Az érzékelés és értelmezés útjain

Az esztétikafakultációról

Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában 1996 ősze óta folyamatosan működik esztétika fakultáció. Ezeken az órákon a 12.-es diákok hetente másfél órában a filozófiailag, művészetelméletileg is reflektált műértelmezés teóriáival és gyakorlatával ismerkedhetnek.

Mint a mesékben, amelyekben tündérek szokták pártfogolni a jó ügyet, ebben a történetben is megjelent két különleges segítő, ezúttal két Mariann: Schiller és Weltner Mariann tanárnők. Weltner Mariann vetette fel először azt az ötletet, hogy önképzőköri formában gimnáziumban is lehetne esztétikával foglalkozni. Sőt mivel a tervezett foglalkozás vezetője – jelen sorok írója – már akkor is különösen híres volt szervezői tehetetlenségéről, Schiller Mariann önként vállalta azt a feladatot is, hogy az akkori igazgatóval, Réz Gábornéval lefolytassa a megfelelő tárgyalásokat, amelyek – a Radnóti-gimnázium szellemi nyitottságához és igényességéhez híven – rendkívül gyorsan zöld utat adtak ennek az izgalmas szellemi kalandnak.

Így 1996. szeptember 6-án – másoddiplomás végzős esztétika szakosként, de még a szakdolgozatírás előtt – igencsak izgatottan léptem be az első esztétikaórára. Ma már tudom, hogy akkor egy olyan történet vette kezdetét, amelyért egy tanár csak különleges hálát érezhet a sors, a saját tanárai, a kollégái és diákjai iránt. Érdeklődő, szabad szellemű és lelki fiatalok között hetente másfél órában olyan témákról lehetett beszélgetni, mint emlékezet, felejtés, tradíció, játék, ünnep, fikció, realitás, nyelvi/művészi teremtőerő, kultúra, ízlés, kritikai gondolkodás, kultúrkritika, dialogicitás, interperszonalitás; archaikus, modern és posztmodern világkép; a náciizmus és a bolsevizmus mint kultúratörlő, illetve kultúrát pervertáló események. Olvastunk együtt Dosztojevszkijt, Tolsztojt, Nadas Pétert, Flaubert-t, Kafkát, Tar Sándort, Pilinszkyt; néztünk együtt Bergman-filmet, hallgattunk Mozartot... És mindeközben élveztük az önként vállalt órákkal együtt járó mindenféle előnyt: eleve érdeklődő 12-15 em-

ber ült körben, akik között soha nem merültek föl fegyelmi problémák (fátylat arra a „néhány” elkésett esszébeadásra!), amikor a szemekben mindig ott csillogott a jelenlét intenzitása, akár az aha!-élmények örömről volt szó, akár egy jól bevált meggyőződést megkérdőjelező gondolatmenet okozta felháborodásról.

Igen, volt számos izgalmas, feszült, hosszan elhúzódó vitánk, amelyekben egyre jobban megtanultunk beszélgetni egymással. És időről időre hihetetlenül jókat nevettünk Platón, Kant, Nietzsche, Thomas Mann és még inkább a saját kérdésfelvetéseink elképesztő praktikusságán. De ezekben a nevetéseinkben is ott volt az a meggyőződés, hogy abban, amit teszünk, egyfajta szép szellemi öncélúság mellett valami olyasmi nyilvánul meg, amire a „felnőtt” életben óriási szükség van: gondolkodásra, érvelésre, finom fogalmi megkülönböztetésre, figyelemre.

Mindezt máshonnan megközelítve: nehéz és igényes művészi és filozófiai szövegekkel találkozva az idegenség tapasztalatában van részünk, és amikor megpróbáljuk ezen idegenségeket megközelíteni, olyan érzékelési és értelmezési utakat járunk be, amelyek rákérdeznek addig bevált és talán reflektálatlanul működő megismerési, megértési stratégiáinkra. Vagyis: a kérdezés, a szellemi megközelítés új mozgásformáit gyakorolhatjuk – és ezekre a tapasztalatainkra a felnőtt élet szinte minden pillanatában szükségünk van. Hiszen mással sem találkozunk, mint új, idegen helyzetek, személyek, szituációk megértésének/megoldásának kihívásaival, és a műértelmezés közben szerzett tapasztalatokat, természetesen nem direkt módon, hanem variálva, adaptálva, belőlük „csupán” ihletet merítve, nagyobb kedvünk, lendületünk lehet az ismeretlenség felől érkező kihívásokkal szembenézni.

És mindezekén túl még ott van egy olyan kérdés, amely talán mindannyiunk számára az egyik legéletbevágóbb: kamaszkorunktól fogva mindhalálíg az egyik legkifürkészhetetlenebb és legtitokzatosabb idegenség mi magunk vagyunk önmagunk számára. Vagyis amíg faggatjuk a műalkotások titokzatos, idegen világát, addig megtanulhatunk bátran, szabadon és autonóm módon gondolkodni és egy más világ iránt érzékenyeknek és nyitottnak lenni. Erre a képességre leginkább akkor lesz szükségünk, ha valamilyen kiszámíthatatlan helyzetben majd önmagunkkal fogunk szembetalálkozni mint „nem ismert tartománnyal”.

Az esztétikaórák szellemi munkáját egészítik ki az esztétikaszakkörökön folyó hosszas műelemzési gyakorlatok. Míg a fakultációs órán inkább az elméleti apparátus megismerése a domináns, addig a szakkörökön közösen kiválasztott tematika szerint addig mélyülünk el egy-egy (élet)mű értelmezésében, míg a szellemi érdeklődés bírja. Foglalkoztunk már ilyen formában biblikus kódok mentén értelmezhető irodalmi művekkel, Dosztojevszkij-regényekkel, Thomas Mann és Nádas Péter

elbeszéléseivel, Tarkovszkij életművével, Tarr Béla, Antonioni, Hitchcock filmjeivel, voltunk együtt opera- és balettelőadáson, moziban, színházban...

1999 és 2004 között az ELTE BTK-n az esztétikát A szakként lehetett felvenni. Ebben az időszakban még heti másfél órában (a finisben heti sokszor másfél órában) dolgoztunk együtt azokkal, akik az írásbeli és szóbeli vizsgára készültek. Nagyon magas színvonalú szellemi munkát igénylő kihívás volt ez: az írásbelin az általános értelemben vett művészi tájékozottságot felmérő tesztkérdések mellett (amelyek a teljesen kortárs kulturális események terén való tájékozottságot is firtatták) több, nehéz irodalmi és képzőművészeti szöveg elemzését is el kellett végezni. A szóbelin pedig Arisztotelész, Lessing, Schiller, Nietzsche, Eichenbaum és Jauss egy-egy hosszú és komplex, meglehetősen komoly filozófiatörténeti és irodalomelméleti tájékozottságot igénylő szövegéről kellett elemző-értelmező beszámolót tartani, majd a művészetértelmezés terén a felvételiző számára különösen fontos területről beszélni.

Tanári pályám legösszetettebb és legnagyobb élményei között szerepelnek azok az órák, amelyeket a szóbeli vizsgák idején, diákjaimra várva az esztétika tanszék folyosóján töltöttem. Izgalom, szorongás, összetartozás, búcsú... És a szóbeli pontszámok helyben történő kihirdetése után a menetrend szerinti júliusi kánikulában a közös fagyaltozások és koccintások...

A fenti időszakban, az érettségi kronológiai sorrendjében az alábbi esztétika fakultációs diákok nyertek felvételt az ELTE BTK esztétika szakára: 1997-ben Schnábel Judit (IV. B); 1998-ban Paróczay Balázs (12. C), Szabadkai Veronika (IV. A); 2000-ben Jellinek Gyöngyvér (12. C), Molnár Cecília (12. C), Sebők Borbála (12. B), Gárdos Bálint (12. B), Vince Máté (12. B); 2001-ben Dézsi Judit (12. B), Horváth Lili (12. B); 2002-ben Salgó Ella (12. C), Turai Katalin (12. A); 2003-ban Diószegi Nóra (12. C), Farkas Márton (12. C), Komáromy Dávid (12. C), Vilcek Andrea (12. B); 2004-ben Füzesy Katalin (12. C), Kis-Várday Júlia (12. B), Nagy Lilla (12. A) és Kovács Anna (12. A).

A fenti névsorból a jelenlegi radnóti diákok Sebők Borit mint a színházi előadásokat elemző szakkör vezetőjét (és színházi lapok állandó recenzensét) ismerhetik, az *Élet és Irodalom* című hetilap olvasói pedig az irodalomkritikai rovatban időről időre találkozhatnak Gárdos Bálint és Vince Máté nevével. Jómagam pedig mint nálam sokkal tájékozottabb és naprakészebb olvasottságú kollégákhoz fordulhatok hozzájuk szakmai kérdésekkel.

Felvételre többet nem fogunk készülni, de a művészet befogadásának és értelmezésének élethossziglani gyakorlására igen, amíg csak iskolánk módot ad erre.

A műalkotások és a művészet értelmezésének óriásmetaforája, emblematisztikus figurája évszázadok óta Hermész: az a görög istenség, akinek neve ugyanabból a tőből származik, mint az ógörög *hermeneuein* (megértetni) ige. Ennek a szellemes, agyafúrt, lantot és pánsípot készítő, verset író, szemérmetlen titkokat is kifecseggő, leleményes tolvajnak, istenek és emberek, élők és holtak közötti közvetítőnek, sokszor békeszerző mitológiai alaknak pártfogását kívánták egymásnak az útra kelő görögök. Hadd záruljon hát ez az írás is a művészi szövegek értelmezése labirintusának bátran nekivágó hajdani, jelenlegi és eljövendő vándoroknak szóló ősi/mindig új formulával: „Jó Hermészt! Koinosz Hermész!”

PUBLIKÁCIÓIMBÓL

- Beke Judit [Beke Judit: a szerző leánykori neve]: „*Visszafogad az ősi rend*” (*Pilinszky János: Ének a kőszívű királyról*). In *Határ*, IV. (új) évf., 3. szám, 1995. június, 129–147. o.
- Beke Judit: *A toronytól a kőig* (*Thomas Mann: A kiválasztott*). In *Műhely*, XXIV. évf., 2001/3., 71–78. o.
- Beke Judit: *A valóság megváltása?* (*Andy és Larry Wachowski: Mátrix I–II.*). In *Pannonhalmi Szemle*, XI. évf., 2003/3., 97–112. o.
- Beke Judit: *A néven szólítás ünnepe* (*Bibliai témák és motívumok*). In *Iskola-kultúra*, XIII. évf., 2003/6–7., 3–17. o.
- Balassa Péter: *Magatartások találkozója* (*Babits, Kosztolányi, Móricz*). Balassi Kiadó, 2007. Szerkesztette és az *Átok és panasz* című függelék (159–211. o.) írta: Szarka Judit.

Szarka Judit

Társadalom és kultúra

bevezetés a szociológiába

2002 óta választhatnak szociológia fakultációt a 12.-es diákok a Radnótiban. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy ketten taníthatjuk ezt a tárgyat. Mivel egyikünk szociológiát végzett, másikunk kulturális antropológia szakon szerzett diplomát, lehetőségünk nyílik arra, hogy mindkét diszciplína szemléletmódját és eredményeit beépíthessük a tananyagba.

Beletelt egy-két évbe, míg kialakult, hogy e két tudományterületből mi minden dolgozható fel középiskolás keretek között. Nyilvánvalóvá vált, hogy heti két órában, az iskolanap végén, az egész napos tanulásban „megfáradt” résztvevőknek aligha lehetséges elméleti irányultságú órákat tartani. Igyekeztünk tehát minél több ponton kapcsolódni a diákok mindennapi tapasztalataihoz, és lehetőség szerint interaktív formában feldolgozni az egyes témákat. Mivel mindketten angoltanárok vagyunk, a tananyag kidolgozása során gyakran hagyatkoztunk a nyelvtanítás módszertani eszköztárára.

A szociológia és az antropológia bizonyos alterületei állandó részét képezik óráink anyagának, így minden évben szentelünk néhány alkalmat a szociálpszichológiának, a médiaszociológiának, a szocializáció téma-

körének, valamint a Kárpát-medence etnikai sokszínűségének, a magyarországi cigányság kultúrájának, illetve társadalomtörténeti kérdéseknek. Természetesen a tanév elején mindezt megelőzi annak rövid áttekintése, hogy tulajdonképpen mi mindennel foglalkozik, és milyen módszerekkel dolgozik a szociológia, illetve az antropológia.

A fenti témákon túl minden évben felmerülnek újabb izgalmas kérdések is, így ismerkedtünk már a vallásszociológiával, kutatásmódszertannal, ebben a tanévben pedig egyes társadalomismereti kérdések, a hajléktalanok ügye, illetve a városszociológia témája hozott új színt a tananyagba.

Az első félév végén a diákok életútinterjút készítenek egyik nagyszülőjükkel, esetleg dédszülöjükkel, különös hangsúlyt fektetve arra, hogy az illető hogyan élte meg a 20. század különböző történelmi fordulópontjait. Ennek kiegészítéseképpen a családfájukat is elkészítik. Nagyon gyakori tapasztalat, hogy az interjú elkészítése során a diákok rengeteg új dolgot megtudnak nagyszüleikről, családjuk történetéről; saját bevallásuk szerint többségük számára nagy élményt jelentenek ezek a beszélgetések.

Reméljük, hogy a kurzus hozzájárul a diákok látókörének tágításához, szemléletmódjuk formálásához, és segítségükre van abban, hogy felelős, a közügyek iránt érdeklődő állampolgárokká váljanak.

Köves Katalin – Károlyi Júlia

Az osztályfőnöki munka múltja és jelene iskolánkban

Az osztályfőnökök szerepe minden iskolatípusban, bármely tanulói korcsoportban meghatározó. A szakmai munkaközösségek beszámolóí mellett elengedhetetlen az osztályfőnöki munkaközösség munkájának bemutatása is.

Iskolánk 12 évfolyamos, hatévestől tizennyolc éves korig járnak hozzánk diákok: sokáig körzetes alsó tagozat, felső tagozat és négyosztályos gimnázium működött. Az általános iskolában 4 alsó tagozatos, 8 felső tagozatos, a középiskolában 16 gimnáziumi osztály volt. Az osztályfőnöki munkaközösség a 28 osztály vezetőiből állt. Akkor még külön munkacsoportot alkotott az általános iskolai és a gimnáziumi közösség. A különböző

korcsoportok feladatrendszere jellegzetes különbséget mutatott. A hetvenes évek végén Lukács Sándor igazgató Kiss Zsuzsannát bízta meg a munkaközösség vezetésével, a két csoport munkájának koordinálásával. Ő 1996-ig végezte ezt a munkát. 1990-ben iskolánkban szerkezetváltotást hajtottunk végre: bevezettük a nyolcosztályos gimnáziumi formát. Ebben a tanévben egyetlen ilyen osztály indult, majd két év múlva elkezdtük a hatosztályos gimnáziumi képzést is, szintén egy osztállyal. A következő tanévekben felmenő rendszerben két nyolc évfolyamos és egy hat évfolyamos osztályt indítottunk. Így fokozatosan megszűnt a négyosztályos gimnázium és az általános iskola felső tagozata, ezzel együtt a beiskolázási körzet is. Ebben az időben egy osztályfőnök 8, illetve 6 évig állhatott osztálya élén, így figyelemmel kísérhette a rábízott gyermekek sorsának alakulását a gyermekkortól a felnőtté válásig. Ugyanakkor ez a rendszer leszűkítette az osztályfőnöki feladat vállalásának lehetőségét, mivel a nyolcosztályos gimnáziumban osztályfőnökségre csak olyan tanárt kérhettek fel, aki 8 éven át tanítja a tanulókat valamelyik tárgyból. Így csak magyar, történelem vagy matematika szakos lehetett osztályfőnök. A hatosztályos gimnáziumban ez már a természettudományokat tanító tanárokkal bővült. Az utóbbi években további újszerű megoldásokkal szélesítettük a lehetőségeket:

- egy osztálynak két egyenrangú osztályfőnöke lehet;
- a 11. és 12. évfolyamokon mentori rendszer működhet;
- az osztályfőnökséget két tanár 4+4, 6+2, 2+6 szerkezetben vállalhatja;
- minden osztályfőnöknek van helyettese, aki segít a feladatok ellátásában, bármilyen szerkezetben is dolgoznak.

Az átalakult szerkezetben egyetlen 26 fős csoportot alkotott az osztályfőnöki munkaközösség. 1989-től Réz Gáborné igazgató Kiss Zsuzsanna mellé felkérte Széplaki Györgynét is e nagy létszámú munkaközösség vezetésére. A munkaközösség évente két alkalommal tart teljes létszámú értekezletet. Ezenkívül az osztályfőnökök meghatározott rendben tartanak nevelési értekezletet az osztályaikban tanító tanárokkal, esetenként az időközben felmerülő problémák miatt pedig rendkívüli értekezletet hívnak össze. Ez az együttműködés nemcsak a nevelési kérdések megvitatása miatt elengedhetetlen, hanem a tanulók személyiségének sokoldalú megismerése, képességeinek hatékony fejlesztése, tehetségének kibontakoztatása érdekében is. Csak egy nyitott, egymásra figyelő tanári közösségben biztosítható a tanulmányi, a művészeti, illetve a sportra nevelés, és csak így érhetők el magas szintű szakmai eredmények.

A munkaközösség szakmai eszköztára folyamatosan bővül. A hivatalos előírások (a hatályos oktatási törvény, iskolánk pedagógiai programja, szervezeti és működési szabályzata, a munkaköri leírás) mellett számta-

lan, iskolánkra jellemző, korosztályokra lebontott dokumentum készült. Ilyen a házirend, az osztályfőnöki tanterv, az osztályfőnökök tevékenységi jegyzéke, a szülői értekezletek ajánlott „forgatókönyve”, a vizsgák rendje, a magatartás értékelése stb. Külön említést érdemel a munkaközösség kezdeményezése nyomán iskolapszichológusunk, Járó Katalin segítségével 2001-ben elkészült *Az együttműködés etikai normái* című kiadvány. Ezt mindenki megkapja, aki a tanulók nevelésének folyamatába bekapcsolódik. Ezek a dokumentumok megtalálhatók az iskolában nyomtatott formában, illetve elérhetők az interneten.

Az osztályfőnöki munkaközösség tagjai határozottan képviselik a nevelési programban megfogalmazott elvárásokat. Ezek röviden összefoglalva:

Az ifjúság nevelésének alapja a tradicionális európai értékrend. Ennek erkölcsi értékei a mindennapi élet irányítójává válnak egy jót építő, az igazságot érvényre juttató közösségben. Így kialakulhatnak azok a viselkedési normák, szokások, amelyekre az embernek a társadalomba való beilleszkedés során szüksége van.

A Radnóti tantestületének mindenkor megfogalmazott nevelési célja ennek az értékrendnek a közvetítése, ám az évek során a társadalomban végbemenő gazdasági, szociális és politikai változások leképeződtek az iskolai közösségekben, megfogalmazódtak a nevelési programokban is.

Idézet a Művelődési Minisztérium hetvenes években kiadott *Az általános iskolai nevelés és oktatás terve* című segédkönyvéből: A nevelési folyamatban „formálódjék a tanuló marxista-leninista világnézeti meggyőződése.” A nyolcadik osztályt elvégző tanuló „lássza az összefüggést

a világnézet és a szocialista társadalom építése között, értse a világnézeti harc lényegét, fontosságát.” „A szocialista hazafiság és a proletár internacionalizmus hassa át erkölcsi arculatát, magatartását.”

A legújabb ajánlásokat a szociális és életvitel-kompetenciák címszó alatt olvashatjuk: „A NAT 2007 fejlesztési követelményeinek középpontjában a kulcskompetenciák fejlesztése áll. A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre a személyes boldoguláshoz és fejlődéshez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez mindenkinek szüksége van. Kiemelkedően fontos a tanulási kompetenciák fejlesztése, mert a naprakész tudás, az új helyzetekhez alkalmazkodni tudó cselekvőképesség egész életen át tartó tanulást feltételez. (A tanulási kompetencia itt a személyiség teljes fejlődését, fejlesztését jelenti.)”

A két idézet két különböző nyelven szól az iskolai nevelés elvárt céljairól. A Radnótiban az elmúlt 50 év alatt megéltük, mi több, zökkenőmentesen túlélünk a változásokat, hiszen a fentebb említett általános érvényű erkölcsi értékek a hivatalosan megfogalmazott előírások fölé emelkedtek, a kontinuitást pedig egyetlen cél biztosította számunkra: tisztességes, becsületes, másokat tisztelő embereket neveljünk. A korábbi években gyermekeink fejlődése könnyebben követhető, irányítható volt, mivel „kevesebb dimenzióban” és „kisebb fordulatszámmal” élték meg az iskoláskort. Akkor az iskolának és benne a tanároknak domináns szerep jutott. A mai világban a felmérhetetlen mennyiségű és sebességű információáradatban a tanulók életének csak csekélyebb részét jelenti az iskola, és ezzel együtt a tanárok szerepe is jelentősen átalakult. Ez a kihívás megújulást, naprakész tudást igényel a tanároktól.

A nevelési folyamatban alapvetően fontosnak tartjuk az alábbi követelményeket:

- az ember, az emberi munka megbecsülése;
- a saját és a mások kulturális értékeinek tisztelete;
- az egészséges, káros szenvedélyektől mentes életvitel;
- a környezeti ártalmak tudatos elkerülése;
- a természet szeretete és védelme.

Az itt felsorolt célok csak úgy érhetők el, ha a tanár a nevelési folyamatban mindenkor jelen van, és saját személyiségével is vállalja az értékek közvetítését. Ilyen, alapvetően meghatározó érték:

- a családi életre nevelés, a szülők szeretete és tisztelete, az idősező ember elfogadása és támogatása, a másság tiszteletben tartása;
- az iskola követelményeinek teljesítése, hagyományainak ápolása, Radnóti szellemének megőrzése;
- az iskolai közösséghez való tartozás fejlesztése;
- a hazaszeretet erősítése, nemzeti értékeink megbecsülése.

Kapcsolatteremtés a szülőkkel

A gyermek harmonikus fejlődésének első és alapvető feltétele a szeretetteljes családi háttér. A családon belüli munkamegosztás, az egymásra támaszkodás, az egymástól való függés, ugyanakkor a családtagok közötti kölcsönös tisztelet és megbecsülés kialakítja az alkalmazkodókészséget. A tudatosan következetes szülői nevelés pedig szilárd erkölcsi alapokat teremt. Ezért meg kell ismerni a gyermek családi hátterét, meg kell ismerkedni a szülőkkel, testvérekkel, adott esetben a nagyszülőkkel is. Így válhat az osztályfőnök a szülők nélkülözhetetlen partnerévé, hiszen csak velük egyetértve tudja a kitűzött célokat és feladatokat megvalósítani.

Régen: a család és az iskola	Most: együttműködés a szülőkkel
– kötelező családlátogatások – iskolaszintű közös esti fogadóórák – ellenőrző könyv – hivatalos levelezés – telefon	– közös rendezvények szülőkkel, tanulókkal (kirándulás, alkalmi műsorok) – „háromoldalú” beszélgetések: tanár, diák, szülő – osztályszintű fogadóórák – ellenőrző könyv – hivatalos levelezés – telefon – osztályhonlap – e-mail

Közösség- és személyiségfejlesztés

A személyiség fejlődésének egyik alappillére a helyes szocializáció. A gyermekközösségek alakítása, formálása meghatározza a benne élők viselkedését, ugyanakkor jó közösség csak másokért szolidaritást vállaló, kreatív egyénekből alakulhat ki. Hogy melyik élvez elsőbbséget, az egyén érdeke vagy a közösségé, gyakori vitára adott alkalmat az elmúlt évtizedek pedagógiai-politikai felfogásában. Tény, hogy egyik sem létezhet a másik nélkül, egymásra kölcsönösen hatással vannak, ezért a gyermek személyiségének fejlesztésében a két érdek helyes egyensúlyban tartása alapvető fontosságú osztályfőnöki feladat. A mi iskolánkba járó diákság nagy létszáma megnehezíti az egységes közösség kialakítását, ugyanakkor a sokféle korosztály együttélése lényegesen több lehetőséget kínál, amit minden időben jól kihasználtak az iskola-vezetés tagjai, az ifjúsági vezetők és az osztályfőnökök. Folyamatosan működik például a patronáló osztályok együttműködése, a kisebbek

korrepetálása, az ifivezetők munkája, a különböző korosztályok közötti versenyek lebonyolítása stb.

Régen: közösségi munka		Most: önkéntes munka	
Osztályszintű	Iskolaszintű	Osztályszintű	Iskolaszintű
– rajgyűlés	– csapatgyűlés	– kirándulás	– nomád tábor
– őrsgyűlés	– diáksparlament	– klubdelután	– evezős túra
– KISZ-gyűlés	– úttörőtábor	– játékdélután	– természetkutató tábor
– kirándulás	– KISZ-építőtábor,	– ünnepi műsorok	– sítábor
– klubdelután	– KISZ vezetőképző	(anyák napja, karácsony)	– akadályverseny
– játékdélután	tábor	– osztálytábor	– programok a DÖK
– ünnepi műsorok	– úttörők akadály-	– erdei iskola	irányításával
(anyák napja, karácsony)	versenye	– külföldi diákcseré	– sportrendezvények
– falukutató tábor	– gyermeknapj játékdélután		– showhajtás
	– programok a KISZ-vezetőség irányításával		

Szocializáció iskolán kívüli programokon

Régen		Most (ajánlott tevékenységek)	
Osztályszintű	Iskolaszintű	Osztályszintű	Iskolaszintű
Kötelező kapcsolatfelvétel:	Kötelező részvétel:	– patronálás az idősök szociális otthonában	Nemzetközi kapcsolatok:
– gyárlátogatások	– társadalmi munkák	– idős kollégák segítése	– Comenius-iskolák közötti együttműködés, TAPAS,
– társadalmi munka	üzemekben, termelőszövetkezetekben, állami	– segítség a Vakok Intézetében, állami gyermekotthonokban	Min-e-max programok
üzemekben, termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban	– honvédelmi nap	– a fogyatékkal élők megismerése, integrálása	– a kárpátaljai és csángó diákok anyanyelvi tábora
Ajánlott tevékenység:			– polgár az európai demokráciában
– kapcsolatfelvétel szocialista brigádokkal, a honvédség egyes alakulataival			– nemzetközi diákcserék
– patronálás a Vakok Intézetében és az idősek otthonában			

Kulturális rendezvények, versenyek

A hagyományok ápolása, a környezetünk megismerése és védelme az osztályfőnökök kiemelten fontos feladata. Ehhez kapcsolódnak a különböző ünnepek, a Radnóti-napok magas színvonalú előadásai, a Radnóti-házi versenyek, a hagyományos hangversenyek, művészeti bemutatók, kiállítások, az iskola évkönyvének elkészítése, egészségnap, környezetvédelmi versenyek stb. A felsoroltak iskolaszintű rendezvények, de az osztályfőnökök szervező- és támogató munkája nélkül nem valósulhatnak meg.

Régen	Most
– iskolai ünnepélyek (három tavasz ünnep, nov. 7.) – szalagavató bál – csapatgyűlések – osztályszínpadok vetélkedője – Radnóti-versenyek – Ki tud többet Radnótiról? – irodalmi kávéház – vers- és prózamondó verseny – szaktárgyi versenyek (házi, regionális, országos) – iskolanap – fordított nap (a tanulók tartották az órákat) – Radír iskolaújság	– iskolai ünnepélyek (márc. 15., okt. 23.) – szalagavató bál – Radnóti-nap – karácsonyi hangverseny – környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi projektek – egészségnapok, drogprevenciós rendezvények – diákszínpad-vetélkedő – összművészeti fesztivál – Ki mit tud? – vers- és prózamondó verseny – szaktárgyi versenyek (házi, regionális, országos) – filmklub – Radír, évkönyv

Dokumentumok, adminisztráció

Régen	Most
– osztályfőnöki tanmenet készítése – osztályfőnöki jelentés írása félévenként – az ellenőrző könyv kitöltése, osztálynapló vezetése, hiányzások könyvelése, anyakönyv megírása – feljegyzések a tanuló testi és szellemi fejlődéséről – feljegyzések a családlátogatásról – jellemzés az iskolából távozó tanulókról – osztályfőnöki jellemzés írása és a KISZ-jellemzés felügyelete felsőfokú intézményben tovább tanuló diákokról; a beiskolázás irányítása, ellenőrzése	– az ellenőrző könyv kitöltése, osztálynapló vezetése, hiányzások könyvelése, anyakönyv megírása – dokumentálható kapcsolatfelvétel a szülőkkel (választható: papíralapú, e-mail) – jellemzés a külföldi egyetemekre jelentkező diákokról – pályázatok írása – továbbtanulással kapcsolatos tájékoztatás, irányítás, fakultáció választása

Néhány példaértékű programot kiemelünk, amelyeket az osztályfőnökök támogatása, segítsége és együttműködése nélkül nem lehetett volna megvalósítani, és amelyek hosszú távon építő hatással voltak/vannak nevelőmunkánkra:

- a 22 éve megrendezésre kerülő Radnóti tudományos diáknap, szervező: Kiss Zsuzsanna;
- a kárpátaljai és csángó gyermekek 20 éve működő magyar anyanyelvi tábora; szervező: Matskási Istvánné;
- 1998-ban 80 kárpátaljai árvízkárosult gyermek vendégül látása, tanítási időben, a segélyadományok eljuttatása; szervezők: Széplaki Györgyné, Matskási Istvánné, Molnár Katalin és Mozer Tamás;
- 1996 óta működő környezetvédelmi, természetkutató táborok; szervező: Balázs Katalin;
- nemzetközi környezetvédelmi és környezeti nevelési programok az „EU Comenius-iskolák közötti együttműködések” program keretében; szervezők: Kropog Erzsébet és Honyek Gyula;
- 2001-ben és 2003-ban egészségnap az iskolában; szervezők: Széplaki Györgyné és Járó Katalin;
- a fakultatív történelemtanítást kiegészítő régésztáborok: 1985 és 1988 között Szentendre, Villa Rustica-tábor; szervezők: Maucha Imre, Vég Gábor, Kropog Erzsébet; 1986 és 2001 között Visegrád, szervezők: Kósa Jánosné, Nagy Pirokska, Poros András, Eich László;
- nagy hagyományú, tömeges létszámú nomád táborok; szervezők: Schiller Mariann, Eich László és Sziklai Gábor;
- nagy kitartást és fizikai erőnlétet kívánó evezős táborok, szervezők: Tomcsányi Péter és Gulyás János;

- a Radír iskolaújság és az évkönyv szerkesztése: Schiller Mariann;
- *Nobel-díjasok a világban* kiállítás; szervező: Kiss Zsuzsanna (megnyitás: 1986).

Említésre méltók továbbá a jellegzetesen radnóti programok, az évről évre egyre nagyobb számban megrendezett szakmai jellegű táborok. Az elmúlt nyáron, 2008-ban például 37 különböző táborban vehettek részt tanulóink.

Iskolaszintű	Osztályszintű
– Kölyök Kajak evezős tábor, alsó tagozat + 5. évfolyam	– erdei iskola, 1. osztály
– sporttábor, alsó tagozat + 5. évfolyam	– erdei iskola, 2. osztály
– szörf-tábor, alsó tagozat + kisgimnázium + 9. évfolyam	– erdei iskola, 3. osztály
– Vackor-tábor, alsó tagozat + kisgimnázium	– erdei iskola, 4. osztály
– nomád tábor, kisgimnázium	– osztálytábor, 4. osztály
– természetkutató tábor, kisgimnázium + ifik	– osztálytábor, 5. A
– kárpátaljai és csángó anyanyelvi tábor, kisgimnázium + ifik	– osztálytábor, 5. B
– magyarnyelv-oktatás a csángóknál	– erdei iskola, 6. A
– vízi vándortábor, 8. évfolyam	– osztálytábor, 6. B
– vízi vándortábor, 9. évfolyam	– osztálytábor, 7. B
– vízitúra, középiskola	– erdei iskola, 7. B
– vízitúra, 12. évfolyam	– osztálytábor, 8. B
– matematikátábor, 5. évfolyam	– osztálytábor, 8. C
– matematikátábor, 9. évfolyam	– osztálytábor, 9. B
– matematikátábor, ifik	– osztálytábor, 9. C
– Ósükösd, középiskola + öregdiákok	– osztálytábor, 10. B
– 78É – kreatívfejlesztés, középiskola	– osztálytábor, 11. A
– vándortábor, középiskola + öregdiákok	– osztálytábor, 11. B
	– osztálytábor, 12. A

Kiss Zsuzsanna, Széplaki Györgyné

A könyv végén található tanári névsorban dőlt betűvel emeltük ki annak a közel 150 kollégának a nevét, akik az elmúlt 50 évben az osztályfőnökség munkáját végezték.

„Pár lépcső felfelé...”

Az iskola könyvtáráról

Az 1961–1962-es tanévről megjelent évkönyvben három kolléga neve mellett bukkannak fel a könyvtárosi teendők az „Egyéb iskolai munkája” rovatban: Máté (Brunner) Judit (orosz–francia) „ifj. könyvtáros”, Pálinkás Lorándné (történelem) az „ált. isk. kvtár vezetője”, Kovács Istvánné Cherny Pelagija (magyar–latin–orosz) pedig egyszerűen csak „könyvtáros” – feltételezhetően a tanári könyvtár kezelője. Mindhárman tanári – sőt osztályfőnöki – feladataik mellett végezték ezt a tevékenységet. Máté Judit és Pálinkás Lorándné tollából rövid beszámolót is olvashatunk az ifjúsági könyvtárról, amelyből kiderül, hogy az állomány a tanév végén 3405 kötet; a rendszeres olvasólétszám 431 fő (a teljes diákság körülbelül 35%-a); az olvasók a kötelező olvasmányokon kívül leginkább a történelmi regényeket, földrajzi ismeretterjesztő műveket, modern irodalmat és

művészettörténeti kiadványokat keresik; s hogy több lelkes tanuló is rendszeresen segíti a könyvtárosok munkáját.

Az 1962–1963-as tanévben a könyvtárak egy függetlenített könyvtáros-tanár, Ruszinyák Márta magyar–könyvtár szakos kolléga kezébe kerültek, aki nagy hozzáértéssel és az iskolai könyvtárügy iránti elhivatottsággal kezdett neki a munkának. Igyekezett a tananyaghoz kötelezően tartozó olvasmányokon kívül eső ismeretterjesztő műveket, szép- és szakirodalmat is az olvasók kezébe adni. Kiemelten nagy figyelmet fordított a tanulók irodalmi műveltségének, látókörének tágítására, a kortárs irodalom népszerűsítésére. A mindennapos kölcsönzésen túl olvasómozgalmat, versbarátkört indított, író-olvasó találkozókat, könyvankétokat szervezett. A könyvtárak állományáról 1963-as adataink vannak: az ifjúsági részleg 3800, a tanári könyvtár 5057 kötettel rendelkezett. Figyelemre méltó, hogy 70 különböző lap és folyóirat segítette a tanárok oktató-nevelő munkáját.

Ruszinyák Márta 1967-ig működtette iskolánk könyvtárait. Ezután hosszabb ideig újra kényszermegoldásokra kényszerült az iskola (és valószínűleg a könyvtárosi feladatokkal megbízott munkatársak is): egészen 1976-ig megint nem szakirányú végzettségű kollégák igyekeztek tanári munkájuk mellett megfelelni a könyvtárosi feladatoknak is; 1967 és 1971 között Fekete Olga (magyar–orosz), 1971 és 1975 között Vihar Judit (magyar–orosz–japán), 1975–1976-ban Szidiropuloszné Kolczonay Katalin (magyar–orosz) ez irányú tevékenységéről van tudomásunk. A hatvanas-hetvenes években a tanári könyvtár állománya a jelenlegi magyarszertár és az előtte lévő tanári társalgó területén „gyült”, az ifjúsági könyvtár elhelyezéséről nincs pontos információnk, némelyek úgy emlékeznek, hogy talán a KISZ-klub adott helyet a könyveknek, de a gyakorlatban leginkább a szaktanárok „kölcsonöztek” a diákoknak az iskolai állományból.

1976-ban azután új korszak kezdődött.

A könyvtár állandó, nagy alapterületű helyet kapott, s noha az alagsor nem ideális, pláne méltó hely egy könyvtár számára, mégis jelentős előrelépés volt ez. A könyvek kulturált és szakszerű elhelyezése mellett létrejött egy olvasóterem is. Összevonták a tanári és ifjúsági részlegek anyagát, így megszűntek az átfedések, és nagyobb állománnyal, ésszerűbb kihasználtsággal tudott megindulni az egyesített könyvtár. S végül, de elsősorban újra szakirányú végzettségű könyvtáros került az iskolába (s nyugdíjba vonulásáig – közel 30 évig – maradt is), aki immár nem tanított és „könyvtároskodott”, hanem fordítva: főállású könyvtárosi teendői mellett tanított is.

Ettől kezdve egész nemzedékek nőttek föl a Radnótiban, akik számára az iskola könyvtára Szinyákovich Györgyné „Inci néni” nevét idézi fel. S teljes joggal. Inci nemcsak évtizedeken át működtette mai könyvtárunkat, de ő volt a létrehozója, felfejlesztője is. Az emlékkönyv kapcsán azért kerestem fel őt, hogy felidézzük a „hőskort”, az indulást és a folytatást.

– Elnézést kérek, de egy kicsit személyes jellegű bevezetéssel fogom kezdeni a beszélgetésünket. Engem kétszer sodort melléd a jó sorsom. Először 1979-ben, amikor ötödéves orosz–könyvtár szakos tanárjelöltként a könyvtári gyakorlatomat nálad végeztem. Másodszor pedig 1997-ben, amikor először csak segítőként, majd 1999-től már teljes jogú munkatársadként vehettem részt a könyvtár munkájában. Bátran mondhatom, hogy amit a könyvtárasság gyakorlati részéről tudok, azt tőled tanultam, s ma már azon dolgozom, hogy méltón gondoljam azt a hatalmas fizikai és szellemi értéket, amit a Radnóti könyvtára jelent. Igyekszem a tőled tanultakat átadni új munkatársaimnak, Bayer Évának és Megyeri Andreának. Hogy kezdődött? Egyáltalán hogy lettél könyvtáros, és főleg: hogy lettél a Radnóti könyvtárosa?

– Nos, akkor én is néhány személyes mondattal kezdem, de úgy érzem, ezt el kell mondanom. Vidéken nőttem fel, nagymamám és édesanyám neveltek. Az első meséskönyvet – sok kép, kevés szöveg – nagykám olvasta fel, és két nap múlva fújtam az egészet. Abból a mesekönyvből tanultam meg olvasni. Az iskolás éveim csodásak voltak, annak ellenére, hogy szegények voltunk. A faluban én voltam az első ösztöndíjas. Egy remek gimnáziumban tanultam Kunszentmiklóson, majd az ELTE magyar–orosz szakának elvégzése után ugyanott tanítottam. Nagyon szerettem tanítani.

– *Hogy kerültél mégis Budapestre?*

– Majoros Jóska bácsi volt a latintanárom, majd szakfelügyelőm s atyai mentorom. Nagyon sokat köszönhetek neki. Soha el nem feledem. Jóska bácsi a Radnótiban dolgozott, és agitált, hogy menjek én is oda. Ekkor még ellenálltam, mert úgy gondoltam, az osztályterem nem kamaraszínház, ahol a nézők a diákok, a tanár pedig a színész. Ebben bizonyára sokan nem osztják a véleményem, de én akkor a gyakorlóiskolát egy kicsit ilyennek képzeltem.

Szóval a Radnóti helyett az Országos Széchényi Könyvtárba kerültem, idegen nyelvi címleíróként. Így kerültem kapcsolatba a könyvtárral. Remek társaság, szép és hasznos munka, csak az volt a baj, hogy normában kellett csinálni. Egyheti adaggal két nap alatt végeztem, és aztán csak ültem. Amit nem bírtam. Sóvárogtam a sulí után, megnéztem az egész könyvtárat, tárolást, restaurálást, adrémt, zárt anyagot, levéltárat, plakátgyűjteményt, mindent. De továbbra is unatkoztam. Ezt látta a főnököm, és beíratott az ELTE posztgraduális könyvtáros szakára, amit két év alatt el is végeztem. Büszke is voltam. Elkezdtem lengyelül tanulni – jutalomból kiküldtek Varsóba és Krakkóba könyvtárt nézni, tolmács nélkül. Az szuper volt. A hiányérzetem azonban továbbra is megmaradt.

Aztán egy kártyaparti alkalmával – úgy emlékszem, 1976-ban történt – Majoros Jóska bácsi azt mondta, nem nézi tovább a kínlódásom, másnap 10-re menjek be Lukács Sándorhoz – „Diri bácsi”-hoz. Bementem. És ott

is maradtam. A csábítás fő trükkje az volt, hogy taníthatok is, amit és amennyit akarok, csak csináljak egy jó, szép könyvtárat. Csúcs! Azonnal úgy éreztem, itt a helyem.

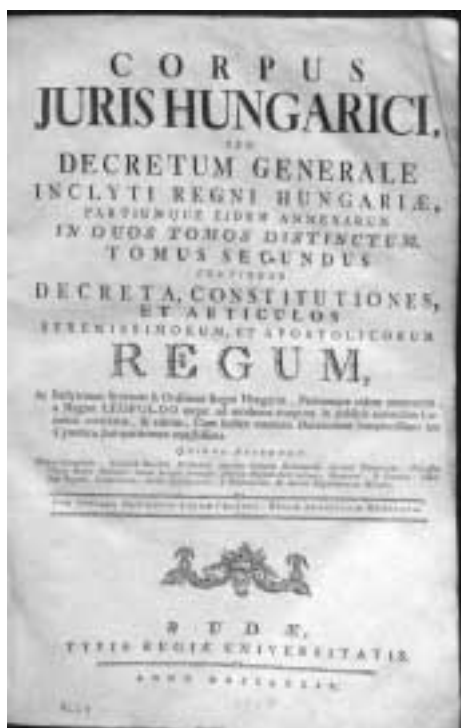
– 1979-ben, a gyakorlatom során számomra az első meglepetés maga a könyvtár léte volt. Gyerekkoromban – édesanyám révén, aki itt tanított – sokszor megfordultam a Radnótiban, s emlékeztem, hogy a mai magyarszertár helyiségében volt a „könyvtár”, de inkább csak úgy tűnt, „könyvek vannak egy szobában”. Ehhez képest 1979-ben már a mai helyen, közel húszszáz állománnyal, igazi leltárral, szép forgalommal, valódi könyvtár működött. Hogy sikerült néhány év alatt ekkora fejlesztést véghezvinni?

– Hát engem is ért egy-két meglepetés, mindjárt azon az első napon. Máris hozzákezek, mondtam Diri bácsinak, csak tessék megmutatni a könyvtárat. Az nincs, csak hely van neki. Sebaj, gyereünk! Első elképedésem: alagsor. Bejárat a tmk mellett, a volt „rádiós” szobán keresztül, pár lépcső felfelé – volt KISZ-klub –, három ablak, alsó szélük a járdára néz. A helyiségben 4 db falhoz állított, összecsukható, négypolcos könyvvállvány. Második elképedésem: és hol vannak a könyvek? „Mindenütt” – hangzott a kedvesen lakonikus válasz.

„Oké! Karácsonyra nyitok” – mondtam. Nem tudtam, mit beszélek... Reggel 7-től délután 5-ig dolgoztam – heti 8 órában tanítottam is –, de december 15-re két szék között ott feszült az elvágni való nemzetiszínnű pántlika. Diri bácsi egy üveg pezsgővel, Németh Marika egy kazalnyi virággal, Jóska bácsi büszke mosollyal érkezett – megnyitottuk a Radnóti könyvtárat. Óriási, de igazi alkotómunka volt.

– Azért részleteznéd ezt egy kicsit? Például tényleg: hol voltak a könyvek?

– Tényleg mindenütt. Összeszedtem a szem előtt lévő könyveket, a szertáraknak kiadott kiadványokat. Valahol az alagsorban meggletem az angolkisasszonyoktól itt maradt, pokoli állapotban lévő, de mára már – legalábbis úgy gondolom – igen értékes könyveket. Megértek volna (és ma is megérnének) egy restaurálást, de erre valahogy sose került sor.

– *A legrégebbi, az 1779-es kiadású Corpus Juris Hungarici 2. kötete néhány évvel ezelőtt méltó helyet kapott a könyvtárban, de valóban még sok nagyon értékes régi könyv „pihen” a raktárban. De térjünk vissza: hogyan tanulták meg a gyerekek, hogy van könyvtár?*

– Gyönyörű plakát hirdette a folyosón, hogy megnyílt a könyvtár, től-ig látogatható. Ofők értesítve... És persze „szájhagyomány” útján is terjedt a hír, de a legjobb hírverés maga a helye volt, mert az ebédlő felé vezető lépcsők melletti ajtón Németh Marika gyöngybetűi mutatták, hogy ez a könyvtár – és ha sokat kellett az ebédre várni, bejöttek és olvasgattak. 70-80 nívós újságot, folyóiratot járattam, minden korosztályra gondolva.

– *Ez költségvetési okokból mára jócskán leapadt...*

– Nagy kár. Szóval egyre többen jöttek, és én igyekeztem a nívósabb irodalom felé terelgetni azokat, akik hagyták magukat. Közben rendbe tettem a leltárt, elindítottam a négyféle (szerzői, cím-, sorozat- és tárgyszó-) katalógust, szóval működött a könyvtár, és működtem én is. Nagyon-nagyon szerettem. Életem legszebb periódusa volt. Miután az új Dexion–Salgó polcokat beszerelték, még egy régi álmom teljesült: különválasztottam a szép- és szakirodalmat.

– *Hányszor bővült, változott a hely maga?*

– Először amikor a volt KISZ-klubból leválasztották a 80-as tantermet, és a maradék részt a könyvtárhoz csatolták. Ekkor került a bejárat a mostani helyére, és ekkor tudtam az alsó részt raktárrá alakítani, ahol el lehetett helyezni a régi folyóiratokat, a selejtezésre váró anyagot, a feldolgozatlan, ajándékba kapott könyveket-tankönyveket. A fenti kis teremben pedig az idegen nyelvi szertárak anyaga kapott helyet. Itt van most a folyóirat-olvasó. A második nagy átalakításnál már te is ott voltál, mikor elbontották a közfalat, amely ezt a külső termet elválasztotta a nagy olvasóteremtől. Az ilyen változás nem kis esemény, nagy öröm, de nagy munka is, hiszen ilyenkor legtöbbször az egész állományt át kell mozgatni.

– *Hogyan gyarapodott az állomány, milyen volt a költségvetésed?*

– Eleinte nagyjából 1000-1200 könyvet tudtam venni az éves keretből. Aztán ahogy emelkedtek a könyvárazok, úgy csökkent ez a szám. De ajándékba is kaptunk kiadványokat, kiadóktól, szülőktől, diákoktól. A raktárban található, feldolgozatlan anyag egy részét egy megszűnt szakszervezeti könyvtárból válogattam. A kilencvenes évek elején a Soros Alapítványtól nyert az iskola támogatást, amiből egy jelentős részt a könyvtár kapott meg.

– *Őrünk egy oklevelet 1989-ből, mely szerint: „A Radnóti Miklós ELTE Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium a fővárosi tanács mintakönyvtár-pályázatán elnyerte a MINTAKÖNYVTÁR címet”. Mi ennek a története?*

– Az Egyetemi Könyvtárhoz tartoztunk. Minden évben jött a revizor, és elégedetten távozott. Gondolom, Réz Erzsí és ők terjeszthették fel könyvtárunkat erre a megtisztelő címre.

– *Munkám során gyakran találkozom olyan könyvekkel, katalóguscédulákkal, amelyek, hogy úgy mondjam, „idegenkezűsége” vallanak, hiszen a te írásodat ezer közül is felismerem. Kik voltak a segítők?*

– Hetente egyszer jöttek a „patronáló” osztályok (általában egy-egy nyolcadikos, illetve elsős, második gimnazista osztály), s mindig voltak köztük érdeklődő gyerekek. Segítettek a bevételezésben, visszaosztásban, katalóguscédulák előrendezésében. De sokat számított, amikor rendszerre vált, hogy heti néhány órára beosztottak mellém más szakos kollégákat. Így dolgozott a könyvtárban egy ideig Adámy Anna, Pejtsik Juli, később Boyle Zsuzsa. A növekvő forgalom és a bővülő állomány kezelése azonban már meghaladta az erőmet, meg az időbe sem fért be minden: feldolgozás, selejtezés, rendelés, kölcsönzés, visszaosztás, adminisztráció... És akkor jött az igazi szerencsém. Sokszor láttam egy helyes nőt a portánál. Az alsósok érkezését várta. Hiszen ez a Köllő Juli! Édesanyja szakfelügyelőm volt, ő maga könyvtárosjelöltem. „Nem kell segíteni?” – kérdezte. Dehogynem. A könyvtár a fűtésszerelés miatt épp lepakolva, romokban állt. Ő meg jött. Segített. Segített? Ingyen dolgozott másfél évig, betűrendbe szedte a szépirodalmat, pakolt, bevételezett, kölcsönzött, selejtezett. Létrára fel, létráról le. Ha kellett, polcot csavarozott, ha kellett, katalogizált.

– *Zavarba hozol...*

– Nem. Tényleg. Nagy öröm volt, amikor sikerült elérni, hogy bekerülj munkatársnak.

– *Amiért viszont én vagyok örökre hálás neked és Réz Erzsinek... Életmentés volt... Én akkor munka nélkül voltam, mert az előző munkahelyem a rendszer-váltásban szépen „kimúlt alólam”, amíg gyesen voltam. És nemcsak egyszerűen munkahelyem lett, de a Radnóti!*

– Igen, jó hely volt a Radnóti, és nem csak a könyvtára. Óriási bánatom, hogy egészségügyi okokból fel kellett adnom. De annak örülök, hogy rajtad keresztül kicsit nyomon tudom követni, hogyan alakul a könyvtár sorsa. Úgyhogy most én kérdezek: Mi változott, milyenek a körülményeitek? Minden érdekel, mesélj!

– *A legnagyobb változást kétségkívül a számítógép jelenti. Talán még tíz éve sem gondoltam, hogy ennyire az ember jobbkezévé fog válni. Már szinte alig tudok kézzel írni. Folytatjuk az antológiák, tanulmánykötetek „rejtett” anyagának feltárását, amit még veled kezdtünk el. Ma már csak „karbantartani” kell az életrajzok, az elbeszélés- és drámaantológiák, irodalomtudományi tanulmány- és elemzőkötetek anyagát, gépen van a raktári állomány, haladunk a versantológiákkal, elkezdtük a mesegyűjtemények, bizonyos folyóiratok tartalmi feltárását.*

– És a számítógépes könyvtári program? Szirén? Vagy Szikla? Én abból már nem sokat láttam, de annak alapján, amennyit még dolgozhattam vele, jónak tűnt...

– Szikla. Jó is. Folyamatosan használjuk, könnyű és élvezetes a munka vele. Az új beszerzéseket már teljesen ezzel dolgozzuk fel, de a régebbi állományt is igyekszünk fokozatosan gépre vinni. Szerintem már csak úgy 20-30 évre van szükségünk, hogy az egész, több mint 50 000 kötetes állomány anyaga gépre kerüljön, és elérjük azt az állapotot, amikor már a kölcsönzést is számítógéppel tudjuk végezni... Sajnos vagy szerencsére a jelenlegi forgalom mellett egyszerűen ennyire telik az erőnkből.

– Sokan járnak?

– Nagyon. A forgalomban, úgy érzem, elértük a lehetséges maximumot. Több mint 870 beiratkozott diák – tehát a teljes tanulólétszám mintegy 95%-a! –, napi 140-150 olvasó, napi 40-60 kiadott könyv. Persze hétfőnként vagy egy-egy hosszabb tanítási szünet után több; idén például a szeptemberi nyitás napján 136 könyvetadtunk ki.

– Az szép. És miket olvasnak?

– Hát... Mindent. Előbb persze a könnyebb olvasmányokat „faldják be”, de szó szerint, mert sokan vannak, akik naponta cserélnek könyvet. A kicsiknél ez szinte egyfajta versengés. De aztán ezt kinövik, és hihetetlenül izgalmas végigkísérni, hogy az először még megrögzött fantasy- vagy krimiolvasó gyerekek hogy válnak az évek során érett, önálló ízlésű olvasóvá. Persze a forgalmunknak csak kisebb részét jelentik a kölcsönzők, mert ma már a délelőttök is legtöbbször telt házasak, hiszen a lyukasórás felsőévesek jó része is nálunk tölti el az idejét tanulással, órára, érettségire készüléssel. Délután pedig jönnek a kisebbek, akik nem csak kölcsönöznek, de az új követelményeknek megfelelően egyre gyakrabban végeznek „kutatómunkát”. Sokszor elég nehéz kihámozni, pontosan mi is a feladat, de azért legtöbbször tudunk segíteni. Jó, hogy még mindig sokan vannak, akik nem azonnal gépiesen az internethez fordulnak a megoldásért. Ezzel egy pillanatra sem szeretném az internet jelentőségét lekicsinyelni, hiszen nekünk is óriási segítséget jelent a mindennapi munkánkban, tájékozódásban-tájékoztatásban, és a beszerzés nagy részét is az internet segítségével bonyolítjuk le. De biztos, hogy számomra például a monitorról olvasás sose fogja ugyanazt az élményt nyújtani, mint a kézbe vehető könyv.

– Igen, nagyon egyetértek.

– Ami még új elem a munkánkban, hogy néhány éve tankönyvkölcsönzéssel is foglalkozunk, de erről nem szívesen beszélek, mert ez eléggé „favágás”, nem tartozik épp a könyvtárosi munka szépségei közé. Minden szempontból a szükséges rosszak között tartom számon. Amúgy nagyjából ugyanazokkal a gondokkal küzdünk, mint mindig is, a zajjal, a késésekkel, a könyvek eltűnésével, illetve „elvéndorlásával”, amikor a kötelező olvasmányt váratlanul a biológia témájú könyvek polcán találjuk meg, vagy fordítva. Néha már-már úgy gondolom, nem

egyszerűen arról van szó, hogy a diák (és időnként a tanár) a levett könyvet véletlenül nem ugyanoda teszi vissza, hanem hogy véletlenül se oda teszi vissza... Persze a legnagyobb problémánk a helyhiány. Sem a könyvek, sem az olvasók számára nincs már elég hely. Örök álmom, hogy legyen egy olyan igazi olvasóteremünk, ahol a diákok, tanárok nyugodtan dolgozhatnak, ahol nem zavarnák a munkát a ki-be járkálók, a csoportosan dolgozók, az olvasmányt keresgélők. Még szerencse, hogy megemelték a nyugdíjkorhatárt, így több esélyem van rá, hogy talán ezt is megérem...

– Milyen az új munkaközösség?

– Nagyon jó. Közted és köztem igazi összhang volt, szakmailag és emberileg egyaránt, és először egy kicsit féltem, hogy vajon Évával és Andival is megtaláljuk-e a közös hangot, de abszolút felesleges volt a félelmem. Nagyon jól kiegészítjük egymást, jól tudunk együtt dolgozni, és az életfelfogásunkban is sok közös vonás van. Mindketten elvégezték a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár könyvtáros-asszisztensi tanfolyamát, úgyhogy szakmailag sincs gond. Remélem, ők is jól érzik magukat az új munkakörükben.

Köllő Júlia – Szinyákovics Györgyné

Élet a napköziben

Beszélgetés Staudinger Erzsébettel a napközi múltjáról és jelenéről

Staudinger Erzsébet 1974-ben került iskolánkba, s attól az évtől kezdve több mint harminc évig igazgatta kollégáival a napközi mindennapjait. E sajátos iskolai intézmény történetéről őt kérdeztem.

– *Milyen igények hívták életre a napközit, mit vár tőle az iskola és a szülők?*

– Az iskolai munkamegosztásban a napközi feladata az, hogy rendezett és nyugodt körülmények között felügyeletet biztosítson a gyerekeknek a tanítási órák után, és segítse őket abban, hogy elkészítsék a házi feladatukat. A szakfelügyelet előírta azt is, hogy a gyerekek a tanulás mellett naponta más-más csoportos tevékenységet (munkafoglalkozás, közös játék, levegőzés, sportfoglalkozás) végezzenek. A felső tagozatos napközi arculata iskolánként különbözött, és a napközis feladatot ellátó szaktanár személyétől függött. A szülők elsősorban biztonságban akarták tudni gyermeküket, és akkoriban, amikor a munkámat kezdtem, a diákok még ritkán jártak különórákra, zenét tanulni vagy sportolni.

– *Harminc évre visszatekintve hogyan alakult át a napközis szokásrend?*

– 1974-ben, amikor idejöttem, körzetes iskola voltunk, vagyis nagyon különböző szociális háttérű gyerekek jártak ide. Hat tanítási nap volt, a munkanapoknak megfelelően. Az iskolai étkezést csak a napközi keretén belül tudták megoldani, ezért elvétele még 7. és 8. osztályosok is jártak napközibe. A felső tagozatos napközisek naponta kimentek levegőzni. A hetvenes években a szaktanároknak kötelező volt korrepetálni a gyengébb tanulmányi eredményt nyújtó gyerekeket. A napközis tanár a naprakészen vezetett ellenőrzőből tájékozódott arról, milyen területen kell fejlesztenie a napközis diákot. Az 5. és 6. évfolyam osztályfőnökei szoros kapcsolatot tartottak a gimnazistákkal, és közösségi feladatként a KISZ-ben beszámított a napközisek korrepetálása, segítése.

A nyolcvanas évek második felében megszűnt a körzetes rendszer. Intézményünk – az országban elsők között – 1990-ben elindította a hat- és

nyolcosztályos gimnáziumot. A túljelentkezés miatt felvételi alapján választották be a gyerekeket. A délutáni szokásrend is kezdett megváltozni.

A szülők elvárása gyerekeikkel szemben kezdett átalakulni. Diákjaink szülei nagy gondot fordítottak arra, hogy gyermekeikkel megismertessék a zenét, a művészeteket és a különböző sportágakat. A különfoglalkozások számának növekedésével párhuzamosan csökkent az elkallódás veszélye és a gyerekek napköziben töltött ideje is. Az iskola rugalmasan igazodott a szabadidős tevékenységekhez. A gyerekeket különböző időpontokban vitték haza, megszűnt tehát a frontális foglalkozás, és leépült a szabadidő közös eltöltése. A napköziben eltöltött idő tehát teljesen egyénre lebontva változott. A fenti folyamatok oda vezettek, hogy napjainkban 70-80 gyerek igényli a napközis felügyeletet több-kevesebb ideig. Ezalatt egy-egy tantárgyból felkészülve körülbelül 25 különféle elfoglaltságra indulnak a város különböző pontjaira, de vannak olyanok is, akik kitöltik a napközis időt, mert iskolai szakkörökre mennek, majd visszajönnek, a szülők pedig innen viszik őket haza.

– *Ebben a felszabdalt időben, hullámzó létszám mellett hogyan szervezi meg egy napközis tanár a gyerekek foglalkozását?*

– A napközis munka folyamatos, nem lehet 45 percekre bontani. Ennek ellenére figyelembe kell venni a tanítási órák szüneteit. A gyerekek lemehetnek a könyvtárba, ahol rengeteg olvasni- és böngésznivalót találnak. Három órától pingpongozhatnak egymással. Az önálló tanulás mellett itt kérhetnek egymástól segítséget, ha elakadtak. Megbeszélhetik a délelőtti történeteket, lejátszhatnak egy teljes focimeccset. Alkalmuk nyílik kapcsolatot tartani a többi osztály tanulóival. A náluk idősebb vagy fiatalabb társaikat kihívhatják versenyre. Együtt játszhatnak több számítógépen például a Honfoglaló nevű fejlesztő játékot, elmehetnek a fiatalabb testvérük osztályába segíteni, játszani. Lehet növényeket, halakat gondozni. Részt vehetnek a napközis időben zajló iskolai programokon (osztályszínpadok vetélkedője, Ki mit tud?).

A gyerekek két évfolyam négy osztályából (5–6. A, B), nyolcféle órarend szerint érkeznek a napközibe. Körültekintő szervezőmunkára van szükség ahhoz, hogy szerteágazó tevékenységeiket összehangoljuk úgy, hogy a napköziben biztosítsuk a tanuláshoz szükséges nyugodt légkört.

Sok esetben itt csapódnak le a délelőtti képződött érzelmi feszültségek. Előfordul, hogy mi tudjuk meg első kézből örömeiket, bánatukat, és anyjuk helyett anyjukként kell meghallgatnunk őket, tapintatosan helyre téve a dolgokat. Egyszerre kell pótolnunk a szülőt, és ugyanakkor képviselni az iskolát, ettől nehéz és egyben szép a napközis tanár feladata.

– *A napközis nevelők milyen kapcsolatokat ápolnak az osztályfőnökökkel és a szaktanárokkal? Van-e módjuk bekapcsolódni az osztályközösségek programjaiba?*

– A napközis tanárok igyekeznek már a beiratkozáskor jelen lenni, hogy találkozhassanak a szülőkkel, és tájékoztassák őket a napközis szokásrendről. Lehetőség szerint megjelennek a fogadó délutánokon, valamint a nevelési és osztályozó konferenciákon. Szinte természetes, hogy a kevésbé kötött délutáni foglalkozások alatt egyes gyerekek negatív vagy pozitív viselkedése hamarabb megmutatkozik, én magam ezeket az élményeket szeretem még frissiben megosztani az osztályfőnökökkel.

De a napközis tanár egyéb iskolai vagy osztályszintű programokba is bekapcsolódhat. Az 1970-es években örömmel vettem részt Makón (Borbély Éva gimnáziumi osztályával, Köllő Márta vezetésével) a szentendrei skanzen makói tájháza számára folytatott tárgyi gyűjtésben. 1974-ben a Radnótiban együtt kezdtem Széplaki Györgyné 5. osztályával. Éltre szóló élmény volt számomra, hogy éveken át kísérő tanárként ott lehettem tanulmányi kirándulásaikon, falukutató táboraikban, egészen gimnazista korukig. Varga Antal osztályfőnök kerékpártúrás szociológiai táborában részt venni megtisztelő volt számomra. Mindig szívesen működtem együtt azokkal az osztályfőnökökkel, akik ezt igényelték, s ott a gyerekekkel való kapcsolatomban is más jelleget öltött.

– Ezek az élmények mind azt példászikák, hogy a napközis nevelőnek van módja rá, hogy „gyermekmegőrző” feladatát átlényegítse. Te hogyan egyénítetted a feladatköröd?

– Nagy örömmel jöttem 1974-ben napközis tanárnak ebbe az iskolába. Az oktatómunka után kezdetben a hátrányos helyzetű tanulók nevelésére kellett összpontosítanom. A napközi szabadabb légköréből adódóan az időt igen sok alkotó, környezetápoló és hagyományőrző tevékenységgel tudtuk kitölteni. E tevékenységek közül szeretnék megemlíteni néhányat.

Egy alkalommal az egyik szülő kerámiamozaikkal látott el bennünket, amiből egy hatalmas táblakép készült. Területi versenyt nyertünk vele.

Amikor a sokféle különfoglalkozás miatt már nem volt lehetőség a közös tanulásra, játéokra, délutánjainkat teázással színesítettük, ezeket az „ötórai” teákat az öregdiákok máig emlegetik.

Egy tanéven át sakkszakkört működtettünk, amely játékszakkörre, majd Logo-szakkörre alakult. Ennek szerepét végül a számítógépes tevékenységek vették át. Hosszabb életűnek bizonyult a bélyegszakkör, ahová kiemelkedő tudású gyerekek jártak értékes, nagypapáktól örökölt és egyéb helyekről gyűjtött anyaggal. A szakköri munka szakmai támogatásáról Ankert Ottó, két tanítványunk nagypapája gondoskodott. Kiemelkedő komplex tudással (történelem, biológia, művészettörténet stb.) rendelkezett, a kicsinyek szájátva hallgatták. Simon Zsolt vezetésével négyfős csapatunk (Karancsi Balázs, Mándy Csongor, Simon Zsolt, Tiszai Erzsébet) az országos filatéliai vetélkedőn negyedik helyezést ért el. Ezért ezzel az anyaggal részt vehettünk a budai Várban a honfoglalás

1100. jubileumára megrendezett nemzetközi kiállításon. Iskolánk tudományos diáknapján is kiállítottuk a gyűjteményt. Diákjaink tudását gazdagítottuk egyéb kiállított anyaggal is: egy többszörös versenygyőztes gyűjtő hozta el hozzánk rendkívüli kollekcióját.

Egyes ünnepi események szervezéséből és a hagyományőrzésből mi is évről évre kivettük a részünket. Bankjegy- és éremkiállítást szerveztünk március 15. és az 1848-as európai forradalmak témájában Tiszai Erzsébet családi gyűjteményéből.

Több éven keresztül virággal emlékeztünk meg utcánk névadójáról, Cházár Andrásról, a magyar gyógypedagógia úttörőjéről az egyik épületen függő márványtáblájánál.

A pedagógusnap ünnepi asztalára a napközisek hajtogatták a szalvétát, ahogyan a mi feladatunk lett a karácsonyi hangulat megidézése is az év utolsó heteiben. Az iskolavezetés és a szülők ötlete volt a közös iskolai karácsonyfa-állítás. Ennek mindenkori díszítését a napközi vállalta. Kisgimnazista napközisek készítették az évente más-más színben pompázó díszeket. Később az aulában egyéb karácsonyi foglalkozásokat is szerveztünk. Körültáncoltuk a fát. Nagyon sok tehetséges, ügyes gyerek tanult hangszeren, akik vagy nem fértek be a karácsonyi koncert műsorába, vagy

nem akartak ott szerepelni. Itt a fa körül kötetlenebbül, mintegy utcai zenélés formájában adtak koncertet a 12 évfolyam osztályaiból érkező tanulók. Az alsó tagozatos aprók táncával kezdődött, és a sulinkban végzett, visszajáró, lelkes profi zenészekkel zárult.

Évekkel ezelőtt boldog örömmel vállalkoztam – napköziseim nevében is – a lépcsőházi növények gondozására. Egy-egy gyerek egy ládát egy évre örökbe fogadott, és azt locsolta. Ezeken az „örökzöld” növényeken a törődés, a gondozás szemmel látható.

– *Szeretném, ha mondanál pár szót a napközis munkaközösség tagjairól és arról, hogyan alakult át a napközis munka szerkezete.*

– Visszatekintésem kizárólag az általános iskola (8 évfolyam) felső tagozatára, illetve a 12 évfolyamos intézményünk kisgimnazista (5–6. évfolyamának) napközijére vonatkozott.

2004-ig az alsó tagozatos napköziscsoport-vezető tanítókkal alkottunk laza munkaközösséget: négy tanító + kettő vagy egy tanárral. Az alsó tagozaton osztályonként önálló csoportot irányított egy-egy napköziscsoport-vezető tanító. A munkatársi kötődés, egymásrautaltság oktatási-nevelési szempontból náluk sokkal szorosabb, mint a kisgimnáziumban.

2004 után az alsó tagozaton ezt a formát felváltotta egy új rendszer. Azóta minden alsós osztályban két osztályfőnök tanít, és mindketten ellátják a napközis feladatokat is.

Leghosszabb ideig Monostori Zsuzsanna volt a munkaközösség-vezetőnk, aki mindig példamutatóan igényes és pontos munkát végzett. Az utóbbi években együtt dolgozhattam egyik legkedvesebb barátnőmmel, akit 30 évvel ezelőtti munkahelyemről ismerek, Rell Péterné Mártival. Végezetül minden egyes kollégámnak kívánok olyan munkatársat, mint Rell Márti, Farkasházi Csilla, akikkel a nehéz terhet is könnyű volt cipelni.

A beszélgetést *Nyakas Tünde* készítette.

A pszichológia mint tantárgy

1959-től tanítottam a gimnázium minden III. osztályában heti 1 órában a pszichológia tantárgy keretében általános lélektant. A szűk óraszám lehetőségeit és a tanulók érdeklődését figyelembe véve az önismeret, a társas kapcsolatok dinamikája irányában folytattuk az alapkérdések – figyelem, emlékezet, érzelmi élet stb. – feldolgozását. Egyszerű kísérleteket végeztünk, irodalmi műveket, az osztályban felmerült eseteket, problémákat elemeztünk.

A hetvenes évek elejétől vezetőtanárként dolgoztam. Nappali és levelező, illetve kiegészítő képzésben részt vevő pszichológia szakos ötödéves hallgatók hospitáltak és gyakoroltak az osztályokban.

A tantestület általános és sajátosan alkalmi érdeklődését klubfoglalkozásokon elégítettük ki. Gyakran a témához kapcsolódó területen dolgozó pszichológust is meghívtunk a beszélgetésekre. A kollégák sokszor megkerestek a tanulási, beilleszkedési nehézségekkel, magatartási gondokkal küzdő tanulók problémáival. Osztályfőnökökkel, szaktanárokkal közösen, illetve az érintett tanulóval személyesen kerestük a megoldást.

A hetvenes évek végétől a tanítónővel együtt, az előírtak szerint megvizsgáltuk az első osztályba jelentkező gyerekek közül azokat, akik nem vettek részt iskolaérettségi vizsgálaton.

Révész Györgyné

Iskolapszichológia 1986–1989

Iskolapszichológusi munkámat a Radnótiban 1986 januárjában kezdtem el, az ELTE Fejlődés- és Nevelés-lélektani Tanszékének irányításával folyó iskolapszichológiai kísérlet keretében.

Az iskolapszichológia szükségességének bizonyítására 1985-ben vette kezdetét a gyakorlati munka, Budapest és Hajdú-Bihar megye néhány általános iskolájában. Később ehhez középiskolák is csatlakoztak. Működésünk tudományos hátterét az a csapatmunka jelentette, melynek keretében a kísérletben részt vevő iskolapszichológusok rendszeresen találkoztak, és kicserélték tapasztalataikat.

A Radnóti-gyakorlóiskolában egy-két hónap elteltével már éreztem, hogy múlóban a kezdeti bizalmatlanság: egyre több tanuló jött be a szobámba valamilyen ürüggyel, s ha már ott volt, szóba hozta a problémáit. A tanárokkal kicsit később indult el a párbeszéd. Ebben az iskolában nem volt jellemző, hogy rivalizációs helyzet alakult volna ki a pedagógusok és közöttük. A tanárok többsége belátta, hogy a pszichológus munkája az oktatási helyzettől eltérő megközelítési módot kíván, amely nagyobb kötetlenséget és „testközelség”-et jelent.

Milyen feladatokat láttam el?

- Munkám gerincét az egyéni beszélgetések képezték.
- Nagyon lényegesnek tekintettem a prevenciót: ehhez tartozott a tanulók megfigyelése, az osztályfőnökökkel való konzultáció, a kérdőívek alapján kiválasztott, problémásnak tűnő tanulók figyelemmel kísérése.
- Tanulócsoportokat szerveztem és vezettem: működött például személyiségfejlesztő, kreativitásfejlesztő csoport.
- A pedagógusokkal konzultációkat folytattam, beszélgettünk problémákról, egyes gyerekekről.

- Kérdőíves és egyéb felméréseket végeztem: pályaválasztási, iskola-érettségi vizsgálatokat. A szociometriai felmérésekhez inkább segédanyagot adtam a pedagógusoknak.
- Pályaválasztási vizsgálatokat az általános iskola hetedikes és a középiskola harmadikos tanulóival végeztem. Ezt követően a tanulókkal egyéni beszélgetésekre került sor.
- Közreműködtem osztályfőnöki órákon, előadásokat tartottam.
- A szülőkkel folytatott beszélgetések jelentősége egyrészt a segítségnyújtás volt, másrészt a közvetítés a szülő és tanár között.
- Foglalkoztam a tanárjelöltekkel: a Radnótiban speciális feladatot jelentett a tanárjelöltekkel folytatott csoportos és egyéni beszélgetés, amely pszichológiai témájú előadás, esetismertetés nyomán alakult ki. Úgy vélem, erre a hiányos egyetemi pszichológiai felkészítés miatt rendkívül nagy igény van. Ezenkívül a jelölteknek szükségük van egy olyan fórumra, ahol – kötetlen beszélgetés keretében – kicserélhetik első tanítási tapasztalataikat, véleményt mondhatnak egymásról és magukról.

Radnótis sajátosságok

Végül egy-két olyan szempontra hívom fel a figyelmet, amelyet az iskola sajátosságának érzek, és talán érdemes odafigyelni rá.

- Úgy vélem, ebben az iskolában sokkal kevesebb (vagy működésem alatt kevesebb volt) a problémás kreatív gyerek, mint a kísérletben részt vevő többi iskolában. Ezt valószínűleg a tanárok – átlagosnál jobb – felkészültsége és az elfogadó iskolai légkör indokolja. (Jó érzés azt látni, hogy a Radnótiban tudnak szabadon mozogni a gyerekek, nem fegyelmezik túl őket.)
- A serdülők között sok esetben találkoztam jó (vagy kiemelkedő) szociális háttérű, érzelmileg teljesen elhanyagolt, problémás tanulóval. Ezek a gyerekek általában saját elhatározásból jöttek hozzám, nem küldték őket. Sokszor a tanár számára is meglepetést jelentett, hogy a „rendezett” családban élő, okos tanulóval súlyos gondok vannak. Úgy tapasztaltam, hogy ezeknek a gyerekeknek a szülei is „intelligensebben” palástolják a gondokat, így sokkal nehezebb azonosítani ezeket.
- Problémának éreztem az iskolában tapasztalható erős versenyszellemet, a sokféle elfoglaltságból adódó szórt figyelmet és a magas követelmények következtében kialakuló kisebbségi érzést. Néhány komoly krízishelyzetben levő tanulóval találkoztam, aki összeroppan (jó képességei ellenére!) a kötelezettségek súlya alatt. Egy ilyen gyerek helyzetén – sok esetben – csak ronthat, ha „nem ugorja át a radnótis szintet” címszóval elküldik az iskolából.

- Problematikusnak éreztem a túljelentkezés folytán kialakuló magas osztálylétszámokat. Ez a tanulók és a tanár szempontjából egyaránt frusztráló.
- Végül az osztályok nagy részénél megoldatlannak, üresnek találtam az osztályfőnöki órákat. Ennek oka általában tanácstalanság, a húzódozás az adott témától vagy az osztályfőnöki órák adminisztratív teendőkké váló kitöltése volt. A helyzet megoldásában fontos szerepet játszhat az iskolapszichológus részéről nyújtott tematikus segítség, esetleg csoportos megbeszélések, előadások az iskolapszichológus részvételével.

Egy olyan hiányosságról is szeretnék szót ejteni, amely a tárgyi feltételekben mutatkozott meg, és kizárólag az iskolapszichológust érintette. Nagyon megnehezítette az időbeosztást, hogy osztoznom kellett az orvosi szobán. Ráadásul eleinte klinikus rendelésnek nézték a pszichológiai konzultációt – éppen a helyszín és a működő előítéletek miatt.

Az előzőekben felsorolt nehézségek ellenére is úgy értékelem, hogy a Radnótiban megteremtettük a sikeres együttműködést a tanulókkal, tanárokkal, szülőkkel, iskolavezetéssel. Jól tettük, hogy az iskolapszichológia létjogosultsága mellett voksoltunk.

Kreácsik Judit

Iskolapszichológia a Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában 1990 után

A ma hasonló korú intézmények között talán nincs is másik, amely elmondhatná magáról, hogy létrehozásától kezdve mindig volt pszichológusa, s így tanulói valamint pedagógusai mindig igénybe vehették a pszichológiai gondoskodást. (Magyarországon az 1985. évi I. törvény biztosította az iskolapszichológusi munkakör kialakításához a jogi kereteket.) Jómagam Révész Györgyné (1959–1983) és Kreácsik Judit (1985–1992) után harmadikként töltöm be ezt a státuszt félállásban, immár 1993 óta. Pályám végén ajándék számomra ez a lehetőség, ami keretet jelent ahhoz, hogy az iskola növendékei és nevelői javára integráljam az oktatói és kutatói pályámon korábban felhalmozott elméleti és gyakorlati ismereteimet. Személyesen valamiféle elégtételt, a pályámat bekeretező ívet jelent, hogy közvetlenül a diplomám megszerzése után 1965-től a pszichológia tanszék tanársegédjeként az ELTE kötelékében voltam pályakezdő, és minden jel szerint – egy nevelés-lélektani kutatásokkal az MTA keretében eltöltött jelentős kitérő után – ez lesz az az intézmény is, ahonnan, ha eljön az ideje, végképp nyugdíjba vonulok.

Az iskolapszichológus munkája: egyéni és csoportos munkaformák

Az iskolapszichológia a szakmán belül azon tevékenységek közé tartozik, amely nem speciális gyógyító intézményekben, hanem a társadalmi praxis legkülönbözőbb területein lényegében lelkileg egészséges, munka-, öröm- és kapcsolatképes személyekkel foglalkozik abból a célból, hogy az egyének és szervezetek pszichológiai hatékonyságát növelje és segítsen nekik feladataikat eredményesen ellátni, túljutni alkalmi elakadásaikon. A magam részéről az iskolában folyó oktató-nevelő munka hatékonyságá-

nak, a biztonságot, elfogadást nyújtó, alkotásra ösztönző intézményi légkör fenntartásának elősegítését tekintem feladatomnak

Mivel a hétköznapi gyakorlatban a pszichológus jelenlétét és tevékenységét máig sok makacs, szorongással teli előítélet, kétely, illetve irreális elvárás kíséri nemcsak a tanulók, hanem a szülők és olykor a tanár kollégák részéről is, iskolai munkánk első lépése a tevékenységünk jellegét illető kellő felvilágosítás, hogy leendő partnereinkkel, a kollégákkal és klienseinkkel a közös munkához megfelelő, a valóság talaján álló reális ismereteket és attitűdöt alakítsunk ki.

A pszichológus tevékenysége a kölcsönös bizalomra épül. Ennek megteremtése a munkánk második és egyúttal legfontosabb lépése. A kliensnek – legyen gyerek vagy felnőtt, egyén vagy csoport – joga van tudni, mi történik vele, s maga határozhatja el, milyen aktív vállalásokat ajánl fel a probléma rendezésére. Ez a „pszichológiai szerződés” mindenkor egyértelműen tisztázza a titoktartás és nyilvános beavatás feltételeit is. A részvétel az egyéni vagy közös foglalkozáson mindig önkéntes. Egyebek között ez és néhány más kommunikációs sajátosság különbözteti meg a pszichológus tevékenységét a tanári munka feltételeitől.

Az én praxisomban egy tanév alatt több találkozásra kiterjedő egyéni foglalkozásban 5-8 tanuló részesül. A valóban hosszabb távú pszichoterápiás gondozást igénylő diákok a megfelelő kezelést ifjúsági pszichiáterektől kaphatják meg, például a kerületi nevelési tanácsadóban. A gyerekek fejlődésére az iskolapszichológus legtöbbször nem egyéni kezeléssel, hanem közvetetten gyakorol hatást: a pedagógusokkal, illetve a szülőkkel folytatott konzultációk révén. Tanévenként megközelítőleg 10-15 szülő fordul meg nálam, egyesek egyszeri, mások rendszeresen visszatérő, a folyamatot, a szülő-gyerek kapcsolat alakulását követő tanácsadásra. 2001-ben egy féléven keresztül működött heti 3 órás foglalkozásokkal egy szülői tréning a szülő-gyerek kommunikáció témakörében. Büszke vagyok rá, hogy az a 9 szülő, akivel elkezdtük, be is fejezte a kurzust. Nemrégiben az immár több mint 20 éve megrendezésre kerülő Radnóti-napok is fórumot teremtett ahhoz, hogy a szülőkkel találkozhassak egy beszélgetés keretében (*Éltető álmok – romboló illúziók*, 2006).

A leggyakoribb munkaforma a pedagógiai problémák áttekintése, elsődlegesen az osztályfőnökökkel. Ez meglehetősen széles skálán mozog – a gondokkal küzdő gyerekekkel való sajátos bánásmódtól kezdve a szülőkkel történő találkozásra felkészülésen át az osztálykiránduláson játszható játékokig. Vannak osztályfőnökök, akikkel rendszeresen megbeszéljük az osztályukban előforduló nehezebb helyzeteket. Jó volt nemrégiben hallani az egyiküktől a mérleget: „Beérték a dolgok, most végre rengeteg munka árán rendben vagyunk, minden korábbi kritikus helyzetet és személyt illetően nyugvópontra jutottunk.”

Közvetett a hatás akkor is, amikor a pszichológus a tanulókkal különböző csoportok tagjaként találkozik. Ilyenkor annak révén hat, hogy megismeri és ellenőrzi az e csoportokban zajló folyamatokat, kapcsolatrendszereket, egyéni beilleszkedési mintákat. A konfliktusok rendezése elképzelhető úgy is, hogy a megütköző felek – szülő és gyereke, tanár és növendéke, diákcsoport és szaktanár, egymással vitában álló tanár kollégák, egész osztályközösségek – együtt lesznek a pszichológus kliensei.

Az én gyakorlatomban a fő munkaforma az osztályokban a hierarchikus szociometriával végzett helyzetfeltárás, és az így azonosított problémáknak a csoporttal közösen történő rendezésére irányuló közösségfejlesztő és önismereti foglalkozások, a *Közösségek tükrében* program. Ennek kapcsán rendszerint részt veszek azoknak az osztályoknak a nevelési értekezletein, ahol behatóbb vizsgálatokat folytattam. Általában nagy érdeklődés fogadja az osztályokról kialakult, a pedagógiától némileg eltérő, a hierarchiát és a diákszerepeket bemutató helyzetképet.

Iskolapszichológia az egészséges életmódért

Az iskolapszichológus feladatai közé a fentiekén túl az is beletartozik, hogy terjessze a pszichológiai kultúrát, a lelki egészségre, a stressz kezelésére vonatkozó ismereteket az intézmény minden közegében.

Iskolánkban 2001 októberében rendeztünk egy egészségnapot. Dél előtt drogprevenciós foglalkozásokat tartottunk az iskola 8–12. évfolyamának diákjai számára, délután az osztályfőnöki munkaközösség és számos kolléga bekapcsolódásával *Szenvedélyek és örömök* címmel szerveztünk programot. Élmenyszerű foglalkozások sorozatában mutattuk meg, milyen lehetőségeket kínál az iskola a szabadidő tartalmas eltöltésére a tanévben és azon túl a nyári táborokban. Ez alkalommal *Egymásra hangoltan* címmel szülő-gyerek párok kereshettek meg, akik szerették volna jobban megérteni a közöttük lévő feszültségek természetét, és keresni a jobb összehangolódás módját.

Merre méész? volt az egészséges életmóddal foglalkozó következő iskolai rendezvény címe, 2003 júniusának egy délutánján, ismét csak a tanulók és szülők együttes részvételével. Ezúttal az érzelmek kezelésének technikáiról beszélgettünk az engem megkereső szülőkkel. Volt ezen a rendezvényen szülő–tanár labdarúgó-mérkőzés, női kosárlabda, tanár–diák meccs, görög és magyar táncház és hasonlók.

2006-ban Molnár Katalin irányításával készült el a Sulinet Digitális Tudásbázis *Egészséges életmód* című anyaga, melyben közzétettünk egy fejezetet *A lelki egészségről serdülőknek* témakörben.

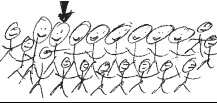
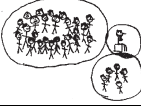
Végül néhány téma az utolsó két tanév önismereti és problémakezelő tréningelemeket tartalmazó, PowerPoint-prezentációs háttérrel megvalósuló foglalkozásaira:

- Jó poén – rossz poén (A bunkóság pszichológiai természetéről)
- Kérdezz-felelek az emberi kapcsolatokról
- Az ürességről és a lustaságról
- Stressz és megküzdés
- Stressz és konfliktus
- A lelki egészség-betegség alapfogalmai

Pszichológiai problémák, az osztálylégkör sajátosságai a gyakorlóiskolákban

A gyakorlóiskolákban a tanulók elé állított követelmények és hatások a közegre jellemző sajátos problémákat vetnek fel. Az egyéni élmények és reakciók a következők lehetnek: teljesítményfüggőség, fokozott teljesítménykényszer, versenyszellem; a felduzzasztott igényszintből eredő önértékelési zavar, kisebbségi érzés; túlhajszoltság; nyílt vagy rejtett teljesítményszorongás, testi tünetekkel járó rejtett iskolafóbia; kitolt vagy elmaradt szerepkeresés, lazításra való képtelenség, az önmagában és másokban való hibakeresésre kielezett kritikus gondolkodásmód; a felvételi tantárgyakra redukált érdeklődés, belső indíték nélküli pályaválasztás a szülők elvárásai alapján. Családi és intézményi hatásoknak tekinthetők: az intézmény domináns értékeinek nyomása, az uniformizáló megfelelés elvárása az eltérő érdeklődésű és tehetségű növendékektől; a tanár és a szülő „határtalan” becsvágya, a fiatalok és a nevelők motivációja közötti határ tisztázatlansága; az „elsőből lesznek az utolsók” jelenség, amikor a korábbi iskolai környezetében ünnepezt tehetség hirtelen háttérbe szorul; a vidékiek, új növendékek beilleszkedési nehézségei; az egészséges önérvényesítés helyett kudarckerülő beállítódás, menekülés a társak lekezelő attitűdjének elszorításától; a protekcionizmus kísértete az iskolai felvételnél és ennek hatása a társas kapcsolatokra, régi és új növendékek versengése; növekvő durvaság a diák-diák kommunikációban.

Egy ízben kérésemre egy osztály diákjai rajzban is megelevenítették azokat a kulcsélményeiket, amelyek az iskolában, az osztályukban feszítik őket. A következő táblázatban azt próbálom érzékeltetni, milyen irányban, milyen szociális kompetenciák fejlesztése mentén keresem az osztályokkal folyó közös munka során azokat a problematikus csomópontokat, amelyek rendezésében a felnőttek támogatása mellett a közösség, a társak is aktívan részt vehetnek.

Iskolai élmények	Problémák	Rendezés: csoportkompetenciák egymás támogatására
	a társas együttlét örömei múltkonyak	a társas örömek megerősítése közös élmények révén, az eltérő társas szükségletek figyelembevétele, az eredmények elismerése,
	teljesítményszorongás	szorongás optimalizálás – az egyéni különbségek empatiskus elfogadása, az értékek elismerése, a reális önismeret, a képességekhez illő elvárások jóindulatú kritikai támogatása
	kiközösítettség, peremhelyzet	peremhelyzet megszüntetése, a korábbi előítéletek felülvizsgálata, a személyes igények tisztelete a társak mélyebb megismerése
	klikkek elkülönülése és ellenségeskedése	konfliktusrendezés – a helyzetelemzés, a résztvevők indítékainak tisztázása, az értékkülönbségek és az igények egyeztetése,
	verbális és fizikai durvaság a kommunikációban, előítéletek, intolerancia	az önvédelem és a társak védelmének készségei, az erőszak leszerelésének kommunikatív eszközei, a szolidaritás kifejezése, aktív kiállás, fellépés a társ mellett
	iskolai és tanári eredetű stressz	az iskolai stressz kezelése – a diáki igények nyílt képviselése megfelelő fórumokon, érdekérvényesítés, érvelés, tárgyalókészség, konszenzuseresés

Tanárképzés és -továbbképzés

Speciális gyakorlóiskolai feladat a tanárjelöltek elméleti képzését szolgáló foglalkozás levezetése. Utoljára 2006 őszén került sor egy prezentációra *Szerződések – egy helyzetmegoldó eljárás a nevelésben* címmel. Többször visszatérő témák voltak korábban a *Konfliktuskezelés és szociometria*; a *Közösségek tükrében csoportfejlesztő program: osztályfőnök – pszichológus – számítógép*. Ismertettük egy ízben (Széplaki Györgynével együtt) *Nevelés és titoktartás* címmel az iskola etikai kódexét. Szóba került a tranzakcióanalízis alkalmazása az iskolai konfliktusok rendezésében, a *Diákszerepek és játzmák* téma stb.

Túlmutat az iskola határain, hogy 2000-ben az ELTE Neveléstudományi Tanszék vezetőtanár-képző programjának keretében tartottam egy foglalkozást *A vezetőtanár feladatai, lehetőségei az iskolapszichológus szemével* címmel.

2001-ben az iskola helyet adott az iskolapszichológusként specializálódó nevelés-lélektani szakpszichológusok gyakorlati felkészüléséhez. Korábban a Radnóti az alapítója volt, most infrastrukturális bázisa egy, a vezetésemmel megvalósuló akkreditált tanár-továbbképzési kurzusnak *Pedagógusok és pszichológusok elméleti és gyakorlati felkészítése a KT-program alkalmazására, pedagógiai hasznosítására a tanulócsoporthoz irányításában, a csoporton belüli konfliktusok rendezésében* címmel.

2003-ban gyakorlóiskolaként részt vettünk az ELTE által kezdeményezett *Osztályfőnöki mesterség* kurzus megalapozásában.

Közel 15 éve már, hogy az iskola egyfajta módszertani bázisa a *Közösségek Tükörben* című, a hierarchikus szociometriára épülő helyzetelemző és problémarendező projektnek. Szatmári Kálmán tanár kolléga (és rendszergazda) irányítása mellett, a Soros Alapítvány anyagi támogatásával itt, a Radnótiban készült el az a számítástechnikai programcsomag, amely biztosítja a szociometriai felmérés adatainak rögzítését, majd statisztikai feldolgozását, s végül előállítja a grafikai és táblázatos prezentálásra szolgáló anyagokat. Éppen napjainkban neveztük el ezt a csoportfejlesztő pedagógiai programot a hazai szociálpszichológia és nevelés-lélektan kiemelkedő alakjáról *Mérei Ferenc-projekt*nek, amelynek megvalósításában komoly szerepe lehet a jövőben is iskolánknak mint potenciális módszertani központnak.

Más tevékenységek

Az iskolapszichológusok felkérésre aktívan részt vehetnek az iskola pedagógiai stratégiájának, arculatának kimunkálásában. Erre jó példa a mi iskolánkban etikai kódexünk létrehozása (*Az együttműködés etikai normái az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolájában*, 2001), amit az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjével együtt, számos kolléga közreműködésével dolgoztunk ki. Arra törekedtünk, hogy az iskolát behálózó kapcsolatrendszerek hatékony működésében – különös tekintettel a nehezen kezelhető fegyelmi ügyekre, az iskolai, s ezen belül tanár-diák konfliktusok kezelésére – nagyobb teret kapjanak a korszerű, a felek méltányolható igényeinek kölcsönös feltárását és egyeztetését feltételező eljárások.

Megemlíthető e ponton, hogy az alsó tagozatos munkaközösséggel például életre hívtunk egy önképzési fórumot, ahol a legkülönbözőbb szakmai továbbképzéseken részt vevő és programokba bekapcsolódó kollégák felvezetésében szóba kerültek olyan témák, mint a figyelemzavaros, túlmozgásos gyerekekkel való bánásmód, az alsó tagozatos tehetséggondozás kérdései, a kompetenciafejlesztés.

Összegzés

Szelmánk legnehezebb kérdése kétségtelenül az, hogy mikor tekinthető eredményesnek az iskolapszichológus. A mérce meglehetősen szubjektív. Ha mégis szavakba kell önteni a kritériumot, akkor úgy fogalmazhatnám meg, hogy érzékelhető az előrelépés a foglalkozások tárgyát képező problémák autonóm kezelésében, azaz fokozódott a tisztánlátás, az elemzés, a helyzetek reális értékelése, a saját lehetőségek és korlátok valós, felelősségteljes megítélése.

Ha azt kérdezem, milyen területen lett volna jó további dolgokat megvalósítani a Radnótiban, akkor az jut eszembe, hogy jó lett volna tető alá hozni azt a kezdeményezést, amely egy rendszeres elemzéseket végző esetmegbeszélő műhely létrehozását célozta. Egy ilyen fórum feltevésem szerint az együttgondolkodás talaján megsokszorozhatná a gondjaikkal egyedül birkózó tanárok hatékonyságát, ötletekkel, eljárásokkal gazdagítva módszertani eszköztárukat, az egyeztetésen alapuló elemzési és tárgyalási kultúrát.

Szeretnénk remélni, hogy az iskolapszichológusi szakma megtalálja a maga további fejlődésének lehetőségeit abban a folyamatban, amely az iskolák szerepét napjainkban alakítja az információs társadalom kihívásai szerint, s a döntéshozók, valamint a szolgáltatást igénybe vevők is hozzáértő módon támogatják, hogy a jövőben kibonthassa rejtett tartalékait.

PUBLIKÁCIÓIMBÓL

Járó Katalin (szerk.): *Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban*. Budapest, Helikon Kiadó, 1999.

Járó Katalin (szerk.): *Sors mint döntés. Az érzelmek felfedezése és felszabadítása*. Budapest, Helikon Kiadó, 2005.

Járó Katalin–Oláh Zsuzsa: *Hatni mesterfokon*. In: *Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban*. Budapest, Helikon Kiadó, 1999, 373–405. o.

Járó Katalin: *Hatalmaskodók és kiszolgáltatottak az osztályban*. In: *Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban*. Budapest, Helikon Kiadó, 1999, 479–511. o.

Közösségek tükrében. A hierarchikus szociometria pedagógiai alkalmazása: KT-program. (Tanári létkérdések, kézikönyv gyakorló pedagógusoknak, osztályfőnököknek.) Budapest, Raabe, 2001, 35. kötet, 1–38. o.

Járó Katalin: *Úton az osztálybeli összetartozás felé: összájáték. Gondolatok és tapasztalatok a szociometriai helyzetelemzés lehetőségeiről pedagógiai problémák kezelésében*. In: *Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek*. (Szerk.: Szekszárdi Júlia.) Budapest, OKI, Dinasztia, 2001, 164–195. o.

- Járó Katalin: *Szövetségben a közösséggel. Az osztályfőnöki mesterség társadalomlélektani aspektusból.* In *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága.* (Szerk.: Mészáros Aranka; második, bővített kiadás.) Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2002, 325–346. o.
- Járó Katalin: *Mit csinál iskolánkban az iskolapszichológus?* In *Új Pedagógiai Szemle*, 2003. október, 99–108. o.
- Járó Katalin (szerk.): *Konfliktusok az iskolában – dilemmák és önvizsgálat a pszichológus tevékenységében.* In *Sors mint döntés. Az érzelmek felfedezése és felszabadítása.* Budapest, Helikon Kiadó, 2005, 261–315. o.
- Járó Katalin (szerk.): *Mérgező szülői evidenciák – belharcok és rejtett veszélyek úgynevezett jó családokban.* In *Sors mint döntés. Az érzelmek felfedezése és felszabadítása.* Budapest, Helikon Kiadó, 2005, 718–753. o.
- Járó Katalin: *Konfliktustréning és szerződés – tranzakcióanalitikus megközelítésben.* In *Kommunikáció és a konfliktusok kezelése a munkahelyen.* (Szerk.: Mészáros Aranka.) Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2007, 231–250. o.
- Járó Katalin: *Éltető és romboló álmok – a szülői becsvágy fonákja.* In *Alkalmazott pszichológia.* Budapest, 2007, IX. kötet, 37–41. o.

Járó Katalin

Iskolaorvos voltam a Radnótiban 1992-től 2000-ig

Nyolc év telt el azóta. A napokban az egyik megbeszélésen megkérdeztem a szemben ülő fiatal kollégától, hogy ugye a Radnótiba járt. A válasz igen volt. Azóta már elvégezte az egyetemet, dolgozik. Az utolsó négyosztályos gimnáziumba járt.

Még mindig gyakran megismerem a volt diákok arcát, és amikor még ott dolgoztam, biztos voltam benne, hogy minden odajáró diákot megismerem az utcán, persze talán csak én gondoltam így. Ennél sokkal értékesebb, hogy engem is megismertek, és átkiabáltak az utca túloldaláról, hogy: „Csókolom, Ágota néni!” Erre mindig örömmel gondolok vissza, és arra is, hogy azok közé sorolhattam magam, akik tudták, hogy hány éves is az, aki az első osztályba, az 1. A-ba, az I. F-be, az I. G-be vagy az I. H-ba járt. Most már könnyű, mert egyszerűbb a számozás.

Szerettem a széles folyosókat, szerettem nézegetni a régi tablókat, a fiatalság rajzait a falon, no és mennyire izgultam az érettségik, vizsgák idején. Azért leginkább a rácsos ablakú alagsori rendelőben töltöttem az időt, amiről nem mondhatjuk, hogy a legbarátságosabb helyiség az épületben, de azért sokan találtak ott segítséget, egy kis megnyugvást a nehéz iskolai feladatok között, amiért néha meg is róttak. Ezt az egyet biztosan nem bántam meg, mert aki segítséget kér, annak segítségre van szüksége. Most is úgy gondolom, hogy a diákok soha nem éltek vissza a beléjük vetett bizalmammal, vagy ha egy picit mégis, az csak véletlen volt.

Sok-sok panaszt, testi-lelki fájdalmat is megéltünk a gyerekekkel, a kollégákkal együtt. Volt, amikor azonnal kórházba kellett vinni valakit, mert vakbélgyulladás volt, és száguldoztam vele át a városon, volt, akiért a mentő jött, mert messziről jött ide tanulni, és mint végül kiderült, nehezen szokta meg a gyomra a helyi viszonyokat, volt, akinek eltört a lába, betörte a fejét, beleszaladt az üvegajtóba.

Ezekben a súlyos esetekben nyújtott segítségen és a klasszikus egészségügyi tevékenységen túl kiemelt fontosságúnak és nagyszerűnek tartom

azt az iskolaorvoslásban, hogy része az iskolai életnek. Más környezet, mint egy kórház vagy egy háziorvosi rendelő, ott van az ifjúság mindennapjaiban. Megszokják, hogy az egészségükkel foglalkozni kell, segítséget kérhetnek, ha problémájuk van, és nem lesz olyan idegen számukra az orvoslás.

Az egészségtudatos magatartás és életmód kialakításában az egész iskolai csapatnak – pedagógus, gyógytornász, logopédus, pszichológus, védőnő, orvos – nagy szerepe van. Együtt könnyebb és eredményesebb dolgozni. A pedagógusok bármelyik tantárgy oktatása során megerősíthetik a fiatalokban, hogy törődjenek testi-lelki egészségükkel.

Ezúton is szeretnék köszönetet mondani a védőnő és pszichológus kollégáknak, a tanároknak és mindenkinek, akivel volt szerencsém együtt dolgozni.

Az iskola 50 éves fennállásának alkalmából kedves és szép dolgok jutnak eszembe, s bár bevillannak a nehéz pillanatok is, hamar elnyomja ezeket a mosolygó gyerekek arca, a zsibongó vegyes csapat, ahol kis hat-évesek és a felnőtt tizenkilenc évesek együtt állnak sorban a büfénél, az ebédlőben.

Azért is nagyon kedves számomra visszagondolni a Radnótira, mert a gyermekeim is a falai között okosodtak, és töltöttek el 12-12 esztendőt. Így összességében én „14 évig jártam oda”.

Ha megkérdezné valaki, hogy hiányzik-e, azt mondanám, nem, mert csak az hiányzik, ami elmúlt vagy nincs többé, de a Radnótinak mindig lesz helye a szívemben.

Varga Ágota

Anamnézis – diagnózis – terápia

Anamnézis, avagy az előzmények...

Anno 1777... Ki gondolná, hogy ettől az évtől tartozik az iskola-egészségügy az állami feladatok közé? A terv jó volt, de a megvalósulás váratott magára.

Dr. Bene Ferenc (orvos, egyetemi tanár, kórházigazgató, 1831-től az MTA tagja) szükséges és égető feladatnak nevezte a tanulók egészségtan-oktatását. Dr. Fodor József (orvos, egyetemi tanár, higiénikus, 1885-től az MTA tagja) kezdeményezte az iskolaorvosi hálózat megteremtését, az egészségügyi ismeretek terjesztését. 1945-ig csak a fővárosban alakult meg az iskolaorvosi hálózat. 200 évvel az első gondolat után jött létre országosan az ifjúsági orvosi hálózat. Feladataikat 1997-ben foglalták törvénybe. A főállású iskola-védőnői hálózatot 2005-ben szervezték meg országszerte.

A Radnótiban az iskola megalakulásától példaértékű egészségügyi munka folyt. Már az épület tervezéséből látható, hogy fontos szerepet szántak az iskolaorvosi tevékenységnek. Ez kiderül a szokatlanul nagy váróhelyiség és a kényelmes orvosi szoba méreteiből is. A rendelő felszereltsége is igazodott kiemelt szerepéhez.

A Radnóti iskola-egészségügyi szolgálata közvetlenül az OCSGYI alá tartozott, vagyis az Országos Csecsemő és Gyermekegészségügyi Intézet mintarendelője volt. Az OCSGYI 1970-től 2000-ig a 0–18 éves korosztályt érintő egészségügyi és módszertani feladatok koordinálását és szakfelügyeleti vezetését végezte. Itt, ebben az iskolában próbálták ki először az országos bevezetés előtt álló – ma így mondanánk – projekteket.

Iskolánk tanulói is részt vettek 1985 és 1999 között *Az iskolás gyermekek egészség-magatartása* című kutatásban, amelynek témája a magyar 11–17 éves gyermekek egészségi állapota és közérzete, dohányzási, alkohol- és drogfogyasztási szokásai, testmozgása volt.

Igazi műhelymunka folyt az egészségnevelés és a pszichológia témakörében.

A rendszeres szűrővizsgálatokon és kampányoltásokon kívül – más iskoláktól eltérően – mindennapi betegrendelés is zajlott.

Sajnos tanulóink egészségi állapota nem jobb az országos átlagnál. Évről évre nő a túlsúlyos gyerekek aránya. Új jelenség az anorexia terjedése. Az életkor előrehaladtával minden évfolyamban egyre nagyobb számban tapasztaljuk a szemészeti vizsgálatok alkalmával fénytörési hiba előfordulását. Ez egyrészt genetikai hajlam, másrészt edzetlenség (az izomerő

és az agyi oxigénellátottság csökkenése), harmadrészt a sok olvasás következménye. A számítógép rendszeres, huzamos használata mérhető romlást okoz a látásban. Egyre nagyobb számban és egyre korábbi évfolyamokban fordul elő eltérés a hallásvizsgálatnál, aminek a gyenge minőségű fülhallgatón huzamos időn keresztül nagy hangerővel hallgatott zene az oka. Megrázó, hogy a 11. évfolyamon már rendszeresen magasabb néhány diák vérnyomása a normál értéknél.

A legnagyobb problémát mégis a gyerekek csontrendszerének eltérései okozzák. 8. évfolyam felett országos átlagban a gyerekek 80%-ának van ortopédiai diagnózisa, és ez sajnos nálunk is így van. Vagyis körülbelül 75%-uknak valamilyen irányban görbe a háta vagy rossz a tartása, körülbelül 5%-uknak csontdegenerációs betegsége van. Napi 1 óra mozgás megoldaná, hogy ne alakuljanak ki kóros gerincgörbületek, javuljon a tartás, az állóképesség, az ellenálló-képesség a betegségekkel szemben, a küzdőképesség, az idegrendszer kiegyensúlyozottsága. Hogy gyerekeink ne úgy kezdjék a felnőttkort, hogy már elhízottak, eltunyultak, gerincbeteg, zaklatott idegrendszerűek.

Mi ezért dolgozunk. Folytatjuk elődeink munkáját.

Kondor Judit

Közöttünk ők

Az iskolai élet mindennapjait segítő munkatársak

Vidám, lüktető zene szól a rádióból. Ahogy elhalkul, harsány kacaj pörgeti föl a lankadó hangulatot. Aztán egy hadaró, izgága hang szórja a mit sem sejtő éterbe szellemeskedő szentenciáit: „Képzeljétek, ezek még verset mondatnak az évnytón, és azok az igazgatói beszédek... Ezekkel a tanarakkal még a táskámat sem engedném cipeltetni!” Vannak, akik kiszolgáltatottságot, tehetetlenséget éreznek ilyenkor, sokunkból inkább dacot váltanak ki a méltatlan és lealacsonyító minősítések. Eszembe jut az „önbecsülés” és „mások megbecsülése” összefüggése, ellentmondásossága. Az, aki mások munkáját lenézi, értéken alulinak tartja,

rendelkezhets-e reális önbecsüléssel? A válasz egyértelmű. Saját önbecsülésünket azzal erősíteném, hogy szólnék néhány mondatot azokról, akik nem pedagógusként segítik, kiegészítik, előmozdítják iskolai tevékenységünket. (A költői képeket és kifejezéseket jórészt Tóth Árpádtól kölcsönöztem.)

Mert nem lehet közömbös, hogyan mozognak közöttünk Ők – az iskolai élet mindennapjait és a száztagú mamutantestület munkáját segítő vagy huszonöten –, vidáman, frissen, vagy mint lassú dzsinnek, rosszkedvű koboldok. Hogy a portán kedvesen, de figyelmesen szűrik-e a befelé áramlókat, hogy az ebédlőben kedélyesen és kellő gyorsasággal állják-e a déli rohamokat, hogy a tmk-ban milyen hangulatú dalra zúgatják a fúrót és emelik a kalapácsot, hogy a szertárakban a laboránsok kellő találékonysággal készítik-e elő akár a semmiből is a kísérleteket, hogy a gazdasági irodában sikerül-e az elemi működéshez szükséges pénzfakasztás, hogy a gondnokságon legalább átmenetileg megállítják-e az omló vakolatot és a fröcskölő vizet. És persze nem mindegy, hogy a nagy varázsló rendszergazda hiba esetén milyen gyorsan tud visszaröpíteni minket a világhálóra, hogy a titkárságon – a művészi figyelemmegosztás eme magasztos színterén – meddig bírják türelemmel egyidejűleg intézni a diákok, szülők, kollégák és az iskolavezetés ügyeit. S végül, de egyáltalán nem utolsósorban, szóljon a befejező mondat azokról, akiknek a szennyes, szürke hajnalokon a Nap aranycsókot dob partvist és törlőrongyot szorongató kezükre.

Laukonidesz József

Kicsöngetés után...

KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK AZ ISKOLA
TÖRTÉNETÉBEN

MOZGALMI ÉLET

MOZGALMAS ÉLET

AZ ELTÚNT IDŐNK NYOMÁBAN

KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK AZ ISKOLA TÖRTÉNETÉBEN

Matskási Istvánné – Széplaki Györgyné
– Törzsök Édua

Határon túli diákok támogatása az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában

A Radnóti Miklós Gyakorlóiskola nemcsak azért tartozik a magyarországi iskolák legjobbjai közé, mert diákjai szép eredményekkel szerepelnek az országos versenyeken, és szinte kivétel nélkül rangos egyetemeken folytatják tanulmányaikat, növelve ezzel a társadalom felelősen gondolkodó értelmiségi rétegét, hanem azért is, mert itt mást is meg lehet tanulni. Az, amiről ebben az évkönyvben néhány lapra sűrítve számolunk be, iskola az iskolában, és mint ilyen, külön iskolatörténetet érdemelne. Hiszen ez a munka térben és időben messze túllépi iskolai életünk kerekeit. A hatvanas-hetvenes években az elszegényedett magyar falvakból indultunk el, és a nyolcvanas évek végére megérkeztünk a trianoni határokra túlra azokhoz a magyar nyelven értő és Magyarországhoz kötődő kisdíákokhoz, akiknek már a legelemibb kincsükért, az anyanyelvért is meg kell küzdeniük. Az iskola természetesen ebben a mozgalomban sem tagadta meg önmagát, kiindulól eszmeként saját diákjaink szellemi, lelki gyarapodását tűztük ki célul. A kilencvenes évektől kezdve már a Radnóti hivatalosan elfogadott pedagógiai programjának is részévé vált ez a nevelő, oktató és támogató munka. Tanítványaink előtt megnyíltak a mesterséges határok, történelmi, nyelvi és kulturális örökségünk számukra már nemcsak könyvekből megszerezhető ismeretanyag, hanem személyesen átélhető tapasztalat is. Az élmények és a megőrzött emberi kapcsolatok talán megérlelik bennük azt a felelős és másokat tisztelő magyarságtudatot, amellyel felnőttként is gondoskodó szeretettel fordulnak a határokon kívül rekedt magyar anyanyelvű és érzelmű emberekhez. Húsz éve folytatott tevékenységünkkel elértük azt is, hogy vendég gyermekeink számára iskolánk – az anyaország kicsinyített másaként – „anyaiskolaként” működik. Szépen mutatja ezt az is, hogy például a viski Kölcsey Ferenc Középiskola 50 éves jubileumi ünnepségére iskolánk küldöttségét is meghívták, és Matskási Istvánné kolléganőnk az iskola dísztanárává választották.

Kárpátaljai diákok Visegrádon 2007-ben

Határokon túli kapcsolataink 1988-ban kezdődtek, először Kárpátaljával. Első évben Rahóról érkezett kisdíjakokat láttunk vendégül Budapesten, majd a következő évben Széplaki Györgyné kolléganőnk vezetésével egy 11.-es osztály szociográfiai tábor keretében bejárta Kárpátalja néhány falvát. Sikeres munkájukat igazolta, hogy tárgyi és szellemi gyűjtésükkel a Néprajzi Múzeum pályázatán első díjat nyertek.

Az első anyanyelvi tábort 1990 nyarán rendeztük meg, és ettől kezdve egyetlen nyarat sem hagytunk ki. Folyamatosan gyarapodó baráti kapcsolataink segítségével sikerül évről évre kiválasztani az erre leginkább rászoruló diákokat. Alapvető szempontunk mindig az, hogy minél távolabbi területekről, a szóránymagyarság köréből jöjjenek a szegényebb sorban élő gyermekek, azok, akiknek a szülei egy magyarországi utat semmiképpen nem tudnának megfizetni. Ezeken a területeken gyakran még magyar iskola sem működik. Anyanyelvi táborunkban, amely általában 12 napig tart, 45-50 tizenkét-tizennégy éves gyermeket tudunk fogadni. A vendégek hat napig a fővárosban, radnótis gyermekek családjainál laknak, hat napot valamilyen nyaralóhelyen, többnyire a Balaton partján töltenek együtt a mi diákjainkkal, táborozás formájában. Ennek gazdag programjából csak néhányat emelünk ki. Délelőttönként iskolánk tanárai és erre

felkészült gimnáziumi tanulói magyar nyelvi foglalkozásokat tartanak, több csoportban, a gyerekek tudásszintje szerint. Tartunk foglalkozásokat magyar történelemből is, és tanítunk nekik népdalokat, néptáncot. A kézműves-foglalkozásokon megtanulnak gyöngyöt fűzni, szövőkereten dolgozni, agyagozni. Délutánonként megismerkedhetnek Budapest, illetve az adott táborhely környékének nevezetességeivel. Múzeumokba, vársétára, templomokba és színházba visszük őket. A délelőtti és a délutáni programokon egyaránt nagy létszámban vesznek részt saját diákjaink, ügyesen segítve a vendégeket. A táborot búcsúesti műsorral zárjuk, ezen előadják a gyerekek, amit tőlünk tanultak. Már hagyománnyá vált, hogy egy dramatizált történet színpadra állítására is sor kerül. Meghatóan szép az is, amikor vendégeink bemutatják nekünk azokat a verseket, énekeket és táncokat, amelyeket ajándékba hoztak nekünk.

2005-ben felvettük a kapcsolatot csángó szervezetekkel is. Először a gyimesfelsőlaki Szent Erzsébet Kollégiummal, majd a moldvai „Szeret Klézse” Alapítvánnyal. Azóta minden évben moldvai csángó gyermekeket is hívunk anyanyelvi táborunkba. Azt reméljük, hogy nekik is segíthetünk az anyaországi és az anyanyelvi kötődés erősítésében. Az ottani területeken egyáltalán nem létezik magyar iskola, a magyar nyelv és a csángó hagyományok ápolása az úgynevezett Magyar Házakban folyik.

Játékos foglalkozás Klézsen 2007-ben

2007 nyarán megvalósult Etédi Emőke kolléganőnk nagy álma is, sőt azóta már másodízben nagy sikerrel zajlott a klézsei anyanyelvi tábor. Mindkét alkalommal a 11. évfolyam magyar fakultációs csoportjából és régi diákokból verbuválódott az az 5-6 fős diákcsoport, akik néhány tanár kíséretében elutaztak a Kárpátokon túli Moldvába, és egy hetet töltöttek a klézsei Magyar Házban. A délelőtti magyar anyanyelvi foglalkozások sikerét legjobban a résztvevők számának gyarapodása bizonyítja, 2008-ban már sokszor 50-nél is több gyermek szorongott a Magyar Ház falai között, hogy magyar szót halljon, felszabadultan énekeljen lappangó anyanyelvén, táncoljon, gyöngyöt fűzzön és tartós baráti kapcsolatokat kössön a budapesti nagydiákokkal.

Törzsök Édua és Eich László szakmai vezetésével 2006 óta minden évben megrendezzük a Petőfi Sándor irodalmi versenyt. Egyelőre három régióból, Kárpátaljáról, Erdélyből és Délvidékről érkeznek hozzánk versenyzők. A kétfordulós verseny döntőjét Budapesten tartjuk, a három nap alatt a szóbeli forduló megrendezésén kívül elvisszük vendégeinket Visegrádra, színházba és egy budapesti városnézésre. A győztes gyerekek és iskolák gazdag könyvjutalmat nyernek.

Tevékenységeink említésre méltó területe az is, hogy rendszeresen támogatunk Magyarországon tanuló középiskolás, illetve felsőfokú intézményekbe járó diákokat. Kiemelt esemény volt, amikor az 1998-as tiszai árvíz idején 86 árvízkárosult gyermeket hívtunk meg Magyarországra. Tanárok, szülők és diákok példaértékű összefogásával sikerült néhány nap alatt megszervezni a három hétig tartó vendéglátást és a gyermekek iskolai foglalkoztatását.

Támogatásunk kiterjed tárgyi eszközökre is. Rendszeresen küldünk határokon túli iskoláknak szépirodalmi műveket, tankönyveket, taneszközöket, szemléltetőeszközöket, térképeket, mikroszkópokat, mobiltelefon, számítógépeket (korábban írógépeket). Folyamatosan gyűjtünk használt ruhákat, amelyeket egyrészt szétosztunk az érkező gyerekek között, másrészt eljuttatjuk gyermekotthonokba, szociális otthonokba, egyházakhoz, iskolákhoz. Volt arra is példa, hogy egy kárpátaljai magyartanár egész évi szakköri díját mi fizettük.

E programok megvalósításához komoly anyagi hozzájárulásra van szükség. Ezt eleinte különböző pályázatokon nyert pénzzel tudtuk biztosítani. A forrásokat kívántuk növelni, amikor 1992-ben létrehoztuk a „Kinyílik a világ” Alapítványt. Az évek során többször rendeztünk jótékonysági hangversenyt, irodalmi estet az iskola jelenlegi és volt diákjainak szereplésével, 1999-ben a kárpátaljai árvízkárosultak megsegítésére, majd 2006-ban a Csángóföldön élő magyarok javára. Az utóbbi műsor teljes bevételéből félmillió forintot a Külsőrekecsinben épülő Magyar Ház építésére ajánlottuk fel, a megmaradt 60 000 forinttal a klézsei Magyar Házat segí-

tettük. Szervezetünket civil kezdeményezéssel hoztuk létre, de munkánkat iskolánk igazgatósága, a kollégák, a szülők és a tanulók közössége is támogatja. A nagy árvíz idején a Sylvester János Protestáns Gimnáziummal együttműködve láttuk el a nehéz feladatot, néhány éven át a táborokat is együtt szerveztük.

1998-ban alapítványunk egyik alapítójának, Göncz Árpádnénak a segítségével kapcsolatba kerültünk az oslói vöröskereszttel, a szervezeten belül pedig az '56-os emigráns Illyés Irénnel, aki jól ismerte a határon túli magyarok helyzetét, és segíteni akart az árvíz utáni szörnyű állapotok felszámolásában. Ez a kapcsolat a mai napig nagyon gyümölcsöző a kárpátaljai iskolák számára, elsősorban a viski Kölcsény Ferenc Középiskolának. A Vöröskereszt jelentős anyagi támogatásának alapítványunk és elsősorban Matskási Istvánné lett a helyzetfelmérője és koordinálója, ezzel rengeteg feladat és felelősség hárul rá. Szerteágazó tevékenységünk összefogását is az ő kiapadhatatlan lelkesedésének és odaadó munkájának köszönhetjük.

A hátrányos helyzetű határon túli fiatalok támogatását a továbbiakban is folytatni kívánjuk, hiszen minden évben megújul az a reménységünk, hogy a kárpátaljai és a csángó gyermekek az itt tanult ismereteket, az itt tapasztalt élményeket magukkal viszik, ott tovább éltetik, és ezáltal maguk és környezetük magyarságtudatát is erősítik. Úgy szeretnénk segíteni, hogy közben saját diákjainknak is adjunk valamit: nem csupán egy új táborozási lehetőséget, egyet az irigylésre méltóan sok közül, hanem azt szeretnénk elérni, hogy számukra is „kinyíljék a világ”. Ismerjenek meg és fogadjanak el olyan embereket, akik egészen más körülmények között élnek, legtöbbször összehasonlíthatatlanul szegényebbek és kiszolgáltatottabbak, mint mi.

Íme néhány beszámoló:

Idén is jó volt az anyanyelvi tábor!

„Egy hetet tölthettünk el a Balaton partján, amit természetesen nemcsak a kárpátaljai és a csángó gyerekek élveztek, hanem számunkra is kikapcsolódás volt. A vendégeink 8-10 év körüli gyerekek voltak, elevenek, ragaszkodóak, és hálásak minden foglalkozásért. Sokat strandoltunk, röplabdáztunk, olvastunk, meséltünk, kézműveskedtünk, énekeltünk. Egy hét alatt nagyon közel kerültünk a gyerekekhez, akiknek erre az időre nemcsak »tanárai« és »segítői«, hanem barátai és kicsit a pótszülei lettünk. Néha ugyan fárasztó volt ennyi gyerekre odafigyelni a nap minden percében, de mi sem gondoltuk, hogy végül ennyire megszeretjük őket. Tudjuk, hogy ez fordítva is így volt, ezt főleg akkor érezhettük, mikor az indulás napján az egész tábor, még az egyébként mindig erősnek

mutatkozó fiúk is sírva fakadtak. De sírtunk mi is, még sokáig futottunk a busz után, amivel elmentek. Azóta is sokakkal tartjuk a kapcsolatot, és már több meghívást is kaptunk, hogy látogassuk meg őket nyáron. Idén sajnos az érettségi miatt nem tudunk menni, de ha bárki szívesen jelentkezne a helyünkre: csak rajta, mert megéri!”

(*Deli Zsófia és Kemény Zsuzsa*, 12. B, 2005)

Csángó est a Radnótiban

„Szép este volt. Nehéz róla megilletődés nélkül beszélni. Olyan rendkívüli összefogásnak voltunk tanúi, amely feledteti a munkával eltöltött nehéz napokat, feledteti az emberi önzés okozta torzulásokat. A tanárok, a szülők, a jelenlegi és volt diákok közös akarata csodát teremtett. A műsorban olyan művészek léptek fel, akiknek iskolánkhoz és az est jótekonysági céljához valódi érzelmi kötődése van. Az est 560 000 Ft-os bevétele jelentős támogatást adott a csángóföldi Külsőrekecsinben épülő Magyar Ház felépítéséhez, ugyanakkor igényes, művészi értékeivel nagyszerű szórakozást nyújtott minden résztvevőnek... KÖSZÖNJÜK!”
(2006)

Néhány gondolat Tomcsányi Péter igazgató köszöntőjéből:

„Kapcsolatunk a határon túli magyar iskolákkal, tanárokkal és tanulókkal 1988-ban kezdődött. Az önzetlen segítő szándék hosszan tartó barátságokat eredményezett. Egyre többen és többen kezdtünk törődni az ott élő emberek sorsával, az anyaországhoz fűződő szálak erősítésével. 1990-ben rendeztük az első anyanyelvi táborot hátrányos sorsú kárpátaljai gyermekek részére; ezt azóta minden évben megszervezzük. 2004-től a Kárpátokon túli moldvai csángó magyarokkal is felvettük a kapcsolatot. Ennek további építésén jelenleg is dolgozunk. E munkában részt vevő tanáraink egyszerre látják a feladatot, valamint a lelki-szellemi gazdagodás lehetőségét saját maguk és a segítő diákok számára. [...] Rá kellett jönnünk, hogy hallatlan kincs van a kezünkben.

A meghívott gyermekek egy hétig diákjaink családjánál vendégeskednek, egy hétig pedig közös balatoni táborozáson vesznek részt. Ez alkalmat teremt arra, hogy kölcsönösen megismerjék egymást, közvetlen tapasztalatokat szerezzenek egymás életéből. [...] Az utóbbi években tapasztaljuk, hogy egyre gyakrabban utaznak radnóti diákcsoportok Kárpátaljára, illetve Erdélybe. Megismerik az ott élő emberek sorsát, sok esetben kiszolgáltatottságát, felkeresik a magyar vonatkozású kulturális emlékhelyeket, és felfedezik a Kárpátok természeti szépségeit. Ebben hatalmas nevelési erő rejlik. Ezeknek a gyerekeknek az utazás hatására megváltozik, nemesebbé

válík a gondolkodása. Bízunk abban, hogy az élmények további életük során is velük maradnak. [...] A mai este két főszereplője a zene és a nyelv. E kettő együtt jelentse most azt a kapcsolatot, amely a távol élő magyarokkal összeköt minket.”

Részlet Pécsi Ildikó színművész szavaiból:

„Meghatottan jöttem ide, először is azért, mert az én drága gyermekem, aki most már 35 éves, az első osztálytól érettségig ide járt. Fantasztikus iskolának tartom a Radnótit, és nagyon hálás vagyok a sorsnak, hogy idehozott bennünket. Másodszor azért is jöttem jó szívvvel, mert az a nemes cél, amiért itt összejöttünk, nagyon közel áll hozzám.”

A moldvai csángók között

„Cui prodest...

ha az ember a szünet utolsó hetében két kollégával és öt diákkal egy nagyon hosszú útra indul,
 hogy történelemtanárként Etelközben járva egymást úzzék gondolatai
 Árpád vezérről, a vérelegyítésről, a kezdetekről,
 hogy láthassa a már levetett, de féltve őrzött népviseletet,
 hogy meghallgathassa a szöttesekről szóló mitikus meséket,
 hogy gyönyörködhesen a régi beszédben,
 hogy István királyról taníthasson, bár őt az ottani gyerekek csak a mise-
 ének hőseként ismerik,
 hogy a Szent király ünnepén a templomba be tudjon menni,
 hogy a legkeletebbre lévő magyar település, Magyarfalu utcáján a köszö-
 nés után a karját simogassák meg, és ebben a mozdulatban az együvé
 tartozás örömét érhesse tetten.

Kinek használt?

Nekem. Nekik. Nekünk.”

(*Lenkovics Barnabásné, 2007*)

„Augusztus vége, a szokásos hőség. Idén mégis más volt: hasznosabb elfoglaltságot találtam a végeláthatatlan menekülésnél a tűző nap elől, hiszen lehetőségem nyílt ellátogatni Csángóföldre.

Mindenki furcsán nézett rám, amikor a tervezett útról meséltem, és még furcsábban, amikor hazatérve elmondtam, milyen jól éreztem magam. Aki ismer, tudja, hogy gátlásos vagyok a gyerekek társaságában, de valószínűleg saját magam számára volt a legmeglepőbb fordulata a Moldvában töltött hétnek, hogy elindultam (és azt hiszem, elég nagy távot meg is tettem) azon az úton, amelyen ezeket a gátlásokat levetkőzhetem.

Az értetlenkedők meg szokták kérdezni, hogy miért vállalkoztam az útra. Nos, a válasz egyrészt azért nem egyszerű, mert ők nem láthatták a gyönyörű tájat, nem érezhették a csángó falvakat a szegénység ellenére átjáró életörömet és a ma is élő népi kultúrát, másrészt pedig mert magam sem tudom.

Talán mert már régóta érdekel a különböző tájnyelvek megismerése.

Mert tavaly nyáron is volt alkalmam csángó magyar és kárpátaljai gyerekekkel foglalkozni.

Mert sejtettem, hogy ott megtanulom értékelni, amim van. A felsorolás hosszú is lehetne.

Mindenesetre az út önismereti leckének is jó volt, és tudom, hogy nemcsak mi lehettünk gazdagabbak egy sor pozitív élménnyel és a tudattal, hogy segíthettünk, hanem azok az emberek is, akik ott, a Kárpátokon túl élnek, és betekintést engedtek a mindennapjaikba.”

(*Deli Zsófia*)

A kapcsolattartás radnótis munkatársai

Albert Viktor	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Artner Erzsébet	kézműves-foglalkozások
Balassa Lászlóné	a vendég gyerekek kísérete Budapesten, számítógépes anyagok szerkesztése
Csatár Katalin	vendégek kísérete, ellátása Budapesten
Csekné Szabó Katalin	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Dancz Péter igh.	a határon túli szervezetekkel való kapcsolat támogatása
Darvas Anikó	előbb ifiként, majd tanárjelöltként tábori programok szervezése
Dávid Anna	kárpátaljai tanárnő vendégül látása
Demeter Anna	táborban anyanyelvi és kézműves-foglalkozások
Eich László	a kuratórium tagja, táborvezetés, játékok szervezése 1993–2001, a Petőfi irodalmi verseny szervezése 2006-tól
Etédi Emőke	anyanyelvi program budapesti, balatoni és velenicei táborokban, Klézsén anyanyelvi tábor szervezése

Farkas Mária	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Fedák Csaba	videofelvételek készítése, vágása
Fenyő D. György	idegenvezetés a budai Várban
Győrffy Magdolna	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Győri János	kárpátaljai kísérő tanár vendégül látása
Hajdu Lajos	a „Sportszerek Kárpátaljára” program segítése
Hegyí Györgyné	jótekonysági estek szervezése, gyerekek kísérete Budapesten
Honyek Gyula	osztálykirándulás szervezése Kárpátaljára
Horváth Beáta	budapesti anyanyelvi foglalkozások
Iványiné Harró Ágota	jótekonysági estek szervezése, gyerekek kísérete Budapesten
Jobbágy Károlyné	az alapítvány programjának kialakítása, anyanyelvi foglalkozások Budapesten, adományok
Karamán Ferencné	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Kiss Lászlóné	a vendég gyerekek kísérete Budapesten, tábori program szervezése 2004-ben
Kiss Zsuzsanna	a vendég gyerekeknek izgalmas kémiai kísérletek bemutatása
Kopper Lászlóné	idegenvezetés a vendégeknek Budapesten
Kósa Jánosné	budapesti anyanyelvi foglalkozások
Köllő Júlia	könyvadományok összeállítása
Kropog Erzsébet	árvízkárosultak vendégül látásának szervezése
Laukonidesz József	Klézsén anyanyelvi tábor
Láng György	vendég gyerekek kísérete Budapesten
Lenkovics Barnabásné	foglalkozások Budapesten, Klézsén anyanyelvi tábor
Lövey Éva	a vendég gyerekek fogadása, kísérete Budapesten, anyanyelvi tábor vezetése 2003-ban
Ludmann Mihály	emléklapok tervezése
Marcsek Gábor	a vendég gyerekek kísérete Budapesten

Matskási Istvánné	a kuratórium elnöke, az alapítvány munkájának szervezése, határon túli szervezetekkel kapcsolattartás, pályázatok
Maucha Imre	idegenvezetés a vendégeknek a budai Várban
Molnár Katalin	árvízkárosultak vendégül látásának szervezése
Monostori Zsuzsanna	anyanyelvi és néptáncfoglalkozások a táborozások során
Morvai Éva	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Mozer Tamás	a vendég gyerekek kísérete Budapesten, anyanyelvi foglalkozások a táborokban
Nagy Piroska	a vendég gyerekek kísérete Budapesten, foglalkozások Budapesten és Velencén
Papp Györgyné	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Paulovits Ferenc	a vendég gyerekek kísérete Budapesten, adománygyűjtés szervezése
Petróczi Edit	énekek tanítása a táborozások során
Poros András	budapesti anyanyelvi foglalkozások, tábori program a Balatonnál
Réz Gáborné	a határon túli szervezetekkel való kapcsolat elindítása, támogatása 2002-ig
Schiller Mariann	budapesti anyanyelvi foglalkozások
Simon Antalné	a vendég gyerekek kísérete Budapesten
Sólyom Attila	a vendég gyerekek kísérete Budapesten, anyanyelvi foglalkozások a táborokban 2003-tól
Spengler Katalin	anyanyelvi foglalkozások, idegenvezetés Budapesten
Staudinger Erzsébet	kárpátaljai tanárok vendégül látása, budapesti program szervezésének segítése
Szalóki Dezső	fénymásolás: az anyanyelvi táborok programfüzetei, emléklapok stb.
Szatmári Kálmán	a „Számítógépek a határöntúliaknak” program segítése
Széplaki Györgyné	a kuratórium tagja, táborszervezés, adománygyűjtés szervezése, kapcsolattartás a határöntúliakkal

Szidiropulosz Archimédeszné az alapítvány egyik alapítója	
Sziklai Gábor	anyanyelvi foglalkozás a táborozás során Velencén
Tomcsányi Péter igazgató	a határon túli szervezetekkel való kapcsolat támogatása
Tonk Veronika Dóra	az oslói vöröskereszttel való kapcsolat segítése angolfordítással
Törzsök Édua	az alapítvány kuratóriumának tagja, az alapítvány pénztárosa, anyanyelvi táborok szakmai programjának meghatározása, anyanyelvi foglalkozások, a Petőfi irodalmi verseny szervezése, pályázatok írása
Varga E. Tamás	kirándulások, idegenvezetés Budapesten

A kapcsolat eseménynaptára

1988	Bilics Éva, a KMKSZ rahói szervezete vezetőjének <i>segítségkérő levele</i> a minisztériumhoz A felhívást Réz Gáborné igazgatónő felolvasta az 1988–1989. évi tanévnytitón. A magyar nyelv oktatásának segítésére iskoláinkból több osztály jelentkezett. mesekönyvek, diafilmek, taneszközök gyűjtése az iskolában, kijuttatása Rahóra, ahol ezek segítségével megkezdődött a rahói Ládagyárban a magyar nyelv oktatása
1989	az első rahói gyerekcsoport fogadása a Radnótiban: II. C osztály: vendéglátás családoknál falukutatás Muzsalyon, körutazás Kárpátalján: III. A osztály, Széplaki Györgyné
1990	<i>I. anyanyelvi tábor, Budapest:</i> június 21–29. 23 diák + 2 kísérő tanár <i>22 helyről</i> szervező: Perduk János ungvári egyetemi oktató budapesti szervezők: Széplaki Györgyné és Törzsök Édua ingyenes szállás a József Attila Kollégiumban a II. C osztály utazása Kárpátaljára: szervezők és kísérő tanárok Matskási Istvánné, Eich László
1991	anyanyelvi tábor, <i>Budapest:</i> június 19–27. szervező: Széplaki Györgyné kirándulás: Visegrád, Esztergom, Szentendre
1992	anyanyelvi tábor a <i>Rómaifürdőn az MVM üdülójében:</i> június 19–29. 30 diák és 3 kísérő tanár szervező: Széplaki Györgyné és a III. G osztály A gyerekek szállítását ettől az évtől a <i>Köztársasági Elnöki Hivatal segíti.</i> látogatás a köztársasági elnöki rezidenciában Göncz Árpád és Zsuzsa asszony vendégeként

-
- 1993** anyanyelvi tábor, *Budapest*, szállás a *Vakok Intézetében*: június 12–22.
szervezők: Eich László, Matskási Istvánné, Széplaki Györgyné
ismét meghívás a köztársasági elnöki rezidenciába
-
- 1994** anyanyelvi tábor, *Budapest*: június 12–23.
szállás június 12-től 18-ig radnóti családoknál, 18-tól 23-ig a Rómaifürdőn
Viskről 25 gyerek és 2 kísérő tanár, 20 vendég fogadó radnóti diák is a Római-fürdőn
szervezők: Széplaki Györgyné, Etédi Emőke, Matskási Istvánné
-
- 1995** anyanyelvi tábor, *Budapest*: június 10–21.
szállás a Vakok Intézetében
Viskről: 25 gyerek és 2 kísérő tanár
szervezők: Matskási Istvánné, Eich László
látogatás a Parlamentben, találkozás Göncz Árpáddal
-
- 1996** anyanyelvi tábor, *Budapest és Velence*: június 15–25.
25 gyerek és 3 kísérő tanár
osztálytábor is: Nagy Piroska 6. F osztálya
szervezők: Matskási Istvánné, Eich László
-
- 1997** anyanyelvi tábor, *Budapest és Velence*: június 16–28.
34 kárpátaljai kisdíák + 3 kísérő tanár
kapcsolatfelvétel az oslói vöröskereszttel (Eva Godager, Illyés Irén)
-
- 1998** anyanyelvi tábor, *Budapest és Velence*: augusztus 19–30.
23 diák Kárpátaljáról és 3 kísérő tanár
november: a nagy tiszai árvíz
adományok gyűjtése a rászorulóknak (ruha, takarók, élelmiszer), kijuttatása
három, az Elnöki Hivaltól kapott busszal, Göncz Árpád köztársasági elnök segítségével
86 árvízkárosult gyerek vendégül látása a Radnótiban és a Sylvester János Protestáns Gimnáziumban
adományok: radnóti tanárok, diákok, oslói vöröskereszt
-
- 1999** anyanyelvi tábor, *Alsó-Bélatelep, Budapest*: július 11–22.
35 árvízkárosult gyerek + 3 kísérő tanár
február 26.: Kell a romantika címmel jótékonysági est a Radnótiban
szervezők: Kiss Zsuzsanna, Széplaki Györgyné
-
- 2000** *Budapest, Ábrahámhegy*: augusztus 19–szeptember 20.
47 fő és 3 kísérő tanár
március 20.: A viski Kölcsey Ferenc Középiskola a Radnóti testvériskolája lett.
szeptember 24.: Az oslói vöröskereszt vezetője, Eva Godager felkéri a „Kinyílik a világ” Alapítványt és Matskási Istvánnét, hogy segítse az árvízkárosultak támogatására irányuló tevékenységüket. Ettől kezdve 4 évig segítik anyagilag a nyári táborok szervezését és nagyon sok adományt (sportszerek, élelmiszer, iskolaszerek stb.) vásárolnak.
-
- 2001** *Budapest, Balatonakali*: június 19–július 1.
51 fő: 47 árvízkárosult kárpátaljai gyerek és 4 kísérő tanár
A Sylvester János Protestáns Gimnáziummal (szervező: Kardon Ferenc) közösen fogadtuk a gyerekeket Budapesten, a fogadók közül többen jöttek a táborba is. 8 gyereket és 2 kísérő tanárt a Postás Kollégiumban szállásoltunk el.
-

-
- 2002** *Budapest, Ábrahámhegy:* június 19–29.
 49 gyerek és 3 kísérő tanár
 fogadás: 34 gyerek a Radnótiban, táborozás Ábrahámhegyen
 15 gyerek és 1 kísérő tanár a Sylvesterben, táborozás Mórán Laborczy Zsuzsanna tanárnővel
-
- 2003** *Budapest, Ábrahámhegy:* június 24–július 1.
 47 tanuló és 3 kísérő tanár
 szállás Budapesten, a Vakok Intézetében
-
- 2004** *Budapest, Ábrahámhegy, Velence:* június 17–28.
 A vendégeket az ELTE Apáczai Csere János Gyakorlóiskola Kollégiumában sikerült elhelyezni.
 Budapesten a radnótis programot Kiss Lászlóné szervezte, a sylvesteresekét Kardon Ferenc (a radnótisok Ábrahámhegyen, a sylvesteresek Velencén táboroztak Laborczy Zsuzsa vezetésével).
9. A osztály: kárpátaljai kirándulás
-
- 2005** *Budapest, Balatonkenese:* június 16–27.
 46 gyerek és 4 kísérő tanár
 Ebben az évben először csángó gyerekek is érkeznek Gyimesfelsőlakról.
 A radnótis szülők a kárpátaljai gyerekeket, a sylvesteres szülők a csángó gyerekeket fogadják.
A 10. A osztály a Felvidékre, a 8. C osztály Kárpátaljára kirándult.
-
- 2006** *Budapest, Balatonkenese:* június 13–25.
 A 11. A és a 10. B Erdélybe, a 9. C a Felvidékre kirándult.
márciusban: *csángó est a Radnótiban*
májusban: *Petőfi irodalmi verseny* a viski Kölcsey Ferenc Középiskola tanulói-
 nak, Törzsök Édua és Eich László szervezésében
novemberben: tanári kirándulás Csángóföldre
-
- 2007** *Budapest, Velence:* június 13–25.
májusban: *Petőfi irodalmi verseny, döntő* – résztvevők: a viski Kölcsey Ferenc
 Középiskola és a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Lyceum tanulói
augusztusban: *anyanyelvi tábor Klézsén*
-
- 2008** *Balatonakali, Budapest:* június 14–26.
 46 gyerek + 4 kísérő tanár (25 kárpátaljai gyerek + 2 kísérő tanár, 21 csángó gyere-
 kek + 2 kísérő tanár)
 Budapesten a radnótis gyerekek szülei látták vendégül a gyerekeket az 5. A, 5.
 B, 6. A, B, 7. A, B, 9. C, 11. C osztályokból
júniusban: *Petőfi irodalmi verseny*
 résztvevők: sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Lyceum, újvidéki Horgosi Közép-
 iskola
 szervezők: Törzsök Édua, Eich László
augusztusban: *anyanyelvi tábor Klézsén*
 szervezők: Etédi Emőke, Laukonidesz József, vendég kísérő: Santavecza Mária
-

Az anyanyelvi tábor záró műsorára várakozó viski diákok a díszteremben, 2008

A határon túli gyerekekkel való kapcsolat a radnóti ifik nélkül elképzelhetetlen. A játékos programokat, vetélkedőket ők szervezik, az anyanyelvi és kézműves-foglalkozásokat segítik, jó hangulatot teremtenek.

A hosszú évek során munkánkat többek között az alábbi tanulók segítették:

Csörsz Rumen István, Huszárik Kata, Bartha Eszter, Széplaki Gyöngyi, Darvas Anikó, Spitalszki Andrea, Páva Rita, Majoros Dóra, Petró Dániel, Miskolczi Andrea, Faludi Barbara, Tóth Péter, Hetényi György, Fadgyas Balázs, Bárány Eszter, Halasi Anna, Lengyel Boglárka, Horváth Andor, Oroszi Katalin, Kisvárdai Júlia, Deli Zsófia, Kemény Zsuzsa, Torma Elina, Geréby Fruzsina, Garancsi Katalin, Barabás Noémi, Hátszegi Eszter, Kalina Dóra, Kovács Kitti, Dérczi Péter, Papp Zsolt, Kalacsi Gábor, Eich Richárd, Székely Áron, Hegedűs Dániel, Petró Bálint.

Klézsén: Bódi Ágnes, Imre Zsófia, Deli Zsófia, Pálnik Réka, Szilléry Mirjam, Bánhegyi Borbála, Bánki Zoltán, Gáspár Dorottya, Hrabák Zita, Ribáry Eszter, Szmodics Natália.

Réz Gáborné
Ungvár, Japán, Bécs
Néhány példa a nemzetközi kapcsolatokra
az 1980-as évekből

Iskolánkban több évtizedes hagyománya van a diákok külföldi utazásainak, a diákcserek rendszerének. Léteztek azonban olyan kapcsolatok is, amelyek a tantestület egyes tagjainak munkáit juttatták külföldre, vagy kölcsönös tapasztalatcserére került sor az iskola és egy-egy külföldi partner között. Mindegyikre akadt példa az 1980-as évek végéről.

Egy késő őszi napon megkeresett az ungvári egyetem magyar tanszékének egyik tanára. Magyar nyelv tanításához kért tankönyveket, mert a kárpátaljai magyar gyerekeknek nem voltak ilyen könyveik. Frittmann Lászlóné, iskolánk egyik tanítója régebben írt magyarul tanuló külföldi gyerekeknek magyarkönyveket. Ezekből vitt a váratlan látogató. Máskor

a japán nagykövet látogatott el iskolánkba, hogy a természettudományos tantárgyak tanításáról érdeklődjék, mert Japánban szeretnék fejleszteni azok színvonalát. Elsősorban a gyakorlatok, tanulókísérletek, tehát a tanítási módszerek érdekelték. Mivel hallotta, hogy iskolánkban ilyen módon folyik az oktatás, ezért első kézből akart információhoz jutni.

De arra is volt példa, hogy a tantestület egy csoportja hospitálni indult néhány autóval Bécsbe. Az Egyesült Világkollégiumok (United World Colleges) rendszerébe tartozó iskolát látogattunk meg, ahol részt vehettünk tanítási órákon, emelt és középszintű érettségire felkészítő foglalkozásokon. Közvetlenül érzékelhettük, hogyan nevelik diákjaikat, hogy „felelős állampolgárok legyenek, politikailag tájékozottak, környezettudatosak, akik a béke és az igazságosság, a megértés és az együttműködés eszméinek elkötelezettjei, akik tetteikkel és személyes példájukkal ezen eszmék megvalósítására törekednek”.

Mi is szerettünk volna a nemzetközi érettségit adó iskolalánc tagjai sorába kerülni; ez ugyan elsősorban anyagiak hiányában sajnos nem valósulhatott meg, de szellemiségét a mai napig is folyamatosan igyekszünk közvetíteni.

Schiller Mariann

Diákcseré – Izrael

Még állt a berlini fal, amikor Réz Erzsit megkereste egy Haifa melletti kisváros iskolájának magyar származású igazgatója azzal, hogy kapcsolatot szeretne iskolája és a Radnóti között építeni. Ennek a hosszú folyamatnak eredményeképpen először 1990 tavaszán, épp az első demokratikus választások idején egy csoport izraeli diák és két kísérő tanár tett

nálunk látogatást. A szokásos módon családoknál laktak. Együtt látogattuk az iskolát, jártuk a várost és a Balatont és az akkor még kisebb számban föllelhető szórakozóhelyeket – és csöppet sem szokásos módon kerestük Budapest zsidó emlékeit, a hitközséget, a kóser éttermeket.

Aztán ugyanezen év őszén egy csapat különböző évfolyamra járó, de angolul megbízhatóan tudó radnóti diákkal és Kósa Jánosnéval együtt – nem kevés adminisztratív nehézség leküzdése után – repülőre szálltunk, hogy Kiriát Tivonban és környékén, valamint Jeruzsálemben és a Holt-tengernél töltsünk két valóban feledhetetlen hetet.

Szökőkút Kiriát Tivon falu főterén

Minden utazás „feledhetetlen”, és minden iskola nagyjából egyforma. Azért ez mégis más volt. Egyfelől kimozdultunk a kontinensről. Másfelől arra jártunk, ahonnan Európa részben eredezteti magát. Nagyon mást láttunk, mint amihez szokva vagyunk, és sokszor mégis nagyon otthon éreztük magunkat. Meglepő volt a klíma, a növények, az ételek, ismeretlenek a betűk; és mégis lépten-nyomon ismerős, az Ó- és az Újszövetségből, a történelemkönyvekből, a szomszédból ismerős jelenségekre, emberekre, gondolatokra bukkantunk. Láttuk a diákokat ugyanúgy figyelni vagy nem figyelni az órán, mint itthon – és láttuk,

hogy várják az érettségi után a katonaságot. Rácsodálkoztunk egy kibucra, lebegtünk a tengerben, és végig fegyveres őr vigyázta minden közös lépésünket. Kicsit belehaltunk a holokausztmúzeumba, és döbbenet érzeltük, hogy ez a helyiek többsége számára csak távoli történelem.

Két évvel később Weltner Mariannal együtt kísértem újabb diákcsoportot, 1996 tavaszán pedig Horváth Beáta és Kropog Erzsébet vett részt diákcsereprogramban az osztályaikba járó diákokkal.

Az élmények erős különbségekkel csapódtak le: volt, aki aztán hosszabb időre visszament, és volt, aki egyáltalán nem vágyott vissza: az egyszerű élményt szépen, fontosnak, megismételhetetlennek tartotta.

Római császárszobor maradványa Caesareában

Vera Hanekamp

Rozsdafoltok a vasfüggönyön

A múlt század nyolcvanas éveiben egyre erősödött Hollandiában a társadalmi ellenállás a növekvő hadi kiadások és a tervbe vett – majdan amerikai parancsnokság alatt álló – rakétakilövő állomás létrehozása ellen Woensdrechtben. Az atomfegyverek telepítése ellen 1981-ben és 1983-ban országos tüntetést szervezett több társadalmi csoportosulás Amszterdamban és Hágában, ezeken alkalmanként mintegy 300 000 személy vett részt. Az egész országban kiépült egy hálózat az IKV (Interkerkelijk Vredes Beraad – Egyházközi Béketanács) szervezésében, amely vitákat és tájékoztató rendezvényeket tartott. Egyetemisták és középiskolás diákok is hallatták szavukat, részt vettek a vitákban és a tüntetéseken.

Ebben az időben Hengelo városában tanítottam társadalomtudományt a Bataafse Kamp nevű állami gimnázium felső tagozatán. Diákjaim a hidegháború propagandáját kritikusan fogadták, és amennyire lehetséges, tárgyilagos információt igényeltek, hogy ezek alapján tudjanak saját véleményyt formálni. (A hatvanas évek egész Európára kiterjedő egyetemi mozgalmainak hatására éppen ezzel a céllal vezették be 1969-ben kötelező tantárgyként a társadalomtudományt.) Társadalomtudomány szakos tanárai közreműködésével iskolánk vitadélutánt szervezett a kialakult feszült politikai helyzetről, a hidegháború okairól, az ellenségkép mesterséges táplálásáról mindkét oldalon. Országosan ismert személyek – Mient Jan Faber, az IKV főtitkára, Hylke Tromp háborúkutató professzor, különböző parlamenti pártok képviselői – vettek részt a vitafórumon, ahol a diákok kérdéseket tehettek fel, és hozzászólhattak a témához. A heves viták lezárásaként Mient Jan Faber azt javasolta, hogy folytassák a dialógust a vasfüggöny másik oldalán élő kortársaikkal. Természetesen ez nem volt akkor még annyira egyszerű. Az IKV megkereste az Országos Béketanácsot, amely a Radnóti-gimnáziumot jelölte ki partnerként az iskolánk számára. A választás azért esett a Radnótira, mert Kiss Zsuzsanna tanárnő levelezést kezdett szakköré-

[illegible]

vel a Nobel-díjasokkal, köztük a Nobel-békedíjasokkal is, és ebből a levelezésből kiállítást rendezett. Így kezdődött a hengelői Bataafse Kamp és a Radnóti-gimnázium többéves kapcsolata.

Ma is tisztán emlékszem első látogatásomra. Nagyon udvariasan, de kissé gyanakodva fogadtak, hamar megtört azonban a jég, mikor elmondtam, hogy nem a Béketanács aktivistája vagyok, s a gyerekek számára nagyon érdekesnek és tanulságosnak tartanék egy cserekapcsolatot.

A Hollandiába utazó első csoport tagjait a kísérő tanárok, Kósa Juli és Weltner Mariann, valamint angoltanár kollégájuk, Magyarics Tamás válogatta ki a jelentkezők közül. A magyar gyerekeket családoknál helyeztük el Hollandiában, innen jöttek reggel iskolába, ahol csoportosan általában angol-, matematika-, rajz-, ének- és tornaórákon vettek részt, legtöbbször

egyenlő vagy magasabb színvonalat képviselve, ami nem kis büszkeséggel töltött el. Délutánonként közös sportversenyt, biciklikirándulást szerveztünk a környékre, s természetesen egy amszterdami kirándulás sem maradhatott ki a programból. A magyar diákok ennek az utazásnak köszönhetően először pillanthattak be az évszázadok óta polgárként élő családok életébe.

A holland diákok magyarországi látogatására 1988-ban került sor. A gyerekeket egy diákotthonban helyeztük el Budapesten, de napközben közös programok voltak: részvétel a tanórákon, városnézés, úszás és egy fogadás az Országos Béketanácsnál. A hivatalos protokollon kívül találkoztunk az akkor még illegális Fidesz képviselőivel is!

Felejthetetlen élmény marad számomra Kósa Juli negyedikeseknek tartott történelemórája. A történelemkönyv a táskákban maradt, a gyerekek rölapokat és egyéb „tiltott” anyagot hoztak magukkal, és arról beszéltek. Nem túlfűtött pró vagy kontra vélemények hangzottak el, vagy ha igen, érvekkel kellett alátámasztani. A gyerekek aktívan vettek részt az izgalmas órán, és házi feladatnak újabb vitaanyag gyűjtését kapták. Irigyeltem Julit, hogy ilyen órákat tarthat. Az én jólétben élő, a demokráciába beleszületett diákjaim sokszor csak ásítoztak, ha felhívtam a figyelmüket arra, hogy egyes, az ő jövőjük szempontjából is döntő jelentőségű kérdések megoldása attól függ majd, hogy melyik pártra adják a szavazatukat.

1989 után lehetőség nyílt nemzetközi, többnapos diákkongresszusok szervezésére is. Ezek anyagát az IKV archívumaiban őrzik. Érdekes lenne egyszer feldolgozni. Az akkori nagy várakozások sajnos nem valósultak meg, a középiskolások társadalmi-politikai érdeklődése lanyhult, a csereutak sem divatosak, mert ma már mindenki utazhat, ahova kedve tartja – ha megengedheti magának. Pedig a kibővült Európai Unióban igen fontos lenne egymást jobban megismerni és megtanulni együttműködni közös problémáink megoldásában. Meggyőződésem szerint nagy szükség lenne az ehhez hasonló cserekapcsolatok új életre keltésére.

Schiller Mariann

EYP – European Youth Parliament

Az ifjúság megint elől járt! Hol volt még Magyarország az EU-tagságtól, amikor a hivatalos, az igazi Európai Parlament által támogatott Európai Ifjúsági Parlament már tagjai közé fogadta hazánkat. Annyira, hogy 1993-ban Magyarország – elsőként a volt szocialista országok közül – már otthont is adott az évente kétszer megrendezésre kerülő parlamentnek. A nagyszabású eseménynek az Országház épülete adott helyet, a köztársaság akkori elnöke és a házelnök is köszöntötte a jelenlévőket, a média naponta számolt be az eseményről. Évek munkája feküdt abban a fergeteges hétben, amikor több száz európai diák talált otthonra egy-egy

magyar családnál. Ahogy máshol tartott ülősszakokon a magyar delegáció tagjai találtak otthonra egy-egy európai városban.

És hogy mi köze ennek a Radnótihoz? Az első időkben néhány budapesti diák és egy tanár lendülete vitte a még kiforratlan „ügyeket”: szervezést és szakmai felkészítést. Köztük eminens szerep jutott az 1993-ban a Radnótiban érettségizett Békés Gábornak. Az évtized közepén váltás következett: megalakult az Európa-egylet, az EYP hivatalos magyar tagszervezete, 1995-től egy radnóti tanár, Schiller Mariann vezetésével. Ekkortól a delegáció tagjai között – akiket egy többfordulós, immár országos merítésű pályázat során válogattak ki – évről évre találhatunk radnóti diákokat a szervezet 2001-ben történt megszűnéséig.

Az ülősszakokon való részvétel minden diák számára maradandó élményt hozott: többen ennek hatására választottak pályát, s aki nem, annak is átalakult a képe némely jelenségről. A 2000 telén Oxfordban tartott 35. ülősről így számolt be az évkönyv:

„Ami az igazi különlegességét adja minden ilyen összejövetelnek, az az, hogy a bizottságokban egy országból csak egy ember lehet, tehát 17 eltérő nemzetiségű, kulturális tradíciókkal rendelkező, más oktatási rendszerben felnőtt fiatal alakít ki egy közös álláspontot, dolgoz ki megoldási javaslatokat. Mindenki igen nagyfokú toleranciáról, alkalmazkodóképességről tett tanúbizonyságot, hiszen egymás mellett ült az ír és az angol delegált, a lengyel és a fehérorosz, sőt egy szíriai lány is volt a svéd delegáció tagjaként.” (*Haidegger Tamás*)

„Ez alatt a néhány nap alatt megváltozott egy kicsit az Európáról, európai országokról alkotott képem. Amikor a záróünnepségen felzendült a European Youth Parliament »himnusza«, az *Imagine*, kicsit máshogy értelmeztem John Lennon szavait: »Imagine there's no countries [...] I hope someday you'll join us / and the world will live as one.«.” (*Koltai Vera*)

Kiss Zsuzsanna

Az ENSZ *Peace Messenger* kitüntetését elnyert kiállítás képei a Radnótiban

**A béke nemzetközi éve tiszteletére Nobel-díjasok
életművéből rendezett, 1986-ban megnyitott
kiállítás rövid története**

Iskolánk életében a tudományos és kulturális értékek mindig különleges helyet foglaltak el. Tanítványaink sorában is leginkább azok a diákok élvezték az ifjúság bizalmát, és vívták ki társaik elismerését, akik a tanulmányi munkában és közösségi magatartásukkal egyaránt kiemelkedtek. Ilyen szellemi közegben természetesnek tűnt kapcsolatot keresni a tudományok és a közélet legmagasabb elismerést kivívott képviselőivel, a Nobel-díjasokkal.

1984 őszén született a gondolat: teremtsünk élő kapcsolatot a világ vezető értelmiségével, keressünk szellemi eszményképeket tanítványaink számára ebben a zavaros, értékvesztett világban, és nem utolsósorban fokozzuk tanítványainkban a tudományok iránti érdeklődést. Elhatároztuk, hogy figyelmünket elsősorban a tudományok legújabb felfedezéseire irányítva dokumentumokat gyűjtünk az élő Nobel-díjas tudósok, művészek és közéleti személyiségek munkáiból.

Elkezdődött a jól szervezett gyűjtőmunka. Az akkori II. A osztály diákjainak idegen nyelveken írt levelei útnak indultak a világ számos országába a Nobel-díjasok címére. A gyerekek egy-egy, iskolánknak dedikált fényképet, valamint a tudományos alkotás leírását, irodalmi alkotást kértek. Mindenki tett valamit az ügyért. A szervezésben nagy segítségünkre volt Enyedi Ágnes angol szakos vezetőtanár is, aki osztályfőnök-helyettesem volt akkor.

Levél a Nobel-díjasokhoz

A levelezés általában angol nyelven történt. Volt néhány személyesebb hangvételű levél is, leginkább a magyar származású Nobel-díjasokhoz és a Nobel-békedíjas személyiségekhez. Néha rajzos levelek indultak útnak tanítványainktól, például a két elválaszthatatlan barátnő, Vorsatz Diána és Kovács Nóra írt ilyen személyes hangú levelet Teréz anyának, a koszovói születésű albán apácának.

འཇམ་དཔལ་ལྷན་ཁག་གི་འཛིན་སྐྱོང་པ་

THE REPRESENTATIVE OF HIS HOLINESS THE DALAI LAMA
(for Middle, South-Eastern Europe and the Baltic Countries)

November 6, 2001

Laszlovsky Andrea
Radnoti Miklos Secondary School
1146 Budapest

Dear Laszlovsky,

Our warm greetings to you and your school! We are pleased to enclose
A photograph and a book titled "The Way to Freedom" received from
The Office of His Holiness the Dalai Lama presented to your school in
Response to your beautiful handwritten letter.

A small contribution though the Office of His Holiness wishes all the
Very best and success to the exhibition and to your school.

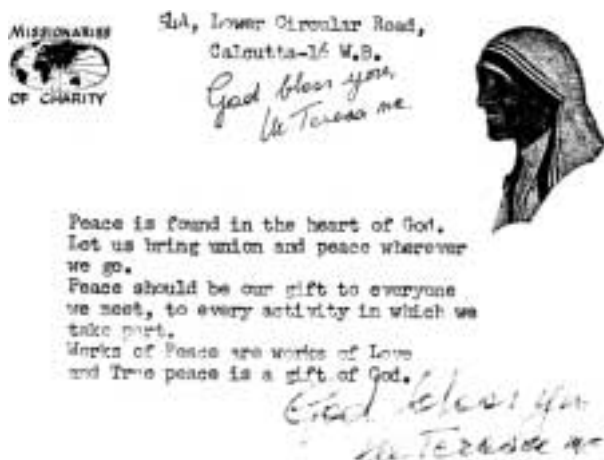
Yours Sincerely,

Sonam Tenzing
Representative of His Holiness the Dalai Lama
Budapest

Öszentsége, a dalai láma üdvözlőlevele

Arra nem számítottunk teljes bizonyossággal, hogy ezek az elfoglalt, híres emberek válaszolnak a gyerekek leveleire, és partnereink lesznek a munkában. De válaszoltak, és ez azt bizonyítja, hogy a szellemi magaslat a mindennapi életben természetes, nemes egyszerűséget, az ember, főként a gyermek feltétlen tiszteletét jelenti. A leveleinkre tehát megérkeztek a válaszok.

Az első 1984 decemberében Linus Pauling professzortól, az 1954-ben kémiai Nobel-díjjal és 1962-ben Nobel-békedíjjal kitüntetett amerikai tudóstól érkezett. Az osztályom örömmámorban úszott, hiszen az elektro-negativitás fogalmát – amelynek megfogalmazásáért Pauling kapta a magas kitüntetést – a gyerekek kémiai tanulmányaikból már jól ismerték és alkalmazták. A tudós személyes ismerőse lett a II. A osztály tanulóinak, s ez további lendületet adott a gyűjtőmunkának. A Nobel-békedíjjal kitüntetettek között Willy Brandt válasza a politikus életrajzi regénye kíséretében érkezett meg. Majd Teréz anya, a Kalkuttában tevékenykedő albán származású rendalapító és Desmond Tutu, az afrikai Fokváros püspöke válaszolt a gimnazisták levelére.

Teréz anya levele Kalkuttából

Egyre több levél, dedikált fénykép, cikk és könyv érkezett a világ minden tájáról. Az összegyűlt értékes gyűjtemény megjelenési formáért kiáltott, hogy mások is láthassák, olvashassák, tanulmányozhassák. Így született meg a kiállítás gondolata.

A kiállítás

A kiállítást 1986 májusában, néhány nappal az osztály érettségije előtt Hollán Zsuzsa akadémikus orvosprofesszor, az 1985-ben Nobel-békedíjjal kitüntetett Orvosmozgalom a Nukleáris Háború Megelőzéséért szervezet alelnöke nyitotta meg. Az akkor 73 levélből és dokumentumból álló gyűjtemény a tudományos értékén túl az emberi egyetemesség dokumentuma is lett. Az 1986-os esztendő a béke nemzetközi éve lett.

A diákok nevében Juhász Borbála beszélt a kiállítással kapcsolatos munkáról, vitákról, harcokról s arról, hogy milyen sok, a középiskolai könyvekből ismert tudós, művész lett az ifjúság személyes ismerőse ezen a szép közös munkán keresztül. Köztük Watson és Crick, a

Hollán Zsuzsa akadémikus nyitotta meg a kiállítást

DNS szerkezetének felderítői, Calvin, a róla elnevezett és a biológiaórán tanult ciklus felfedezője, Sanger, az inzulin aminosavsorrendjének megállapítója és sokan mások. „Közben elszabadul a képzeletem, kirepül a Radnóti falai közül – mondja Juhász Bori –, s 50 év múlva hallom: jártam New Yorkban a Guggenheim Múzeumban, Párizsban a Pompidou Központban és Budapesten a Radnóti Nobel-díjas Alapítvány múzeumában.”

A kiállítás ünnepélyes megnyitójára Jobbágy Károly költő az alábbi szép és elgondolkodtató verset írta „a szellem csillagaihoz”, a Nobel-díjas tudósokhoz. A vers tanítványaink fordítása révén francia és angol nyelven is olvasható ebben a kötetben, a gondolatok aktualitása ma is él.

A szellem csillagaihoz

*Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola
Nobel-díjasok kiállításának megnyitójára*

„Sötét van... Nagyon sötét...”
– sírta egy éjjel, rémült, felriadtan
kis unokám. Hiába védte paplan,
fázott. Csitító, szelíd suttozásom:
– Aludj csak! Holnap világos lesz újra! –
nyugtatta meg és szállt szemére álom.

Sötét van. Nagyon sötét van.
Sehol biztató fény a nagyvilágban.
Csak fenyegetés, bujkáló halál van
kívül-belül, akármerre is nézzek.
Bilincsbe vert szó, rabszíjon a lélek:
egymásra vicsorgó, gyilkolni kész népek
tervezgetik a tüzet, mely eléget,
s a robbanást, mi létet eltörölhet,
széjjelvetve alattunk ezt a földet.

És lassan nincs víz – nem lehet meginni –,
és levegő sem, hogy ne fuldokolnánk,
sem szó, amelyben bízni lehet, hinni...

Hát megnyugtaton, súgva szóljatok ránk!
(Jöhet idő, akármilyen kemény.)

Nagy szellemek! Vak egünk csillagai!
Világítsatok, mert nagyon sötét van
s félünk! Sehol egy falat remény!

Lám, ravatalon fekszik a világ,
 fölötte éjszín posztó kifeszítve.
 Szemünk bogara tágul, mit se lát...
 Készítsétek fel lelkünket a hitre,
 felismerni a törvényt, ami védett
 s létrehozta a világmindenséget:
 a természet nagy titkait mibennünk:
 – hogy tudjuk, mit kell és hogyan kell tennünk?
 A védelem szavát a végső percben...

De nem könyörgést, sírást földre verten.

Inkább a tartást, ahogy széjjelnézünk
 tengerbe omló világunk felett.
 Mert mi alkottuk, ez volt osztályrészünk
 s mi siratjuk el,
 csak mi,
 veletek.

Jobbágy Károly

Wigner Jenő levele

Eugene P. Wigner
 1 Ober Road
 Princeton, New Jersey 08540

1986. nov. 25

Igen kedves Gabriella!

Nagyon örültem november
 16-ának levélnek és remélem a vá-
 lóban teljes lezár. Kérésed fény-
 képet magamról és egy olyan le-
 velényomtatott, melynek tartalmát
 még szeretem.

De a levél túl keveset mond
 sajátmagáról. És amit mond, azt
 sem értettem meg. Úgy olvasom,
 hogy „l. a. osztályai tanulók”, de
 nem tudom ez mit jelent. És az-
 apottin cím az apotannal van
 kapcsolatban – remélem előré az-
 a levél is a kiállításra kerül. És

szeretnék egy kicsit közelebb tudni
 Magdáról.

Az idősebb testvérem nagyon ke-
 teg és nem akarom elhagyni. De re-
 mélem megjárával az állapota is
 így megváltozhat (a feleségem
 és én) Magyarországot a közel
 jövőben.

Melissa üdvözlé
 Wigner Jenő

To the Stars of the Mind
For the opening of the Nobel Prize Winners' Exhibition
in Radnóti Miklós High-school, Budapest

„It is dark... It is so dark...”
 my grandson cried, woken, horrified, with a start
 one night. As if he had no quilt to guard
 him, he felt cold. I hushed, I whispered to tranquillise:
 „Sleep on! The Sun will shine tomorrow!”
 He was soothed. And he dreamt with new hope in his eyes.

It is dark. It is so dark,
 Not a slight, comforting light in the World's mess;
 What we have is threatening, and latent death:
 Inside, outside, wherever I gaze
 Each word's like a captive, each soul's like a slave:
 Peoples inclined to kill, wearing grinning faces,
 Planning the fire to set the World ablaze
 And planning to sweep all being from Earth
 – By causing our ground to shatter and to burst.

And soon: there'll be not water to relieve
 The thirst; and no air: soon we'll be choking.
 And no word we could trust, we could believe.
 So whisper to us, talk to us, thus calming!
 (Whatever hard days might come or go.)
 Great Minds! You, Stars on our blinded sky!
 Do shine on, because it is so dark
 And we are afraid and see no hope!

Look at the World! It is laid out in state,
 A night-coloured cloth stretched, and the World beneath.
 Our pupil widens, still, all sights escape...
 Please, prepare our souls to receive the belief,
 To recognise the principle that shielded,
 And by which the World was originated:
 – So as to be aware of what and how to act.
 At the extreme point: the call of our defender...
 Not the cry (being knocked to earth), nor the prayer
 To perceive, but the firmness: how we should look at
 Our world collapsing beneath us,
 Because it was ours, the creation was our act,
 And over it just we
 will lament
 with You.

(Vince Máté fordítása)

Aux étoiles de l'esprit

*Pour l'inauguration de l'Exposition des Lauréats de Prix Nobel
au Lycée Pilote Radnóti Miklós de l'Université ELTE*

„Il fait noir... Très noir...”

– pleurait une nuit, effrayé, sursautant
mon petit-fils. Sa couverture le protégeait en vain,
il avait froid. Mon chuchotement calmant, doux:

– Mais dors! Il fera jour de nouveau demain! –
l’a rassuré et le sommeil alourdissait ses paupières.

Il fait noir. Il fait très noir.

Il n’y a de lumière encourageante dans ce grand monde nulle part.

Seul des menaces, la mort errante

Dedans et dehors, où que je regarde.

La parole captive, l’âme en chaînes:

des peuples s’acharnant l’un contre l’autre, prêts à tuer

préparent le feu qui brûle,

et l’explosion qui peut rayer l’existence,

éclatant cette terre sous nos pieds.

Et peu à peu il n’y a plus d’eau, – on ne peut en boire-

ni air pour ne pas s’étouffer,

ni mot auquel on peut se fier, croire...

Calmant, chuchotant mettez-vous en garde!

(Il peut venir un temps, si dur soit-il.)

Grands esprits! Étoiles de notre ciel aveugle!

Éclairez-vous, il fait nuit noire

et on a peur! Aucune lueur d’espérance!

Voilà, le monde gisant sur son lit funéraire,

un voile noir d’ébène tendu au-dessus de lui.

L’iris de nos yeux se dilate, que voit-il...

Préparez nos âmes à la foi,

à reconnaître la loi qui surveillait

et a engendré l’univers:

les grands secrets de la nature en nous

pour que nous sachions, quoi et comment faire?

La parole de la défense au dernier instant...

Et non la prière, les pleurs, anéantis.

Mais la tenue en regardant autour de nous
sur notre monde s’écroulant dans la mer.

Parce que nous l’avons créé, c’était notre part

et nous en portons le deuil,

nous seuls,

avec vous.

(Palló Anna fordította)

Mindamellett a gyűjtőmunka a kiállítás megnyitása után tovább folytatódott. Ekkor már az alábbi levelet küldték el az ELTE Radnóti Gyakorlóiskola diákjai:

Dear Professor/Mr./Ms. X,

I am a student of Radnóti Miklós Secondary School in Budapest, where we have been collecting material for an exhibition presenting the life-work of Nobel Prize winning scholars, scientists and artists.

We have already opened the exhibition, but our material is far from being complete, although more than 120 Nobel Prize winners have contributed to our collection so far.

We should like to continue collecting material and make this exhibition a more representative presentation of the work of people who have been working for our future. We should be most grateful if you would send us a photograph of yours autographed for our school and please choose one of your articles and send us the reprint so that we could add them to our exhibition.

We wish you all the best, good health and success in your work.

Yours sincerely,

signature
on behalf of Form...

Samuel Beckett dedikált könyvet
küldött iskolánknak

Tisztelt!

A budapesti Radnóti Miklós Gimnázium diákja vagyok. Dokumentumokat gyűjtünk egy kiállításra, amelyen Nobel-díjas tudósok és művészek életművét mutatjuk be.

Már megnyitottuk a tárlatot, de annak anyaga még messze nem teljes, annak ellenére, hogy eddig több mint 120 Nobel-díjas személyiség járult hozzá egy-egy cikkel a gyűjteményünkhöz.

Szeretnénk folytatni a gyűjtést, és bővíteni kiállításunkat olyan tudósok, kutatók, művészek munkáival, akik a jövőnkért dolgoznak. Nagyon hálásak lennénk, ha Ön is küldene egy dedikált fényképet az iskolánknak, és kérjük, küldje el egy cikkének másolatát is, hogy kiegészíthessük gyűjteményünket.

Jó egészséget, munkájában sok sikert kívánunk!

.....
az osztály nevében

A kiállításra az ENSZ is felfigyelt. 1987. szeptember 15-én Peace Messenger-kitüntetésben részesítette iskolánkat. Az oklevelet Javier Pérez de Cuéllar, az ENSZ főtitkára írta alá. A világon 300 szervezet, mozgalom, illetve intézmény érdemelte ki a béke gondolatának terjesztéséért ezt az elismerést. Iskolaként a világon egyedül az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola.

Egykori tanítványunk Nobel-békedíjas: Ürge-Vorsatz Diána

2007 végén a Nobel-bizottság a Nobel-békedíjat a klímaváltozás jelen-ségének kutatásával foglalkozó kormányközi testületnek, az Intergovernmental Panel on Climate Change nevű szervezetnek ítélte oda, amelynek négy magyar kutató is tagja. Közülük az egyik Ürge-Vorsatz Diána professzor, iskolánk egykori diákja, az energiahatékonyság és a klímaváltozás kutatásának egyik legismertebb magyar szakértője.

Ürge-Vorsatz Diána az ELTE-n végzett fizikusként, Kaliforniában a Berkeley Egyetemen és az UCLA-n doktorált, s évek óta a Közép-európai Egyetem tanszékvezetője. Külön érdekesség, hogy iskolánkban annak idején ő is részt vett a Nobel-díjasok dokumentumainak gyűjtésében, ő írt levelet a Nobel-békedíjas Teréz anyának.

MOZGALMI ÉLET

Galicza Klára

Az MSZMP

(A hatvanas évektől 1989-ig)

Iskolánkban – mint az egypártrendszer idején minden nagyobb munkahelyen – 1989-ig MSZMP-alapszervezet működött, 20-25 fős létszámmal. Az alapszervezetet 3 tagú választott vezetőség irányította, élén a titkárral. A szervezeti élet éves munkaterv alapján folyt, kéthavonta taggyűlés vitatta meg az aktuális kül- és belpolitikai kérdéseket, a fő hangsúly azonban az iskolai oktató-nevelő munka problémáin volt. Taggyűlési napirenden szerepelt példának okáért a házirend módosítása és az új tapasztalatai, az iskola gazdasági gondjai, az alsó tagozat és a napközi helyzete, az udvar rendbehozatala. A vezetőség rendszeresen beszámolt a tagoknak az elvégzett munkáról, a négyévenkénti vezetőségválasztás előtt a jelölőbizottság egyénileg is beszélgetett minden párttaggal és sok párton kívüli kollégával.

A pártszervezet elsődleges feladatának tekintette, hogy foglalkozzon az iskola életét érintő minden kérdéssel. Nagy szerepet vállalt az iskolai hagyományok kialakításában és ápolásában, az 1970-ben bevezetett fakultatív rendszer előkészítésében, bevezetésében, tökéletesen együttműködött a tervet kidolgozó igazgatónkkal, Lukács Sándorral.

A pártszervezet nem volt egységes, erős megosztottság jellemezte, alapvetően a keményvonalas és a liberális politikai és pedagógiai nézetek alapján. 1968-ban az ellentétek olyan élesek voltak, hogy a pártszervezet néhány tagja feljelentette a pártközpontban Lukács Sándort. Nacionalizmussal vádolták, például azért, mert az ünnepélyeken beszédeiben Széchenyit és Kossuthot idézi, és az *Internacionálé* helyett a *Himnusz*t és a *Szózat*ot énekeli. Vizsgálat indult ellene, melynek során a párttagság döntő többsége kiállt igazgatónk és az általa képviselt elvek mellett. Végül tisztázták őt a vádak alól, a feljelentők közül ketten távoztak az iskolából, Lukács Sándor pedig maradt, és folytatta tevékenységét, amely a Radnóti a legjobbak közé tartozó, demokratikus szellemű iskolává emelte. Hosszú, sokszor késő estébe nyúló viták folytak a taggyűléseken

a tanári testület pedagógiai egységének kialakításáért, például a reform kérdésében vagy a demokratikus tanár-diák viszony értelmezésében, amely a tanulókat és az ifjúsági mozgalmat partnernek tekinti, így segíti, irányítja munkájukat.

Az iskola pártvezetősége szoros kapcsolatban állt az állami vezetéssel: az igazgatót rendszeresen meghívták a pártvezetőségi ülésekre, a párttitkár pedig tagja volt az iskolai vezetőségnek, beleszólhatott a döntésekbe, például az osztályfőnökök, munkaközösség-vezetők kinevezésébe, a feljebb sorolásba, jutalmazásba.

A pártszervezet fő munkaterületei az iskolában működő ifjúsági mozgalmak, a tanulói KISZ-szervezet és az általános iskolai úttörőcsapat irányítása, a hetvenes évek végén fiatal kollégákból megalakult tanári KISZ-szervezet és a szakszervezet munkájának segítése volt. Ezt a munkát az egyes párttagok állandó vagy alkalmi megbízással végezték. Párttag és nem párttag tanárok segítették a KISZ-munka egyes területeit (klub, iskolarádió, faliújság, *Radír*, felkészítés a KISZ-tagságra, politikai oktatás stb.). A párttaggyűlések rendszeresen meghallgatták a KISZ-t és az úttörőcsapatot vezető tanárok, valamint az iskolai KISZ-titkár beszámolóját munkájukról, terveikről, nehézségeikről. Ha problémák adódtak, a pártszervezet közvetlen irányító szerepet is játszott a KISZ-szervezetben: például 1971-ben javasolta a tanulmányi és fegyelmi szempontból nem megfelelő vezetőségi tagok felmentését, más esetben határozatot hozott az ifjúság körében fellépő anarchista nézetek ellen. A KISZ-alapszervezetek súlyos gondjaik megoldásáért többször fordultak a pártvezetőséghez. Az egyes évfolyamok osztályfőnökeit és alapszervezeti titkárait rendszeresen összehívták, például a negyedik gimnazisták kérdőív alapján számoltak be a kötelező KISZ-jellemzésekről, segítséget kaptak a nehézségek leküzdésében. A II. és III. évfolyam titkáraival az elsősök fogadásáról, patronálásáról folytatott megbeszélést a pártvezetőség. Részt vett a nyári szociológiai és építőtáborok előkészítésében, a kísérő tanárok kinevezésében, a vezetőség tagjai meglátogatták a táborban dolgozókat. Hasonlóképpen irányította a pártvezetőség az úttörőcsapat munkáját, de általában kevesebb figyelmet fordított erre, legtöbbit az ifivezetők munkájának elismeréséért tett. A vezetőség minden évben összehívta az iskolában gyakorló párttag és KISZ-vezetőségi tag tanárjelölteket, akikkel kellemes légkörű, hasznos beszélgetést folytatott az iskolai munkáról, az általuk tapasztalt problémákról.

Politikai szervezet lévén, a pártszervezet nagy súlyt fektetett tagjainak és a KISZ-tagoknak, valamint az egész tantestületnek politikai-ideológiai képzésére. Ennek formái a szabad pártnapok és a szakszervezettel és a tanári KISZ-szel közösen szervezett fórumok voltak. Tematikailag igen változatos előadások voltak ezek, melyeket viták követtek. A teljes

önkéntesség elvén alapultak, és magas színvonalat képviseltek. A tanári testület és a szülők nagy ismeretségi körének köszönhetően a legjobb, legnépszerűbb előadókat tudtuk meghívni. Külpolitikai kérdésekről neves újságírók tartottak előadást, többek között Ipper Pál, Vitray Tamás, Randé Jenő, Kis Csaba, Gedeon Pál, Nemes János. Hallhattuk Réti Ervint a nemzetközi terrorizmusról, Angliáról és Franciaországról; Chru-dinák Alajost és Róbert Lászlót a Közel-Keletről; iskolánk volt tanulóját, Nemes Gábort Lengyelországról, a KGST-ről. Kiváló társadalomtudósok beszéltek társadalmi, szociológiai témákról: Ferge Zsuzsa a fizikai dolgozók gyerekeinek helyzetét vizsgáló felmérés eredményeiről; Losonczi Ágnes az életmódról; Simó Tibor az érdekképviseléstről és a politikai intézményrendszeréről; Gombár Csaba a nyugati diákmozgalmakról és a forradalmiság aktuális kérdéseiről; Papp Zsolt a vallás szerepéről. Pozsgay Imre *Társadalmunk ideológiai kérdései*, Szamuely László közgazdász *A szocializmusfelfogás változása és a reform*, Hanák Péter *Nemzet és történelem* címmel tartott vitaindító előadást. 1989-ben Glatz Ferenc történész a pártokról beszélt a tanárok és negyedikes diákok közös fórumán. Élénk vita követte *A cigányság helyzete Magyarországon*, Kovács András *Örökösök* és Vas Judit *Módszerek* című filmjének vetítését. Gyakran szerepeltek gazdasági témák: többek között előadónk volt Hetényi István pénzügyminiszter. Bácskai Tamás, a Magyar Nemzeti Bank elnöki tanácsadója a forintról tartott előadást. (Az érdekesség kedvéért: a párttagok a taggyűléseken rendszeresen tájékoztatást kaptak a várható áremelésekről. Ma már mosolyt fakaszt, ha az ember azt olvassa a feljegyzéseiben, hogy 1981. január 1-jétől a benzin literenkénti ára 13 Ft 30 fillérre, egy 3 perces telefonálás díja 1 Ft 50 fillérre emelkedik!) Fontos szerep jutott kulturális és pedagógiai kérdéseknek, olyan előadókkal, mint Hermann István, Salamon Zoltán, Tunkli László, Mihály Ottó. A felsoroltakon kívül még sok – évente 4-5 –, a tantestület érdeklődésére számot tartó előadásra és vitára került sor.

Szervezetileg az alapszervezet a XIV. kerületi pártbizottság irányítása alá tartozott, annak kellett beszámolnia, jelentéseket írnia időnként a végzett munkáról. Csak egyetlen jellemző eset: 1971 őszén a részletes beszámoló után azt a feladatot kaptuk, hogy növeljük a fizikai dolgozók gyerekeinek (akkor 23%-os) létszámát iskolánkban. Ez a közvetlen utasítás nem kevés feszültség forrása lett, mert a hatvanas évektől a radnóti pártszervezet kritikusan fogadta a központi direktívákat, sokat vitatkozott a kerületi vezetőkkel, és nem hajtotta végre azokat a rendelkezéseket, amelyekkel nem értett egyet. A legkeményebb harcra akkor került sor, amikor a hetvenes évek közepén központilag bevezették a középiskolákban a vertikális KISZ-alapszervezeteket, amelyek nem az osztályokban, hanem érdeklődési körök szerint, iskolai szinten szerveződtek. A Radnóti

állami, KISZ- és pártvezetésének az volt a véleménye, hogy ez az osztályközösségek széttzilálását jelenti, hiszen az alapszervezeti programok egyben osztályprogramok voltak, ez volt a természetes szerveződési alap. Ezért az iskola vitatkozott, levelet írt a KISZ-központnak, elodázta a bevezetést. A sikerben a véletlen játszott közre: az iskola akkori párttitkára, Köllő Márta tolmácsolt a szovjet ifjúsági szervezet, a Komszomol hazánkba látogató titkárának a KISZ-központ vezetőivel folytatott megbeszélésén, és eközben összeismerkedett a KISZ KB „vertikális ügy”-ben illetékes tagjával. Külön meghallgatást kért tőle, és sikerült elérnie, hogy a Radnótiban – talán egyedül az országban – megmaradjanak az osztály-alapszervezetek.

A nyolcvanas évek elején a pártszervezet tudatosan törekedett a fiatalításra, felvett tagjai sorába néhány tizenennyolcadik évét betöltött, jól tanuló és kiemelkedő közösségi munkát végző tanulót is.

1989-ben a rendszerváltást előkészítő reformkörök alakultak a párton belül. Iskolánk párttagjai közül többen részt vettek a Zuglói Pedagógus Reformkör tanácskozásain és munkájában.

Az 1989–1990-es tanév elején az MSZMP megszűnt, iskolai alapszervezete feloszlott. A többpártrendszer kialakulását kísérő heves viták, felszínre került éles ellentétek megjelenésekor a tanári testület döntő többsége megegyezett, hogy a politikát nem viszi be az iskolába, és nagy vonalakban máig ehhez tartja magát.

Galicza Klára*

A KISZ-ről – szubjektíven

Manapság divat a KISZ-ről úgy beszélni – már ha egyáltalán beszélnek róla –, mint bürokratikus, formális, unalmas, kötelező politikai szervezetről. A Radnótiban ez is másképp működött. Alapelv volt, hogy „itt helyben tőlünk függ, milyen a KISZ”. A felső KISZ-vezetés bürokratizmusával szemben a Radnóti mindig a saját útját járta, sokat vitatkozott a kerületi KISZ-bizottsággal, ahová szervezetileg tartozott.

Nem volt kötelező KISZ-tagnak lenni, sőt felkészítő tanfolyamon („Kilián-kör”, később „Gólyakör”) is részt kellett venni, a tagfelvételt az osztályalapszervezetekben sokszor nagy vitában döntötték el. Nem volt mindenki KISZ-tag: 1977-ben a gimnazisták 68%-a, ’79-ben 71%-a, ’85-ben 94%-a.

Voltak kötelező politikai előadások (mindenkinek évente legalább három), de arra törekedtünk, hogy ezek ne formálisak, kényszeredettek, hanem színvonalasak és érdekesek legyenek. Az előadásokat vita követte. A témákat a gyerekek javasolták, és neves külső előadókat, újságírókat hívtak meg: az 1982–1983-as tanévben Sugár András Dél-Amerika mozgalmairól, Matkó Iván Magyarország gazdaságáról, Cravero Róbert közgazdász a kisvállalkozásokról, Eötvös Pál az NSZK-beli választásokról beszélt, Gombár Csaba *Az ifjúság beleszólása a politikába Nyugaton és nálunk* címmel tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást és vitát.

A legfontosabb azonban nem a politika volt, hanem az önkormányzati szerep, a gimnazisták közösségi életének, szabadidős programjainak szervezése. A közösség szerveződését segítette a patronálási rendszer, amelyben a másodikosok fogadták az új elsősöket, beavatták őket a radnótisok számára fontos tudnivalókba (nem hiányoztak a tanárokról szóló nem hivatalos információk sem), közös kirándulást szerveztek. Harmadikosként azután a „patronáltak” búcsúztatták a ballagó negyedikeseket – ez a hagyomány mind a mai napig él.

* A cikk szerzője 1965 és 1972 között KISZ-tanácsadó tanár volt.

És él az ifivezetői „intézmény” is, kihasználva a nagyszerű lehetőséget, hogy 12 évfolyamos iskolánkban a nagygimnazisták segítenek a kisebbek programjainak, nyári táborainak szervezésében. Sok ifi nyert itt indíttatást arra, hogy pedagógus legyen, nem egy közülük ma már tanárként folytatja az ifjúsági mozgalom legjobb hagyományait a Radnótiban.

Iskolánkban élénk klubélet folyt. A mai alagsor 80-as és 81-es (akkor még egy) termében volt a KISZ-klub, amit a gyerekek maguk rendeztek be (az évtizedek során nem is egyszer). Itt működött a teaház, az irodalmi kávéház, a dzsesszklub, a filmklub, a magnósok klubja, szerveztek asztalifoci-bajnokságot, vetélkedőket, pantomimdélutánt, diavetítéses élménybeszámolót Afrikáról, előadást a beatzenéről, havonta egy szombaton a műsort diszko követte. Működött egy remek színjátszó kör és önképző-kör. Rendszerezsek voltak a kiállítások: a fotópályázat képei, a szociológiai táborokban a padlásokról, pincékből begyűjtött néprajzi anyag, amatőr művészeink alkotásai. Több, azóta neves művész, például El Kazovszkij állította itt ki első képeit. A hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején különösen fellendült a klubélet, új formák jöttek létre: tanári vezetéssel angol, francia, orosz nyelvi klubok, zenei és makraméklub. A színházbarátok ismert fiatal színészeket hívtak meg beszélgetésre, Gálffy Lászlót, Hegedűs D. Gézá-t és másokat, fellépett az akkor nagyon népszerű Gerilla együttes és a Holló Színház is. És a KISZ-klub adott helyet az osztálybuli-nak is. (A kéthavonta szervezett iskolai szintű egész délutános programoknak már nem volt elég nagy a helyiség.) Egy időben újságokat és folyóiratokat is lehetett olvasgatni a klubban, ami különösen azután adott jó művelődési-szórakozási lehetőséget, miután a gyerekek kiharcolták, hogy délután is bent maradhassanak az iskolában (bőven éltek és élnek máig is e joggal).

A KISZ-élet fontos helyszínéül szolgáltak a táborok. Visszaemlékezéskor majd minden volt radnótisnak elsőként ez jut eszébe. Voltak a falukutató táborok, a téli és nyári vezetőképző táborok, ahol a komoly szekcióüléseken meghatározták a következő félév teendőit, munkatervet írtak, és elmondhatták véleményüket, javaslataikat az iskola igazgatójának. És persze nyáron volt tábortűz szalonnasütéssel és közös énekléssel... Tanárnak, diáknak egyaránt olyan élményt nyújtott a tábori részvétel, hogy egy alkalommal az egyik vezetőségi tag még begipszelt lábbal is eljött Bodajkra.

És ne feledkezzünk meg az építőtáborokról sem. Kétségtelenül akadt olyan is, ahol „ma betemetjük a gödröt, amit tegnap kiástunk” típusú munka folyt, de nem ez volt a jellemző. Kihívásnak éreztük a tábort, ahol megmutathattuk, mire vagyunk képesek a fizikai munka terén, ahol kialakult a versenyszellem... és egyszerűen jó buli volt. Egészen bizonyosan nem kényszer hatására jelentkezett minden évben 100-150 radnótis építőtáborba.

Az építőtáborok mellett a társadalmi munka is nagy szerepet játszott az iskolai életben. Nem túlzottan lelkesedtünk érte, részben mert mindenkinek évi 30 óra volt kötelező, részben mert sok felesleges üresjáratot jelentett. Az iskolai szintű munkára mindenki kivonult; a gimnázium 4 éve alatt kitanultuk a szőlőtermesztés főbb fázisait a kacsolástól a kötözésen át a szüretelésig (utóbbit mindenki szerette). A másik fajta az osztályok által szervezett munka volt a konzervgyárban (utána sokáig nem ettek konzervet), a Patyolatnál, építőipari vállalatoknál, a Fővárosi Kertészetben, például a Margitszigeten, a csokoládégyárban (oda szívesen mentek). A bevételt osztálykirándulásokra, klubfejlesztésre, a *Radír* megjelentetésére fordították, hozzájárultak a kerületi sportpályák, 1974-ben pedig egy vietnami iskola építéséhez. És voltak valódi, ellenszolgáltatás nélküli társadalmi munkák is: az egyik évben az „Egy délután az iskolánkért” mozgalom az udvar rendbetételét szolgálta, egyes osztályok a Vakok Intézetébe, mások a kerületben lakó idős emberekhez vagy állami gondozott gyerekekhez jártak segíteni. Eközben maguk is sokat fejlődtek, nevelődtek, a tanároknak pedig módjuk volt más oldalukról is megismerni diákjaikat.

A patronálás, az ifivezetés, a táborok mind az osztályok, évfolyamok közötti kapcsolatot erősítette. Életre szóló barátságok, rövidebb-hosszabb szerelmek szövődtek, amelyekből nemegyszer házasság lett. Ez is fontos eleme a „radnóti szellem”-nek.

A legfőbb elem viszont az, hogy a tanulóknak a KISZ-en keresztül beleszólásuk volt az iskolai élet fontos kérdéseibe: például a fakultációs rendszer, később a 8 osztályos gimnázium kialakításába, az egyetemi előkészítők szervezésébe, a házirendbe, a fegyelmi problémák megoldásába – mert az iskolavezetés partnernek tekintette őket. Nagy szerepet játszott az iskolai hagyományok kialakításában. Sok jó kezdeményezés született: például az iskolarádió működése (kiépítéséhez munkával szereztek pénzt), a tanár–diák labdarúgó-mérkőzések, a szombati sportdélutánok. Elérték, hogy szabadabb legyen a könyvtárhasználat, hogy tanári felügyelet nélkül mehessenek ki szünetekben az udvarra. Egyes osztályok önálló tanulószobát hoztak létre (főleg dolgozatírás előtt működött).

A vezetőségben dolgozó diákok megtanulták a közösség iránt érzett felelősséget, azt, hogyan élhetnek az iskola által biztosított demokratikus jogaikkal. Megtanulták a tervezés, szervezés, összegzés nehéz munkáját, részletes beszámolókat írtak (még ha sokszor átvették is a hivatalos mozgalmi bikkfanyelvet). Az itt megszerzett tudást felnőtt életükben is kíváncsian kamatoztatták, amint azt későbbi pályafutásuk bizonyítja.

Érzékletesen fogalmazta meg a lényegét 1979-ben az akkori iskolai KISZ-titkár a negyedikesek búcsúztatásakor:

„Úgy gondolom, hogy annál életebb életbe, mint amilyen itt a Radnótiban folyt, nehéz lesz kilépni.”

Schiller Mariann*

Rüpe, rá, rüpe rá, rüpe rá-rá-hajrá!

Évtizedekig harsant föl, hol – legtöbbször – Soltvadkerten, hol Arlón, hol Szentgotthárdon, Dunapatajon a fenti csatakiáltás. Mámorosan üvöltötte fiú és lány, kisdobos és úttörő, ifivezető és tanár. Talán nem is mindenki tudta, mit rejt a RÜPSE. Hát Radnóti Úttörő Pajtások Sport Egyesülete. Meg a magánhangzó-illeszkedés szellemében: úttörő. Szóval rüpe. A szó hangalakja és feloldása frivolságával jól jellemzi a Radnóti úttörőéletének általam ismert mintegy két évtizedét. Komoly és ironikus, fegyelmezett és játékos, a sorba beálló és abból kilógó, mint a 3362. számú Petőfi Sándor Úttörőcsapat évközi és nyári tábori élete általában. Meg a hozzá tartozó iskoláé.

Rajfoglalkozás, őrsgyűlés, csapatgyűlés, április négy, éves akcióprogram, rajvezető, őrsvezető, csapattitkár, kiváló úttörő – ezek a szavak mára jórészt csak egy történeti szótárban találhatók meg, és persze jó néhányunk, sokunk szép, nagyon szép emlékeiben. (E sorok írójának pályaválasztását például nagyban befolyásolta ifivezetői munkája. Biztos forrásból tudható, nincsen ezzel egyedül.)

Mit is szerettünk? A többé-kevésbé kötetlen együttlétet, a jókedvet, a viháncolást, a közös éneklést, az obligát szalonnasütést, de a megható úttörőavatást is, a beavatási szertartást – ha visszafele nézve jól látszik is annak fonákja, manipulatív vagy nevetséges mivolta.

Biztosan sokan nem emlékeznek arra, hogy egyáltalán lett volna úttörőélet a Radnótiban. Nem figyeltek, nem volt fontos – mindegy is, ezek szerint őket nem bántotta a mozgalom, nem használt, de nem is ártott. Bizonyára akadnak, akik csak a muszájra, a kötelességszerűen elvégzett őrsi feladatokra emlékeznek. Ők talán ma ezt az elmúlt rendszer hibájaként róják fel. S talán többen vannak, akik szívesen emlékeznek egy-egy

* A cikk szerzője volt csapattitkár ifivezető, majd csapatvezető tanár, majd a diákönkormányzat munkáját segítő tanár.

jól sikerült vetélkedőre, a mindig kicsit más akadályversenyre, a máig élő osztályszínpadok vetélkedőjére, a szavalóversenyekre, a szombat (majd péntek) délutáni közös játékokra. De talán közülük sem sokan tudják, hogy ezek kitalálása, szervezése (például a tanári felügyeleté) az úttörőlék részét képezte.

Örököseink is vannak. Az *akadályverseny* vagy a *tábori B-program* a mai szótárban is helyet kap, csakúgy, mint a *bátorságpróba* vagy a *partizán* nevű labdajáték. *Ifivezető* a nagygyimnazista segítő neve, és a nyolcadikosok búcsúestjét még mindig *holdfényakciónak* hívják.

Sokan fontosnak tartottuk, hogy bizonyos tevékenységek úttörőkeretben zajlottak. Volt persze egy sor dolognak kötelező, fölösleges íze, tanáraink nyilván sok mindent épp csak hogy letudtak, elviseltek mint kötelezőt. De vitathatatlanul volt szabadságíze is nálunk. Nagyszerű tanárok, kiváló pedagógusok, hiteles emberek vezették az úttörőcsapatot, a nyári táborokat. A gimnáziumi évfolyamok legkiválóbbjaiból lettek ifivezetők: mókamesterek és példaképek, jó fejek és tudósok, cinkostársak és szigorú „kis felnőtt”-ek. Lerner János, Békés Pál, Schmalz Edit, Winkler Gábor, Hidvégi Gábor, Selinkó Ági, Pázmándi Lóránt – csak néhány név a „nagy öregek” közül. A hetvenes évek vad vitákat kavart az ifik körül: a horizontális (osztályalapú) és vertikális (érdeklődésalapú, az iskola egészét érintő kérdésekkel foglalkozó) KISZ-élet közötti választás központi kérdéssé tette, hogy vajon az ifik inkább az osztályukhoz vagy az ifivezetők csapatához tartoznak-e mozgalmi munkájukat tekintve. Megosztottak voltunk, és elégedettek. Az ifik közül országsszerte sok pedagógus került ki. Ifivezetőből került a Radnóti katedrájára Farkas Mária, Schiller Mariann, Harró Ágota, Eich László, Sziklai Gábor. Csapatvezetőként is maradandót alkotott például Radich György, Fedák Judit vagy Molnár Katalin, sok évfolyam nőtt föl Oláh Jóska bácsi tábori konyháján és Bársony Vera programjain.

E sorok íróját csapatvezetőként még gyakran ostromozta a zuglói úttörőszervezet, mivel a Radnóti úttörőcsapata sosem működött eléggé szabályosan. Aztán a rendszerváltás környékén példává nemesedtünk, hogy aztán gyorsan el is tűnjék az egész mozgalom. A fájdalommentes átalakulás logikusan következett a korábbi évekből, évtizedekből: ahol a politika sosem volt főszereplő a gyerekjátékok, tevékenységek között, ott a hiánya sem okozhatott zavart. Nem meglepő tehát, hogy alig valami változott az elmúlt húsz évben (noha a világ jócskán másként működik). A valóban nomád tábort fölváltotta a folyó hideg-meleg vizes, hangfalas nomád, a kötelező levélírást a mobiltelefon, a csomagolópapírt a kivetítő. De van még induló, keretjáték, jókedv és bőség a régi és új ötletekben.

MOZGALMAS ÉLET

Boronkai Szabolcs

A diákönkormányzat

A diákönkormányzat – azaz a DÖK – 1996-ban alakult meg a Radnótiban a korábbi Iskolai Diákbizottság (IDB) utódaként. Kezdetől fogva kettős feladatot lát el. Egyrészt a jogszabályok alapján ellátja a radnóti diákok érdekvédelmét, másrészt programokat szervez a nagygyimnazistáknak.

A DÖK önkormányzat a szó minden értelmében: maga alkotja szabályait, maga választja vezetőit, rendelkezik pénzzel. Minden iskolaév diákközponttal kezdődik. Radnóti hagyomány, hogy ez a DÖK-tábor keretei között valósul meg: az előző év tisztviselői és az osztályok képviselői egy szeptemberi hétvégén elutaznak megháyni-vetni az előző és a következő év ügyes-bajos dolgait. Itt születik, illetve módosul szükség esetén a DÖK szervezeti és működési szabályzata. Itt képviseli a DÖK a diákok véleményét az iskolai házirend módosítása esetén. Itt számolnak be a DÖK tisztviselői az előző évi működésükről, mondanak le, és itt választanak helyettük újakat. Itt döntenek a diákok az előtük álló év fontosabb programjairól és egyúttal a pénz felhasználásáról. Radnóti hagyomány az is, hogy az igazgató általában meglátogatja a tábor: tájékoztatja a résztvevőket, felhívja a figyelmüket erre-arra, segítséget kér vagy támogatást ígér.

A DÖK-öt a választott elnök és titkár vezeti, ők általában 10.-es, 11.-es diákok. Rajtuk kívül a kulturális, a szórakoztató és a sportprogramoknak van egy-egy iskolai felelőse. Minden évben választanak egy csoportnyi propagandistát is, akik a faliújságot gondozzák, a programok hirdetéseit készítik el. Végül minden évfolyamnak is van egy-egy felelőse. Ők egyúttal alkotják a diákönkormányzat vezetőségét. Ők rendelkeznek azzal a pénzzel, amit a törvény alapján a fenntartó a DÖK működésére átutal. Munkájukat egy tanár segíti, a DMSP (diákmozgalmat segítő pedagógus).

Mit is jelent az érdekvédelmet a gyakorlatban? Két konkrét példát emelnék ki. Az egyik a radnóti házirend híres melléklete, a dolgozatíratási szabályzat. Ez tartalmazza, hogy naponta, illetve hetente hány dolgozat íratható, mikor kell ezeket bejelenteni, és meddig kell kijavítani. Ezt a DÖK találta

ki, fogalmazta meg és fogadtatta el a tanári karral. Jó pár évig a DMSP legkellemetlenebb feladata volt néhány kollégáját figyelmeztetni a megállapodás betartására. Mára ez azonban már rutinná vált, senki se tekinti tehernek, de lassan már eredménynek sem. A másik példám a fegyelmi tárgyalásokon való részvétel. Szerencsére ritkán kerül ilyesmire sor, de a DÖK képviselői végig jelen lehetnek, ügyelhetnek az eljárás tisztaságára.

A DÖK másik feladata a programszervezés. A kisgimnazisták programjait a nomád tábor ifjúi szervezik, úgyhogy a DÖK-nek csak a 9–12. évfolyamokkal akad dolga. Mint a tisztségviselők felsorolásából is kitűnt, kulturális, szórakoztató és sportprogramok zajlanak, amit diákok szerveznek társaiknak. Egy-egy program sikere sok mindenben múlhat, de tartósan csak olyasmi maradt életben, ami a diákok közt is népszerű lett, és amit a tanári kar is elfogadott.

A kilencvenes évek legnépszerűbb és legszínvonalasabb kulturális diákprogramja a Radnóti Tudományegyetem volt. Havonta-kéthavonta hívtunk meg egy-egy neves tudóst, művészt vagy más hírességet, hogy tartson iskolánk diákjainak előadást. Járt itt Fellegi Ádám és Spiró György, Romsics Ignác és Gál József. A szervezést persze megkönnyítette, hogy többségük valamilyen módon kötődött a Radnótihoz, így aztán szívesen jöttek el hozzánk. A szervezésben, közönségtoborzásban a DMSP nagyban támaszkodott a tanári munkaközösségekre, akik tanítványaik között terjesztették, miért is érdemes ezt vagy azt az illetőt meghallgatni.

A szórakoztató programok közül az ezredfordulón a sulidiszkók emelkedtek ki. Az iskola stúdiói, azok a diákok, akik a hangosbemondókat kezelték, az iskolarádiót üzemeltették és az ünnepélyek hangosítását végezték, ekkoriban tettek először szert olyan technikára, amivel már nem volt „gagyi” a tesiteremben dübörgő zene. Akkoriban még olcsón meg lehetett hívni néhány feltörekvő magyar poptehetséget is. Így aztán először csak a suliban, majd már több iskola diákjainak részvételével az egyetemen zajlottak a bulik.

A sportprogramok koronázatlan királya nyilvánvalóan a 24 órás foci volt. Hagyományosan a tavaszi szünet kezdetén, szombat reggeltől vasárnap reggelig tartott a mérkőzés. Fél óra a pályán, majd másfél óra pihenő, ez volt a fő szabály, amelynek betartásáról már akkor is számítógépes regisztráció gondoskodott. Délután került sor a tanárok–szervezők meccsére (makacsul ismétlődő tanári győzelmekkel), éjfélkor pedig az UV-foci (UV-lámpák fényében fehér pólós játékosok és egy neonsárga labda). Utána érkezett az ingyenhamburger a közeli McDonald's-ból. Aki kidőlt, az a lánytesiben lefektetett szőnyegekben alhatta az igazak álmát. A szervezők persze csak vasárnap déltől, otthon alhattak, miután összepakoltak, kitakarítottak, és rettenetesen fáradtan, de azzal a büszke tudattal mentek haza, hogy idén is megrendezték az év buliját.

Táborok

Törzsök Édua: Falukutató táboraink

BEVEZETŐ

Iskolatörténetet írunk, tehát megpróbálunk szembenézni önmagunkkal, múltunkkal. A falukutató táborok története nélkül nincs „Radnóti-történelem”, de aki a szociográfiai vagy szociológiai táborok történetét átolvassa, sőt aki járt is a táborokban – e sorok írója többször is –, az biztosan tudja, hogy ez már messze nem csak iskolatörténet. Miközben visszatérünk magunkra, számtalan emberi arc, emberi sors körvonalazódik emlékeinkben, és éppen ez volt a falukutató táborok különlegessége. Mi csináltuk, de nem mi voltunk a főszereplők, mások életéről volt szó, s közben észrevétlenül a miénkről is; kitörölhetetlenül bennünk maradt minden, így váltunk e vidám táborozások alatt felnőtté és teljesebbé.

A megmaradt beszámolókból az országnak színes és olykor mélységesen szomorú keresztmetszete rajzolódik ki. Az írott anyag hátterében pedig lassanként körvonalazódik az a falukutató magatartás, amely egy harsányan építő és csak a jelenre figyelő országban a szólamok helyett az embert keresi, amely a jelenben meglátja a múltat, amely elutasítja a rombolást, a hagyományok és az értékek pusztulását, amely érzékeny az emberi szenvedésre, és a türelmes meghallgatással még gyógyítani is tud. A vállalt feladat és a közel 90 megvalósult tábor messze túlmutat az iskola oktató és nevelő programján. Országos méretű feladatot látott el, és egyúttal egész életre szólót azok számára, akikben élesztőként munkált tovább. Személyiségünket maradandóan átformálta azzal, hogy felébresztette bennünk azt a kiapadhatatlan vágyat, amellyel a másik ember megtalálására törekszünk.

Jobbágy Kati néni 2008-ban – közel két évtizeddel az utolsó falukutató tábora után – így vallott a falukutatás eszméjéről: „A csak felszínesen ismert, a politikai propagandától elfedett valóságot a maga természetes formájában, emberi sorsokban, emberi szavakban lehetett megismerni ezekben a táborokban. Ugyanakkor a falukutatás modern ismeretanyagot

is adott a gyerekeknek: az életmód történelemformáló szerepének vagy a történelem életmódformáló szerepének a példáit. Hogyan rendezi be az ember a maga életét kultúrával, küzdelemmel, munkával. S a másik kultúra: a népdalok, a népi hiedelmek, a népi gyógyászat történeteinek világa. A gyerekek nagy része itt tanulta meg a nemzedékek közötti párbeszédet, sokan közülük később is tartották a kapcsolatot a helybeliekkel. Itt tanulták meg becsülni az együttlétet, a nehézségeket vidáman eltűnni. [...] Úgy jutottak ismeretekhez, érzelmekhez, hogy nem egy okosnak vélt felnőtt tanította meg nekik, hanem vele együtt élték át az élményt. A felnőttnak ez a világ majdnem ugyanolyan új volt, a megrendülés, a felháborodás a felnőttet is ott érte, akkor, abban a pillanatban.”

Az évek során sokféle elnevezést kaptak ezek a táborok: hívták szociológiának, szociográfiának, falukutatásnak, valóságismereti, hagyományőrző vagy országismereti tábornak. Kolléganőm, Csanádi Katalin véleményével azonosulva legjobban a falukutatás elnevezést szeretem, „hiszen a táborok a kisebb települések, falvak, tájegységek megismerésére, vizsgálatára helyezték a hangsúlyt” (részlet Csanádi Katalin szakdolgozatából).

Évfordulós kötetünkben minden emléknek helye lenne, de terjedelmi okokból meg kell elégednünk a mozaikokkal. Egykori tanárok és diákok beszámolóiból, visszaemlékező felnőttek vallomásaiból és a külvilág bennünket idéző visszhangjából állítottuk össze a radnóti falukutatások történetét.

GONDOLAT ÉS MEGVALÓSULÁS

A kezdeteket Jobbágy Károlyné és Köllő Márta kolléganőink visszaemlékező soraival idézzük fel:

„Iskolánkban 1964 óta szokásban van, hogy minden nyáron a diákok 2-3 csoportja falukutató táborozásra megy az ország különböző vidékeire. [...] annyira népszerű formája ez a közösségi munkának iskolánkban, hogy 20 év alatt több mint félszáz ilyen csoport alakult.” (*Jobbágy Károlyné*)

„Márkus István szociológus, az akkor második gimnazista Márkus Gabriella édesapja azzal kereste meg Lukács Sándor igazgató urat, hogy az elkövetkezendő nyáron szívesen bevonná a falukutatásba a gimnazistákat. Az igazgató azzal a feltétellel egyezett bele, ha tanárok is lesznek a táborozáson. A gyerekek Jobbágy Katit és engem »kértek fel« a tábor vezetésére. Így indultunk el körülbelül 10 gyerekkel, másodikos és harmadikos gimnazistákkal Zala megyébe, Szentgyörgyvölgybe. És mivel sok gyerek kérte részvételét ebbe a táborba, többen, mint ahányat elvihettünk volna, ugyanezen a nyáron Galicza Klári és az én vezetésemmel még egy táborot szerveztünk Soltvadkerten.

Szentgyörgyvölgyön részt vett a tábor beindításában Márkus István is, aki több előadást tartott a gyerekeknek a falukutatás céljairól és módszereiről.

A siker olyan nagy volt, hogy a következő évben már három tábor indult, ezúttal Zemplénbe, s ettől kezdve évről évre újabb és újabb táborok szervezésére került sor több kollégánk részvételével. Az első táborozók még egyetemista éveik végéig is mindig eljöttek a »szociológiákra«. Természetesen tovább bővült mind a gyerekek, mind a tanárok száma, és a szociológiai vizsgálat alá vett falvaké is. Rövidesen csatlakoztak e kiváló nyári programhoz tanárjelöltjeink is.” (*Köllő Márta*)

CÉLOK ÉS FELADATOK

„Kezdetben elsősorban a megbízhatóbb, hitelesebb ország- és társadalomismeret megszerzése volt a cél, részben a hivatalos propagandával, a valódi tájékoztatás hiányával szemben, de ugyanilyen súllyal a tanulók társadalmi helyzetéből adódó bezártsággal szemben is. Cél volt sokaknál a társadalmi kérdések iránti valódi érdeklődés felkeltése is. Később járult ehhez – éppen a falusi élmények hatására – a néprajzi anyaggyűjtés, gyakran konkrét megbízatás a megyei múzeumoktól néprajzi gyűjtésre.

Minden tábornak célja és nagy hozadéka volt az együttes munka és szellemi élmény, a mindennapi élet közös megszervezése az otthoninál jóval egyszerűbb és általában nehezebb körülmények között.

Nagy élményt jelentett minden táborban az emberekkel való megismerkedés, a másféle életutak, értékrendek megismerése és megértése...

És természetesen minden tábor megadta – külön cél nélkül is – a szokott táboréleti örömet, szórakozást.” (*Jobbágy Károlyné*)

„Többé-kevésbé abból indultunk ki, hogy a tizenévesek túlságosan sok készen kapott ismerettel rendelkeznek a társadalomtudományok területéről. Túlontúl sok általános következtetést, kategorikus megállapítást kapnak tankönyveikből, újságokból, a rádióból és televízióból. Arról azonban, hogy ezek az elvi alapvetések csakugyan igazak-e, úgy igazak-e, ahogy közvetett ismereteik alapján elképzelik, s hogy milyen áttételeken keresztül viszonyulnak mindezek a valósághoz, arról a gyakorlatban nagyon kevés gimnazista győződhet meg. [...] Egy ilyen szociográfiai tábornak az a legfőbb rendeltetése, hogy a gyerekek fordított sorrendben közelítsék meg a valóságot. Ne csupán a tudósok, tankönyvszerzők, tanárok által sűrített és megfésült igazságot ismerjék meg, hanem saját élményanyagukból vonjanak le következtetést, s ha lehet, általánosítást. Ugyanakkor ezeknek a tábori élményeknek igen erős az érzelmi hatósugaruk: fölébresztik a gyerekekben a közéleti érdeklődést, beléjük oltják a másokkal való törődés és az árnyaltabb problémalátás képességét.” (*Medgyes Péter*)

„...olyan dolgok kerülnek előtérbe, amik az iskolában nem taníthatók. [...] Más irányokban is fejlődik a diák személyisége, nem csak az iskolai dolgok felé. Mert oda kell figyelni a másakra is, meg kell tanulni másféle emberekkel is a kapcsolatteremtést, s az sem mellékes, hogy a riportok során a diák jól megtanul beszélni, vagy legalábbis ráébred ennek szükségességére. Más szempontból pedig [...] ki kell lépni abból a bizonyos Budapest-centrikusságból. Észre kell venni, hogy nem Budapest körül forog a világ, vannak, akik más életet élnek, mint mi, és az sem kevésbé fontos.” (*Gedeon Éva*)

A továbbiakban a sokféle feladat közül bemutatunk néhányat a megmaradt beszámolók, visszaemlékezések anyagából:

„Zalaszentmihályon (1983-ban) a falu kettős rétegződésének állapotát tanulmányoztuk. A régi faluba 1945 után volt cselédeket, zselléreket telepítettek be nagy tömegben. Azt vizsgáltuk, hogy a két csoport így, 40 év elteltével hogyan él együtt, mennyire keveredik, mit gondol egymásról.” (*Hankó Ágnes*)

„Mindannyian kaptunk egy-egy négyoldalas családlapot, melynek kitöltésével remélhetőleg hozzájárultunk a település feltérképezéséhez. A családlap a következő adatokat tartalmazta: név, cím, kitöltés ideje; családfa; a család 1945 előtti földtulajdona; a család jelenlegi földtulajdona; állatállomány 1945 előtt és most; a család társadalmi rétegbe tartozása 1945 előtt és most; a ház építési ideje, átalakítások a házon; a házasságkötés ideje, az akkori lakáshelyzetük, az önálló háztartás kezdete, az önálló gazdálkodás kezdete, a két fél házasság előtti ingóságai, a ház alaprajza.” (*Hankó Ágnes*)

„Kétfodonyban népi hiedelmeket, babonákat, boszorkányokat kerestünk, a népi életmódra jellemző fényképeket és ostyasütő mintázatokat gyűjtöttünk.” (*Hankó Ágnes*)

„Gara 3900 lakosú, vegyes nemzetiségű, határ menti község. Élnek itt németek, Tito partizánegységeit megjárta bunyevácok, a Viharsarokból 1945-ben idetelepített kubikosok, Csehszlovákiából kiebrudalt magyarok, Bukovinából idáig vergődött székelyek. Így a legérdekesebbnek az életsorsok gyűjtése, az úgynevezett mélyinterjúk bizonyultak.” (*Jobbágy Károlyné*)

„A kutatást a Székesfehérvári Néprajzi Múzeum megbízásából végeztük. Lukács László, a múzeum igazgatója adott feladatot a gyerekeknek. A tábor folyamán két alkalommal látogatott meg minket. A csoportok a következő témákban kérdezősködtek: 1848-as vértanúk; karácsonyi szokások; esküvői szokások; szőlő- és bortermelés, szüreti bálók; koldusok; húsvéti szokások.

Egy másik évben a kérdőívek a falu lakóinak vallásos értékrendjére, a szakrális emlékeire, a paraszti életforma ünnepeire és szokásaira vonatkoztak.” (*Széplaki Györgyné*)

„Kutatásunk eredeti témája a gazdálkodás volt, de hamar rá kellett jönnünk, hogy ez a téma nem sok eredménnyel kecsegtet. Amikor a régi időkről kérdezősködtünk, előbb vagy utóbb rátértek egy bizonyos szolvai láger taglalására. Ekkor határoztuk el, hogy feladjuk eredeti célkitűzéseinket, és a gazdaság helyett elkezdünk foglalkozni a légertémával.”
(*Spányik Balázs – Pataki Dániel – Kuruc Péter – Széplaki Györgyné*)

TÁBORI ÉLET ÉS MUNKA

Ha valaki több falukutató táborban is részt vehetett, nagyon jól tudja, hogy mindnek megvolt a sajátos hangulata, még akkor is, ha a körülményekben és a munkamódszerekben sok volt a hasonlóság. Szóljanak tehát ezekről is a közeli és a távoli visszaemlékezések.

„Rögtön megérkezésünkkor szembetaláltuk magunkat a Bodroghöz gondjaival: hatalmas csomagjainkat cipelve több kilométert kellett talpalnunk a Tisza cuppogós árterületén keresztül.” (*Medgyes Péter*)

„Szállásunk a kőszegi Jurisics Gimnázium Kollégiumában igen kedvező feltételek között volt. A falvakba kerékpárral közlekedtek a gyerekek és a kísérő tanárok. Az eleinte fárasztónak mondható közlekedéshez a gyerekek szépen hozzászoktak, edződtek. Naponta körülbelül 20 km-t tettek meg kerékpárral, nem könnyű terepen.” (*Kiss Zsuzsanna*)

„Pankaszon egy kedves kis falusi iskolában laktunk; egy nagy terem volt a közös szállásunk, mi rendeztük be, mi tettük lakhatóvá. Az előtérben alakítottuk ki a fürdőszobánkat, ami néhány lavórból állt, a meleg vizet forraltuk a mosakodáshoz. Birodalmunkhoz tartozott még egy nagy iskolaudvar, jó volt itt játszani a szabadidőnkben, viszont kevésbé volt kellemes, amikor esős időben ezen a sáros udvaron kellett keresztülmenni, hogy megközelíthessük falusi toalettünket.

Nagy szeretettel fogadtak bennünket, Kovács Béla igazgató úr volt a pártfogónk. A nagyszerű pedagógus Erdélyből költözött az Őrségbe, egy olyan faluba, ahol a lakosság fele roma nemzetiségű. A cigány tanulólányokból olyan kézilabdacsapatot szervezett, amely sikeresen vett részt európai versenyeken. Minket azonnal beajánlott ezekhez a családokhoz. Mi, budapesti gyerekek persze tele voltunk szorongással, egészen addig, amíg meg nem tapasztaltuk vendégszeretetüket. Estéről estére vendéglátóinknál vacsoráztunk, náluk néztük a tévében a táncdalfesztivált, még évekig leveleztünk is velük. Frissen épített, rendezett, habár vakolatlan kockaházakban laktak, ezt is az igazgató úr munkájának köszönhatték.”
(*Törzsök Édua*)

„Az iskolában laktunk. A matracokat, hálósákokat mi vittük magunkkal. A helyi boltban bevásároltunk, közösen főztünk. Mindig érdekes volt

az elején, hogy a helyiekkel elfogadtassuk, hogy ott vagyunk, és nem rossz szándékkal kérdezősködünk. Ezért sokat tettek az előkészítést végzők is, legtöbbször a tanáraink és a volt diákok, egyetemisták. Mindig volt egy helyi segítőnk, kapcsolatteremtő emberünk is, mint például a tanító, a pap, a tanácselnök, az agronómus, a téceszelnök.” (*Hankó Ágnes*)

„Garán a bunyevác tanácselnök volt a pártfogónk, neki köszönhattuk az ellátásunkat és az időszakos munkánkat. Egy-két alkalommal reggel kivittek minket a jugoszláv határra, és az ott lévő dinnyeföldön kellett szednünk az érett görögdinnyéket. Ezért hálából mindennap beállított az udvarunkra egy szekér, és egy nagy halom dinnyét szedtek le róla a »pesti gyerekek« örömére. A mézédés dinnyék paradicsomi állapotot teremtettek »birtokunkon«, és persze csakhamar társunkká szegődtek az elszaporodott legyek is.” (*Szarvas Zsuzsa*)

„Ez Kétdodonyban történt. Mivel is etettek? Természetesen azzal, ami éppen érett a kertekben: kukoricával. Minden reggel és este újabb vödörben várt ránk a főtt kukorica az iskolában.” (*Hankó Ágnes*)

„A falukutatásokon lehetett megtanulni a közös étkezés fontosságát is. Az első alkalommal a fél társaság felugrott, amikor megette az ebédet. Csak tanári kérésre maradtak, így megtapasztalhatták: milyen jó és családias beszélgetve még egy kicsit együtt maradni az asztalnál. A közös együttléteken megtanulták a gyerekek a szolgálat kultúráját: ha együtt vagyunk, rendet kell tartanunk közös »otthonunkban«.” (*Jobbágy Károlyné*)

„Külön szépsége volt ezeknek a táborozásoknak a tanár-diák viszony alakulása is. Hiszen ezeken a helyeken a tanárok a gyerekekkel együtt fedezték fel és értelmezték a valóság egy részét. Ez pedig – a tábori élet romantikáján túl – igen sokat nyújtott. Nagy volt a gyerekek önállósága, és úgy érezték, komoly dolgokkal foglalkoznak, munkájukat felelősséggel kell végezni.” (*Köllő Márta*)

„Vonzó volt a táborozás formája is. Demokratikus, önálló közösségben dolgoztunk. Minket felnőttek közé vettek, ami nagyon jólesett, és nem éltünk vele vissza.” (*Gedeon Éva*)

„Ebéd után mindenki lázasan dolgozott – töltögettük a családlapokat. Délután »szabadfoglalkozás« keretében fociztunk, tollasoztunk, pingpongoztunk, beszélgettünk. Vacsora után többen új ismerőseinkhez mentünk, ahol megtanulhattuk, hogyan kell tehenet fejni, és hogyan kell egy kopasz nyakú bosnyák tyúkot elaltatni. A tyúk fejét óvatosan a szárnya alá szorították, és megforgatták a levegőben, mire a tyúk tényleg elaludt.” (*Pákozdy Judit*)

„Megbeszéléseinket az ebédlőben tartottuk. Kis csoportokban dolgoztunk: megalakult a »rajzoló«, az »énekgyűjtő«, a »népi gyógymódok után kutatók« csoportja. Ezek azonban nem szigorúan elhatárolt téma-

körök voltak, mindenki mindent gyűjtött. Ha egy-egy sikeres gyűjtőnap végén csoportjaink találkoztak, néha vitákat is rendeztünk arról, hogy például a zomok kígyó egyenlő-e a kígyókirállyal. Persze mindenki saját gyűjtése mellett kardoskodott.” (*Jobbágy Károlyné*)

„Általában több témakörben, kis munkacsoportokban dolgoztak a gyerekek. Voltak, akik a hivatalos szervek munkájával foglalkoztak: a tanács és a termelőszövetkezet vezetőivel beszélgettek, tőlük nyertek tájékoztatást a község állapotáról, problémáiról. Felkeresték az orvost, a pedagógust. Gyűjtötték a gyerekek a település hagyományait. A legnépszerűbb munkacsoport az volt, amelyet tréfásan így neveztünk: párt, KISZ, egyház és más tömegszervezetek. A falu papját szinte mindenki felkereste. Első informátoraink állításaira kerestünk aztán igazolást az egyes családoknál, a falu sokat megélt öregjeinél.” (*Köllő Márta*)

„Nagyon szívesen fogadtak minket. Örültek, hogy valaki rájuk nyitotta az ajtót. Marasztaltak minket, s mindig megígértük, hogy még nem tudjuk, melyik nap, de visszajövünk.” (*Kolczonay Katalin*)

„A 23 önként jelentkező tanulót 4, körülbelül egyenlő létszámú csoportra osztottam. A csoportok élére egy-egy vezetőt választottunk. Az ő feladatuk volt, hogy beszerezzék az ajánlott szociográfiai szakirodalmat, szétosszák a könyveket és cikkeket a csoport tagjai között, s megbeszéljék egymással a teendőket. Közben meghívásunkra néhány szakember előadást tartott általános szociográfiai témákról, illetve az adott tájegység jellemzőiről. Ilyen előkészületek után indultunk útnak. A megérkezés pillanatától kezdve a 4 csoport saját tervei szerint munkához látott [...] Nem sokkal a hazaérkezés után, még a nyári szünidőben a csoportok egyenként értékelték munkájukat, majd az összegyűjtött jegyzetek alapján a csoportvezetők megírták összefoglaló jelentésüket.” (*Medgyes Péter*)

TAPASZTALATOK ÉS VALLOMÁSOK

Nem tennénk helyesen, ha összefoglaló fejezetben örökítenénk meg mindazt, amit ezek a táborok nyújtottak a résztvevőknek, tanároknak és diákoknak egyaránt. Nagyszerűségük éppen sokféleségükben és egyediségükben rejlik. Mindannyiunk vallomásából kitűnik azonban, hogy igazi rendszerváltó szemléletet adott nekünk a megtapasztalt történelem. Olyan eseményeket villantottak fel a beszélgetések, amelyekről sosem szól szívesen a hivatalos történelemtudomány vagy a politika, és olyan rétegzettségében és sokszínűségében mutatta be különböző emberi sorsokon keresztül az eseményeket, hogy kialakulhatott bennünk a legmélyebb empátia és tolerancia. Következzenek tehát a különböző falvakat, problémákat, sorsokat és a falukutatók érzéseit megmutató részletek:

„Aki Szentgyörgyvölgyben és Soltvadkerten is ott volt, láthatott egy nehezen élő falut és egy nagyon gazdag helységet, az egyikben a szövetkezetet, a másikban a szakszövetkezeti szőlősgazdák világát.” (*Köllő Márta*)

„Révleányvár, ez a csendesen rejtőzködő, múltjában romantikus falucska a szakadék szélére került. Annyira, hogy már zuhan is. Valószínűleg megállíthatatlanul, és néhány év múlva talán már nem lesz élő lélek a faluban, s még a neve is eltűnik a térképről. A pusztulást itt már megállítani aligha lehet. De odafigyelni más falvakra, amelyek még a lejtő tetején állnak, lehet. Bizonyára sok hasonló körülmények között élő falu van még Magyarországon, és feltétlenül fontos lenne, hogy a valaha Magyarország éléskamrájaként emlegetett Bodroghöz falvai ne jussanak Révleányvár sorsára...” (*Dobrovics Péter*)

„Évről évre találkoztunk a németek kitelepítésének emberi sorsaival, a Felvidékről kidaszított magyarokkal, a Csángóföldről egészen Délvidékig (akkor az Magyarország volt, a magyar kormány hozta ki őket) futó boldogtalan emberekkel, akiket a háború után a Dunántúlra (Tevel) vittek. Az országban egyedül itt, Vámosatyán hallottunk a háború folyamán megtörtént túszedésekről Kelet-Magyarországon, ahol a férfilakosságot (14 éves kortól 60 éves korig) egészében elvitték gyűjtőtáborokba vagy a Szovjetunióba. Az elhurcoltaknak kevesebb mint a fele jött vissza.” (*Jobbágy Károlyné*)

„Döbbenetes volt számomra, amiket a 30-as évekről meséltek. Én nem tudtam, hogy micsoda kiszolgáltatottságot, micsoda embertelen robotot és milyen lenézett társadalmi státuszt jelentett zsellérnek lenni a »régi világban«. A mai gazdákat ezzel szemben elsősorban a técesesítés traumája foglalkoztatta.” (*Hankó Ágnes*)

„Kovácsvágáson egy csodás délutánt töltöttünk a helyi cigányok körében, megtapasztalhattuk nem csak azt, ahogy énekelnek, táncolnak, de láthattuk életkörülményeiket is. Volt közöttük egy vakító fehér ingbe öltözött férfi, aki már kiemelkedett, tisztviselő volt valamelyik közeli tanácsházán, de esténként hazatért a cigányputrik világába.” (*Köllő Márta*)

„A cigánykérdésből kiindulva eljutottunk Rinyabesenyő és sok más hasonló magyar kisközség másik fő problémájához, a lakosság elvándorlásához és egészen szélsőséges esetekben a falu teljes kipusztulásához, megszűnésének veszélyéhez. [...] Már most is tapasztalható az a tendencia, hogy míg a vidéki ember a városba törekszik, egyre több városlakó szívesen cseréli fel a város idegölő, hajszolt életét egy, a várostól nem messze fekvő kisebb település nyugalmaival. [...] A gazdasági tendenciák olyan kizárólagos egyeduralma, amely Rimabesenyő és más hasonló községek esetében a munkaerők elszívásában jelentkezik – ha időközben ellenintézkedések fogantatására nem kerül sor –, számos községgel teheti szegényebbé egy-két emberöltő alatt hazánk térképét.” (*Mádl Péter*)

„A gyerekek később megdöbbenéssel tapasztalták, hogy a község lakóházaiktól 1-2 méterre mindent beborít a belvíz, ami majdnem teljesen megakadályozza a háztáji gazdálkodást. Nem csoda, hogy a falu ifjúsága túlnyomórészt nem a helyi termelőszövetkezetben dolgozik, hanem Budapesten. Ott-hon aztán 2-3 napon át alkoholba fojtják fáradtságukat. [...] A faluban amúgy elképesztő a nyomor, az elvándorlás rohamos üteme és az iskolai tanulók számának apadása, értelmi képességeinek csökkenése.” (*Medgyes Péter*)

„Magyarország kis ország. Amikor a következő évi tábor számára helyet kerestünk, óhatatlanul valamelyik határ közelében találtuk magunkat. Így más és más nemzetiségek életével ismerkedhettünk meg. Hercegszánton mindenkit elragadott a sokác népviselet, az esténként a helyi kocsmában délszláv zenét játszó népi együttes, de mindenkit mélyen érintett a falu ortodox papjának története, aki a templomtoronyból jelzett a partizánoknak a második világháború idején, és akit később, a Tito-ellenes időkben meghurcoltak a hatóságok. [...] Apátistvánfalván nem csak azt láttuk, hogy nincsenek és nem is voltak soha szövetkezetek, de a vendek világával is ismerkedtünk.” (*Köllő Márta*)

„Az első kárpátaljai falukutató tábor Széplaki tanárnő vezetésével egy rendkívül tragikus témát dolgozott fel, talán elsőként az anyaországban, a szolvyai büntetőtábor és az azt követő lágerek történetét. A mélyinterjúk alapján beszámolójukban történelmi hitelességgel rögzítették, mi is történt 1944 novemberében a kárpátaljai Szolvyán és utána. Ebből idézünk néhány sort:

1944. november tájékán több faluban – feltehetőleg még más magyarországi falvakban is – bejelentették, hogy háromnapi munkára kell jelentkezni minden 18 és 60 év közötti férfinak. Ezeknek az »önként jelentkezőknek« Beregszászra kellett menniük, itt gyülekeztek. Az emberek háromnapi hideg élelemmel és meleg ruhával érkeztek, s itt már egy sereg orosz katona várt rájuk. Már ekkor elvették tőlük a meleg ruhát és az ennivalót. Az elkövetkező napokban gyalog kellett átmenniük Szolvyára. Aki gyenge volt, azzal nagyon durván elbántak. (Ne felejtjük el, hogy az emberek többsége nemrég érkezett haza a világháborúból.) [...] Istállóknak laktak az emberek, rengeteg személy jutott egy helyiségre. Mosdani egyáltalán nem tudtak. Végül is a tábor feladata az volt, hogy innen különböző helyekre küldje a századokat kényszermunkára.” (*Spányik Balázs – Pataki Dániel – Kuruc Péter*)

„Izgalmas volt, hogy személyesen találkoztunk a közelmúlt történelmével. Gondolok itt például a felszabadulásra, az ötvenes évek eseményeire, a térszek megalakulásának ellentmondásos folyamatára stb. Személyesen beszélgethettünk a falvak lakóival arról, hogyan érintette őket mindez. Azt mondhatnám, hogy élő történelemkönyvben lapozgattunk, ami természetesen realisabb képet adott.” (*Gedeon Éva*)

„Évekig dolgoztam egy közvélemény-kutató intézetnek. A munka ugyan ott sokkal kötöttebb volt, de a legtöbb helyről ugyanazzal az ismerős érzéssel távoztam, mint a falukutató táborokból. Ismeretlenként kopogtam be az emberekhez, de ismerősként távoztam. Legtöbbször azt tapasztaltam, hogy az emberek szeretnek beszélgetni, és nem félnek a személyes érzéseiket megosztani egy szinte ismeretlen emberrel.

Azt hiszem, a falukutató táborok egészítették ki azt, amit a történelemórákon hiányoltam, a »kis« emberek történelmét. Mert hát az évszámokon, eseményeken és nagy neveken kívül már például nem igazán maradt idő arra, hogy azt megnézzük, hogyan is éltek egyes korok emberei, milyenek voltak a hétköznapijaik [...] Talán ha a falukutató táborokról készültek feljegyzések, akkor azok a jövő történelemkönyveinek is részét képezhetnék.” (*Győrfi Erika*)

„Bevallom, engem jobban érdekelték a »néma« dolgok: házak, tárgyak, temető. [...] De talán épp ez a tábor is rávilágított arra, hogy e mögött a némaság mögött is emberi sorsok, történetek rejlenek, és valójában ezek az érdekesek, ezeket kell elsősorban megérteni, és akkor már a »lenyomatokat« is könnyebb »látni-olvasni«. Akkoriban már nagyon elszántan tudtam, hogy régész akarok lenni, de addig elvesztem a leletanyagban. Érdekes módon nekem épp ez a tábor mutatta meg a régészet másik oldalát.” (*Pongrácz Zsuzsa*)

„Hogy a hatvanas-hetvenes években a »Magyarország fölfedezése« sorozat lelkes olvasója voltam, s hogy évtizedekkel később kíváncsi lettem a két háború közötti falukutató mozgalomra, abban bizonyára szerepe volt a radnóti táboroknak.” (*Trencsényi Borbála*)

„Sokszor toltak előre az életemben, menj te, mert te olyan könnyedén tudsz valakit megszólítani, te olyan közvetlenül tudsz idegenekkel is beszélgetni. Igen, megmaradt bennem az a diáklány, az a radnóti falukutató, akinek a munkájához ez a nyitottság és ez a másokra figyelés elengedhetetlenül szükséges volt.” (*Törzsök Édua*)

„Ám az igazi folytatás bizonyára belül történt, így nehezen regisztrálható. Gyanítom, hogy például Csongor Anna pályája nem független a szociográfiai táboroktól, jelenleg a VIII. kerületi hátrányos helyzetű – főként roma – gyerekek (tovább)tanulását segítő Józsefvárosi Tanoda Alapítvány kuratóriumának tagja.” (*Trencsényi Borbála*)

„Az 1960-as évek második felében és a hetvenes évek elején vettem részt a radnóti szociológiai táborokban, középiskolásként, majd egyetemistaként. Szerettem, de mondhatom, szerettük ezeket a táborokat. Különleges élményekkel gazdagodtunk, beleláttunk a vidéki Magyarország mindennapi életébe, megismertünk gazdasági és társadalmi problémákat. Közülünk sokan választottak a későbbiekben természettudományos, bölcsész vagy egyéb pályát, de voltak olyanok is – én is közéjük tartozom –,

akik a társadalomtudományok vonzáskörébe kerültek. Volt-e szerepük e táboroknak a mi pályaválasztásunkban? Azt gondolom, igen. Megtapasztaltuk – nem egyszerűen könyvekben olvastuk –, hogy a társadalom komplex világ, az egyéni döntések és sorsok bonyolult kölcsönhatásban állnak egymással és a társadalmi környezettel. Természetesen mi is meg akartuk váltani, vagy legalábbis jobbá szeretnénk volna tenni az akkori világot. De rá kellett jönnünk arra, hogy ez nem könnyű. Ha változtatni akarunk, akkor sokat kell tudnunk és tanulnunk, szociológiai, közgazdaságtani és sok más ismeretre is szükségünk van. Emellett a táborok érzelmi hatása is jelentős volt. Megérintettek minket az interjúkban feltáruló emberi sorsok. A táborok azt az érzést erősítették bennünk, hogy a társadalmi problémákkal foglalkozni kell, hogy ez a tevékenység érdekes, izgalmas, értékes és szórakoztató egyszerre.” (*Gedeon Péter*)

Szarvas Zsuzsát, aki négy falukutató táborban vett részt, ottani élményei vitték a néprajzkutatói pályára, több tanulmánya jelent meg a magyar és a zsidó népi hagyományokról. Sok radnóti diák ezeknek a táboroknak a hatására (is) vált közgazdásszá, szociológussá.

HÍRÜNK A VILÁGBAN

Sokkal kevesebbet írtak és beszéltek a „szociológiai” táborokról, mint amennyit megérdemelték volna. Hiszen ezek jóval többek voltak, mint iskolai diáktáborok: olyan mozgalmat teremtettek, amelyre sokan odafigyelhettek volna. Bár az 1969-es hercegszántói táborozásról filmet készített a televízió számára Zolnay Pál filmrendező és Mátrai Mihály operatőr, és 1977-ben a *Valóság* című folyóiratban egy hosszabb tanulmány jelent meg az iskolai falukutató táborok egyikéről, Medgyes Péter és Horváth M. Tamás tollából (ebből a visszaemlékezések során többször idéztem).

A falukutató gyakorlatából és szellemiségéből formálódott iskolánkban a kilencvenes években a határon túli magyar gyermekek iránti érdeklődésünk, az anyanyelvi táborok eszméje. Úgy tűnik, ez a mozgalmunk már talán nyitottabb korban született, mert ennek kezdetektől nagyobb a publicitása. De minderről másik fejezetben számoltunk be. Zárásképpen idézzünk fel a mégiscsak megjelent újságcikkekből és pályázati eredményekből néhányat:

„Gondolt egyet, és összefogott húsz budapesti gimnazista, egyetemista, és tanárnőjükkal levelet írtak a vásárosnaményi Beregi Múzeumnak. Közölték elhatározásukat: a vakációból tíz napot honismereti gyűjtőmunkával Vámosatyán szeretnének tölteni. A muzeológusok készséggel válaszoltak: várják őket, elhelyezésüket megoldják, munkájukhoz módszertani segítséget adnak.” (*Kelet-Magyarország*, 1981. szeptember 29.)

„1987. június 21–28. között a Fejér Megyei Múzeumok nadapi alkotóháza adott otthont annak a 20 középiskolásnak, akik Kolczonay Katalin tanárnő vezetésével Nadapon és környékén néprajzi gyűjtésre vállalkoztak. [...] A terv szerint a következő falukutató tábor 1988-ban ismét Fejér megyében, Csákberényben rendezik.” (Lukács László, *Néprajzi Hírek*, 1987)

„Volt itt tavaly nyáron két hétig Budapestről, a Radnóti gimnáziumból 15 gyerek. Az iskolában laktak, néprajzi táborukat Széplaki Györgyné tanár vezette. Ők két teljes napig kubikoltak.” (Zsiday Csaba: *Felújított református templom Csákberényben*. In *Hitel*, 1989/20. és *Fejér Megyei Hírlap*)

DÍJAK – ELISMERÉSEK

A falukutató csoportok többször indultak a Néprajzi Múzeum pályázatain, s minden esetben díjat is kaptak.

Az 1987-ben Nadapon, Sukorón, Velencén, Kápolnásnyéken, Lovasberényben és Pázmádon készült gyűjtésről 9 pályamunkát nyújtottak be pályázatra a táborozók a következő témakörökben: húsvéti szokások, téli népszokások; kenyérsütés, tésztafélék készítése; népi babonák, népi gyógymódok; baromfiudvar és baromfitartás, virágoskert Nadapon; közösségi élet, piacozás, búcsú; társadalmi rétegződés; iskola. A pályaművet Molnár Mária néprajzkutató II. helyezésre javasolta.

Az 1988. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat ifjúsági tagozatában tanulóink IV. helyezést értek el (Széplaki, 1988, Csákberény).

Az 1989. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat I. díját nyert Széplaki Györgyné falukutató csoportja nyerte a *Falukutató Kárpát-alján* című, vegyes gyűjtést tartalmazó pályamunkájával. Hoffmann Tamás, a budapesti Néprajzi Múzeum főigazgatója gratulált a csoportnak.

ZÁRSZÓ HELYETT

Összefoglaló megállapítások helyett táblázat beszéljen arról, hányfelé jártunk az országban, és hány tanár kapcsolódott be a küldetéses munkába. Elkápráztatóan színes és gazdag a palettánk, méltán lehetünk rá büszkék. Az utolsó táborok egyike már az ország határát is túllépte, a történelmi Magyarország szégyenletesen elfelejtett régiójába, Kárpátaljára vitte el a radnóti diákokat. Mozgalmunk vége legalább annyira üzenet volt a társadalomnak, mint a hatvanas években a kezdete: szomorúan fogalmazhatjuk meg, hogy ma már aligha vannak olyan falvak az országban, ahol hagyományokat lehet keresni, ahol bátran be lehet kopogtatni az ajtókon,

ahol le lehet ülni az öreg nénik mellé babot fejteni és közben igaz meséket hallgatni. Befejezésképpen visszakanyarodom egyik személyes élményemhez, a korábban már felidézett Kovács Béla pankaszi tanár alakjához. Véletlenül találtam rá egy 1972-ben írt levelére, abban olvashatjuk az alábbi sorokat: „egy hét alatt önökön keresztül megtanultam tisztelni az ifjúságot. Nagyon sötétnek láttam a magyar eget (hazaszeretet, népi hagyományok, értékek, forradalmiság stb.), és nagyon köszönöm, hogy augusztusban jócskán változott borulátásom.”

ÍRÁSOS DOKUMENTUMAINK

A táborok közösségi élményéből és gazdag kutatásaiból sok mindent megőriztek a beszámolók és egyéb írásos dokumentumok, illetve a megmaradt, kissé már elsárgult fotók és filmfelvételek. Ez utóbbiak bemutatására csak egy kiállítás lehet alkalmas, az előbbieket felsorolását viszont szükségesnek találom, annál is inkább, mert az összegyűjtött idézetek nagy részét ezeknek a dokumentumoknak köszönhetjük.

- *Szociológiai tábor Nagykátán, 1975.* Vezető: Medgyes Péter, I. C osztály (30 oldal).
- *Szociográfiai tábor Rinyabesenyőn, 1977.* Vezető: Medgyes Péter, III. C osztály; összeállította: Mádl Péter (18 oldal).
- Medgyes Péter – Horváth M. Tamás: *Beszámoló egy szociográfiai táborról.* In *Valóság*, 1977/7., 97–103. o.
- *A művelődés Ugod községben, 1978.* Vezetők: Gedeon Éva és Madocsai László; készítette: Ádám György, Hegyi Katalin, Husz Ildikó, Krasznai Krisztina, Rigó Gabriella, Galambos Zoltán, Gazdag Márta, Horváth Tamás, Vekerdi Ilona, Weisz Júlia szigorló orvos (22 oldal).
- *Szociográfiai tábor – Vönöck, 1980.* Vezető: Medgyes Péter, III. D osztály, összeállította: József Júlia és Máthé Zsuzsa (7 oldal).
- *Beszámoló egy szociográfiai táborról Révleányváron, 1981.* Vezető: Medgyes Péter, III. B osztály; összeállította: Dobrovics Péter.
- *Vámosatyai emlékkönyv, 1981.* Vezető: Jobbágy Károlyné, IV. A osztály és volt radnótis egyetemisták (26 oldal + rajz- és képanyag).
- *Szociológiai tábori beszámoló – Tard, 1983.* Vezető: Kósa Jánosné, IV. A és IV. C osztály (5 oldal).
- *Zalaszentmihály – a 61. falukutató csoport, 1984.* Vezető: Jobbágy Károlyné; készítette: Adámy Anna, Börzsei Zsolt, Csürke Ibolya, Győrfi Erika, Hankó Ágnes, Kabdebó Vera, Kertész Viktor, Mesterházi Gábor, Pádár Tünde, Szilágyi Zsuzsa, Tordai Péter (27 oldal).
- *Szociológiai tábor – Bózsza, 1985.* Vezető: Réz Gáborné, IV. C osztály (49 oldal).
- *Falukutató tábor a Palócföldön, 1985.* Vezető: Jobbágy Károlyné.
- *Szociológiai kutatótábor – Nadap, 1987.* Vezető: Széplaki Györgyné; készítette: Lukács Gábor, Balogh László, Bartha Eszter, Székely Emese, Dorkó Szilvia, Rozmis Ildikó, Trencsánszki Tímea, Varga Szonja, Laczkó András, Nagy Gábor, Kovács Adrienn, Hajós Edit, Szentes Krisztián Márk, Zoltán Beáta, Simoncsics Eszter, Kuruc Péter, Földiák Gergely, Császár Ajna (40 oldal).

- *Vegyes néprajzi gyűjtés – Csákkberény, 1988.* Vezető: Széplaki Györgyné; készítette: Császár Ajna, Földiák Gergely, Székely Emese, Kopper Bence, Varga Szonja, Trencsánszki Tímea, Rozmis Ildikó, Dorkó Szilvia, Hajós Edit, Borbély Péter, Simoncsics Eszter, Bartha Eszter, Balogh László, Füleki Beáta, Huszárik Kata, Zoltán Beáta, Petri Zoltán, Timár Andor (41 oldal).
- *A kárpátaljai fogolytábor, 1989.* Vezető: Széplaki Györgyné; készítette: Spányik Balázs, Pataki Dániel, Kuruc Péter (15 oldal).
- Csanádiné Varga Katalin: *Egyszer volt, hol nem volt...* (Szakdolgozat.) 2003, 63–80. o.

FALUKUTATÓ TÁBOROK 1964–1997*

Idő	Hely	Osztály	Tanárok
1964	Dunaremete (Győr-Sopron m.) Potyond (Győr-Sopron m.)		Jobbágy Károlyné Révész Györgyné Nagy Erzsébet
1965	Szentgyörgyvölgy (Zala m., Őrség) Soltvadkert (Bács-Kiskun m.)	II., III.	Köllő Miklósné Jobbágy Károlyné Köllő Miklósné Galicza Klára
1966	Kovácsvágás (Zemplén m.) Vágáshuta (Zemplén m.) Nyíri (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)		Köllő Miklósné Köllő Miklós Trencsényi László és felesége Hanák Péterné
1967	Berkesz (Szabolcs-Szatmár m.) Hont (Nógrád m.)		Köllő Miklósné Köllő Miklós
1968	Hercegszántó (Bács-Kiskun m.)		Köllő Miklósné Galicza Klára
1969	Potyond (Győr-Sopron m.)		Révész Györgyné Nagy Erzsébet
1970	Kőszegszerdahely (Vas m.) Romhány (Nógrád m.)		Köllő Miklósné Köllő Miklós Révész Györgyné Hanák Péterné
1971	Balatonhenye (Veszprém m.) Apátistvánfalva (Vas m.)	I. D	Jobbágy Károlyné Köllő Miklósné Köllő Miklós
1972	Pankasz (Vas m.) Lórév (Pest m.)	II. D	Jobbágy Károlyné

* A táborok időrendi táblázatát Galicza Klára készítette.

Répcseszentgyörgy (Győr-Sopron m.)		
Szabadkígyós (Békés m.)		Köllő Miklósné Pataki Pál
1973 Pétervására (Heves m.)	I. A	Pataki Pál
Mecseknádasd (Baranya m.)		
Kőrös (Baranya m., Ormánság)		Madocsai László Medgyes Péter
1974 Turistvándi (Szatmár m.)	III. D	Madocsai László
Zengővárkony (Baranya m.)	I. A	Fedák Judit
Nagykapornak (Zala m.)	II. A	Pataki Pál
Hidas (Baranya m.)		Csatár Katalin
Ibafa (Baranya m.)		
1975 Makó (Csongrád m.)		
Nagykátá (Pest m.)	I. C	Medgyes Péter
Bélapátfalva (Heves m.)	II. B	Galicza Klára
Pálháza (Zemplén m.)	III. A	Pataki Pál
1976 Nagykátá (Pest m.)	II. C	Medgyes Péter
Tevel (Tolna m.)		Jobbágy Károlyné Kolczonay Katalin
Bakonyszentlászló (Veszprém m.)	IV. A	Pataki Pál
Törtel (Pest m.)		Köllő Miklósné Borbély Zoltánné
Csönge (Vas m.)		
Gyomaendrőd (Békés m.)		
Tiszakarád (Zemplén m.)		
1977 Gara (Bács-Kiskun m.)	IV. D	Jobbágy Károlyné Kolczonay Katalin
Rimabesenyő (Somogy m.)	III. C	Medgyes Péter
Somlóvásárhely (Veszprém m.)	I. D	Pataki Pál
1978 Ugod (Veszprém m.)	I. B, II. C, IV. C	Madocsai László Gedeon Éva
Szalánta (Baranya m.)	II. D	Pataki Pál
Bajánsenye (Vas m.)	I. A	Kropog Erzsébet
Szakmár (Bács-Kiskun m.)	II. B	Juhász-Nagy Pálné Galicza Klára
1979 Kazár (Nógrád m.)	III. D	Pataki Pál
Ásványráró (Győr-Sopron m.)	II. A	Kropog Erzsébet Gedeon Éva

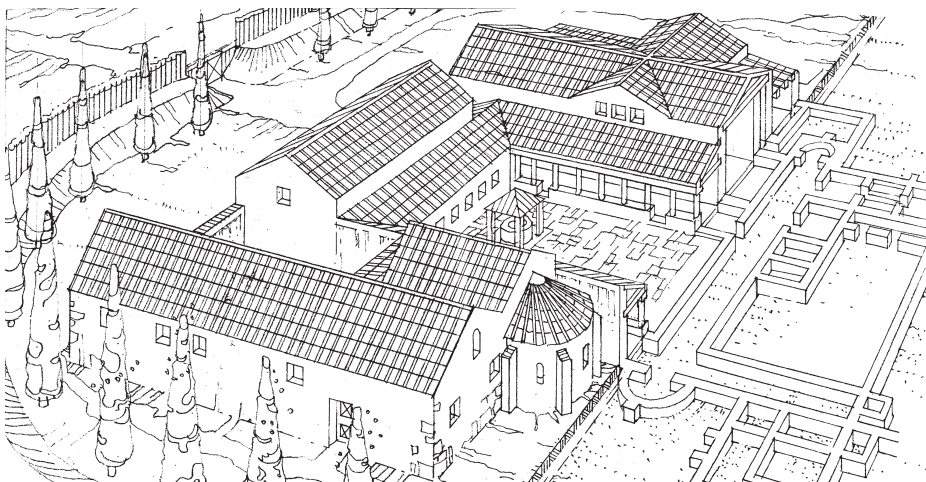
Őriszentpéter (Vas m., Őrség)	I. D	Széplaki Györgyné
1980 Vönöck (Vas m.)	III. B	Medgyes Péter Bognár Anikó
Tótszerdahely (Zala m.)	III. A	Kropog Erzsébet Gedeon Éva
Lucfalva (Nógrád m.)	III. C	Tóth Zsuzsa
Vámosoroszi (Szabolcs-Szatmár m.)		
Gomba (Pest m.)		
Felső-Tiszavidék (Szabolcs-Szatmár m.)	II. D	Széplaki Györgyné Staudinger Erzsébet
Szentantalfa (Veszprém m.)	IV. D	Laukonidesz József Solti István
1981 Révleányvár (Borsod m.)	IV. B	Medgyes Péter
Resznek (Zala m.)	III. C	Tóth Dezső
Vámosatya (Szabolcs-Szatmár m.)	III. A	Jobbágy Károlyné
Szelevény (Szolnok m.)	III. D	Széplaki Györgyné
Elek (Békés m.)		
1982 Mezőfalva (Fejér m.)	II. D	Galicza Klára
1983 Örkény (Pest m.)	II. C	Gaal Katalin
Ráróspuszta (Nógrád m.)	I. B	Kropog Erzsébet
Bogács–Tard (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)	III. A, III. C	Kósa Jánosné
Bócsa (Bács-Kiskun m.)	III. D	Galicza Klára Vég Gábor
1984 Kőszeg (Győr-Sopron m.)	II. A	Kósa Jánosné Kiss Zsuzsanna
Verseg (Pest m.)	II. C	Réz Gáborné
Zalaszentmihály (Zala m.)	II. D	Jobbágy Károlyné
Velem (Vas m.)		
1985 Bodony (Heves m.)	II. D	Molnár Katalin Schiller Mariann
Kétbodony (Nógrád m.)	III. D	Jobbágy Károlyné Kolczonay Katalin
Bózsza (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)	III. C	Réz Gáborné
1986 Vép (Vas m.)	II. B	Amaczi Viktorné Erdős Katalin
Romhány (Nógrád m.)		
Végardó (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)	IV. C	Réz Gáborné
Hortobágy (Hajdú-Bihar m.)	III. D	Molnár Katalin Schiller Mariann

1987 Nadap (Fejér m.)	I. A	Széplaki Györgyné Kolczonay Katalin
1988 Csákberény (Fejér m.)	II. A	Széplaki Györgyné Kopper Lászlóné
Lipót (Győr-Sopron m., Szigetköz)	III. B	Kósa Jánosné Törzsök Édua
1989 Muzsaj (Kárpátalja)	III. A	Széplaki Györgyné Spengler Katalin
Mátraszentlászló (Heves m.)		Törzsök Édua Matskási Istvánné Szalóki Dezső
Nagybánhegyes (Békés m.)		Csatár Katalin Lenkovics Barnabásné
1990 Visk (Kárpátalja)		Matskási Istvánné Eich László
1991 Bakonycsérnye (Fejér m.)	I. C	Dancz Péter
1992 Bakonycsérnye (Fejér m.)	II. C	Dancz Péter
1993 Bakonycsérnye (Fejér m.)	III. C	Dancz Péter
1995 Nagyrákos (Vas m., Őrség)	III. D	Molnár Katalin Schiller Mariann
1996 Sonkád (Szabolcs-Szatmár-Bereg m.)	5. G	Széplaki Györgyné Mozér Tamás
1997 Újlőrincfalva (Heves m.)	6. G	Széplaki Györgyné Mozér Tamás Nagy Albert

Waktor Andrea: Volt egyszer egy Villa Rustica...

Így kezdeném a mesét gyermekeimnek, ahogyan szoktam is mesélni nekik néha gimnazista éveim egyik meghatározó élményéről, a szentendrei skanzen területén 1985 és 1989 között folyó ásatásokról: Volt egyszer egy történelem fakultáció, amelynek tagjai az említett nyarakon ott dolgozhattak-élhettek a skanzen területén, táborozhattak és csákányozhattak, talicskázhatták a római villa (Villa Rustica) feltárásakor a földet, karpargathattak spachtlival leletek után, s közben igen jól szórakoztak, és fel is nőttek egy kicsit.

„Ha bevalljuk, ha tagadjuk, nem lettünk volna azok, olyanok, mint ma, ha nem jöhettünk Szentendrére. Fakultációs csoportunknak nagyon jól tettek az együtt töltött hetek. De nemcsak másokkal, önmagunkkal szemben is változtunk.”

Régésztábor: a Villa Rustica rekonstrukciós rajza

Lassan húsz év telt el azóta, jólesik most is felidézni, hogyan is zajlottak a dolgok.*

„1985 nyara. Első gimnazisták, történelem fakultációsok vagyunk. Nem mondom, hogy azonnal megértettük, miért is kell feltárni az alig-alig látszó falakat. Aztán hallottunk a barbárok elől menekülő légiósról, a ház gazdájáról. Találtunk pénzt, fibulát, edény- és üvegtörmeléket, mozaikpadlót. Így lett lassan valóság, hogy Róma egykor kinyújtotta karját ezért a földdarabért is, amelyen most állunk, s hogy az idáig Európában ismert méreteket meghaladó villa omladozó falait meg kell menteni. Ezen a nyáron először lakjuk be a parktábort, nézünk szét a skanzenben, próbáljuk ki a poroltót a tűzvédelmi oktatáson. És először eszünk lángost sok-sok tejföllel, vajjal; agyagozni, szőni, gyertyát önteni sem volt módunk még. Ahogyan a viasz rakódik, egyik réteg a másik után, úgy történik minden nyáron valami új, valami más.”

Maucha Imre tanári és Káldy Mária múzeumi vezetésével, Vég Gábor és Kropog Erzsébet támogatásával megalakult egy kis csapat, melynek tagjai ha nem mindig vágytak is a tűző nyári napon nehéz fizikai munkát végezni órákon át, és meglógtak is egyszer-egyszer a munka elől, el nem mulasztották volna a következő nyári tábor semmilyen más programért.

Volt egy „közös ügyünk”, a Villa Rustica, és néhány szép kamasznyarunk szerelmekkel, barátságokkal, összeveszésekkel, gubancokkal. Épültünk mi, és épülni látszott a villa is.

* Az idézetek a *Téka* 1990/1. számába írt visszaemlékezésből valók.

A helyreállított falak

Visszatekintve rengeteg élményben volt részünk: „Most tábortűzre, táncházra emlékszem, meg utálatos reggeli ébredésekre, átdumált, átgítározott éjszakák után. [...] a parktábor fái alatt hatalmas dolgok történtek

Az utolsó domb bűcsúztatása

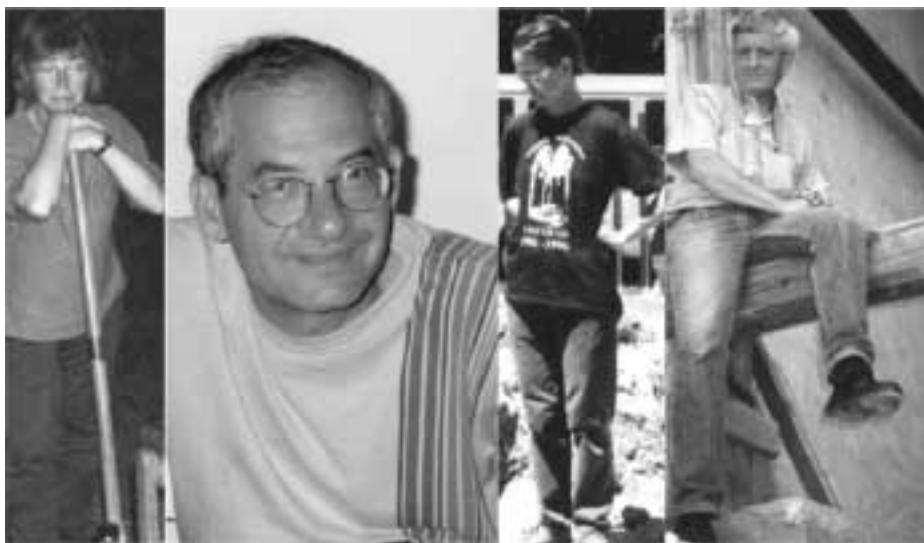

Vég Gábor és Mayer Tibor

és múltak el, s [...] nem is olyan sokára még sokkal nosztalgikusabban emlékeznék az egészre.” Lám, eljött ez a nemsokára, s bizony egyre szebbek az emlékek, egyre visszahozhatatlanabb a régi nyár, már halottaink is vannak néhányan. De megmaradtak barátságok, talán a húszéves évfordulót is meg tudjuk ünnepelni egy találkozóval. Még egy-két év, és küldhetjük is gyerekeinket, találják meg a saját Villa Rusticájukat, mi pedig örökre őrizzük a magunkét.

Kósa Jánosné: Radnóti visegrádi régésztábor, 1986–2002

1985-ben a Károly Róbert által szervezett visegrádi királytalálkozó 650. évfordulója alkalmából a Magyar Történelmi Társulat és a visegrádi Mátyás Király Múzeum nemzetközi történetészkonferenciát rendezett. A tudomány olyan jeles képviselői mellett, mint Szűcs Jenő professzor, a konferencia résztvevői között ott volt a Radnóti-gimnázium megújulóban lévő történelem-munkaközösségének kis csoportja is. Itt született meg Szőke

Mátyás múzeumigazgató és köztünk a megállapodás a következő évi első régésztábor megszervezésére. Attól kezdve mintegy tizenöt éven át minden nyáron két hetet ástunk Visegrádon válogatott radnótisokkal.

A kapcsolat felvételét és fenntartását a múzeummal, a táborok szervezését és vezetését kezdetben e sorok írója, majd Poros András és Nagy Piroska együtt biztosították. Rajtunk kívül minden évben számos kolléga támogatta a munkát – az utolsó években rendszeresen segítségünkre volt Eich László. Ludmann Mihály évenként új emblémát tervezett a tábornak.

Az évek során nagyon sok feltétel, körülmény változott, miközben a radnótis régésztábor szinte része lett a múzeum életének. Közben diákjaink is részesei lettek egy jelentős intézmény napi munkájának és alkotótévékenységének.

Szőke Mátyás igazgatói működése alatt a provinciális, lepusztult intézmény a hazai és a nemzetközi régészet izgalmas műhelyévé vált. Jól kiválasztott, tehetséges, szorgalmas munkatársaknak (régész, restaurátor, gazdasági vezető) biztosított szakmai érvényesülési lehetőséget, akik közül már többen le is telepedtek a környéken, és családot alapítottak.

Szőke Mátyás tudatosan kezdeményezett rangos hazai (ELTE) és külföldi (francia, olasz) tudományos intézetekkel közös kutatásokat, és pedagógusi elhivatottságára jellemzően nagy jelentőséget tulajdonított a mi középiskolás diákjainkkal való kapcsolatnak is.

Nem kis tehetség és elszántság kellett a visegrádi régészeti lehetőségek közül szinte valamennyinek (római kor, népvándorlás kora, középkori települések, királyi palota, lakótorony, felleghvár, ferences kolostor) a kutatásához előteremteni az anyagi és személyi feltételeket.

Az igazgató ügyesen élt a tervezett vízlépcső előmunkálatai során elárasztott területek leletmentésére kapott pénzzel. Jól hasznosította a politika által felkínált lehetőségeket (Göncz–Antall–Walesa–Havel-találkozó). Az ezredforduló a millennium megünneplésének jegyében telt, és mint a középkori magyar állam egyik királyi székhelye, a múzeum kiemelt támogatást kapott a kulturális tárcától.

A kutatási eredményekről rendszeresen közreadott publikációkban megjelentek a mi feltárásaink eredményei is, például Buzás Gergely: *A visegrádi királyi palota (Valóság, 1990/1.)*. Vagy említhetem az *Archeológiai Értesítő* 1989/2. és 1990/1. számait, amelyben szintén Buzás Gergely számol be *A visegrádi királyi palotakápolna ásatása* címen, megemlítve a mi szerepünket is.

Táborzáráskor minden évben elemeztük a tapasztalatokat, amelyeket a következő évi szervezéskor figyelembe vettünk. A lehetőségekhez mérten több évfolyamból, osztályból szerveztünk tanulókat, figyelve arra is, hogy a legkiválóbbaknak újra lehetőséget adjunk a részvételre.

A múzeum munkatársai jó pedagógusként képesek voltak a gyakran sziszifuszinak tűnő kubikosmunka értelmét is beláttatni a gyerekekkel. Diákjainknak különleges élményt jelentett a jól szervezett, emberi kapcsolatokon alapuló, értelmes csapatmunka. Számos nagy tudású, nemzetközileg elismert szakemberrel tudtak munkakapcsolatot kialakítani, és így emberi közelségbe kerültek velük.

Sok nomád év után a táborozás feltételei a múzeum által létrehozott diákszállással olyan komfortossá váltak, hogy munka után mindenki önfeláldozóan tudott nyaralni.

Reggelenként háromnegyed 6-kor keltünk, a naposok készítette reggeli elfogyasztása után fél 7-kor kezdődött a munka. Fél 10-kor tízórai-

tunk, majd fél 1-ig dolgoztunk. Ebéd az óvodában, majd 3 órától naponta változó programok vacsoráig. Ekkor ismertük meg Visegrád történetét valamennyi ásatási helyszínen, a múzeumban dolgozó régészek és a restaurátor munkáját. Szombaton látogatókat fogadtunk, vasárnap a Rám-szakadékhöz kirándultunk. Néhányszor ki-ki kedve szerint strandolhatott Lepencén. Kedvelt szabadidős program volt az esti Duna-parti séta. A 10 órás takaródó betartása csak a tábor kezdetén jelentett nehézséget...

A tábor különlegessége abban rejlett, hogy a diákok testközelből ismerkedhettek a történelemmel. A tábor jó hangulatában nagy szerepe volt annak, hogy a résztvevőknek örömet jelentett a közös munka, tudtak egymásra figyelni, és nem okozott gondot számukra az alkalmazkodás. Minden résztvevő méltán érdemelt dicséretet.

Balázs Katalin: Természetkutató táborok

1997 óta minden évben szervezek természetkutató tábort. Legelőször a saját osztályom kedvéért hirdettem meg, mivel pedagógiai szempontból sokkal többre értékelek egy hatnapos osztálytábort, mint egy két-három napos osztálykirándulást. Nemcsak a közösségalkítás volt a célom, hanem valamilyen szakmai munkát is feltétlenül szerettem volna velük végezni. A nagy érdeklődésre való tekintettel azonban már első alkalommal is vittem a táborba más osztályokból és évfolyamokról is gyerekeket, a későbbiekben pedig már az egész kisgimnázium számára szerveződött a tábor.

Növényzet vizsgálata a falusi gyomtársulásban 2005-ben

Laboratóriumi talajvizsgálat az étkezőben

Mivel a kémia tananyagában szerepel a környezeti kémia, amely környezetvédelemmel is foglalkozik, szerettem volna élvezetes módszerekkel elérni, hogy a gyerekek odafigyeljenek szűkebb és tágabb környezetükre. Fontosnak tartom, hogy ne csak laboratóriumi körülmények között, hanem kint a természetben is közvetlen megfigyeléseket végezzenek, saját tapasztalatokat szerezhessenek.

Ebből a megfontolásból kiindulva az volt a szándékom, hogy a tanév során elsajátított ismereteket szintetizálhassuk a terepen is: Magyarország természetvédelmi területeinek nagy részét végigjárva és végigvizsgálva földtani, biológiai és egyéb természeti értékeket ismerhetünk meg, természetvédő és természetkutató módon. Mindegyik korosztály a neki megfelelő szinten bővítheti geológiai, hidrológiai és más természetrajzi ismereteit. E mellett pedig megismerkedhetünk a helyi szokásokkal és hagyományokkal is a falukutatás során.

A táborok szakmai színvonala mindig magas volt. Ez nagymértékben köszönhető azoknak a tanároknak is, akikkel eddig együtt dolgoztam, akik lelkesedésüket, energiájukat, ötleteiket nem sajnálva, szabadidejük egy részét feláldozva, a táborra külön felkészülve jöttek el: Harró Ágota, Láng György, Paulovits Ferenc, Matskási Istvánné, Fazakas Ágnes, Szalóki Dezső, Sziklai Gábor, Mándics Dezső, Schubert Mihály.

Az utóbbi években nagyon megbízható, lelkesen és kiválóan dolgozó „öreg” ifigárda segíti a tábor működését. Odafigyelnek és beavatják a munkába az „új” ifiket, akik töretlen lelkesedéssel és kimeríthetetlen ötletekkel vesznek részt a munkában. Ők a „termkut ifik”. Még a legelsoők közül is járnak vissza a táborba, ami külön öröm számomra.

Ezek az ifik nemcsak a tábori program alakításában vesznek részt, hanem az egész tanévben programokat szerveznek a kisgimnazistáknak: kirándulásokat, számháborút, téli korcsolyázást a műjégen. Tavasszal, a Föld napján már hagyományyszerűen szervezünk környezetvédelmi akadályversenyt az alsó tagozatosok számára.

Az eddigi táborok helyszínei: 1997 – Salgótarján, 1998 – Kunszentmiklós, 1999 – Balatonberény, 2000 – Bátonyterenye, 2001 – Szegvár, 2002 – Egervár, 2003 – Fadd-Dombori, 2004 – Aggtelek, 2005 – Pusztaberki, 2006 – Izmény, 2007 – Szob, 2008 Kunbaracs.

Vacsora a természetkutató táborban

A TÁBOROK PROGRAMJÁNAK FELÉPÍTÉSE

A természetkutató tábor hatnapos:

1. nap: megérkezés, csapatok kialakítása, csapatprogram a kerettörténet szerint, játékok, esti pontszerző vetélkedő;
2. nap: szakmai program forgószínpadszerűen, csapatprogram, sportprogram, játékok, esti pontszerző vetélkedő, tábortűz;
3. nap: szakmai program forgószínpadszerűen, csapatprogram, játékok, esti pontszerző vetélkedő, éjszakai bátorságpróba;
4. nap: egész napos rendhagyó tábori program, esti pontszerző vetélkedő;
5. nap: szakmai program forgószínpadszerűen, csapatprogram, sportprogram, játékok, esti pontszerző vetélkedő, tábortűz;
6. nap: „összefoglaló” akadályverseny, eredményhirdetés, jutalomosztás, búcsú.

A tábor egész ideje alatt több verseny fut: a szobák között, a csapatok között és a csapatokon kívüli sportversenyek. A csapatok szakmai munkával, akadályversennyel, járőrversennyel, az esti pontszerző vetélkedővel szerezhhetnek pontokat. Három csapatot alakítunk, amelyek a délelőtti

szakmai-természetkutató programokon „forgószínpados” megoldás keretében vesznek részt. Minden csapat napról napra más tanárral dolgozik együtt, más-más munkát végezve. Az eddigi táborokban volt már klíma-mérés, növény-, illetve rovarhatározás, térképészkedés, közetvizsgálat, matematikai labirintus, falukutatás, szappanfőzés, víz- és talajvizsgálat, fogyasztóvédelmi vizsgálódás stb.

A gyerekek komolyan veszik a versenyeket, készülnek, izgulnak, nagyon ügyesen és jól dolgoznak.

Továbbra is tervezem a természetkutató tábor szervezését, mert úgy látom, hogy a résztvevők nagy része évről évre visszajár, jó emlékekkel tér haza. Így a tábor élményt jelent a gyerekeknek, miközben azért valamit mégiscsak tanulnak...

Tomcsányi Péter: Vízi vándortáborok

Beszélgetés a folyosón:

– Mit csinálsz nyáron?

– Fogalmam sincs, még csak február van! Biztos megyek valamikor a Balcsira, valami pénzt is akarok keresni, lesz Sziget, talán az egyik táborba is érdemes lenne elmenni, s az ősök is beszéltek valami utazásról. Nem tudom, mi lesz, ennyi ügysem fér a nyárba. De megmondtam otthon, hogy júliusban, a vízitúra alatt ne számítsanak rám. Ez az egy fix, a többit meglátjuk.

Ma már sokan vannak, vagyunk így a Radnótiban, illetve a volt radnótisok körében. A nyár majdsak kialakul, de a vízitúra biztos pont, amit el nem hagynánk semmiért. Mert a vízitúra „életforma”. Minél többször vesz részt benne az ember, annál jobban kötődik hozzá. Észre sem veszi, s már kitörölhetetlenül életének részévé vált. A víz

szaga, a természet közelsége és szépségei, a tűz és a nomád táborozás hangulata, az egymásrautaltságban természetes együttműködés, az ebből adódó baráti kapcsolatok mind olyan emlékek és élmények, amelyek formálnak minket. Néhány év óta több régi diáktól hallom, hogy más társasággal túrázva zavarban voltak: „Vajon miért nem találják a szerszámokat? Mikor indul már el a csapat? Ki fog vásárolni? Hol fognak megállni? Mi lesz a főzéssel, ha esik az eső?” Igen, mert ők már igényesek. Nehezen viselik a „majdsak lesz valahogy” hozzáállást. Túrázni nem akárhogyan érdemes.

Talán nem mindenki tudja, de a radnótis túrákon kialakult hagyományok, szokások és szabályok mögött rendezettség, sok-sok alázat és tisztelet van. Rendezettség, hogy „működjön a túra” 40-60 résztvevővel. Mindenki hamar megtanulja, hol találja a szemetest, hogyan kell gyorsan sátrat verni, hogy együtt cipeljük a cuccokat, hogy mi a közös tennivaló, a napi menetrend. De kell alázat is, mert a legnehezebb munkát is meg kell csinálni, s mert a rossz idő vagy a fáradtság sem ok a panaszkodásra. Nem utolsósorban pedig az igazi vízitúrázó tiszteli a vizet, a természetet, hiszen veszélyes is lehet, de óvja is, mert jövőre megint szeretné élvezni. Lelke mélyén tiszteli a társait, akikre biztosan számíthat a legnehezebb helyzetekben is. Esténként a tűz mellett gyakran meséljük éppen ezeket a legnehezebb helyzeteket azzal a nem titkolt büszkeséggel, hogy „látod, ezt is megoldottuk”. S a többes szám természetes. Soha senkitől nem hallottam még, hogy a kötelezettségek miatt rosszul érezte magát, de sokszor hallottam, hogy milyen jó hangulatú volt a társaság.

Hát igen, ma már könnyű így elmélkedni. Május elejétől szeptember végéig vízen vagyunk. Évente több túra indul a mindenkori diákokkal, s egy-egy az öregdiákoknak. Az alapítvány segítségének köszönhetően van 20 hajónk, trélerünk, kisbuszunk s két teljes tábori felszerelésünk: bográcsok, szerszámok, ponyvák, edények stb. Öreg vizesek mondogatják,

hogy nincs rossz idő, csak rossz felszerelés. Nekünk már nincs rossz idő, legfeljebb kellemetlen. Minden feltétel adott, sokat tanultunk az évek során, mit hogy érdemes csinálni, s őszintén szólva büszkéek is vagyunk hagyományainkra, tudásunkra.

De nem volt mindig így. Hihetetlen, s kimondani is furcsa, hogy huszonnégy

éve volt az első túra. Azon a bizonyos első túrán, 1985-ben – ajaj, sokaknak ez már történelem – lelkesen, de kezdőként indultunk neki a Dunának. Félúton annak rendje és módja szerint el is mosott minket egy háromnapos vihar, olyannyira, hogy szakadt sátrakkal, fázva kullogtunk haza. De nem adtuk fel, s a következő nyáron már három, egymás mellé függesztett kondérban főtt megint a vacsora. Ezúttal eljutottunk Mohácsig. Ezután a saját táborozás mellett – felmérve tudatlanságunkat – évekig tanultunk másoktól, tapasztaltabb túrázóktól. A gyarapodó tapasztalatokkal együtt kialakultak szokásaink, hagyományaink, az a radnótis vízitúra, amit más körülmények között nem lehet átélni. Egyszer az egyik diák megkérdezte, én miért csinálom, hiszen rengeteg munka van egy nagy túrával, miért nem megyek a családommal evezni. De néhány nap után, este a tábortűznél a gitár hangja mellett már nem kellett semmit válaszolnom, megértette. Mert a csapat az más.

A kezdet óta sok-sok túra követte egymást. A Körösök, a Bodrog, a Tisza összes szakasza a könnyebb, strandolósabb útvonal. Többször voltunk Kárpátalján is, a Tisza ott csodaszép, s nem is olyan könnyű. Az igazán nehéz, erőpróbáló túrák a Rábán és a Hernádon mentek végig, újabban a Sajó is bekerült a sorba. A Mosoni-Duna és a Csallóköz szintén lassabb, hangulatos vizek. A Dráva különleges csemege volt egyszer-kétszer, hiszen oda nehéz eljutni. Egyesek még a Duna felső folyásánál is jártak. Az évente váltakozó helyszínek mellett szívesen térünk vissza a már ismert helyekre, hiszen nincs két egyforma túra. Más a vízállás, az időjárás, de a legfontosabb, hogy új a társaság. Így az élmény is mindig új.

Persze nem mondja senki, hogy a vízi vándortáborozás könnyű kikapcsolódás, hogy nincsenek nehéz pillanatok. Önmagában a mindennapos táborbontás, táborverés, a napi feladatok – cipekedés, favágás, főzés, mosogatás – ellátása is erőpróba, hiszen ezek nem kifejezetten nyaralás

tevékenységek. Ehhez jöhet még eső, hideg, nehéz folyószakasz, magas partra való kiszállás, sok-sok kilométer, szúnyogok, böglyök és más finomságok. De az együtt végzett munka sikerélménye után még a fáradtság is jólesik, az ismétlődő tennivalók egyhangúságát ellensúlyozza a jókedv, a környék és a természet szépségeinek felfedezését jó megosztani másokkal, az esti tűznél vagy éjszakai őrésben nagyokat lehet beszélgetni. A különleges nehézségek legyőzése pedig lehetőséget ad a mesélésre, összekacsintásra a tanév közben, de még évek múlva is.

A huszonnégy év alatt bizonyára ezernél több radnóti diák túrázott már velünk. Remélem, magukkal vitték azt az élményt és tapasztalatot, amit a táborokban kaptak, s később is életük része marad a nomád táborozás vízen vagy szárazon. De külön kell említenem azokat, akik érettségi után még sok-sok évig jártak, járnak velünk a túrákra. Ők a csapatban az öregek, akik nélkül egyetlen tanár sem vállalhatná a túra vezetését. Segítségük, tudásuk, tapasztalatuk nélkülözhetetlen. Ma már olyan sokan vannak, hogy nem is tudnak mindannyian iskolai túrán részt venni. Ezért, bár továbbra is segítenek nekünk, évek óta külön tábort is szerveznek maguknak. Szerencse, hogy így alakult, s remélhetőleg folytatódik ez a hagyomány. Hozzájuk kortól függetlenül bárki csatlakozhat.

Az eddigi időszak túravezetői: Berek László, Gulyás János, Mihalik Balázs, Palócz István, Tomcsányi Péter.

A vízitúrák hangulata, a természet, a víz, a lapát sokunk számára ma már olyan, ami nélkül nem tudjuk elképzelni a nyarat. Régi tanítványom – ma már barátom – Amerikából írta egyszer egy januári e-mailben: „Tudod, az a pillanat, mikor májusban először lökjük el a hajót a stégtől...” Meghatódtam, hiszen csak ennyi kellett, hogy azonnal ott érezzem magam a ringó hajóban. Rögtön új lendületet adott az a gondolat, hogy hiszen már nincs messze a nyár, hamarosan újra indulunk.

Huszonnégy év – kimondva, leírva hosszú idő. De ha visszagondolunk a túrákra, egyik sem tűnik távolinak, az élmények, események nagyon közeli. Mintha csak tegnap történt volna minden. A történetnek persze nincs még vége, hiszen biztosan tudom, hogy jövő májusban újra lapátot ragadunk!

NAGYOBB VÍZITÚRÁK SORRENDBEN

1985	Duna: Budapest–Harta
1986	Duna: Budapest–Mohács
1987	Tisza: Tivadar–Szeged
1988	Felső-Tisza: Tiszabecs–Tiszafüred
1989	Rába–Duna: Szentgotthárd–Budapest Csepel-sziget kerülése
1990–1999	Szentendrei-sziget kerülése (nyitótúrák)
1990	Felső-Tisza: Tiszabecs–Tiszafüred Duna: Ulm–Budapest Csepel-sziget kerülése
1991	Alsó-Tisza: Tiszafüred–Mindszent Hernád–Tisza: Abaújvár–Tiszafüred
1992	Rába–Szigetköz: Szentgotthárd–Győr, Cikola-sziget Felső-Tisza: Tiszabecs–Tiszafüred
1993	Rába–Duna: Szentgotthárd–Budapest Felső-Tisza: Tiszabecs–Tiszafüred
1994	Körösök: Szanazug–Csongrád, Tisza: Tiszaogyorós–Tokaj Hernád–Tisza: Abaújvár–Tiszafüred
1995	Csepel-sziget kerülése Felső-Tisza: Tiszabecs–Tokaj Rába: Szentgotthárd–Győr Duna: Esztergom–Harta, jubileumi túra
1996	Csepel-sziget kerülése Közép-Tisza: Tokaj–Szolnok Felső-Tisza: Bustyaháza–Tokaj
1997	Hernád–Tisza: Abaújvár–Tiszafüred Felső-Tisza: Tiszabecs–Tokaj
1998-től	minden évben megrendezett tanári családi túrák
1998	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Tisza-tó, csillagtúra Rába: Szentgotthárd–Győr Mosoni-Duna–Duna: Rajka–Budapest
1999	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Rába: Szentgotthárd–Győr Felső-Tisza: Bustyaháza–Tokaj

2000	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Körösök: Szanazug–Csongrád Hernád–Tisza: Abaújhvár–Tiszafüred Mosoni-Duna: Rajka–Budapest Rába: Szentgotthárd–Győr Rába: Szentgotthárd–Rábapatona (öregdiák)
2001	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Felső-Tisza: Tiszabecs–Tokaj Közép-Tisza: Tokaj–Szolnok Rába: Szentgotthárd–Győr Dráva: Őrtilos–Drávaszabolcs (öregdiák) Hernád–Tisza: Kéked–Tiszafüred (öregdiák)
2002	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Bodrog–Tisza: Sárospatak–Tiszafüred Rába: Szentgotthárd–Rábapatona Rába: Szentgotthárd–Rábapatona (öregdiák) Felső-Tisza: Bustyaháza–Dombrád
2003	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Csallóköz–Duna: Pozsony–Budapest Felső-Tisza: Tiszabecs–Tokaj Sajó–Tisza: Sajópüspöki–Tiszafüred (öregdiák)
2004	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Mosoni-Duna: Rajka–Győr (nemzetközi) Csallóköz–Duna: Pozsony–Budapest Bodrog–Tisza: Felsőberekci–Tiszafüred Hernád–Tisza: Abaújhvár–Tiszafüred Felső-Tisza: Bustyaháza–Tuzsér (öregdiák)
2005	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Felső-Tisza: Tiszabecs–Tokaj Csallóköz–Duna: Pozsony–Budapest Csallóköz–Duna: Pozsony–Budapest (öregdiák) Felső-Tisza: Tiszabecs–Tokaj Duna, jubileumi túra
2006	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Csallóköz: Pozsony–Komárom Felső-Tisza: Tiszabecs–Tiszafüred Mosoni-Duna–Duna: Rajka–Dunabogdány Sajó–Tisza: Sajópüspöki–Tiszafüred (öregdiák)
2007	Mosoni-Duna: Rajka–Dunaszentpál (nyitótúra) Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők) Sajó–Tisza: Sajópüspöki–Tiszafüred Tisza: Tiszafüred–Szeged Mosoni-Duna–Duna: Rajka–Dunabogdány Dráva: Őrtilos–Drávaszabolcs (öregdiák)

2008	Mosoni-Duna: Rajka–Dunaszentpál (nyitótúra)
	Mosoni-Duna: Rajka–Győr (kezdők)
	Tisza: Tiszabecs–Tokaj
	Csallóköz–Duna: Pozsony–Dunabogdány
	Laborc–Latorca–Bodrog: Felsőkohány–Tokaj (öregdiák)

Eich László – Sziklai Gábor: A nomád tábor

A nomád tábort – a radnóti úttörőtáborok hagyományainak folytatásaként – 1992 nyarán szerveztük meg először. Célunk egy sok diákot megmozgató, vonzó programokat kínáló, emblematisz iskolai állótábor megvalósítása volt, ahol az 5–8. évfolyamos kishimnazista diákok nagyimnazista ifivezetőikkel együtt vehetnek részt az ébresztőtől a takarodóig tartó játékos tábori programokban.

Az elmúlt tizenhét év tapasztalatai alapján elmondhatjuk, hogy céljaink teljes mértékben megvalósultak. A gyerekek igényeihez igazodó közösségi játékok kifejesztésével a nyári táborozás aktív és attraktív formáját sikerült kialakítanunk úgy, hogy évről évre 140-150 fő között mozog a résztvevők száma, és „a nomád” valódi fogalomná vált a diákok és szüleik körében.

Táborunk jelenlegi arculatának kialakításában rendkívül fontos szerepet játszottak a hatvanas évek végétől először Soltvadkerten, majd a nyolcvanas

évektől kezdve már mindig más-más helyen megszervezett nyári iskolai úttörőtáborok hagyományai, hiszen a tábor korábbi és jelenlegi vezetői radnótis diákként ezekben a táborokban szerezték életre szóló élményeiket és kaptak indíttatást arra, hogy tanárként maguk is formálói legyenek az iskolai közösségi élet e semmivel össze nem hasonlítható formájának.

Akik valaha is jártak radnótis táborokban, azok tudják, helyzetünk egyfelől nagyon könnyű volt, hiszen olyan elődök által kitaposott ösvényen kellett haladnunk, mint a felejthetetlen emlékü Pázmándi Lóránt (valamennyiünk imádott Lupija), vagy a táborozás kereteit és tartalmát megújító táborvezető elődünk: Schiller Mariann.

Melyek voltak tehát azok a hagyományok, amelyeket a nomád tábor folytatni kívánt? Elsősorban a tábori keretprogram alkalmazása, amelyhez tartalmában és külsőségeiben is kapcsolódnak a naponta tartott csoportfoglalkozások, illetve a tábor struktúrájának kialakítása, amelynek sajátossága, hogy a különböző életkorú diákokból álló rajok egy-két nagygyimnázista ifivezető irányításával vesznek részt a közös programokban.

Ezenkívül több játékfajtát is megőriztünk a korábbi időszakból, így mind a mai napig van akadályverseny, számháború, bátorságpróba és sorsverseny, továbbra is nagy sikert arat a nyolcadikosok által vezetett „fordított nap”, és néha előfordul egy-egy emlékezetes „B-program” is (ez utóbbi persze titok...).

Persze felmerül a kérdés: mitől nomád a Nomád? És egyáltalán, mi különbözteti meg a korábbi és a mai táboroktól? Ha röviden kellene válaszolnunk erre, azt mondanánk, leginkább a hangulata. Az izgalom, a szórakozás, a humor felhőtlen boldogsága és az önállóság szülte felszabadultság. A közösséghez tartozás jóleső tudata, ahol kicsik és nagyok együtt és egymásért tudnak játszani.

Táborunk kezdetben valóban nomád körülmények között valósult meg. A gyerekek 10-12 személyes katonai sátrakban laktak, fürödni is gyakran csak lavórból lehetett a mosakodósátorban, és természetesen nem volt angolvécé, csak budi. Az első néhány esztendőben az ügyeletes raj feladata volt a vízfordás a közeli kútról, illetve nekik kellett elmosogatniuk az evőeszközöket és a tányérokat az étkezések után. Ma már csak szép emlékként idézzük fel ezeket az időket, hiszen az ÁNTSZ ilyen feltételek mellett már nem engedélyez táborozást.

A tábor elnevezését azonban továbbra is érvényesnek tartjuk, csak be kell hozzá látni, hogy a világ jelentősen megváltozott körülöttünk. A gyerekek számára ma már valódi nomád környezetet jelent az az erdei táborhely, ahol nincs téreőr, és ahol akár tíz napig is nélkülözni kell a számítógépet. (Persze ez utóbbi nehézség leküzdésére már történtek szerény kísérletek.)

Mindenesetre elmondhatjuk, hogy az 1992 óta kifejlesztett új játéktípusok eddig sikerrel terelték el a gyerekek figyelmét a megszokott kör-

nyezet hiányától. Az elmúlt tizenhét évben a táborokban nagy sikert aratott a makettkészítés, a formagyakorlat, a tőzsdejáték, az állathangos játék, az esti árnyjáték, illetve a Vámos Miklós tévéműsorából átvett, ifik és tanárok által bemutatott „Rögtön!”.

A tábor mai arculatát tehát leginkább a játékos előadások teremtik meg. Az első napon az ifik által eljátszott jelenet vezeti be a diákokat a tábor keretprogramjába, majd napról napra újabb és újabb rövid jelenetek ábrázolják az éppen sorra kerülő programokat, míg végül az utolsó napon, a tábori póló átadása előtt egy záró előadás keretében összegezzük a tíz nap eseményeit, és kihirdetjük, melyik raj nyerte a tábori játékok pontversenyét.

Összegzésképpen azzal az ifiszállóigével szeretnénk búcsúzni, ami akár a tábor mottója is lehetne: „Ott kell lenni!”*

(Gyerekként... ifiként... öregdiákként... tanárként... vagy szülőként...)

Gulyás János: Sítáborok

Iskolánk első sítáborát 1985-ben szerveztük 30 fővel. Ez akkoriban figyelemre méltó létszámnak számított. A következő években kellett némi ügyeskedés a táborok szervezéséhez, hiszen a síszezon és a szorgalmi időszak már akkor is elég gyakran egybeesett. Az egyik ilyen „trükköt” az akkor még csak a diákok számára szünet március 15. és az azóta szünetként megszűnt március 21. jelentette. Ha ez a két nap közrefogott egy hétvégét, akkor három tanítási nap feláldozásával akár egyhetes sítábor is lehetett szervezni Csehszlovákia (hiszen ilyen ország is volt) sípályáira. Ráadásul ebbe az országba a piros útlevéllal szabadon utazhattunk.

Az 1990-es évek folyamán egyre elfogadottabbá vált, hogy a gyerekek egy hetet síelnek a tél folyamán. A táborok szervezése szempontjából a nagy áttörést az 1992–1993-as tanévben bevezetett síszünet jelentette. A következő két szezon alatt a résztvevők létszáma a kezdeti 30 főről 200 fölé emelkedett. Volt olyan év, amikor egy időben több mint 250 diákunk síelt iskolánk szervezésében. Ettől a számtól ma sem vagyunk messze, hiszen a 2007–2008-as tanévben öt különböző táborban több mint 200 diákunk vett részt, mind a tizenkét évfolyamból. Diákjaink között nagyon népszerűek az iskola sítáborai. Általában az okoz gondot, hogy a jelentkezők száma meghaladja a férőhelyekét.

Az elmúlt bő két évtized során rengeteg helyen megfordultunk. Eleinte az útlevél, később az árak miatt Szlovákia és Csehország síterepeit látogattuk. Voltak csoportjaink a Magas-Tátrában, a Chopokon, a Fátrában, az Óriás-

* Valamennyi tábori induló szövege megtalálható a kötetünkhöz kapcsolódó számítógépes DVD-mellékleten.

hegységben. Kétszer hazai pályákon is eltöltöttünk néhány napot. 1986-ban a Kékesen, 1988-ban Nagy-Hideg-hegyen. A kiszámíthatatlan magyarországi hóviszonyok miatt a hazai lehetőségekről azonban le kellett mondanunk.

A sokkal jobb körülményeket biztosító Ausztriába és Olaszországba 1993 óta szervezünk táborokat, míg Szlovákiába egészen 1998-ig jártunk. Ebben az évben végképp elegünk lett az ottani sípályákon uralkodó siralmas állapotokból. Negyven év feletti sízők ismerik a „ma jó nap volt, mert csak 45 percekkel kellett sorban állni a liftnél” történetet. Aki ezt az apró várakozást túlélte, a liftek többszöri leállása után feljutott a pálya tetejére. Ekkor elé tárult a buckás, jeges, ratrakot soha nem látott pálya. Azért persze a szlovákiai sízésnek is voltak előnyei. Aki komolyabb sérülés nélkül túlélte az első két-három szezont, irigylésre méltó lécbiztonságra tett szert. Fontos megjegyeznünk, hogy a nehézségek ellenére akkor is nagyon élveztük a sízést, és jól éreztük magunkat.

Kezdetől fogva nagyon komoly szakmai munka folyik a táborokban. A szervező és egyben táborvezető tanárok rendelkeznek az oktatáshoz szükséges képesítéssel és sítudással. Természetesen profi síoktatók is kísérik a csapatokat, így a kezdőktől a haladóig mindenki számára rendelkezésre áll a tudásszintjének megfelelő oktatás. Az oktatást nem igénylő tanulók felügyeletét sok esetben szülők, kollégák és régi diákjaink látták és látják el. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy munkánkunk köszönhetően több száz radnótis kezdte sízői pályafutását az iskola sítáborában. Az utóbbi években nagyon népszerűvé vált a snowboard, ezért újabban a deszkásoknak is szervezünk kezdő csoportokat.

Az első sítábort Baranyi Mária szervezte. A későbbiekben rajta kívül Zimmermann Henriette, Hajdu Lajos, Nagy Albert, Varga Antal és Gulyás János szervezett táborokat.

Boronkai Szabolcs: 78É

A nyári táboroknak nagy hagyománya van a Radnótiban. Szinte mindenki járt kiskorukban „nomádba”, a felsőbb években pedig ott vannak a vízitúrák, Ősükdöd, a „termkut”-táborból azonban sosem elég. Legalábbis így gondolta néhány radnótis öregdiák, amikor 2004-ben megkerestek, hogy szervezzünk egy nagygyimnazista tábor, csatlakozva a hagyományokhoz, de mégis máshogy. Szerveztünk. A nevét pedig az akkor még létező, az idősebb radnótisokban átmulatott boldog éjszakák emlékét idéző éjszakai buszjáratról kapta.

Azóta négyszer indult el a nagygyimnazista járat 2005 és 2008 nyara között, és reményeink szerint egy darabig még nem lesz garázsmenet. A tábor az első évben annyira jól sikerültnek éreztük, hogy azóta sem

változtattunk rajta szinte semmit, most pedig, hogy már mi magunk is hagyománnyá lettünk, nem is lenne illendő.

A helyszín egy tiszafüredi kis kemping, ami erre a júliusi nyolc-kilenc napra csak a miénk. Új faházak, nagy közös helyiség, tűrhető vizesblokk, szószátyár, de roppant készséges tulaj és kétszáz méterre a szabad strand. Mi kell még? Úgy negyven-ötven radnótis, kilenc szervező öregdiák meg egy rakás jó program. Először úgy gondoltuk, hogy még jó idő is, de legutóbb ázva-fázva is fergeteges volt, szóval az nem kell. De azért lehet.

A tábor lelke a délelőtti program. Ebből kettő van minden évben, amit a gyerekek fele-fele csinál, aztán a tábor félidejében cserélnek. A kulcsszó a kreativitás, együtt kell alkotni valamit. Az egyik program mindig valamilyen kézművesfeladat, amit Bárány Botond rajztanár barátom vezet, aki gyermekei révén kötődik a Radnótihoz. A másik pedig a színházzal vagy a filmmel kapcsolatos, hiszen a szervezők közül sokan mozognak ilyen terepen. Volt már improvizációs játék, animációsfilm-készítés, szinkronizálás és színjátszás is.

A délután az intellektusé. Legalábbis részben. Három programot kínálunk fel mindennap, ezek közül választhat mindenki érdeklődése szerint. Ismeretterjesztő előadások vagy még inkább beszélgető körök kulturális, történelmi, jogi, gazdasági, szociológiai, pszichológiai vagy etikai témákban. Hozott anyagból dolgozunk: a szervezők egyetemi tanulmányai hasznosulnak ilyenkor. De van kiskapu is, a harmadik program mindig játékos, manuális jellegű, nem kötelező okoskodni egész nap.

Persze este sem hagyjuk békén a gyerekeket. Mindig van filmklub, amelyben hol esztétikai szempontból, hol a „társadalmi mondanivalót” boncolgatva beszélgetünk a látottakról. Vannak aztán vetélkedők, lehetőleg viccesek és érdekesek is egyben. Van diszkó, mert miért ne lenne az is? És van nindzsaparti, a tábor fénypontja. A szervező öregdiákok nem nagyon szeretik a nomádosi ifi megjelölést, de sokáig nem találtak helyette mást. Aztán a gyerekek aggatták rájuk a nindzsa nevet, és legnagyobb produkciójuk neve lett a nindzsaparti. 2005-ben egy gyilkosság szemtanúit játszották el, és a gyerekeknek kellett kinyomozni az esetet. 2006-ban kalandjátékot adtak elő: a gyerekek a történet bizonyos pontjain szavazhattak arról, hogy mit tegyen a főhős. 2007-ben egy számítógépes játék lemmingjeinek bőrébe bújtak: a gyerekek irányításával kellett túlélniük az akadálypályákat. Végül 2008-ban egy gladiátorviadal szereplőiként küzdöttek meg egymással gyerekcsapataikért.

Én nem a Radnótiba jártam, de amióta itt tanítok, minden évben voltam valamilyen nyári táborban. Ez rögtön nagyon megtetszett. Ezért álltam azonnal a 78É mögé. Mert újra és újra elcsodálkozom azon, hogy néhány egyetemista, sőt most már diplomás srác a nyara egy részét arra szánja, hogy volt iskolájának mai diákjait táboroztassa. És ez nemcsak

kilenc napot jelent, hanem rengeteg készülést előtte, hiszen a programokhoz szükséges cuccot, a lavórtól a laptopig össze kell dobni valakiknek. Ők találták ki, ők szervezik meg, ők játsszák végig, akkor zárjuk is velük: Bárány Eszter, Bárány Marci, Bognár Peti, Horváth Móni, Kontra Márk, Mednyánszky Orsi, Oroszi Kati, Sándor Laci, Várkonyi Andris.

Schiller Mariann: Két lábbal a földön

Navigare necesse est. Gyalogolni jó.

Radnótisok a vízen, radnótisok a földön. (A levegőben még nem csapatosan.)

A nyolcvanas évek elejétől járták az országot: egynapos, többnapos, többhetes túrák az ország legkülönbözőbb pontjain. Hátizsák, kaland, időjárás, buli. Vezetőjük egy iránytű és Gulyás János. Hatása? Az akkor együtt túrázók ma is együtt, gyerekeikkel megsokszorozódva járják a hegyeket-völgyeket.

A nyolcvanas évek végén két nyáron általános iskolásoknak is, a kilencvenes évek elején gimnazistáknak vándortábor. Iskolai tornatermek az isten háta mögött és városban, hátizsák, szerelmek, számháború, Schiller Mariann.

Aztán profi országjárás – máig – Eich László és Palócz István vezetésével. Kis létszámú, de nagyon kitartó csapat. Lassan kinövik az országot.

Diákszínpad, ünnepek, vetélkedők

Eich László: Diákszínjátszás a Radnótiban

Diákszínpad, osztályszínpadok vetélkedője, osztályszínpadok fesztiválja

A KEZDETEK

Az irodalmi művek színpadi megjelenítésére és az önálló diákszínjátszás megteremtésére való törekvés már kezdetektől megfigyelhető iskolánkban. Intézményes kereteinek kialakítása Bársony Vera tanárnő nevéhez fűződik, akinek vezetésével az iskolai irodalmi szakkör keretében az irodalmi művek feldolgozása során a diákok gyakran a drámajáték eszközeit is felhasználták. Az ötvenes években induló és az iskola kulturális életében főként a hatvanas években meghatározó szerepet játszó irodalomszakkör hosszú éveken keresztül egyesítette a művészet értékei iránt fogékony diákokat, azaz valódi kultúrmissziót teljesített.

A szakkör kezdetben (1954 és 1958 között) „szavalókör”-ként működött Surányi Ibolya metodikája alapján, célja pedig a versszerető gimnazisták felkészítése volt az iskolai ünnepélyekre és szavalóversenyekre. A versmondás technikájának elsajátításán és a versenyekre való felkészítésen túl azonban a szakkör lényege a világirodalom és a kortárs magyar irodalom tanári segítséggel történő felfedezése volt.

Bársony Vera tanárnő személyiségének és szervezési készségének köszönhetően a szakkör nemcsak az általa tanított diákok köréhez kötődött: az iskola valamennyi osztályából részt vettek benne a tanulók, így előadásait, ünnepi műsoraikat az egész iskola diáksága magáénak érezte. Az évről évre változó létszámú tagság a tanórák szigorú kereteihez képest családias légkörben, az egyéni vélemény megfogalmazására is lehetőséget adó, oldottabb formában tudott beszélgetni irodalomról, zenéről és képzőművészetről.

A formálódó közösség a „szavalókört” idővel kezdte szűkösnek érezni, és a hatvanas évek közepére a színpadi játék, a színjátszás felé kezdett orientálódni. A felkészítést a versmondó versenyekre és főként az iskolai ünnepélyekre a szakkör természetesen még jó darabig megtartotta, amit

jól szemléltet, hogy ebben az időben olyan diákok mutatkoztak be ünnepélyeken és szavalóversenyeken, mint Kertész Péter és Benedek Miklós. Az új arculatnak és az időközben szerencsésen bővülő tárgyi feltételeknek köszönhetően azonban az irodalomszakkör szép lassan kezdett kilépni önnön keretei közül.

DIÁKSZÍNPAD A HETVENES ÉS A NYOLCVANAS ÉVEKBEN

A diákszínjátszás feltételei közül a színházterem és benne a „világot jelentő deszkák” sokáig hiányoztak iskolánkban. A hatvanas évek során Simon József igazgató, aki a színjátszás helyzetéről és pedagógiai jelentőségéről tanulmányt is írt, több alkalommal kezdeményezte az iskola fenntartójánál, hogy az akkor az egyetem bútorraktáraként szolgáló egykori imaterem helyiségét adja át az iskola számára, mivel az intézmény nem rendelkezik méretének megfelelő, ünnepélyek tartására alkalmas reprezentatív helyiséggel.

A kitartó küzdelmet végül siker koronázta, és két évig tartó átalakítás és felújítás után 1969-ben került sor a díszterem átadására. A ma is látható, színpaddal, karzattal, álmennyezettel, parkettázott nézőtérrel és az akkor legmodernebbnek számító stúdióval rendelkező színházterem kialakítása Tarján Zoltán művészettörténet-tanár tervei alapján valósult meg, és jelentős változást hozott az iskola kulturális és közösségi életébe. A díszterem avatóünnepsége hívta életre az iskola első igazi színpadi produkcióját is, amelyet a következő két évtizedben több száz hasonló jellegű előadás követett.

Az új lehetőségeket a hetvenes évek elejétől a tantestület támogatásával az osztályközösségek is kezdték felfedezni, ami utat nyitott az iskolai amatőr színjátszásnak, és az 1972-től évről évre megrendezett osztályszínpadok vetélkedőjének. A kor politikai hangulatát hűen tükröző és számos pedagógiai tanulmányban is követelményként megfogalmazott „szocialista színjátszás”-ra, azaz a politikai alapú kultúráközvetítésre az iskolai színjátszás keretében a mi iskolánkban szerencsére nemigen került sor. A tanulók és a színjátszásba bekapcsolódó tanáraik irodalmat és nem aktuálpolitikát akartak közvetíteni. Talán ennek a szellemiségnek is köszönhető, hogy az osztályszínpadok vetélkedője egyike lett azoknak az iskolai eseményeknek, amelyen az önálló tanulói kezdeményezés, az alkotói fantázia és a technikai lebonyolítás a lehető legteljesebb szabadságban nyilvánult meg.

Az osztályszínpadok vetélkedőjének első igazi nagy sikere Saint-Exupéry *A kis herceg*ének színpadi változata volt Rádi Krisztina főszereplésével. Ekkor többek között olyan tanulók játszottak a radnóti színpadon mint Pregitzer Fruzsina, Székely Márta vagy Vajda János.

Az iskolai színjátszás fejlődésével a hetvenes évek elején két, egymással ellentétes folyamat zajlott le: a színházi hagyományokat megalapozó iskolai irodalmi szakkör egyre inkább háttérbe szorult, ugyanakkor az osztályközösségek részvételére épülő osztályszínjátszás fokozatosan megerősödött. A folyamatot tovább erősítette az is, hogy az évtized közepétől a színpadi szereplés új lehetőségét kezdte birtokba venni az általános iskola diáksága is, így idővel kialakult az osztályszínpadok vetélkedőjének két, egymástól időben is elkülönülő ága: a 14–18 éves nagyoké és a 10–14 éves kisebbeké.

A programok növekvő népszerűségét jól mutatja, hogy a nyolcvanas évek elejére már igazi presztízskérdéssé vált a vetélkedőn való részvétel; főleg az általános iskolai korosztály körében szinte valamennyi osztály kötelességének érezte, hogy évről évre induljon. A tartalmukban és színvonalukban is vegyes előadások azonban egy szempontból teljesen azonosak voltak: a személyiség fejlesztésében, a közösségformálásban vitathatatlanul fontos szerepet töltöttek be. A színpadi játék segítségével sok gátlásos gyerekből lett felszabadult személyiség. Korábban belső feszültségekkel küszködő vagy még ki sem alakult közösségek váltak önmaguk értékeire méltán büszke osztállyá; emberi kapcsolatok erősödtek meg a deszkákon, néha pedig színészi életpályák fogantak meg az előadásokra való felkészülés és a bemutatók hatására. A nyolcvanas évek második

felében a diákok és tanárok szeme láttára vált művésszé például Tímár Andor, Huszárik Kata, néhány évvel később pedig Bognár Anna. Ekkor az osztályszínpadok vetélkedője az országos, illetve a budapesti diákszínjátszó találkozók iskolai rendezvényének szerepét is betöltötte már, hiszen a győztes gimnáziumi és általános iskolai darabok képviselték az iskolát ezeken az eseményeken.

Az amatőr színjátszást nevelő hatása miatt, kedvtelésből, alkalmi társulattal és nem professzionális szinten folytató iskola több alkalommal is kiemelkedő eredményt ért el országos szinten. 1987-ben az országos diáknapokon arany minősítést kapott a IV. D osztály Kassák Lajos *A ló meghal, a madarak kirepülnek* című darabjáért (rendezte: Molnár Szabolcs). 1988-ban a budapesti diákszínjátszó találkozón országos arany oklevelet kapott a II. A osztály Karinthy Frigyes *A bűvös szék* című előadásáért (rendezte: Huszárik Kata és Tímár Andor), valamint országos ezüst oklevelet kapott a III. D osztály Telemann *Iskolamester* című komikus kantátája (rendezte: Maucha Imre) és a III. A osztály Villon-kompozíciója (rendezte: Hadas Krisztina). Kicsit később, 1993-ban az országos diákszínjátszó fesztiválon I. helyezést ért el a 8. B osztály Oscar Wilde *Bunbury* című darabjával (rendezte: Eich László és Kiss Áron), amit vendég előadásként bemutattak a dunaszerdahelyi nemzetközi színjátszó fesztiválon is.

A diákszínpadok történetéhez kapcsolódik – különlegességével azonban kiemelkedik közülük – a megrendítő és különösen szép formában megvalósult *Jónás könyve*-előadás 1995-ből. A Maucha Imre rendezésében színpadra állított darab különlegességét az adta, hogy a szereplők egytől egyig már végzett radnóti diákok voltak, akik az iskolához és a színjátszáshoz fűződő szeretetüket fejezték ki ennek az ajándékba szánt előadásnak az elkészítésével. A darab fogadtatásának elsőprő sikere nemcsak a szokatlanul professzionális megvalósításon, hanem e különleges érzelmi kötődés érzékelésén is alapult.

DIÁKSZÍNPADOK A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN

A rendszerváltozás utáni években az iskolai életben bekövetkezett változások az iskolai színjátszáson is éreztették hatásukat. Ezek egyrésztől intézményesítették, másrésztől komplex módon átalakították a korábban erősen versenyorientált osztályszínpadok vetélkedőjét. A kilencvenes évek elején az iskola szerkezetváltása során a hat- és nyolcosztályos gimnázium szakmai anyagainak kidolgozásakor a tantestület az egyik legfontosabb intézményi dokumentumban, a pedagógiai programban is nevesítette az osztályszínpadokat mint az iskola egyik fontos kultúra- és közösségformáló programját.

Az átalakulás másik jelentős lépése a színjátszás tanórai megjelenése volt, amely a Nemzeti alaptanterv értelmében kötelező iskolai tanóra lett a kisgimnazista (korábban az általános iskola felső tagozatához tartozó) korosztály számára. Az iskolában a KISZ- és úttörőmozgalom helyébe lépő kis- és nagygimnáziumi diákönkormányzatok a diákönkormányzat munkáját támogató pedagógusok segítségével a kilencvenes években átalakították mind a 10–14, mind pedig a 14–18 éves korosztály számára szervezett programokat, így az osztályszínpadok vetélkedőjét is. Az átalakítás legfontosabb célja az volt, hogy az iskolai hagyományok folytonosságát a diákság megváltozott érdeklődése és aktivitása mellett is fenntartsuk. Ennek megfelelően az osztályszínpadok vetélkedőjét mindkét korosztályban új elnevezéssel és új tartalommal, de a korábbi értékek megőrzésének igényével rendezzük meg mind a mai napig.

A kisgimnazista korosztály programja 1993-tól kezdve a szervezők elképzelésének megfelelően olyan diákszínházi fesztivállá alakult át, amelynek saját zenéje, játékosan komoly konferansziéja, tévéstábja, több alkalommal pedig kísérő rendezvénye is van. A kisgimnazista osztályszínpadok fesztiválja az elmúlt tizenöt esztendő alatt igazi színházi ünnepé változott: mind a résztvevőket (diákokat és tanárokat), mind a nézőket (szülőket, testvéreket, barátokat) kiemeli a hétköznapi szürke egymásutánjából, és semmi mással össze nem hasonlítható közösségi élményt tud nyújtani kicsiknek és nagyoknak egyaránt.

A megváltozott koncepcióhoz hamar alkalmazkodtak az osztályok: nagy sikerrel emeltek be szórakoztató elemeket és táncos betéteket a színdarabjaikba. Leginkább Horváth Beáta tanárnő hajtott végre formai újításokat az osztályával: szinte valamennyi általa rendezett darabban központi szerepet kapott egy-két alkalommal az osztály egészét megmozgató zene-táncos jelenet.

A nagygimnazista korosztály számára rendezett osztályszínpadok vetélkedője a kilencvenes évek végén összművészeti fesztivál néven nyerte el új arculatát. A változtatás háttérében a diákság érdeklődésének megváltozása és a modern technika lehetőségeinek alkotó felhasználása áll. A színpadi játék, a színjátszás mellé néhány esztendő alatt felzárkózott, majd a 2000-es évek közepétől azt jelentősen túl is szárnyalta az amatőr filmesek és zenekarok műveinek iskolai bemutatkozása.

E tendencia ellenére sem állíthatjuk, hogy a diákszínjátszás végleg eltűnt volna a 14–18 éves korosztály életéből, hanem egy régi-új területen jelent meg ismételten. Ez pedig nem más, mint az iskolai ünnepélyek – az elmúlt időkben kissé mostohán kezelt – világa. A tantestület döntése alapján ugyanis 2005-től mindig az iskola tizedik évfolyamos tanulói készítik az ünnepi műsort társaik számára, akik – a tapasztalatok alapján – egy-egy kor megidézése céljából szívesen alkalmazzák a szín-

házi előadás formáját és eszköztárát. Az ünnepélyek az utóbbi időben elevenné, élményszerűvé váltak, és ez egyértelműen a diákszínjátszás jelentőségét igazolja.

ISKOLAI ÜNNEPÉLYEK ÉS DIÁKSZÍNJÁTSZÁS

Iskolánkban kezdettől fogva létezett az ünnepélyek és a diákszínjátszó tevékenység sajátos szimbiózisa. Amíg azonban az egyiket mindig is a kötöttségek, a kötelező emelkedettség megteremtésének béklyója szorongatta, addig a másikat általában a felszabadult jókedv és a kreativitás jellemezte. Ez a nem mindig véletlenül megjelenő ellentét főleg a nyolcvanas évek időszakában akár már politikai jellegű állásfoglalásnak is minősülhetett, ami önmagában is érdekes elemzés tárgyául szolgálhatna. Mindenesetre az elmondható, hogy e kettősséget sokan sokféleképpen próbálták összebékíteni: a színjátszás eszközeivel kísérelték meg oldani az ünnepélyek görcsös kényszeredettségét.

Az iskola nevelőmunkájának mindig fontos terepe volt a közösségi ünnepelés, amely kiemelkedő eszköze lehetett a diákság szemléletformálásának. Ezért is volt elengedhetetlen, hogy az ünnepély tudatosan tervezett, jól felépített és hatásos eszközökkel élő színpadi produkció legyen. Iskolánk életében jó néhány ilyen – szimbolikus jelentőségűnek is mondható – eseményre került sor az elmúlt évtizedekben.

A fennmaradt szövegkönyvek és szóbeli visszaemlékezések tanúsága szerint az első igazán megrendítő, ugyanakkor természetesen mélyen megosztó hatású ünnepélyre 1980-ban, november 7. megünneplése alkalmával került sor. Bársony Vera tanárnő diákjaival a forradalom fogalmát járta körül oly módon, hogy a kiválasztott irodalmi művek összekötését a forradalom szóhoz asszociált szavak, szókapcsolatok tényszerű felsorolásával oldotta meg. Az áthallásokban bővelkedő, a mai olvasónak is irodalmi élményt nyújtó szöveg összeállításába – a korszakban egyedülálló módon – kérdőívek segítségével igyekeztek bevonni az iskola egész tanulóifjúságát.

Az iskolai ünnepélyek sorában – a társadalmi változásoknak megfelelően – a kilencvenes évektől kezdve kiemelkedő szerepet játszottak az 56-os forradalom és szabadságharc méltó megünneplését szolgáló események. Az első megemlékezés különleges hatását nemcsak a korábbi tilalom feloldása miatt érzett megrendülés, hanem a dokumentumokra épülő előadás hitelessége is jelentősen fokozta. Az esemény két részből állt: először egy történelmi dokumentumjáték bemutatására került sor Maucha Imre rendezésében, ami Farkas Mihály és Kádár János 1949. június 7-én Rajk Lászlónál tett látogatásának titkos magnófelvételein alapult, majd az 1956-os forradalomról Hajdu Tibor történész beszélt a diákoknak.

A forradalom és szabadságharc megünneplése jótékony hatással volt a márciusi forradalomhoz kapcsolódó megemlékezésekre is. Ez utóbbiak sorából líraiságával, dramaturgiai újításaival tűnt ki az Etédi Emőke tanárnő rendezésében 2005-ben bemutatott ünnepi megemlékezés.

Schiller Mariann: Showhajts!

Ennek is már több mint két évtizedes hagyománya van, az iskola 50 évének fele elképzelhetetlen nélküle. Kezdetben – műgyetemi mintára – csak sporadikus játék volt, majd Gulyás János és néhány öregdiák vezetésével alakult szinte mai formájúra és nevűre a nyolcvanas évek közepén. A rendszerváltást is jól mutatta: 89-ben nem osztályok, hanem „pártok” küzdöttek egymással. A kilencvenes évek elején volt olyan feladat, amelyben az utcán kellett aláírást gyűjteni a királyság visszaállításáért. (Jó sok gyűlt össze...)

A játék egyfelől vicces együttlét, küzdelem a nem csekély jutalom (egy szabadnap) elnyeréséért. Másfelől meglehetősen egyedi lehetőség arra, hogy osztályok (régebben osztály-párok) együttműködjenek, megta-
pasztalják másféle képességeiket, mint amelyek a tanteremben kiderülnek, felnőtt módra viselkedjenek, ha mondjuk igazolás kell egy minisztertől arról, hogy szükség törvényt bont. Készültek újságok, filmek, kutattak régi diákszerelmek után. Tapasztalat szerezhető arról, hogy a felnőttek többsége is szeret játszani: szinte nem létezik olyan feladat, amely ne lenne megoldható, ha idegen segítsége kell hozzá, akár közember, akár ismert személyiség az illető. Így gyűlt össze egy nap rengeteg Kovács János az épületben, így került sor „igazi” bilincselésre, így kerülhettünk be például a Heti Hetesbe. A legendás Harry Potter-es (Fazekas Bélá-s)

showhajtáson nemcsak az összes osztály vett részt, hanem a magyar irodalom színe-java írt egyik-másik osztály kérésére: Tandori Dezső, Esterházy Péter, Garaczi László vagy az ősradi-
nótis Békés Pál is tollat ragadott, hogy részt vegyen a játékban. Kapcsolati tőke okosabb fölhasználása alig-
ha képzelhető el. A showhajtás nem létező archívumában államelnök, minisz-

ter, MOB-titkár, meteorológus, újságíró és médiamunkás hada szerepel szóval, képpel, tettel. És rengeteg végtelenül szellemes megoldás az egyéb feladatokra, mazsolázni is képtelenség belőle. (A feladatok többsége megtalálható az évkönyvekben.)

Szellem, együttműködés, stratégia, játék, csoportkohézió, kutatómunka – effélékkel lehet jellemezni a népszerűségében töretlen, a résztvevők számát tekintve egyenetlen jelenséget. (Régebben hosszabban tartott, s hétvégén sem volt elképzelhetetlen egy össznépi számháború a ligetben; vagy egy osztály, amint utcaseprőnek álcázva próbálja legyőzni a másik osztályt, amely egy Volkswagen-bogárban búvik éppen. Ennyi idejük ma nincs a diákoknak – erre.)

És esély a tanároknak is, hogy mást mutassanak magukból, mint szoktak. A jelenlévők nyilván nem feledik, ahogyan a tanáraik puskáznak (vagy megtanulnak egy oldalt a telefonkönyvből), ahogyan egymást öltöztetik-vetkőztetik; az igazgatónőt, aki színes tejjel fogadja reggel az iskolába érkezőket, a Duna Plaza jegén megkoronázott franciatanárt (kezében csinos vécékefével), a strandszerelésbe öltözött tanári kart, a varázslónak álcázott latintanárt, a varázslótanárnak öltözött igazi tanárt, a... Szerencsére a sor szinte végtelen.

Valaha meglepetés volt a játék kezdete. Dísztermi átverés, hirtelen jött igazgatói hirdetmény, csinnadratta jelezte: megint itt van. Aztán ez is szépen

belesimult az éves rendbe, bárki elolvashatja az éves naptárban a honlapon a pontos dátumot: a nagykorúság, a felnőtté váló beleérés veszteséggel is jár. (Hát volt is két év, amikor érdeklődés hiányában a játék elmaradt. Aztán a kiéhezettek örömeivel éltettük tovább a showhajtást.)

Aki igazán szereti és érti e játékot, aztán formálhatja is, immár másfél évtizede velem együtt. Bár az alapcsapat hosszú ideje nem – vagy alig – cserélődik, mindig akad néhány frissen végzett, aki szívesen dolgozik azért, amit valaha kapott.

Sziklai Gábor – Vég Éva: Ki mit tud?

2008 februárjában zajlott le iskolánkban az ötödik „Ki mit tud?”. Ezt a vetélkedőt kétévenként rendezzük meg, és amikor ilyen év van, már szeptemberben, a tanév elején elkezdjük szervezni a programot. Az osztályfőnökök és az ifik segítségével minden osztályhoz eljuttatjuk a felhívást, és onnantól kezdve megindul a jelentkezés. A folyosókon plakátok jelennek meg a készülő rendezvényről, és decemberre már többé-kevésbé rendelkezésre áll a fellépni kívánók listája.

A diákok önállóan készülnek a szereplésükre. Decemberben és januárban meghallgatást tartunk. Ekkor válik számunkra is világossá, hogy a produkciók végül is milyen műfajokba, kategóriákba sorolhatók be, és mennyi ideig tartanak. Ez a műsor szerkesztéséhez és a zsűri munkájának előkészítéséhez elengedhetetlenül szükséges.

A nagy eseményre mindig februárban, egy péntek délután kerül sor. Úgy tűnik, ez valóban nagy esemény az iskola életében, mert a körülbelül 4 órás műsorra a díszterem zsúfolásig megtelik. A sikert és az érdeklődést az is fokozza, hogy az iskola életében ez az egyetlen „nem hivatalos” rendezvény, amely az egész iskolát érinti, az összes évfolyamnak szól, és amelyen az összes évfolyam szerepel is.

A Ki mit tud?-ok programjában rendre 30-40 számot láthatunk, 80-90 gyerek részvételével. Mindig van zene, ének, jelenet, tánc-koreográfia, vers és próza, bűvészműtatvány meg néhány egyedi bemutató, például ördögbot-táncoltatás.

A legnagyobb lelkesedést évek óta az alsós osztályok mutatják, ahonnan nagyon sok gyerek jelentkezik nagyon sok műsorszámmal. Őket imádja a közönség is, mindig nagyon nagy sikert aratnak, annál is inkább, mert a gimnazisták más rendezvényeken nem találkoznak velük. De minden Ki mit tud?-on minden évfolyamról érkezik szereplő, úgyhogy közönségnek jön az osztályuk szurkolni. Az est fénypontját általában mégis az iskola „nagy öregjei”, a végzősök produkciója jelenti. Ők szintén mindig indulnak egy-egy számmal, és a többiek, a „kicsik” csodálattal csüggnek rajtuk.

Nagy örömünkre eddig az összes Ki mit tud?-on voltak tanári produkciók is, persze versenyen kívül. A tanári karban mindig akad néhány tag, aki kedvet érez ahhoz, hogy a diákok rendezvényén fellépjen, énekeljen, verset, mesét mondjon, sőt van visszatérő szereplőnk is.

A zsűri tagjai közé minden alkalommal más-más kollégákat kérünk fel az iskola tanári karából, de végzős és már végzett diák is ül közöttük.

A gördülékeny és zökkenőmentes lebonyolításban nagy segítségünkre vannak az ifik, akik a szavazatszámlálástól az oklevélíráson, díjátadáson, emléklapátadáson át a büfé működtetéséig mindenben nagy segítséget nyújtanak.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy diákjaink szeretik a Ki mit tud?-ot, és akár szereplőként, akár nézőként szívesen vesznek részt ezen a rendezvényeken.

J. Tóth Judit: Erbéká (RBK)*

Mottó: „Ne is figyelj oda, mit mond egy főokos!”
(Mézga Géza)

„Erbéká jelentkeződoboz. Erbéká. Erbéká.” Ezt olvashattuk mindenütt a sötét téli folyosókon. Mi ez? „Rebeka” – suttozták. Ha Molnár Rebire gondoltak a 12. C-ből, akkor igazuk volt, mert ő volt a kórus szíve-lelke-motorja, de a valódi megfejtés: Radnóti Ballagó Kórus. Szép lassan kiderült: a ballagási műsor részeként fog énekelni ez az ad hoc kórus, szívhez szóló és vidám dalokat is.

Mikor 3-5 emberrel ültem egy-egy próbán az alagsori klubban, nem tudtam elképzelni, mi lesz belőle. Csak azt tudtam, hogy ha lololva érek is oda, mindig vidáman, füttyörészve megyek/rohanok tovább próba után. Aki hallotta Marcibá (Fábián Márton) frenetikus „szárnyal a kedv, mint a kacsamadár” előadásait – basszustól a kontratenorig –, az tudja, mire gondolok... Közeledett a május, és megtelt táblákkal az iskola: Erbéká-próba mikor, hol; a tanáriban szó szerint a csilláron is tábla lógott, a folyosókon óvatlanul közlekedők akár hasra is eshettek Rebi emlékeztetőiben, egyszerűen nem lehetett elfelejteni. És aki nem ért rá kedden és pénteken? Nincs kifogás! Levelező oktatás, e-oktatás, egyéni korrepetálás – nincs olyan, hogy valaki nem tudja megtanulni!

Az előadás csodálatos élmény volt, rengetegen – tanárok, diákok, öreg-diákok – együtt! Indításképp a legnehezebb számunk, a *Sound of Silence* háromszólamú feldolgozása hangzott el, ezután következett Máté Péter

* A 2007-es évkönyvből.

Egyszer véget ér című dalának különleges erbékás feldolgozása – ezen igazán jól lehetett egyszerre sírni és kacagni –, s végül egészen átadva magunkat a kacagásnak, Mézga Géza és kicsiny családja énekelt. A siker döbbenetes volt. Úgy voltam, mint a viccbéli Józsi bácsi: „Na, erre nem számítottam.” Az előadás végére pár 11.-es diákom már mondta is sajnálkozva: „Ha tudtuk volna, hogy ez ilyen lesz, akkor mi is... Ugye lesz jövőre is?!” A sikert jellemzi az is, hogy kórusunkat felkérték, lépjünk fel az évvárón is, immár az egész iskola, az összes diák, kolléga és a szülők előtt! Műsorunkat ezer ember ütemes tapsa kísérte.

És aki esetleg még mindig nem látta/hallotta produkciónkat, vagy csak nem tudott betelni vele, talán még megtalálja, ha a YouTube-on rákeres az „erbéká” szóra (www.youtube.com). A Hallelujah című klippet már tucatnyiszor néztem újra – vigyázat, veszélyesen magával ragadó!

Ugye lesz jövőre is?!

Így írunk mi

Török Flóra: Kis radnótis sajtótörténet,

*avagy kik és hogyan Radíroztak a Radnóti 50 éve alatt**

Kevés az olyan régi radnótis, akinek a *Radír* jut eszébe elsőként a diákévekről. Egy statisztikai érzékkel megáldott 2007-es *Radír*-szerkesztő készített egy minifelmérést öregdiákok körében, ki-nek mi az az első öt szó, ami beugrik az iskoláról. A *Radír* nincs köztük, bár így vagy úgy minden osztály találkozhatott életében valamelyik iskolaújsággal.

A *Radír* (előtte pedig a *Meredek Út*) tehát talán nem markáns, nem meghatározó emlék, de mégis végig (kisebb-nagyobb megszakításokkal) jelen volt, tudósított arról, mi történik a vörös téglás épület falai között – akkor is, jelen időben, s most is, az utókornak. Vannak mégis néhányan a valamikori szerkesztők, alkotók közül, akik esetleg könnyes szemmel néznek vissza, és talán jólesik megtalálni a nevüket a régmúlt *Radír*-gárdái között... Többek között nekik szól ez a visszaemlékez(tet)és.

Amikor az Egyesült Államokban töltöttem fél évet gimnazistaként, meglepődve tapasztaltam, hogyan készül egy iskolaújság egy átlagos oregoni gimnáziumban: majd százfős stáb dolgozott nap mint nap azon, hogy a diákok minden, az iskolával kapcsolatos újdonságról értesüljenek. Reggel a folyosókon várta a gyerekeket a friss-ropogós *Bulletin*. A tanulók

Régi iskolaújságunk címlapja

* A cikk elkészültéhez külön köszönöm Alföldi István, a Barczy család, Domján Andrea, Horváth Andor, Maucha Imre, Szinai Ádám, Török Emma segítségét.

órarendben vették fel azt a heti öt újságíróasztalt, ahol megtanulták kicsiben, hogyan kell folyóíratot szerkeszteni, fotós tudósítást készíteni, évkönyvet összeállítani.

Ezt itthon nyilvánvalóan nem lehetne, és talán nem is kellene csinálni. A *Meredek Út*, a *Radír* vagy akár a *Társalgó* is ékes példái annak, hogy lehetséges közös akaratból, alkotókedvből, önerőből iskolai lapot szerkeszteni. A radnóti diákok (a *Társalgó* esetében a tanárok) „összedobták, amijük volt”, ami a fiókban lapult évekig, vagy ami egy adott számba íródott: vers, próza, tudósítás, ismeretterjesztés, ajánló, kritika, felmérés, visszaemlékezés, rajz, fotó, játék. A gyors tájékoztatásra jó volt a faliújság, az osztályfőnöki óra vagy – amikor működött – az iskolarádió is.

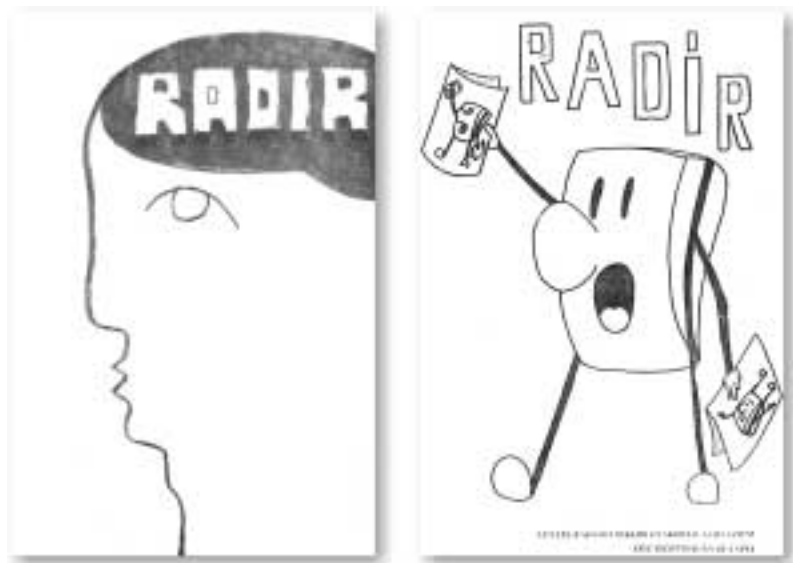
Jöjjön még néhány közhely.

Egy iskolaújság mindig megújuló, önreflektív műfaj. Megújuló, mert a diákok jönnek-mennek, lelkesednek az újságkészítésért, majd közeledik az érettségi, lesznek ennél fontosabb teendőik, átadják a helyüket az utánuk jövőknek. És jönnek az új emberek új ötletekkel, vagy rosszabb esetben nem jelenik meg a lap egy pár évig, a következő lelkes csapatig. Ugyanakkor mindig önmagáról mesél, elemzi, kritizálja az iskolai mikrotársadalmat. Tabukat dönthet le (mint például a *Védett kincseink* tanárinterjúk 1988–1989-ből). Arról ír, milyen az iskola a diákok szerint, legfőképp mi is a baj vele (viták az orosztanítás, a tanárválasztás kérdéseiről a nyolcvanas évek elejéről Alföldi Istvánéktól; vagy a híres-hírhedt nyúlketrecvita a kísérleti kisgimnáziumi tantervről, amit Bárány Tibor indított 1996-ban; a későbbi diákfórum-kezdeményezések). A diákok szerkesztéséből és szerzőségéből persze az is következhet, hogy sokszor nincs tematika, kialakult koncepció, csak „jöhet bármi, csak jöjjön” alapon készül egy lapszám. De ennek a műfajnak talán éppen ez a bája.

Írásom előbb általános, majd kronologikus visszaemlékezés – inkább emlékeztetés – az elmúlt 50 év radnóti lapjaira. A *Meredek Úttal* (MÚ) kezdődik a történet 1961-ben, amikor már két éve Radnóti a Radnóti. Ez a lap, amelyet Kovács Endre legendás magyartanár „menedzsel”, 4 évet ért meg.

Békés Pál és Márton László írók egy-egy későbbi *Radír*-beli visszaemlékezéséből tudjuk, hogyan indult útjára a *Radír* 1971 körül. Osztályújságból nőtt ki magát iskolai orgánummá. Végigbukdácsolt a 20. század második felén, és szépen tudósított a gimnáziumi életről, a diákok fejében és a kívülvilágban zajló eseményekről. A *Radír* kisebb-nagyobb megszakításokkal a mai napig megjelenik. Az utolsó szám 2007 decemberében került az olvasók kezébe, és egy mai szerkesztőtől tudom, hogy ősszel jön az új, és persze megint új gárdával.

A *Társalgó* című tanári lap 2002-ben jelent meg először, Nyakas Tünde és Maucha Imre tanárok szerkesztették a kollégáiknak.

A stencilezéssel sokszorosított iskolaújság címlapja 1975-ben és 1978-ban

TECHNIKA ÉS „DIZÁJN”

Az iskolaújságok radnótis története szépen tükrözi a 20. századi (iskolai) nyomdatechnika fejlődését. A *Meredek Út* példányai nyomdában, a *Radír* első évfolyamai stencilgéppel készültek. A hetvenes évek közepén a kéziratokból összeállt lapszámot le kellett adni Marika néninek, „Diri bácsi” titkárnőjének, aki speciális papírra gépelte, és az iskola stencilgépén sokszorosították. Aztán az 1983–1984-es tanév egyik *Radír*jában már olvashatjuk a büszke *Szerkesztőségi üzenetet*: „A *Radír* idei első száma – mint láthatjátok – nem stencilgépén, hanem fénymásolva készült. Ennek óriási előnye, hogy rajzokat is tudunk sokszorosítani.”

A sokszorosítás persze azóta is fénymásolással történik, de a kilencvenes évek eleje óta már a *Radír* is számítógéppel készül. Eleinte még kezdetleges szövegszerkesztők nyújtottak segítséget, majd egyre profibbakká váltak, sőt pályázaton nyert pénzből tördelői workshopon is részt vehettek a radnótis tördelőszerkesztők. A 2001-es szám szerkesztői már e-mailen kérik a pályaműveket, és egy weblapot is fenntartanak, ami ugyan csak egy-két kiegészítő információt tartalmaz, de a szándék már önmagában áttörés. A 2000 utáni *Radír*-szerkesztők újabb és újabb tördelőszoftvereket próbálnak ki, „2003-ban OpenOffice-szal készült a *Radír*, ami ugyan nem tördelőprogram, de legalább Linux alatt fut” – írja Horváth Andor, aki akkoriban a *Radír* külleméért felelt.

Pál Tamás Radír-logója

Az illusztrációk minősége is sokat fejlődött. A hetvenes évek másolatain alig-alig látható lapszéli rajzoktól eljutunk a kilencvenes évek számítógépes grafikáin át napjaink fotós illusztrációiig.

A címlapokra általában az jellemző, hogy az új szerkesztőgárda új címlaptervvvel kísérletezik.* A kivitel és a kreativitás itt is nagyobb eltéréseket mutat. Volt olyan szerkesztőgárda (például az 1975–1977-es korszaké), amely nem tett mást, mint a lap közepére odagépelték, hogy

RADÍR, alá egymás alá a szerkesztők nevét. Megint csak Horváth Andort idézem: „A címlapon mindig sokat gondolkoztunk, és az első szám után végig meg akartuk változtatni a hagyományos (1996, az új folyam óta szokásos) BrushScript-logót. A végére találtunk is egy jót, amit aztán a későbbiek nem vettek át. Török Lili és mások is csináltak címlap- és hátlapterveket, és a végére találtuk meg Pál Tamást, aki most az Iparművészetin tanul, ő készítette el a logószerű *Radír* feliratot.”

Persze nemcsak a technikai fejlődés tükrözi jól, hány év telt el a *Radír* alatt-felett. Élvezet olvasni a vissza-visszatérő *Kishírek a nagyvilágból* vagy a *Radír-Radar* ismeretterjesztő rovatokat (hetvenes évek); vagy egy évtizeddel később a *Kis magyar valóság* című rovatot a *Radír* utolsó lapjain, ami humoros montázszerű tallózás volt a diákok összeállításában: mi is történik „odakint”. Ezek jobbakként, mint korabeli filmhíradókat nézni. Még egy téma, amely minden gimnazistát érdekel: a zene. A *Radír* a *Popsarok* rovatában vagy később különféle cikkekben frissen számol be a magyar és külföldi zenei aktualitásokról, a Gúnya együttestől a Rolling Stoneson át az Illés-búcsúkoncertig.

LELKES VEZÉRCIKKEK

A vezércikkekről, köszöntőkről, szerkesztőségi felhívásokról és vallomásokról csak cinikusan tudok írni – de megtehetem, mert a mi gárdánk írásai is nagyjából a vázolandó kaptafára készültek, és ez a jövőben sem lesz másként.

* További részletek és az egyes korszakok címlapképei a DVD-melléklet táblázatban foglalt adatainál találhatóak.

A szerkesztőkről és a lapok működéséről ezek a beköszöntők (talán a vezércikk kifejezés erős lenne) mesélnék a legtöbbet, hiszen itt szól igazán diák a diákhöz. Természetesen egy diáklap néhány gyerek lelkesedéséből születik. Inkább úgy fogalmazok, az első száma. Ami még tele van valódi és nem vattatartalommal, még sok a megjelenésre váró írás, még nem lankad a hangulat. A személyesség mindent visz – a mindenkor radnótis szerkesztő agítál, buzdít, néha le is szid. Két fókusza van minden egyes újságfolyam köszöntőjének: 1. Mi most jól megmutatjuk, megmondjuk a tutit, mi igenis meg fogunk jelenni rendszeresen, becszóra. 2. Miért nem küldenek már az oly tehetséges tollú radnótisok több irományt? És minden szerkesztőcsapat ugyanazt kéri (érthető módon): de persze csak akkor tudunk megjeleni, ha ti küldtök anyagot, és ötleteket is írtatok, a lap belőletek van... Van olyan főszerkesztő, aki egyenesen lehordja a diáktársakat.

Nekem talán ez a versbe szedett, cikket kérő vers tetszik a legjobban a hetvenes évek közepéről (nincs megjelölve szerző, de ez a *Radír*-korszak 4 koszorús költő-íróit is adott kis hazánknak):

Ha úgy érzitek: alkotni akartok
 Ahelyett, hogy fültövöt vakartok,
 S ha úgy érzitek megszállott az ihlet
 (Néha!) agyatokban egy gondolat keringhet!
 Szépen kérünk üljetek le
 Formás hátsófeleletekre,
 S mi szózat zümmög agyatokban
 Vessétek papírra vajh mi formátumba.
 Lehet vers, próza, rajz, akármi!
 S nem is kell olyan jól csinálni
 Mint maga Petőfi (olyan jól még nem megy)
 Könnyű ez akár az egyszer-egy!
 Ha hoztok valamit, hát köszöni szépen
 Minden ember a szerkesztőségben.

A nagy ígéretek és lelkesedés ellenére ritkán ér meg egy csapatnyi szerkesztő több számot – és nemcsak a fent említett kiöregedés miatt. De hát tudjuk, a radnótisnak annyi a dolga... az újságírást meg nem lehet, és nem is kell muszájból csinálni. És ha egy tanárnak kell megfelelni, az sem jó. Így emlékszik Domján Andrea 1975-ből, aki egy termékeny korszakban végig szerkesztő volt: „Úgy kezdődött, hogy Madocsai László tanár úr, aki a magyart tanította nekünk, tudta, hogy valakire át kell ruházni az újságot, mert az előző szerkesztőgárda már kiöregedett, harmadikosak lettek, és a tanulásra kellett már koncentrálniuk. Engem némi nagyszájú-

A *Radír* egy-egy számának címlapja 1987-ben, 1997-ben és 2007-ben

sággal megáldott a sors, biztos ezért esett rám a választása. Rendkívül megtisztelve éreztem magam, de ezenkívül semmi gondolatom nem volt. [...] Madocsai tanár úr (akit egyébként imádtunk, ezt fontos hangsúlyozni, mert nem szeretném rossz színben feltüntetni, sőt!!!) nem nyújtott konkrét segítséget. Nem tette föl nekem ezeket a kérdéseket (amelyeket én sem magamnak): kinek szóljon, miről szóljon, egyáltalán miért jó, ha van iskolaújság. Nem volt elhanyagolható különben a szervezési feladatokkal való küzdelem sem.”

Ha meg nincs tanári támogatás (de akár azzal együtt is), a szervezettség hiánya miatt hol hamvába a szerkesztői láz egy idő után. Erre persze ellenpéldát is hallottam: a rendszerváltás idején Amaczi tanárnő és magyar faktosai vitték a lapot, óriási lelkesedéssel (lásd Szinai Ádám sorait egy lentebbi bekezdésben).

Az első szám után gyakran csökken a színvonal, ahogy egy csapat eljut az újság második, harmadik, ne adj' isten negyedik számáig. Ha egyáltalán megéri. (A legtöbb megjelenéssel a nyolcvanas évek eleji, illetve közepi *Radír*-korszakok büszkélkedhetnek a maguk évi 3–5 számával; az „újkorból” pedig a Bárány Tibor, Kiss Áron és jómagam által 1996-ban indított *Radír* ért meg 6 számot 1996 és 1998 között, és – próbálom fel-lengzősség nélkül kijelenteni – igazi korszakalkotó *Radír* volt.)

A CENZÚRA HIÁNYA

Bár bizonyosan nem volt mindegy a Radnóti-gimnázium igazgatójának a hatvanas-hetvenes években, hogy mit írnak a diákok az iskolaújságba, mégis alig szóltak bele, szinte senki nem emlékszik sem akkorról, sem későbből olyanra, hogy valamit ne engedtek volna megjelenni. Természetesen az első számokat átolvasta az igazgató, voltak felelős tanárok is, akik feltehetőleg – jó pedagógus módjára – támogatták és terelgették a lelkes önjelölt zsurnalisztákat, ezzel előre megszűrték a cikkeket. De az eredmény mindig tiszta, iskolai kritikát, irodalmi kibontakozást egyaránt megengedő, liberális hozzáállást tükröz.

A hetvenes évek szerkesztői közül Domján Andrea emlékezett vissza: „Furcsa, hogy nem emlékszem, volt-e cenzúra., illetve egy esetre emlékszem, amikor a Dirí bácsi behívatott minket, és effektíve dörgedelmet zengett. Kicsit abszurd volt, mert valami versben jelent meg valami csúnya szó, és ezt kifogásolta. Talán az volt, hogy »leszarom a világot«? Nem emlékszem, de arra igen, hogy nagyon elcsodálkoztam, mert a vers üzenetéhez illett a kifejezés, és a beatnemzedéken nevelkedett irodalmi közízlésünknek föl se tűnt, hogy ez kínos lehet. Ezt valahogy el is mondtuk a Dirí bácsinak, vagy legalábbis látszott rajtunk az ártatlan megdöbbenés, mire ő valami olyasmit mondott, kicsit mosolyogva, hogy na jó, ha nem úgy gondoltuk, akkor nem olyan nagy baj, de máskor azért ne feledjük, hogy ez egy diáklap csupán.”

Alföldi István a nyolcvanas évek elejéről: „Érdekes, de egyáltalán nem emlékszem semmilyen cenzúrára. Egyrészt valószínűleg jól működött az öncenzúra (abban az időben a nagyfiús tájékozottság része volt, hogy tudtuk, mennyire szabad lázadni), másrészt az egész *Radír* nem volt olyan fontos. Emlékszem egy novellára Szemere Pali (Ketye) tollából, ami egy tanárnő és egy diák beteljesült szerelméről szólt. Ez is megjelenhetett, csak utána lett belőle botrány.”

Egy rendszerváltás kori szerkesztő, Szinai Ádám ezt írta nekem: „Semmilyen téma nem volt megszabva, és semmit se tiltottak. Sőt kritikusak is lehettünk, ez elvárás is volt. Megjegyzem, a Radnótit úgy egészében

mindig is ez jellemezte. Én 1983-ban kezdtem oda járni, és '91-ben érettségiztem. Végig liberális, magas színvonalú, szeretni való iskola volt. Állítom, hogy – persze az adott életkorhoz viszonyítva – a Radnótiban többet tanultunk, mint később az egyetememen...”

TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS

Az őskor

A *Meredek Út* a Radnóti első diáklapja volt. Egy 1962-es cikkben így ír a szerkesztőbizottság a keletkezéséről: „Valamikor a tanév kezdetén – még szeptemberben – sokat tűnődtünk, mi legyen az iskolai újság címe. Akkor még természetesen senki nem gondolt olyasmire, hogy kell-e egyáltalán iskolai újság, vagy hogy mi is legyen a célja. Együtt örültünk – »a szerkesztőbizottság« –, hogy lesz az iskolának lapja. Végignéztük a Radnóti-kötetet: találunk-e valami jó címnek való sort, hiszen magától értetődő volt, hogy a Radnóti-gimnázium iskolai lapja csak Radnóti Miklós verséből választhat méltó címet. Szóba került a »Tiszta Szavam« is: úgy éreztük, szándékot és tervet szépen kifejezne. Aztán a »Meredek Út« cím mellett döntöttünk: titkon arra gondolva, hogy a mi ifjúságunk felfelé ívelő szép útját példázza, meg még külön iskolánk útját is.” (Csupán zárójeles megjegyzés: A *Meredek út* Radnóti 1938-as kötetének címe. Az egész kötetet átjárja a szomorúság, a félelem, az iszonyat. Attól tartok, Radnóti akkor nem egészen arra a meredek útra és nem úgy gondolt, ahogy az évtizedekkel későbbi lelkes radnótisok.)

A rendelkezésemre álló 5 szám nagyon színes, szellemes szerkesztőkre utal. Bár rovatok és visszatérő elemek nem igazán voltak iskolánk első sajtóorgánumban, de mind igazi korrajz – a hatvanas évek ki tudja mennyire visszafogott diákjait az iskolai élet békegyűlései és november hetedikéi, KISZ- és úttörőéletével szemben a huliganizmus társadalmi problémái és a pszichológus válaszai izgathatták. Megtaláltam a *Meredek Út* egyik munkatársát, aki szinte semmire nem emlékezett, hacsaknem a *Radnó Tibi kalandjai* című tréfás képregénysorozatra, de erről is hamar kiderült, hogy a radnótisok nem is a MÚ hasábjain, hanem valószínűleg egy faliújságon követhették nyomon.

A Radír születése

A *Radír* első számai sajnos nem maradtak fenn (kérem, aki rendelkezik ilyenekkel, jelezze a Radnótiban Maucha Imre történelemtanárnál!), a 71 és 74 között megjelent *Radír*-őskorról nem a cikkek, hanem a volt szerkesztők mesélnek a későbbi *Radír*-számokban. Békés Pál író – aki az első magyar fakultációs osztályba járt – így emlékszik 1987-ben (Bognár Éva I. A

osztályos rádiózó interjúja): „Különösen válogatott társaság gyűlt össze, és hamarosan rájöttünk, muszáj lapot alapítanunk, hiszen anélkül nem élet az élet. Ez volt a legelső *Radír*. [...] Persze ez eléggé tréfás ügy volt, hogy osztály írja az osztálynak... Volt benne könyvajánlat-rovat meg hasonlók, de mivel magyar szakosok voltunk, legtöbbünknek voltak ambíciói szépirodalmi téren, tehát az újság nagyrészt a mi verseinkből, prózáinkból, novelláinkból állt. [...] A technikai részét Sövény Zoli vállalta, tehát a Sövény Kiadó Hivatal nevezetű cég, amely abból állt, hogy otthon ült, és éjszakánként gépelte az újságot. Méghozzá egy olyan gépen, ahol nem volt »W«. Négy vagy öt példány jelent meg egy számból, ahány indigót a gép elbírt. [...] Körülbelül egy év múlva az iskolai KISZ úgy döntött, hogy szükség van egy iskolaújságra. Mivel ez a lap már úgysis megvolt, erre esett a választás.”

Ugyanez Márton László szavaival (egy 1996-os *Radír*-interjúból, amelyet Bárány Tibor, Kiss Áron és Margócsy Dániel készített): „A *Radír* emlékezetem szerint 1971 végén indult, és Madocsai László volt a szerkesztőtanára. Ő engem nem tanított, de kiváló tanár és szeretetre méltó ember volt. [...] A *Radír* szerkesztői az akkori harmadikosok voltak. Akkor én még általános iskolába jártam, tehát nem emlékszem az egész névsorra. Legyen elég Békés Pálra vagy Nagy Andrásra utalnom, mind a kettő híres író lett azóta. Ez így volt két évig, egy tanévben 2-3 szám jelent meg. Utána Madocsainak egy másik tanítványa vette át a *Radír* szerkesztését, aki szintén ismert ember lett – Sebeők János, akkor még csak Sebők.”

Új szelek, új szellemek

A radnóti diáklapok megjelent példányainak nagy többsége rendelkezésre állt ugyan, de úgy éreztem, ez esetben nem elég pusztán elolvasni őket. Színvonaluk elég változó, de mivel nem profik írták a lapot, nem mindig lát a szavak mögé az évtizedekkel későbbi olvasó. Ezért kértem meg régi *Radír*-szerkesztőket – ha minden korszakból nem sikerült is munkatársakat keríteni, minden évtizedből igen –, írjanak egy keveset arról, hogyan folyt a rádiózás, milyen volt az ő idejükben a Radnóti. Ezeket és némi finom kritikát gyűjtök itt össze, a pusztá tények a DVD-mellékletben, táblázatok formájában várja az elszánt *Radír*-rajongókat.

A hetvenes évek *Radír*jai a kezdeti csillogás és éjjeli gépelések után változó színvonalat mutatnak. Domján Andrea, 1975 és 1977 közötti szerkesztő több, azóta megfogalmazódott nehézségről is ír, a korábban idézett szöveget így folytatja: „Engem nem tanítgatott meg a szervezés fortélyaira senki. Halvány fogalmam se volt arról, hogy hogyan kell egy csapatot összefogni, irányítani, vagy pláne lelkesíteni. Jó lett volna, ha egy felnőtt segít öntudatra ébreszteni bennem a gondolkodó embert, ha már magától

nem ébredt föl, de ez a kötelezően visszafogott politikai légkörben lehet, hogy túl rizikós vállalkozás lett volna. [...] Szóval minden segítség nélkül nekiálltunk néhányan az osztályból, hogy valamit szüljünk. Elsősorban Petőcz Andrást említeném, aki azóta koszorús költőnk és írónk lett, és egyáltalán nem biztos, hogy így emlékezik vissza ezekre a dolgokra. Bőven lehet, hogy neki volt koncepciója, szabad gondolkodása és őszintesége. Koncepció nélkül ez (mármint a szülés) elég nehéz! Leginkább csak arra futotta erőnkéből, hogy boldog-boldogtalant azzal gyötörtünk, hogy írjon már valamit! Hogy mit? Hát... akármit! Mindennek ellenére megjelent néhány érdekes írás is a *Radír*-ban. A legizgalmasabbnak a verseket éreztem, mert a vers, jellegénél fogva, őszinte műfaj. (Ja, és persze valószínűleg politikamentes, tehát biztonságos is) Így kamaszkorunk szégyenlősségéből egy kicsit kibújhattunk, és barangolhattunk a nagy lelki vadászmezőkön, ami a kamaszkorra oly jellemző elfoglaltság.”

Az 1978 és 1980 közötti *Radír* kinézetében ugyan megújult, és könnyen azonosítható lett a rádiógumi-figurával, ami nemcsak a címlapon, de az oldalakon is megjelent. A lapnak mégsem találom az igazi hangját, stílusát, egyéniségét, bár zenében nagyon erős volt, nyilván ez (is) érdekelte a radnótisokat, de talán még inkább a szerkesztőket. Emlékszik valaki a Gúnya együttesre? A Radnótiban is felléptek!

Újra egy szellemesebb, termékenyebb kor következik, ahol több izgalmas *Radír*-generáció is feltűnt. Alföldi István 1981 és 1983 között rádiózott, valahogy így: „Kozák Laci időnként (órai levél formájában) összehívta a szerkesztőbizottságot, és olyankor együtt rendesen végigbeszéltük, ki mit csinál, ki kitől szerez cikket, mit írunk meg magunk. Zárás előtt együtt véglegesítettük a számot. Mi magunk árultuk a folyosón. A sokszorosításról és árról semmire nem emlékszem, de biztos olcsó volt, mert sokan vették.” Ez a *Radír*-éra arról lehetne híres, hogy kiállt a diákok jogaiért, szembeszállt olyan alapvetésekkel, mint az orosztanítás fontossága, kezdeményezte, hogy a tanulók megválaszthassák tanáraikat. Erre rákérdeztem. Alföldi: „Ez megint Kozák Laci lelkesedésének az eredménye. Ő megállíthatatlan világjobbító volt/van. Mi elhittük, hogy van eredménye, de mai fejjel azt hiszem, nem volt. Pontosabban talán alakítottuk azt, hogy mi forog közzájón, miről beszélnek, de ennek a beszédnek kívül sok eredménye nem volt.” Ekkor már jó ideje *Radír* volt a *Radír*. Megkérdeztem, nem akartak-e változtatni (erről 1996-os *Radír*-hasábokon is esik szó), erre így válaszolt: „Épp ellenkezőleg: azért nem merült fel, mert akadozott a folytonosság. A mi környékünkön (persze időben) mindenki újra akarta élesztetni a *Radírt*, amikor megkapta, mert úgy érezte, hogy egy fontos hagyomány halódik. A szokásos radnóti érzés itt is működött: »ma már nem olyan a Radnóti, mint régen«; »hol vannak ma már a régi nagy öregekhez fogható radnótisok, hol a régi Radnóti-fíling«; stb.

Ez akkor is igaz, ha (emlékeim szerint) mi a felettünk járó negyedikesektől vettük át a szerkesztést (úgy látszik, a *Radír* hihetetlen sebességgel tud halódni).” Végül néhány érdekes gondolat arról, vajon jó lapot csináltak-e akkor: „Emlékeim szerint nagyon jó volt, de egyáltalán nem lennék meglepve, ha újraolvasva nem ezt gondolnám. Az biztos, hogy nem volt számunkra kiemelten fontos, hogy minden ízében minőségi lapot készítsünk. Iskolai újságot akartunk szerkeszteni, amiben sokkal többet ér, ha sokan sokfélét irkálnak akár gyengébb minőségben is, mintha csak mi írunk igényesen. Az egész újság, a szerkesztés, a témaválasztás, a reagálás sok minősége viszont nagyon fontos volt, és sokat beszélgettünk róla.”

A sorban ismét egy akadozó, halódó *Radír*. Ami megjelent, nem rossz, de mivel (az iskola és a könyvtár gyűjteménye szerint) csak egy-egy szám jelent meg (lásd a táblázatot a DVD-n), nem lett maradandó. Ezt a folyamatot szakítja meg egy merőben új és igazi, „kinti világi” laphoz hasonlító *Radír*. Az 1987–1988-as tanév körül a *Radírok* sűrűn jöttek egymás után (*Radír*-léptékben legalábbis biztosan), profin keltették fel már a címlapon az olvasói figyelmet, és az akkor mindenkit, nem csak a diákokat érdeklő személyiségekkel interjúztak: Békés, Spiró, Ascher, Bubik vagy Kerényi.

A rendszerváltás *Radírja* már foglalkozik a politikával, ha nem is túl erősen. A *Radírra* is hat, ami mindenkire. Szó esik benne a lázadástól a gazdasági nehézségeken, Bős–Nagymaroson át az NDK-ig sok mindenről. Erről a korról Szinai Ádám akkori szerkesztő így emlékszik vissza: „A *Radírt* én pont a rendszerváltás éveiben szerkesztettem, ami persze azt jelentette, hogy a magyar fakultáció vezetőjével együtt csináltuk (Amacziné Zsuzsa). Szinte az egész magyar fakultáció írt hozzá, sokan voltunk, és marhára élveztük. Vicces, hogy pár éve volt egy öregdiáktalálkozó a Radnótiban, és ki voltak téve a *Radír* számai. Érdekes volt visszaolvasni azokat a szövegeket, és tulajdonképpen arra jutottunk, hogy bár akkor ezt nyilván nem így fogtuk fel, de nagyon fontos lépés volt ez számunkra. Sokan, akik akkor az újságba írtak, most olyan szakmákban dolgoznak, ahol az írás alapvető fontosságú, sokan pedig kifejezetten kommunikációval foglalkozunk.”

A kilencvenes évek eleji *Radírok* nagyon gyenge színvonalúak, egyetlen érdemük, hogy megjelentek. Talán a 90-es és a 91-es össze is függ, de csak egy közös szerzőben. Átgondolatlan és összefüzetlen (a szó konkrét és átvitt értelmében is), de itt a helye.

A jómagam által is – bár inkább a háttérből – szerkesztett *Radír* (1996–1998) egy új időszámítás kezdete lett. A jó *Radírok* emléke és a nagy hallgatás után a sok tehetséges irodalmár radnótistól jönnie kellett az áttörésnek, a nagy újrakezdésnek. A történelmi helyzet adott volt hozzá. És jött is. Nem akarok fellengzősen írni, de a Bárány Tibor által vezetett

Radír-gárda „A *Radír* új folyamá”-nak nevezte az újraindított lapot. Az azóta megjelentek nem feltétlenül rosszabbak, de ehhez az új időszámításhoz viszonyítanak a mai napig (például a 2007-es eddigi legutolsó az új folyam 16. száma). A legtöbb rovatcím is tovább élt-él most is: ilyen az *Irodalom visszavág* (irodalmi rovat), a *Táboríték* (tábori beszámolók), a műfordítók rovata, a *Fordítva*, az iskolatörténeti cikkeknek helyet adó *Ádámok és Évek* és az elmaradhatatlan *Aranyköpések*, amelyek hagyományosan az újság végén voltak sokáig, és amelyekből egy egész különszám is készült. Azt hiszem, a színvonal sem csökkent az idő előrehaladtával.

Ez a gárda át is adta a stafétabotot a következőknek, a 6. szám közösen készült; ebben a negyedikesek leköszöntek, megköszöntek, összefoglaltak. Tartalmas, szellemes *Radírok* jöttek, Vince Máté, Antók Péter és társaik vezetésével. Kár, hogy elég rendszertelenül jelentek meg (bár két különszámuk is volt, egy különösen vicces nyári is). Ezután újra csak egy szám, a 10. árválkodik. Egy *Radír* nem *Radír*. Egymagában nincs mibe kapaszkodnia, és az olvasótábor sem veszi komolyan. Igaz, a ritka megjelenést magyarázhatja, hogy ekkoriban már rendszeresen megjelent a radnótis évkönyv.

Radír-jelen, Radír-jövő

A *Radír* jelene is egy-egy tartalmasabb fellángolás, a többi néma csend. Ha egy sikeres szerkesztőség hagyja abba relatíve termékeny korszakát, előfordul, hogy évekig szünet van. Vagy egyesek folytatnák a szerkesztést, de kudarcba fullad a próbálkozás. Ez történt a legutolsó rendszeres korszak után is: a *Radír* 11–14. számait (2003–2004) Barta Márton és Horváth Andor szerkesztették, 3 számot és egy aranyköpés-külo nszámot adtak ki. Nagy úrt hagyott az ő *Radír*juk maga után, ballagásuk után évekig nem jelent meg a lap. 2006-ban egy szám jelent meg, ami egyébként színvonalas volt, jól indult volna egy korszak, ha folytatják. E cikk születésekor, 2007 decemberében jelent meg az utolsó *Radír*, ami a tördelőfiút kivéve egy nagyon lelkes lánycsapatot tüntet fel szerkesztőségének. Ők is így kezdenek egy tartalmas lapszámot – igyekszünk gyakrabban megjelenni, a folytatás ismert (optimistábban: még nem ismert). Egyik szerkesztőjük azt írta nekem levélben, megint új csapatnak adják át a szerkesztést. Marad a remény, hogy újra lesz rendszeres *Radír* a következő 50 évben.

A kérdés persze marad (és erre Bárány Tibor nyitotta fel a szememet egy rádiós emlék-felelevenítő beszélgetésünk alkalmával): a mai, interneten szocializálódó világban, ahol az ember – a diák is ember – fórumokon, chaten és blogok segítségével kommunikál, van-e létjogosultsága egy olyan hagyományos típusú lapnak, mint a *Radír*. Ezekben a hónapokban épp vére menő viták zajlanak az iWiW radnótis fórumán, és ha jól

tudom, az iskola honlapja is elég informatív, ha nem frissül is túl gyakran. Ha valaki írna egy cikket az osztályszínpadokról, vagy ország-világ (iskola) elé akarná tárni legújabb novelláját, nem a blogjára tenné-e fel? Így nem is kellene noszogatni a szegény radnótist, hogy írjon kritikát, és ugyan mondja már el, mi érdekli őt, mi jelenjen meg a *Radír* következő számainak hasábjain – hanem egyszerűen kommentelhetné az adott cikkbejegyzést. Persze én is nosztalgiával tekintek a papírszagú újságokra, amelyek még melegnek voltak a fénymásolástól, amikor árultuk őket – de lassan efelett is elszáll az idő.

Kevés tárgyi emlék marad meg a gimnáziumi évekből. Talán évkönyvek, fotók, egy ballagási tarisznya, esetleg egy-két dolgozat vagy emlékeztetes padbéli levelezés. És a *Radír*. Ami megmaradt olyannak, amilyenek akkor voltunk.

Remélem, a Radnóti megmarad olyannak, ahol olyan lapokat írnak a radnótisok, mint a *Meredek Út*, a *Radír* vagy a *Társalgó* – támogató, gyerekközpontú, inspiráló és szabadon nevelő iskolának. Most már végképp patetikus lett a befejezés, hát így jártam: szeretnék újra radnóti lenni.

Schiller Mariann: Annales

Az 50 év alatt számos kötet született, amelyek „Évkönyv” címmel és évkönyv ambícióval látták meg a napvilágot. Hol a tantestület, hol a diákok akarata hozta létre őket. Azonban ezek korábban mind alkalmiak maradtak, és leginkább egy telefonkönyvre hajaztak.

Míg nem 1996-ban néhány idősebb diák – Bárány Tibor és Margócsy Dániel vezetésével – azzal keresett meg, hogy tényleg kéne igazi évkönyv: nem adat-halom, hanem valami olyan, ami kísérletet tesz arra, hogy visszaadja azt a valamit, ami a tényeken túl alakítja a Radnóti világát. Az első kötetet az 1996–1997-es tanévről így együtt jegyeztük: öt diák és én. Aztán ők elballagtak, én meg vonzó kötelességnek éreztem ezt az örökséget.

Azóta minden évnek van könyve. (Kezdetben a tanévnek, 2000-től a nap-tárinak.) Mára kialakult szerkezete van a köteteknek. Egy beköszöntő Radnóti-kép és vers után a mindenkori igazgató

írásával indul, ezt az országos és helyi versenyek eredményei követik, majd jön a felnőttek és gyerekek névsora, helyet kap az alapítványi beszámoló is. Minden kötetben esik szó a többtucatnyi tábor közül jó néhányról; évente az osztályok több mint kétharmada él a lehetőséggel, hogy megmutassa magát, számvetést készítsen szöveggel, képpel, grafikával – kinek mi való leginkább. Meg-megjelenik egy-egy diákmunka: szépirodalmi alkotás, sikeres pályázat, beszámoló külföldi tanulmányokról vagy a nagy eredményekhez vezető útról. Külön értéke e könyveknek, hogy sok-sok tanár is tollat ragad, hogy megossza gondolatait: például magyartanár

az olvasónaplóról, kémiatanár arról, hogy miért nem olyan népszerű a tárgya, fizikus a tehetséggondozásról, történész és testnevelő az iskola történetéről. Szólt már írás a sportról, az épületről, a Ki mit tud?-ról, a munkaközösségekről. Különleges szelete az évkönyvnek, hogy Járó Katalin pszichológus minden évben jelentkezik egy tanulmánnyal: hol a diákok, hol a szülők, hol a kudarc, hol a siker, hol az egyéni szerep, hol a csoportban elfoglalt hely áll írásai középpontjában. Szomorú kötelességünknek teszünk eleget, mikor elhunyt kollégákról emlékezünk meg; s örömteli, ha kolléga sikeréhez, díjához gratulálhatunk. Volt év, amikor

olyan szülőket, majd a rákövetkező kötetben olyan tanárokat kérdeztünk, akik valaha maguk is radnóti diákok voltak: mi vonzza őket vissza valamilyen minőségben az iskola falai közé? Híven beszámolunk a tudományos diáknapról, a határon túli magyarokkal folytatott kapcsolatokról, a diákönkormányzat munkájáról, a showhajtásról. Vannak egyedi esetek: ilyen volt például a Mozart 250. születésnapját ünneplő zenei események fölidézése, egy emlékezetes október 23-i ünnepély forgatókönyve vagy a *Radír*, az iskolaújítás új folyamának 10 évről szóló, sok idézettel tarkított nagy összefoglalója.

De nem csak szövegelünk ám! Rengeteg fénykép élénkíti a beszámolók sorát.

Néhány éve pedig a klasszikus és a modern összhangjának jegyében latin és angol nyelvű összefoglaló is helyet kap az iskola idegen nyelvi bemutatásai mellett.

A borítón rendszerint fényképek, diákmunkák állnak. De kétszer is Ludmann Mihály remek, e célra készült grafikája díszítette az évkönyv címdoldalát; egy alkalommal pedig Tettamanti Béla egy rajzát közölhetjük, aki egy feledhetetlen showhajtásra rajzolt kifejezetten egy osztály kérésére.

A hátsó borítón az adott év minden radnótisának neve áll: diákok, tanárok, dolgozók. Mi mind, együtt, akik írjuk és olvassuk az évkönyvet, akik együtt éljük és alakítjuk a Radnóti történelmét.

AZ ELTÚNT IDŐNK NYOMÁBAN

A „Diri bácsi”

Köllő Márta

1965-ben a Radnóti igazgatóját áthelyezték az Egyetemi Könyvtárba. A döntés és az azt megelőző procedúra mélyen megosztotta a tantestületet. Az iskola új igazgatót kapott Lukács Sándor személyében. Nem ismertük. Annyit lehetett tudni róla, hogy a Fazekas-gimnázium igazgatóhelyettesi székéből jön, oda pedig úgy került – büntetésből –, hogy 1956-ban a pedagógusi közvélemény a pedagógus-szakszervezet vezetőjévé emelte. Ez volt számára a megbocsátás első jele. Természetesen izgalommal vártuk bemutatkozását az első tantestületi értekezleten. Amit ott röviden elmondott, jó benyomást keltett. Láttuk, hogy okos, tapasztalt ember, megcsillogtatta humorát is. A mindennapokban aztán hamarosan kiderült: kitűnő vezető, szót ért a tanárokkal, diákokkal, igazságos döntéseket hoz, az oktatásról koncepciója van. Sokan mondogatták, hogy neki kellene az oktatási miniszternek lennie, de szerencsénkre ő „csak” a Radnóti igazgatója.

Az iskola eredményei javultak, híre egyre nőtt. A gyerekek és a tanárok szerették az iskolát. A tanuláson kívül a valóság megismerésére irányuló kitűnő kezdeményezések indultak el, például a szociológiai táborok, amelyek élményt jelentettek diákoknak és tanároknak egyaránt.

Természetesen akadtak kollégák, akik elégedetlenek voltak az értékelésükkel, hiszen – mint minden tantestületben – nálunk is vegyes volt az összetétel, a kiválóak mellett akadtak olyanok is, akik szakmailag vagy emberileg nem ütötték meg a mértéket. Ezek békétlenkedése sok izgalmat okozott (egészen egy átfogó egyetemi, illetve pártközponti vizsgálatig), de a testület megvédte magát és vezetőjét.

Lukács Sándort nem hagyta nyugodni az a tapasztalat, hogy a gyerekek tizennégy éves korukban tagozatot választanak, később pedig gyakran kiderül, hogy mást kellene kiemelten tanulniuk. Nem hagyják el a rosszul megválasztott tagozatot, mert nem akarnak megválni tanáraiktól, osztálytársaiktól. Kereste a megoldást, és 1970-ben megindítottuk – az országban

elsőként – a fakultatív rendszert. Ennek lényege, hogy a gyerekek a választott tárgyakat más osztályokból jövő gyerekekkel együtt tanulják kis csoportokban, a többi tárgyat pedig az osztállyal együtt. Az új rendszer elfogadtatása a tanárokkal, a felső szervekkel nagy munkát igényelt, sok szervezést az iskolán belül, de sokkal nagyobb szabadságot biztosított a tanulók számára, mint a zárt tagozatos rendszer. Ma már mindez közismert és elfogadott elv, és ebben Lukács Sándornak felbecsülhetetlen érdemei vannak.

Igazgatónk ekkor már sajnos nem volt fiatal. Bár még sokáig lehetett volna az iskola vezetője, 1981-ben nyugdíjba vonult. A következő tanév megnyitójára az új igazgató, Lami Rudolf meghívta Dirí bácsit is. Amikor a díszteremben egybegyűlt diáksereg meglátta a bevonuló régi igazgatót, spontán tapsvihar tört ki. Ez a dörgő taps mutatta meg a legjobban, mit jelentett Lukács Sándor az iskolának – tanulóknak és tanároknak egyaránt.

Mi, akik egykor munkatársai lehettünk, azóta is nagy-nagy szeretettel őrizzük emlékét.

Csatár Katalin

Amikor megkértek, írjak néhány szót iskolánk volt igazgatójáról, Lukács Sándorról az emlékkönyv számára, azt gondoltam, ez képtelenség. Én csak iskolánk Dirí bácsijára tudok visszaemlékezni nagy tisztelettel és még nagyobb szeretettel.

Középiskolás koromban ismertem meg, akkor még mindketten a Fazékhoz (Fazekas Mihály Gimnázium) tartoztunk. Dirí bácsi ott igazgatóhelyettes volt, és egyik feladata a diákmozgalom patronálása volt, én pedig a diákmozgalom egyik vezetője voltam. Kéthetente az irodájában vitattuk meg az iskolával kapcsolatos problémákat, s közben sok mindenről beszélt nekünk, csupa érdekes dologról, nagyon élveztük ezeket a beszélgetéseket. Minden évben lejött az iskolai KISZ-táborba, ahol nagy türelemmel hallgatta végig a sirámainkat, kéréseinket. Képes volt velünk éjszakába nyúlóan vitatkozni, és mi mindig azt gondoltuk, sikerült őt meggyőznünk az igazunkról. Ezzel a jó érzéssel tértünk nyugovóra, s csak évek múlva döbbsentem rá, hogy mindig Dirí bácsi eredeti elképzelését fogadtuk el. Igazi diplomata volt. Egyik beszélgetésünkben kiderült, hogy matektanárnak készülök, elárulta, hogy ő meg iskolaigazgató szeretne lenni, és én majd az általa vezetett iskolában fogok tanítani. Ezt a mondatát nem igazán vettem tizenhét évesen komolyan.

Az érettségi után évekig nem találkoztunk. Ötödéves egyetemista voltam, amikor a Radnóti egyik matematikatanára (Széplaki Anikó „néni”) kisbabát várt. Óráinak megtartására az egyetem módszertani tanszéke az évfolyamunkról három ötödéves hallgatót, többek között engem jelölt

ki. 1972. szeptember 7-én, hétfőn reggel kopogtam az igazgatói iroda ajtaján, egy nagyon kedves titkárnő fogadott (Németh Marika néni), és azt mondta, hogy nagyon vár már az igazgató úr. Kicsit csodálkoztam, miért várnak olyan nagyon engem, de gondoltam, biztosan nagyon fontos lehet ez a helyettesítés. Beléptem az irodába, és majdnem elájultam a meglepetéstől, amikor Diri bácsi állt előttem mint igazgató.

Azt mondta, ne ámuldozzak, ő megmondta, hogy ott fogok tanítani, ahol ő igazgató lesz, csupán annyi történt, hogy ez mostantól meg is valósul. Hosszú éveken át dolgoztunk együtt, sok éjszakát átvitatkoztunk különböző táborokban, mert igazgatóként is minden KISZ-táborba lejött, én meg a diákmozgalmat segítő tanárként voltam ott. Ezekben az években indult iskolánkban a fakultatív rendszerű oktatás, amit ő dolgozott ki mint remek oktatáspolitikus. Minden kényes kérdést megvitatott a tanulókkal, de most már hamarabb felfedeztem, hogy milyen zseniálisan hiteti el a gyerekekkel, hogy az ő saját gondolataik azok, amelyeket Diri bácsi talált ki.

Azt hiszem, az a nagyon kellemes légkör, ami a Radnótira azóta is jellemző, neki és az ő szellemét követő igazgatóknak köszönhető: hogy „ahhoz képest, hogy iskola, elég jó hely”.

Galicza Klára

Lukács Sándor igazgatónk mindenkinek, tanárnak és diáknak csak Diri bácsi volt, így szerepel még a gyerekek „hivatalos” tábori beszámolóiban és egyéb írásaiban is. Ebben, a Radnótiban azóta is csak neki kijáró megszólításban benne volt az a családias szeretet, amit éreztünk iránta. És a feltétlen tisztelet is. Alacsony termetű ember volt, de nem érezte szükségét, hogy ezt hatalmaskodással kompenzálja, nagy tudása, pedagógiai érzéke, embersége felülemelte ezen. Tudta, hogy a gyerekek a háta mögött „zseboroszlán”-nak titulálják, de nem haragudott érte, remek önironiával fogadta. Soha nem emelte föl a hangját, mindenkivel halkan és udvariasan beszélt, mégis olyan tekintéllyel bírt, hogy ha végigment a folyosón, a legfegyelmetlenebb gyerek is összekapta magát.

Nagyszerű, tudatos pedagógus volt, elméletben és a gyakorlatban is tudta, milyen a modern, tudás- és egyben gyerekközpontú, demokratikus iskola. Pedagógiai alapelveit át tudta adni minden arra fogékony tanárnak, sokunknak ő alakította ki egész pályánkat meghatározó pedagógusi egyéniségét, és ő alapozta meg a Radnóti máig élő szellemiségét.

A demokratikus tanár-diák viszony nála nem jelentett követelmény nélküli liberalizmust, lazaságot. Alapelve volt: „amennyi felelősség, annyi jog, szabadság”, és a gyerekek megértették, hogy ez a valódi demokrácia

alapja. Ha felvetették, hogy egyes kérdésekben, döntésekben miért van több joguk a tanároknak, elmagyarázta: „mi felelősek vagyunk értetek, ti nem vagytok felelősek értünk”. Fegyelmi kérdésekben nagyon toleráns volt, fejlődésükben, távlatokban tudta látni a kamaszokat. Elve volt, hogy „csak akkor távolítunk el az iskolából tanulót, ha fertőz”, vagyis olyan rossz hatással van a többiekre, amit a pedagógusok nem tudnak ellensúlyozni. Csak nagyon ritkán fordult elő, hogy kizártunk egy gyereket, és ilyen esetekben sem elsősorban megkönnyebbülést és örömet éreztünk, hanem a kudarc rossz ízét. Ám megtanultuk tőle, hogy a hibák elkerülhetetlenek a pedagógusi munkában, tanulni kell belőlük, és a hibából erényt kovácsolni.

Pontosan tudta, milyen fontosak egy iskola életében a hagyományok, az egész testülettel és az ifjúsági szervezetekkel közösen alakította ki ezeket, minden jó kezdeményezést pártolt. Ilyen volt az iskolanap, amelyből később a Radnóti-nap nőtt ki; ilyen volt az, hogy a másodikosok fogadták és patronálták az első gimnazistákat, amit azok harmadikban a negyedikesek búcsúztatásával viszonztak; ilyen volt a sok évig jól működő Ki tud többet Radnótiról? vetélkedő, a mindenki által kedvelt iskolai őszi hajókirándulások – és még sok-sok egyéb.

Amikor osztályfőnökként panaszkodtunk neki egyes kollégák túlzott szigorára, merevségére, azt mondta, hogy egy testületben sokféle tanár-egyénségre van szükség, és különben is, évek múlva a gyerekek nem azt a tanárt fogják nagyra értékelni, akit most esetleg kedvelnek, mert lezser és haverkodik velük, hanem azt, akitől most talán tartanak, de komoly tudást, értéket kapnak tőle. Hány esetben igazolódott be tanári pályám során ez az elv, amelyet megpróbáltam követni!

Diri bácsi nemcsak a saját gondolatait tudta közkinccsé tenni. A sokak által idézett „ahhoz képest, hogy iskola...” egy tanulótól származik, akit ismétlődő súlyos fegyelmezetlenségei miatt az igazgatóhoz küldtek. „Mondd, Pista, te utálod ezt a gimnáziumot, és ki akarsz innen kerülni, azért viselkedsz így?” – kérdezte Diri bácsi. „Hát... ahhoz képest, hogy iskola, ez elég jó hely” – válaszolta a meglepett renitenskedő. Ez a mondas Diri bácsi révén lett szállóigévé a Radnótiban.

Lukács Sándortól tanultuk meg azt is, hogy kompromisszumok nélkül nem lehet eredményt elérni. Tőlem – mint megalkuvást nem ismerő huszonéves kezdő tanártól – ez nagyon idegen volt, nem egy esetben úgy éreztem, csalódnom kellett benne. Rosszulesett például, hogy nekem mindig nyíltan megmondta, ha valamiben hibáztam, azokkal a kollégákkal viszont kitüntetően kedves volt, akiket nem kedvelt. Ezt akkor őszintétlenségnek gondoltam, pedig csak része volt kitűnő diplomáciai érzékének. Tudta, kinél mivel érheti el a legjobb eredményt. Fantasztikus képességével mindenből és mindenkiből a legjobbat hozta

ki – egyénileg és iskolai szinten egyaránt. A kevésbé lényeges dolgokban kötött kompromisszumok lehetővé tették, hogy az igazán fontos, lényegi kérdésekben megalkuvás nélkül érje el kitűzött célját. Ez is egy életre szóló tanulság lett számomra.

Ritka és számunkra nagyon fontos vezetői erénye volt, hogy nagy biztonságot nyújtott tanároknak és tanulóknak egyaránt. Ha az ember úgy érezte, olyan pedagógiai problémával került szembe, amit képtelen megoldani, bement Diri bácsihoz, és ő mindig segített megtalálni a megoldást. A (gyakran magas beosztású) szülőkkel keletkezett konfliktusokban sem kellett soha kiszolgáltatottnak éreznünk magunkat, Diri bácsi kiváló diplomáciával megvédte a tanárait. Politikailag is „védőernyő” alatt élünk. Igazgatóságának éveiben gyakran előfordult, hogy március 15-én bevitték valamelyik tanulóinkat a rendőrségre – mert szakálla volt, túl nagy kokárdát viselt, vagy egyszerűen csak ott volt a Lánchídon. Diri bácsi mindig elérte, hogy „iskolán belül” vizsgáljuk ki az ügyet, és az illető megúsza egy „máskor légy óvatosabb!” figyelmeztetéssel.

Mélységesen humánus, emberi, mindig „megszólítható” igazgatónk volt. Ha rá gondolok, gyakran úgy jelenik meg előttem, ahogy hajnalig népdalokat énekel velünk a pedagógusbulikon...

Kiss Zsuzsanna

Az emlékek az évek múlásával természetesen halványulnak, s talán kissé meg is szépülnek. Így érzem ezt én is. Ezzel együtt, feladataink nehézségei mellett is védettségben, igazi elhivatott alkotói közösségben éltünk, pedig szolgálati éveim nem voltak a magyar társadalom úgynevezett problémamentes esztendei. 1959-ben léptem be a Radnóti kapuján, és most, a 2007–2008-as tanévben még mindig, bár egyre lassabban kopotatom a lépcsőit. Szerintem isteni kegyelem, hogy itt lehettem tanár. Mind az öt igazgató tudta, hogy szeretek dolgozni, és – talán kicsit elfogultan is – nagyon szeretem a gyerekeket, mellesleg a kémiát is élvezettel tanítom. Családi indíttatásom és társadalompolitikai kötődésem soha nem volt titok az iskola vezetése előtt. De most nem erről, hanem a mindig elegáns, határozott, halk szavú, emberséges Lukács Sándor igazgatói munkájával kapcsolatos emlékeimről akarok beszélni.

Diri bácsi óráján soha nem voltam jelen, de az biztos: a gyerekek régi, jó értelemben vett általános műveltsége jórészt a filozófiaórákon alapozódott meg, és a műveltség igénye is nagyrészt ott alakult ki. Azok a régi diákjaink, akiket tanított, mindig nagy hálával és számos történet felidézésével emlékeznek rá az érettségi találkozókra. Diri bácsi pedagógiájának legfőbb ismérve a gyermekcentrikusság volt. Inkább ütközött a tanár,

az osztályfőnök terveivel, de a gyerek mindenkivel szemben védelmet élvezett pedagógiájában. Erről csak két eset jut most eszembe

Járt az egyik nagyon tehetséges osztályomba egy nehezen kezelhető, széles érzelmi skálát bejáró, okos kamasz. Nekem sok-sok fejtörést és álmatlan éjszakát okozott. Egyszerűen nem volt hajlandó alkalmazkodni konzervatívnak mondható nevelési elveimhez. A helyzetet nehezítette, hogy az édesanyja is iskolánk kiváló tanára volt, aki végső kétségbeesésében Dirí bácsi segítségét és tanácsát kérte, mit tegyen a fiával. Vigye netán másik iskolába? A bölcs vezető magára vállalta a helyzet megoldását: „Kedves kollegina, bízsa rám Zsuzsát, nincs itt semmi baj, majd beszélek vele, a fia csak maradjon az iskolánkban.” Így is történt. Beszélgetésünk után az volt az érzésem, hogy nincs itt semmi gond, feltehetően én látom túl sötéten a helyzetet, ez egy remek gyerek, csak labilis, és ennek megfelelően rugalmasabban, megértőbben kell kezelni. „Ahhoz képest, hogy milyenek a gyerekek más iskolákban, mi itt a sok remek kölyök között egy kiválóságot faragunk.” Be kell vallanom, az idő Dirí bácsit igazolta, ez a gyerek egy diplomás, példás családi életet élő, négygyerekes családapa lett, életvitele példamutató.

A másik eset nehezebb volt, mert politikai galibát követtek el fiaim. A csokoládégyárba mentünk társadalmi munkára, hogy egy kis pénzt gyűjtsünk az osztálykirándulásra. A gyerekek már előre örültek a nassolás lehetőségének, titokban kenyeret is vittek magukkal, hogy gyomorrontás veszélye nélkül ehessék a csokit. Igen ám, de savanyúcukor-csomagolásra osztották be őket, és meglehetősen mérgesek voltak. Az üzemszervező vezetője megígérte nekik, hogy ha jól dolgoznak, a végén elviszi őket a konyakos meggy csomagolásához, és ott ehetnek, amennyi csak beléjük fér. A művezető jól tudta, hogy addigra a gyerekek annyit esznek, hogy a csokiban már nem sok kárt tesznek. Így is történt, de közben renitens fiaim a dátumozó stemplit átállították 1956. október 23-ára, és csak nyomták és nyomták a bélyegzőt a zacskókra. Az éber üzemszervező azonban észrevette a fiúk bűnét, és az ügyből botrány kerekedett. Magam csak annyit tudtam tenni, hogy gyerekes csínynek minősítettem a dolgot, és kértem az üzemszervezőt, hogy engedje át a büntetést az iskolának. Tudtam, ha Dirí bácsi kezébe kerül a dolog, nem fogja ugyan megdicserni a fiúkat, de egy fegyelmmel elrendezhető lesz az ügy. A gyerekeket én is nagyon megdorgáltam, s a vétség ezzel és az igazgatói fegyelmmel le is zárult. Az ügy további érdekessége, hogy évekkel később megjelent iskolánkban egy magas rangú katonatiszt civilben, és az egyik érintett fiú politikai megbízhatósága felől érdeklődött Dirí bácsinál. Az egyetemi előfelvételt nyert, éppen katonai szolgálatát teljesítő tanítványom szigorúan bizalmas hivatalos iratokat fordított a honvédségnél, ugyanis kiválóan beszélt két nyelvet. A sors iróniája. Természetesen biztosítottuk a közeget az ifjú megbízhatóságáról.

Még sok-sok élményem van, de végezetül inkább egy másfajta történetet szeretnék felidézni, ezzel is illusztrálva azt, hogy Dirí bácsi előtt minden tanára nyitott könyv volt. Mindent tudott rólunk. Egyik kedves osztályom radnóti életének utolsó osztályfőnöki órájáról jöttem le a III. emeletről Bársony Vera társaságában, akivel párhuzamos osztályt vezettünk. Mindketten elég megrendült, szomorú hangulatban bandukoltunk lefelé, kezünkben az osztály gyönyörű búcsúajándékával, s közben összetalálkoztunk Dirí bácsival. Ránk nézett, érzékelte az ünnepélyes hangulatot, és megkérdezte, mit kaptunk. A vizsolyi bibliát, választuk egyszerre. Ő elgondolkozott és így szólt: „Milyen érdekes, milyen okosak ezek a gyerekek, az egyik osztályfőnöknek azért ajándékozzák, hogy gondolkozzon el, a másiknak, hogy még jobban mélyüljön el meggyőződésében.”

Úgy gondolom, ezek a kis történetek szépen példázzák egy remek vezető magatartását. Dirí bácsit egyébként az egyik osztályom nevezte el „zseboroslán”-nak. Ebben minden benne volt, tekintély, tisztelet és szeretet egyaránt.

Bársony Vera*

Lukács Sándor merőben más pedagógusszemélyiség volt, mint elődje. Megérkezése hatalmas változást hozott az iskolába, a tantestületbe. Azzal kezdeném, hogy az addigi merev, ám ugyancsak felszínes rendet, legfőképpen formaságokra korlátozódó fegyelmet valóságos, mély és belülről formálódó rend váltotta fel. A gyerekek ugyan most szaladgáltak a folyosón, nem vették fel a sapkát, és az is előfordult, hogy a tanár elfelejtette magával vinni az osztálynaplót, de mégis, mintha lassanként minden az igazi helyére került volna. Biztonságérzetet nyertünk mi tanárok – és a gyerekek is.

Tudtuk, mi a dolgunk, és hogy a feladatainkat nem forma szerint, hanem lényegében kell megoldanunk.

És – ami a legfontosabb – a feladatokkal mi is egyetértettünk. Talán úgy tudnám összefoglalni, hogy Lukács Sándor, a „Dirí bácsi” mellett felnőtté vált a tantestület. Kezdő pedagógus koromban előfordult, hogy egy nevelői értekezleten beszélgettem a kolléganőmmel, és az igazgató rám szólt: elültet bennünket egymás mellől. Most megváltoztak a nevelői értekezletek. Megváltoztak a követelmények is. Igen, nagykorúsíttattunk. A Dirí bácsi megértettette velünk, hogy a tanár alkotó személyiség. A tanári munka nem egyszerűen szolgálat, hanem alkotótevékenység. A legmesszebbmenően támogatott mindenféle kísérletezést, és meg is teremtetten a feltételeit. Neki köszönhető, hogy az iskolánkban létrejött az az

* Megjelent a *Gyermekünk* című folyóiratban, 1984-ben.

iskolareform, ami azóta is él, fejlődésében változik, alakul, terebélyesedik. A mi igazgatónk megtanított bennünket arra, hogy az iskolánkat nyitott-nak érezzük, és ismerjük a helyét a kerületben, a városban, az országban, sőt bizonyos értelemben az európai színvonalhoz viszonyítva is.

Lukács Sándor vezetett rá bennünket, hogy a legideálisabb tanár-diák viszony a munkatársi kapcsolat.

Hogy a gyerekekben ne a tanítás alanyát-tárgyát lássuk, hanem munkatársakat, akikkel összeszövetkeztünk egy közös cél elérésére. Az iskolában persze a vezető szerep a tanáré, csak hogy nem a pozíció jogán, hanem a több tudás és élettapasztalat jogán. Tekintélye is csak ezért lehet. Nem azért van igaza, mert ő áll a katedrán, hanem mert többet tud. És miközben rátaláltunk helyünkre a pedagógiai elmélet és gyakorlat skáláján, rá kellett jönnünk arra is, hogy az iskola persze nem mindenható, hogy sok-sok tekintetben determináltak vagyunk a környezet, a körülmények által, és nem várhatunk a munkánk eredményétől sem mindenhatóságot. De a tehetetlenség elfogadhatatlan, és a mi felelősségünk éppen az, hogy az adott körülmények között tegyünk meg minden lehetőséget. Lukács Sándor sokat kívánt a testület minden egyes tagjától, de felesleges és értelmetlen erőfeszítéseket soha. Úgy tudta elfogadtatni a követelményeit, hogy mindannyian éreztük, azok szükségesek, értelmesek – tehát fontosak: tudni kell a szakmát, és törekedni kell minél színvonalasabb pedagógiai munkára. Nálunk úgy szerveződött a demokrácia, olyan természetesen, ahogyan egyébként mindenütt szerveződnie kellene.

Felnőtt emberek gyülekezete volt a tantestület, és annak tekintettük a gyerektársadalmat is.

Magunknak kellett éreznünk és tudnunk, hogy felelősek vagyunk azért, amit megcsinálunk vagy nem csinálunk meg. Minél árnyaltabban mondja el egy közösség minden tagja a maga véleményét, annál biztosabb, hogy jó megoldás születik.

Lukács Sándor, a Diri bácsi nyugdíjba ment. Másfél évtizedig volt az igazgatónk. A tanévet nélküle kicsit zavartan és bizonytalanul kezdtük, de hogy mindaz, amit az ő pedagógusszemélyisége képviselt, mennyire nem volt hiábavaló és felszínes, azt az bizonyítja, hogy nagyon rövid időn belül összeszedtük magunkat, és a hagyományainknak megfelelően folytattuk a munkát. Személy szerint én minden kritikusabb szituációban ma is arra gondolok: nos, hogyan ítélné ezt meg Lukács? Ő egyébként kéretlenül sosem adott tanácsot, és sosem szólt bele semmibe, de a segítségével mindig rendelkezésre állt. Alapelve volt, hogy a bűnök elévülnek, s mert valaki egyszer rossz fát tett a tűzre, megbukott, vagy rossz volt a magatartása, attól még legközelebb jeles, kitűnő is lehetett. Mindennap úgy mehettünk be az iskolába, tanárok, gyerekek, hogy: ha akarom, ma újrakezdehetek mindent.

Medgyes Péter

A hatvanas évek végén kezdtem el tanítani a Radnótiban. Akkoriban még nem a gusztusa szerinti tankönyvet, hanem az *Angol nyelvkönyv* című bágyasztó sorozat köteteit használta a magamfajta tanárember. Unaloműzőként itt-ott becsempészttem az óráimra néhány kiegészítő anyagot. Fénymásoló még nem létezett, ezért minden anyagot magam gépeltem le otthon, hártyavékony átütő papírra, egyszerre 5-6 példányban. Ahhoz, hogy mindenki hozzájusson egy-egy példányhoz, többször is le kellett gépelnem ugyanazt a szöveget, de nem bántam a robotot, mert a gyerekek roppant élveztek mindent, ami eltért a megszokottól.

A kiegészítő szövegeket rendszerint Angliában megjelent nyelvkönyvekből ollóztam, amelyek a Váci utcai Idegen Nyelvű Könyvesboltban voltak elérhetők Schütz István eladó jóvoltából, aki félig-meddig a saját szakállára rendelte meg e burzsoá termékeket.

Miután egyetlen szülő sem ágált a rendbontásom ellen, idővel annyira elszemtelenedtem, hogy már meg is vetettem az importkönyvet a kedves szülőkkel, a kötelező tankönyvet pedig sutba vágtuk. Ügyet sem vetettem Walkó Ági néninek, az idegen nyelvi munkaközösség vezetőjének óvó szavaira, hogy legalább a látszat kedvéért legyen a padokon a kötelező tankönyv is, nehogy tetten érjen egy hirtelen betoppa-nó szakfelügyelő.

És milyen igaza volt! Ha szakfelügyelő nem is, a szomszéd iskolában tanító egyik kolléga jóindulatúan figyelmeztetett rá, hogy a Művelődésügyi Minisztériumban már megneszelték, mit művelek, úgyhogy álljak szépen vissza a sorba, különben jaj nekem.

Egy álmatlan éjszakákat követő szép napon töredelmesen bevallottam Dirí bácsinak összes bűneimet, mire ő megkérdezte:

- És mondd, tényleg annival jobbak azok a fránya importkönyvek?
- Sokkal jobbak – feleltem.
- Akkor mi a probléma? – kérdezte. – Te vagy a szaktanár, úgyhogy csak te tudod megítélni, miből lehet a leghatékonyabban tanulni.
- Na és a minisztérium?
- Az nem a te dolgod. Ha kell, én majd tartom a hátam.

Azt, hogy végül kellett-e tartania a hátát vagy sem, nem tudom. Tény azonban, hogy soha nem rendeltek be minisztériumi raportra, én pedig megkönnyebbülten tanítottam tovább a „reakciós” nyelvkönyvekből – a saját és tanítványaim örömére.

Radnótis pályafutásom kezdetén, az egyik órákői szünetben megjelent nálam egy anyuka. A kisfia előmenetele iránt érdeklődött, s amikor finoman hangot adtam apró kifogásaimnak, a mama kifakadt, hogy ő pontosan

tisztában van vele, micsoda gazember az ő fiacskája, de ne tűrjem, a fülénél fogva rántsam be őt az egyik üres tanterembe, és pofozzam ki belőle a rosszaságot. Időközben becsöngettek, már csak ketten maradtunk a folyosón, ekkor egy nejlonzacskót nyomott a kezembe, s mire felocsúdhattam volna, már csak a hátát láttam.

Én még őszinte ember voltam, úgyhogy zacskóstul-mindenestül berontottam az igazgatói irodába, elmeséltem az esetet, hogy kérem, engem itt meg akarnak vesztegetni, most mihez kezdjek.

Miközben Dirí bácsi elővárásolta a zacskóból a két üveg fűtőülős barackot, közölte velem, hogy semmi baj, ő most beteszi őket az igazgatói szekrénybe, ide ni. Azt tanácsolta, hogy ha legközelebb megjelenik az anyuka, üdvözljem őt, kérjek egy perc türelmet, jöjjen be az igazgatói irodába, Dirí bácsi majd átadja nekem a butykosokat a szekrényből, én meg köszönettel szolgáltatassam vissza azokat a feladónak.

Pontosan e szerint jártam el. Anyuka érkezik, csókolom, egy pillanat, kopogtatás, kérem az üvegeket. Dirí bácsi kinyitja a szekrényt, és lám: a két üveg helyett csak egy árválkodik a polcon. Dirí bácsi őrjöng, tolvajok, rablók, azonnal vizsgálatot indít. Jó, de én most mitévő legyek, kérdeztem megszeppenve. Egy üveget mégsem adhatok vissza a kettő helyett. Ez igaz, mondta Dirí bácsi a fogát csikorgatva.

Így aztán üres kézzel kullogtam vissza az anyukához, aki, miután becsöngettek, és ismét ketten maradtunk a sivár folyosón, újabb két üveggel kenyerezett le. Tapasztalt asszonyként átlátott a szitán: az ifjú tanár bácsinak már oda van az ártatlansága.

A tolvaj kilétére sosem derült fény, az anyuka kisfia pedig – az érettségit meg se várva – disszidált.

Egyik nap szembejött velem a földszinti folyosón Dirí bácsi.

- Hogy vagy?
- Köszönöm, jól, Dirí bácsi.
- Biztos vagy benne?
- I... igen.
- Rendben, ha majd beszélni akarsz velem, csak szólj.

Életem legrosszabb óráját tartottam meg e furcsa találkozás után. Vajon miért kérdezte, hogy biztosan jól érzem-e magam? És mit értett azon, hogy szóljak, ha beszélni akarok vele? Ugyan mivel bánthattam meg ezt az általam szeretve tisztelt embert?

Néhány napra rá újfent beléje botlottam a folyosón. Szóról szóra megismétlődött a korábbi párbeszéd.

Atyaúristen! Mit követhettem el? Lehet, hogy a tornatanár kolléga mószerolt be, akit egyszer az életben megvertem pingpongban, mire ő dühében elhajította az ütőjét, de úgy, hogy súrolta a hajamat? Ijedtemben

elküldtem őt az édesanyjába, de még neki állt feljebb. Azért csak nem rohant el az igazgatóhoz egy káromkodás miatt!

Inkább Frici anyukája jelenthetett föl, aki a szülői értekezlet végén kifakadt, hogy a kisfia, aki valaha imádta az angolt, ma már az angolóra hallatán gyomorgörcsöt kap, mert zsinórban hatodszor kap egyest a szó-dolgozatára. Nem ártana, ha gyakoroltatná a szavakat, mielőtt dolgozatot tetszik íratni, javasolta az anyuka epésen. Gondolom, másnap már ott is volt az igazgatói irodában. Vagy mégsem?

Megvan! Tuti, hogy leszóltak valahonnan a Kenedi Jancsi miatt, aki néhány hete filmes szakkört vezet az osztályomnak. Múlt héten belátogattam egy ankétjára, ahol történetesen egy új hullámos cseh filmről beszélgettek, és röpködtek az effajta megjegyzések: amikor 68-ban megszálltuk Csehszlovákiát, melleleg tőlünk is kikotródhatnának már az oroszok, továbbá mikor dobja végre föl a talpát Brezsnyev, aki már a hamut is mamunak mondja, le a cenzúrával stb. Majd elájultam rémületemben.

Újabb pár nap elteltével Dirí bácsi behívatott az irodájába. Remegő térdekkel rogytam le az egyik fotelbe.

– Hallgatlak – suttogetta, és mélyen a szemembe nézett.

Azt se tudtam, hol kezdjem a vallomást. Dirí bácsi azonban megkönyörült, és csak legyintett:

– Spongyát rá! – Azzal felállt, és megkérdezte: – Mondd, nem érnél rá, hogy elkísérd az egyik csoportot a nyári építőtáborba?

– A legnagyobb örömmel! – vágtam rá habozás nélkül.

Azóta se tudtam meg, vajh melyik bűnöm jutott Dirí bácsi tudomására. Csak akkor fogtam gyanút, hogy az egész csak kamu volt részéről, amikor kiderült, hogy lasszóval kellett tanárkísérőket fogni az építőtáborba.

Így írtak ők

Majoros József: Istennői színjáték

(Dante után szabadon '86-os nőnapon)

Az emberélet útja alkonyán
Egy nagy vöröslő házba értem,
S míg húrjaim felajzotta a Múzsám,
Én reszkető ajakkal kértem:
Ó, mondd, te drága hölgy, mi ház ez itt?
Lakói kik, s mindezt mire kell vélnem?
Ő szépen, rendben kezdte verseit,
De már alexandrint terzinák helyébe,
Mert az jobban mászik magyarok fülébe.
Hű szolgám parancsolj most lábadnak megálljt!
Magad előtt látod a legnagyobb szerájt,
Benne dicső Allah tündére temérdek,
Most az ő dicsükre zendüljön az ének!
Nagy nap ez a máí, vulgo mondjuk nőnap,
Mikor megszeli minden férfi dúvad,
S bokrétába szedve szívük indulatját,
Hódoló bókkal a nők elé hullajtják.
A hódoló bókra te vagy kiszemelve,
Vedd elő a kobzod húrjait pengetve!
Felelj meg vitézül a szép feladatnak,
Ne *szórd* össze magad, majd én noszogatlak!
Én pedig elkezdtem, amint most elkezdem,
Segíts, drága Múzsám, sej-haj, regő rejtem!

Díszes vezetőség nőtagjai jönnek:
Dórika, Erzsike, bűbajos szép hölgyek;
Hajdanában bizony csupa férfi volt itt,
Most a nőuralom győzelmesen hódít.

Rudi, Gyurka tán még kettejükkel bírna,
De ott a segédhad: Erzsike, Klárka,
Meg a bogárszemű Katalin, a Csatár,
Egykor csak cárnő volt, de ma már párttitkár,
És a dualista nemes szakszervezet,
Amit nem egy, de két főbizalmi vezet,
És hogy ez a páros sincs Ádám fájából,
Külön nem is mondom, nők ők a javából!
Sőt a gondnokság is: jó Loránth Erzsike,
Bár ő a szelídek, jámborok egyike,
Hanem ott a főnök, Némethné nagyasszony,
Kinek lába nyomán bő áldás fakadjon,
Mert ő lát el minket sok mindenfélével,
Férfi-WC-kulccsal, kicsi fizetéssel.
Sőt idesorol még művelődés éke,
Szabóék Incusa, könyvtár üdvöskéje.
Amott közelednek a magyaros delnők,
Minden írásművet veséig elemzők,
Élükön a vezér: drága kicsi Zsóka,
Mellette a Kati, nyelvkönyvek írója,
Emitt a Kolczonás önfeladt vígságba,
Elzavarta férjét nagy Görögországba.
Imhol a Zsuzsannák, no meg a Veronka,
Besorolnak ők is ékes rigmusomba,
S hogy Kun László király híre, neve örök,
Büszkén vallja nálunk Édua, a Törzsök.
És hogy teljes legyen Házunkban a siker,
Goethénk ugyan nincs, de él köztünk egy Schiller.
Újfent közelegnek hosszú tömött sorban
Orosz szakos delnők, észvesztő csokorban,
Mindmegannyi Róza, Inyessza és Tánya,
Jámbor Anyeginnek elcsöppenne nyála,
Hogyha meglátná e tündérek seregét,
Klárcsikát, Marikát, Valcsikát, Évikét.
És mindenhol csak nők, gráciás csoportok,
Emezeken kívül újabb amazonok,
Történészgaleri, Mari, Lea, Éva,
Tiszta nőuralom, ugyanaz a téma.
Nyugatos nyelvek vezére az Ágnes
Vonzó egyéniség, mint valami mágnes,
Anikó és Ágnes, Mariann, Juditkák,

És Dalma is vallják e vonzerő titkát,
De még a Pirike, a latin nyelvnek is
Folytatója ím feminini generis.

Matekközösség is bőviben a nőknek,
Ancsurka, Nellikék, Éva, Kati jőnek,
A fizikás nőknek sem kisebb a becse,
Közismert előttünk Strobel Mari kecase,
És hogy ne ejtsen meg senkit sem az ármány,
Éljen nagyon soká Juditka, a Csákány!
Ki Kropog, mi Kropog, Erzsike a Kropog,
Szíve osztályáért szeretettel dobog,
Idesorol még az Erika, Irénke,
Linné tudománya örök dicsősége,
S hogy teljessé tegyük bioszok táborát,
Említsük meg fennen Molnárék Katáját,
Nemkülönben ide tartozik Emőke,
Érettségi vizsgán én valék elnöke.
Így jutunk lassacskán a csillagos égig,
Ahol kémiasok Bunsen-tüze fénylik,
Balázsok, Zsuzsikák bájitalt főznek itt,
Kiss Zsuzsika gyűjti Nobelék érmeit,
Kívánom, hogy gyűjtsön magának is egyet,
S adjon a költőnek minél több bélyeget!
Persze mindezzel még nincs vége a sornak,
Eddigiek nyomán új donnák tolulnak,
Például a sportban legerősebb káder,
Zizike és külön Rózsika, a Páder.
Csalogány Editke, rajzművész Bellácska,
Csakúgy mint Erzsike politechnikája,
Napközisek hada és alsós tagozat,
Megszolgálja bízvást e rímes sorokat,
No meg ki gyesen van, vagy készül a gyesre,
Egy-két csengő rímet meg ne érdemelne?
S hadd daloljuk külön konyha tündéreit,
Tegyék ízessé még soká az üzemit!

Véghezvittem immár nagy hírű munkámat,
Melyet irigy idő s törökvész nem ronthat,
Lengedezhet lófark és az ozmán félhold,
Magyari virtusunk sohasem lesz félholt.

Bort iszik a magyar, nem pediglen vizet,
Lánynak, menyecskének kemény bókkaal fizet.
Így írák rigmusom anno '86-ban,
S kiráztam mindent, mi benne volt a lantban.
Remélem, felderült mindannyiunk kedve,
Imigyen segített Múzsám segedelme.
S ezek után nékem több szavam már nincsen,
Maradok, ki voltam, áldjon meg az Isten!

Walkó Györgyné: Seregszemle a Radnótiban, 1976

A Radnótiban tanítani, a Radnóti dolgozójának lenni – bátran állíthatjuk – a sors különleges kegye. Aki egyszer idekerült, annak hátralévő életében többé már semminemű gondja-baja nincs – nem is lehet, hiszen égi és földi hatalmak vigyáznak rá, óvják minden lépését. Nézzük meg közelebbről, kik is ezek a hatalmak.

A mennyország üvegajtaján átlépve kis szerencsével azonnal a Szentháromság elé járulhatunk. Balra Szent LUKÁCS, jobbra Szent JÓZSEF, közöttük pedig Szűz MÁRIA, a jóságos istenanya ül mennyei trónján, karjában apró íróasztalok, melyeket fénylő mosollyal oszt szét a hívők között. Néhány lépéssel odébb a földi uralom képviselőire lelünk: GYULA pápára és RUDOLF császárra, akik közös cellájukban üldögélve békésen osztják fel maguk között az egyházi és világi hatalmat.

Ezek az égi és földi istenségek csodatévő erővel rendelkeznek. A természet felett is hatalmuk van. Tündöklő, napfényes időjárást biztosítanak évnnyitó és évváró ünnepélyeken, valamint hajókirándulások alkalmával. Egyetlen varázsszavukkal el tudják érni, hogy a tűzvész csak a tanári szobát pusztítsa el, de menten elhamvadjon, amint az ő ajtajuk közelébe ér. És ami mindezeknél is több, és varázserejük legfőbb bizonyítéka: ígézzel vagy ígérettel, bűbájjal vagy varázsszavakkal véghez tudták vinni, hogy mi ma itt ülünk, vagyis hogy a tanári szoba helyreállítási munkálatai határidő előtt befejeződjenek. Azt hiszem, Magyarországon, az Úr 1976. esztendejében ennél többel senki sem dicsekedhet, akinek valaha is festőkkel, kőművesekkel, villanyszerelőkkel, padlóburkolókkal volt dolga.

És most e fényességtől elvakult tekintetünket a köznép felé fordítván, engedjék meg, hogy seregszemlére hívjam önöket.

Katonás rendben vonul el előttünk a Radnóti tantestülete munkaközösségi alakulatokban. A menet élén a délceg TAMBUR-MAJOROS halad, aki időnként – úgy a minősítések beadási ideje után két héttel – mennydörgő dobolásba kezd. De ne tessék azt hinni, hogy tamburmajorosunk

csak követelni tud. Ó, nem! Sokirányú segítséget is nyújt minősítések előkészítésében. Gondoljunk csak arra, milyen kifogyhatatlan pedagógusi türelemmel jelenteti meg félévről félévre a minősítések elkészítésének módjáról szóló útmutatóját. A figyelmes olvasó – legyen az harminc éve működő vezetőtanár vagy ötödéves hallgató – számos megszívlelendő dolgot találhat itt. „A minősítések ne tartalmazzanak általánosságokat!” – szól az intelem, vagy hogy a legszívhezszólóbb felhívást idézzük: „A minősítések tartalma legyen összhangban az adott osztályzattal!” Hadd javasoljak itt egy további pontot az útmutatóhoz: „A vezetőtanárok osztályzatai tükrözzék a jelölt gyakorlóiskolai munkáját!” Higgyék el, ha az ötödévesek ezt is olvashatják a hirdetőtáblán, a mostaninál sokkal nagyobb mértékben emelkedik majd vezetőtanári súlyunk és tekintélyünk.

De térjünk vissza a seregszemléhez! Előkelő munkaközösség nyitja meg a menetet: a matematikusoké. Példás CSATÁRSorokban vonulnak fel SUGÁRhajtású tankjaikon, MAJOR-domusuk vezetése mellett. Minden áldott napon – hulljanak bár cigány gyerekek az égből vagy CSEREPKék a háztetőkről – lögyakorlatra indulnak a pilisbeli GIZELLA MAJOR lőállásaihoz. Testi épségük felett GÁBOS arkangyal őrökdi, akinek egyben ideológiai fejlődésükre is gondja van. E kitartó gyakorlatozás persze meghozza a maga gyümölcsét; gondoljunk csak a matematikai tanulmányi versenyeken vagy az egyetemi felvételeken elért eredményeikre. A rossz nyelvek szerint ugyan mindez némi szocialista összeköttetésnek köszönhető – soraikban ugyanis egy DÉKÁNY is menetel.

Rátarti munkaközösség vonul most fel előttünk: a szovjet-orosz tanároké. Hogyne lennének büszkéek, amikor munkaközösségüket nem akarí, hanem egy igazi KAISER vezeti, amióta korábbi vezetőjükből egyetemi „magánküvüli” tanár lett. A költészet, a dráma- és operairodalom halhatatlan hősei, hősnői tűnnek itt fel előttünk – TATJÁNÁK és ROZINÁK, DON CARLOS SZALAY, a mesés tündérvilágot megelevenítő KU-TITÁNIA, valamint távoli földek szülöttei, amilyen a messzi Frankhonból ideszármazó GALL ICA.

Félreértés ne essék azonban! A Radnóti igazi demokratikus intézmény, amely nemcsak növendékeinek, hanem tanárainak és tanári munkaközösségeinek szociális összetételére is ügyel. Példa erre a magyar-munkaközösség, melynek sorában egy számadó JUHÁSZ, az élén pedig egy még fel nem szabadított, örökös robotban élő JOBBÁGY halad. Rejtélyes ifjú hölgy tűnik fel ebben a munkaközösségben. Rejtélyes volta egyrészt abból a tényből fakad, hogy magyartanár létére ARCHIMEDESNE tételét tanítja az ötödikben, másrészt a saját nevét SZIDIROPULOSZnak írja, és KOLCZONAYnak ejti. És a kollégák még azt állítják, hogy a magyar fonetikus nyelv!

Szomorkás, szégyenkező kollégák lépkednek most el előttünk, lehajtott fejjel: az idegen nyelvi munkaközösség tagjai. Röstelkednek, hogy e parádés szemlén őelőttük csak egy ősz sörényű VAKLÓ botorkál. A kivénhedt jószág néha még felkapja ugyan a fejét, fülel a dobszóra, de régi ÁGILITÁSÁból már csak igen keveset őrzött meg. E munkaközösségnek még egy másik bánata is van. Klasszika-filológus tagjáról az a szóbeszéd járja a testületben, hogy állandóan BOROS állapotban tartja óráit. A dologról a szakszervezeti bizottság már régebben tudomást szerzett, és ekkor – közismert segítőkészségével – néhány hetes elvonókúrára küldte Parádra a kollégát, de – sajnos – eredménytelenül: boros mivoltát azóta sem hajlandó feladni. Amúgy pedig helyre kis munkaközösség lenne ez: kiválóan képzett nyelvmesteremberek – BOGNÁRok, TÍMÁRok – okítják a magasabb grammatikát.

Furcsa kombinát közeledik most felénk: a kémikusok és fizikusok munkaközössége. Eleinte nem értjük közös felvonulásuk okát, aztán lassacskán rájövünk: az anyagszerkezet című tantárgy idézte elő ezt a nemes uniót. Nem tudom, a kollégák hogy vannak vele, én magam nagyon kevésbé értem e tárgy mibenlétét. Még azt sem tudnám megmondani, humán tudomány vagy reália-e. Marxi tanokon épült fel, oktatása Marx útmutatása szerint és az ő védnöksége alatt folyik – emiatt filozofikusnak, tehát humán jellegűnek vélném. Másrészt viszont egyik kémikus kollégámat látom órára ballagni, de nem ám kémcsővel vagy lombikkal kezében, hanem egy CSÁKÁNY-nyal felfegyverkezve. A csákányt a katedra melletti széken helyezi el, s ő maga tanítani kezd. Az óra felének elteltével bekövetkezik a csoda: Csákány életre kel, lelép a dobogóról, és így szól: „Most hadd folytassam én, te pedig aludj el szépen, kis BALÁZS!” Így folyik hát az anyagszerkezet tanítása. Szeretném javasolni az Égieknek, hogy terjesszük ki ezt a módszert az összes többi tárgyra is, és a jövőben tanítsunk mi is osztott munkaerővel. Egy-egy kolléga csak 22 és fél percet dolgozik, az óra másik felében hospitál vagy alszik. Ily módon rengeteg hasznos tapasztalatot gyűjthetne, és fáradtságérzete is erősen csökkenne.

Nyalka HAJDU lovagol a következő osztagban, egyik kezében buzogánnyal, a másikban bordásfalloal. A tájékozottabbak nyilván már ki is találták: testnevelőink LAUKONIDESZ-csoportjáról van szó.

A felvonulást a politechnikások katonás szellemű különítménye zárja be, akik még a SISKÁSukat is magukkal hozták.

Hosszú volt a seregszemle, alaposan megéheztünk közben. De nem kell félni: iskolánk a gasztronómiai igényeket is a legteljesebb mértékben ki tudja elégíteni. No persze nem a kincstári konyha, a kantin ínycsiklandozó ízeire, ZANATíra gondolok, hanem egyéb beszerzési lehetőségekre. Hadd áruljam el a kartársaknak, ha még nem tudnák, hogy délfelé, az első

emelet tájékán kiváló minőségű CSABAI és GYULASSY található. Az édes-szájúaknak sem kell koplalniuk. A KUGLER ugyan néhány év óta hiánycikk nálunk, de a 17-es rekeszben mindig akad elsőrangú MEDGYES, a pult alatt – vagyis az alagsorban – pedig nagyszerű DOBOSHOZ lehet hozzájutni.

Élünk hát szépen, harmonikusan, békésen egymás mellett ebben a nagy édenkertben, melyet Radnóti-gyakorlóiskolának hívnak – fiatalok, középkorúak és középkoriak – filoszok és dögészek – dohányosok és nem dohányosok – SZÉKELY, OLÁH, RÁCZ, TÓTH, NÉMETH vegyesen – sőt még MAGYARICS. Szerető bánásmódra, meleg otthonra lel itt mindenki, aki a fakultatív rendszer odaadó híve, és megfeszített erővel munkálkodik azon, hogy reformunk mielőbb meghozza beígért aranytojásait.

Maucha Imre: „A Tűz márciusa” 1976-ban

„Hadd szórjam szitkát és dicsét a Tűznek.”
(*Ady*)

Egy szép szombat reggel – mert akkor még e jeles hétvégi napon is tanítottunk... – befordultam a Cházár András utcába. Orromat valami szokatlan, égett szag csapta meg. Március idusa előtt voltunk, s az járt a fejemben, hogy ebben az utcában megengedhetik maguknak a lakók, hogy fafűtéses kályháikat megrakják még kora reggel. Aztán a Postás-kollégium táján, úgy nyolc óra előtt tíz perccel vidám csapat fogadott a III. B-ből, Schmidt Vili-vel (van, aki e nevet nem ismeri?) az élen:

„...Tanár úr, elmarad a törióra... leégett az iskola... tanári szobája...”

Újonc voltam még a Radnótiban, de már semmin sem tudtam igazán meglepődni. Humorérzékem teljében fogadtam az „örömteli”, bár egy kissé korai áprilisi tréfaként ható bejelentést. A kapuhoz érve azonban elbizonytalanodtam.

Mert amikor az alma mater főbejáratát még a megboldogult Szima néni őrizte, nem volt szokás figyelmeztető csengetés után tömegesen kinn csoportosulni az utcán. Meg aztán a levegő is gyanúsnak tűnt, például papírpernye szállt a tavaszi szélben az Abonyi utca felől. Itt valaminek történnie kellett!

Belépve a kapun megtudtam az igazság egy részét, míg a másik felét csak évekkel később, amikor kezembe vehettem az intézmény tanárai és diákjai számára kétféle hangulatú tűzeset hivatalos iratait. Elérkezett az idő, amikor e tragikus eseményről immár humorral szólhatok, mert épségben túléltek, és az elenyésző anyagi veszteség is feledésbe merült már.

Ami történt, megtörtént. Leégett a tanári szoba széltejében-hosszában. Az akkori iskolakönyvtár szekrényeitől az igazgatói iroda párnázott ajtajáig. Mai helyük szerint: a telefontól a naplókát tároló polcig. Úgy látszott akkor, hogy a tűznek mint őselemnek eredendő bölcsessége is van, nem csupán rossz szellemek által vezényelt pusztító ereje. Mert a tanulóifjúság – év vége előtt 3-4 hónappal! – ekképpen fantáziált: mi, kitűnők és jelesek nem azért dolgoztunk, izzadtunk, hogy a lángok megemésszék a rossz memóriájú tanárok bejegyzéseit. A közepesek így: nekünk minden mindegy! S volt egy maradék kisebbség, akik nem kívánták sem a pedagógusok, sem az épület szodomaini ítéletét, de azért egy kicsit bíztak a fatális véletlenek sorsszerűségében: hátha odakozmáltak, netán hamuvá lettek a negatív jegyek?!

De félre a rosszmájúsággal! Beszéljenek a jegyzőkönyvek, persze egy icipici kommentár kíséretében.

A Fővárosi XIV. és XV. Kerületi Tűzoltóparancsnokság 186/76. számú jegyzőkönyvéből megtudhatjuk:

„A tüzet ismeretlen utcai járókelő személye vette észre 20 óra 15-kor, és bezörgetett az iskola titkársági szobájában lévő Magyarics Péter tanárnak (»negyed kilenckor arra lettem figyelmes, hogy ismételten megdöbálják az utcáról az iroda ablakát, ahol tanítványaim minősítését gépeltem« – tanúsította Magyarics Péter angoltanár) [...] aki ezután a folyosón füstöt érzelt, majd Szőke András portással a tanári szoba ajtaját kinyitva erős füstöt éreztek [...] majd a tüzet az FTP hírközpontjába [...] jelezte [...] A tűz keletkezésének oka: dohányzás. A helyszíni vizsgálat, valamint a tanúmeghallgatások során megállapítottuk, hogy a tanári szobában tartózkodó(k) esetenként a papírkosárba ürítették a hamutartókat”.

A tanúkihallgatások egy-egy megállapítása közelebb visz bennünket a tüzeset valóságához. Magyarics Péter: „a gépelést az igazgatóság tudtával végeztem, ma akartam befejezni” (nem sikerült!). Járosiné házfelügyelő: „a férjemtől hallottam: [...] feltehetően a neoncsövek armatúrája okozhatta a tüzet. Gyanúját alátámasztja, hogy általában zúgni szokott”. Szőke András portás: „utolsó ellenőrzésem alkalmával [...] a tanáriba nem nyitottam be, mert tudtam, hogy Magyarics Péter az ügyeit intézi [...] a tüzet cigarettacsikk idézhette elő, ezt igazolni nem tudom”. Baksa Istvánné takarítónő: „A hamutartókból a csikkeket soha nem szoktam a szemétkosárba önteni”. (Ő nem, de a tanárok???) Lami Rudolf igh.: „a tanáriban sötétség volt már, bár a kapcsolók felkapcsolt állapotban voltak. Véleményem szerint a tüzesetet az armatúra idézhette elő”. (Ki tudja??) Neumann Ferenc gondnok: „felhívtam a tűzoltók figyelmét a naplók megmentésére.” (Megvan a tettes!!!) Majoros József igh., a tüzeset körülményeit vizsgáló bizottság elnöke: „a tüzeset oka ismeretlen, feltehetően a villanyberendezés hibás működése idézhette elő, semmiféle egyéni kötelességmulasztást megállapítani nem lehet.”

Március 18-án az iskola igazgatója, Lukács Sándor az alábbiakat jelentette az ELTE rektorának: „szombat reggel [azaz másnap], $\frac{3}{4}$ 8 után zavartalanul folyt a tanítás és délután a KISZ-küldöttértekezlet [...] Tanárok, tanulók és [...] technikai dolgozók rendkívül dicséretes mentési és takarítási munkát végeztek”. (Amikor a tanári szobába léptem, valaki éppen az elégett és elázott tanári könyveket és jegyzeteket lapátolta ki az ablakon.) „hétfőn, március 15-én tanítási szünet volt. Tanári szobánk rendeztük be a KISZ-klubot, a tanárjelöltek tartózkodási helyéül a klub melletti úttörőszobát [...] jelentem, hogy az iskola hivatalos iratai, okmányai hiánytalanul megmaradtak. [...] valamennyi osztály dolgozatfüzetei megvannak, füstszaguk miatt azonban – megőrzésük mellett – újakat használunk. [...] A tanárok kezelésében lévő iskolai és személyi károk jegyzéke szerint körülbelül 42.500 Ft kár keletkezett. Gyakorlóiskolánkban az oktató-nevelő munka az elkerülhetetlen akadályok ellenére zavartalanul folyik” – zárul az igazgatói jelentés.

Március 13-án, szombaton nem ébredtek szerencsés napra a Radnóti iskola diákjai, a III. B osztály sem, Schmidt Vilivel az élen. A történelemórát megtartottuk, mint minden más órát is minden osztályban. A szerencse napja hétfőre esett, amikor is nem volt tanítás: rendezhettük sorainkat az új körülményeknek megfelelően. Az ifjúság pedig a rendőrséggel közösen ünnepelte A TŰZ MÁRCIUSÁnak ünnepét Petőfi Sándor szobrától nem messze...

Volt tanáraink vallomásai

Loránth Erzsébet: Életem körvonalai

Meghatódva fogadtam a felkérést arra, hogy eléggé zaklatott életem körvonalaírók írajak.

Már első gyermekkori emlékeim a mesékhez és különösen a versekhez kötődtek. Pósa bácsi csengő-bongó rímei, majd Petőfi, később Arany és Vörösmarty költészete volt rám nagy hatással.

Apám gyakori áthelyezése miatt elemi iskolai osztályaimat Budapest, Esztergom és Pozsony iskoláiban végeztem. Mint polgári iskolás Debrecenben a Svetits Intézetben folytattam tanulmányaimat, és ott kaptam kedvet és hivatást a tanítói pályára. A képző első két osztályát ott végeztem. Apám Budapestre helyezése adta a lehetőséget arra, hogy az angolkisasszonyok tanítóképzőjében tanuljak tovább. Itt kezdtem igazán vonzódni az irodalomhoz. Majd az Állami Erzsébet Nőiskola tanárképzőjében Tolnai Vilmos, a magyar irodalom tanára oltotta belém azt a lelkesedést, amellyel tanítványaimat – ameddig az 1945 utáni viszonyok engedték – az Isten és a haza szeretetére, a magyar nyelv és irodalom iránti érdeklődésre neveltem. De meg kell említenem Kirchnerné nevét is, aki egyetemi tanárképzős éveimben a gyakorlati tanítások vázlatainak elkészítésében útmutatóm volt. Tőle tanultam meg tanítani és minden órám vázlatát elkészíteni.

Az angolkisasszonyok budapesti iskolájához ezer szállal kötődtem: 1928-tól négy évig a polgári iskolába, 1948-ig a tanítónőképzőbe jártam, majd főiskolai és egyetemi tanulmányaim idején is ott gyakoroltam. Alkalmaztak, amikor polgári iskolájukban nem volt magyar szakos tanár, majd négy év elteltével a tanítónőképzőbe helyeztek. Mind a két helyen igazgatóm Mater Richter Sárolda angolkisasszony, középiskolai tanár volt. A közös munkában jól megértettük egymást. Délelőtt tanítottam, délután irodában dolgoztam. Az iskola államosítása után könnyes szemmel fejeztem be ottani munkámat.

Majd ideiglenes minőségben kerültem a tanítónőképzőbe igazgatónak, mint a legrégebben ott működő tanár, aki az ottani viszonyokat ismeri. Nem örömmel, de kötelességből elvállaltam, mert sok iskolából helyez-

ték oda a tanárokat, akik a lehetőségeket, a körülményeket nem ismerték. Leváltásom saját kérésemre történt, és mint tanár ott dolgoztam tovább. Helyemre Árpássy Gyula, a XII. kerületi állami líceumhoz és tanítóképzőhöz beosztott igazgató került.

Tanári munkám eredményességét nem a sok bemutató tanításom sikerében látom, hanem abban, hogy felkeltettem tanítványaim érdeklődését az irodalom iránt: sokan olvasókká váltak.

Örültem annak is, mikor vidéken tanító egyik volt tanulóm azzal a hírrel lepett meg, hogy hozzá fordulnak helyesírási tanácsért a tanítók. Mikor az iskolánkba került, két-három szót is egybeírt, más szavakat szétválasztott, és a helyesírás legegyszerűbb szabályait sem ismerte. A négy év elteltével viszont hibátlan helyesírású dolgozattal írásbelizett.

Az iskola államosítása után nehéz helyzetbe kerültem. Naponta érkeztek hozzám a kor ideológiájának hívei. Gondot okozott a hivatalos helyekről jött utasítások és kérdések tömege. Sok olyan kérdésre is válaszolnom kellett, amiről fogalmam se volt. Például: milyen kazán fűti az iskolát? Az egész nyarat az üres iskolában töltöttem.

A takarításra és kézbesítésre felvettem egy férfit, aki használhatatlannak bizonyult. Poros folyosók, üres osztályok ásítottak felém. Augusztus közepén megkértem a szerzetesrend főnöknőjét, hogy küldjön át dolgozó nővéreket az iskola kitakarítására: ablakok, folyosók, osztályok és szertárak rendbehozatalára. Kérésem meghallgatásra talált, az új tanárokat már tiszta termek fogadták.

Érkezésük újabb gondot jelentett számomra. Sok kívánság merült fel a szertárakra, könyvtárakra, sőt személyi ügyekben is. Sok panaszt és elégedetlenséget kellett hallgatnom és elfogadnom nemcsak az új tanárok, hanem a szülők részéről is. Ez, de különösen a számomra idegen ideológiai-politikai légkör arra az elhatározásra juttatott, hogy az igazgatói munkakörből leváltásomat kérjem. Ez megtörtént, de mint tanár dolgozhattam tovább.

Tanári munkámat többször ellenőrizték, szakmailag nem kifogásolták, csak lelkesedésemet hiányolták. Ez abból fakadt, hogy aggasztott a vallás-erkölcsi alapot nélkülöző nevelés, az ifjúság lelki nemesítésének és áldozatra kész hazaszeretetre nevelésének lanyhasága. Ennek következménye a „ma” társadalma ellen elkövetett bűnök sokasága.

A Radnóti-gimnázium jó hírű iskola, tanárai értékes munkát végeznek, nemcsak tanítanak, nevelnek is. Tanulóik érzik, hogy értük dolgoznak és értük élnek. Hozzájuk, a tanulóifjúsághoz is volna néhány szavam: igyekezzenek magatartásukkal és kiváló tanulmányi eredményükkel az iskola jó hírnevét növelni. Tiszteljék, becsüljék, szeressék tanáraikat, akik áldozatos munkájukkal arra törekszenek, hogy őket hazaszeretetre, a nehéz időkben is helytállásra, a társadalom értékes tagjaivá neveljék.

(1991)

Frittmann Lászlóné: Az alma mater emléke

Az emlékezésen a szívünk szeretete ragyog át, ettől lesz szép, irigylésre méltó a múlt. Nekem a Radnóti Miklós Gyakorlóiskola volt az életem. Hatéves koromtól nyugállományig szinte folyamatosan benne éltem. Eleinte a kiváló tanítást élveztem, majd tanítóként megpróbáltam nagy hírű elődeim nyomdokain haladva művészzé emelni a foglalkozásomat.

Engem 6 évesen íratnak a szüleim a képző gyakorlóiskolájába, majd folytattam tanulmányaimat az Abonyi utcai képzőben, amely 1952-től 1956-ig működött. Az igazgatók 1945 és 1956 között Vargha Sándorné, Tímár György, Nemeshanyi Béla, Simon József voltak.

A tanítóképző elvégzése után az a csoda történt, hogy az alma mater tanítóként alkalmazott – és közel 40 évig tanítottam benne. Azért csoda, mert abban az időben senki nem kaphatott tanítói állást Budapesten, csak vidéken. Ez nem összeköttetés eredménye volt. Szerettek, megbecsültek, és erre ma is hálával gondolok.

1956 és 1961 között a XIV. kerületi tanács oktatási osztálya alá tartoztunk. Nyolc évfolyamos körzeti iskolaként működöttünk. A tanács korszak igazgatója Illés Irén volt, Ungvárról származó tanárnő, Illés Béla író nővére. Igen jellegzetes egyéniség volt, sok kedves anekdota maradt fenn róla. A híres-hírhedt oktatási vezető keze alól akkor kerültünk ki végérvényesen, amikor az ELTE átvette az intézményt, és gyakorlóiskola lett belőle. Nem sokkal előtte kapta iskolánk a Radnóti Miklós nevet, Máté Judit és Jobbágy Károlyné (akkor András Katalin) tanárnők javaslatára.

Az ELTE-gyakorlóiskola első igazgatója a tanítóképzőből ott maradt Simon József lett, őt követte Lukács Sándor, Lami Rudolf, majd Réz Gáborné (azért itt fejezem be a felsorolást, mert az ő idejében mentem nyugdíjba).

Az első években, körülbelül 1961-től 1966-ig az alsó tagozat is bemutató jellegű volt, meg kellett szereznünk hozzá a szaktanítói oklevelet, és a felsőbb iskolások nálunk is hospitáltak. Később ez az oktatási forma leépült. A bemutató tanítók mindegyike a szakma emlékezetes kiválósága volt, módszertani tudásuk különleges pedagógiai-lélektani adottsággal párosult. Nyelveket beszélő, intelligens pedagógusok voltak. Hadd soroljam fel az első bemutató tanítók nevét, ők a tanítóképzőből kerültek a Radnóti Miklós Gyakorlóiskolába: Deme Károlyné, Csabay Péterné, Lajos Irén, Lencs Margit és Szacsvey Fehér Tiborné. Közéjük

kerültem a friss oklevelemmel, és az ő érdemük, hogy szeretettel, sőt nagybecsüléssel fogadtak kiváló csapatukba.

Szeretném felidézni az akkori pedagógiai magatartást, amely eléggé eltért az utána következő idők módszereitől.

A tanítás gyermekközpontú volt. A tanítók jól ismerték a gyermekeket, személyes és oldott kapcsolat kötötte össze őket. Naprakészen tudták, melyik tanítványuk hol tart a megtanulandó anyagban, egyenként is segítették őket. (Sári néni és Lajos Ica néni nem is írt osztályzatot a naplóba. A fejükben volt minden. Soha nem tévedtek.)

Nem mindig osztályzatra feleltek a gyerekek, hanem a megtanított tananyagot elmondhatták, és a felelés szinte jutalomnak számított. Minden gyerek sorra került. A többszörösen hátrányos helyzetű diákok is meg tudták tanulni az alapokat. Bukás ritkán fordult elő. Dicsérettel neveltek. Piros- és feketepontozás, tömeges adminisztráció elképzelhetetlen volt. Csak tanítottak, de azt igen-igen magas színvonalon. Szám-tani szöveges példákat még 4. osztályban is százával mondtak fejből, a megtanulandó verseket könyv nélkül adták elő, és írásuk (táblán és füzetben) mintaszerű volt. Példát mutattak. Sokat olvastak más érdekes ismeretterjesztő könyvekből, újságból, mesekönyvből. Személtetőeszközöket készítettek irodalmi, történelmi és szinte minden tananyaghoz. Tudtak annyira rajzolni, hogy a számtanpéldákat vagy más, értelmezésre szoruló fogalmat ábrázolva jelenítették meg a táblán. Volt idejük beszélgetni, másokat meghallgatni, a tanítók közötti barátságot ápolni, s mindezt jókedvvel és humorral tették. Próbáltam tanulni tőlük, és hálás vagyok a példamutatásukért.

1956-tól 1994-ig tanítottam az alma materben, onnan kértem a nyugdíjazásomat. Szeretettel emlékezem az osztályaimra, amelyek közül az első és az utolsó volt a legnevezetesebb, szívemhez legközelebb álló osztály, de ez talán így is van rendjén.

Mindezek után szeretném bemutatni az iskola akkori (1950-es évek) épületét, amely azóta sok változáson ment át.

Budapest, de talán Európa egyik legszebb iskolaépülete a Lajta Béla tervezte zsidó gimnázium. Elég tágas, két utcára nyíló telken egy építészeti csoda valósult meg. A remekmű arányai, a funkciójuknak megfelelő magasságú épületek együttese, a kertek és pihenőhelyek elosztása zseniális építőre vallanak. A kétemeletnyi tantermet, a tornacsarnokot, az igazgatói lakást és az imatermet két vörösmárvány lépcsőház kötötte össze. Volt egy napos, tágas folyosórendszer és egy felejthetetlen tetőterasz.

Az épületkomplexum borítása vörös téglából készült, és ezekből a zsidó hitvallás legszebb jelképeit rakták ki. A főkapu két hétágú gyertyatartóval emlékeztetett a Salamon király templomában levő arany gyertyatartóra, valamint hanuka ünnepére. A téglák frízszerű domborítása az

Ballagás a tetőterazon

egész épület falát emlékek, jelképek és ősi díszek csodálatos nyitott múzeumává tették. A fehér mészkőből faragott kapufák és más díszek legkisebb részeiben is Izrael gyümölcseit, virágait és állatvilágát szemléltető virágfüzerek, ősi jelképek álltak.

A tetőterasz hófehér faragott kerete zárta az épület egységes képét. Még szeretném felhívni a figyelmet a tornacsarnok udvari oldalán látható, világviszonylatban is egyedülálló oroszlános „frízre”, amelyet szintén különböző méretű vörös téglából rakott ki a művész. Az épület külső képéhez akkor még a kovácsoltvas ablakdíszek is hozzájárultak. A zsinagóga több méter magas keskeny ablakain, az aulákban és egyéb ablakokon is az ősi történelem egy-egy kiemelkedő jelene volt látható. A zsidó nép egyiptomi szabadulásának képeit (a fáraó 10 csapásával), a pászkaünnepek hagyományát, az ősi csodákat és jelképeket ábrázolták, mint egy nagy képeskönyv gyönyörű fekete kontúrral. Dávid király élete is jelentős szerepet kapott az ablakdíszeken.

A zsinagóga falát a tízparancsolat díszítette, és a tóra szövege volt rajta olvasható héberül.

A lépcsőházak budai vörös márványból készültek, ez a nemes anyag borította a földszinti folyosó lábazatát is, és ebből készült a tantermek „ajtófélfája”. A tantermeket jelképek díszítették: a felső felület köze-

pére virág, állat vagy más gyönyörű faragás került. A gyerekeket biztosan úgy indították útra, hogy: „te a gránátalmás terembe, te pedig a fügefásba fogsz járni”.

A tetőteraszról külön is szeretnék írni, mert ez volt életünk legboldogabb tere, ahol rengeteg időt töltöttünk tanulással, gyakorlással vagy egyszerűen beszélgetéssel. Széles padka (fehér, faragott mészkö) vette körül a teraszt, no meg egy vaskorlát óvott bennünket – a terasz szélén lábukat lóbázó könnyelmű kamaszokat – a kieséstől. Gyönyörű látványt nyújtott a Városligetre nyíló oldala, de hasznos tájékoztató volt a buszgarázs toronyórája is. A domonkos templom harangját is szeretttük hallgatni. A tetőterazon állt még akkor egy kis üvegház, ahol a zsinagóga és az iskola virágait termesztették, de amikor mi jártunk oda, már elég romos volt (1948-tól senki nem gondozta). Még bujkáltunk az ágyások alatt, például április elsején ott „veszett el” az első osztály. El lehet képzelni, milyen pókhálósan és piszkosan kerültünk elő. Tanáraink szívesen tartották kint a terazon az órákat, reggel fél héttől egyéni korrepetálások, meghallgatások, majd éneklés tette mozgalmassá a helyet. Mivel tanulószobások voltunk, ez a csendes zug este hétig folyton forgalmas volt. Felügyelet nélkül tartózkodhattunk ott! Gyönyörű idők voltak!

Néhány szót írok csak a folyamatosan romló állapotokról, mert hiszen össze lehet hasonlítani, mi lett, mi maradt abból a gyönyörűségből, amit én még láttam és élveztem is.

Eleinte (1952 és 1957 között) az I. István Gimnázium (ma Szent István Gimnázium) fiúiskola használta a Domonkos utcai bejáratot és az épület felét. Az aulát a nagy hüllők terráriumaival rakták tele. A két épületrész közé falat emeltek. A tanítóképző az Abonyi utcai bejáraton át közlekedett. Nagyon óvták az erkölcsünket! Aztán a fiúgimnázium visszakapta az Ajtósi Dürer sori épületét, mi pedig birtokba vettük az egész iskolát. Akkor egy bútorgyár használta raktárnak az aulát. Egyszer egy tanítványom bemászott a bútorok közé, és alig talált ki onnan.

A vörösmárvány burkolat olyan hamar eltűnt, mintha elfújta volna a szél. Úgy tudom, hogy a kovácsoltvas ablakdíszek visszakerültek a zsidó hitközséghez, de hogy mennyi, azt nem lehet tudni. A tantermek a vörösmárvány kerettel együtt elveszítették fügefás, bárányos jeleiket is. Így lettünk 11-es, 2-es, 4-es terem. A falak állandóan mozgásban voltak: összenyitottak termeket, elválasztottak helyiségeket, sőt még a folyosóból is elrekesztettek egy tantermet. A folyosókat Pap Irén művésztanár történelmi arképsorozata díszítette, a boltíves lépcsőfeljáraton az antik világ tudósainak mellszobra állt – rövid ideig. Minden nyáron építkezés folyt, és ez folytonos leépülést eredményezett.

Úgy érzem, megemlékezésem hiányos lenne, ha kiváló tanárainmról nem szólnék. Némelyike még a Damjanich utcai intézetből jött. Osztályfőnö-

köm Loránth Erzsébet volt, a Sorbonne-on végzett francia–német szakos tanár, aki magyar nyelvet vett fel itthon. Vargha Sándorné Erdélyi Olga az Oxfordi Egyetemen végezte el tanulmányait, pedagógiai lélektant, módszertant és neveléstörténetet hallgatott; Hidyné Gyulai Márta hegedűművész, aki szolistaként Európa sok fővárosában hangversenyezett; Stegmüller Viktória, az Opera hárfaművésze; Pap Irén festőművész; Papp Géza zenetudós, a Zenetudományi Intézet tudósa, tankönyvíró. Tanárom volt Magyar Ágnes is, a Széchenyi család leszármazottja, politikai zseni, akinek albérleti szobájában vitatták meg a kerület igazgatói az aktuális eseményeket, és tanulták Ágnes nénitől a *szabad*, a *lehet* és a *kell* fogalmát.

Igen szerény körülmények között éltek, legtöbbjük albérleti szobát bérelt. Fekete klottköpenyben láttuk őket mindig, de olyan igényesen tanítottak, és olyan módszeresen készítettek fel bennünket eljövendő pályánkra, hogy az ötvenéves találkozóinkon egyöntetűen megállapítottuk: mindannyian abból éltünk, amit tőlük kaptunk. Tudást, módszert, hazafiságot, emberséget, munkaszeretetet és a gyermek személyiségének tiszteletét.

Az elképesztő szegénység ellenére boldog idők voltak ezek, és ezt nemcsak az ifjúság vidám emlékezete mondatja velem, hanem pályám eredményes, sikerekben gazdag éve is, amit nekik is köszönhetek. Tisztelettel emlékezem rájuk.

Örülök, hogy az a szerencse ért életemben, hogy egy csodálatosan szép épületben, igen kiváló tanári kar keze alatt tanultam, és aztán velük maradhattam, amíg ők is velem, tehát sokkal tovább tanulhattam, mint ahogy a képző véget ért. Megérte.

Bölcs István: Radnóti Gimnázium, 1962–1969

Egy régi Illés-lemez forog mellettem a lemezjátszón. Talán azért a szándéktalan választás, mert az idő tájt, amikor eljöttem az iskolából, épp tetőzött az Illés kontra Omega kontra Metró népszerűségi csata, amelyben – akkor úgy éreztem – gyógyíthatatlan sebeket kapott az igazi vesztes: Ady Endre és lírája.

Kezdhethném így is, töprengek. Nosztalgikusan – ahogyan divat, személyesen – ahogy a legkönnyebb. De *ez* illik-e egy egyetemi gyakorlóiskola komoly kiadványába?

Egyetemi gyakorlóiskolába kerülni ötéves tanítási tapasztalat után: megtiszteltetés volt. Ma is így érzem. Egy efféle, a tudományok tövébe települt „iskola-bokor”, a tehetséges gyereksereg valóban a Németh László-i „laboratórium”-ot kínálhatta. Olyan általános pedagógiai, szakmódszertani megoldandókat, amelyek egy akkori (magamféle) fiatal tanárnak napi örömet adhattak, s akár életre szóló elfoglaltságot is kínálhattak volna.

Kezdhethném így is. A szakma kérdései felől. Komolyan. A számvetésre törekedve. De melyik való inkább egy emlékkönyvbe? Az összetett szóban vajon az „emlék” a fontosabb – a személyes, nosztalgikus –, vagy a „könyv” – az intellektuális, a tanulságyszerű?

Miféle stílusréteg simulna a kötet többi írásához, amelyet talán épp most fogalmaznak tucatnyi íróasztalon a hozzám hasonlóan elkerült többiek?

Szakadatlan választások között őrlődöm – kiteljesülő életünk apró fényűzése, ha a megkerülhető dilemmákat nem vesszük mindenáron döntésre. Hadd blicceljem el én is a leckét: a stílusbeli tisztaság helyett az emlékezés közvetlenségére figyelve, s a magam mérlegére.

„Nevelő” iskolám volt a Radnóti. Alma mater – ha furcsán is hangzik egy, a korban jól benne járó quietált pedagógustól ez a ballagási alkalmakra, gyerekek számára fenntartott ótanári frázis.

Nevelő-növelő, hiszen színvonala, hagyományai, kollégáim teljesítménye ugyancsak kapaszkodásra kötelező mércét tett elém.

Alma mater, hisz humanista szándékai, szép céljai, emberséges módszerei nemcsak a gyerekeket szolgálták. A testületet is formálták a közösen vállaltak. Az, amit fontosnak, tisztességesnek, korszerűnek tartottunk, tarthattunk a hatvanas évek magyar szellemi életében.

A legfontosabb iskolám volt a Radnóti, hisz csillagos fejű gyerekekkel lehettem itt együtt, olyanokkal, akiket – ne érződjék túlzásnak – ha taníthattam: megtiszteltetésnek kellett éreznem. Társakat találtam közöttük a gondolkodásban, a helyük keresésének folyamatosan töprengető dilemmáiban, életünk csapdáiban. Közülük nem egyet – remélem: joggal – ma is barátaim közé sorolok.

Gyakorlóterepet kaptam a Radnótiban egy olyan pedagógiai kísérlethez, amelyet akkor, 1962 és 1969 között nagyon fontosnak éreztem: az itteni szakkörben formálódott a filmesztétikai oktatás teljes tanterve, módszerei, itt ellenőrizhettem feltételezéseimet, itt javíthattam, ha kellett. Soha nem készülhetett volna el ennek az izgalmas médiumnak az oktatási koncepciója e szakkör, az itt dolgozó gyerekek segítségével. (Lett légyen ma bármilyen napi mérlege a filmoktatásnak: ami történt, kiradírozhatatlanul megtörtént, s egy bekezdést bizonytalannal megér, kikövetel majd magának a tantárgy oktatásának történelemlétkönyvében.) Köszönet érte azoknak, akik társaim voltak ebben – egyetértőleg vagy vitatkozva, de mindenképp serkentve.

Ettől az iskolától, ezektől az évektől személyesen is sokat kaptam. Személyesen: vagyis úgy, ahogy, s amit már nem illik leltárba venni.

Huszonhárom éve dolgozom. Több mint egy évtizede a rádióban. De a nagyobb részt iskolában töltöttem. Katedrán. Ma is tanárnak tartom magam. S ha szabad: szívesen a Radnótiba valónak.

(1990)

Brunner Tamásné Máté Judit visszaemlékezései

1957 elejétől 1995. szeptember 1-jéig, közel 40 évig voltam a Radnóti-gimnázium tanára (bár amikor idekerültem, még nem így hívták az iskolát, a Radnóti nevet csak később vette fel), a fiam hétéves volt, a lányom pedig még fiatalabb. Mire én nyugdíjba mentem a Radnótiból, addigra a lányom már az egyetemet is elvégezte, mindkét gyerekem családot alapított, én pedig már négyszeres nagymama lettem. Felnőtt életem javát töltöttem itt: harmincéves voltam, amikor idekerültem, és a hetvenedikben jártam, amikor nyugdíjba vonultam.

Francia–orosz szakos tanár vagyok, 1965-ig mindkét nyelvet és irodalmat tanítottam, 1965-ben francia nyelvből vezetőtanár lettem, és attól kezdve kizárólag franciát oktattam.

Ha e hosszú időszak lényegét próbálom összefoglalni, elsősorban az iskola baráti légkörét emelném ki. Nem emlékszem komoly konfliktusra sem a tanárok közt, sem a tanárok és a diákok közt. Lukács Sándor igazgató és az ő nyomában valamennyi utóda olyan szellemet alakított ki, amelyben mindenki igyekezett tudása legjavát adni, a diákok gondjaival törődni. Természetesen voltak szakmai, módszertani és egyéb viták, de azok az oktatással, neveléssel függtek össze. Ebbe a hangulatba integrálódtak az újabb és újabb tanárgenerációk, s így életkortól függetlenül igényes volt a tanítás.

Ebben a légkörben sok kollégához fűzött baráti kapcsolat, most csak egyet említek, sajnos már nincs az élők sorában. Sós Júlia (Juci) magyar–francia szakos, rendkívül széleskörűen művelt, szenvedélyes tanár volt, akiért rajongtak diákjai. Varázslatos magyar- és világirodalmi órákat tartott. Sok pedagógiai tárgyú cikket publikált, később jelentek meg könyvei: *Diákevek*, *diáksorsok* és *Tanárok élete és munkája* címen. A gimnázium nagy vesztesége volt, hogy az egyetem nem vette át őt 1961-ben, amikor iskolánk az ELTE gyakorlója lett. Személyes kapcsolatunk az ő korai haláláig fennmaradt; otthona számos meghitt beszélgetés színhelye volt.

A hetvenes években – csak a mi iskolánkban – bevezetett speciális fakultatív rendszer még eredményesebbé tette az oktatást. Ez azt jelentette, hogy a tanulók maguk (vagy szüleik) választhatták azokat a tantárgyakat, amelyekkel emelt szinten, sok óraszámban foglalkoztak azután 4 éven keresztül. Ma már ez természetesnek tűnhet, de akkor nagy vívmány volt. A fakultációs rendszernek köszönhetően akár heti 7-8 órában lehetett idegen nyelvet elsajátítani, s a tanulók nagy ambícióval és kedvvel tanulták is a maguk választotta tárgyakat. Érettségi előtt sokan nyelvvizsgáztak sikeresen.

Saját munkám során arra törekedtem, hogy ne csak a nyelvet tanítsam, hanem igyekeztem a tanulók érdeklődését felkelteni a francia kultúra iránt is. A gimnázium első osztályába 14-15 évesen rendszerint úgy érkez-

tek a tanulóink, hogy egyetlen szót sem tudtak még ezen a nyelven. Először tehát meg kellett szerettetni velük a dalok hangzását (Piaf stb.), és diavetítéseken megismertetni a műemlékeket. (Akkoriban még nehezen lehetett utazni.) Később megszokták, hogy maguk jelezzék, ha érdekes francia filmet, színdarabot adtak valahol Pesten, vagy egy új könyv jelent meg a francia kultúráról. Hamarosan eredetiben kezdtek olvasni könnyebb műveket, és tárlatlátogatásokon vettek részt, például megismerkedtek a Szépművészeti Múzeum francia anyagával.

Mire felsőbb osztályba kerültek, többen nagyon jó helyezést értek el az OKTV-n. A versenyre való felkészülés során a legtehetségesebbeket rábeszéljük: jelentkezzenek francia szakra érettségi után.

Munkám legszebb része talán az volt, amikor ezek a diákok, akik 15 éves korukban a nulláról indultak, elvégezték a franciatanári szakot az egyetemen, és ötödéves korukban visszakerültek hozzám tanárjelöltként, hogy egy félévig együtt dolgozzunk. Ma már többen vannak köztük, akik maguk is francia szakos vezetőtanárok vagy éppen egyetemi oktatók a francia tanszéken.

Az iskolai tanulásnak nagy lendületet adtak a diákcserek. Négy alkalommal szerveztem kéthetes cserét, a legemlékezetesebbeket Genf, Annecy, Die (Grenoble közelében) és Chateau-Renault (a Loire menti kastélyok vidékén) iskoláival. A szervezés sok gonddal és izgalommal járt (hosszú autóbusz-utazások, ismeretlen partnerek és hasonló nehézségek), de végül ezek az utak óriási élményt adtak diákoknak, tanároknak egy-

Magyar diákok a dél-franciaországi római kori vízvezetéknél, a Pont du Gard-nál

Kiránduló radnóti cserediákok a Vercors-hegységben

aránt. Genfben a patinás Jean-Calvin-gimnáziummal cseréltünk, végigvezettek a különböző épületszárnyakon, melyek közül az egyik még Kálvin korában épült. A Loire menti kastélyokban, várakban Franciaország történelmével találkoztak a diákok. Annecy festői piacán, vásárlás közben riportot készítettek az árusokkal. Azáltal, hogy a tanulók külön-külön, családoknál laktak, kénytelenek voltak franciául beszélni, és olyan szókinccsel gyarapodtak, amely az iskolában kevésbé használatos. Die-ben a tanulók kulturális műsort adtak, főleg magyar szerzők franciára fordított műveiből (Karinthy, Örkény és mások). Sokat fejlődtek akkor is, amikor a Budapestre látogató francia diákokat két hétig kalauzolták.

Végül, de nem utolsósorban: az eredményes oktatást nagyban segítette, hogy a francia szakmai munkaközösségben minden kérdést meg tudtunk vitatni egymással. Elsősorban Poros András és Dávid Anna kollégákkal vallottunk hasonló módszertani, nevelési elveket, sokat beszélgettünk általános szakmai témákról és egyes nehezen megközelíthető tanulók segítségéről. Örömmel gondolok vissza támogatásukra!

Összefoglalva 40 éves tapasztalataimat: érdekelt a szakmám, a francia kultúra tanítása (ma, 82 évesen is havonta járok a francia könyvtárba, mert kíváncsi vagyok az újonnan megjelent írásokra, folyóiratokra), és érdekelték a tanulóim, szerettem őket, még ha időnként fegyelmezetlenek voltak is. Ma is érdekel sorsuk, és amennyire csak lehet, tartom velük a kapcsolatot.

Walkó Györgyné: Emlékképek a Radnótiból

1961-től 1995-ig, épp egy emberöltőnyi ideig voltam angol szakos vezetőtanár a Radnótiban. Odakerülésemkor, 1961-ben lett az iskola az ELTE gyakorlógimnáziuma. Számos vezetőtanárra volt ekkor szükség. Ezek egy része az ott dolgozó tanárok közül került ki, másokat – legalább tizenötünket – kívülről hívtak meg. Hárman (Kovács Endre – magyar; Bálint Béláné – biológia; Gábos Adél – matematika) korábban is vezetőtanárok voltak az Apáczaiban.

Az igazgató ekkor Simon József volt. A gimnáziumban (ez természetesen az akkori rendszerben a felső négy évet jelentette) többnyire négy párhuzamos osztály működött évfolyamonként. Tagozatos tárgyként akkoriban csak az orosz tanították: minden évfolyamon az A osztálynak. Az orosz tanárok munkaközössége sok tagot számlált (hiszen minden minden osztály tanult orosz), köztük legalább négyen-ötven anyanyelvű tanárok.

A második idegen nyelvet tanítók munkaközössége ezzel szemben mindössze néhány tagot számlált. Vezetője akkoriban Müller Angela német szakos kolléganő volt, később én vettem át tőle ezt a munkát. Német, francia és latin nyelv tanítása folyt már az iskolában, az angol nyelv oktatása az én megérkezésemmel indult. 1963-ban csatlakozott hozzánk Szatlóczky Dalma is.

Ebben az első időszakban – a „simoni időkben” – mi ketten képviseltük az angolt a Radnótiban.

Vezetőtanárként nagyon sok tehetséges, kiváló ember pályakezdésének lehettem tanúja. Ilyen emlékezetes jelölt volt (mások mellett!) Osztovíts Levente, az Európa Kiadó későbbi igazgatója, Lukács Kriszta és Illés Éva, későbbi kollégáink, Varga László, jelenleg az ELTE Angol Nyelvészet Tanszékének professzora, Magyarics Tamás, az ELTE Amerikanisztika Tanszékének professzora, Federmayer Éva, az ELTE Amerikanisztika Tanszékének docense és Károlyi Éva, később a Rákóczi-gimnázium tanára.

Egy nap az ELTE Angol Tanszéke jelezte, hogy 20-22 fős, Angliából érkezett tanársoport kíváncsi a tanárjelöltek munkájára, órát szeretnének nézni nálunk. Ilyesmi akkoriban, a hatvanas évek elején elég különleges eseménynek számított. Károlyi Éva éppen tanított az egyik osztályban, és vállalta a bemutatóórát. Nagyszerű órát tartott, mintha sok éve csak ezt csinálná, a látogatók külön gratuláltak neki. Én csak mindvégig lángvörös arcáról láttam, hogy rettenetesen izgul.

1965-ben kezdődött a „Lukács-korszak”: ez volt a Radnóti máig jellemző szellemiségének igazi felfutása. Beindultak a nyelvi tagozatok, angoltól minden évfolyamon volt legalább egy tagozatos osztály. És a

hetvenes évek elején elindult – az országban első fecskeként – a fakultációs rendszer. Ez azt jelentette, hogy minden osztály két különböző (gyakran egy humán, egy reál) fakultációs tárgyat tanult: a csoport fele ezt, fele azt, emelt óraszámban. Az angol fakultáció nagyon népszerű volt, évfolyamonként 2-3 csoportban is indult.

Roppantmód megnövekedett tehát az angoltanárigény. Ezt a problémát részben úgy oldottuk meg, hogy a legkiválóbb jelölteket igyekeztünk itt tartani. Ők azután néhány év múlva vezetőtanárok lettek, és tovább „verbuváltak” saját jelöltjeik közül. Így került hozzánk elsőként Medgyes Péter, majd Bognár Anikó, Magyarics Péter, Gedeon Éva, Enyedi Ágnes, Schiller Mariann, Rádai Péter, Drozd Zsuzsa – és sokan mások azóta is.

Medgyes Péter a hatvanas évek végén gyakorolt nálunk. Az első félévben oroszot tanított, azután a második félévben angoltól hozzám került. Két-három óra után láttam, hogy nagyszerű tanár lesz belőle. Kedves epizód fűződik ehhez a felismeréshez. Kávézás közben megjegyeztem előző félévi vezetőtanárának: „Éva, kitűnő ez a Medgyes!” Ezt hallván egy másik kollégánő kérlelni kezdett: „Add meg a receptjét!”

Persze máshonnan is jöttek hozzánk kollégák: még a „Lukács-korszak” elején Káldos Mária, aztán Tímár György, később Weltner Mariann, még később Lukács Kriszta, és mások is.

A Radnótiba jó volt járni, tanárnak-diáknak egyaránt. Az iskolára jellemző szabad szellem, érdeklődés, aktivitás az angolórákon különösen érvényesült. Az angoltanároknak – annak ellenére, hogy mindig csak fél osztályt tanítottak, és osztályfőnökök nagyon ritkán lehettek – nagyon jó kapcsolatuk volt osztályaikkal, részt vettek a kirándulásokon és egyéb rendezvényeken. Számtalan sikeres nyelvvizsga, OKTV-szerelés, egyetemi felvételi tanúskodik erről az érdeklődésről és jó kapcsolatról. Nagyon sok diákunk lett angol szakos, és visszakerült – jelöltként, tanárként – az iskolába.

Az itt töltött több mint három évtized értékes, tartalmas, nyugalmas szakasza volt életemnek. Egyszer egy új osztályban, óra után, odajött hozzám egy kislány, és régi osztálytársnőm nevét említette. „Persze hogy emlékszem rá – mondtam neki örömmel –, az anyukád?” „Nem – felelte a kislány –, a nagymamám.” Ekkor vetődött fel bennem először a nyugdíj gondolata.

De a Radnótit otthagyni nem volt könnyű. Ide többnyire *jöttek* a tanárok, elmenni nem volt szokás. Aki elkerült, a felsőoktatásban, tanárképzésben, országos hírű intézményekben hasznosította, gyarapította, adta és adja tovább az itt szerzett tapasztalatát és tudását.

És tanítványaik, gyerekeik többnyire visszajöttek, visszajönnek a Radnótiba.

Galicza Klára: Negyvenhárom év a Radnótiban*

Pontosabban negyvenhárom és fél. Ugyanis 1964-ben, ötödéves orosz szakosként már a Radnótiban voltam tanárjelölt Levcsenko Tatjánánál, aki korábban rövid ideig tanárom is volt. A gyakorlatom jól sikerülhetett – amiben persze nagy része volt vezetőtanáromnak –, mert megkérdezték, akarok-e itt tanítani. Boldogan mondtam igent, pedig akkor még nem is tudhattam, hogy életem legfontosabb és legjobb döntését hoztam meg.

Az első évben nagyon vegyes élmények értek az iskolában. Szerencsére több tanárt ismertem már, mert korábban ők is tanítottak engem, és most kollégaként szeretettel fogadtak, és segítettek a beilleszkedésben. Az idősebb orosz szakos tanárok közül néhányan minden segítséget megadtak a pályakezdéshez, ők később a legjobb barátaim lettek és maradtak a mai napig. De a tanári kart erősen megosztották elsősorban a pedagógiai elvek, rossz, sokszor ellenséges hangulat uralkodott a tanáriban. Mindannyiunk nagy szerencséjére a következő tanévben új igazgató került iskolánk élére: Lukács Sándor, akit igen hamar tanárok és diákok egyaránt Dirí bácsinak szólítottak. Ezt a bizalmas, kedves megszólítást nemcsak korával érdemelte ki, hanem egész humánus lényével, pontos és következetesen végigvitt elképzelésével arról, milyennek kell lennie a modern, gyerek- és tudásközpontú, demokratikus szellemű iskolának. És néhány év alatt kialakította azt a szellemet, amely ma is a Radnóti lényege, és amely miatt olyan jó volt annyi éven át itt tanítani.

Hat évig én voltam a tanári testület „Benjáminka”, legfiatalabbja. Akkor felmérést készítettek, és kiderült, hogy az átlagéletkor 45 év körül van. Nagy fiatalítás kezdődött, sorra jöttek iskolánkba a kiváló kezdő tanárok.

Koromnál és érdeklődésemnél fogva 7 évig voltam az ifjúsági szervezet, a KISZ diákvezetőségének segítő tanára. Nagyon szerettem ezt a munkát, sok gyereket ismerhettem meg a tanítványaimon kívül is, rengeteg szép élmény fűződik hozzá: kirándulások, táborozások, koncertek, iskolai kiállítások szervezése (az akkori kiállítók közül nem egy ma már országos hírvé művész). Az alagsori KISZ-klubban élénk élet folyt, majdnem minden szombaton (akkoriban még szombaton is tanítottunk!) volt valamilyen rendezvény, előadás.

FIATAL TANÁR – IDŐS TANÁR

Amikor erre a korszakra emlékezem – nem csekély nosztalgiával –, felvetődik bennem a kérdés: mi jobb, fiatal vagy idősebb, tapasztalt tanárnak lenni? Kinek könnyebb? Nem olyan kézenfekvő a válasz, mint első pillá-

* Megjelent a 2007-es évkönyvben.

natban tűnik. A fiatal tanár dolgát megkönnyíti a kor- és érdeklődésbeli közelség, a közvetlenség, ahogy együtt van tanítványaival. Ugyanakkor ez nem csak előny, a pedagógiában elengedhetetlen tiszteletet és megbecsülést tudásával és munkájával kell kivívnia, miközben az óhatatlanul előkerülő problémák, konfliktusok kezelésére még nincs elegendő eszköz a birtokában, azokat az évek során kell megszereznie, kialakítania. Amikor már nem nézik tanulónak, és nem zavarják ki szünetben az osztályból a folyosóra, nem kérik el a portán az ellenőrzőjét, ha elkésett az első óráról – akkor már nem számít igazán fiatal tanárnak, sajnos. Viszont számtalan tapasztalatot szerzett, némi diplomáciai készséget sajátított el, például mit tegyen, ha a gyerekek panaszkodnak más tanárookra, ha összeütközésbe kerül kollégákkal, ha egy gyereket vagy az osztályát érintő döntéssel nem ért egyet, ha egy szülővel van konfliktusa, nem is beszélve a gyerekekkel való összetűzésekről. Úgy gondolom, hogy ma már sokkal nagyobb empátiával tudom kezelni a gyerekekkel kapcsolatos problémákat, mint fiatakoromban. Ebben sokat segített az, amikor a saját gyerekeim elérték az iskolás kort, és egész más szemmel, az ő szemükkel kezdtem látni az iskolát és a diákok helyzetét. Sokat nevelődtem ezáltal, és sokat tanultam a tanítványaimtól is, különösen azoktól, akiknek osztályfőnöke is voltam. Pályám során négy saját osztályom volt, négyosztályos gimnáziumban ez 16 évet jelentett. Szerettem az osztályfőnökséget, ezt tartom a pedagógusi munka csúcsának, a legnehezebbnek, az igazi kihívásnak.

SIKEREK – KUDARCOK

A pálya során természetesen mindkettőben van része az embernek. Osztályfőnökként például volt olyan osztályom, ahol teljes összhang alakult ki a gyerekek és közöttem, a problémákat előbb-utóbb mindig elfogadható kompromisszummal tudtuk megoldani, mert nemcsak én tekintettem őket partnernek, hanem ők is engem. Meg tudták mondani egyenesen azt is, ha nem értettek velem egyet, és vagy ők fogadták el az én érveimet, vagy én az övékét. Itt sikerült az igazi, iskolán belül lehetséges demokráciát megvalósítanunk. Aminek eredményeképpen remek, egymásra odafigyelő, toleráns és egymást segítő közösséggé váltak. Mind a mai napig – több mint húsz éve – minden ősszel találkozunk, és ezekre a találkozókra már a házastársukat és a gyerekeiket is elhozzák. Ezt az osztályt tartom pályám legnagyobb sikerének. De volt olyan osztályom is, ahol a négy év alatt nem sikerült közel kerülnöm a gyerekekhez, nem sikerült elfogadtatnom velük pedagógiai, erkölcsi értékrendemet. Pedig itt is ugyanaz az ember, ugyanolyan pedagógus voltam, ugyanúgy igyekeztem mindent megtenni a siker érdekében,

mégsem lett meg az eredménye. Ez bizony fájdalmasan érintett, nehezen jutottam túl rajta. De hát még két ember kapcsolatának is számtalan összetevője van, nemhogy egy osztálynak és egy tanárénak.

A legigazibb sikert általában az jelentette, ha meg tudtam oldani egy-egy nehéz problémát, meg tudtam találni egy helyzethez, egy gyerekhez a kulcsot. Attila például a leggyengébb tudással érkezett a csoportba, másfél évig úgy ült az óráimon, hogy nem is nézett rám, csak az elől lévő szekrényre meredt, alig volt hajlandó megszólalni. Azután megcsinált egy fakultatív versfordítást, amit a csoport a legjobbnak ítélt, és amit több is követett, kiderült, hogy tehetséges fordító, és ez meghozta a változást, megnyílt az órákon, tanulni, majd tudni is kezdett. Vagy nagy szeretettel gondolok Orsira, aki úgy kezdte gimnáziumi oroszos pályafutását, hogy az első, rosszul sikerült felmérőjét dühödten összetépte, és amikor meg akartam beszélni vele a dolgot, „tessék engem békén hagyni!” felkiáltással sírva kirohant az osztályból. Azután negyedik osztályban, sok közös munka eredményeképpen, első helyezést ért el az orosz OKTV-n. A mai napig baráti kapcsolatot tartunk egymással.

A nehéz helyzetek megoldása mindig sok töprengéssel, vívódással járt, de hát ettől igazán eredmény az eredmény. Néha még színészkedni, akár bohóckodni is kell. Egyik osztályomban, amikor a gyerekek kérdéseimre adott válaszaiból az derült ki, hogy azért nem alakul ki jó kapcsolatunk, mert szinte teljesíthetetlen elvárásaik vannak a tanárokkal szemben, drótból készített glóriával a fejemen és „The Saint” feliratú táblával a nyakamban léptem be a következő osztályfőnöki órára. A kezdeti döbbenet (első kérdésük az volt, mi tartja a glóriát a fejem fölött), majd a kitörő nevetés többet ért minden magyarázó szónál, oldotta a kialakult feszültséget. Általában azt a tapasztalatot szűrtem le az évek során, hogy a humor a pedagógus egyik legfontosabb, mondhatni nélkülözhetetlen eszköze, humorral számtalan olyan helyzetet sikerült megoldanom, ami a nélkül csak elmérgesedett volna.

A tanár számára, akár bevallja, akár nem, nagyon fontos kérdés, hogy szeretik-e a tanítványai, hiszen talán ez a legfőbb visszajelzés munkájának sikerességéről. Pályám során sokszor és sokféle formában érezhettem a gyerekek szeretetét, megbecsülését, közben és utólag, az évek múltán való találkozásokkor is. Ez teszi lehetővé, hogy egy tanár nap mint nap derűsen, örömmel taníthasson-nevelhessen. De bizony bármily keserves is, az embernek be kell látnia, hogy nem szerezheti meg minden tanítványa szeretetét. Ma már nevetve mesélem el például azt az esetet, amikor iskoláskorú fiammal egy radnóti sporttársa „tapintatosan” közölte, hogy az alagsor 81-es termének (ahol az óráim általában voltak) egyik hátsó padjába bele van írva jó nagy betűkkel: „Hülye Galicza!” A fiam anyjába vetett hitében megrendülve adta nekem tovább az információt, amit

először nem akartam elhinni. Ellenőriztem – a felirat ott volt. Nem volt könnyű neki – és magamnak sem – megmagyaráznom, hogy ez akár hirtelen felindulásból elkövetett tett is lehetett, egy rossz felelet, dolgozat, valós vagy vélt igazságtalanságom eredménye. Nem mondhatom, hogy akkor örültem neki.

Szeretek érettségi találkozókra járni. Részben azért, mert izgalmas dolog látni, mivé fejlődtek tíz, húsz, harminc év múltán az egykori gimnazisták, ki hogyan váltotta be a hozzá fűzött reményeket, vagy hogy éppen sokkal többre vitte, mint amit kinéztünk belőle. Másrészt azért, mert ilyenkor derül ki igazán, mit ért a tanár munkája, hogyan él tanítványai emlékezetében, mennyire tudott hatást gyakorolni további életükre, pályájukra, személyiségfejlődésükre. Nekem gyakran a volt tanítványaimmal való találkozások, beszélgetések segítettek visszanyerni már-már elvesző pedagógiai optimizmusomat.

Mindent összevetve: boldog ember vagyok, mert a tanári pályát választottam, és szerencsésnek tartom magam, hogy egy helyen, a Radnótiban töltöttem el ezt a negyvenhárom évet, amely szó szerint a második (a családom szerint sokszor az első) otthonom volt, ahol okos, döntő többségükben rendes gyerekeket taníthattam, és olyan kollégákra, barátokra találtam, akikkel jókat lehetett beszélgetni, vitatkozni, akikkel mindig megoszthattam örömet-bánatomat.

Bognár Anikó: Tizenöt évig a Radnótiban

Mitől volt olyan remek? Mert az volt. „Csupán” a három leglényesebb dologtól, ami számít egy iskolában: a tanároktól, a vezetéstől és a diákoktól.

Ez mind adott volt, egymásrautaltságukban és külön-külön is. Persze egy gyakorlóiskolában mindig könnyebb jó tanárokat találni, hiszen ott vannak a végzős hallgatók, lehet közülük „mazsolázni”. Legtöbbünk így került az iskolába. Angolosok sora került ki Walkó Ági védőszárnyai alól, aki sok-sok kedvességgel, humorral, nagy szaktudással irányított minket a munkaközösségben. A felsőbb vezetésnek „csak” biztosítania kell, hogy jól érezzük magunkat. A jó tanárok, a jó hangulat vonzza a jó diákokat – akiket pedig megint csak nem rontottak el a Radnótiban. A jó diákokat meg öröm tanítani, persze hogy szívesen dolgoznak ilyen iskolában a jó tanárok. Körbeértünk. Milyen egyszerűnek látszik...

Egyszerűnek is látszott. A tanárok érezték, hogy hagyják őket békében dolgozni, pedig nem is jártak nagyon békés idők – máshol. Mindannyiunk kedvenc Dirí bácsija, Lukács Sándor, ha bármi, kicsit is értelmessel fordultunk hozzá, szabad kezét adott. Például új, angol kiadású könyvet

akartam használni (nem a szegényes hazai piac termését), és ez bizony több szempontból sem volt magától értetődő a hetvenes években. Csak annyit kérdezett: „Anikó, maga szerint ez jó lesz?” Mondtam: „Igen.” „Akkor csinálja” – válaszolta. Ennyi volt. És csináltam, mint ahogy sokan sokféle újat, habozás nélkül, mert eszünkbe sem jutott, hogy gond lehet belőle (pedig biztos lehetett volna...).

Sokan voltunk fiatal tanárok az idő tájt, sok barát, sokat kirándultunk, együtt nyaraltunk az egyetem üdülőjében Visegrádon, mindenki a családdal, gyerekeinkkel, nagy csapat, nagy játékok, nagy bulik, nagy-nagy vidámság.

És a diákok? Kiválóak voltak, csak örömmel tudok visszagondolni rájuk! Egyszer voltam osztályfőnök, méghozzá egy olyan osztályban, amelyben öt diák volt az OKTV első tíz helyezettje között, három angolból, kettő fizikából. Minden évben kiemelkedő eredményeket értek el a radnótisok, hiszen okosak voltak. Valamint nagyon motiváltak, és jól érezték magukat az iskolában. Mint én is.

Bár az élet nagy szakmai kihívással, új lehetőségekkel „elcsábított” máshová, amit egyáltalán nem bántam meg, mégis mindig mérceként gondolok vissza a Radnótira.

A padból a katedrára

Farkas Mária: Negyvenhat éve koptatom...

Negyvenhat éve koptatom a Radnóti vörösmárvány lépcsőjét, ugyanis itt kezdtem az iskolás éveimet, és jelenleg is itt élem őket. A tudatomban csak ez az iskola létezik.

Akkor még, a hatvanas évek elején, reggelente az aulában gyülekeztünk Vörös bácsi, a pedellus felügyelete alatt, majd innen vonultunk az osztályokba. Emlékszem a díszterem régi formájára, kőburkolatára, zöld faldíszeire, a kistanárira, amely a földszinti folyosó elején volt. A tetőterasz használata nekem már nem adatott meg, ebben csak reménykedem. Milyen jó lenne ott kényelmes padokon üldögdélni vagy esetleg rajzórát tartani! Az épület iránti kötődésem további példái a bejárat előtti korlát, amely nekem is mászóka volt, amíg az anyukám megérkezett, a tanterem sora, amely annyi emlék helyszíne, az ebédlő, a szertárak. Kevés olyan zuga van ennek az intézménynek, ahol ne jártam volna, de azért adódnak újdonságok, főleg az utóbbi időkben. Majdnem abban a teremben tanítok, ahová alsósként jártam. Ezt mindig elmesélem a kisdíákoknak. Jó lenne tudni, hogy ez bennük milyen gondolatokat ébreszt. Simon igazgató úr zengő hangjáról is vannak emlékfoszlányaim, Dirí bácsi pedig egész diákságom alatt a legkedvesebb és legbölcsebb igazgatót jelentette nekem.

A diákéveim életre szóló élményei közül nekem is a táborozások a legkiemelkedőbbek. A titkos akciók, a romantikus programok kitalálását, szervezését nagyon élveztük a hetvenes évek elején. Volt köztük annyira titkos is, hogy csak három ifi és a csapatvezető tanárnő tudott róla (Ráróspusztán). Mi alkottuk a legendás első népesebb ificsapatot Lerner János és Novák Péter vezetésével. Külön ifitáborokat szerveztünk, ez azóta is hagyomány, ahogy az is, hogy a diákönkormányzat munkáját összefogó tanárok többsége radnóti diák volt.

Amikor az érettségi után elvégeztem a jobbfajta tanfolyamnak tűnő Tanítóképzőt, hazajöttem a Radnótiba. Nagyszerű érzés volt ott pálya-

kezdőnek lenni, ahol otthon éreztem magam: ismertem az iskola szokásait, az épületet, a tanárokat és a híres radnóti szellemet, azt a jó légkört, amelyben jó volt diáknak és tanítónak is lenni.

Pedagógus-példaképeim innen vezetnek ma is: Borbély Éva néni, aki nyolc évig az osztályfőnököm volt; Jobbágy Kati néni, akinek magyarórái ma is élnek bennem; Kiss Zsuzsa néni a fantasztikus szakmai igényességgel, kifogyhatatlan lelkesedésével; Bella néni, aki rajzolni tanított, s a tőle tanultakat adom tovább ma is; Páder Rózsika néni, a testnevelés nagy mestere.

Gyorsan elszálltak a tanítói pályám évei, már az első tanítványaim gyerekei is lassan az érettségi felé haladnak.

A pedagógusi pálya – egyszerűen szólva – arról szól, hogy minél többet adjunk át magunkból a ránk bízott növendékeinknek, ezeket ötvözzük az ő meglévő értékeikkel. Az itteni tanároktól én annyit kaptam, hogy még mindig tudok belőle meríteni. Legszebb szakmai élményeim akkor születnek, amikor hajdani tanárain bízzák rám az unokáikat, és megköszönik, hogy neveltem őket. Örülök, hogy nyolc évig taníthattam Rózsika néni és Balázs Kati néni unokáit, és mostanában naponta mosolyogva üdvözljük egymást Éva néni unokájával. Ha sokat kaptam, sokat tudok adni – ez a pedagógia alaptétele számomra.

A tudatomban nem is létezik más iskola, nincs összehasonlítási lehetőségem, csak mások tapasztalatait tudom meghallgatni arról, hogy milyen tantestületek léteznek, milyenek az igazán „nehéz” gyerekek. Ez utóbbit tekintve mi igazán nem panaszkodhatunk, mert nálunk a tanulók döntő többségével nincs probléma, szívesen tanulnak, és a szülők is mindent megtesznek csemetéik haladása érdekében.

Egyszerű összegzéssel: Jó volt itt kisiskolásnak lenni – hála Mező Erzsi néninek és Frittmann Magdi néninek –, élmény volt felsősként és gimnazistaként ide járni, és nagyon jó tanítóként itt dolgozni. Ez a vörös téglás épület az én szeretett iskolám, és a gyermekemé is az volt hat éven át.

Legyen még sokáig helyszíne a boldog diákéleteknek!

Törzsök Édua: Nem tudhatom...

„Csak bot és vászon” – ismételve magamban a jól ismert verssort, s bennem is hasonlóan vetődik fel az egyszerűnek tűnő bonyolult kérdés: csak széles folyosók és tágas aulák. Hát igen, néha ennyi, néha megfogalmazhatatlanul több és más számomra az iskola, a Radnóti.

Hol is kezdjem? Kezdhetném 1961-gyel, amikor beíratk az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola 1. osztályába, és édesapám szerint az első évnívótmon igazi iskolásként nagyon szépen álltam vigyázban a Him-

nusz alatt. Vagy 1973-mal, amikor a IV. D osztály érettségiző diákjaként a többi lányhoz hasonlóan margarétát tűztem a hajamba, és körbejártam az épületet kívül-belül, sírva-meghatódva a búcsúzás felmérhetetlen szomorúságától. De lehet, hogy 1980-nal érdemes kezdeni, mert az ekkor kezdődő néhány év – ha tetszik, intermezzo – adott távlatot, rálátást s végül igazi értelmezést annak, ami előtte volt, s annak is, ami majd 1985-től újramezdődött az életemben. Friss diplomával kerültem tanárként egy akkor jó nevű, budai gimnáziumba. A feladat eleinte nagyon nehéz volt, talán soha ennyit nem tanultam és nem izgultam, mint az első félévben. A munka csak fárasztó volt, de az iskolát megszokni reménytelennek tűnt. Ezekben az években igazi tartalommal telítődtek bennem azok a legendás emlékü széles folyosók, világos és tágas aulák, az épület, a Radnóti valamikori célszerű eleganciája. Itt nyomasztó volt a szűk és iskolázöldre mázolt folyosókon bolyongani és hiába keresni a tágas tereket. És bizony másképpen is bezárult a tér körülöttem. Sok értelmetlen formáság, sok-sok merev szabály és korlát, komor hangulatú, végeláthatatlanul hosszú értekezletek, szigorú tekintetű elvtársnők és elvtársak, ezekkel szembesültem már az első napokban. És ekkor kezdett a gyermekkori iskola tágas tere a szabadság szimbólumává nőni. Megértettem, hogy a hatvanas-hetvenes évek puha diktatúrájában a Radnóti-gimnázium oázisként működött, itt mindenki vállalhatta szüleit, gyökereit, hitét és formálódó önmagát. Legalábbis abban a közegben, amelyben én éltem, így volt. Különösen igaz ez a gimnáziumi négy évre, amikor Jobbágy Kati néni tanítványaként igazi értékekhez szoktunk. Vallottam erről már korábban is egy évkönyvben, és most is csak azt mondhatom, hogy bámulatos volt az a tökéletes tanári és nevelői magatartás, illetve példa, amellyel a jóra és igazra tanított bennünket. A kisgyerek, aki voltam, bennem él még – mondom magam is, mert tudom, hogy felnőttként is kísér ez a vágyott, célul kitűzött értékrend, és ma is az egykori falukutató diák segít eligazodni az emberek között. S aztán elérkeztem a sorsfordító dátumhoz. 1985 a visszatérés éve. Visszatérés volt-e igazán vagy nem, újabb megválaszolhatatlan kérdés, és talán nem csak azért, mert a visszatérés és a folyóba lépés egy és ugyanaz. Az iskolaépület akkor is szépnek, tágasnak tűnt, de amint megismertem néhány gyönyörűen felújított vagy újonnan épített iskolát, már másnak láttam az enyémet, a miénket. Ütött-kopott termek, toldozott-foldozott falak, megcsorbult lépcsők, kitörött ablakok. És az azóta sajnos egyre szembeötlőbb szegénység ma már a közérzetemre is kihat, sőt meggyőződésem szerint a diákokéra is. Hiszen nem gondolom, hogy a mieink rosszabbak másoknál, és mégis évről évre tapasztalom, hogy borzalmas méretekből zajlik a rombolás. Sajnos az emberi természet olyan, hogy a szépben és újban vigyázni tud mindenre, a csúnyában, kopottban könnyedén felszabadítja romboló hajlamát...

A szellemi szabadság örömét viszont maradéktalanul megtaláltam újra a Radnótiban, nincsenek fölösleges értekezések, mindenki végzi a maga dolgát, ráadásul nagy hivatástudattal. A budai gimnáziumban még a fiatal tanárok is menekültek a tanításon túli feladatoktól, itt meg szinte egymással versenyeznek a tanárok, ki tud több tábort szervezni, ki készíti fel alaposabban a diákjait a különböző versenyekre vagy a diákszínpadi előadásokra. És ami mindezt még nagyobb értékke növeli az utóbbi években, hogy ezt a megszállott munkát a falakon túl egy olyan világ veszi körül, amelyben csak a pénz, az érvényesülés, a folytonos előrelépés számít.

A sokféle feladat között egyre több formában szerveződik az is, ami az értékrendem és világképem szerint a legelső helyen áll. Ezt a munkát a „Kinyílik a világ” költői elnevezésű alapítvány fogja össze. A határon túl élő és sokszor kilátástalanul mostoha sorsú gyerekek anyanyelvéért folytatott küzdelmünk méltó utódja, sőt túlszárnyalója annak a falukutató mozgalomnak, amiben iskolás gyerekként részt vehettem. Nekem ez az a kincs, amelyet más közegben, ilyen formában és ilyen nagyszerű munkatársakkal, vagyis jó barátokkal nem találhatnék meg.

De sajnos van, amiben ez az iskola is megváltozott, szomorú tükörképévé vagy inkább lenyomatává vált a külső világnak. Az emberek egymás közötti kapcsolataiban – akár a diákok közösségében, akár a tanárok, a tanárjelöltek és a diákok között vagy a szülői ház és az iskola érintkezésében – sokszor megtapasztalom a másik ember megbecsülésének és tiszteletének a hiányát, a félelmet, a távolságtartást, a követelőzést, a személyiségi jogokkal való visszaélést. Reményeim szerint ebben a mikrovilágban még megállítható ez a folyamat, ahogy az megtörtént már korábban is, hiszen ezt a közösséget nagyon sok értékes személyiség alkotja, és a mi diákjaink többsége még az igazi értelmiségi létformát tűzte ki életcéllá.

De egyet biztosan érzek és tudok: az iskolát, így a Radnóti Miklós Gyakorlóiskolát is csak a hagyományok tisztelete és megőrzése mentheti át a túlsó partra.

Nyakas Tünde: Befogad és kitaszít *e* világ

Bár elmondhatom, hogy négyéves gimnáziumi tanulmányaim során nem hoztam szégyent iskolámra, megismerkedésem a Radnótival közel sem volt olyan zökkenőmentes. „Radnótisnak” lenni ugyanis egyeseknek azt jelentette az osztályunkban, hogy ők, az ősradnótisok (azok, akik már évek óta koptatták az iskola padjait) mondják meg, hogyan viselkedjen köreikben az az újonc, aki beteszi lábát az intézmény falai közé, és éppen abba az osztályba, ahová ők járnak. Szóval volt „miheztartás”.

Ugyanakkor már kezdettől friss szellemmel vethettem magam új tanulmányaimba. Szerettem tanulni, és már az első órán beleszerettem a francia nyelvbe, amit ma ugyanitt tanítok. Élveztük Pataki tanár úr óráit, akárcsak később Poros Andráséit, akinél egyetemi tanulmányaim vége felé a franciatanítást gyakoroltam, és akinek végül kollégája is lettem. Az ő személyisége, pedagógiai zsenije, az iskola közéletében játszott szerepe az iskoláról kialakított képem egyik meghatározó eleme. De ő már – sajnálatunkra – máshol folytatja munkáját.

Remek tanáraink voltak, és máig is rácsodálkozom arra, milyen élvezettel tanultam olyan tárgyakat, illetve témaköröket, amelyek később nem tartoztak fő vizsgálódási terepeim közé, például a biológiát, amit Réz Erzs, osztályfőnökünk tanított nekünk, vagy a szerves kémiát, aminek szépségeibe (idősebb) Balázs Kati néni avatott be bennünket. Legtöbb egykori tanárom emberi tartása, humora, tanári magatartása számomra ma is példaértékű.

Hogy mit jelent „radnótisnak” lenni? Attól tartok, ezt nem tudom szabatosan meghatározni, sőt ha érzelmileg, hangulatilag kell megragadnom, akkor sem jutok vele sokra. Viszonyulásom iskolámhoz ma ugyanolyan ellentmondásos, vagy ha jobban tetszik, kettős, mint az első pillanattól fogva. *Odi et amo!* Befogad és kitaszít e világ. Befogad, hiszen a kezdetektől fogva becsüli, elismeri munkámat diákként, tanárjelöltként és tanárként egyaránt. Segít abban, hogy előbbre jussak, támogat doktori tanulmányaimban, és tényleg mindenben, amiben csak lehetséges. Ami azonban mindig is taszított, s tanárként talán még inkább zavar, hogy túlságosan nagy. Merész hasonlattal egy megapoliszhoz hasonlítható, amelyből talán sosem alakul ki olyasmi, amit én közösségnek neveznék. Az egyéni ambíciók sokfélesége festi tarkára, s persze létezik együttműködés is, ám kevés energia marad egymás munkájának megismerésére és megbecsülésére. Ismereteink erről törvényszerűen felületesek maradnak, és soha nem mélyülhetnek el. Egyes munkaközösségeken belül a külső szemlélő számára bensőséges hangulat uralkodik, más munkaközösségekre a megosztottság a jellemző. Az iskola pedagógiai problémáiról talán csak panaszkodni tanultunk meg, a nyilvános fórumokon ezek föl sem vetődnek, a konkrét ügyek és problémák általános szemléletbeli háttérnek feltérképezése hosszú folyamat, de itt érdektelenséggel találtam magam szembe, valahányszor elindult volna valami ebbe az irányba. Természetesen nem mindenki részéről. Hanem általánosságban. Hiányzik a hiányosságaink mélyebb megértéséhez szükséges önvizsgálat, de legalábbis az erre való törekvés.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ne volna jó itt dolgozni. Alapvetően jó itt tanítani. S iskolánk legnagyobb értéke, hogy gyakorlóiskola. Diákként is nagy élmény több egyéniség közvetítésében megismer-

kedni egy-egy tantárggyal, másrészt az emberismeretet is elmélyíti. Tanárjelöltként jó visszajönni oda, ahol az embernek már van előtörténete, ahol már létezik a vezetőtanárral való együttműködés közös nyelve. A gyakorlóiskolára jellemző életforma értelme a tanár számára pedig az, hogy kikökönt az ösztönös, illetve a rutinból történő tanításból. Reflexió tárgyává teszi tanári cselekedeteinket. Bizonyos dolgokban megerősít, egyes dolgokban váltásra késztet. Tanári személyiségünk alakulásában tehát óriási jelentőséggel bír. Iskolánknak ezt a státuszát jó volna mindig megőrizni.

Gyakorlóiskolák vannak még, s hogy köztük a Radnóti milyen, erről talán olyan tanárok tudnának beszélni, akik más gyakorlóiskolákban is tanítottak, erről olyan tanárjelölteknek lehetnek elképzeléseik, akik más-hol is gyakoroltak. Én magam nem tudom más gimnáziummal összevetve szemlélni, elvégre gimnazista korom óta „radnótis” volnék... Ezért kritikám belső vívódás, s ha „radnótis” vagyok, akkor az egyben iskolánk belső vívódása, önnön kritikája is.

Bóhm Zsuzsa: Szeretettel gondolok a diákévekre

1977-től 1981-ig tanultam a Radnótiban. Nyolcadik után kerültem a gimnáziumba, akkor még mindenki valamelyik négy évre szóló fakultációra nyert felvételt.

A mi osztályunk, az A-sok egyik fele matekos, a másik fele (köztük én) magyar fakultációs volt. Osztályfőnökünk egy fiatal, határozott, kiváló biológia–kémia szakos pedagógus, Kropog Erzsébet lett. Mi nyitottuk eljövendő osztályainak sorát.

Összetartó, jó osztályközösség volt a mienk. Az első osztálytól a Radnótiba járók és az újak gyorsan megszokták egymást. Barátságok, szerelmek alakultak, klikkek nem nagyon terhelték a közösségi kapcsolatokat. Sok barátság megmaradt a mai napig, az én „igaz” barátnőim is egykori osztálytársaim.

Jó közösség mögött jó osztályfőnök áll. Hálás vagyok azért, hogy a miénk ilyen volt. Ismeretlen területeket nyitott meg előttünk. Bejártuk az országot. Az osztálykirándulások mellett minden nyáron heteket töltöttünk különböző falvakban szociológiai tárgyú kutatásokat végezve, közben buliztunk, sportoltunk, játszottunk.

Védett és támogatott minket. Engem például a pályaválasztásomban is. (A testnevelő tanárság már akkoriban is lenézett hivatás volt. „Csak a TF-re mész?”)

Amikor visszakerültem tanárként, nagy szeretettel fogadott mint kollégát. Most is mindig örülök, ha találkozunk Kropival a folyosón.

A magyart Zsuffa Zoltánné tanította. Egész életemre kihatott lenyűgöző személyisége, bölcsessége, humora. Régebben sokszor megjelent álomban, mióta nincs köztünk, álmaimban sem találkozom vele. A 25 éves érettségi bankettünkön még felolvasta egykori magyardolgozataink gyöngyszemeit. Több kedves tanárom ma kollégám: Petróczi Edit és Maucha Imre.

A testnevelést nekünk egy TF-es „kistanár”, Baranyi Mária tanította. Ügyessége, sokoldalúsága megragadott. A Radnótiban akkor még pezsgő sportélet folyt. Délutánonként edzések, hétvégén versenyek. Tornából lánycsapatunk országos eredményeket ért el. (A fiúk is aktívan versenyeztek különböző sportágakban.) A heti három testnevelésórán jólesően elfáradtunk, s még nem szégyelltük, ha piros arccal jelentünk meg a következő órán.

Számomra a Radnótiban eltöltött négy év sokat jelentett. Jó volt elfogadó, nyitott légkörben tanulni, s érezni az igényességre nevelést.

A TF elvégzése után megpályáztam a Radnótiban éppen megüresedő tanári állást. Az élet nagy rendező... Csanádiné Varga Katalin nyerte a pályázatot, aki később az iskola nagyon szeretett tanára lett. Szerencsémre néhány hétig én is dolgozhattam vele egy helyettesítés kapcsán. Tragikusán korai halála után, 2004 májusában kerültem vissza tanárként egykori iskolámba. Nehéz volt ilyen előzmények után elfogadtatni magam mind a gyerekekkel, mind a tanártársaimmal.

Két évtized után furcsa érzés ugyanoda indulni reggelente, mint gimnazista koromban. Eleinte az lepett meg a legjobban, hogy szinte semmi sem változott. Az alagsor a mi időnkben ugyanilyen lehangoló volt, az udvar, a folyosó is a régi.

Most már szülői szemmel is nézve (jó néhány iskolát ismerek belülről) kiábrándítóan, sokszor méltatlannak találom mindennapi munkahelyi környezetünket (például a fiútornaterem és széles környéke). Próbálok erről kollégákkal, gyerekekkel beszélni, tudom, nehéz ügy, de így tarthatatlan.

A testnevelés tantárgy helyzete sem könnyű nálunk. A körülmények, adottságok nem túl jók. Minden évfolyamon heti két óra, ebből 5. osztálytól felfelé egyszer jutunk be a nagy tornaterembe. Ha nincs terem, marad a liget. (Kutyapiszok-kerüléssel futás! Irány a talán üres pálya!) Minden második héten az udvar vagy a kisterem az alagsorban. Itt előtérbe helyezzük a kis kiterjedést igénylő gimnasztikai gyakorlatokat.

Öröm, hogy mégis akad a végzősök közt, aki testnevelésből érettségit szerez. Remélem, ez így is marad, és talán növeli a tárgy presztízsét. A sport a nevelés eszköze, a személyiség fejlesztésének rendkívül hatásos formája. A testkultúrának el kellene nyernie méltó helyét a kultúra területén. Egy elitgimnáziumban ez természetes kell hogy legyen.

Riasztó a gyógytestnevelésre utaltak száma iskolánkban. Igyekszem ennek kapcsán is folyamatosan értekezni a védőnővel, doktornővel.

Nekem is jólesik, ha osztályfőnökök érdeklődnek tanítványaik „tési-órai” munkája felől. Úgy gondolom, kisebb közösségi gondok rendezésében segíteni tudok, hiszen a személyiségjegyek, kapcsolati rendszerek erőteljesen megmutatkoznak a sportmozgások, játékok közben.

És amiért jó tesit tanítani a Radnótiban, az a tizenkét évfolyam, hogy az oviból érkező elsősök a szemem előtt nőnek fel ragyogó, érettségiző lányokká. Az én feladatom, hogy megszeressék a mozgást, a játékot, praktikusán használni tudják életük során a gyakorlatok gyógyító erejét; igényükké váljon a sport, s majd ők is ezeket az értékeket adják tovább.

Jó itt tanítani azért is, mert mindig történik valami, amiből energiát meríték egy időre. Megnézünk egy szép filmet, amit kedves kolléganőm vetít, és segít értelmezni; részt veszünk a Radnóti-nap előadásain, vagy a 7. D osztálytermében tanúi lehetünk a Krétakör előadásának.

Szeretem az okos gyerekeinket – köztük volt osztálytársaim lányait, fiait –, akik zenélnek, táncolnak, szavalnak, vagy tavasz táján színházi emberekké válnak.

Kívánom minden radnótisnak, hogy szeretettel tudjon visszagondolni diákéveire.

A padból a katedrára – forgácsok Kornai Júlia és Schiller Mariann beszélgetéséből

Sch. M.: Julcsi, én ugyan nem tanítóttalak, de azért elég fiatal korodtól ismertelek, nekem is furcsa volt, amikor egyik napról a másikra Kornai tanárnő lettél. Te hogyan élted meg?

K. J.: Hát elég hirtelen történt. Ötödéves koromban, amikor éppen biológiából voltam tanárjelölt, megkeresett Hegyi Erzszi, hogy a jövő héttől egy-két hónapig heti 15 matekórát kellene tartanom, mert Csatár Kati megbetegedett. A sok készülés mellett enni, aludni alig maradt időm. Furcsa volt a volt iskolámban tanítani, de nagyon jól éreztem magam a katedrán, élveztem a „tanárszerep”-et.

Te hogy kerültél vissza? Vagy el sem mentél – egyetem alatt is megmaradt a kapcsolatod az iskolával?

Sch. M.: Meg. Ifivezetőként jelen voltam; nyáron nagyon, év közben nyilván kevésbé. Az ifivezetés egyébként döntő befolyással volt a pályaválasztásomra. Azért néha bejártam az egyetemre is. És negyedéves voltam, amikor hirtelen egy hetedikos osztály magyartanár nélkül maradt volna néhány hónapra. Nem maradt. Ha azt számolom, hogy 6.-ban jöttem az

iskolába – hát ennek épp 35 éve... De te sem panaszkodhatsz: ahhoz képest, hogy milyen fiatal vagy, már-már *öreg* radnótisnak számítasz.

K. J.: 8 éves korom óta járok a Radnótiba, azóta pedig csak körülbelül négy évet „hagytam ki”, de én is visszajártam: vízitúrára, sítúrára. Néha úgy érzem, hogy „burok”-ban élek, keveset tudok a „való világ”-ról. Te is éreztél/érzel hasonlót?

Sch. M.: Elkerülhetetlenül. Néha meg-megpróbálok mást is látni, de nem könnyű. Dolgozom rajta.

A világban annyi minden történik; persze itt is, de azért ez mégiscsak egy kicsiny és – merjük kimondani – óvott, ahogy mondod: burokszelet. De a te diákkorod óta a világ nem változott akkorát, mint mondjuk az enyém óta. Más a Radnóti 2009-ben, mint 1999-ben?

K. J.: Szerintem a világ nagyot változott. Például amikor én érettségiztem, még nem volt internet... A Radnóti viszont nem változott sokat. Úgy képezem, hogy hasonló érzés lehet ma radnótis diáknak lenni, mint amilyen az én időmben volt. Vagy te másképp látod?

Sch. M.: Én azt látom, a Radnóti is nagyot változott azóta, hogy én ismerem. Nincs 4 osztályos gimnázium, megszűntek a négy évre szóló fakultációk, leköltözött az alagsorba a büfé, nincsen „mozgalmi élet”, de van számítésh. terem, vízitúra, felvételi, és még annyi minden mindkét oldalon. De leginkább izgatón más a köröttünk lévő világ (hol tetszik ez nekünk, hol nem), és ez – ha olykor némi késéssel is – az iskolában is nyomon követhető. A szorosan vett iskolai életből leginkább azt érzem, hogy nincsen olyan égető szükség az iskolára az utolsó óra után, mint az én időmben volt. Rengeteg lehetőség akad a falakon kívül is. Ez egyfelől jó és természetes, másfelől viszont nekem hiányzik egy kicsit az „otthon” jelleg. Persze tudom, hogy a szórakozóhelyeken is együtt van egy csomó radnótis állandóan.

K. J.: Kezdetől fogva mindkét szakodat tanítottad?

Sch. M.: Igen, és borzasztóan örülök, hogy nem kellett választanom például a felvételinél, vagyis kétszakos vagyok, ahogyan te is. Magamat inkább magyartanárnak tartom, ebből is lettem előbb vezetőtanár, mások is inkább így tekintenek rám, de fontos az angoltanítás. Amikor épp nincs, hiányzik. Más dolgokat mozgat meg bennem az egyik, mint a másik. A te két szakod is eléggé különbözőnek tűnik.

K. J.: A látszat nem csal. Bár a matematika és a természettudományok közel állnak egymáshoz, a gondolkodásmódjuk nagyon különböző. Hozzám közelebb áll a matematika logikus következtetésekre épülő, zárt, sokszor nagyon absztrakt világa, mint a természettudományok tapasztalatokra épülő, elméletekkel és kérdésekkel teli világa. Ráadásul matematikából sokkal magabiztosabb vagyok. Ez egyrészt azért van, mert a matektudásom sokkal megbízhatóbb. Biológiából könnyű megfogni egy olyan kérdéssel, hogy hány kölyköt ellik egy oroszlán, vagy milyen széles a

vándorsólyom szárnyfesztávolsága. És a gyerekek még ennél váratlanabban is tudnak kérdezni... Másrészt matematikaórán nagyobbban érzem a módszertani szabadságot. A biológiaóráim sokkal frontálisabbak, előadás-szerűbbek. Persze azért igyekszem változatosabbá tenni őket, de be kell vallanom, hogy ez nem mindig sikerül.

Sch. M.: Akkor is tanítanál, ha nem kerülhetél volna vissza? Mi volt előbb: a biológia és a matek, vagy a vágy, hogy taníts? Az itteni jelöltlét mit adott az elhatározáshoz?

K. J.: Kamaszkorom óta legnagyobb vágyam, hogy csináljak egy iskolát. Érdekes módon mégsem gondoltam, hogy tanár leszek. Persze ott volt a lehetőségek között. Elég komoly gondjaim voltak a pályaválasztással. Máig nagyon hálás vagyok apukámnak, hogy rábeszélte a TTK biológia–matematika szakára. Kezdetben úgy gondoltam, hogy biológus leszek, akinek jól jön majd a matektudása. De aztán kiderült, hogy nagyon élvezem a tanítást. Két évig párhuzamosan dolgoztam az egyetemen és az iskolában, így módomban nyílt a „kutatólét” és a „tanárlét” összehasonlítására. A két munka együtt eléggé leterhelt, nehéz volt egyszerre kétfelé figyelni. Mindig szívesebben foglalkoztam a tanítást érintő feladataimmal, így nagyon könnyű volt meghoznom azt a döntést, hogy inkább teljes állású tanár leszek.

Bár nehéz elképzelnem téged a Radnótin kívül (és a Radnótit is nehéz elképzelnem nélküled), mi lettél volna, ha nem radnóti tanár leszel?

Sch. M.: Fogalmam sincs. Már nincs. Rémlik, mintha lettek volna egyéb ötleteim is valaha, de már nem hiszem, hogy komolyak lehettek. Azért az is igaz, hogy néha elmentem egy picit máshová is dolgozni, tanulni, de mindig csak az iskola mellett, nem helyette. Mostanában is van tennivalóm a tanórákon kívül. Igaz, ma már minden valahogyan kapcsolatban áll a magyartanítással.

Az iskolacsinálás, amit említettél, engem is foglalkoztatott. A rendszerváltás előtt inkább csak izgalmas gondolatjáték lehetett, aztán meg már valahogy nem volt annyira vonzó lehetőség. Vagy csak gyáva és kényelmes lettem. Talán elég kihívás, munka, gond és öröm volt a meglévő iskola is. Maradjunk az örömnél. Te mire vagy a legbüszkébb mint radnóti tanár és mint radnóti diák?

K. J.: Ez nehéz kérdés. Diákként leginkább arra voltam büszke, hogy radnóti vagyok. Élénk társasági életet éltem, jóban voltam az osztály- és évfolyamtársaim nagy részével, de nálam idősebbekkel és fiatalabbakkal is. Nagyszerű érzés volt radnótiok társaságában lenni, jó volt közük tartozni. Az egyetemen nem éreztem ilyen jól magam, kevés hosszú távra szóló barátságot kötöttem. A legtöbb barátom és a férjem is radnóti volt.

Még nehezebb megmondanom, hogy tanárként mire vagyok büszke. Mindenféltre. Magamra, amikor jól sikerül egy óra vagy tábori program. A gyerekekkel való viszonyomra. A tanári hozzáállásomra. A tanítvány-

imra, amikor ügyesek, okosak, kreatívak, segítőkészek, nemcsak órán, de Ki mit tud?-on, táborban, bárhol. A kollégáim egy részére is büszke vagyok, és arra is, hogy mellettük és velük dolgozhatok.

És te?

Sch. M.: A diákkorom már annyira régen volt, hogy szinte történelem belőle minden. Büszke? Hogy magyar tagozatosként Bársony Vera – csodálatos és utánozhatatlan magyartanárom – látott bennem fantáziát, hogy eléggé jónak számítottam Csatár Katinál (na jó, csak a magamfajták között); hogy máig tartó úttörőprogramokat találtunk ki Molnár Katival, hogy az osztályom többször egymás után megnyerte a KÉK-et...

K. J.: Az mi?

Sch. M.: KISZ-életkupa. (Jó, föloldom a KISZ-t is: Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség. Szerintem benne van a törökönyvekben.) Ma viccesen hangzik, de volt ereje egy osztályok közti állandó vetélkedőnek. Akkor sem szerette mindenki persze, voltak is nagy viták körülötte, de emlékezetes mindenképp.

K. J.: És tanárként?

Sch. M.: Vannak fölmutatható versenyeredményeim, de azokra a tanítványaim legyenek büszkék, én örülök, ha segíthettem. A barátaim közt sok a volt tanítványom. Jóleső meglepéssel tölt el, hogy sok mindent én csináltam először.

K. J.: A nomád tábor?

Sch. M.: Azt épp nem. Én csak visszanomádosítottam egy időre. Igaz, ezt a nevet tőlem kapta. Mára – mondjuk így – jelentésváltozáson ment keresztül. De én vezettem először vándortábor kicsikkel, velem jöhettek kisgimnazisták először síelni, én voltam az első tanár(nő) vízitúrán a Tomcsányi-Gulyás-páron kívül, velem készített egy osztály először „igazi” születésnapot május 5-én (Radnóti Miklós születésnapján), én kísértem diákokat először Izraelbe.

K. J.: És a showhajtás?

Sch. M.: Azt örököltém. Gulyás Jánostól. De meglehetősen régen. Ideje továbbörökíteni, nem? Nincs véletlenül ötleted, hogy kinek is...?

Megyeri Andrea: Széljegyzetek egy korszakhoz

Faállványzat alatt nyílik a kapu, évekig azt hiszem, hogy az állvány dísznek van. Nekem tetszik.

Első nap hazafelé megtanulom a Lenin körúti villamosmegálló nevét, és hogy merre nyílik az ajtó. A Blahától a Margit hídig végig jobboldalt. A November 7. térnél két nevet kell megjegyezni, bosszantó.

Odafelé metróval járok, és a 44-es villamossal. A 67-es is jó.

Ha busszal megyek, legnehezebb a Thököly úti zebra. Lámpa nélkül. Ha nem száll le más a buszról, nem merek átmenni, amíg nem jön valaki.

A túloldalon óriásplakát, a Sport mozi műsorát hirdeti a havonta változó kép.

Szima néninek bemutatnak az első nap, másnap eldicsekszem neki, hogy csak félútig kísért a nagymamám. Ismeri a nagymamámat, aki itt tanított valaha. A többi tanár is emlékszik rá. Meg is keresem a tablót.

Hónapok óta járok ide, de még el tudok tévedni az iskolában. Tele van remek búvóhelyekkel, az énekterem egyenesen a világ vége, de a lépcsőn még magasabbra lehet menni, ott van állítólag a takarítósztár.

Az iskola úttörőcsapata Petőfi Sándorról van elnevezve, de a száma túl bonyolult, nem jegyzem meg. Minek, amikor lassan már nem is lesz rá szükség.

Aki az Abonyi felől jön, használhatja a hátsó kaput. Sokan így ússzák meg a késést.

Felújítják az Aranytölcser házát. Hú, de csicsás lett!

Csak a mozi előtt van telefonfülke, 3 perc 2 Ft. Néha muszáj használni, ha késve indulok haza. Táborból, távolsági híváshoz legalább 10 Ft kell, kétféle 10-es is van, az ezüst- meg az aranyszínű. Gyűjtöm az aranyszínűt, mert ritka, később meg az ezüstöt, mert már az a ritka. Petőfis papírtízestől is elteszem az utolsót.

Ha hiányzik a tanár, kivisznek minket a ligetbe. Lehet játszani a cölöp-várban.

A kicsik meg a hátsó udvaron játszanak. Jé, már nem mi vagyunk a kicsik!

A tornaöltözőben azon vitatkoznak, az SZDSZ vagy az MDF a jobb.

A büfében a sonkakrémes zsemle a legfinomabb. 7 Ft 30 f. Az iskolatej 3 Ft 10. Heti 35 Ft a zsebpénzem, abból háromszor is kijön mindkettő.

Szünetben nem szabad a teremben maradni, mióta egy osztálytársam felrobbantott egy kindertojást.

A lányok a New Kidsért rajonganak. A fiúk Batman-jelet firkálnak a padra.

Hétfőn a „fürdőszobában” van angolunk. Az FMK (Füst Milán-klub) mellett nyílik, világoskék csempé van a falon.

A gimiben negyvenketten vagyunk egy osztályban. Később már negyvennégyen. De nem baj, azokban az egymáshoz szerelt, döntött asztalapos padokban elférünk. Nálunk van a mat-fizes fakt, rengeteg a fiú, a bal oldali padsorban nem is ül lány, középen is csak mi ketten. Az 55-ös ajtaja folyton magától kinyílik, ilyenkor mindig megjegyezzük, hogy „a Radnóti szelleme”, ami huszadszor is remek poén.

A nagygimis osztályszínpadokon lehúzz minket a híres esztéta. Többször nem is veszünk benne részt.

Új tantárgyunk van, a számíttech. Megtanulunk belépni a Norton Commanderbe. Flopit hordunk magunkkal. Az unokatesóméknál gyakorolok, mert otthon nincs gépünk.

A fürdőszobának gúnyolt terem helyén újabban fénymásoló működik. Szünetben hatalmas sor áll előtte. Ha puskának kell, Ózon Ottó le is kicsinyíti.

Pár hónapig 45 perces a nagyszünet.

Egyszerre négy különböző negyedik évfolyam jár az iskolába. 4. o., IV. F és G, IV. H, IV. A, B, C, D. Tíz, tizennégy, tizenhat, tizennyolc évesek.

Az udvaron kék fóliás állvány takarja a tornatermek felőli falat. Valamit felújítanak.

A büfés Marika néni helyett új ember jön, Scatmannek becézzük, mert hasonlít a rapperre. Fel is írja egy osztálytársam a büfére, hogy „Scatman's World”.

Telefonálni már csak húszforintossal lehet, de jobb telefonkártyát venni. Néhány menő kölcsönkapja az osztálykirándulásra a szülei maroktelefonját. Kár, hogy 8 óra alatt lemerül. Szokatlan a szeptemberi kirándulás, eddig mindig az érettségi szünetben mentünk. Most meg reggelre jéggégé fagy a víz a kinti asztalon.

Németből felvételi-előkészítőre járok, a nulladik órában kezdődik. Hozzá vagyok szokva, mert korán vannak a táncpróbák is. A második emeleti aulában. Kevés a hely, de hát a KEK-en sem sok. Háromnegyed nyolc körül már jönnek a kicsik, és nagyon útban vannak. Palotást nem táncolok, csak keringőt meg osztálytáncot. A szalagavatón meglepetés: most először a tanárok is táncolnak. Réz Erzszi néni pedig bejelenti, hogy csak 72 nap van hátra az érettségiig. Ótejőég!

Akik a Műszakira mennek, 8 pontot is kaphatnak egy felsőfokúra. Én csak kettőt, úgyhogy nem is éri meg. Így is fölvesznek angol–német szakra.

Az egyetem jóformán a sulis mellett van az Ajtósin. Ebédnél néha találkozom radnótis tanárokkal az ottani menzán. Ha nincs órám, bemegyek a Radnótiba. Már nem vagyok diák, rá lehetne gyűjtani a tanári előtt, de nem merek. Aztán meg már nem szabad.

Édesanyám a Radnóti könyvtárban kezd dolgozni, néha meglátogatom őt meg Inci nénit. Még jó, hogy hivatkozhatom rá, mert a kapuügyeletések már nem ismernek meg.

Ha külön kérem, akkor a Radnótiba kerülhetek tanárjelöltnek. Hát külön kérem. Az első órám előtt nagyon félek, de aztán remekül sikerül. Ezek a gyerekek ismerősek. Radnótisok ők is. Lehet, hogy mégis tanár leszek? De csakis a Radnótiban.

A diákok felét már látásból ismerem. A Ráckertbe be sem lehet lépni anélkül, hogy szembe ne jönné egy-kettő. Az Oktogonnál is mindig összefutunk.

Már alig van órám az egyetemen. A suliba azért bejárok. A kapuügyeletesek újra megismernek. A volt vezetőtanárom megkérdezi, akarok-e tanítani. Akarok.

Ugyanazt az osztályt kapom, amelyikben a gyakorlaton is tanítottam. Aztán osztályfőnök-helyettesük is leszek. Nem mintha tudnám, mit csinál az osztályfőnök-helyettes, a mi időnkben ilyen még nem volt.

Egyre többször mondom, hogy „a mi időnkben”.

Én is elkezdek a könyvtárban dolgozni. Leérettségiznek a B-sek. Most egy másik osztálynál leszek főhá.

Decemberben szalagavató a Syma Csarnokban. Mobiltelefonok csipognak az órán. Réges-rég csupasz a kapu. Megáll a Cházár András utcánál a 173-as és az 5-ös busz. Szálloda épült a mozi helyén, kocsik állnak a hátsó udvaron, pendrive-ot hordunk magunkkal, megszűnt az FMK, nincs már Ráckert sem, az évfolyamokat mindenki átlátja, a felvételi rendszert kevésbé. Öt perccel rövidebb a nagyszünet, de ugyanúgy telik.

És emlékkönyvet írunk. Ötvenéves a Radnóti. Annak az ünnepe, ami nem változik benne.

Radnóti voltam

Öregdiákok az iskoláról

Rudas János: Emlékezés első iskolámra

Nem könnyű feladat több mint harminc évre úgy visszaemlékezni, hogy a felidézett eseményekről és személyekről reális, igaz képet adjunk. Én 1954-ben egy sikeres felvételi beszélgetés után kezdtem meg általános iskolai tanulmányaimat a XIV. kerületi Állami Tanítónőképzőben. A nyolc év alatt szerzett, és azóta is sok kötődést adó emlékek közül most elsősorban a tanáraink nevét szeretném felidézni.

Az alsó tagozat osztályaiban sorrendben Szacsвай Fehér Tiborné, Lajos Irén, Bódy Dezsőné és az akkor pályáját kezdő Frittmann Lászlóné tanított. Az igazán sok kedves emlékből talán külön érdemes kiemelni Szacsвай Sári néni több éven keresztül szombat délelőttönként tartott angolóráit.

Ebben az időszakban az iskola igazgatója az igen szigorú Simon József volt. Őt egy pár évig Illés Irén váltotta fel az általános iskolában. Májig emlékszem arra a hosszú beszélgetésre, amire az akkor ismét igazgató Simon József hívott, mert megtudta, hogy középiskolába a Kandó-technikumba felvételizek, és ő helyesebbnek tartotta volna, ha a gimnáziumot is itt végzem.

Pálinkás Lorándné volt az osztályfőnökünk a felső tagozatban. A vele kialakult igazán jó kapcsolatot talán az is mutatja, hogy még az egyetem elvégzése után is kapcsolatban maradtunk.

A többi tanár közül feltétlenül beszélnem kell Cseke Elemérről, aki a táborokban, különböző sportfoglalkozásokon igen sokat tett a jó közösség kialakításáért. Májig igen kedves emlék az a több szombaton és vasárnap végzett munka, amikor az iskola udvarán – az ő vezetésével – megépítettük a sportpályát, és egy nagy sikerű sportbemutatóval avattuk fel. Itt, a sportnál kell emlékeznem az énektanáromra, Égi Jenőre is, aki az iskola kézilabdacsapatát vezette, és elindította többéves sportpályafutásomat. Órora természetesen más is eszünkbe jut: a sikeres énekkari hangversenyek és kirándulások.

Kedves emlékeim kötődnek rajztanárunkhoz, Kercza Ferencnéhez is, aki hét évvel később a húgomat, majd több mint huszonhét év után gyermekeimet is tanította. Igen nagy szeretettel emlékszem még magyartanáromra, Weger Imrénére, aki nemcsak az irodalmat, de a nyelvtant is megszerettette velünk.

Családunk majd minden felnőtt tagja ebben az iskolában tanult vagy tanított. Szeretnénk, ha ez a hagyomány tovább folytatódna!
(1991)

Trencsényi Borbála: „Igen, ez volt az ifjúság”

(Ránki–Vas–Hubay: Egy szerelem három éjszakája)

Azért kerültem – 1957 őszén – ebbe az iskolába, mert közel volt a lakásunkhoz. Névtelen iskola volt, egyszerűen úgy emlegették – de nem is igen emlegették – az egy-két éve alakult iskolát, hogy Abonyi utcai gimnázium. Az első naptól kezdve azt mondták nekünk: „Ti fogjátok megteremteni az iskola hagyományait.”

Gyerekkori naplómat olvasgatva látom, hogy mikor az évnyitó beszédben elhangzott: a gimnázium névadója Radnóti Miklós lesz, a terem felmorajlott – hasonló dallammal, mint ahogy a beszéd elején a politikai frázisokat fogadta. Pár nappal később harmadikos barátnőmtől hallottam, hogy viták dúlnak a névadás körül („némelyek holmi várkisasszonyt akarnak inkább”), s csillogó szeme jelezte, hogy ebben a harcban talán majd nekem is részt kell vennem. Ez cseppet se volt ellenemre, nemcsak „harcos” hangulatom miatt, hanem mert Radnóti neve – a tehetséges, fiatalon elpusztított barát miatti fájdalommal – családjunkban gyakran hangzott el, s *Erőltetett menet* című verse (az egyetlen, amit akkor ismertem) több volt számomra, mint versélmény... Aztán valahogy, úgy emlékszem, nem volt „népszavazás” a névadóról, hanem egyszer csak evidenciává vált, hogy Radnóti-gimnázium leszünk. A készülődés a névadó ünnepségre iskolai életünk egyik vezérfonala lett. Nem tudom, mennyire volt ez alapélménye az egész diákseregnek, de számomra és barátaim, osztálytársaim számára, akik az irodalom és magyartanárunk, András Katalin bűvkörében éltünk, mindenképpen az volt.

Ritka dolog volt már akkoriban is, hogy egy jelkép annyira átitassa az iskolai életet, ahogyan Radnóti áthatotta. Humánus, antifasizmus, baloldaliság, békevágy, életszeretet (és persze szabadság, szerelem, barátság, hűség, harmónia, tisztaság, lelki tartás, bátorság, hazaszeretet és művészi igényesség) – ezek voltak azok az értékek, amelyeket a Radnóti-mítosz felkínált, s amelyek között oly sok volt a fiatalok számára eleve vonzó. Tanárként magam is jól tudom, milyen kivételes szerencséje egy (világi)

iskola tantestületének, ha értékek rendszerét, ráadásul egy emberi sorsban testet öltött értékrendet tud a diákok előtt felmutatni.

Valószínűnek tartom, hogy nem a névadó határozta meg a tantestület légkörét, hanem talán fordítva lehetett: éppen azért választották az iskola akkori tanárai Radnóti Miklóst névadóul, mert ez felelt meg a kérdésben meghatározó szavúak eszményeinek. S az is az egyes tanárokon múlhatott, hogy a Radnóti-életmű üzenetéből mit s milyen erővel közvetítettek. Hogy a költő verseit olvasva a részvéten, felháborodáson, szomorúságon kívül a versekből sugárzó életszeretet is meghatározó élményünkké vált, ebben – tudom – nagy szerepe volt a magyartanárunknak, aki Radnóti költészetében a „nézd a világ apró rezzenéseit” és a „pipacspirossal zendüljön a világ!” szölamára is érzékennyé tett bennünket az ő egyéniségéből áradó életöröm, érzékenység és szépség által, s akinek valóságos lénye a – mégoly emberi közelségben érzett – halott költőnél is nagyobb hatással volt kamaszlelkünkre. Az emberség, azt hiszem, az egész tantestület alaphangját jellemezte. De amit ma toleranciának, a különbözőség elfogadásának neveznek, akkoriban a mainál is kevésbé volt általános. Abban a (mainál nem kevésbé) érték-válsággal küszködő, egymásnak feszülő politikai nézeteket erősítő korban (miközben kamaszként magam is az „osztályharc” pátoszát éltem át) valami olyat kaptam a magyartanáromtól, amit igazában csak felnőttként tudtam értékelni: a politikai elfogulatlanságát, a mások hitének tiszteletét, nyitottságot az eltérő értékek iránt.

Sokunknak állt élete középpontjában az irodalom. Nemcsak filmszínészekbe voltak szerelmesek a lányok, hanem Jacques-ba, *A Thibault család* című regény hősébe is. Az irodalom valahogy eseményszámba ment azokban az években még: ha egy új irodalmi folyóirat tűnt fel a színen, vagy megjelent egy érdekes novella a *Nagyvilágban* – napokig téma volt. Emlékszem, hogy szégyelltem magam egy tájékozott osztálytársam előtt, amiért nem tudtam, mi az a Paszternak-ügy – ami persze nem csupán irodalmi kérdés volt...

S hogy nemcsak a magamfajta, eleve human érdeklődésű ember számára voltak az efféle kulturális történések fontosak, arra egy, úgy hiszem, 1960-as emlék villan fel: a matematikaórán Sugár György, a matematika-tanár az első padban ülő Barabás Adrienne fülébe súgta, hogy este a televízióban *Az ügynök halálát* közvetítik. Pár percen belül hozzám is eljutott a hír – s estére bekéredzkedtem a körzeti pártszervezet helyiségébe, mert ott már volt televízió...

Mi mindent is csináltunk „az irodalom jegyében”? Úgy emlékszem, 1957-ben az iskola irodalmi pályázatot hirdetett „Radnóti Miklós humanizmusa és harca a fasizmus ellen” címmel. A következő évben bármiről lehetett írni Radnótival kapcsolatosan – a jó dolgozatokból album ké-

szült –, talán megvan az iskola archívumában. 1959 májusában volt a névadó ünnepség. (A *Kortárs útlevelére* című verset mondtam, de csak később értettem meg, miért ragaszkodott Kati néni annyira ahhoz, hogy ezt a – közéleti magatartás lehetséges alternatíváit felvázoló – verset szavaljam.)

Az irodalomszakkör, önképzőkör, szavalóversenyek emléke bukkan fel emlékeimből, de talán még inkább a „100. magyaróra”-ké. Már év elején tudtuk, hogy a 100. magyarórát mi tartjuk, ha akarjuk. (Boldog idők, amikor kora tavasszal már a 100. óránál tartottunk, s még hány volt hátra!) Elsőben még kaptunk néhány ötletet, de a megvalósításban teljesen önállóak voltunk. (Emlékszem nagy „esztétikai” vitákra Weltz Marival, mely akörül forgott, hogy a *Pázmán lovag* című Arany-ballada dramatizált előadásán a viadalban megvert lovagot alakító Mari igazi fogakat köpjön-e ki, vagy megteszi a papírgalacsin is.) Másodikban fergeteges paródiaműsört készítettünk a tananyag műfajaira: volt virágének, lovagregény, kicsapott diák panasza; balladatradesztiánk kezdősorai az iskolaépület történetének „dokumentumai”: „Magas iskolánkat tatározni kezdték, / annak élit-ügyit semmibe se lették, / amit raktak reggel, az délbe’ leomlott...”

Harmadik osztályban komoly vállalkozásba kezdtünk. Valami olyat akartunk csinálni, ami kapcsolatban van Radnóti Miklóssal, de nem róla szól. Radnótihoz hasonló sorsú írók után kezdtünk kutatni. Azt már talán korábban tudtuk, hogy Szerb Antalt, Gelléri Andor Endrét, Bálint Györgyöt, Sárközi Györgyöt, Pap Károlyt, Fenyő Lászlót, Forgács Antalt a fasiszták ölték meg (Rejtő Jenőnek akkor még, azt hiszem, a nevét sem hallottuk), most a külföldiek felé fordult a figyelmünk. A prágai Julius Fučík, a bolgár Vapcarov, a tatár Musza Dzsálil (vajon miért éppen ő a szovjetek közül...?), a szerb vagy horvát (?) (akkor még nem tudtuk, hogy ez mennyire nem mindegy...) Kovačić művei szerepeltek a 100. magyarórán, és persze Federico García Lorca, akit – Radnótitól tudtuk – „szerezett Hispánia”. Az Abonyi utcában, pár percre az iskolától egy magyar mártír költő, Pásztor Béla özvegyére bukkantunk...

Mikor negyedikesek lettünk, s elfogott a vágy, hogy valamit hagyjunk magunk után, a harmadikban gyűjtött anyagot kibővítve elkészítettük a *Mártír írók albumát*. Szétszottuk egymás között az írókat és a színes kartonlapokat – García Lorca színe természetesen a zöld lett. („Zöld szeretlek, zöld, aranyzöld! / Zöld szelek és mélyzöld ágak...”) „Világméretű” vállalkozás volt: írtunk Prágába Fučíkovának s a többi író hozzátartozójának. Felkerestük András Lászlót, Lorca akkori fordítóját – mesélt a spanyol polgárháborúról. Vapcarov özvegyétől, Musza Dzsálil családjától szép válaszlevél érkezett. Mindent beragasztottunk az albumba. Ballagáskor adtuk át titokban készült „művünket”. (Egy nyári nagytakarításkor kalódhatott el...)

Az osztály egyik fele albumot csinált, a másik a ballagási felvonulásra készült: úgy döntöttünk, hogy „űrhajóban” ballagunk. A maskarás ballagások korszaka volt ez, és az űrkorszak kezdete. (Kevéssel azelőtt éltük át a csodát, hogy egy Gagarin nevű ember az űrbe repült, és persze fogalmunk se volt arról, hogy mi a célja és az ára egy ilyen űrrepülésnek.)

Már majdnem készen volt a háromlépcsős űrhajó, melyben az egész osztály kényelmesen elfért, mikor az iskolába megérkezett a mindennemű ballagási mókát tiltó minisztériumi körlevél. Osztályfőnökünkben, Székely Róbertnéban volt annyi kurázsizs, hogy jelezze, kár lenne abbahagyni az előkészületeket.

Igen. Ezek miatt a munkák miatt, meg a bennünket éltető emberi kapcsolatok miatt szerettem nagyon az iskolát. A közös munkának néha az volt a neve, hogy *osztály*, máskor *irodalomszakkör*, megint máskor *KISZ*. S ne működjön szelektíven az emlékezet: az iskolai KISZ-szervezet színeiben nemcsak irodalmi klubdelutánt és szavalóversenyt rendeztünk, hanem politikai nagygyűlésre mentünk, büszkén kezett fogtunk Marosánnal, egymást öltük a vitában, hogy forradalom-e, vagy ellenforradalom, találkoztunk szervertünk szovjet katonákkal, előadást hallgattunk a kommunizmusról.

A közös munka, a közösségért végzett munka ethoszában és örömeiben nőttem fel. Megdöbbenett, amikor – már felsőéves egyetemistaként – az iskola általam tisztelt KISZ-patronáló tanárával találkoztam a tanárnő efféle anyai jó tanácsokkal látott el: „Tudod, Bori, ha KISZ-munkát végzel, több esélyed van arra, hogy egyetem után Pesten helyezkedhess el.” Talán akkor éreztem először, hogy amikor azt hiszem, *egy* dologról beszélünk, *egészen másra* gondolunk. Különben is vidéken akartam tanítani.

(1991)

Ballagás 1961-ben: űrhajó a Dózsa György úton

Trencsényi László: Ezüstkör 1961–1965

1961 nem csak az én számomra volt mérföldkő. Gimnazista lettem. A Cházár András utcai kapu helyett ugyanannak a szép épületnek az Abonyi utcai bejárata lesz belépésem színhelye majd, gondoltam. Ehelyett szeptemberre leomlottak a válaszfalak, szabaddá váltak a titkos alagsori átjárók. Egyetlen iskola lett a korábbi nyolc iskolai esztendőm alatt annyiszor megváltozott nevű és rendeltetésű intézménykombinát.

A változások – utólag meggondolva – több lényegi ponton érintették a Radnótit. 12 évfolyamossá lett, pontosabban integrálta a Cházár András utcai bejáraton át lélegző általános iskolát: tanulóit összességében s – néhány érzékeny veszteséget leszámítva – tanárait is. (A Cházár András utcai általános iskola – emlékezetem szerint – jó iskola volt. Színvonalas oktatás, gazdag kulturális, sport-, mozgalmi élet tartozott hozzá. Jó kapcsolat volt a gyerekek és nevelőik között.) Ez az új csapat a most már összevont iskolában felerősítette a zuglóiság sajátosságait, iskola és iskola-körzet kapcsolatát szervezettebbé tette.

Másfelől pedig az egyetemhez tartozás, a gyakorlóiskolává válás gazdagodást, színesedést hozott. Néhány új, karakteres pedagógust és – legalább ennyire fontos – a tanárjelöltek egészen színes hadát. A belváros, a Pesti Barnabás utca, a „Nárcisz Tanszék” szellemi elitjét? Bizonyára azt is. De a tanárjelöltekkel nyilván valamiképp az ebben az időben mozgásban levő ország egésze köszönt be napról napra az osztálytermekbe.

Hogy mit jelentett ez a gazdagodás, színesedés? Beszédes jelképnek kínálkozik az, hogy a Radnótiban 1961-ben induló osztályunk – KISZ-alapszervezetünk – Dési Huber István nevét vette fel, festőművész sorstársát a mártír költőnek. (Életútjának dokumentumait ott tanulmányozhattuk az előtűnk végzett, mondhatni, alapító évfolyam búcsúajándékában, a *Mártír művészek emlékalbumában*.) Érdekes kérdés, hogy ebben a választásban mekkora szerepe volt a pártfogó III. osztály vezéralakjainak, Nagy Ilonkának, Verebelyi Kincsőnek, akik később elismert néprajztudósok lettek, s mekkora szerepe volt annak, hogy tanárjelöltjeit Kovács tanár úr rendre a magyar-néprajz szakosok közül válogatta, s együtt voltak ránk nagy hatással.

A Radnóti falai között ott munkáltak még a „hőskor” – vaskor? – majdnem aszkétikus törvényei. Az iskolai KISZ őrzárata – soraiban azokkal a ma is tiszteletre méltó személyiségekkel, akiket Dalos György örökített meg később kulcsregényeiben – reggelente szigorúan ellenőrizte az önként vállalt munkafegyelmet, hogy tudniillik „radnóti KISZ-es az iskolában nem ír házi feladatot”. A hagyományos őszi kirándulásokon zengett az erdő az alkalmi csasztuskáktól, győztes és bukott forradalmak dalaitól. De felcsendültek azok a népdalok is, amelyeket éppen a Dési Huberkiállítás megnyitóján tanultunk Török Erzsitől.

A radnótiak politizáló kedve nem csappant, vigyázó szemeiket elsősorban Moszkvára vetették. De ebben a figyelemben egyre inkább azok a hírek álltak, hogy a moszkvai sportcsarnokban, nagy városi tereken tízezrek hallgatnak verset, bizonyos Jevtusenko verseit. A mi iskolai ünnepélyünkön hasonló sikerrel ekkor a tűz-táncos Nyerges András olvasta fel verseit.

Olvadás az Abonyi utcában?

Bizonyára alkalmazható ez a kifejezés a hatvanas évek elejére. Kemény szavairól, vasszigoráról híres igazgatónkat is jobban elfogadtuk, amikor

színjátészó körben a szerepéről megfélekedezve dramaturgiai erőnyeit villantotta fel. A színjátészó kör egyébként emlékezetem szerint Mezei Éva belépésekor lendült fel, ő mint két diáklány szülője „külsősként” vállalt feladatot. Gyemjan Bednij versét követően (a *Fő utca* egyébként más versekkel meglepetéseket okozóan akkor jelent meg a *Nagyvilágban*, bizonyára újszerű volt, hogy egy forradalomnak humora is lehet) a *Szent-ivánéji álom* mesterember-jelenetét adtuk elő.

A filmklubot Bölcs István és lelkes leányrajongói lendítették fel (Székely Gabi később hivatásos filmkritikus lett).

Sokunkat foglalkoztatott a *Meredek Út*, az iskolaújság. Számomra az „operettvita” tán a legemlékezetesebb. A tizenöt évesek minden sznob szektásságával estem neki a *Csárdáskirálynő*nek, és – becsengetés után – hevesen vitatkoztam a folyosón Bársony Vera tanárnővel. Mára már hajlok arra, hogy neki volt igaza.

Az iskolai zenekar évenkénti bemutatójában a különös az volt, hogy a csellót, a hegedűt, a klarinétot tanáraink, Kovács Endre, Szathmáry Lajos, Égi Jenő szólaltatták meg. Telemann *Iskolamesterére* is emlékszem. Az énekkar pedig minden évben új Karai-művet szólaltatott meg. A Radnóti-dalfüzér mellett az *Estéli nótázásnak* volt igen nagy sikere. Ha jól emlékszem, a szerző szülői munkaközösségi felajánlásban bízta a kórusra a bemutatás jogát.

A műfordítók Szathmáry Lajos köré tömörültek. Az ő irodájába egyébként mindig jó volt belépni, itt ülőhellyel kínálták a diákot.

Ezenközben buzgón írtuk az országos tanulmányi verseny dolgozatait. Minden évre jutott előkelő helyezés.

Évről évre versenyeztünk a képzőművészeti kiállítások rendezésében. A Radnóti falai szolgáltak első kiállítóhelyül Faragó Józsefnek, Bojcsuk Ivánnak, a szerencsétlen sorsú, igen tehetséges Váczi Tamásnak, Kazovszkaja Lénának, a későbbi El Kazovszkijnak és másoknak.

A gimnazisták és általános iskolások együttélése is új színeket hozott. A pedagógia iránt érdeklődőknek tartós gyakorlóterepévé vált az úttörő-élet szorgalmi időben, s nyáron a táborokban is. Benedikt Mikivel találtuk ki a gyermeknapi bohóckodásokat. Emlékszem, Becker Ági néni a kémiaszertár valamennyi vegyszerét kipróbálta, hogy Ferdinánd bohócról – rólam – a szakszerűtlenül felkent arcpirosítót letakarítsa.

Ha már a kémia szóba került, védekeznem kell: talán mégsem egészen saját humán pályám okozta optikai csalódás az, hogy a humán kultúra virágoskertjének láttatom a hatvanas évek elejének Radnótiját a korszak jellemzőjeként. Mintha a politikai érdeklődés társadalomtudományos, ember-tudományos érdeklődéssé érlelődött volna. Pedig a természettudományos műhelyek is virágoztak ebben az időben. Székely Judit (Robi néni) világnézet-formáló, rendszerelvű természettudományos órái, Huszka Ila néni élet-

korát meghazudtoló demonstráló-kísérletező kedve mind hozzájárult ahhoz, hogy annyi orvos, biológus, vegyész vált belőlünk, hogy a matematikusai pályákról ne is beszéljek (Simonovits fivérek stb.)

A Dési Huber nevével jelzett közösség egyik fő megnyilvánulási formájává a pódiumműsor vált (miközben arra is jutott időnk, hogy vagy egy tucatnyian vasárnaponként a Csátárka úti gyermekotthonba járjunk „fiainkat”, választott pártfogoltjainkat látogatni). A Benedikt (vagy ahogy később ismertté vált: Benedek) Miklós Shakespeare-szonettjeiből rendezett sikeres előadást. Azután pedig a kortárs magyar líra legjavából szerkesztettünk irodalmi műsort, ahol fellépett az osztály minden tagja. Weörestől Áprilytól át Garaiig, Ladányiig ívelt a sor, Maróti Lajos *Gorgója* volt a sláger. (Én a költő iránti rajongást újabb érzelmekkel egyesítve Juhász Ferenc szép szerelmes versét, a *Tanya az Alföldönt* szavaltam.) Ezt a műsort elvittük a pesterzsébeti dolgozók gimnáziumába is.

A III. év nyarán született ötletéről nem is gondoltuk, hogy hagyományt teremtetünk. Csoóri *Tudósítás a toronyból* című szociográfiájának bővületében éltünk. No meg Móriczért rajongtunk. (Kovács tanár úr már évekkorábban beharangozta a *Gyalogolni jó* realistáját, Jókainál, Mikszáthnál mindig elmondta: „Majd Móricznál meglátjátok, az az igazi!”)

A nyarat különböző tájakon töltöttük. „Írja le ki-ki élményeit, tapasztalatait” – küldtük egymásnak a körlevelet. Makai Éva és Sztateva Athéna Dunaremetéről, Csátári Mariann Felsőcsatárról, Tallós Gábor a Kőbányai Gyógyszergyárról, jómagam Szigligetről készítettem szociográfiát – ezekre emlékszem. Az órák hosszát tartó felolvasóülés díszvendége Csoóri Sándor volt, aki készülő, ám csak igen sokára megjelenő könyvéről, az *Iszapeseőről* beszélt. Karácsonykor az egész osztály utazott Dunaremetére, műsort adni a fenyőfa körül. Makai Éva rokonságánál szálltunk meg, Asókának – volt vagy két méter magas – már csak gyermekágy jutott. Egy évre rá más osztályok csatlakoztak a „falukutató” mozgalomhoz, Köllő Márta tanárnő vezetésével. Márkus István szülői támogatásával aztán elindult a szakszerűen szervezett hegyközi expedíció.

A politika kerekai persze ezalatt is csörömpöltek az Abonyi utcai platánok alatt. Az ifjúsági szövetség országos szervezete stabilizálódott. 1964 őszén értekezletsorozattal készítette elő kongresszusát. Reprezentatív, már-már bizánci stílusú ülésezések voltak ezek. A Dési Huber-alapszervezet utolsó ténykedéseként ebbe a diadalittas barokkba trafált bele, amikor szabotálta a reprezentációs keretből biztosított szendvics és üdítő (tán már kóla?) elfogyasztását. Az országos – vagy fővárosi – KISZ nagy tekintélyű, emelkedő nagypolitikai csillagzatú képviselője szokatlan keménységgel támadta meg ezt az akciót. Egyenesen lekínálta, lemaoistázta az engedetlenségi mozgalmat. Ez a küldöttértekezleti botrány azután nagy viharokat kavart. Utólag tudtuk meg, hogy a fegyelmezetlenkedés

kivizsgálása megosztotta a tantestületet, véget vetett igazgatónk pedagóguspályájának, a „békeidők” tantestületének több prominens tagja elhagyta az iskolát.

Az érettségi ezek után gyerekjáték volt. Új korszak kezdődött számunkra, s a Radnóti számára is.

(1991)

Farkasné Gellért Julianna:

Ének tagozat – Világirodalom-szakkör

1964-ben kiváló énektanárom, Pertis Pálné javaslatára jelentkeztem a Radnóti-gimnázium ének-zene tagozatára. Ekkor került Lukács Sándor az igazgatói székbe, de ennek a jelentőségéről akkor természetesen mit sem tudtunk. Úgy hiszem, az első olyan osztály voltunk, akiknek felvételizni kellett. A természetes készségvizsgálaton kívül általános műveltségéből is vizsgált leendő osztályfőnökünk, Jobbágy Károlyné és énektanárunk, Pallos Béla. Az osztály zenei tudása nagyon vegyes volt; némelyek még kottát se tudtak olvasni, mások már az összhangzattanból is sokat tudtak. A mindennapos énekórák és a heti 2-3 kóruspróba lassan kiegyenlítette a különbségeket. Hol akkordfelismeréssel melegítettünk be, hol pedig gazdagon összevágott zenei anyagból Ki nyer ma?-ztunk.

Gyakran szerepeltünk a kórossal a Zeneakadémián, s néhányszor vidéken is. Harmadik osztályra pedig a zenekarunk is kinőtte a kísérő szerepet. Számomra mindig az olyan kórus-szereplés volt a legizgalmasabb, amelyen új műveket mutattunk be, és lelkes hallgatónk volt Kodály tanár úr. Voltak kifejezetten pénzgyűjtő szerepléseink is, ezek bevétele jelentősen segítette például a díszterem belső átalakítását.

Nálunk még nem létezett fakultáció, de igen sokféle szakkör közül válogathattunk. Az ének tagozatosoknak persze kötelező volt a kórus és a zenekar, de a többi osztályból folyamatos volt a toborzás. Tanítás előtt, a nulladik órában lehetett testtartás- és „osztályzatjavító” tornára járni. Voltak matematikai és nyelvi különórák, de ezekről nem sokat tudok. Nekem legnagyobb élményt Jobbágy Károlyné világirodalom-szakköre jelentette. Ezen a foglalkozásokon a legfrissebb írásokkal ismerkedtünk, egymás közt csereberéltük a *Nagyvilág*ot, az *ÉS*-t és Kati néni friss francia nyelvterületi összefoglalóit. Kézzel másoltuk a legkedvesebb novellákat. Színházba, mozi-
ba jártunk. Nálunk indította el Bölcs tanár úr a filmesztétikát mint tantárgyat. Bejutottunk olyan „szentélyekbe”, mint az Országos Széchenyi Könyvtár nemzeti múzeumi része. Megtanultuk a hangosfilmvetítő kezelésének titkait. Jártunk a rajzfilmgyárban. Negyedikben a honvédelmi ismeretek nevű „csodás” tantárgy helyett filozófiai alapismereteket tanultunk.

A tanítás bizony nagyrészt magasabb szintű volt, mint egy átlaggimnáziumban! Csak matematikából nem sikerült nálunk bevezetni a kísérleti tankönyvet, mert az első év végén 13-an buktak meg belőle... (1991)

Horányi Mariann: Diák voltam a Radnótiban

Nézem a szakadt tablóképet, bámulom a tanári kart, diáktársaim arcát és a felírást: ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Gimnázium IV. C. osztály, 1960–1964.

Lelki szemeim előtt megjelenik az iskola szögletes tömbje a tetőterasszal, ahonnan egyszer kormozott üvegeken át néztük a napfogyatkozást, a zajos énekterem, amely szűk bejáratával állandó lökdösődések helye volt, a fizika-előadó, ahol egy alkalommal a szelesen behúzott sötétítő függöny félig leszakadt, s Ila néniből a „most tessék, az egész pötyög!” méltatlankodás tört ki. A tornaterem Zizi néni sípszavára pattogó, csapzott leányhadával, az alagsor félhomályos folyosóival, politechnikai oktatásunk, reszelés, kalapálás. Retek bácsi dünnögésének színtere. Végül az osztályterem tűnik elő platánfaágaival árnyékolt ablakával.

Megjelennek osztálytársaim, akikkel együtt élveztük a magyarórákat; és sokukkal ugyancsak lapítottunk a fizika- és a matematikaórákon! Nem hiszem, hogy jó közösségünk lett volna, de a közös „balsors” a feleltetések és dolgozatírások miatt, no meg a folyosói vad viháncolások és egy-egy kitűnően megtartott óra utáni élénk eszmecsere néha megteremtette az összhangot. Sokszor az egész világ fájdalmát viseltük a megoldatlan politikai, társadalmi kérdések miatt, ám ez gyorsan változott mohósággá, hogy Nováky Erzsí hibátlan matekleckéjét még időben lemásoljuk.

Egyszer vidáman énekeltünk a kórusban, meggyőződve saját ellenállhatatlanságunkról, majd jött a hideg zuhany, hogy tudniillik az egész előadás hamis, harsány és pocsék. Máskor unatkoztunk, ásítoztunk, bambán bámultunk kifelé az ablakon, aztán jöttek a tanárjelöltek... És kezdődtek a vég nélküli izgalomok; melyikük hogyan tanít, milyen ruhát viselnek, mivel teszik színeesebbé az órákat, melyikükön akad meg a szemünk? Feltűnt az iskolában Korga György festőművész, Keres Emil, Takács Marika és Albert Flórián is... Aztán folytatódtak az egyhangú biflázások.

A tanárok élet-halál urai maradtak, ahogy kezükben a hatalmat jelentő naplóval megjelentek az órák kezdetén. Jött a nagy görnyedezés egymás mögött, minél kisebb helyet elfoglalni, észrevétlenül felszívódni. Hogy a tárgyaknak más szerepük is lehet, mint tartós zaklatás az életünkben? Ez csak keveseknek adatott meg. Én nem tartoztam közéjük. Mi többiek csak számígtattuk, mikor kerülünk sorra a felelésben, hogyan ússzuk meg.

Néha igazán „égtünk”, amikor egy-egy kirívóan sületlen matematika-felelés során – az egyébként közkedvelt – Kólya tanár úr lemondóan legyintve mondta: „Na, menjen szépen a helyére!” Éreztük, hogy valami nem stimmel, de el sem tudtuk képzelni, hogy esetleg a buzgóság hiányzik, nem értettük a matekot, és kész. Hogy az érettségire – mert összekaptuk magunkat – három hét alatt egész tűrhetően megértettük a négy év anyagát, az már más kérdés.

Eddig, gondolom, szinte minden iskolában hasonló a helyzet. Mitől volt a Radnóti mégis más?

Attól, hogy ott tanított angolt Walkó tanárnő, akinek az óráin a szokásos idétlenkedés is abbamaradt, muszáj volt figyelni, nemcsak az érdekes olvasmányokra, de a tanárnő személyére is, ahogy a nyelvet tolmácsolta. Ő nem közönséges nebulókat tanított, hanem valóságos hölgyeket, ettől rögtön kihúztuk magunkat.

Ott tanított fizikát Ila néni, akinek a tárgya ugyan nem tartozott a legnépszerűbbek közé, de az ő őszinte odaadása a fizika iránt nagy-nagy tiszteletet ébresztett bennünk. Aztán a művészettörténetet tanító Mezei tanár úr óráit is lelkesedéssel vártuk, aki a kezdeti locsogást „megvárom, míg az osztály leülepszik”-kel állította le, és valóban kívárta a csendet, majd következett a székesegyházak hajóinak részletes ismertetése. Még a fránya oroszot sem tudtuk utálni, mikor olyan szeretetre méltó tanárnő tanította, mint Marika néni.

És ott tanított magyar nyelvet Jobbágy Károlyné, osztályfőnökünk. Ha Fábián Zsuzsival, volt osztálytársammal telefonon beszélek, és azt mondja: „Tegnap beszéltem Katával” – akkor sohasem a Katalin nevű ismerőseim egyikére gondolok, hanem teljesen egyértelmű a dolog... Az a bizonyos Kati néni, aki sorra belopta szívünkbe a költőket, Radnóti Miklóssal az élen. Aki a verselemzések kimerítő kiképzései mellett megláttatta velünk a lírai és prózai művek szépségét, a forma és a tartalom összhangját, a mindent átható lélek jelenlétét, a költők és írók emberségét. Ezeken az órákon éltünk igazán, hol szájtáti figyelemmel hallgatva, hol elzárhatatlan csapként árasztva véleményünk bő forrását. A tanárnő a diákléleknek is kitűnő ismerője volt, nem volt szükségünk semmiféle huncutkodásra.

Pallos tanár úr éneket tanított, kórust vezetett, és nem akárhogyan. Szigorúsága mellett megszerettette a magyar népzenet, éneklést. Nagyon jó összhangban volt a technikai tudás elsajátíttatása a zeneművek belső szépségeinek feltárásával. Nagyon komolyan vette a felkészülést, a kottaolvasást, a hangképzést, a tisztaságot, a kívülről tudást és a fegyelmezettséget. Akkoriban három kórusnak is tagja voltam, de az sem volt elég, mert a próbákról hazafelé menet Mérő Julival (gyönyörű alt hangja volt!), Németh Pálmával még háromszólamú dalokat énekel-

tünk, annyira beleszerelmesedtünk a zenébe. Ma is tart ez a szerelem, de már csak egy kórus szintjén.

Megmaradt az olvasás szeretete is: hol kényelmes ülőalkalmatosságon, hol zsúfolt villamoson, metrón, hol főzőkanál mellett, lopva olvasok.

Az iskolából ugyan már régen kiballagtam, megettem a tarisznyából a pogácsát, s elköltöttem a benne levő húszfillérest is, de valamit örökre megtartottam: tanárain és néhány diáktársam emberségét. A szomjúságot a tudásra, a szépre és a jóra.

Köszönöm Neked, egykori iskolám!
(1991)

Márton László: Amit láttál, amit hallottál*

(részletek)

Kezdem azzal, hogy amikor tizenöt évesek voltunk, a testnevelésórák alatt Bazsinka rendszerint ott ült az öltözőben, és olvasott. Vékonydongájú, vastag szemüvegű, szeplős fiú volt, aki nem is annyira gyűlöletet, mint inkább mélységes megvetést érzett mindazzal szemben, ami összefüggésben állt a sporttal, a testneveléssel, a fegyelmező célzatú gyakorlatokkal. Másfelől az a testnevelő tanár – egy piros arcú, tagbaszakadt, kopasz férfi –, akivel az általános iskola felső tagozatában összehozta őt a balsors, valósággal vadászott a puhányokra, a semmittevőkre és – ahogy mondogatta – a „pihent agyúakra”.

Bazsinka pedig világéletében ilyen volt: semmittevő, puhány és pihent agyú.

Nem érzem feladatombnak, hogy beszámoljak róla, miként keserítette meg a piros arcú, kopasz tornatanár a tizenkét-tizenhárom éves Bazsinka életét. Hiszen mi már tizenöt évesek voltunk, magunk mögött hagytuk a megalázó és szégyenletes gyermekkort, mi már gimnáziumba jártunk! A gimnázium egy tágas, vöröstéglás épület volt a század harmincas éveiből; mondogatták róla, hogy „mindig is liberális szellemiségű hely volt”. Jóval később, már felnőttként hallottam, hogy néhány évvel az épület felavatása után „Petőfi-razziák” zajlottak a magyarórákon: volt egy tanár, aki rajtaütésszerűen ellenőrizte Petőfi költészetének ismeretét. Mondott nyolc-tíz verssort, a tanulóknak pedig tudniuk kellett, mely versekből valók ezek. Aztán verscímeteket mondott, a tanulóknak pedig idézniük kellett az említett versből.

Aligha kell emlékeztetnem az olvasót, hogy a „Petőfi-razziák” idején kint az utcán is razziák zajlottak, melyeket nem lehetett megúszni Petőfi-

* Márton László: *Amit láttál, amit hallottál*. Pécs, Jelenkor Kiadó, 2008.

vel. Egy reggel a tanár, máskülönben a pontosság mintaképe, nem jelent meg az iskolában, tudniillik olyan villamosra szállt fel, melyen egy megállóval később razzia kezdődött, és a hatósági szakközegek nem találták rendben a papírjait.

A gimnáziumban, mely mindig is liberális szellemiségű hely volt, egy szakállas fiatalember volt a testnevelő tanár. Nemrég szerezte meg a diplomáját a főiskolán, és hosszú görög neve volt, mint az Iliász hőseinek. Ellentétben a piros arcú kopasszal, akinek óráin a büntetőzászlóaljak és haláltáborok hangulata uralkodott, ő megpróbálta komolyan venni a nevelést, a test nevelését. Elmagyarázta, hogy a hasizomzat könnyen és gyorsan megerősíthető, viszont folyamatos edzés, karbantartás nélkül csakhamar el is ernyed. Ezzel szemben a hátizmok végleges formáját csak lassú, szívós munkával lehet kialakítani, de az, ha már megvan, tartós marad. És hogy ő ennek megfelelően tervezi a gyakorlatokat is meg a csapatjátékot is.

Csakhogy Bazsinka undorodott az izmoktól, főleg saját csenevész izmaitól, és nem hagyta magát nevelni. Arra a kérdésre, hogy mit szeretne inkább, futballozni-e vagy kosárlabdázni, ő azt felelte, hogy leginkább olvasni szeretne. Attól fogva békén hagyták, és ő testnevelésórák alatt az öltözőben olvasott, legtöbbször vastag és komoly könyveket.

Egyébként nem is a szintiszta igazat mondta, ugyanis nem olvasni, hanem írni szeretett volna leginkább. Nem titkolta, sőt büszkén hangoztatta, hogy otthon, szabadidejének minden percében egy regényen dolgozik, mely a személyiség önfelszámolásáról, a jellemvonások önmegsemmisítéséről fog szólni; de részleteket nem árult el. Az iskolában pedig novellákat írt. Főleg orosz- és fizikaórán írt novellákat, mert – mint mondotta – az egyik tanárnő turbékolása és a másik tanárnő egyhangú hadarása éppoly inspirálóan hat rá, mintha a dodonai tölgyek susogását hallaná, vagy mintha rothadt almát szagolgatna, ahogy Friedrich Schiller. Írt azonban jó néhány novellát osztályfőnöki órán is, a honvédelmi oktatásról nem is beszélve.

A novellákat aztán hazavitte, édesanyja csehszlovák gyártmányú táskairógépén letisztázta, majd másnap kirakta őket az osztályfaliújságra, melynek egyetlen szerzője és szerkesztője volt.

Itt mondom el – már hamarabb is elmondhattam volna –, hogy a vörös téglás gimnázium az idő tájt a budapesti egyetem gyakorlóiskolájaként működött. Ez azt jelenti, hogy évente kétszer, ősszel és tavasszal jöttek a végzős tanárjelöltek. Egy-két hétig csendesen ültek a hátsó padokban, aztán előbb-utóbb kiálltak az osztály elé, bemutatkoztak, és igyekeztek úgy viselkedni, mint egy igazi felnőtt tanár.

Mindezt azért bocsátottam előre, mert az egyik oroszórán a tanárjelölt, egy göndör hajú, magas, sovány öregdiák észrevette, hogy Bazsinka nem

az eszközhatározó eset többes számával, hanem valami mással van elfoglalva. Sziklai Péter Pálnak hívták. Megkérdezte Bazsinkát, hogy mit művel, Bazsinka pedig azt felelte, hogy irodalmi tevékenységet folytat, konkrétan novellát ír. Mi pedig a tapasztalt szemtanúk enyhén csúfondáros érdeklődésével figyeltük, hogy most mi lesz.

Különböző tanárok – vérmérsékletüktől és kedélyállapotuktól függően – különbözőképpen reagáltak Bazsinka irodalmi tevékenységére, ha az történetesen egybeesett az általuk tartott órával.

Spengler Judit kémiatanárnő cafatokra tépte a készülő írásművet, és sírva fakadt.

Czóbel Mária biológia-tanárnő ráborította az irodalmi tevékenységre a szemetesvödröt, és az óra hátralevő részében kétszer-háromszor is kihívta Bazsinkát felelni.

Somlai Balázs földrajztanár, aki hirtelen haragú ember volt, és emiatt sokszor hozta magát kínos helyzetbe, általában elhallgatott, elvörösödve figyelte Bazsinkát, aki ügyet sem vetve rá folytatta az irodalmi tevékenységet; majd egyszerre csak teljes erővel odavágott Bazsinkához egy krétát, vagy ha kréta nem volt a keze ügyében, akkor egy jókora csörömpölő kulcsosomót. Ez bizony veszélyes volt, mert Somlai Balázs nem mindig célzott pontosan.

Nagy József történelemtanár odaállt Bazsinka háta mögé, és beleolvastott az irodalmi tevékenységbe, majd egy vastag, fekete filctollal keresztülhúzta a legfelső lapot, és kétértelműen mosolyogva kijelentette, hogy Magyarországon nincs cenzúra, de éberség, az van.

Kíváncsian vártuk tehát, milyen attrakcióval fog előrukkolni Sziklai Péter Pál. Ő azonban attrakció helyett először is megkérdezte, hogy: vajon lehet-e novellaírás közben oroszul tanulni? Ugye, nem lehet. No és lehet-e orosztanulás közben novellát írni? Nem lehet? Dehogynem!

Novellát írni mindig lehet!

Így tehát Sziklai Péter Pál azt mondta Bazsinkának, hogy írja tovább a novellát, és ha elkészül, mutassa meg neki.

Ebből is látszik, hogy nagyvonalú ember volt, akiből nem hiányzott némi bölcsesség. Biztosra veszem, hogy kiváló tanár lett volna belőle. Ő azonban...

A novella elkészült, Bazsinka megmutatta Sziklainak. Később megmutatta neki a többit is. Tanítás után, ha Sziklai ráért, márpedig többnyire ráért, beültek a Mini presszóba, és ott órákig beszélgettek irodalomról, valamint a világ egyéb dolgairól. Sziklai tudomására hozta Bazsinkának, hogy a nők egyáltalán nem veszik rossz néven, ha egy vadidegen pasas megfogja az utcán a feneküket. Bazsinka híven követte mestere útmutatását, és megfogta egy nő fenekét; mindjárt kapott is egy akkora pofont, hogy leröpült a szemüvege. Attól kezdve inkább csak irodalomról beszélgettek.

Már nem emlékszem pontosan Bazsinka serdülőkori novelláira. Legtöbbjüket csak egyszer olvastam, vagy egyszer sem. Úgy rémlik, mintha szorongásos fantáziáitól próbált volna megszabadulni bennük, általuk. Az egyik novellában utca hosszúságú óriáskígyók csúsznak be a városba, és összeropantják a házakat. Egy másikban – ha nem tévedek – több helyütt kilyukad a földkéreg, és a létező dolgok behullanak a semmibe. Egy harmadik pedig arról szólt, hogy a hullaházban kártyáznak a holttestek, és elnyerik a kórboncnok összes pénzét, sőt végül még a nyelvét is kinyerik a szájából.

Ezek az írásművek mélységesen megbotránkoztatták az alkalmi olvasókat. Az egyik novella, melyben Atlasz, a titán hirtelen gerjedelmében lekapja válláról a földgolyót, és felszúrja hatalmas f...ára, kis híján az osztályfaliújság betiltását vonta maga után. Mások azt mondták, hogy Bazsínkának beteg a lelke, és hogy pszichológushoz kellene vinni. Megint mások azt mondták, hogy: „azért a modernségnek is van határa”, vagy pedig egyszerűen csak azt, hogy: pfuj.

Bazsinka számára mindez többet ért, mint ha megdicsérték volna. Megerősítette őt abban a hitében, hogy jó úton jár, és hogy még inkább a valóságos vagy képzelt olvasók meghökkentésére, megzavarására, megrémítésére kell törekednie. Nem dicséretre vágyott; hatást akart kelteni.

Csakhogy Sziklaira jóformán semmiféle hatást nem gyakoroltak Bazsinka novellái. Ásítózva olvasta a költői képekkel és trágár kifejezésekkel zsúfolt rémlátomásokat. Mondta, hogy érződik bennük az erőlködés, illetve csak az érződik. A huszonöt éves férfi tudomására hozta a tizenöt éves fiúnak, hogy az olvasók egyáltalán nem veszik rossz néven, ha egy kezdő író hatásvadászat helyett hitelességre törekszik.

Ebből is látszik, hogy kiváló kritikus vagy szerkesztő lett volna belőle. Ő azonban... De nem. Sajnálom. Egy kicsit később mondom el azt a rettentő keveset, amit Sziklai Péter Pálról tudok.

Azt mondta: az írói bátorságot nem az jelenti, ha az ember leszedi Atlasz válláról a földgolyót, vagy ha meghirdeti a sivatagi ugróegerek hupikék frontátvonulását. De nem ám! Hanem az, ha az ember használja a szemét és a fülét.

Légy szíves, mókuskám – egy ideje már csak így szólította Bazsínkát: „mókuskám” –, mostantól arról és csak arról írd, amit a saját szemeddel láttál, a saját füleddel hallottál! És úgy írd meg, pontosan úgy, ahogyan láttad vagy hallottad, attól ne térj el se jobbra, se balra!

Tudniillik egy írónak mindenekelőtt pontosnak kell lennie, mert a pontosság azonos a hitelességgel!

Ebből is látszik, hogy Sziklai Péter Pál kiváló esztéta lehetett volna. Ő azonban... Hagyjuk! A lényeg az, hogy Bazsinka híven követte mestere útmutatását, és attól kezdve a köznapi valóságot igyekezett egészében is, részleteiben is megragadni.

De hát milyenek mutatkozott a hetvenes évek első felében a valóság – azaz, korabeli kifejezéssel élve, „a hétköznapiak forradalmisága” – egy gimnazista szemével nézve? Milyen volt?

Valljuk meg őszintén és egyetlen szóval: unalmas.

Így bizony Bazsinka újabb novellái is, ennek megfelelően, kissé unalmasra sikeredtek. Megszűntek a felelőtlen képzelgések, kialudtak a lobogó lidércnyomások. Helyükre lépett – mondjuk – egy őszi falevélsoprés vagy téli hólapátolás háromoldalas, aprólékos leírása. Egy veszekedés az italbolt előtt. Jelenetek villamoson, buszon, metróban. És főleg: iskolai életképek, minden mennyiségben. Hiszen a szerencsétlen Bazsinka abban a tágas, vöröstéglás épületben vesztegette ideje legjava részét, ahol három évtizeddel korábban a „Petőfi-razziák” szem- és fültanúja lehetett volna, rossznak mondható túlélési esélyekkel, már ami a kint zajló valódi razziákat illeti.

Meszerics Tamás: Igazodási kényszer nélkül

Sokáig nem tudtam eldönteni, hogy a rendszer általános slampossága volt az ok, vagy tényleg ennyire átjárta az intézményt az engedékenység szelleme. Ahogy öregszen (és többet tudok a nyolcvanas évek első feléről), inkább az utóbbi felé hajlok.

1979 kora ősze volt, levelek közt villódzó délutáni napfény; meleg sárgák, puha vörösesbarnák. Álltam a földszint 22-es terem nyitott ablakánál. Nyugalom, légyzümmögés, giccsbe hajló idill. Friss, alig egy hónapos gólya voltam, a teremben éppen tanítás utáni ideológiai oktatás folyt, egy negyedikes KISZ-tag „Kilián-kört” tartott az osztály egyik felének (fiatalabbak próbálják meg kikeresni valamelyik kézikönyvből, valószínűleg „a Kádár-rendszer ifjúságpolitikai bornírtságai” címszó alatt található). Egyébként nagyon szép lány volt, irigykedtek is a másik csoportba osztott fiúk. Tehát álltam az ablaknál, és békésen dohányoztam. Néhány perccel korábban ugyanis az alig tizenöt évesek pofátlanságával megkérdeztem a lányt, zavarná-e, ha rágyújtanék. Kis töprengés után azt mondta, nem. Talán azért, mert átlátta a kérdésbe bújtatott presztízsromboló csapdát, talán mert maga is dohányos volt. Aztán kinyílt az ajtó, és belépett rajta újdonsült osztályfőnökünk. Kipöcköltem a cigit, kétségbeesetten próbáltam lenyelni a füstöt, de félreérthetetlenül lengedezett körülöttem az egri Symphonia orrfacsaró illata. A tanárnő félrebillent fejjel nézett egy darabig, aztán mondott valami teljesen érdektelent, és kiment. Nem tudom, egyáltalán tudta-e, minek volt tanúja, de nem ez a fontos. Nem is a szabályszegés maga (ennyi idő távlatából nem tűnik olyan jelentősnek), hanem a viszonylagos könnyedség, amivel a felügyeletünkre és politikai érlelésünkre kirendelt idősebb diák átlépett a szabályon.

Nem szeretnék partizánmítoszt érlelni. Nem tudom, valójában miféle büntetés fenyegetett volna. Azt viszont akkor is elég pontosan tudtam, hogy a lakótelepi iskolában, ahonnan érkeztem, ezért legalábbis igazgatói intő járt. „Politikai” szövegekörnyezetben a házirend is politikai jelentőséget kapott. Nyolcadikban két osztályfőnöki intőt is begyűjtöttem, mert az úttörő-csapatgyűlésen állítólag beszélgettem a Himnusz alatt, illetve „cinikus magatartással” romboltam az úttörővezető pajtások és a mozgalom tekintélyét. (Egyébként mindkét ügyben lényegében ártatlan voltam, nem tarthatok igényt az „antikommunista ellenálló” címre.) Pár hónap alatt aztán világossá vált számomra, hogy az új helyen felül kell vizsgálnom az iskoláról mint intézményről alkotott korábbi elképzeléseimet. A Radnótiban nem volt központi elv a diákokat egyneműsítő folytonos, éber fegyelmezés. Így aztán a szimbolikus, ellenkultúrás kamaszlázadás is sokat veszített vonzerejéből. Ne kerteljünk, liberális iskola volt. A szó eredeti értelmében.

Onnan tudom, hogy jó hely volt, mert sokat kaptam itt, pedig a fakultációs tárgyak oktatói és két „közismereti” tárgyat tanító szikrázó tanáregyéniség kivételével a mi osztályunk – hogy is mondjam – nem dúskált briliáns pedagógusokban. Ha nem csak tanárzsenik veszik körül az embert, jobban látszik az intézményi hatás. Tíz évvel az érettségi után újra kellett tanulnom a fél középiskolás matematikát, mert szerettem volna átlátni egy formális társadalomtudományi elméletet. Ami azt jelenti, hogy matematikai felkészültségem (a jó jegyek ellenére) katasztrofális minőségű volt, de azt is, hogy megmaradt bennem az igény a formalizált világ megértésére. Medgyes Péter kíméletlen és mégis könnyed óráin tényleg megtanított angolul; vagy három évig csak abból éltem a bölcsészkar angol szakán. Itt jöttem rá arra is, hogy a történelem végtelen tere nem pusztán ideológiai legitimációs játszótér ráérő politikusok számára (ezt jórészt Maucha Imrének köszönhetem). Lukács Sándor (a „Diri bácsi” mindenkinek, aki ismerte) fakultációs ötlete remekül bevált. Időben döbbenhettem rá, hogy a tankönyvek sugalmazása ellenére a világ nem hajlandó saját magát apró betűs – tehát felejthető – és vastag betűs – tehát megjegyzendő – részekre osztani.

Nem állítom, hogy folyton ilyesfajta gondolatok kószáltak a fejemben, miközben a Radnótiban és a Mini presszóban töltöttem többnyire vidám, néha kesernyés kamaszéveimet. Beteges lett volna. De tudom, hogy amit akkor összelapátoltam, az nélkülözhetetlen volt később ezekhez a gondolatokhoz. Ahogy az is, hogy ne kelljen minden ostoba szabály ellen kényszeres daccal lázadoznom. Hagytak élni.

Bevallottan elfogult vagyok. Itt kaptam valamit, amit jobb szó híján, fellengzősen hivatásnak nevezünk. És itt kaptam társat, gyermekeim édesanyját. Ez így együtt több, mint az életem fele.

Papp Gábor Zsigmond: A mi forradalmunk

1984 tavaszán T. Zoli., M. Ákos, B. Zsolt, O. Péter és én annak rendje és módja szerint elhatároztuk, hogy forradalmat csinálunk. Óraközi szünet volt, biológiadolgozat után. Ezt persze csak a történeti hűség kedvéért teszem hozzá, s nem szeretném, ha egyesek csak ennek tudnák be zaklatott lelkiállapotunkat.

Megbeszéltük, hogy *ez így tovább nem mehet*. Hogy ebben az iskolában nincs semmi élet, semmi pezsgés. A *Radír* már két éve nem jelent meg, a szerkesztéssel megbízott negyedikesek csak ülnek a beadott anyagokon. Az iskolarádió pedig egyszerűen „Szívküldi”-vé redukálódott („te vagy a lelkem, te vagy a szívem” meg „nem jönnek könnyen a szavak”). Lép-nünk kell, efelől nem volt kétség. Nekünk és azonnal. Felkavarni az állóvizet, zúgva-bőgve törni át a gátat, holnapra megforgatni, meg minden. T. Zoli és én már vettük negyvennyolcat, és mondtuk, hogy először a sajtót kell lefoglalni. Inkább a rádiót, javasolta O. Péter, mert ő meg olvasott valami szamizdatban ötvenhatról. És egy terem is szereznünk kell, ahol a képzőművészeti kiállításainkat és irodalmi estjeinket fogjuk tartani. Zárhatót persze, hogy raktárként is lehessen használni. Igen, terem az kell.

Megvolt már az ötperces csöngetés, gyorsan el kellett dönteni, milyen formában terjesszük követeléseinket a „szervek” elé. Fölmerült, hogy petíciót nyújtunk be az igazgatósághoz; a főbb dolgokat néhány aprósággal kiegészítve 12 ponttá lehetne duzzasztani, úgy mégiscsak hatásosabb.

Ám a bürokrácia kanyargós útja lelassítaná és elgyöngytené a mozgalmunkat, amelynek sikerét épp a meglepetésszerűségétől reméltük. Gyorsan, hangosan, viharosan. Bevonultunk az irodába, és megmondtuk a titkárnőnek, hogy az igazgatóval szeretnénk beszélni. Csak így: *az igazgatóval*. Akkoriban az *elvtársnak már*, az *úrnak* pedig *még* kissé gúnyos ki-csengése volt.

Egy perccel később már ott ültünk bent mind a piros műbőr kanapén vagy fotelekben, kinek mi jutott. Ő zavarba ejtően készséges volt, minyonnal kínált. A rózsaszínű, fehér és barna mázas igazgatói minyonok máskor kegyes gesztusnak minősültek a diákság – az iskolaállam legalsó társadalmi osztálya – felé, ebben a forradalmi légkörben azonban a minyonok értelme is megváltozott. Nem kértünk.

Már régen becsöngettek, amikor rátértünk a lényegre. Nem volt szószólónk, egymást váltogatva-kiegészítve adtuk elő a nagyszabású tervet. Minél jobban belemelegedtünk, ő annál megértőbben bólogatott. Így értünk a legkényesebb ponthoz, a saját terem ügyéhez. Kicsit gondolkodott, aztán megkérdezte, hogy a földszint 26. megfelelne-e. Igaz, nem túl nagy, de hangulatos, és távol van az általános iskolások zajától.

Nem mertünk egymásra nézni. Ezzel nem számoltunk. Hogy mindent így, első szóra. Sokmenetes, hosszú harcra voltunk felkészülve, hónapokig elhúzódó, reménytelen-hősi küzdelemre. Mártíromságra, s nem győzelemre. Kínos.

Kikísért bennünket az ajtóig, az órai késés miatt ne izguljunk, ő majd igazolja. Megsemmisülten kullogtunk el. Nesze neked, forradalom!

A művészcsoporthoz ezután belső bomlásnak indult. Nem tudtunk meggyezni, hogy mikor tartsuk a gyűléseket, meg hogy kinél legyen a kulcs. Lassan el is ment a kedvünk az egésztől, és közelébe se mentünk a földszint 26.-nak. Ott egye meg a fene, ahol van.

(1992)

Molnár Cecília:* A legnagyobb fontos lényeg az...

Péter Ági emlékének

Mindannyian a legeslegokosabbak voltunk hat éven át. Így kerültünk az általános iskolából a Radnótiba. Ott ült egy teremben harminckilenc legokosabb tizenkét éves. Felnőtt (és némileg tanár-) fejjel nézve magunkat: nem irigylem az akkori tanárainkat. Volt feladatuk velünk, és nekünk is volt még mit tanulnunk, hiába voltunk már a legokosabbak az elején is. Kisebbségnagyobb döccenőkkel megtanultunk magázódni, megtanultunk kérdezni, megtanultunk válaszolni, megtanultunk kételkedni a válaszokban, és végül megtanultunk hallgatni. És mindeközben azt is megtudtuk, egyáltalán nem mi vagyunk a legokosabbak, hanem az Antók Peti a G-ből (későbbi B).

Hogyan tanultunk meg magázódni? Az addigi életünk többnyire csupa néni meg bácsi között telt, akiket csókolommal köszöntöttünk, és – tetszik, nem tetszik – tetszikkal tiszteltünk. A Radnótiban ezt nem lehetett: itt gimnazisták voltunk, tizenkét évesen is kész felnőttek, csupa tanár úr és tanárnő között, akiket tisztelni nem, csak bosszantani tudtunk a csókolommal és a tetszikkal. Itt jó napot kellett kívánnunk, és viszontlátással illetett búcsúznunk. Az értelmét nem nagyon láttuk be ennek, pedig nyilvánvalóan volt. Nehezen is ment az elején, kisebb döccenők is akadtak. Egy nap, még első osztályban megesett, hogy a jelentésbe kis hiba csúszott. (Mi még az a korosztály voltunk, akiknek – főleg az első néhány évben – szinte minden óra elején kellett jelentenie.) Ööö, Dezső úrnak tisztelettel jelentem, az osztály létszáma...

Viszonylag korán azt is megtanultuk, hogy a kérdések fontosak. Hogy merhetünk kérdezni, ha a kérdés releváns. Bizonyos válaszokat is kényte-

* 1994–2000; I. H–12. C

lenek voltunk megtanulni, hogy feleléskor és a tantárgyakat lezáró vizsgákon meg tudjunk felelni. Néha azért itt is adódtak félreértések. Belgium hírességeiként megemlégtettük a brüsszeli csirkét, az emberi test anatómiáját tanulmányozva pedig új felfedezést tettünk, amikor a bordi csontok létét sikerült kimutatnunk. Önállóak és kritikusak lettünk percek alatt. Egy napon például a történelmi atlasz fölé hajolva – Ur városát keresgélve – rámutattunk, hogy az márpedig nem Ur, hanem Uruk. Kopper tanárnőt azonban nem lehetett megingatni. Évekig hallgattuk, ahogy hallgatásra bír minket: Ugye, gyerekek, Úr – Uruk...

De amikor hallgattunk, akkor sem voltunk tétlenek. Földrajzórán például csak franciául leveleztünk, így semmi veszélyt nem láttunk abban, ha lebuktunk, és Varga E. tanár úr elkapott egy-egy levelet. Az igazi merészségnek az számított, amikor franciaórán leveleztünk franciául. (Nous étions folles, neszpá? – Deszpá.) Fizikaórán inkább csak beszélgettünk, vagy csendesen énekeltünk abban a hatalmas lépcsős teremben a másodikon, a nagy fekete asztalok mögött, ahonnan nem jutott el hang előre, a tábláig. Vagy ott volt az a hatalmas kémia-előadó a harmadikon, amit azóta átépítettek, és két kisebb terem lett belőle. Ott gyakran a magas sötétbarna, hatalmas, fiókos faasztalokat olvastuk. Nem firkáltuk, nem véstük, nem volt már rajtuk hely: olyankor a Radnóti történelmével ismerkedtünk. Magyarórákon sokat beszélgettünk, főleg a tragédiák mozgattak meg minket. Azokról könnyű volt beszélni. Nem így a versek: Na, érted, nem? Ebben a versben a legnagyobb fontos lényeg az, hogy... Szóval... Érted, nem?

Az ép testben ép lélek eszményét szem előtt tartva évekig BKV-bérlettel jártunk futni a ligetbe: sose troliztam annyit tornaruhában, mint akkor. Aztán a tornatermi órákon a röplabdameccsek alatt kifejlesztettük a röplabda egy új, élvezetes verzióját: a cöveklabdát. Olimpiai sportág nem lett belőle, de mi nagyon élveztük: felálltunk a háló két oldalára, szabályosan. Minden a röplabda szabályai szerint történt, kivéve azt a nehezítést, hogy senkinek nem volt szabad elmozdulnia a helyéről. Ha épp labdát kaptál, elütötted. Ha a labda kiment, nem volt mit tenni, nem mehettünk érte – a szabályok értelmében. Így beszélgettünk, amíg Mari-ka néni meg nem kérdezte: „Kislányok, hát ti nem játszatok?”

A szüneteket tölthettük Inci néninél, a könyvtárban, ahol különböző privilégiumokat lehetett szerezni, ki tudja, mivel. És el is lehetett őket veszíteni, szintén ismeretlen okokból. Később a szüneteket a kazánház mögött, a DOHÁNYOZNI SZIGORÚAN TILOS ÉS ÉLETVESZÉLYES tábla alatt töltöttük, mivel mire mi felnőttünk, a legendás FMK (alias Füst Milán-klub) örökre bezárt. Az ebédszüneteket (akkor még két hosszú: egy húsz- és egy harmincöt perces) a feledhetetlen ebédlőben töltöttük. Mindig azt hittem, az ebédlő örök. Legalábbis amikor mi használtuk, minden berendezési tárgya, a hozzá vezető folyosó, a mennyezet a rengeteg azbesztbo-

rítású csővel, a linóleumos padló, az evőeszközök és főleg az a szag: mind az időre (vagy inkább örökkévalóságra) emlékeztettek. Néhány éve láttam, hogy azt is felújították. Akkor úgy éreztem, kikökkent az idő.

Délutánonként eljártunk az Aranytölcsérbe kávézni, a vérbajszos tulaj kedvencei lettünk. Hétfőnként szakkörre jártunk az évfolyammal: Nádist olvastunk és Thomas Mannt, később Tarkovszkijt néztünk. Beke tanárnő pedig Kantról beszélt nekünk; s felettünk volt ugyanaz a csillagos ég. Péntekenként volt kételkedő klub vagy filmklub az Örökmozgóban, utána beszélgetés a Hunnia kávézóban. Később tarokk az öregradnótisokkal, ahogy azóta is minden pénteken. Volt osztályszínpadok vetélkedője, showhajtás majdnem minden évben. Amikor végzősök voltunk, a *Radírt* írtuk, szerkesztettük, pofoztuk éjszakákba nyúlóan. És ha nem volt semmi, akkor is néha csak úgy egyszerűen bent maradtunk.

Amikor elballagtunk, nem éreztem különösebb meghatottságot. Valami jó dolog ért véget, ez világos volt. Egy idő után rájöttem arra is, hogy az egyetem, az úgynevezett igazi felnőtt élet sokkal kevésbé felnőtt és nagyszabású, mint a mi kis radnótis életünk volt. Az is biztos volt, hogy a radnótisok megmaradnak körülöttem, a régiek. Arra nem gondoltam, hogy az újabb barátok, a legjobb évfolyamtársak vagy a legjobb egyetemi tanárok is radnótisok. Arra sem lehetett felkészülni, hogy a fenti történetek némely szereplői túl hamar elmennek, hogy az övelük kapcsolatos emlékek már nem folytatódhatnak. Amikor ezt a hiányt érzékelem, tudom, milyen fontos volt a Radnóti.

Halmos Máté: Kistanárként a Radnótiban

Két hónap nosztalgia? Újra rámtör vajon kamaszkorom minden eufóriája vagy depressziója? Milyen lesz a tanáraimat nap mint nap újra látni? Nem lesz szívet tépően szomorú azzal szembesülni, hogy már nem ismerem a folyosókon senkit? Vagy semmilyen lesz az egész? És egyáltalán: radnótis vagyok még? Ha igen, mennyiben? És ez zavarni fog vagy segíteni?

Mint láthatja a nyájas olvasó, ezer kétely marcangolja azt a zöldfülű végzős egyetemistát, aki azon töri a fejét, vajon visszamenjen-e gyakorlótanítani kedvenc gimnáziumába, amit egyrészt még mindig imád, de ahová, nagy ég, lehet, hogy túl sok emlék köti ahhoz, hogy sikeresen funkcionáljon új szerepében, mint kistanár. Ezen súlyok alatt remegő térdekkel döntöttem úgy, hogy mélyen internalizált radnótis identitásomat félretéve egy másik iskolában fogok gyakorlótanítani. Fél évvel később, másfél héttel a kezdés előtt pedig mégis átjelentkeztem a Radnótiba.

A kistanár-lét több okból sem habos torta: adva van egy diákévei végét taposó lusta egyetemista, aki hirtelen tanár úr lesz, és nemhogy nem mé-

lázhat el életuntan az órái közben, mint az egyetemen szokott, de eddig soha át nem élt éberséggel kell afelett őrködnie, hogy hosszas éjszakázásokkal összeállított óratervével élvezetesen és érdekesen, fokozatosan és differenciáltan, változatosan és mégis céltudatosan haladjon óráról órára, követve a diákok igényeit, érdeklődését, sőt, néha hóbortjait. Emellett persze vegyen észre mindent és mindenkit, tudjon mindent a szaktárgyról és minden másról, legyen jó fej, következetes, valamint ha egy mód van rá, kipihent, jólöltözött és naprakész. Gyerekjáték!

Mindeközben eltussolhatatlan, hogy van annyi hasonlóság egy tanárjelölt és a habos torta között, hogy a diákok mindkettőt jóízűen kóstolgatják. Nem elég tehát, hogy szakmailag jól kell teljesíteni egy új szerepben, amit száz metodológiaóra után sem ismer meg igazán az ember, amíg egyszer nem állt ki egy osztály elé órát tartani, de a legriasztóbb az, hogy húsz (vagy más tárgyak esetében negyven) kamaszt kell kordában tartani a kamaszkorból nem is olyan régen kinőtt fejjel. Honnan tudhatom biztosan, hogy lesz mindehhez elég tekintélyem, amikor annak idején mi magunk sem bántunk kesztyűs kézzel azokkal a tanárjelöltekkel, akiket nem tiszteltünk?

Ezekén tűnődve köszöntem rá a portán Brigi nénire az első reggel, majd hallgattam végig az első eligazítást a díszteremben. Ezek motoszkáltak bennem, miközben lehörpintettem a kisteámat és elmajsoltam egy fél pogácsát, és mindaddig nem hagytak nyugodni, amíg a folyosókon bóklászva el nem kezdtem belebotlani volt tanáraimba. Az az érdeklődés, figyelem, szeretet, amit tőlük kaptam annak idején, és amit felnőttként először így az év elején egy-egy folyosói beszélgetés során éltem át újra, megadta az első megerősítést: minden rendben lesz, és helyesen döntöttem, amikor visszajöttem ide.

A vezetőtanárom (maga is tanított hat éven át két tárgyra is) több oldalról próbálta eloszlatni jelöltjei kezdeti bizonytalanságát. Egyrészt lehetőséget adott, hogy már a hospitálás alatt részt vegyünk különböző módokon a tanításban, amin keresztül megtapasztaltuk, hogy a gyerekek szeretnek minket, kíváncsiak ránk, és alig várják, hogy mi is tanítsuk őket. Ugyanakkor már a kezdetektől kikérte a véleményünket az órákról, tervezési és értékelési feladatokat adott, hogy lássuk, ebben sem vagyunk teljesen elveszettek.

Aztán elkezdődött a tanítás: életem egyik legboldogabb pár hete. Amire emlékszem: csillogó szemű diákok, támogató jelölttársak és tanárok, éjszakába nyúló tervezgetés, korán kelés, szinte tökéletes és majdnem teljesen szétcsúszott órák, többórás megbeszélések a tanáriban vagy a büfében, és sok-sok boldog pillanat, miközben életem egyik legfontosabb helyszínén visszaadhattam valamit abból a szeretetből, amit valaha én is megkaptam ettől a felejthetetlen iskolától.

Köszönöm, hogy két hónapig újra radnóti lehettem!

Radnótis vagyok újra

Hova máshová?!*

HEGYI KATALIN: RADNÓTI

Ha az ember gyereke iskolás lesz, hát beadja az iskolába. Az iskolába.

Most azt igyekszem megfogalmazni, amit még soha: miért adtam (és most söpörjük nagyvonalúan félre a szóhasználat pontatlanságát – ó, ha csak úgy be lehetne adni...) gyermekeimet ugyanabba az iskolába, ahova én is jártam.

Talán gőgből.

Meg nanáhogyból.

Én nemcsak hogy voltam radnótis, hanem csak radnótis voltam. Lehet, hogy titokban még most is az szeretnék lenni?

De az biztos, hogy nem szeretném érvényteleníteni azt a 12 évet, jószívet a teljes gyerek-, kamasz- és ifjúkoromat. És ha szántsándékkal máshova küldtem volna őket, úgy érzem, ezt tettem volna.

Ehhez persze elvileg szükséges, hogy azt gondoljam, az iskola is őrzi azt a folytonosságot, amit én – de hát azt is gondolom.

Most, hogy ezen gondolkodom, hirtelen mintha kezdene valami jelentéssel telítődni az, hogy „hagyomány”: valószínűleg az önazonosításhoz nyújtott hathatós segítség.

Ugyanezt mondanám, ha bárhova máshova jártam volna?

Hát ha máshova jártam volna, más ember lennék, és akkor az a másik ember persze nem tudná... és azt hinné a kis buta, hogy úgy kerek a világ.

Talán egy homályos, de objektív, vagyis a többi iskolához képest megfogalmazott megállapítással ki tudok bújni ebből a körköröségből: úgy voltunk okosok, hogy nem álltunk harcban. Nem valami ellenében, hanem magától értetődően, a teljesség, az *a prioriság* öntudatlan tudatában éltünk.

* Volt radnótis diákok arról, miért tartották fontosnak szülőként, hogy ugyanabba az iskolába járassák gyerekeiket, ahol maguk is tanultak. Megjelent a 2003-as évkönyvben.

OZORAI JUDIT: MIÉRT A RADNÓTI?

Természetesen azért, mert én szeret(t)em. Szeret(t)em az épületet kívül-belül, a három lépésre levő ligetet remek futókörökkel, a környező utcákat, tereket... Jó volt sokan lenni kicsinek, közepesnek, nagynak. Ismeretség, barátság, azóta tartó kapcsolatok osztály- és iskolatársakkal. Bárhová mész, a jelszó ugyanaz: biztosan lesz itt régi radnóti, legyen az születés, ahová kitalálható okokból jöttél; bank, ahonnan kölcsön kéne, sok és gyorsan; könyvtár, ahonnan az előbb említett feltételek mellett könyvet szeretnél; és persze szakdolgozni, államvizsgázni is nála fogsz (ez utóbbi azonban nem feltétlenül könnyít a helyzeten...). Jó (volt) ez az iskola: tanulni kell(ett), de ezenkívül annyi mindent csináltunk, amit nem kellett – táborok, versenyek, osztályszínpadok, foci, kosár. Hagyomány. Rendszer. Biztos tájékozódási pont. Kályha. S mint megtanultuk: „Az ember melegségre vágyik...”

PUSKÁS ÁGNES: HOGY MIÉRT KÜLDI EGY VOLT RADNÓTIS
A GYEREKÉT A RADNÓTIBA?

Hát ugye, az ember mégiscsak a legjobbat akarja a gyerekének, aki persze a legszebb, legjobb, legokosabb gyerek a világon, tehát nyilvánvaló, hogy egy nagyon jó középiskolába kell járnia, ahol nagyon jó tanárok mindent megtanítanak neki, amit csak lehet, és így gond nélkül felveszik majd az egyetemre. No és persze az is fontos, hogy hasonló szép, jó, okos gyerekek közé kerüljön, mert ugye éppen a tinédzserkorban, amikor a gyerek egyre jobban elszakad a szülői háztól, fontos, hogy az iskolában megfelelő társaságot találjon. Meg aztán az iskolában uralkodó nevelői szellem is megfelelő legyen, például kellő szabadságot biztosítson a határozott, önálló egyéniség kialakulásához. Ja, és persze jó, ha az iskolák eme gyöngye elérhető távolságban van az ember lakásától.

Hát ez az iskola csakis a Radnóti lehet!

Aztán az ember gyereke nem érzi jól magát a Radnótiban, nem találja helyét az osztályában. Az ember töpreng, hogy jól tette-e, amikor ide küldte. Közben oda jár már az ember második (legszebb, legjobb, legokosabb) gyereke is, és – mit tesz isten – ő nagyszerűen érzi magát az iskolában.

Időközben mindketten egyetemi hallgatók már, de – mondjam, ne mondjam – azóta a Radnótiba jár a harmadik is. Jól érzi magát. Azt mondja, ha nem kéne annyi leckét írni, akkor a Radnóti lenne a legjobb hely a világon.

Ne csodálkozzon hát senki, ha az ember azt fontolgatja, hogy majd, ha akkorára cseperedik, esetleg a negyedik gyerekét is a Radnótiba küldi. Hiszen oda járt anyja, nagybátyja, három testvére is! Meg sok más érde-

kes, szimpatikus ember. Mert nem egy s nem két jó ismerősről, barátról derült már ki, hogy egész véletlenül ő is a Radnótiba járt.

Radnótisnak lenni rangot jelent és valahová tartozást. Hiszen az életben nagyon fontos, hogy valahová tartozzunk: egy családhoz, egy munkahelyi kollektívához, egy városhoz, egy néphez és még sok más körhöz is, amelyek közül nem a legjelentéktelenebb az iskolatársak köre, számunkra a radnótisok köre. És az ember azt szeretné, ha a gyerekei is ebbe a körbe tartoznának!

MONTVAI PÉTER: MIÉRT ÍRATTAM GYEREKEIMET A RADNÓTIBA?
(Egy iskolaválasztás előtt álló apuka szóbelijének vázlata)

Tisztelt Bizottság!

1. *Nosztalgikusan* (tudniillik – értsd: tetszik tudni – én is ide jártam):

Kulcsszavak: És ott a kő... Az öreg alma mater... Ifjúságom ragyogása... Szeretném, ha gyermekeimnek is megadatna az önmagára eszmélő ifjúság... Cserebogár, sárga cs. b.

Még: a langymeleg versenystálló puha fészke.

2. *Tárgyszerűen:*

Az ELTE Radnóti Miklós Gyak. Gimn. eredményeivel évtizedek óta bizonyítja, hogy az ország egyik legkiválóbb tanintézete. Ebben a gimnáziumban évtizedes hagyományai vannak a tizenkét évfolyamos képzésnek. Az oktatás a fél emberöltő alatt koherensen, konzisztensen és komplexen épül a mindenkor ismert világról alkotott világképünk életkori sajátosságok szerinti befogadhatóságának

<log(50asszony)>

3. *Márhűség:*

Míg más gimnáziumokban...

A R.-ban:

- a reneszánsz ember teljességét szívja magába a diák;
- a szakmai színvonal mellett a Humanizmus, Tolerancia;
- volt r.-okkal ott folytatjuk a mondatot, ahol húsz éve abbahagytuk;
- a tanári kar színvonala már önmagában;
- demokratikus/önkormányzati hagyományok;
- dinasztikus tradíciók.

4. *Kónbácsisan:*

Mér? Hova máshová?!

Tisztelt Bizottság!

Kérem, előterjesztésem kedvező elbírálását szíveskedjenek!

Békés Pál: Szalagavatók*

Szép volt a lányom szalagavatója.

Ott érettségizett, ahol egykor én. Ott, ahol egykor az apám.

Családunk három generációja koptatta az aula köveit, az emeletre vezető széles lépcsősort.

Apám ifjúkorában még nem volt divatban a szalagavató. A Lajta Béla tervezte vörös téglás épületben működő izraelita gimnázium végzősei csak szordínóban ünnepeltek, mert az érettségi 1942-re esett, és keveseknek volt mulathatnékja. A diákok egyebek közt azt is fájlalták, hogy az iskola fociválogatottját kitiltották a középiskolai bajnokságból, holott a ferencesek legyőzése után volt esélyük a győzelemre. Apámat különösen lehangolta a tiltás – ő volt a focicsapat aranylábú balszélsője. Érezte az egész fiúosztály, hogy nem vall különösebben jó időzítésre éppen most végezni egy izraelita felekezeti iskolában, de nem volt választásuk – akkor születtek, amikor. Az érettségin az Igazságügyi Minisztérium főtanácsosa elnökkölt, állítólag a zsidótörvények egyik szövegezője.

Matúra után a diákok a tágas imateremben végighallgatták tanáraik útravalóul nekik szánt szép szavait, azzal nekivágtak a nagybetűs Életnek meg a nagybetűs Halálnak. Az első érettségi találkozón számot vetettek azzal, ki hogyan állta az első próbát. Az ötvenegy végzőst három egyforma csoportra osztotta a történelem. Tizenhét itthon, tizenhét külföldön, tizenhét halott.

Huszonegy évvel az érettségije után apám kézen fogott, és elvitt a vörös téglás épületbe, amely ekkor már Radnóti Miklós nevét viselte.

A valahai imateremben, amelynek mennyezetén haragoszöld csempéken, aranyozott héber betűkkel ragyogott a tízparancsolat – amit én színes sormintának véltem –, szeretettel fogadták az elsősöket, akik feszengve harangoztak a lábukkal a felnőttszékeken. A helyiség végében egy jókora félkör alakú mélyedésben állt a kórus, és vidám dalokat zengett.

Néhány évvel később a kórus tagja lettem, és a november 7-i ünnepélyeken a félkör alakú mélyedésben állva énekeltam a kötelezőt: „Le-nin! A hő-ös, ki csak né-épének élt!” Apám megemlítette, hogy a félkör alakú mélyedés eredetileg a tóraszekrény helye volt.

Amikor leszolgáltam a magam idejét, újra összegyűltünk ott, ahol a kezdet kezdetén, az immáron átépített és díszteremnek nevezett tágas helyiségben, amelynek fehér álmennyezete elfödte a tízparancsolatot, és lila bársonyfüggönyök rejtették a félkör alakú mélyedést.

Meghallgattuk tanáraink útravalóul nekünk szánt szép szavait, feltűztük az ingekre, blúzokra a kék szalagot – zakó csak elvétve fordult elő – és kész. Ennyi. Utána a Generál együttes játszott. Élőben! Dübörgött a

* Az írás megjelent a *168 Óra* című lap 2007. március 5-i számában.

zene utca hosszát, más gimnáziumokból is odacsődültek az ismerősök, és állítólag ez a fergeteges buli vezetett az igazgatóság döntéséhez, hogy táncos multság a díszteremben nem tartható, mert meglazul az álmenynyezet, és ha lezuhan, agyonlapít mindenkit, ráadásul előbukkan a tízparancsolat.

Huszonegy évvel az érettségim után kézen fogtam a lányom, és elvittem a vörös téglás épületbe, amelynek homlokzatáról akkoriban sűrűn hulltak a díszek. Később szülői értekezletre, jelmezbálra, osztályszínpadbemutatóra jártam az iskolába annak rendje, módja szerint, és hallgattam, ahogy az október 23-i ünnepélyen a gyerekek a félkör alakú mélyedést takaró függöny előtt állva mondják a kötelezőt: „piros a vér a pesti utcán / belügyminiszter, kit lövetsz?”

A lányom is leszolgálta a maga idejét. A szalagavatót fedett sportpályán rendezték (a díszterem álmenynyezetét megerősítették ugyan, de az esemény kinőtte az iskolát), a zsúfolt lelátók előtt a makulátlan sötét öltönyt és nyakkendőt, illetve tündökletes kisestélyit viselő végzősök meghallgatták az útravalóul nekik szánt szép szavakat, majd lassú zenére feltűzték a kék szalagot. (Természetesen az én lányom volt a legszebb az egész évfolyamon, akinek volt szeme, láthatta.)

És jött a bál! Bécsi keringő fekete frakkban és hószín ruhában, majd angolkeringő, azután minden osztály saját produkciója, az összes végzős lány tánca, az összes végzős fiúé, a fergeteges „tanárock”, végezetül a zárókeringő. Megannyi különböző koreográfia és jelmez – rokon autókönvojok szállították a fellépők gardróbját. A végén a gyerekek ismét átvedlettek – laza buliruha –, és rohantak a jó előre kibérelt dunai hajómulatóba – „after party” kivilágos-kivirradtig. A szülők még maradtak, a saját kamerával nem rendelkező balfácánok, mint jómagam, megbeszélhették a bált rögzítő stábbal, hogy a professzionálisan megvágott anyagot VHS-en vagy DVD-n kérik-e.

Megvolt hát ez is.

Nincs kizárva, hogy megérem, amikor a lányom huszonegy év múlva (talán hamarabb) kézen fogja a gyereket, és elindul vele a vörös téglás épület felé. Elvben megérhetem, hogy az unokám is leszolgálja a maga idejét; és feltűzi a kék szalagot. Elképzelni sem tudom, milyen lesz a szalagavató. Úgy látszik, öregszem – leragadtam az álmenynyezetnél. Vajon kibírja-e addig? És vajon ott van-e még alatta a tízparancsolat?

Mi, radnótisok

Simon József

Lukács Sándor

Lami Rudolf

Réz Gáborné

Tomesányi Péter

Az iskola igazgatói és igazgatóhelyettesei

Bodó László

Molnár Gyuláné

Szathmáry Lajos

Solti Gyula

Majoros József

Révész Györgyné

Magyarics Péter

Kádár Lászlóné

Sugár György

Laukonidesz József

Szatlóczy Dalma

Dancz Péter

Drozd Zsuzsa

Az iskola igazgatói és igazgatóhelyettesei

Simon József	1955–1965	igazgató
Illés Irén*	1957–1961	általános iskolai igazgató
Szilágyi László*	1957–1961	igazgatóhelyettes
Bodó László	1958–1961	igazgatóhelyettes
Molnár Gyuláné	1959–1965	igazgatóhelyettes
Zastira Erichné*	1961–1964	igazgatóhelyettes
Szathmáry Lajos	1961–1965	igazgatóhelyettes
Lukács Sándor	1965–1981	igazgató
Solti Gyula	1965–1981	igazgatóhelyettes
Majoros József	1965–1982	igazgatóhelyettes
Lami Rudolf	1965–1982	igazgatóhelyettes

* Az általános iskolai vezetőség néhány tagjáról sajnos nem tudunk fényképet közölni.

Lami Rudolf	1982–1987	igazgató
Révész Györgyné	1981–1983	igazgatóhelyettes
Magyarics Péter	1981–1984	igazgatóhelyettes
Kádár Lászlóné	1982–1987	igazgatóhelyettes
Réz Gáborné	1984–1987	igazgatóhelyettes
Sugár György	1984–1987	igazgatóhelyettes
Réz Gáborné	1987–2002	igazgató
Kádár Lászlóné	1987–1990	igazgatóhelyettes
Sugár György	1987–1988	igazgatóhelyettes
Tomcsányi Péter	1987–2002	igazgatóhelyettes
Laukonidesz József	1988–2002	igazgatóhelyettes
Szatlóczy Dalma	1990–1995	igazgatóhelyettes
Dancz Péter	1995–2002	igazgatóhelyettes
Tomcsányi Péter	2002–	igazgató
Szatlóczy Dalma	2002–2005	igazgatóhelyettes
Laukonidesz József	2002–	igazgatóhelyettes
Dancz Péter	2002–	igazgatóhelyettes
Drozd Zsuzsa	2005–	igazgatóhelyettes

Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola tantestületének névsora 1959–2009

A táblázatban első oszlopában *dőlt betűkkel* jelöltük az osztályfőnököket, a szaktárgyak oszlopában pedig a vezetőtanárként oktatott tantárgya(ka)t. A kitüntetések esetében nem törekedhettünk teljességre. Az asszonynévvel is rendelkező kolléganőinket az iskolai emlékezetben elterjedtebb névalakkal szerepeltettük.

A tantestület névsora és „Minden idők radnóti tanárainak tablója” a kötetünkhöz kapcsolódó számítógépes DVD-melékleten található.

Név	Tudomá- nyos fokozat	Szaktárgyak	Szolgálati idő	Kitüntetések
<i>Albert Viktor</i>		<i>kémia</i> –biológia	1992– 1997– vezetőtanár	az Irinyi-kémiaversenyre felkészítő tanárok különdíja 2007
<i>Amacsi Viktorné</i> (Bíró Zsuzsanna)	doktor	<i>magyar</i> –orosz	1984–2004 1983– vezetőtanár	TIT-díj 1988 Toldy Ferenc-díj 1995 Trefort Ágoston-emléklap 1997
Ambrus András	doktor	matematika–fizika– pedagógia	1984–1999	
Andrékóné Mézes Angéla		német–történelem	2003–2005	

Arató László	<i>magyar–angol</i>	1990– 1990– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1983 Kiváló Munkáért 1985 Arany Katedra emléklapok 2002 Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt 2005
Artner Erzsébet	technika	1982–	Miniszteri Dicséret 1990 Trefort Ágoston-emléklap 2007
Asbóth Józsefné (Behul Anna)	tanító	1956–1965	
Bakos Ferencné (Vadász Ilona)	matematika–kémia	1974–1985	
Balassa Lászlóné (Windecker Erzsébet)	tanító, földrajz	1981– 1991– vezetőtanító	Trefort Ágoston-emléklap 1998
Balázs Katalin	<i>kémia–biológia</i>	1984– 1995– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2002
Balázs Lórátné (Kukorelli Katalin)	doktor <i>kémia–fizika</i>	1965–2002 1963– vezetőtanár	Szakszervezeti Kitüntetés 1975 Kiváló Munkáért 1978 Kiváló Munkáért 1980 Pedagógus Szakszervezettől oklevél 1985 Trefort Ágoston-emléklap 1992 Rátz Tanár Úr Életműdíj 2006
Bálint Béláné (Szatmáry Ilona)	<i>biológia–földrajz</i>	1961–1975 1961– vezetőtanár	Kiváló Tanár 1964 Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1975

<i>Bányai János</i>	<i>orosz</i>	1962–1989 1962–vezetőtanár	
Baranyi Mária	<i>testnevelés</i>	1977– 1999– vezetőtanár	
Báranyos István	doktor kémia	1961–1963	
Bárnkopf Zsolt	földrajz–biológia	1995–1996	
<i>Bársony Vera</i> (Sándor Vera)	<i>magyar–román</i>	1958–1992 1963– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1976 Kiváló Munkáért 1982 Németh László-díj 2005
Bartáné Siklós Márta	<i>angol–magyar</i>	1990–2001 1990– vezetőtanár	
<i>Becker Istvánné</i> (Szécsi Ágnes)	doktor kémia–fizika	1961–1998 1962– vezetőtanár	Kiváló Tanár 1969 a Munka Érdemrend ezüst fokozata 1983 a Pro Universitate ezüst fokozata 2007
Belkovics Attila	testnevelés	1994–1995	
Benkes Réka	magyar–történelem	1994–1996	
Benőcs Józsefné (Zeley Margit)	testnevelés	1954–1978	
Benyhe István	földrajz	1981–1985	
<i>Berek László</i>	<i>kémia–fizika</i>	1997– 2002– vezetőtanár	

<i>Berki Mária</i>	tanító	1979–1988
Berkiné Bóhm Zsuzsanna	testnevelés	2004–
<i>Bezszegh Jolán</i>	<i>biológia</i> –német–angol	1958–1963 1961– vezetőtanár
Bicsérdi Magdolna	védőnő	1999–?
Bierbauer Zsuzsa	angol	1991–1996
Bocska Imre	politechnikai műhelyoktató	1961–1962
Bodó László	doktor történelem–földrajz	1958–1966 1958–1961 igazgatóhelyettes
Bódy Dezsőné (Paluzer Ilona)	tanító	1956–1962
<i>Bognár Anikó</i>	doktor <i>angol</i> –földrajz	1973–1987 1977– vezetőtanár
Borbély György	<i>földrajz</i> –történelem	1962–1967 1962– vezetőtanár
Borbély Zoltán	doktor politechnikai műhelyoktató	1961–1962
<i>Borbély Zoltánné</i> (Mahrer Éva)	<i>földrajz</i> –történelem	1953–1982 1961– vezetőtanár Kiváló Munkáért 1969 Miniszeri Dicséret 1974

Boronkai Szaboles	PhD	<i>történelem</i> –német	1994– 1999– vezetőtanár
Boros Lajos	doktor	<i>latin</i> –magyar	1964–1981 1964– vezetőtanár
<i>Borsséki Sándorné</i> (Orbán Erzsébet)		<i>kémia</i> –fizika	1958–1968 Miniszeri Dicséret 1966 1961– vezetőtanár
<i>Boyle Zsuzsanna</i>		ének–zene	1990–2007
<i>Bölcs István</i>		<i>magyar</i> –történelem	1962–1969 1962– vezetőtanár
Brányi László		matematika–fizika	1982–1986
<i>Brunner Tamásné</i> (Máté Judit)		<i>francia</i> –orosz	1957–1994 Kiváló Munkáért 1978 1961–1965 orosz- vezetőtanár Kiváló Tanár 1978 1965– francia- vezetőtanár Kiváló Pedagógus 1989
Buru Katalin		angol	1992–1997
<i>Csabay Péterné</i> (Pákay Zsuzsanna)		szaktanító	1952–1976 Kiváló Munkáért 1976 Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1977
<i>Csákány Antalné</i> (Lányi Judit)		<i>fizika</i> –matematika	1958–1987 Kiváló Munkáért 1978 1964– vezetőtanár Ericsson-díj a matematika és fizika népszerűsítéséért 2008
Csanádiné Varga Katalin		testnevelés– drámapedagógia	1986–2004

<i>Csatár Katalin</i> (Ladányiné)	<i>matematika</i> –fizika	1973– 1979– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1979 Miniszteri Dicséret 1980 Kiváló Munkáért 1987 Trefort Ágoston-emléklap 1994 Graphisoft-díj 2002 Kármán Mór-emlékgyűrű 2004 Arany Katedra emléklapok 2006 Ericsson-díj a matematika és fizika tehetségeinek gondozásáért 2007
Cseke Elemér	doktor	testnevelés	1958–1961
<i>Csekné Szabó Katalin</i>	tanító		1988–
Cserepkei Ferenc	<i>matematika</i> –fizika	1962–1977 1967– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2006
<i>Cserhalmi Zsuzsa</i>	doktor	<i>magyar</i>	1983–1987 1983– vezetőtanár
Csík Veronika	pszichológus		2001–2002
Csillag Miklós	<i>történelem</i> –földrajz	1957–1974 1961– vezetőtanár	Kiváló Tanár 1972 Miniszteri Dicséret 1974
<i>Csongor Barnabásné</i> (Faludi Ágota)	doktor	<i>magyar</i> –angol	1957–1962 1961– vezetőtanár
Csonka László	politechnikai műhelyoktató		1961–1962
<i>Csukás Hilda</i>	magyar–német		1958–1962

<i>Dancs Péter</i>	<i>orosz–történelem</i>	1982– 1988– vezetőtanár 1995– igazgatóhelyettes	Miniszteri Dicséret 1990 Kármán Mór-emlékgyűrű 2003 Pro Universitate 2006 Az Év Orosztanára 2007
Dávid Anna	<i>francia–orosz</i>	1990– 1990– vezetőtanár	Kiemelkedő Munkájáért oklevél 1987 Miniszteri Dicséret 1989 Trefort Ágoston-emlékklap 1997 Tehetséggondozó Munkájáért miniszteri oklevél 1998, 2006 Kármán Mór-emlékgyűrű 2005 Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques (a francia oktatási miniszter által adományozva) 2006
De Souza, Adrian	angol	1993–1994	
Deák Szabolcs	informatika	1996–1997	
Deákné Antal Magdolna	angol	1993–1994	
Dékány Józsefné (Nagy Kornélia)	<i>matematika–fizika</i>	1964–2006 1964– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1977 Kiváló Munkáért 1983 Trefort Ágoston-díj 1991
<i>Deme Károlyné</i> (Wunder Ilona)	tanító, magyar– történelem–testnevelés	1952–1964	Kiváló Tanító 1963
Demeter Anna	francia	2000–2006	
Demeter Lilla	dramapedagógia	2004–2005	

Désiné Záhonyi Enikő	drámapedagógia	2006–2007	
Dittrich Renáta	rajz–művészettörténet	1998–2000	
Dobos Ferenc	politechnika	1962–1983	Miniszteri Dicséret 1982
Dobos Szilvia	tanító	1981–1986	
Dobszay Károly	<i>történelem</i> –filozófia	1963–1971 1963– vezetőtanár	
Doby Lenke	iskolaorvos	2000–2002	
<i>Dohertyné Enyedi Ágnes</i>	<i>angol</i>	1982–1993 1986– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1988 Trefort Ágoston-emléklap 1993
Drégely Andor	politechnika	1965–1966	
Drozdz Zsuzsa	<i>angol</i> –orosz	1991– 1991– vezetőtanár 2005– igazgatóhelyettes	Trefort Ágoston-emléklap 2004
Drozdyné Schwenner Katalin	doktor	matematika–fizika	1978–1994
Edőcs Ottóné (Petényi Ildikó)		matematika–fizika	1957–1961
Égi Jenő		ének-zene	1958–1974
<i>Eich László</i>		magyar–történelem–jog	1991–
Erdődy Orsolya		német	2001–2002

Erdősi Katalin	matematika–fizika– technika	1983–1984	
<i>Etédi Emőke</i>	<i>magyar</i> –könyvtár	1990– 1999– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2007
Etédi Péter	angol	1998–1999	
<i>Fábián Márton</i>	<i>magyar</i>	1994– 1994– vezetőtanár	
<i>Farkas Mária</i>	tanító	1977–	Trefort Ágoston-emléklap 2002
Farkas Márta	német	1997–1999	
<i>Farkasházi Csilla</i> (Garanvölgyi Csilla)	matematika–ének	1996–	
<i>Fazakas Ágnes</i>	matematika– ábrázoló geometria– drámapedagógia	1998–	
Fekete Antal	politechnikai műhelyoktató	1972–1982	
Fekete Ilona	művészettörténet	2006–2007	
Fekete Olga	magyar–orosz	1967–1971	
<i>Fenyő D. György</i>	<i>magyar</i> –összehasonlító irodalomtörténet	2004– 2004– vezetőtanár	
Fenyvessy Aranka	földrajz–történelem	1959–1962	

<i>Fodor Julianna</i>	rajz–orosz–olasz	1953–1962	
<i>Frittmann Lászlóné</i> (Horváth Magdolna)	szaktanító	1957–1994	Kiváló Munkáért 1986 Miniszteri Dicséret 1986 Karácsony Sándor-díj
<i>Fügedi Péter</i>	<i>földrajz–történelem</i>	1967–1974 1967– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1973
Fülöp Károlyné (Kalas Mária)	<i>orosz–magyar</i>	1965–1999 1967– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1975 Miniszteri Dicséret 1983 Trefort Ágoston-díj 1990
<i>Gábos Adél</i>	<i>matematika–fizika</i>	1961–1991 1961– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1973 Kiváló Munkáért 1975 Kiváló Munkáért 1977 Beke Manó-díj 1978 Kiváló Tanár 1979 Kiváló Pedagógus 1980
Gádos Katalin	<i>angol</i>	1994–1998 1994– vezetőtanár	
Galampos Rita	francia–angol	1982–1983 1989–1990	
<i>Galicza Klára</i> (Pogány Klára)	<i>orosz–magyar</i>	1964–2007 1969– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1982 Kiváló Munkáért 1989 Pedagógus Szolgálati Emlékérem 2000
Gavallér Csaba	fizika–matematika	1991–1996	

Géczy Istvánné (Somos Margit)	matematika–kémia	1959–1962	
Gecső Ervin	matematika– <i>fizika</i>	1966–1968 1966– vezetőtanár	
Gedeon Éva	<i>angol</i> –magyar	1977–1988 1982– vezetőtanár	
Genest, Maud	francia lektor	1999–2001	
Golub Xénia	művészettörténet	2001–	
<i>Gondi Ferencné</i> (Gresák Zsuzsa)	földrajz–biológia	1982–1990	
Goreczky Zsófia	angol–olasz	2007–	
<i>Gózonné Adány Anna</i>	tanító	1989–	
Greskovits Árpád	politechnikai oktató	1962–1969	
Groza Györgyné (Szabó Ibolya)	tanító	1960–1978	Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1976
Gulácsi Attiláné	ének-zene	1987–1989	
Gulyás Anna	kulturális antropológia	1998–2006	
<i>Gulyás János</i>	<i>fizika</i> –matematika	1981– 1988– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1998
<i>Gulyásné Pusztai Réka</i>	<i>angol</i> –orosz	1992– 2001– vezetőtanár	

<i>Győzei Gyuláné</i> (Turkevics Viliora Vasziljevna)	orosz-történelem	1957–1963	
<i>Győrfly Magdolna</i>	tanító, rajz-tehetségfejlesztő	1994–	Trefort Ágoston-emléklap 2007
<i>Győri János</i>	Ph.D. <i>magyar-könyvtár</i>	1988– 1989– vezetőtanár	Pedagógus Kutatói Pályadíj 2001 (MTA)
<i>Gyulassy Ottokárné</i> (T. Szabó Ida)	tanító	1958–1980	
Hajdu Lajos	<i>testnevelés</i>	1973–2008 1991– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1986
<i>Hanák Péterné</i> (Diamant Katalin)	<i>magyar–angol</i>	1961–1973 1962– vezetőtanár	
Hatos Cecília	ének-zene	1989–1990	
Havadi Nagy Mariann	logopédus	2003–2008	
<i>Hegedűs Sándor</i>	<i>filozófia–magyar– történelem</i>	1986– 1989– vezetőtanár	
<i>Hegyi Györgyné</i> (Rozmán Erzsébet)	<i>matematika–fizika</i>	1978– 1992– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1996 Kármán Mór-emlékgyűűrű 2000 Ericsson-díj a matematika és fizika tehetségeinek gondozásáért 2002 Graphisoft-díj 2005
Hidvégi Balázs	angol	1994–1995	

Hirkó Ilona	doktor	iskolaorvos	1961–?
Hódossy Dénesné (Újvári Magdolna)		ének-zene	1961–1972
Hollósi Pálné (Popper Klára)		orosz	1962–1969 1964– vezetőtanár
Horyek Gyula	doktor	fizika	1996– 1996– vezetőtanár Ericsson-díj a matematika és fizika tehetségeinek gondozásáért 2001 Pedagógus Kutatói Pályadíj 2002 (MTA)
Horváth Beáta		magyar-történelem– mozgóképkuhára és médiatismeret	1991– 2002– vezetőtanár Trefort Ágoston-emléknap 2008
Horváth László		angol	1993–1994
Hörmann Anikó		matematika	2005–2006
Huszka Ernőné (Fábián Ilona)	doktor	fizika–matematika	1962–1972 1962– vezetőtanár Kossuth-díj 1953 Mikola-díj 1968 Miniszteri Dicséret 1972
Illés Éva	PhD	angol–orosz	1998–2008 1998– vezetőtanár
Illés Irén			1957–1961 általános iskolai igazgató

Ispánovity Márta	történelem–orosz– közgazdaságtan	2005–
Ivanov Péterné	filozófia	1982–1986
Iványi Gyuláné (Gönczi Anikó)	matematika–fizika	1957–1969 1963– vezetőtanár
Iványiné Harró Ágota	matematika–fizika	1987– 1998– vezetőtanár Graphisoft-díj 2003 Trefort Ágoston-emléklap 2006
J. Tóth Judit (Válas Judit)	angol–orosz	1993– 2003– vezetőtanár
Janicot, Christelle	francia lektor	1995–1996
Járay Imréné (Kiss Janka)	tanító	1958–1971
Járó Katalin	pszichológus	1993–
Jeges (Kálmán) Valéria	orosz–magyar	1979–1986 1983– vezetőtanár
Jobbágy Károlyné (András Katalin)	magyar–történelem	1955–1992 1961– vezetőtanár Kiváló Tanár 1965 Miniszteri Dicséret 1976 Apáczai Csere János-díj 1983 Pro Universitate 1990 Déry-díj 1992
Juhász Borbála	angol–történelem	1992–1996

<i>Juhász Jánosné</i> (Polák Éva)	<i>magyar–történelem</i>	1961–1982 1961– vezetőtanár	
<i>Juhász Nagy Pálné</i> (Lukácsovics Erika)	doktor <i>biológia–kémia</i>	1972–1998 1975– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1989
Kabdebó Ferenc	történelem–informatika	1991–1993	
<i>Kádár Lászlóné</i> (Mandula Dóra)	<i>fizika–matematika</i>	1972–1990 1969– vezetőtanár 1982–1990 igazgatóhelyettes	Miniszteri Dicséret 1977 Kiváló Pedagógus 1986
<i>Kaiser Pál</i>	<i>orosz–magyar</i>	1964–1992 1966– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1989
<i>Kaiszinger Lászlóné</i> (Kovács Róza)	tanító, német	1975–1985	Kiváló Munkáért 1981
Káldi Mónika	testnevelés	1974–1975	
Káldos Mária (Arlettné)	<i>angol–magyar</i>	1971–1988 1981– vezetőtanár	
<i>Kaplonyi Károlyné</i> (Benedikt Katalin)	<i>orosz–politikai gazdaságtan</i>	1961–1980 1967– vezetőtanár	Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1979
<i>Karamán Ferencné</i> (Gaal Katalin)	<i>matematika–fizika</i>	1975– 1980– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1985
Karlovits Piroska	orosz–történelem	1980–1989	

<i>Kecskeméti Sándorné</i> (Nagy Erzsébet)	<i>magyar-történelem</i>	1961–1983 1961– vezetőtanár
Kecskés Dóra	művészettörténet	2007–2008
Kelényi Enikő	doktor iskolaorvos	2002–
Kellner Anikó	angol	1995–1999
Kenderesi Ildikó	doktor iskolaorvos	1977–1979
Kenéz Anikó	rajz–műalkotás-elemzés	2000–
<i>Kercsa Ferencné</i> (Szikra Izabella)	<i>rajz–földrajz</i>	1957–1996 1982– vezetőtanár
Király István	politechnika	1965–1966
Király László	politechnika	1961–1964
Kiss Barnabásné (Torday Lenke)	<i>fizika</i> –matematika	1962–1966 1962– vezetőtanár
<i>Kiss József</i>	kandidátus <i>történelem</i> –magyar	1962–1982 1962– vezetőtanár
<i>Kiss Lászlóné</i> (Gózon Kormélia)	<i>matematika</i> –fizika	1963–2007 1968– vezetőtanár
<i>Kiss Zsuzsanna</i>	<i>kémia</i> –biológia	1959– 1963– vezetőtanár
		Kiváló Munkáért 1978 Szocialista Kultúráért 1987 Kármán Mór-emlékgyűrű 1992 Németh László-díj 1994 Eötvös József-díj 2002

Kolozs Andrásné (Veres Judit)	angol	1998–1999	
<i>Kólya Dániel</i>	<i>matematika–fizika–</i> ábrázoló geometria	1961–1966 1963– vezetőtanár	
Komor Gabriella	angol	1992–1999	
Kondor Judit	orvosi asszisztens	2002–	
<i>Kopper Lászlóné</i> (Hondl Lea)	<i>történelem–orosz</i>	1982–2007 1982– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1988
Kornai Júlia	matematika–biológia	2002–	Junior Prima Díj 2008
<i>Kósa Jánosné</i> (Jónásch Julianna)	<i>történelem–magyar</i>	1982– 1982– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1994
Kovács Bertalanné (László Katalin)	<i>matematika–fizika–</i> ábrázoló geometria	1963–1985 1963– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1981
<i>Kovács Endre</i>	doktor <i>magyar–latin</i>	1961–1965 1961– vezetőtanár	
Kovács Enikő	pszichológus	1989–1991	
Kovács Istvánné (Cherny Pelagia)	magyar–latin–orosz	1957–1963	
Köllő Júlia	orosz–könyvtár	1999–	Trefort Ágoston-emléklap 2006

<i>Köllő Miklósné</i> (Vágó Márta)	kandidátus orosz	1963–1976 1965– vezetőtanár	Szocialista Kultúráért 1956 Felszabadulási Emlékérem 1970 Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt 2005
Kővári Sándorné	tanító	1960–1961	
Köves Dóra	művészettörténet	2007–2008	
<i>Köves Katalin</i>	angol–szociológia	2002–	
Kreácsik Judit	pszichológus	1985–1992	
<i>Kropog Erzsébet</i>	biológia–kémia	1976– 1981– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1984 Trefort Ágoston-emléklap 1995
<i>Kugler Sándorné</i> (Kovács Györgyi)	fizika–matematika	1961–1975 1961– vezetőtanár	Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1954 Kiváló Tanár 1969 Kiváló Munkáért 1970 Kiváló Tanár 1974 Rátz Tanár Úr Életműdíj 2008
Kult Gabriella	német	2003–2005	
<i>Kuruncsiné Kapcsándi Katalin</i>	PhD történelem–német	1998–	
Kuti Jenőné (Dvorníyk Tatjana)	orosz	1967–1990 1967– vezetőtanár	
<i>Lajos Irén</i>	szaktanító	1952–1963	
Lakos Gábor	német–orosz	1990–1992	

<i>Lami Rudolf</i>	matematika–ábrázoló geometria	1958–1987 1965–1982 igazgatóhelyettes 1982–1987 igazgató	Munka Érdemérem 1955 Kiváló Munkáért 1980 Kiváló Pedagógus 1985 Pro Universitate 1987 a Munka Érdemrend arany fokozata 1987
<i>Láng György</i>	<i>földrajz–biológia</i>	1996– 2002– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2007
Lángné Erdős Katalin	<i>francia–angol–orosz</i>	1994– 1998– vezetőtanár	
<i>Lassity Simonné</i> (Szabó Amália)	<i>kémia–biológia</i>	1967–1976 1967– vezetőtanár	
Laukonidesz József	testnevelés	1973– 1988– igazgatóhelyettes	Kiváló Munkáért 1985 Kármán Mór-emlékgyűrű 1998 Trefort Ágoston-emléklap 2003
Legény János	angol–francia	1967–1970	
<i>Lencs Margit</i> (Tirczka Károlyné)	szaktanító	1963–1976	Kiváló Munkáért 1973 Kiváló Tanár 1975
Lengyel Zsuzsa (Boronkainé)	angol	1995–	
<i>Lenkei Irén</i>	doktor	1963–1984 1963– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1979

<i>Lenkővics Barnabásné</i> (Kovács Mária)	<i>történelem–orosz</i>	1976– 1981– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1985 Kármán Mór-emlékgyűű 1993 Pro Universitate 2000
Lerner János	földrajz	1978–1980	
<i>Levcenko Tatjana</i> (Varga Imréné)	<i>orosz</i>	1957–1990 1962– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1987
Liska Márton	doktor történelem, jog	2008–	
Loránth Erzsébet	magyar–történelem– földrajz	1948–1961 1948–1949 mb. igazgató	
<i>Lővey Éva</i>	<i>matematika–fizika</i>	1982– 1993– vezetőtanár	Graphisoft-díj 2008
Ludmann Mihály	<i>művészettörténet–földrajz–</i> <i>rajz–ábrázoló geometria–2000– vezetőtanár</i> <i>filozófia</i>	1983– 2000– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1999
<i>Lugosi Zoltánné</i> (Szabó Katalin)	<i>ének–zene–magyar</i>	1997– 2003– vezetőtanár	
Lukács Józsefné (Nádas Krisztina)	<i>angol–magyar</i>	1988–2002 1988– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1992

Lukács Sándor	pedagógia–filozófia	1965–1981 1965–1981 igazgató	a Köztársasági Érdemérem arany fokozata 1947 „Népköztársasági”-ra cserélve 1952 Szocialista Munkáért 1954 Kiváló Tanár 1969 Felszabadulási Jubileumi Emlékérem 1970 MSZBT Aranykoszorús Jelvény 1972 az Eötvös József-emlékérem arany fokozata 1981 a Munka Vörös Zászló Érdemérem arany fokozata 1981
Mádl Antalné (Jászka Zsuzsanna)	<i>német–magyar</i>	1965–1976 1965– vezetőtanár	
<i>Madocsai László</i>	<i>magyar–német</i>	1969–1995 1969– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1975 Kiváló Munkáért 1988 Toldy Ferenc-díj 1990 Kármán Mór-emlékgyűrű 1991
<i>Magyar Ágnes</i>	<i>történelem–földrajz</i>	1950–1973 1961– vezetőtanár	
<i>Magyarics Péter</i>	<i>angol–történelem</i>	1972–1990 1977– vezetőtanár 1981–1984 igazgatóhelyettes	Kiváló Munkáért 1987

<i>Major Imréné</i> (Viola Gizella)	<i>matematika</i> –ábrázoló geometria	1959–1982 1961– vezetőtanár	Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1967 Kiváló Pedagógus 1981
Majoros József	doktor <i>latin–magyar</i> –orosz	1963–1982 1963– vezetőtanár 1965–1982 igazgatóhelyettes	Kiváló Tanár 1973
Majoros Józsefné (Czurko Ilona)	tanító	1981–1987	
<i>Mándics Dezső</i>	<i>biológia</i> –kémia	1988– 1991– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1999
Maráczai Orsolya	angol–magyar	2008–	
<i>Marcsek Gábor</i>	<i>matematika</i> –fizika	1992– 1992– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2004
<i>Markos Valéria</i>	biológia–magyar– történelem	1959–1962	
Markovits Judit	tanító	1987–1990	
Markovits Piroska (Hruska Piroska)	kémia–fizika	1992–1997	
<i>Markovits Tibor</i>	<i>fizika</i> –matematika– informatika	1988– 1995– vezetőtanár	
<i>Matskási Istvánné</i> (Balogh Emőke)	<i>biológia</i> –kémia	1983– 1984– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1990 Trefort Ágoston-emléklap 1998

<i>Maucha Imre</i>	<i>történelem–magyar</i>	1975– 1980– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1970 Kiváló Munkáért 1984 Trefort Ágoston-emléklap 1993 Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1998 Kármán Mór-emlékgyűű 2006
<i>Medgyes Péter</i>	akadémiai doktor	1968–1981 1973– vezetőtanár	
Megyeri Andrea	angol–német, könyvtáros-asszisztens	2002–	
Menus Borbála	orosz	1978–1979	
Merényiné Kalotai Judit	<i>angol–olasz</i>	1995– 1998– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2008
<i>Mesterházi Gábor</i>	magyar–történelem	1994–1998	
Mesterházi Mónika	angol–magyar	1997–1998	
<i>Mezei Károly</i>	tanító	1974–1977	
<i>Mezei Ottó</i>	<i>művészettörténet– magyar– francia</i>	1962–1968 1962– vezetőtanár	
<i>Mező Pálné</i> (Chapó Erzsébet)	szaktanító	1957–1981	Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1979
Meződi Magdolna	logopédus	2001–2003	
Mihályfi Lászlóné (Petró Orsolya)	testnevelés	1963–1966	

<i>Miklós Gyuláné</i> (Vollár Erzsébet)	<i>földrajz–történelem</i>	1960–1974 1962– vezetőtanár	A Nehézipar Kiváló Dolgozója 1953
Mikófalvi József	politechnikai műhelyoktató	1961–1963	
<i>Molnár Gyuláné</i> (Reis Judit)	német–orosz	1957–1965 1959–1965 igazgatóhelyettes	
<i>Molnár Katalin</i>	doktor	1977– 1982– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1988 Trefort Ágoston-emléklap 1996 Kármán Mór-emlékgűfű 2002
Molnár Zoltánné (Dibóczy Malvin)	biológia–földrajz	1957–1961	
<i>Monostori Zsuzsanna</i>	tanító, gyermektáncoktató	1992–	
Morgan Márta	angol	1999–2000	
<i>Morvai Éva</i> (Aubry Éva)	<i>matematika</i> –fizika– ábrázoló geometria	1995– 1997– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2005 Graphisoft-díj 2005
<i>Moser Tamás</i>	<i>magyar</i> –latin	1994– 2001– vezetőtanár	
<i>Müller Angela</i>	<i>német</i> –francia–orosz	1956–1972 1961– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1967 Miniszteri Dicséret 1971
Müller Ildikó	német–történelem	1990–1991	

Nagy Albert	<i>gyógystestnevelés– testnevelés</i>	1995– 2000– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1991
Nagy Erika	biológia	1983–1987	
Nagy Erzsébet (Zentai Antalné)	doktor <i>történelem</i> –latin	1961–1980 1961– vezetőtanár	
Nagy János	politechnikai műhelyoktató	1961–1962	
Nagy Piroska	<i>latin</i> –történelem	1983– 1991– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1993 Kármán Mór-emlékgyűrű 2007
Németh Nóra	angol	1992–1993	
Nikitscher Péter	kulturális antropológia– földrajz	2006–2008	
Nyakas Tünde	PhD <i>francia</i> –orosz	1993– 2000– vezetőtanár	
Nyerges András	angol	1986–1990	
Oláh József	<i>biológia</i> –földrajz	1962–1977 1962– vezetőtanár	Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1952 Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1977
Onódi Krisztina	orosz–történelem	1983–1984	
Orlói Istvánné (Jeszenszky Judit)	doktor <i>német</i> –magyar– történelem	1972–2002 1972– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1984 Trefort Ágoston-díj 1997
Ozsváth Miklós	testnevelés–informatika	1988–1998	

Páder Jánosné (Guzli Rózsa)	<i>testnevelés</i>	1957–1985 1961– vezetőtanár	Kiváló Tanár 1952
Pais Irsván	doktor kémia–fizika	1961–1964	
Paksi Attila	informatika	2006–	
Pálfalvi József	<i>fizika</i> –matematika	1968–1972 1969– vezetőtanár	
Pálinkás Lorándné (Kozák Ilona)	<i>történelem</i>	1957–1963 1961– vezetőtanár	
Pallos Béla	<i>ének-zene</i>	1959–1986 1961– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1966 Kiváló Tanár 1967 Kiváló Tanár 1968 a Népköztársasági Érdemrend ezüst fokozata 1969 Kiváló Tanár 1970 Kiváló Tanár 1976 Kiváló Tanár 1977
Palócz István	informatika	1998–2006	
Palócz Réka	matematika ének-zene	1997–1998	
<i>Pap Anna</i>	tanító, ének-zene	1991–	
<i>Papp Györgyné</i> (Fedák Judit)	<i>matematika</i> –fizika	1971–1978, 1981– 1976– vezetőtanár	

<i>Pásztor Edit</i>	<i>biológia</i>	1965–1975 1965– vezetőtanár	Kiváló Tanár 1971 Kiváló Tanár 1976
<i>Pataki Pál</i>	<i>francia–német</i>	1969–1984 1974– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1983 Felsőoktatási Érdemérem 1979
<i>Patkó Csilla</i>	<i>ének–zene</i>	1986–1988	
<i>Patrik–Pirk Zsolt</i>	<i>angol</i>	2000– 2003– vezetőtanár	
<i>Paulovits Ferenc</i>	<i>kémia–matematika</i>	1998– 2002– vezetőtanár	
Pázmándi Lóránt	informatika	1991–1992	
Peller József	matematika	1991–1995	
Pénzes Sándor	technika	1983–1997	
Perény Gáborné (Herzog Mária)	német–francia	1962–1963	
Petőcz Miklósné (Pál Valéria)	<i>orosz</i>	1961–1980 1963– vezetőtanár	Felszabadulási Jubileumi Emlékérem 1970 Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1979
Petróczi Edit	<i>ének–zene</i>	1976– 1985– vezetőtanár	Miniszeri Dicséret 1987 Trefort Ágoston-emléklap 1999
Pick Imréné (Szántó Sarolta)	tanító, kézimunka	1957–1967	
Piller Tibor	logopédus	1999–2001	

Pokk Péter	földrajz–történelem	2006–	
<i>Poros András</i>	<i>francia</i> –történelem	1984–2002 1982– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1989 Trefort Ágoston-emléklap 1996 Kármán Mór-emlékgyűrű 1999 Tehetséggondozó Munkájáért miniszteri oklevél 2000 Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques (a francia oktatási miniszter által adományozva)
Pusztai Edina	német–orosz	1986–1990	
Rác János	matematika–fizika	1993–1999	
Rác Mihály	<i>fizika</i> –matematika	1972– 1976– vezetőtanár	
Rádai Péter	angol	1986–1989	
Radák Eszter	rajz	1996–1998	
Radich György	<i>testnevelés</i>	1961–1971 1961– vezetőtanár	Kiváló Úttörővezető 1957
Radványi András	matematika–angol	1994–1998	
Raksányi Klára	matematika–fizika	1961–1963	
Rédey Györgyné (Sztripszky Éva)	<i>orosz</i>	1962–1974 1962– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1974

Rell Péterné (Tóth Márta)	tanító	1996–2004	
Retek Rezső	politechnikai műhelyoktató	1961–1963	
Révész Ágota	angol	1991–1992	
<i>Révész Györgyné</i> (Gránát Gabriella)	<i>pszichológia</i> –filozófia– pedagógia	1959–1983 1966– vezetőtanár 1981–1983 Kiváló Munkáért 1971 Miniszteri Dicséret 1972 Kiváló Munkáért 1983	
<i>Rész Gáborné</i> (Szalai Erzsébet)	doktor <i>biológia</i> –kémia	1977– 1978– vezetőtanár 1984–1987 igazgatóhelyettes 1987–2002 igazgató 2000	Kiváló Munkáért 1982 Pro Universitate 1992 Kármán Mór-emlékgyűrű 1997 Pro Renovanda Cultura Hungariae
Romhányi Antal	testnevelés	1959–1961	
Rónai Krisztina	tanító	1981–1986	
Rónay Ágnes	angol–magyar	1990–1998 1994– vezetőtanár	
Rosenzweigné Pejtsik Júlia	<i>francia</i> –latin	1991– 2002– vezetőtanár	Tehetségdonozó Munkájáért miniszteri oklevél 2008
Rossa Ernőné (Tursák Augusztá)	tanító	1963–1970	
Ruszinyák Márta	könyvtár–magyar	1962–1967	

Saáry Anikó	doktor	<i>kémia</i> –fizika	1956–1964 1961– vezetőtanár	
Sain Márton		<i>matematika</i> –fizika	1970–1979 1970– vezetőtanár	Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1956 Kiváló Tanár 1969 a Munka Érdemrend arany fokozata 1979
Sallai Zoltán		drámapedagógia	2005–2006	
Sándor Istvánné (Natalija Boleszlavovna Vandalovszkaja)		matematika	1959–1961	
Sándor Jánosné (Hajnal Flóra)		magyar–francia	1959–1962	
Schiller Mariann		<i>magyar–angol</i>	1985– 1991– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 1997
Schubert Mihály		matematika	2005–	
Seresné Bayer Éva		<i>angol</i> –orosz, könyvtáros-asszisztens	1995– 1996– vezetőtanár	
Sillár Barbara		francia–angol	1990–1991	
Simon Antalné (Tóth Judit)		tanító	1966–2008	Miniszteri Dicséret 1989
Simon Bálint		<i>földrajz</i> –földtan	1973–1995 1973– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1988

Simon Csaba	testnevelés	1961–1973	
<i>Simon Gabriella</i>	magyar–történelem	1984–1990	
Simon József	magyar–német– pedagógia–lélektan	1955–1965 1955–1965 igazgató	Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója
Simonné Károlyi Júlia	angol–orosz–kulturális antropológia	2000–	
Sipos Piroska Katalin	angol–orosz	2002–2003	
Siska Rozália	politechnika–rajz– magyar	1964–1982	
Solti Gyula	<i>matematika</i> –fizika	1962–1981 1962– vezetőtanár 1965–1981 igazgatóhelyettes	Kiváló Tanár 1966 Kiváló Munkáért 1974
Solti István	PhD <i>német</i> –könyvtár– spanyol–katalán	1991– 1992– vezetőtanár	
Sólyom Artila	magyar	2002–	
Somlai Judit (Reményiné)	angol–orosz	1989–1991	
Somlai Judit (Lerner Jánosné)	magyar–orosz	1980–1981	
<i>Somogyi Ildikó</i>	biológia–földrajz	1990–1991	
<i>Sóós Júlia</i>	doktor magyar–francia	1957–1961	

<i>Spengler Katalin</i>	magyar–orosz	1989–1993	
Spieler Marietta	politechnikai műhelyoktató	1961–1962	
Staudinger Erzsébet (Popovics T. Miklósné)	műszaki ismeretek	1974–2008	Miniszteri Dicséret 1986 Kármán Mór-emlékgyűrű 1996
Strobel Mária	<i>fizika</i> –kémia	1957–1995 1961– vezetőtanár	Szakszervezeti Dicsérő Oklevél 1985
<i>Sugár György</i>	<i>matematika</i> –ábrázoló geometria	1957–1988 1962– vezetőtanár 1984–1988 igazgatóhelyettes	Miniszteri Dicséret 1973 Kiváló Munkáért 1978 Kiváló Munkáért 1979 Kiváló Pedagógus 1987 Pro Universitate 1989
Sujtó László	francia–angol	1975–1981	
Sullivan, David	angol lektor	1992–1994	
<i>Surányi István</i>	történelem–földrajz	1957–1961	
Szabó Ferencné (Csajkovits Mária)	történelem–földrajz	1972–1973	
Szabóné Rudnai Zsuzsanna	angol	1996–	
<i>Szacsay Fehér Tiborné</i> (Moldvay Sarolta)	tanító, magyar–angol	1952–1968	Miniszteri Dicséret 1966
Szalai Károly	<i>orosz</i> –magyar	1963–1987 1964– vezetőtanár	

<i>Szalóki Dicső</i>	<i>fizika</i> –matematika– ábrázoló geometria– biológia	1979– 1983– vezetőtanár	Ministeri Dicséret 1985 a Frivaldszky Imre-emlékplakett bronz fokozata (MRT) 1990 Pedagógus Kutatói Pályadíj 2002 (MTA) Pedagógus Kutatói Pályadíj 2008 (MTA)
<i>Számely Béláné</i> (Gábor Mária)	<i>orosz</i> –angol	1957–1965 1963– vezetőtanár	
Szamosi Tamásné (Doncsesz Anna)	tanító	1996–2004	
Szarka (Beke) Judit	latin–esztétika– mozgóképkultúra és médiaismeret	1992–	
<i>Szathmáry Lajos</i>	doktor	1961–1968 1965– vezetőtanár 1961–1965 igazgatóhelyettes	
Szatlóczy Dalma	<i>angol</i> –francia	1963– 1968– vezetőtanár 1990–1995 és 2002–2005 igazgatóhelyettes	Kiváló Munkáért 1985 Pro Universitate 1995
Szatmári Kálmán	<i>informatika</i> – matematika–fizika	1996– 1998– vezetőtanár	

Szatmári Laura	tanító	1986–1993	
Székely Ágnes	<i>német–orosz</i>	1990– 1996– vezetőtanár	
<i>Székely Erzsébet</i>	<i>történelem–magyar</i>	1961–1982 Kiváló Munkáért 1979 1961– vezetőtanár Kiváló Munkáért 1980	
Székely Jánosné (Fekete Mária)	<i>magyar–történelem</i>	1961–1962 1961– vezetőtanár	
Székely Judit	magyar	2004–2005	
Székely Miklós	<i>ének–zene</i>	1974–1995 Szocialista Kultúráért 1977 1974– vezetőtanár Miniszteri Dicséret 1983	
<i>Székely Róbertné</i> (Kemény Judit)	<i>biológia–kémia</i>	1957–1965 Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1963 1962– vezetőtanár	
Szekeresné Nádudvary Ildikó	angol–francia	1994–	
Szepesvári Istvánné (Simon Vilma)	tanító	1970–1977	Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1976
<i>Széplaki Györgyné</i> (Herczegh Anikó)	<i>matematika–fizika</i>	1971– 1977– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1982 Trefort Ágoston-díj 1991 Kármán Mór-emlékgyűrű 1994 Ericsson-díj a matematika és fizika tehetségeinek gondozásáért 2008
Szszlér Dávid	matematika	1998–2002	

<i>Szidiropulosz Archimédészné</i> (Kolezonay Katalin)	<i>magyar–orosz</i>	1972–1988 1978– vezetőtanár
<i>Sziklai Gábor</i>	<i>angol–matematika</i>	1998– 2008– vezetőtanár
Sziklai Péter	informatika	1989–1991
Szilágyi Katalin	testnevelés	2008–
<i>Szilágyi László</i>	tanító	1956–1961 1957–1961 igazgatóhelyettes
Szilárd Gábor	matematika–fizika	1971–1972
Szinyákovics Györgyné (Szabó Irén)	oroszmagyar–könyvtár	1976–2003 Kiváló Munkáért 1986
Sztankovics Adrienn	angol	2008–
Szűcs Lászlóné (Tóth Margit)	tanító	1961–1974 Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1969 Miniszteri Dicséret 1974
Takár Andorné (Kunfalvi Klára)	gazdaságtan–biológia– oroszmagyar–kézimunka	1957–1961
Tarján Zoltán	<i>művészettörténet–rajz–</i> ábrázoló geometria	1965–1981 1966– vezetőtanár
Téglási Mihály	politechnika–magyar– történelem	1963–1968

Tegyei Imre	<i>latin–magyar–görög–történelem</i>	1961–1965 1961– vezetőtanár
<i>Terner Géza</i> (Fehér Erzsébet)	tanító, pedagógia	1965–1974
Tímár György	<i>angol–magyar</i>	1974–1981 1967– vezetőtanár
Tímár Katalin	angol	1990–1991
<i>Tomcsányi Péter</i>	<i>fizika–matematika</i>	1980– Miniszteri Dicséret 1984 1985– vezetőtanár Trefort Ágoston-emléklap 1994 1987–2002 Pro Universitate 1997 igazgatóhelyettes Kármán Mór-emlékgyűűű 2001 2002– igazgató
Tonk Veronika Dóra	angol	2002–2007
<i>Tóth Dezső</i>	<i>magyar–történelem</i>	1961–1983 Kiváló Munkáért 1983 1961– vezetőtanár
Tóth Erika	német–francia	1993–
Tóth István	<i>orosz</i>	1963–1977 1965– vezetőtanár
Tóth Sándor	tanító	1993–1996
Tóth Sándorné (Zavagyil Mária)	védőnő	2000–2002

<i>Tóth Zsuzsanna</i> (Magyarics Péterné)	<i>kémia</i> –biológia	1972–1996 1979– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1986
Tölgyesy Edit	doktor iskolaorvos	1964–	
<i>Törzsök Édua</i>	<i>magyar</i> –német	1985– 1986– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2003
Újvári Zsuzsanna (Kosteleczki Jánosné)	<i>angol</i> –orosz	1987–1995 1991– vezetőtanár	
<i>Vágó Ernőné</i> (Varga Ildikó)	<i>magyar</i>	1961–1985 1961– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1983
Vander Veer, Daria	angol lektor	1995–1996	
Varga András	politechnikai műhelyoktató	1961–1963	
<i>Varga Antal</i>	<i>fizika</i> –matematika– informatika	1973–2000 1978– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1988
<i>Varga E. Tamás</i>	<i>földrajz</i> –biológia	1990–2006 1994– vezetőtanár	
<i>Varga Jánosné</i> (Surigina Rozália)	<i>orosz</i>	1957–1990 1966– vezetőtanár	
Varga Zsuzsa	doktor iskolaorvos	1979–1981	
Várhidi Gyuláné (Aba Ilona)	magyar–francia	1957–1961	

Vári György	magyar	2002–2004	
Várnai Róbert	politechnikai műhelyoktató	1961–1962	
Vég Éva (Éles Éva)	orosz–történelem	1984– 1989– vezetőtanár	Trefort Ágoston-emléklap 2000 Tehetséggondozó Munkájáért miniszteri oklevél 2004, 2008
Vég Gábor	történelem–orosz	1980–1990 1985– vezetőtanár	
Végsőné Varga Ágota	iskolaorvos	1992–2000	
Véryné Pákolitz Éva	angol	1999– 1999– vezetőtanár	
Vihar Judit	magyar–orosz–japán	1971–1976	
Vujovits Vladimírné (Petrovszkaja Inessza)	kandidátus orosz–földrajz	1957–2003 1964– vezetőtanár	Kiváló Tanár 1968 Kiváló Tanár 1977 Kiváló Munkáért 1986 Kármán Mór-emlékgyűrű 1995 Orosztanári Életműdíj 2007
Walkó Györgyné (Békés Ágnes)	doktor angol–francia	1961–1995 1961– vezetőtanár	Miniszteri Dicséret 1966 Miniszteri Dicséret 1976 Kiváló Munkáért 1976 Kiváló Munkáért 1977 Kiváló Pedagógus 1982 Kiváló Pedagógus 1986

Weger Imréné (Pócs Sára)	magyar	1959–1961	
Weisz István	matematika–fizika	1976–1978	
Weltner Mariann	angol–magyar	1982– 1985– vezetőtanár	Kiváló Munkáért 1980 Miniszeri Dicséret 1984 Miniszeri Dicséret 1989 Trefort Ágoston-emléklap 2005
Werner Lászlóné (Györfy Kornélia)	magyar–latin	1956–1961	
Wertheimer Gábor	angol–spanyol–magyar	1990–1991	
Wrobel Péter	rajz–földrajz– művészettörténet	2001–	
Zanati Béla	fizika–matematika	1972–1979 1973– vezetőtanár	
Zastira Erichné (Keresztess Vilma)	biológia–kémia– matematika	1959–1964 1961–1964 igazgatóhelyettes	
Zimmermann Henriette	testnevelés	1991–	
Zsuffa Zoltánné (Rác Erzsébet)	magyar–latin	1961–1996 1961– vezetőtanár	Szakszervezeti Kitüntetés Kiváló Munkáért 1980 Szocialista Kultúráért 1989

Az iskolai közösség mindennapjait segítők névsora

Az iskolai életet segítő munkatársaink névsora szakmánkénti bontásban a kötetünkhöz kapcsolódó számítógépes DVD-mellékleten található.

André József	karbantartó	1999–2003	
Andruk Imréné	takarító	1996–2000	
Ari József	portás	1996–2001	
Bakk Sándorné	kézbesítő	1998–2000	
Bakki András	karbantartó	1994–1999	
Bakki Andrásné	takarító, konyhai dolgozó konyhavezető	1980–1984 1984–1985 1987–1992	Miniszteri Dicséret 1986
Bákonyi Tiborné	takarító	1993–2008	
Baksa Istvánné	takarító	1976–1991	
Balázs Sándorné	konyhai dolgozó	1989–1992	
Balogh Józsefné	takarító	1980–1985	
Baranyi Emil	technikus	1982–1992	
Bencsik Józsefné	takarító	1984–1988	
Benkó Csilla	laboráns	2007–	
Bíró Ágnes	asszisztens	2003–2004	
Bitter Béláné	takarító	2008–	
Bócz Józsefné	takarító	1988–1991	
Bordás Erzsébet	takarító	1992–2001	

Borosznoki Zsolt	rendszergazda	2002–
Bozóki Józsefné	takarító	1972–1990
Bozóki Pálné	takarító	1964–1973
Burai Benjáminné	takarító	1968–1971
Bús Jánosné	portás	1990–1991
Csandali Lajosné	konyhai dolgozó	1998–1999
Dr. Cseh Pálné	iskolaitató	1961–1971
Cserey Zsuzsanna	laboráns kézbesítő	1991–1992 2002–
Csesznák Gyuláné	takarító	2007–
Csík Andrásné	konyhai dolgozó	1998–2003
Csík Csabáné	konyhai dolgozó	2001–
Csík Simonné	konyhai dolgozó	1999–
Czepány Margit	takarító	1994–
Dániel Jánosné	takarító	1972–1978
Drotleff Zoltán	gondnok	1961–1967
Farkas Istvánné	takarító	1970–1973
Farkas Tibor	karbantartó	1984–1985
Farkas Zoltánné	konyhai dolgozó	2004–2005
Fazekas Jánosné	konyhai dolgozó	2002–
Fazekas Károlyné	takarító	1987–1988
Fedák Csaba	oktatástechnikus	1997–
Fekete Antal	technikus	1980–1982
Fercsiné Csonka Éva	konyhai dolgozó	1998–1999
Filakovszki Károlyné	hivatalsegéd	1963–1964
Frenreisz Antalné	hivatalsegéd	1961–1962
Frizi Rudolfné	hivatalsegéd	1957–1958
Fülöp Károlyné	adminisztrátor	1999–2002
Gálos Károlyné	hivatalsegéd	1966–1973

Garai Lajosné	kézbesítő	1989–1999
Gerőcs László	karbantartó	2001–
Gilice Miklós	karbantartó	1970–1988
Gombos Géza	fűtő	1980–1985
Grodekné Szalai Ibolya	gondnok	1998–
Grossmann Dezsőné	hivatalsegéd	1961–1963
Gutyina János	portás	2002–
Gyarmati Béla	fűtő	1991–1998
Gyurján János	udvaros	1995–1998
Hamvainé Kosznovszki Angelika	laboráns	2000–
Hegedűs Mária Éva	takarító	2000–2007
Hegy Józsefné	konyhai dolgozó	2002–2003
Hegy László	fűtő	1987–1992
Hoffmann Katalin	takarító	2005–
Horváth Sándorné	takarító	1980–1984
Hossein Anowárné	iskolaittkár	1985–1992
Illés Károlyné	takarító	1984–1991
Jálics Károlyné	adminisztrátor	1984–1993
Járosy László	hivatalsegéd	1972–1984
Járosy Lászlóné	konyhai kisegítő	1972–1984
Jóri Károlyné	takarító	1998–2005
Juhász Anna	laboráns	1999–2000
Juhász Gábor	karbantartó szakmunkás	1985–1999
Juhász Gáborné	kézbesítő, portás	1987–1989 1989–1995
Kesztyűs Andrea	takarító	2008–
Kisgál Istvánné	hivatalsegéd	1961–1963
Kiss Lajosné	takarító	1980–1986

Kissné Vágner Adrienn	konyhai dolgozó	2007–
Klopcsik Lászlóné	takarító	1997–1999
Komlóssy István	hivatalsegéd	1961–1967 Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1964
Komlóssy Istvánné	konyhai dolgozó	1961–1964
Kordás Dezső	udvari munkás	2001–2004
Kothencz Istvánné	konyhai dolgozó	2006–2007
Kovács Ferencné	hivatalsegéd	1961–1962
Környei Ibolya Brigitta	portás	1998–
Kun Istvánné	takarító	1972–1978
Kurucz Jánosné	hivatalsegéd	1961–1963
Lajtos Sándorné	takarító, udvaros	1990–1991
Laki Judit	laboráns	1998–1999
Lénárt Eszter	takarító	2000–2004
Lesti Jánosné	takarító	1989–1996
Loránth Erzsébet	adminisztrátor	1973–1986
Lőcsey Dezsőné	gazdasági előadó	1994–1999
Madarász Lajosné	portás, takarító	1970–1991
Meleg Jánosné	gazdasági ügyintéző	1999–
Merkovszki Pálné	laboráns	2001–2004
Mihalkó Sándorné	takarító	2001–2007
Miknyek Józsefné	takarító	1961–1971
Minkó Istvánné	takarító, konyhai dolgozó	1989–1992 1998–2000
Molnár István	fűtő	1964–1965
Molnár Istvánné	hivatalsegéd	1961–1967
Nagy Ferenc	karbantartó, fűtő	1968–1993 Miniszteri Dicséret 1981
Nagy Zoltánné	konyhai dolgozó	2007–2008
Németh Istvánné	takarító	1961–1971

Németh Tiborné	iskolaitkár gazdasági előadó adminisztrátor	1970–1985 1985–1992 2002–	Miniszteri Dicséret 1987 Trefort Ágoston- emléklap 2008
Dr. Neumann Ferenc	gazdasági előadó, főelőadó (gondnok)	1967–1985	Miniszteri Dicséret 1979
Noll Józsefné	konyhai dolgozó	1999–2006	
Nyeiczkey Gáborné	takarító	1962–1969	
Oláh Anikó	büféalkalmazott	1999–	
Oláhné Tóth Katalin	konyhai dolgozó	2000–2001	
Pallag Imre	portás	1980–1988	
Papp Irén	hivatalsegéd	1957–1958	
Pásztor Edina	laboráns	1998–1999	
Pásztor Jánosné	gazdasági előadó	1999–	
Pege Lászlóné	takarító	1999–2005	
Pollák Lászlóné	takarító	1970–1971	
Popovics Andrásné	takarító	1984–1992	
Pozsár István	fűtő	1964–?	
Pozsár Istvánné	fűtő	1962–1964	
Pozsár Lajos	fűtő	1961–1964	
Preiszné Túri Zsuzsa	konyhai dolgozó	2003–2006	
Rácz Sándorné	takarító	1996–2000	
Radomski Jolán	takarító	1995–2000	
Révai László	udvaros	2005–2008	
Sasinka Lászlóné	takarító	1992–1997	
Schmehl János	büfévezető	1995–	
Schmehl Jánosné	büféalkalmazott	2004–	
Sebők Mária	takarító	2008–	
Seres Károly	fűtő	1996–1998	
Serfőzőné Kesztyűs Zita	laboráns	2000–	

Simon Jánosné	takarító	1968–1969
Solymosi Györgyné	laboráns	1999–
Sólyomfalvi László	karbantartó	1996–1999
Szabó Aranka	takarító	2000–2008
Szabó Istvánné	takarító	1974–1975
Szabó Kálmánné	takarító	1966–1967
Szabó Mátyás	fűtő	1961–1962
Szabó Mátyásné	fűtő	1961–1962
Szabó Sándorné	takarító	2000–2001
Szabó Viola	gazdasági előadó, iskolaitató	1987–1992 1992–
Szakali Áronné	takarító	1989–1998
Szatmári Józsefné	konyhai kisegítő	1970–1975
Szilágyi Nóra	laboráns	1998–2000
Szima Jánosné	portás	1962–1996
Szőke Józsefné	takarító	2002–
Tábori Ferenc	hivatalsegéd	1968–1971
Tábori Ferencné	konyhai kisegítő	1968–1971
Takács Lászlóné	takarító	2007–
Taraszovics Jenőné	konyhai dolgozó	1999–2000
Tóth Elemér	fűtő	1971–1978
Tóth Mária	takarító	1961–1971
Trenkáné Hidas Ilona	konyhai dolgozó	2002–2003
Ujhelyi Andrea	laboráns	1992–1993
Varga Beáta	büféalkalmazott	2001–2002
Varga József	fűtő	1962–1967
Varga Józsefné	takarító	1961–1967
Varga László	karbantartó	2003–
Vellai Ferencné	portás	1988–1991

Vida Pálné	büfévezető	1974–1995
Vörös Viktor	hivatalsegéd	1957–1962
Vörös Viktorné	konyhai kisegítő	1957–1967
Zázrivecz Norbertné	takarító	2004–
Zemlényné Szilágyi Zsófia	gazdasági előadó	1991–1999
Zsilli Andrea	büféalkalmazott	1995–1999

Az iskolánkban érettségizett tanulók névsora*

1959–2008

1959 IV. A

Magyar Ágnes

Balogh Andrea, Garamszegi Mária Anna Cecília, Harsányi Eszter Mária, Hekli Ilona Erzsébet, Homoródi Emma Mária, Horváth Emmy, Kis Györgyi Magdolna, Kögler Zsuzsanna Anna Mária, Kovács Gabriella Irén Ildikó, Kremsier Zsuzsánna, Molnár Veronika Piroska, Oertel Augusztá, Petényi Katalin Mária, Sándori Ágnes Katalin Anna, Sebők Sugárka Piroska, Szabó Ilona, Szabó Katalin, Szenczi Margit Anna, Szenczi Mária Magdolna, Szerényi Anikó Hajna Eszter, Szilágyi Erzsébet Zsuzsanna, Takács Judit Edit, Tarány Zsuzsánna Piroska, Vándor Anna Borbála, Varga Éva Anna Róza, Varga Krisztina

1959 IV. B

Takács Árpádné

Ajkai Ilona, Ambrus Gabriella, Fekete Mária Terézia, Gajdán Anna Mária, Glócz Mária Ilona, Hámosi Éva Lívia, Hercdek Irén Edit, Horvay Gerlinde Mária, Imre Judit, Indrikovits Magdolna, Kiss Vilma Róza, Kiss Zsuzsanna Ilona Hildegard, Kugyela Judit Edit, Ligeti Anna Erzsébet, Lukáts Katalin Edit, Malachovszky Katalin Aranka, Mausecz Zsuzsánna Ilona, Nikes Mária Lujza, Pongrácz Mária Ilona, Pribusz Ilona Mária, Rókás Éva, Szalóky Márta, Telepy Rózsa Mária, Tímár Margit Zsófia

1959 IV. orosz

Soós Júlia

Adler Veronika, Balázs Róbert Miklós, Csonka Judit Márta, Erdős André Georges, Erdős Judit, Háty György, Kovács Judit Margit, Mauthner Miklós Vilmos, Piszker Ágnes, Rados Péter András, Réti István, Schulteisz János Péter, Somló Zsuzsánna, Szántó Ágnes, Székely Péter Géza, Szilágyi György, Vince Iván József, Zsigmond Anna Judit

1960 IV. A

Werner Lászlóné

Bánfalvi Sarolta Paula, Cerva Ildikó Margit, Ficsor Ibolya, Fülöp Mária, Hegyi Éva Mária, Héja Judit Katalin, Hollósi Ildikó Rózsa, Juhász Judit, Kassai Rozália, Kemenes Gabriella, Kiss Ilona Zsuzsanna, Kovács Margit Katalin, Köpeczy Imola, Kricsfalussy Margit, Lenkei Mária Márta, Létay Erzsébet Mária, Major Éva Mária, Márton Erika Erzsébet, Pálfi Gabriella, Patyi Mária Veronika, Pilisi Éva Jolán, Ruttkay Katalin, Szabó Zsuzsanna Mária, Törzsök Judit Mária, Werner Éva Judit, Zamaróczy Györgyi

* Az osztályok névsora a kötetünkhöz kapcsolódó számítógépes DVD-mellékleten is megtalálható.

1960 IV. B**Müller Angela**

Babits Éva Mária, Balog Márta, Bocsor Ildikó Olga, Fekete Erzsébet Viktória, Ferenczy Mária, Gervai Klára Julianna, Gyimesi Margit Jolán, Hahn Margit, Háy Mária Ágnes, Henczl Ilona Gizella, Illés Katalin, Kapolyi Zsuzsanna, Lakics Éva, László Marianna, Latabár Katalin, Lukács Éva, Méhész Mária Margit, Mészáros Anna Irén, Nagy Irén Erzsébet, Nagy Mária, Padányi Zsuzsanna Mária, Rajnai Nadinka, Seres Ágnes Jolán, Simon Ildikó, Szőke Katalin Veronika, Tóth Margit Anna, Veszely Judit, Wolfinger Erika Margit

1960 IV. C**Molnár Gyuláné**

Bárdos Mária Valéria, Barna Erzsébet, Benácsi Kamilla Veronika, Bódis Tünde, Bodor Mária, Dragún Ilona, Halász Erika, Hársfai Erzsébet, Hortobágyi Katalin Terézia, Juhász Mária Magdolna, Kártyás Györgyike Klára, Krichenbaum Ilona, Kubinyi Fruzsina Anikó, Kunya Erzsébet Ibolya, Ligeti Szilvia Erika, Marcsa Márta Mária, Milcsák Ágnes, Németh Gyöngyvér Eszter, Perényi Katalin Hildegard, Péteri Katalin Mária, Rück Zsuzsanna Erika, Säfer Margit Mária, Szabó Katalin, Tóth Borbála Julianna, Víg Erzsébet

1960 IV. D**András Katalin**

Berkes Zsuzsanna, Csiszár Ildikó Ilona, Csiszér Mária Eleonóra, Diószeghy Tünde Julianna, Dorkó Mária Anna, Ehrlich Ágnes, Horvát Anna Julianna, Kisteleki Éva Mária, Kovács Ildikó Ibolya, Leba Margit, Madarász Gabriella, Milcsevic Melinda Mária, Müller Éva Anikó, Müller Marianna, Orbán Éva, Réti Ágnes Judit, Rév Zsuzsanna Sarolta, Soltész Éva, Spiesz Aranka, Szajwold Magdolna, Szekeres Jolán Mária, Takáts Ágnes, Weisz Ágnes Judit

1960 IV. orosz**Gyovai Gyuláné**

Baller Szilvia Rózsa, Beszédes Antal, Bokor Pál, Galambos Éva, Gyárfás Julianna, Hámor Sándor, Joó Mária Klára, Kaiser Ágnes, Korbacsics Ilona, Kovács Ágnes, Kovács Mária Ilona, Lehel Szergej, Magyar-Beck Vlagyimir, Nagy Lajos, Nemczel Gábor, Rózsa Pál András, Szegedi Iván, Szevanovity Zorán, Vetési Ilona

1961 IV. A**Surányi István**

Andorfer Mária Magdolna, Barcy Nóra Erzsébet, Biber Erika, Farkas Zsuzsanna, Gödri Ildikó, Horváth Mária, Horváth Rózsa, Kátai Katalin, Körmendy Melinda, Kulcsár Margit, Laborczy Judit, Magenheimer Éva Margit, Molnár Ilona Klára, Nagy Éva Gizella, Nagyősi Piroska, Orosz Julianna, Pataki Aranka, Péterhidy Olga, Rottkel Judit, Simon Katalin Teréz, Szoldán Judit Erzsébet, Szongoth Györgyi, Szovják Magdolna, Varga Júlia, Zajk Tamara Edit

1961 IV. B**Székely Róbertné**

Ágoston Katalin, Apró Aranka, Asztalos Veronika, Bakos Anna, Ballya Éva, Barabás Adrienne, Czódli Katalin, Csornai Sarolta, Fábián Lenke, Gordán Ildikó, Kalmár Ibolya, Klór Márta, Korzsinek Anna, Kovács Zsuzsanna, Lőrík Erzsébet, Mári Magdolna, Nagy Anna, Nagypál Herta, Pálmai Magdolna, Rissanek Klára, Sullai Vincencia, Szabó Edit, Szűcs Ilona, Trencsényi Borbála, Weltz Mária, Wurfer Ilona, Zámolyi Zsuzsanna, Zanaty Katalin

1961 IV. C**Bársony Andrásné**

Baricza Ágnes Klára, Ecsődi Éva Mária, Fövényi Emőke, Gömörci Éva, Göncz Mária, Hahn Mária Antónia, Harsányi Etelka, Havas Katalin Gizella, Homoródy Mária, Iglói Márta, Ipolyi Mária, Józsa Erika, Kereki Erzsébet, Korda Julianna Györgyi, Kremsier

Zsuzsánna, László Erzsébet Magdolna, Pázmányi Klára, Petényi Katalin Mária Matild, Radácsi Anna, Siklósi Angyalka, Sóti Gyöngyvér, Steszkal Katalin, Szalkay Piroska Terézia, Szederkényi Magdolna, Szentesi Klára, Szigeti Julianna, Szőnyi Éva, Tóth Zsuzsanna, Viola Éva Ibolya, Zsoldos Mária, Zsulya Valéria Irén

1961 IV. D

Csongor Barnabásné

Akaró Ilona, Barakonyi Katalin Aranka, Csiszár Irén Éva, Czövek Margit, Drózdik Gizella Judit, Elek Éva Ibolya, Felhősi Gyöngyvér, Ferjentsik Éva Viktória, Ginyaszky Ágnes, Gulyás Zsófia, Herczegi Mária Terézia, Horvát Márta, Illin Terézia Ágnes, Ivánka Katalin, Juhász Olga, Kazinczi Mária Valéria, Klima Edit, Kovács Klára, Lankó Anna, Ligeti Judit Anikó, Maiszburger Gizella, Pintér Katalin Stefánia, Somogyi Katalin, Szedő Mária Xénia, Szikszai Ilona, Szőnyi Terézia, Tarczy Ilona Margit, Tunyogi Terézia, Valkó Ilona, Varga Mária Ilona

1961 IV. E

Fodor Julianna

Abafalvi Éva Mária, Barta Julianna, Bartucz Franciska Gizella, Bősze Ildikó Eszter, Dragffy Katalin Nikoline, Fixmer Gabriella Mária, Gulyás Boglárka, Hofstatter Erzsébet, Horváth Ildikó, Horváth Klára Veronika, Jánoky Etelka Éva, Jeremi Anna Mária, Kocsis Irén, Kondri Márta, Krajcsóvic Magdolna, Krémer Zsuzsanna Julianna, Örkényi Rózsa, Sándor Klára Marianna, Sasvári Hedvig Julianna, Selmei Erzsébet, Siprikó Elvira, Sujtó Erzsébet, Tóth Erzsébet Katalin, Uzelmann Terézia

1961 IV. F

Vujovits Vladimír

Bassa Zsuzsánna, Benda Ágnes Marián, Gedő Gábor György, Jelinek István, Kádár Mihály, Kassai Zsuzsanna, Kelen Zsuzsanna, Kertész Péter, Lazarosz Kristóf, Mezei Éva, Mikusovszky Zsuzsanna Sarolta, Olt Ágnes Livia, Politu Hara, Rác Ágnes, Rér Éva, Rimóczi János, Simon Margit, Székely Krisztina, Szepesi János Tamás, Tóth Zsuzsanna, Vajda János, Vigh Edit Lujza

1962 IV. A

Lami Rudolf

Absenger Éva Mária, Baglyos Mária, Balogh Mária, Budavári Zsuzsanna, Deckner Ibolya, Gell Ildikó Ilona, Gondos Ágnes Judit, Harsányi Erzsébet Márta, Horányi Katalin Jolán, Kiss Ágnes, Koncz Katalin, Konkoly Ildikó Enikő, Köblös Erzsébet Ilona, Május Katalin Judit, Menyhárt Erika Mária, Mergenthaller Klára Anna, Mironiczky Györgyi Juliánna, Orosz Éva, Pongrácz Csilla Mária, Prágay Györgyi Ilona, Rozs Ágnes, Sándor Anna Mária, Seress Gabriella Erzsébet, Szabó Mária Magdolna, Szerdahelyi Judit Katalin, Szőnyi Ágnes Zsuzsanna, Takács Magdolna, Titkos Ildikó Magdolna, Tóth Edit, Tóth Zsuzsanna Judit, Ulatovszki Borbála

1962 IV. B

Számely Béláné

Artner Zsuzsánna, Bartha Ildikó Klára, Bejkhart Ilona Margit, Böhm Éva, Budavári Zsuzsánna, Diószeghy Judit, Dombay Margit, Ficsor Gabriella, Horváth Zsuzsánna, Juhász Sarolta Margit, Justin Ildikó Mária, Kádár Etelka Adrienne, Kanyák Zsófia Judit, Kaplonyi Márta Ráchel, Kázmér Adrienn Katalin, Kerti Judit, Kiss Katalin, Kovács Jolán Erzsébet, Merényi Mária, Mészáros Kornélia Erzsébet, Mindszenti Éva Erzsébet, Molnár Emília Klára, Nagy Erika, Nagy Szidónia, Novák Zsuzsánna, Pártl Mária Aranka, Perczel Ildikó Mária, Pétervári Margit, Rojkó Magdolna Mária, Romhányi Éva Zsuzsanna, Siák Éva Mária, Sisa Ilona Erzsébet, Szegvári Zsuzsanna, Szombat Paula Piroska, Takács Emma

1962 IV. C**Csukás Hilda**

Ármánkó Ildikó Ida, Büki Erika, Csaba Éva, Dollinger Éva, György Anna, Haár Anikó, Horváth Katalin, Korodi Györgyi, Kovács Mária, Körmendi Anna, Laluska Mária, Léb Mariann Antónia, Lontai Emília, Maros Mária Magdolna, Muth Erika, Nádasdi Éva Mária, Orbán Ágnes Erzsébet, Pákozdi Márta, Páljános Mária Jolán, Papp Edit, Parschik Judit, Rozgonyi Márta, Ruttkay Ágnes Ilona, Szabó Éva Judit, Szabó Mária Erzsébet, Szécsényi Aranka Erzsébet, Szűcs Éva, Vámosi Julianna, Varga Ilona, Vigh Ágota

1962 IV. D**Máté Judit**

Benkő Zsuzsánna, Berki Manuélia, Bodor Gabriella, Fitos Katalin, Gudricza Magdolna, Handula Ágnes Mária, Hatta Ágnes, Horváth Gabriella Mária, Horváth Klára Veronika, Iglói Márta, Kulcsár Lenke, Molnár Anikó Margit, Ócsi Erzsébet, Szabó Gabriella Mária, Szmodics Zsuzsanna, Tari Etelka Judit, Tarnóczi Márta Edit, Wagner Ágnes, Zsebényi Mária Gabriella

1962 IV. E**Révész Györgyné**

Aivadzi Niki, Aleva György Péter, Andronikov Vladimir, Borsits Ilona, Bujtás Piroska, Czink Emília, Friss Ágnes, Hazai István, Kádár András, Király László, Kis János Tamás, Kollár Mária, Kollár Zsuzsa, Kruslák Zsuzsanna, Olt Éva Hedvig Eszter, Pilinszky Judit, Piringer Tibor, Ralev Sztojan, Sándor Erzsébet, Schiffer Péter Sándor, Simonovits Miklós, Utasi Zita, Várnai Judit, Vihar Judit

1963 IV. A**Révész Györgyné**

Abonyi Rozália, Becker Anna, Császár Gyöngyi, Dufek Margit, Gerő Mária, Hideg Ágnes, Illés Julianna, Jánosik Magdolna, Kiss Magdolna, Knoll Márta, Kollár Katalin, Kovács Éva, Lakatos Magdolna, László Katalin, Majoros Katalin Zsuzsanna, Mayer Judit, Nagy Ilona, Nagy Lídia, Németh Mária, Pázmányi Mária, Perczel Enikő, Piroska Éva, Scherter Judit, Somorjai Éva, Tiszai Julianna, Vadovics Ágnes, Vajna Zsuzsanna Ágnes, Végvári Erzsébet

1963 IV. B**Becker Istvánné**

Bánk Edit Erzsébet, Barta Zsuzsa Viola, Bruder Veronika, Burkovits Irén Mária, Daróczi Erzsébet, Esztergomi Éva, Fábián Éva Izabella, Györkei Katalin Paula, Hajek Mária Erzsébet, Horváth Katalin Mária, Király Ilona, Király Katalin Magdolna, Kocsárdy Éva, Kovács Veronika, Lázár Mária Erzsébet, Mezei Katalin, Nagy Ágnes, Nagy Ildikó Éva, Paul Irma Kalliszta, Szabó Anna, Török Katalin Margit, Verebélyi Kincső, Wandzel Irén, Zseni Gizella

1963 IV. C**Kiss Zsuzsanna**

Ádám Mária Erzsébet, Bakonyi Mária, Éliás Julianna, Erdőss Judit Erzsébet, Farkas Katalin, Fejes Irén, Ferencz Mária, Folkner Anna, Gál Melinda, Gleria Márta, Karmazsin Piroska, Kertész Etelka, Kocsis Éva, Laczkó Anna, Lehner Mária Valéria, Ligeti Ágnes, Marton Katalin, Mironiczky Ilona Edit, Petró Anna Mária, Rodé Éva Mária, Szabó Erzsébet, Szabovik Judit, Tóth Mária Ilona

1963 IV. D**Gyovai Gyuláné**

Adámi Zsuzsanna Jolán, Alpár Zsuzsanna, Balla Julianna, Bencz Sándor Miklós, Bocz Erzsébet Katalin, Bognár Margit, Buzás Klára, Engel Katalin, Erdős Éva, Felner Edit, Fodor Zsuzsanna, Friss Ilona, Gárdai Éva Mária, Göncz Irén, Halmágyi Gyöngyvér Erzsébet, Haraszti Miklós, Harmati Margit, Hegedűs Magdolna, Hofstetter Magdolna, Jóó Erzsébet, Kérdő Éva, Kollár Edit Irén, Koncz Klára Mária, Kovács Margit Erzsébet,

Kozma Endre, Marosi Katalin, Mezei Zsuzsanna, Móhr (Moór) Emília Judit, Nagy Mária Magdolna, Nagymihály Ilona, Rónai Éva, Schönwald Péter, Sedlacek Sándor Antal, Soós Irén Ida, Szatmári Julianna, Szeberényi Éva, Szemere Julianna, Vermes Katalin, Wyrzykowska Joanna Magdalena

1964 IV. A

Magyar Ágnes

Bauer Tamás, Borók Ildikó, Danyi Sándor János, Fehérvári Ágnes, Harangozó Anna Mária, Hársing Judit, Kenessey Mária, Kereszturi Katalin, Koltai Tamás, Kovács Anna Margit, Major Judit Adrienna, Makara Péter, Mészáros Éva, Mikó Annamária, Mikus Julianna, Morvai Margit, Somogyi Lajos Sándor, Szabó Zoltán, Szabó Pap László Péter, Szalay Éva, Szalay Zsuzsanna, Tamás Magdolna Irén, Tolnai Márton János, Ujhelyi Klára, Varga Ilona, Veress Zoltán

1964 IV. B

Vujovits Vladimírné

Badánti Márta, Bakodi Györgyi, Bauer Tatjana, Csaplák Margit, Erdei Judit Anna, Fleischer Julianna, Földes Éva Mária, Gárdos Judit, Gervai Zsuzsanna, Gulyás Éva Judit, Harsányi Éva, Horváth Katalin, Ipach Emília Erzsébet, Kertesi Erzsébet Éva, Kertész Aranka, Kertész Gizella, Láng Zsuzsanna, Lőránt Zsuzsanna, Lukács Anna Veronika, Mérei Veronika, Mérő Julianna, Molnár Terézia Tünde, Nagy Erzsébet, Rejtő Mária, Rér Judit Ágnes, Scher Anasztázia, Sváb Zóra Erzsébet, Székely Márta, Tasnádi Judit, Tendo-ma Niki, Thén Terézia, Tihanyi Judit, Tóth Ilona, Vas Veronika, Zombori Judit

1964 IV. C

Jobbágy Károlyné

Abaffy Csilla, Benőcs Anna, Bodicsi Ildikó Gabriella, Dobó Zsuzsanna, Dömötör Mária Margit, Fábián Terézia Mária, Fábián Zsuzsanna Mária, Farkas Mária Erzsébet, Hollanda Mária, Horányi Marianna, Jankovics Katalin Mária, Koltai Zsuzsanna, Korbácsics Katalin, Korbácsics Veronika, Kovácsik Ilona, Kremm Magdolna, Kurkó Erzsébet Júlia, Laki Éva, Mácsovics Mária, Márki Erzsébet, Mercz Katalin Mária, Molnár Veronika, Nováky Erzsébet Lucia, Orbán Veronika, Papaioannou Athina, Papp Erzsébet, Pető Katalin, Rába Julianna Judit, Szennik Katalin Beáta, Szőcs Irén, Udvarhelyi Magdolna, Uhreczky Ágnes, Zwierina Anna Erzsébet, Zsigmond Klára Mária

1964 IV. D

Kaplonyi Károlyné

Ámon Magdolna, Bagi Viktória, Balogh Mária Ilona, Berzsenyi Eszter Ágnes, Bleicher Mária Terézia, Erdélyi Éva Mária, Fuchs Éva Magdolna, Ghimessy Judit Mária, Hackel Ilona Judit, Hanczkó Irén Rozália, Hargitai Emília Mária, Hujmann Margit, Illa Eszter Anikó, Kakuk Katalin Éva, Katz Éva, Kiszela Erzsébet, Kovács Piroska Erzsébet, Kukorovics Márta, Lehel Mária, Posta Erzsébet Katalin, Sárközi Mária, Sarlai Piroska, Somogyi Klára, Székely Andrea, Szentesi Mária Sára, Szmolka Erzsébet, Takó Éva Klára, Tardos-keddi Éva, Tatai Éva, Tóth Mária, Varga Judit

1964 IV. E

Major Imréné

Ármánkó Tünde, Bajor Irma, Balogh Judit Erzsébet, Bara Ilona, Csányi Mária Katalin, Deme Judit Elvira, Erdélyi Irma, Érdi Judit, Fábián Judit, Goldschmidt Irma Jolán, Hargitai Ilona, Havas Éva, Heller Judit, Kádár Anna Mária, Kánya Magdolna, Karátsonyi Gabriella, Kerekes Gabriella Erzsébet, Kollár Erzsébet, Lakatos Erzsébet, László Lilla, Liszner Edit, Martini Terézia, Menkő Eleonóra, Molnár Erzsébet, Nédli Mária Erzsébet, Padányi Piroska Mária, Rákóczi Ágnes, Segesdy Éva Erzsébet, Szántha Judit Margit, Szántó Judit Éva, Tóth Krisztina, Víga Zsuzsanna

1964 IV. F**Iványi Gyuláné**

Bagi Györgyike, Balázsy Margit, Bene Éva, Borsos Veronika, Bukovi Éva Mária, Fejes Mária, Fekete Györgyi, Fenyvesi Éva, Győri Mária Magdolna, Hornyák Éva, Horváth Margit, Kasznár Noémi Ágnes, Kemenes Mária Cecília, Kertész Éva, Kovács Erzsébet, Laczkó Erzsébet, Lukács Judit, Mészáros Emőke, Nagy Katalin, Nánási Judit Sára, Orosz Gizella, Selmecsi Sarolta Mária, Szamel Anna, Takács Éva, Vágó Zsuzsanna, Vágvölgyi Soltész Judit, Vajai Ágota Terézia, Vörös Ildikó Mária

1965 IV. A**Székely Róbertné**

Andrási András Gyula, Bajai Zsuzsanna, Benedikt Miklós, Benkő Judit Éva, Bojcsuk Iván, Bosnyák Éva, Csatári Marianna, Dúzs Anna Mária, Egri Éva, Erdélyi Magdolna Mária, Faragó József, Farkas Mária Eszter, Ferka János Péter, Fodor Ágnes, Földi Károly Zsigmond, Frankl Erzsébet Olga, Gáti Zsuzsanna Gizella, Geletei Erzsébet, Geletei Mária, Hajnal Julianna, Kádár Katalin, Kirschner Margit Ilona, Korányi Judit, Kovács Anikó Irén, Lukácsi Margit Zsuzsanna, Makai Éva, Marosvári Katalin Gizella, Petrák Márta Mária, Ráb Valéria, Récsai Zsuzsanna, Simon Mária Magdolna, Szekeres András, Sztateva Athena, Tallós Gábor Oszkár, Tamáskovits Zsuzsanna, Tóth Erzsébet Ilona, Trencsényi László János, Vajda Kornél, Várady Emilia, Zsugye András

1965 IV. B**Sugár György**

Ábrahám András Béla, Alföldi István György, Csendes János, Csete Károly Géza, Csík József Attila, Dávid Ágnes Krisztina, Dénes Mária Erzsébet, Faragó Veronika Mária, Fehér György, Fóti Klára, Gábor Mária, Gárdos Marianna, Gulyás Mária Margit, Horváth István, Jaszenovits Erzsébet, Kéthelyi Judit, Klug Anna Mária, Knisch Gabriella Judit, Kronberger Julianna, Kvakovszky Ildikó, Lévai Judit, Ligeti Marianna Éva, Link György, Márton Imre Béla, Miklós Gábor, Milkovics Anna Mária, Pálfalvi Zsuzsanna, Patkós András, Raskó Zsuzsanna, Sigmond Katalin Eszter, Simonovits András, Somlai László Iván, Soós Margit Magdolna, Szakál Ágnes, Székely Éva, Tarján Anna Mária, Tátrai Judit, Vadász István Dezső, Várkonyi Gábor, Vetési György, Vurszta Tamara, Weisz György László

1965 IV. C**Levensenko Tatjana**

Atanaszova Kosztanidova Julianna Ivánka, Balla Katalin Eszter, Bechtler Judit, Beregi Györgyi Ágnes, Berényi Judit, Czink Edit Livia, Farkas Olga, Forgács Katalin, Gombos Éva, Groholy Veronika Éva, Gyömbér Ágota, Halmai Zsuzsanna, Kádár Julianna Erzsébet, Kócsag Piroska Rózsa, Kovács Mária, Losonczi Mária, Lőrincz Katalin, Németh Pálma, Odor Antónia, Papo Éva Gizella, Polák Antónia Gizella, Resch Ágnes, Simon Éva Mária, Székely Gabriella, Váradi Klára, Varga Éva Katalin, Várnai Zsuzsa

1965 IV. D**Kovács Endre**

Balsai Emma Margit, Benőcs Katalin, Bényi Erzsébet Rózsa, Bivó Anna, Böde Mária Magdolna, Brun Éva Veronika, Czimbuli Anna Mária, Farkas Medina Valéria, Farkasházi Beáta Mária, Fehér Erzsébet Rozália, Fehér Juliánna Irén, Földényi Éva Anna, Füle Rozália, Györe Ilona, Kincses Judit Mária, Koós Aranka, Kovács Éva Zsuzsanna, Ladányi Judit, Németh Mária Krisztina, Ozsvári Ágota Hajnalka, Páni Katalin, Rác Erzsébet Gabriella, Rákosfalvi Marianna Éva, Ribán Ildikó Éva, Román Judit Rózsa, Somlai Erzsébet Anna, Sulek Anna Mária, Szabó Anna Mária, Szabó Irma Mária, Szepes Erika Judit, Takács Erzsébet, Tóth Mária, Varga Katalin, Zalántai Livia Ilona, Zwada Ildikó Edina

1965 IV. E**Lami Rudolf**

Antal Mária Etelka, Balogh Mária Eszter, Bors Márta, Drávucz Gizella Terézia, Felkai Anna Veronika, Fülöp Margit, Héberling Zsuzsanna, Hindák Ilona Gizella, Horváth Anna Mária, Jánosi Zsófia Matild, Koczeth Katalin, Koltai Mária Magdolna, Lestár Magdolna Ildikó, Megyeri Éva Etelka, Nádas Mária Terézia, Nagy Erzsébet, Nagy Éva, Punk Judit Ilona, Sefelin Anna Zsuzsanna, Seregi Judit, Solti Ágnes, Szilas Éva Mária, Szombat Anna Mária, Varga Katalin

1965 IV. F**Kecskeméti Sándorné**

Baráth Mária Magdolna, Böröndy Ibolya Magdolna, Buzás Györgyi, Dömötör Mária Rozália, Faragó Judit, Golyán Ilona Katalin, Gyimes Ágnes Éva, Gyurcsék Mária Erzsébet, Hazdra Mária Terézia, Horváth Gizella Mária, Horváth Julianna, Jávorka Klára, Jolsvai Rózsa Ilona, Joó Éva, Kleinbauer Éva, Mathézer Anita, Murin Katalin, Pados Márta, Péntes Ildikó Katalin, Rissai Anna Mária, Sárközi Zsuzsanna, Szabó Katalin, Szigeti Katalin, Szilágyi Szende Márta, Szóda Zsuzsanna, Tóth Erzsébet, Tóth Magdolna, Váradi Ágnes Gizella

1966 IV. A**Zsuffa Zoltánné**

Adonyi Szilvia Eszter, Belec Zsuzsanna Ágnes, Benda Éva Julianna, Berend Iván András, Csáki Gizella Erzsébet, Cseresnyés Gábor Balázs, Fodor Andrea, Forgács Gábor István, Futó Mária, Gönczi Gergely Béla, Göndör András Péter, Joó Sarolta Krisztina, Karbuczky Ágnes Brigitta, Kerka László Csaba, Kertész Judit, Kis Mária, Koltai Ferenc Lajos, Kónya Eszter Klára, Kökény Béla Tamás, Kőrös András Sándor, Lukács Mária Erzsébet, Magyar Gizella, Május Éva Györgyi, Mauthner Márta, Pap Mária Magdolna, Radó Ákos István, Rendes Veronika Györgyi, Schmideg István, Soltész Anna Viola, Solti Magdolna Sarolta, Sólyom Ágnes, Steiner György, Székely Judit Éva, Szűcs Erzsébet Magdolna, Tátrai Ilona Márta, Tuza Adrienne Mária, Uszta Sándor, Valló Zsuzsanna Andrea

1966 IV. B**Mezei Ottó**

Balla Ilona Mária, Bársony Julianna, Beck Éva, Bethlen Judit, Brehel Judit, Buzási Anna, Darvas György, Erdős Klára Ilona, Földes György István, Galyó János László, Gárdos Péter Sándor, Gróf Judit, Háder Judit, Horváth Katalin, Kadala Ágnes, Koltai Judit Ildikó, Korzsinek Ágnes, Kósa Judit Veronika, Köves Mihály, Kulics Ágnes, Magyar Judit Mária, Nemes Gábor Károly, Nemes-Nagy József, Nyeső Ágnes, Rauchmann Judit, Reis Mariánna, Reményi Zoltán, Somogyi Katalin Zsuzsanna, Sömjén Gábor, Stern Gábor, Sváb Erzsébet, Szabados László, Szántó Judit, Szász András Elek, Székely Ágnes, Tegze József, Turóczy Klára Anna, Vadász Judit Erzsébet, Vági Gábor, Vajda András, Vajda Judit Anna, Vas Györgyike Julianna, Véghelyi Mária, Vicsek Tamás, Vig Lajos, Werner Zsófia

1966 IV. C**Révész Györgyné és Brunner Tamásné**

Apáti Judit, Barakonyi Gyöngyi, Barta Katalin Emma, Czombos Zsuzsanna Erzsébet, Csaba Edit Aranka, Csányi Anna, Csányi Erzsébet, Csongor-Miklós Julianna, Deák Mária, Domonkos Rozália Mária, Faragó Magdolna, Farkas Beatrix Emese, Farkas Ibolya, Fiáth Anna, Fiáth Klára, Fok Zsuzsanna Anna, Fölföldi Mária Zsuzsanna, Füsti Mária Ilona, Gold Erzsébet, Gönczi Judit, Harsányi Judit Gabriella, Keresztes Mária, Kutasi Margit, Lengyel Ilona Margit, Matuz Margit, Nagy Éva, Orosz Márta, Pados Zsuzsanna, Papp Katalin, Pető Ibolya, Povázai Livia Julianna, Somogyi Anikó Zsuzsanna, Szentpéteri Judit Eszter, Timár Zsuzsanna, Tompa Julianna, Uniča Edit, Vörös Anikó Lília

1966 IV. D**Hanák Péterné**

Abszenger Márta Aida, Aranyossy Éva Erzsébet, Bittó Beatrix Margit, Bogáthi Ernesztina, Boros Zsuzsánna, Braun Zsuzsánna, Erdei Katalin, Felkai Katalin Zsuzsanna, Galusz Zsuzsanna Gabriella, Gelencsér Karolina Erzsébet, Gruiz Katalin Ilona, Grüll Angyalka Rozália, Heller Judit Sarolta, Janovszky Katalin, Kardos Klára, Kastélyi Judit Erzsébet, Kerekes Sarolta Mária, Kopfer Terézia Lujza, Kovács Judit, Körtvélyesy Janka Judit, Kraft Hedvig Emilia, Ludvig Judit Mária, Lukács Ágota Sarolta, Mekler Livia Katalin, Menyhárt Erzsébet, Mesziárik Márta Judit, Német Éva Mária, Polgár Veronika, Polhammer Anna Terézia, Pollák Ágnes Judit, Rábavölgyi Mária Terézia, Reitmeyer Anna Mária, Schwarz Györgyi Mária, Sevensik Márta Zsuzsanna, Siák Zsuzsánna Anna, Temesi Hilda, Várhegyi Györgyike, Verb Margit Márta, Wiener Erzsébet

1966 IV. E**Kecskeméti Sándorné**

Aszalai Éva, Barna Ildikó Veronika, Csoma Mária, Davidovits Veronika, Dömötör Ágnes Margit, Eisner Edit Szidónia, Érdi Hedvig, Gáfor Julianna, Grolmusz Ilona, Horváth Melitta Mária, Ivič Anna Mária, Kakucs Mária, Kalmár Emília, Karai Gizella, Kardos Margit, Kele Éva Edit, Kiss Ágnes Julianna, Kránitz Anna Katalin, Lakits Klára, Lakó Klára Gabriella, Lengyel Andrea Klára, Máthé Ildikó, Mátray Klára, Molnár Mária, Nemes Ildikó, Németh Márta, Palotai Ágnes Ildikó, Pétervári Katalin, Petró Erzsébet, Rókás Katalin Ildikó, Siklósi Margit, Szabó Emilia Julianna, Szabó Judit Mária, Szöllősi Mária, Takács Zsuzsanna, Talabér Klára, Tompai Mária Rozália, Vidéki Katalin

1967 IV. A**Kiss Zsuzsanna**

Bagyinka Csaba, Bárány Judit, Barsi Zsuzsanna, Boros Veronika, Draviczy Tamás, Érchegyi Judit, Fülep Zsófia, Gaizler Judit, Gedeon Péter, Gellért János, Gerevich József, György Katalin, Heuduska Dorottya, Honfi Albert, Horváth Judit, Keserű Etelka, Kolczonay Katalin, Koncz László, Kovács György, Kovács Péter, Kristóffy Ágnes, Márkus Gabriella, Mikó Krisztina, Móricz Gábor, Mund Márta, Odze György, Pásztó Eszter, Puskás Márta, Rostás Julianna, Sarlós Katalin, Szilvássy Olga, Tátrai Zsuzsanna, Tóth Katalin, Tóth Zsuzsanna, Varró Lídia, Vég Anna, Verő Julianna, Vörös Zsuzsanna, Weltner Veronika, Wollner Zsuzsanna

1967 IV. B**Szathmáry Lajos**

Farkas Éva, Fehér Erzsébet, Fodor Györgyi, Földeáki Erzsébet, Galambos Márta, Győry Zsuzsa, Hámoszky Oszkár, Horváth Mária, Horváth Zsuzsa, Huszár Éva, Ipach Ildikó, Nyerges Márta, Orbán Anikó, Pados Gabriella, Papp Piroska, Perényi Miklós, Rodé Katalin, Roszner András, Szabó Mária, Tóth Tibor, Varga Klára

1967 IV. C**Bányai János**

Bálint Gyula Levente, Barbinek Péter László, Barta Daisy, Bátor Anna, Burgetti Claudia, Csete Katalin Julianna, Czufer Zsuzsanna Margit, Dersi Anna Mária, Fehér Géza István, Fellner Éva, Florek György, Futó Iván, Gera István Imre, Gesztesi Ákos Gábor, Hangyál Zsuzsanna, Helvei Judit Erika, Homoródi Beáta, Horváth Dorottya Ilona, Lizák Julianna, Maron Anna Mária, Menyhárt Ágota Éva, Pataki Márta Anna, Piroska Terézia, Putsay Zsuzsanna Klára, Rényi Zsuzsanna Borbála, Rózsa Klára Katalin, Somlai Zsuzsánna Mária, Tompa Klára Margit, Tyákich Edit, Váczi Mária Gizella

1967 IV. D**Becker Istvánné**

Balabán Anna, Bánkuti Péter, Bars Katalin, Benkő Mária, B. Kiss István, Bryják László, Buzás Katalin, Danka Pál, Gaál Katalin, Gosztonyi Péter, Kakuk Ferenc, Kardos Mária, Kiss Zsuzsanna, Koczán László, Kovács Tibor, Krug Edit, Mammi Pelágia, Nagymihály

Hedvig, Petrő Ilona, Róbert Júlia, Saláta Katalin, Sasi Györgyi, Siklói Zoltán, Scheidt Ágnes, Szántó Márta, Takács Szilvia, Uhrig Zsuzsa, Varga Éva, Weiner László

1968 IV. A

Székely Erzsébet

Albert János, Arató András, Bántay László, Bíró Sándor, Botyánszki Anna, Csémi Mária, Felcsuti Péter Sándor, Gombos Zsuzsanna, Gyarmati Erzsébet Ilona, Heisler Katalin Ilona, Kajtár Róbert, Kalmár Gábor Alfréd, Kántor Péter, Kazovszkaja Elena, Kiss Ágnes Mária, Korányi Zsuzsanna, Kubitsch Ágnes, Kulics Judit, Kürti Katalin, Lantos Veronika, Lányi László, Lazarovits Györgyi, Nagy Judit Eliz, Nagy László Gábor, Nagy Rózsa, Németh Péter, Sántha László, Semsey András, Székely Anna, Szilágyi Ákos, Szőke Anna Mária, Tátrai Marica, Vajda Monika Mária, Valló Péter, Verő Péter

1968 IV. B

Iványi Gyuláné

Benkő Éva Margit, Buzás Klára, Cseh Jenő György, Endrődy Mária, Erdélyi Rózsa, Fazekas Sándor, Gyárfás Ferenc, Hajdú Tamás Miklós, Holli Katalin Erzsébet, Kamellor Adrien, Kaszap Klára Mária, Kertai Éva Emese, Kovács András József, Laukó Györgyi Ágnes, Molnár-Sáska Gábor, Noszka Irén, Remlein Éva, Sarkadi Éva, Szalai Ágnes, Szilágyi Ágnes Mária, Tóth Julianna Erzsébet

1968 IV. C

Hollósi Pálné

Bars Ildikó, Bénes Éva Mária, Budai Ágnes Andrea, Bujtor László, Dalnoki Judit, Fazeakas Flóra Zsuzsanna, Fekete Judit Mária, Haraszi Katalin, Haulik Tamás Károly, Horváth Mária Magdolna, Jenei Anikó Ibolya, Lajtai Péter, Lázár Angyalka, Oravetz Erzsébet, Palóc Márta Margit, Szabó-Fekete Katalin, Takács Erzsébet Ilona, Tóth Ilona, Veres István, Wágner Zsófia Erzsébet, Wahl Emőke Erzsébet

1968 IV. D

Kaplonyi Károlyné

Áts Ágnes, Bednár Györgyi, Csűri Mária Julianna, Dankó Erzsébet, Doby Anikó Piroska, Friedmann Károly Tamás, Gruiz László Kálmán, Hofer Ágnes Erzsébet, Horváth Tibor Zoltán, Janisch Mária Berta, Nagy Attila Endre, Nagy Rozália Ilona, Ötvös Mária, Pompor Gabriella, Prepok Zsuzsanna Éva, Takács Judit Katalin, Tarász Klára Izabella, Téglási Márta Ilona, Tóth Veronika Eleonóra, Tőkés László, Török Zsuzsanna, Veszprémi Zsuzsanna, Völgyi Iván

1968 IV. E

Major Imréné

Bánkuti Magdolna Ágnes, Botka Judit Gyöngyi, Dányi Éva Etelka, Dávid Veronika Tamara, Delhüza Claudette, Farkas Zsuzsanna, Gyarmati Zsuzsanna, Kelemen Mária Margit, Kovács Katalin Ilona, Kovács Veronika, Lukácsi Erzsébet Ilona, Mágó György, Nagy László, Németh Judit, Orbán Ágnes, Orbán Magdolna, Pataki Ferenc Gyula, Sas Éva, Schertlin Péter, Schmidt Ilona Judit, Solymossy Imre Zsolt, Szabó-Pap Lóránt Ágoston, Szeder Elvira Ilona, Vince Júlia

1969 IV. A

Tóth Dezső

Becker László, Bodolay Katalin, Csete Ágnes Livia, Csongor Anna Borbála, Fehér Éva, Gyarmati István, Harsányi Zsuzsanna, Horkay Gabriella, Jakab Zsuzsanna, Kelemen Mária Éva, Kertesi Gábor, Köves Margit Kuzsel Judit, Lányi Zsuzsanna, Marcsa Ildikó Magdolna, Markovics Ágnes Mária, Pallos Anikó Margit, Páczay György, Páczay Sándor, Pallos Anikó Margit, Pompéry Judit Ágnes, Puskás Judit, Rácz Katalin, Révész Ágnes, Solti Irén Julianna, Szigeti Judit, Tamás Éva, Tiszárovics Magdolna, Tölgyes Péter György, Vágó Judit, Vetési Judit, Wessely Anna

1969 IV. B**Jobbágy Károlyné**

Adamik Éva Stefánia, Babusa Erzsébet Ilona, Czövek Zsuzsánna Jolán, Gellért Julianna, Harmati Zsuzsanna, Hegyi Erzsébet Katalin, Homonnay Márta Mária, Lapsánszky Anna Mária, Madarász Zsuzsanna, Nagy Ágnes Ilona, Nagy Mária Erzsébet, Ordelt Mária Magdolna, Ötvös Éva, Páles Ilona Erzsébet, Péntes Zsuzsánna, Podlussányi Márta, Rákosi Erzsébet, Sáfrány Hajnalka, Simoncsics Zsuzsanna Emma, Szatala Erzsébet Katalin, Tóth Kamilla Judit, Török Borbála

1969 IV. C**Csákány Antalné**

Babák László, Bende Márta, Bognár Adrienne, Csendes Zsuzsánna, Gács Klára, Hámosi Márta Erzsébet, Hell Mária Magdolna, Horváth Éva Márta, Horváth Ilona, Kármán Tamara, Kertész Pál, Kovács Katalin, Lajszner Éva Anna, Lehner Éva Mária, Löblin János, Papp Mária, Péntek Zsuzsanna, Plajer Andrea Mária, Rónai Katalin, Sarlós Veronika, Sasvári Éva Gizella, Solt Sonja Livia, Szabó Judit, Ugrai Iván, Varga Erika Erzsébet, Varga Zsolt, Wertheim Hedvig, Zsivkovics Mária

1969 IV. D**Vágó Ernőné**

Balla Erzsébet, Benkő Ágnes, Borbély Zoltán Béla, Böröczki Anna, Börzsönyi Jenő László, Dán László Emil, Erős Tamás József, Eszes Tibor István, Fonó György, Gulyás Gábor, Jusztin Ferenc, Kiss Erzsébet Edit, Makai Jolán Mária, Mészáros Géza Tivadar, Mikó Edit, Nagy Éva, Pekli József, Safáry Ingeborg, Sándor Mátyás, Simon József László, Soproni Anna Mária, Steflik Márta, Szinai István Péter, Szolnoki Judit, Takács Ferenc Csaba, Teiner Ferenc, Ulatovszki Éva Ágnes, Viski Péter András Jenő

1969 IV. E**Pásztor Edit**

Bálint Zoltán Lehel, Balogh Gábor, Barna-Vetró Magdolna, Binét Judit Gabriella, Bonin Katalin, Dáné Katalin, Farkas Béla, Fischer Zsuzsanna, Földházi Péter István, Hetényi Géza, Holczer Edit, Huszár László György, Imre László, Janik László, Kelen András, Kertész János, Knáb Róza Borbála, Lakó Zsuzsánna Magdolna, Lengyel Mária, Nagy Zsuzsánna, Pálmai Julianna, Panuska Erzsébet, Pém Zsuzsánna Franciska, Rissanek Erzsébet, Rózsa György, Schröder Zoltán, Stelczer Mihály István, Varga Zsuzsánna

1970 IV. A**Bársony Andrásné**

Berendi Zsófia, Berendi Zsuzsanna, Bozzai Éva, Darvas Éva, Deák Eszter Katalin, Deli Ferenc Sándor, Gábor Judit, Geréb Anna, Irházi Judit, Klauber Mária, Lamberger Galina, Mezei Júlia, Molnár Katalin, Nagy Erzsébet, Nagy Károly Lajos, Németberta Judit Ágota, Németh Judit, Pásztó Lili, Paulin Zsuzsanna, Posch Zsuzsánna, Rácz István, Radnóti Judit, Selmeczi Magdolna, Simándi Júlia, Szalusz Ottilia, Szász Péter, Szendy Gábor, Tatár György László, Tegze Zita Ágnes, Tóth László, Urbán Tibor, Vándor Ágnes, Weisz Judit Emília

1970 IV. B**Hanák Péterné**

Balikó Erzsébet, Béres István, Bíró Sándor István, Bottyán Éva Gizella, Cafit Erzsébet, Csátár Éva, Csátó Zsuzsanna, Frojda Ida, Furik Ágnes, Gémes Szilvia, Hrabovszki András, Ila Judit, Kalmár Mária, Kertész Mihály, Kisbán Ágnes, Kovács Csaba Ervin, Lakits Zsuzsánna, Liber Judit Ildikó, Mikus Tamás, Nagy Irén Mária, Nagy Katalin, Nemeskürty Harriet, Omász Ilona, Puss Ilona, Szabó András, Szabó Márta Sarolta, Szőke Katalin, Takács Éva, Takács János, Tar Erzsébet Judit, Tischler Gabriella, Töröcsik Éva Monika, Uj Katalin, Várkonyi András, Veres Gábor Zoltán, Zádor Júlia

1970 IV. C**Balázs Lórántné**

Bácskai Csaba Ernő, Barabás Katalin, Börzsey Béla István, Bugovics Gyula, Csiszár István, Debreczeni László, Divinyi Mária, Drozdik Mária, Endrődy Gizella Katalin, Erdős Judit Zsuzsanna, Fekete Yvonne Mária, Felcsiki János, Fitos László, Gallai Péter, György István, Horváth Katalin, Juhász Judit, Kabos Sándor, Kéthelyi József, Kocsis Ilona, Légrády András, Lempert László, Majoros Mária Ilona, Molnár Judit Irma, Nagy András György, Németh Károly, Oblatt Katalin Mária, Ökrös Péter, Palánk Judit, Pataky Péter, Peti Erzsébet Mária, Pólya Pál András, Simó Éva, Sipos György, Szűcs Gyula, Thurnherr Kálmán Imre

1970 IV. D**Bányai János**

Antony Gabriella Valéria, Bajor Emese Éva, Bolla Márta, Böröcz Ibolya, Bujtor Ágnes, Darvas Judit, Györki Edit, Gyulási Oszkár, Kmety Andrea, Kocsis Pál Géza, Korsós Györgyi, Mahr Éva, Molnár Zsuzsanna, Móró Ildikó, Nagy Mária, Nagy Mária Terézia, Révész Mária Éva, Röhrich Klára, Rudolf Péter, Sas Edit, Solymossy Tamás István, Szilágyi László, Udvardi László, Varga János, Virga Györgyi, Zsoldos Béla

1971 IV. A**Gábos Adél**

Adamik Zsuzsanna, Bakos Katalin, Balogh Judit, Bartha Vladimir, Bikszegi Erzsébet, Böröcz Karolina, Emőd Péter János, Érdi Péter Ferenc, Fekete Györgyi, Forgács Zsuzsanna, Garai Ágnes, Gyertyános András, Horváth Pál, Jakab Katalin, Karácsonyi Erzsébet, Kelemen János, Kis-Horváth Gábor, Kóbor Katalin, Köbli Mária, Kránitz József, László Zoltán János, Luizosz Dimitrisz, Markovics Katalin, Marosi Zsuzsanna, Márton Erzsébet Erika, Mayer Zsuzsanna, Mészáros András Olivér, Mihályi Péter, Moraitisz Nikosz, Möbius Erzsébet, Nemes István Béla, Papp Anna, Selmecsi Zsuzsanna, Soproni Zsuzsanna, Székely László, Vági Zsuzsanna, Varga Erzsébet, Voszka Éva, Zahoranczky János Rudolf, Zalka Péter

1971 IV. B**Kaiser Pál**

Balla Ildikó, Csábi Ágnes, Fojt Zsuzsanna, Gudor Etelka Ildikó, Harangi László, Hekli Erika Erzsébet, Huszár Gyöngyi Ilona, Hűvös Zsuzsanna, Ilonszki Gabriella, Kálmán András, Kasperek Éva, Koutny Ilona, Kovács Imre, Kövér Csaba, Lerner János, Mács Mária Györgyi, Mészáros György, Molnár István, Németh Lujza Krisztina, Novák Péter, Pataki Judit Erzsébet, Précényi Árpád András, Réti Mária Magdolna, Román Ágnes, Sombor Judit, Szabó Dusza, Szabó Zsuzsanna, Száraz Katalin Mária, Szentgyörgyi Tibor, Tamás Katalin, Tóth Pál, Varga György Attila, Zsuppán Ágota Brigitta

1971 IV. C**Sugár György**

Becsek Judit, Chikán István, Faragó István, Gróza György, Guoth János György, Hámosi Iván Gábor, Hegyi Anna, Herter László, Homoki Marietta, Horváth Éva, Huszár László Mihály, Kamarás Katalin, Keresztes Tibor, Koncz Péter, Kovács Gyula, Kun Gazda Ágnes, Lakos Imre, Lilienberg Sándor, Majorosi György, Manigáti Csaba, Nagy Imre, Nagy Olga Judit, Nyári Ilona, Ristyák Judit, Rózsás Katalin Ágnes, Scheffer Béla, Szabó Éva, Szász Gabriella, Szendrődi László, Szigeti András, Varga Eszter, Vig Márta Katalin, Wertheimer György, Zámbo Katalin

1971 IV. D**Nagy Erzsébet**

Áts Ferenc, Bruzsa Katalin, Csirmaz Emilia, Erdélyi István, Farkas Péter, Fehér Edit, Fekete János, Feld Gizella, Gál György, Jurkó Anikó, Konczek Magdolna, Kosik Zsuzsanna, Kovács Terézia, Kőnig Péter, Kurucz Péter, Lukács László, Nagy Erzsébet Katalin,

Nyilas Tünde Mária, Palcsó Sándor László, Pechan Kornél, Perhás Judit Etelka, Rudi György István, Sára Ágnes, Solti Lajos, Szabó Edit Rózsa, Szántó Ágnes, Szörényi Zsuzsanna, Várnai Róbert, Vogl Károly Péter

1972 IV. A**Major Imréné**

Bányász Rezső, Érchegyi Tamás Gábor, Feksz Márta, Fórizs Marianna, Grnák Judit Magda, Gruber Éva, Gyenis László Vilmos, Gyorgyovich Anikó, Hajóssy Judit Gabriella, Hetényi Anna Zsuzsanna, Horváth Zsuzsanna, Jelen Emília, Kárpáti Judit Katalin, Keller Erika Piroška, Klauber Mátyás, Kovács Katalin, Kutasi Éva, Ladányi Ildikó Mária, Ladányi Zsuzsanna, Lányi Éva Mária, Légrádi Zsuzsanna, Lucskay Judit Rozália, Máriahegyi János, Menyhárt Tibor, Nagy Erzsébet Ibolya, Nagy Ilona, Padányi Mihály, Simó Anikó, Simon Marianna, Sós Adrienne, Szántó Zsuzsanna, Szapor Erika Judit, Székely Judit, Timár Zsuzsanna, Tóth Mária Magdolna, Tömpe Erzsébet

1972 IV. B**Köllő Miklósné**

Bohus Zoltán, Csörgő Angéla, Dékány András, Dusa László Károly, Fácányi Éva Katalin, Földes István, Gál Katalin, Gedeon Éva, Gergely György, Gruber András, Gulyás Judit, Gyertyán Katalin, Kálmán György, Kéthelyi Mária, Kiss Péter, Kökény György Imre, Las-Torress Éva, László József Gyula, Lázár Erika Zsuzsanna, Lengyel Gabriella, Leprán Eszter Ágnes, Máthé Lajos, Mész András, Mészáros Katalin, Nyerges Gábor, Nyíri István, Rác Gabriella, Ruza Imre, Solti István, Solti Mária Magdolna, Szakács Ágnes, Szántó Katalin, Szemere Anna, Sziklai Zója, Tóth Krisztina, Ugrai Zsuzsanna, Varajti Enikő, Vári András, Weisz Júlia, Zempléni Tibor

1972 IV. C**Lenkei Irén**

Barabás Géza, Becker Tibor, Csabay László Zoltán, Csatár László, Csóka Dezső, Csúsz Klára, Diószegi István, Erős József, Hajdú György, Horváth Margit, Kálmán Judit, Kelemen Tamás, Koncz János, Kramer András Gábor, Lőránd Ferenc, Mátrai György, Mocsonoky Zsuzsanna, Nagy Magdolna, Németh István, Novák Ágnes, O. Nagy István, Pázsny Andrea, Pécs István, Reimann Zsuzsanna, Sirák Margit Mária, Szász Katalin, Székely Júlia, Terner Géza, Vincze Kornél, Vincze Zoltán, Vörös Attila

1972 IV. D**Kiss Zsuzsanna**

Aba Zsuzsanna, Abádi Péter, Apagyi Katalin, Avar Attila, Barta Mária Veronika, Berczelly Mária Anna, Dörner György, Erdei Rózsa Margit, Gonda Attila, Horváth Krisztina, Horváth Mária, Jeszenszky Miklós Imre, Káldi Ágnes Zita, Katona Imre, Korai Éva, Kubó Zsuzsanna, Láng Zsuzsanna, Marek Katalin, Maróti Piroška, Meszlényi Sándor, Molnár Katalin, Molnár Péter László, Mózes Katalin, Nyíró Katalin, Ósi Györgyi Magdolna, Pataky Zsuzsanna, Pellei Éva Zsuzsanna, Söjtöri Géza, Szász István, Szeiler Katalin, Szőke Gabriella Éva, Tímár Éva Emilia, Tóth György, Varga Judit, Vida Györgyi

1973 IV. A**Csákány Antalné**

Árvay László, Baki Flóra, Balogh Éva Zsuzsanna, Barkóczi Mária, Csémi Klára, Debreceni György, Ecsedy Gabriella Hedvig, Ecsedy Mária Erzsébet, Gál Katalin Ida, Gőgh Zsuzsanna, Gönyei Anna, Hajdú Erika Anna, Hargittai Katalin, Horváth Veronika Lívia, Juhász Mária, Kalmár Ella, Kerezi Ágnes, Kovács Zoltán, Kovács Zsuzsanna, Kucsera Mária Judit, Kuncz Eszter, Láng István Béla, László Zsuzsanna, Mag Judit Margit, Makovényi Éva, Máta Mária, Megyeri Júlia, Molnár Márta Mária, Móri Zoltán, Morvai Judit, Oláh Katalin Ilona, Papp Mária, Pesti Zsuzsanna, Peti Aranka, Rádi Krisztina, Taliga György, Várkonyi Judit, Veczán Katalin

1973 IV. B**Galicza Jánosné**

Bányai Márta, Bukovinszky Katalin Emma, Colussi Delinke Kinga, Czimmermann Mária, Erős Dénes, Feith Ágota, Fekete Katalin Magdolna, Frics Judit, Girus Ágnes, Gulás Judit, Hutflész Mária, Irsai Tamás Jenő, Kolacskovszki Edit Mária, Kozák Csaba István, Lisovszky Ágnes Katalin, Meskó Zoltán Viktor, Németh Nóra, Nikodemusz Éva, Oláh Márta Ágnes, Péntes Katalin, Rákosi Bernadette Ildikó, Rónai Edit, Saltzer Kornél Ernő, Sipos Katalin Virág, Szabó Ágnes Margit, Szabó Csilla, Szebeni Zsolt, Székely Katalin Andrea, Szentgyörgyvári Katalin, Tamás László Péter

1973 IV. C**Becker Istvánné**

Agócs Ildikó, Bálint Ágnes Ilona, Bodnár Zsófia, Dávid Ferenc, Deák István, Edelényi Krisztina Klára, Gábel László Péter, Harangozó Zsuzsanna Mária, Háray Miklós, Héja Hedvig Éva, Horváth János, Kádár János, Kawka László József, Koncz Piroska Zsófia, Kónya Lajos, Kovács László, Lázár Éva, Lehel György, Logodi Annamária Ildikó, Máthé Tünde Mária, Meichelbeck Krisztina Margit, Molnár László, Nagy Zoltán Attila, Pálvölgyi Miklós, Paróczai Margit, Sárkány Annamária, Sebők László, Skála Vilmos Béla, Szabó Katalin, Székely Csaba, Tancsa Nóra, Toldi Gábor Miklós, Urbán Szabó Katalin, Vadász Endre Péter, Varga József Péter, Veress Tibor, Zsombók Terézia

1973 IV. D**Jobbágy Károlyné**

Acél Anna Veronika, Balázs György, Balázs János, Baranyai Elvira, Berkes Tünde Ilona, Bíró Lenke, Bognár Erzsébet, Bognár Gábor, Bohus Imre, Boldog Gyöngyi Zsuzsanna, Botos András Ferenc, Csaba Gabriella Erzsébet, Dallos Valéria Geraldine, Falusi Mária Terézia, Füzi Györgyi Ildikó, Gábel Szilvia Éva, Gál Márta Piroska, Gimpel Katalin, Goldoványi Béla, Jámbor Judit Éva, Kaizer János, Kiss Zsuzsanna, Kiszela Katalin, Kőrösi Jolán Erzsébet, Légrádi Zoltán, Lendvay Éva, Lőrinczi György, Máhr András, Martos János György, Matejka Irén, Matosevics Ilona Éva, Mórincz Ilona, Szegedy András Ernő, Szeles Anna, Széll Judit, Szikszai Margit, Sztupár Edit Éva, Törzsök Édua Judit, Tőzsér Ernő, Trammer Zsuzsanna, Vörös Éva Margit

1974 IV. A**Borbély Zoltánné**

Ágoston Mária, Békés Pál, Berczelly Miklós Jenő, Bihari Katalin Éva, Bognár Éva, Borsovszky Éva, Csongor Dorottya, Fábri Attila, Farkas Mária Judit, Földes Éva, Györgyei Andrea Edit, Havas Szófia, Jámbor Jolán, Kazareczki Éva, Kovács Erzsébet, Kun-Sebestyén Emma, Mató Ágnes, Miklós János, Muratidisz Konsztandinosz, Nagy András Imre, Novák Zoltán, Padisák Judit, Pálincás Loránd Gábor, Papp Anna Katalin, Paraicz Éva Vanda, Permay Éva, Poloczki Gabriella, Rosta Kinga Márta, Salga Péter, Sövény Zoltán, Szántó Ferenc István, Székely Ágnes, Sztrikinác Zsuzsanna Klára, Tamás Szilvia Nóra, Torma István, Tóth Dezső, Ürmössy Marianna Katalin, Varga Viktor, Veres Zsuzsanna Ágnes, Víg Katalin

1974 IV. B**Balázs Lórántné**

Boros Edit, Bors László, Bujtor Etelka, Búdy Annamária, Drobni Erzsébet, Fehér Éva, Fried Ágnes, Gasztonyi Magdolna, Hazslinszky Ágnes, Himer Márta, Ignác Anikó, Ivancsics Annamária, Izsák Tamás József, Kelemen István Vladimir, Keresztes Felícia, Komáromi Ferenc, Korándi József György, Kurucz Éva, Lázár Gizella, Mester György, Nyers Mária Katalin, Pallai Ágnes, Pásztor Edit, Pópa Katalin Julianna, Révész Sándor, Sebestyén Albert, Solymár Gábor, Steer Márta Eleonóra, Tengőlics Erzsébet, Tóth Erzsébet, Vándor Judit, Vitkovics Pál Sándor, Zsárik Judit Éva

1974 IV. C**Pásztor Edit**

Aba Zoltán, Bajkán Ibolya Katalin, Balatoni János László, Balogh Katalin, Bauman Ildikó, Bencsik Mária Zsuzsanna, Dombrowszky-Szathmáry Mária Ninette, Gébert Erika Valéria, Gyenes Sándor, Harangozó Márta, Heteyi László Béla, Hídvégi Gábor, Horváth Ágnes, Kalydy Ildikó, Karmacs Bertalan Lajos, Kiss Éva, Kiss Katalin, Kiss Nóra Mária, Nagy András Imre, Nagy Sándor, Németh Zsuzsanna, Paczolay Péter Lajos, Páles György Iván, Paulini Ottilia, Pehr Klára, Perger Éva Ildikó, Radics Gábor Zoltán, Sándor Péter, Sarkadi Nagy Péter Pál, Sirhuber Éva, Szelle Kálmán Ernő, Szénai Márta, Szileczky Szilvia, Szili Judit, Sződi Kornélia, Tóth Lilian Márta, Töttösy Beatrix Katalin, Tövissy Éva Ágnes, Vincze Éva Erzsébet, Vizler Barna György

1974 IV. D**Juhász Jánosné**

Andorka Márton György, Bárány Mária, Böszörményi Zsuzsanna, Csák József, Fodor Edit Erika, Gábor Lucia Judit, Gulyás Gábor, Guoth Mária, Győri Molnár Mária, Herter Zsuzsanna, Hollós Andrea, Kamarás Borbála, Kasza Péter Zoltán, Kőrösi Gábor, Laczkovich László György, Matúz Judit, Mekis Tibor Mihály, Mészáros Ágnes, Mónus Péter Tamás, Mündl Mária Magdolna, Nagy Ibolya, Nyilasi Tibor, Óvári András, Páder Katalin, Pecze András, Ráth Katalin, Rózsa András, Schulz Judit Márta, Szabó Edit Klára, Szakonyi Judit Terézia, Szegedi Károly Alajos, Szekeres Andrea, Takács Attila György, Urbancsek Árpád János

1974 IV. E**Vágó Ernőné**

Bama Katalin, Barta Márta, Cserhát László, Dara József, Domonkos Ilona, Draviczy Éva, Filemon Adrienne, Fodor Katalin, Font Judit Rita, Fórizs József, Gede János, Gondos Katalin, Gröb János István, Heves Eszter Erzsébet, Holub János, Húzsai Natália, Jaczina László, Jelenik Katalin Judit, Kéri Judit, Kiss Emese, Kovács Katalin, Modok Ágnes, Nagy Márta, Németh Ágnes Zsuzsanna, Pákay Béla, Pintér Sándor, Ruttkay Zsófia Márta, Sarkady Ildikó, Sólyom Zsuzsanna, Somrai Lajos István, Szepesi József Gyula, Terby István Gyula, Tompos Gábor, Tömpe János, Varga Géza, Varga Ildikó Magdolna, Zsoldos Lehel István

1975 IV. A**Kádár Lászlóné**

Acél Judit Ildikó, Czigány Anna Judit, Deák Eszter Györgyi, Dézsi Erzsébet, Diószegi László Károly, Erős Tibor, Fekete István, Galambos Henriette, Gaug Ágnes Beatrix, Halász Edit, Herendi Róbert, Holczer Péter László, Hortobágyi Judit Krisztina, Kokles Margit, Kollár Lajos, Koloszar László Zoltán, Kovács Zoltán, Mezőfi Róbert, Molnár Gabriella Magdolna, Pál Sándor, Pásztor Erzsébet, Rátz Csaba, Sebestyén Márta, Szakmár Katalin Edit, Szarka Júlia, Takács Éva Mária, Tardos Tibor István, Törley Dezső, Török Ágnes, Tyentés László, Udvarhelyi Nóra Klára, Valló Erika, Várady Ágnes, Varga László

1975 IV. B**Keckseméti Sándorné**

Ács László Ferenc, Becze Anikó, Becsák Tamás, Bétin Viktor, Czékmány Éva, Csánki Márta Éva, Darvas Péter István, Fekecs Ibolya, Hazslinszky Péter István, Horváth László, Kárpáti Hajnalka Veronika, Kuncz Ádám, Lang Györgyi Zsuzsanna, Martos Zsófia, Mosonyi Júlia, Nagy Attila, Nagy Györgyi, Petrezsely Rozália, Pintér György, Polonyi Gyula Károly, Prágl Klára, Riczu Annamária, Széchenyi Ágnes Mária, Sziklai Péter, Szilveszter Éva, Ulbrich Krisztina Ágnes, Váli Ráchel, Varajti Attila Károly

1975 IV. C**Tóth Dezső**

Bartha Erzsébet, Boros László, Dankó Zsolt András, Deák Andrea Anna, Edőcs Péter László, Elek István Péter, Fiala János Péter, Förstner Ágnes, Gál Erika Mária, Garbacz Magdol-

na, Gujdi Judit, Guzsál János István, Heintz Krisztina Erzsébet, Heiszman Györgyi Jolán, Huszár Zsuzsanna Gizella, Huszti Zsuzsanna, Kemény Anna, Kertész Júlia, Kloknicer Rita Mária, Koppány József, Kovács Endre, Kovács Györgyi, Lővei György, Majorossy Éva, Makkay Adrienne Borbála, Merényi Éva, Molnár Márta Zsuzsanna, Neumann Ida Zsuzsanna, Őri Júlia Ibolya, Óze Katalin, Réti Ildikó Júlia, Salamon Klára, Udvary Erika Judit

1975 IV. D

Gábos Adél

Ács Anna Terézia, Antal Annamária, Bársony Margit Rózsa, Bereczki Gábor Urmasz, Bóka Judit, Desics István János, Dimula Rula, Finda Katalin, Fried Sándor, Gömöri Edit Gabriella, Granov Éva, Györffy Erzsébet Zsuzsanna, Halász Tamás Gábor, Horváth Katalin Mária, Juhász Gyöngyi, Kecskeméti Miklós László, Kiss Judit Anna, Komáromy Rudolf Frigyes, Korn Andrea Gabriella, Kovács Géza, Kovács Zsuzsanna, Kovácsics Iván, Krecsmáry Ágnes Anna, Lázár Andrea Ágnes, Losonci István, Maros Judit Rozália, Martin Attila Péter, Marton Jenő Ferenc, Molnár Zsuzsanna Éva, Polyák Ildikó, Rádi Zoltán, Tóth Ildikó, Tóth Sarolta Melinda, Vajda Andor, Vizi Péter Pál, Zádor Arianna, Zámori Zoltán, Zimányi Katalin Noémi

1976 IV. A

Pataki Pál

Bagaméri Zsuzsanna Erzsébet, Bakos Mária, Bányai Erzsébet Zsuzsanna, Bognár Nándor Béla, Boros Judit, Cseh Olga, Gálos Anikó, Gyulasi Ottokár, Hell Zoltán Károly, Horváth Zsolt Ferenc, Ilyés Béla, Jenei Sára, Kálmán László, Kalmár Katalin, Koncz Rita Silvia, Korom Mihály, Kovács Katalin, Kun-Sebestyén Júlia Éva, Lehotzky Katalin Mária, Major Marianna, Messmer Lilly Mária, Molnár Ildikó, Molnár József, Pópa Júlia, Réczey Mária, Soltész Judit Veronika, Szabados Judit, Szabó Erzsébet, Szabó Olga, Szabolcs Katalin Mária, Szakács András, Szentesi Marianna, Vadas Éva, Várady László, Virágh György, Wieszt Margit

1976 IV. B

Lenkei Irén

Almási Ferenc, Balogh Katalin, Bánrévi Andrea, Berczelly Johanna Erzsébet, Bula Zoltán József, Cohhner Judit Karola, Csák Máté Sándor, Csusz Gábor, Dániel Ildikó Krisztina, Davidovics Zsuzsanna, Esek Ágota Éva, Fehér Ferenc Tibor, Forrai Judit, Gál András, Gimes Júlia, Gyertyán István, Harsányi Gábor, Hidvégi Zoltán Ödön, Hollós Sándor Mátyás, Horváth Anna Mária, Ivanics Erzsébet Éva, Kamarás György Dezső, Kéthelyi Ágnes Klára, Máté Zsuzsanna, Molnárfi Sándor, Pálkás András, Palkó Gábor, Pers Júlia Beáta, Schmalz Edit Katalin, Schneider Ágnes, Sebestyén Zsolt, Selinkó Ágnes Klára, Simó Tibor, Sótér Árpád, Szentirmai Péter Tamás, Thurnay Bence Béla, Urbancsek János Attila, Varga Katalin, Vincze Egon, Winkler István

1976 IV. C

Magyarics Péter

Almási Zsuzsanna, Bálint Zoltán János, Békési Ágnes Erzsébet, Bodonyi Éva, Boros Olga Irén, Csutor Magdolna, Dunay Pál György, Egri István, Füleki Edit Mária, Gecső Éva Ágnes, Góra Dénes, Grossz Erzsébet Mária, Györkei Zoltán, Hetesi Lilla, Jauernik Judit, Knáb Oszkár, Kovács Krisztina, Kristóf Gabriella Andrea, Krupp László Márton, Lőrincz Mária, Metál János, Nyikos György, Palla Éva Katalin, Papafotiu Cveta, Petik István, Podhorszki István, Rusai Ágnes Éva, Schidló Éva Irén, Schrifftherth Iлона Edit, Solti Katalin Gizella, Szabó Ildikó, Szabó Jolán Terézia, Széles Éva, Szinyi Károly, Tatai István György, Unyi Zsuzsanna, Varga Zsuzsanna, Vázsonyi Judit, Zánkai Péter László

1976 IV. D

Madocsai László

Antal Mariann Klára, Bágyi Károly, Csík Ágnes, Deák Ferenc István, Dőry Melinda Mária, Garai Beáta Szilvia, Gondi Ferenc László, Haleczky Andrea Katalin, Heysa Judit,

Jarecsny Éva, Kálló Tünde, Katona Beáta, Katona Krisztina Katalin, Kiss Mária, Klumzer Katalin, Kovács Anna Rozália, Kovács Ferenc, Kreiger Éva Anna, Maholányi Zoltán Tamás, Márhoffer Mária, Matlárházi Márta Katalin, Mayer Aranka, Ostyenda Judit, Pintér Zsuzsanna, Plaskowski János, Puskás Ágnes Teréz, Rédei Zsuzsanna Anikó, Szecsődy Zsuzsanna, Takács Edit, Tóth Zsuzsanna Gizella, Varga Dániel Viktor, Vörös Csilla Katalin, Wágner Mária Klára, Wallenstein Katalin

1977 IV. A**Becker Istvánné**

Apágyi Ildikó, Csillag Beáta, Csonkics Tünde Mária, Demeter Katalin, Dózsa Klára, Fischer György, Fülöp Ildikó Marianna, Galántai Veronika Katalin, Gergely Margit Noémi, Gonda Zita Júlia, Gyorgyovich Katalin Erzsébet, Husz Attila Miklós, Károlyi Zsuzsanna Ágnes, Képes János László, Kerecsi Irén, Kiss Antal, Kovács András Bálint, Kovács Anna, Kovács Éva, Kovács Zsuzsanna, Kökény János, Mezei György, Nagy Zoltán, Nyitrai Gyöngyi, Pallag Orsolya Katalin, Pintér Csilla Mária, Rózsa Károly, Simon Gergely János, Simon Géza, Szabó Katalin, Szabó Zsuzsanna, Szentgyörgyi Henriett, Szőke Beáta, Tilesch Marietta Ilona, Tomesz Dezső László, Tóth Zoltán, Ungár Györgyi Terézia, Vadas Ferenc Richárd, Vingender István, Zeller Ildikó, Zupán Tibor

1977 IV. B**Galicza Jánosné**

Bagaméri Imre László, Bángi Helga Éva, Barczy Judit, Berkes Zoltán, Bertalan Zsuzsanna, Bíró Beáta Mária, Bognár György, Boros László, Dózsa Attila, Farkas Gabriella Éva, Forrai Miklós, Gágyor János, Gasztonyi Katalin, Gazdag Judit, Gecső Olga, Hajagos Andrea, Hidvégi György Imre, Höhn László Gergely, Józsa Mária Márta, Karpeta Péter János, Kopper Gabriella, Lami Erzsébet, Major Éva Júlia, Martényi Ferenc Zoltán, Márton László Richárd, Máthé Ágnes, Móricz György, Nagy László Elek, Paczolay Tamás, Pótári Mihály, Saághy Erzsébet Zsuzsanna, Schmidt Vilmos Imre, Sebestyén Zsuzsanna, Szabó Zoltán Sándor, Szántó Gábor, Tapolcsányi Éva, Tétényi Pál, Torgyán Sándor, Tóth Sándor, Varga Zsolt, Zsoldos András György

1977 IV. C**Zsuffa Zoltánné**

Bácskai Csilla Kornélia, Bakos László Péter, Bartos Dániel Károly, Bognár Györgyi, Börzsei Katalin, Bucci Edit Andrea, Csóka László, Csomor Katalin, Csorba Erika Anna, Deák Ágnes Mária, Dudás Gabriella, Erdősi Katalin, Fedák Judit, Frühwirth Éva Terézia, Gindert Erzsébet Livia, Heilig János György, Horváth Jenő, Issekutz Erzsébet, Kiss Andrea, Komlósi Gábor Tibor, Lóczi Judit, Makó Zsolt Dezső, Marton Gábor, Mekis Erika Éva, Mester Gabriella Mária, Modor Ádám György, Moldován László, Németh Géza, Oros Paulina Klára, Pregitzer Zsuzsanna, Puskás László Tamás, Róna Tibor, Ruttkay Eszter Mária, Sebestény András István, Szakács Katalin, Terényi Jurij, Udvardi Mária, Uhri Anikó

1977 IV. D**Jobbágy Károlyné**

Bazsár Krisztina Anna, Bene Katalin, Berényi Ilona Pálma, Csík Gergely, Gaál Erzsébet Judit, Gelenczei Csilla Emese, Gyenes László, György Katalin Beatrix, Hantos Vilmos, Hollós János, Jakatics Andrea, János Éva, Kádár Judit Katalin, Kerpel Róbert Péter, Klein Péter, Kovácházy Mária Judit, Kovács Tünde Gizella, Köves Péter, Maczkó Zsuzsanna, Makó Edit, Mangliár Katalin, Marczali Anna Éva, Mayer Gyula, Nemes Nagy Anna, Németh Katalin, Nyolczas Katalin Jusztina, Poór Terézia Éva, Rónai Krisztina Éva, Sági Gyöngyi, Seidner Judit, Spannrafft Marcellin, Szabó Éva Mária, Szarvas Zsuzsanna Veronika, Tóth Györgyi, Tóth Ildikó, Trautsch Krisztina, Troszt Edit Éva, Varga Mihály Zoltán

1978 IV. A**Juhász Jánosné**

Arnold Andrea Katalin, Balázs Katalin, Balog Judit Eszter, Barthalos Judit, Bint Gabriella Katalin, Csutorás Éva, Derzsi János Károly, Desics Andrea Katalin, Dobó Judit, Erdősi Rita, Forgács Éva, Gadanez György Tibor, Geist Ferenc, Gyalai Katalin, Hámor Tamás Géza, Hevér Gábor, Kazareczki Andrea, Kovács Ildikó, Landstöff Zoltán Zsolt, Mandel Gizella Katalin, Martinuzzi Csilla Andrea, Nagy Ildikó, Pál Cecília, Pásztor László Gábor, Permay Mária, Petrovszki Marianna, Poszler Györgyi, Prokop Katalin, Simon Júlia, Süle Sándor, Szentpéteri Mária, Takács Katalin, Takács Margit Beáta, Téren Gyöngyike, Turkán Zoltán László, Várady Noémi, Varga György, Vinkler Károly, Wesselényi György, Zentai Ildikó Veronika

1978 IV. B**Borbély Zoltánné**

Balogh Árpád Gyula, Bánfalvi Zsuzsanna, Bánsági Andrea Éva, Baráth Edina Marianna, Barna György Gottlieb, Bartos Péter Dezső, Bérci Gábor, Bokros Ildikó Katalin, Burka Gabriella Éva, Cserző Miklós, Csorba László, Fehér Richárd Ferenc, Fodor Ildikó Mária, Győriványi Gábor, Harsányi László, Horváth Piroska Mária, Horváth Zsolt László, Imrei György Lajos, Jáni József, Kisfaludi Gábor, Kiss Anna, Kiss Ferenc Csaba, Korányi Tamás, Kovács Ildikó, Kroó Győző Erik, Miskei Attila, Molnár Csaba György, Nyíri Judit, Pál Gyula Jenő, Paraicz Ervin Tamás, Párkai Zsolt István, Polgár Attila Imre, Szabó Katalin, Széll Gábor, Tamás Tibor, Till Ágnes Csilla, Topál László, Udvarhelyi Anna Sára, Varczába Katalin, Várlaki Judit Klotild, Vavrincez Csilla Borbála

1978 IV. C**Medgyes Péter**

Ábrahám Péter Károly, Bálint Péter, Boros Péter Pál, Csek László, Daán Györgyi, Deák Imre, Dobos Andrea Cecília, Domján Andrea, Farkas Balázs, Fekete József László, Gazdag Márta, Hajdu Edit, Héder János, Horváth Györgyi Etelka, Horváth Margit Erzsébet, Horváth Tamás, Kardos László, Koch Éva Katalin, Korányi Gábor, Kovács Éva Zsuzsanna, Lengyel Zoltán András, Libertiny Gábor György, Lugosi Lilla, Mádl Péter, Máté Béla, Mitró Ilona Erzsébet, Molnár Miklós Pál, Nagy László, Padányi János, Pálinkás László, Pásztor Anna Kinga, Petőcz András, Répási Zsolt, Somorjai Noémi Mária, Sprecher Károly, Szalontay Anna Veronika, Szilágyi Éva Katalin, Torbavecz Gabriella Piroska, Tóth Andrea Margit, Vekerdi Ilona Veronika, Veress Ágnes, Winkler Gábor, Wölcz János, Zanathy Sylvia

1978 IV. D**Zanati Béla**

Balogh Katalin, Balogh Zsuzsanna, Biczó Júlia, Dobos Szilvia Olívia, Hacsavecz Mária Erzsébet, Hegedűs Judit, Homor Ágnes, Jelencsik Margit Mária, Karajz Gabriella Andrea, Kiss Zsuzsanna, Klie Margit, Köröspataki Judit, Körössi Éva, Kurdi Enikő Zsuzsanna, Lancsák Gabriella, Lazur Luca Georgina, Lovász Anna Judit, Magyar Judit, Makay Zsófia, Pálinkás Katalin, Pásztor Éva Gabriella, Péter Éva, Pozsonyi Mercedes, Réti Klára, Selmeczi Ágnes Olga, Seres Erzsébet, Siklós Márta, Szegedy Andrea, Szeles Judit Klára, Szíjj Judit, Tóth Gyöngyi, Tüzes Ágnes Filoména, Urbán Gabriella Enikő, Váczi Zsuzsanna Mária, Vigh Anna Judit

1979 IV. A**Balázs Lórántné**

Berci Ildikó, Buláth Tibor, Czigány Kinga Mária, Deli Rita Zsuzsanna, Erdei János, Farkas Irén Zsuzsanna, Frank Márta, Fülöp János, Galács Anna, Göndöcs Péter, Greminger Gabriella, Halmai Ágnes, Horváth László, Kaas Johanna Orsolya, Katona Zoltán József, Kisfaludi Andrea, Kovács Bálint Tibor, Kövesdy Gábor, Kramer György Tibor, Lutz Gábor, Mátyási Katalin, Mayer Éva, Molnár Ottó, Molnár Zsófia Ágnes, Mucsi

György, Murányi Zoltán, Nádor Katalin Mária, Nagy Judit, Nagy Sára Anna, Neuwirth Zsuzsanna, Oszlanczi Ilona, Páhi Edit Erzsébet, Schriffert Angela Ágnes, Szobavári Irma, Tóth Péter István, Varga Margit Mária, Zsankó István Miklós

1979 IV. B**Gábos Adél**

Berényi Virág, Dobai Zoltán, Farkas Péter Gábor, Fülek Orsolya, Gazsi Judit Éva, Gödönyi Éva, Gönczi Márta Magdolna, Hoffmann Judit, Homola Tamás Károly, Horváth Péter József, Horváth Zoltán Csaba, Jenei Zsuzsa Katalin, Kabdebó Ferenc, Kápolnai Péter, Kordé Andrea Rózsa, Korom Zsuzsanna, Kránicz Judit, Lengyel Judit Márta, Lévai Zsuzsanna, Makó Nóra Mária, Mester László Miklós, Németh Ildikó, Pap Katalin Piroska, Papafotin Vaszilisz, Papp Ildikó Gyöngyi, Prekop Edit Csilla, Seidner Tamás, Simon István Ákos, Szeli Gabriella Tünde, Szilágyi Tünde Éva, Tapasztó Gábor János, Tarnóczy András Zoltán, Tóth József János, Vangel Tibor, Varga Imre, Várkonyi Éva, Vértés András Róbert, Vörös Magdolna Mária, Vrba Györgyi, Zsubory Attila

1979 IV. C**Vágó Ernőné**

Balog Ágnes, Baranyai Zoltán, Bognár Gabriella, Czeglédy Éva, Cseresnyés Éva Judit, Dabóczy Gábor, Feksz Hedvig Zsuzsanna, Fischer Anna, Füzes Niki, Géczi Zsuzsanna, Gondos Miklós, Györkei Katalin, Hartai Adrienne, Huszár Zsuzsanna, Jobbágy Dénes Aladár, Kálmán Beatrix, Kroó Katalin, Kurucz Zsuzsanna, Kurusta Edit Rózsa, Latkovics Gyöngyi Éva, Mayer Erika, Mészáros Zoltán, Müller Tibor, Nyerges András, Ordas Tamás, Pázmándi Lóránt, Pusztai Ilona, Rapaty Mária Gabriella, Szigeti Judit, Szitó Erika, Takács Erika, Tóth Katalin, Tóth Sylvia Piroska, Ugrai Jolán, Vajó Péter Zsolt, Várnai Ágnes, Varsányi Antal, Vörös Zsolt, Wenezs Andrea, Zagyvai András Imre, Zámori Ilona Mária

1979 IV. D**Varga Antal**

Ági Mária Csilla, Bársony László, Bernhardt Ágnes Mária, Bonifert Gábor Ádám, Csákány Anikó, Dátán Attila Sándor, Dezső Ágnes, Erdős Zoltán, Forgács György, Góczán László, Hársing Hilda Mária, Józsa Csaba, Kádár László, Kállay Ildikó, Kerekes Zoltán György, Kis Rozina Katalin, Komornik Veronika, Kovács Beáta, Kozma Marianna, Lakatos István, Lebovits Gábor, Léces Katalin Kriszta, Litauszky István, Máté Katalin, Meggyesfalvi István, Mészáros Ildikó, Nagy Zsuzsanna Rozália, Ökrös Marianna, Pittmann Gabriella, Sárosi Anikó Katalin, Solti Judit, Somorjai Dezső Péter, Sótér Éva Katalin, Springer Katalin, Szabó Balázs László, Takács Géza Tibor, Udvardi László, Uhri Zsolt, Varga Tamás Alajos, Varga Zsófia, Wéber Zoltán István, Zelenka Gyöngyi

1980 IV. A**Ladányiné Csátár Katalin**

Ábrahám Erzsébet Eszter, Balázs Péter Miklós, Farkas Miklós, Fekete Gábor Ferenc, Frankl Éva, Gál Róbert Iván, Galánfi Klára, Ganczer Sándor Gábor, Greschik Gyula István, Hankó Zsuzsanna Julianna, Horváth Éva Klára, Kapus András, Koczás Endre, Koncz Károly László, Konrád Zoltán, Korányi Tamás Géza, Kovács Attila, Kukor Ferenc, Mohr Gizella, Molnár Judit, Montvai Péter, Neugebauer Tünde Katalin, Prazsák Gabriella, Rapp János, Schiller Mariann Ágnes, Százados László, Topor Tünde Anna, Ungár Ella Katalin, Váli Cecília Ruth, Zimányi Krisztina, Zsoldos Attila Zoltán

1980 IV. B**Juhász Nagy Pálné**

Baran Brigitta, Bereczki András, Csapó Csaba István, Csikós Éva, Ditroi Gabriella, Dósa Tamara, Hajdinák Zoltán, Holnapi Dénes Tibor, Horváth Erzsébet, Jakab Katalin, Kovács Ágnes Judit, Kovács Terézia, Kőri Eszter, Kupper Natália, Lányi Ágnes, Maroshelyi Tamás

Róbert, Maucha Éva Margit, Mihalovits Ervin, Odor Zoltán Gellért, Papp Zoltán, Péter Attila Ferenc, Petik Zsuzsanna Katalin, Rátkay László Gábor, Rein Andrea, Réti Katalin Judit, Salamon Alajos Miklós, Szabó Anita Rita, Szentpéteri Júlia, Szivák Judit, Török Imre, Vadász Balázs László, Vincze Zsuzsanna, Vujovits György, Zadeczki Irén Vilma, Zsarnóczi Judit

1980 IV. C

Pataki Pál

Almási Petra, Beck Andrea Zsuzsanna, Bódi József, Csányi Erika, Demeczky István Albert, Demény András, Galambos Zoltán Tibor, Geist Éva, Gerszi Kornél György, Gönczi Gergely János, Horváth Éva, Horváth Júlia Borbála, Horváth Marianna Ildikó, Huszár Adrienne, Jávorai Péter Zsolt, Jávorka Krisztina, Kocsis Katalin Erzsébet, Kozalík Attila Félix, Laczkovics Mónika, Lengyel Márta, Ligeti Ágnes Marianna, Majlinger Andrea Éva, Marx Zsuzsanna, Máta Katalin, Matek Kamill, Nagy Katalin, Radványi Ádám Balázs, Sági László, Schlett Andrea, Szabó Kálmán, Szokolczai Ildikó Zsuzsanna, Szokolóczy Zsolt, Vadász Györgyi, Vékás Domokos, Zalabai Gábor Attila

1980 IV. D

Kádár Lászlóné

Bánki Horávrth Ildikó, Bánki Károly, Davidovics András, Dyda Frigyes Péter, Farkas Ágnes, Farsang György Tamás, Fehér Attila, Forgó Péter, Hamar Éva Zsuzsanna, Horváth Gyula, Iványi Nóra, Izsai Krisztina, Kasza Zsolt Tamás, Knuth Judit Ágnes, Kondoray Éva Gabriella, Kopacz Tamás, Kóródi Bence Gábor, Machó Adrienn Judit, Major Ágnes Zsuzsanna, Móger Péter, Moldován Edit, Molnár Péter Pál, Óri János, Pálmai Ágota Zsuzsanna, Papp Dániel István, Pollák László, Quitt László István, Sándor Miklós, Sebestyén István, Simon Gabriella, Somogyi Andrea, Szabó Kálmán Gábor, Varga Ágnes Mária, Varga Tibor, Várkonyi Béla

1981 IV. A

Kropog Erzsébet

Bágyi László, Balogh Attila Mihály, Benedek Ágnes Aranka, Béres Attila Béla, Böhm Zsuzsanna Irén, Csontos Gabriella, Fedrid Róbert Tamás, Fekete Mária, Gaál Zsuzsa Katalin, Genda László Simon, Hauk Judit Erzsébet, Horváth Zsuzsanna Mária, Ilosvay Krisztina, Kassai Tibor, Klein Magdolna, Kóbor Zoltán, Kocsis Tibor, Kovácsics Andrea, Kőbel Éva, Machó János Zoltán, Magyar Csilla, Maly Gábor, Molnár István József, Nagy Péter, Németh Tibor Miklós, Nikes Zsófia, Paál György, Pregitzer Márta, Schillerwein Dóra Angéla, Soós Tünde, Szabó Ágnes Ildikó, Szávai Zoltán, Szenes Péter Zoltán, Sztudva Dénes László, Tyihomirov Andrej, Újházi László, Vázsonyi Csilla Gabriella, Vincze István, Wertheimer Gábor László

1981 IV. B

Kiss Zsuzsanna

Ádám György, Balogh Zsuzsanna, Benyó János László, Bokor Zsuzsanna, Dobos Tímea, Gembár Olga Anna, Gyimesi Zsuzsanna, György Péter Károly, Győri Gábor, Hegyi Katalin Erzsébet, Hermann Péter Miklós, Hideg János, Husz Ildikó Diána, Janák Imola Mária, Kádár Tamás, Kangyerka András Gábor, Koncz Krisztina, Kozák Zoltán, Köves Pál, Kralovánzky Péter, Krasznai Krisztina, Máthé Krisztina, Meskó Krisztina Cecília, Nagy Gábor Károly, Nagy Zsuzsanna, Óvári Mária, Pintér György Zoltán, Rezneki Éva, Rigó Gabriella, Sebestyén István Attila, Sterbek Zsuzsanna, Strasser Erzsébet, Szabó Attila, Székely Ildikó Ágnes, Szilágyi Katalin, Szondy László, Takács Antal, Veress Gábor János

1981 IV. C

Bársony Vera

Ádám Éva, Almási Antónia, Aradi Péter Pál, Bögre Ibolya Ilona, Csáder Adrienne, Dőry Andrea Jozefin, Esztergomi Zoltán József, Ferenczi Ibolya Éva, Gacsai Éva, Galyas Irina Gélia, Gogolák Éva Zsuzsanna, Hegedűs Katalin Anikó, János Andrea Judit, Kahulits

Katalin, Kerényi György, Kiss Andrej, Kokavecz Pál Endre, Kovács Erzsébet, Mandula Krisztina Éva, Miletics Péter, Molnár Árpád, Molnár Tamás, Németh Nóra Éva, Papp Edit Ágnes, Renner Péter Tibor, Rezács Ágnes, Szabó Daphné Olga, Szabó Edit, Szabolcsi Júlia, Szilágyi Andrea, Tusnády Katalin, Újfalvi Annamária, Varga Györgyi, Vetési Edit, Vilmos Erika, Vrabély Tamás Ervin

1981 IV. D**Major Imréné**

Bertók Lóránd, Boér Erika Jolán, Czégány Zoltán, Czinkotai Beatrix, Cserna Judit Terézia, Egri Gábor, Gidró Gabriella, Greguss Ildikó, Hajdu Beáta, Hegedűs István András, Horváth Sarolta, Illés Erika Jolán, Kányó Zsuzsanna Katalin, Mattányi Judit, Nagy Gábor, Nász Zoltán, Németh Ferenc, Odor Andrea Sarolta, Pálosi Ibolya Erzsébet, Puskás János, Szecsődy Ágota, Szentendrei Gabriella, Tóth Judit, Tóth Klára, Triznay Andrea Emőke, Tunkli Gábor, Vásárhelyi Beáta, Vizér Péter, Vuleta Zsigmond, Zoboki Gábor

1981 IV. E**Lenkovits Barnabásné**

Balogh Pál, Batory Ildikó Mária, Bielek Péter, Bisztriánszky István Ferenc, Bucsi Ildikó Gabriella, Czétényi Miklós Ferenc, Csizmadia Éva, Dvornik Zsuzsa, Erdey Erzsébet Elvira, Eszéki Edit Antónia, Fehér László, Gyergyief Anikó, Heinrich Tibor Jenő, Horváth János, Huszár Zsolt Levente, Ignácz Blanka Zóra, Iskum Leila Katalin, Jakab Ágnes, Kirner Attila, Kőrössi Ádám Gábor, Magyar Angéla Zsuzsanna, Magyar Marianna, Orbán Judit Zsuzsanna, Pataki Gábor, Pethe Irma Jelena, Simon Krisztina Merlen, Szabó Annamária, Szakáll Ibolya Viktória, Szalai Katalin, Szalai Tamás Tibor, Szondy György Miklós, Ungár Krisztina Piroška, Varga Andrea, Varga Károly, Vermes Péter, Vörös Gábor Imre, Zsitnyányi Sarolta

1982 IV. A**Jobbágy Károlyné**

Aradi Györgyi Hajnalka, Ballai László, Balogh Edit, Balogh György József, Bárdi Katalin Erzsébet, Burillák Attila, Csejdy Júlia, Csinády Éva Erika, Csóka Gabriella, Fábián Ágnes Edit, Ficsor Mihály Zoltán, Fock Izabella, Greschik István Gábor, Hadarits József László, Hoffer Olga, Huszár András, Kókai Tamás János, Kutasi Róbert, Megyesi Zoltán, Nemesi Irén, Németh Gábor, Németh Zsolt, Pálfalvi Sarolta, Palócz Erika Nóra, Pamper Zsuzsanna, Párkai Helga, Pataki Árpád, Patkó Zita, Peller László, Pongrácz Zsuzsanna, Róbert Sarolta, Sándor László, Sárosi Anna, Sulyok Andrea, Szász Zsuzsanna, Torday Krisztina Rita, Várkonyi Sándor

1982 IV. B**Sugár György**

Balázs Ágnes Ildikó, Bartos Anikó, Becságh Heléna, Bibok György István, Botos Gabriella, Bödör Éva, Bujovszki Helga, Csonka Boglárka, Darics Katalin, Dobrovics Péter, Dobrovics Zsolt, Dósa Karola Ágnes, Frekot Erika, Fuchs Ágnes, Geisler Edit, Joó Edit Emese, József Julianna, Kormány Lilla Mária, Kósi Judit, Kralovánszky Gábor, Lőw Péter, Lucz Zsolt Attila, Márton Mária, Máthé Zsuzsanna, Mocsári Zoltán, Molnár Katalin Zsuzsanna, Nagy Csilla Judit, Naszvadi Tibor, Rell Gabriella, Schiller Erzsébet Katalin, Sipos András, Soltész Iván Tibor, Soós Ágnes Katalin, Szabó Gábor, Vajnai Gábor Attila, Vég Katalin Ilona, Viesel Judit, Vizér Klára

1982 IV. C**Tóth Dezső**

Aszódi Ágnes, Beke István Tamás, Benczik György, Bene Katalin Júlia, Bodor Edit Olga, Briber Katalin, Fekete Flórián, Fóti István Alexander, Fülöp András, Gábor Gabriella, Harmathy Katalin Anna, Hoffmann Tamás György, Horváth Árpád Pál, Kemény Zsolt,

Keszthelyi Oszkár, Kisbenedek Péter Iván, Kovács Csilla Zsuzsanna, Kovács Ildikó Katalin, Kovácsik Katalin Mária, Lajta Szilvia, Mészáros Csaba Tibor, Nagy Veronika, Orbán Judit, Patrik Zsuzsanna, Peredi Andrea, Persay Hedvig Edit, Pleva György, Polgár Anna, Pusztai Edina Krisztina, Rácz Emőke Zsuzsanna, Simorádi Viktória, Székely Andrea Hedvig, Szeli Dóra Katalin, Szták Csaba, Takács István, Tóth György, Tóth Katalin, Ványa Attila, Vas Ágnes Erzsébet

1982 IV. D

Széplaki Györgyné

Balaskó Márta, Balogh Katalin Ibolya, Czigány Tibor Pál, Csapó Emese Mária, Császár György, Csomor Éva, Diósy Szilvia, Földiák Péter Zsolt, Fürtös Judit, Gombár Erzsébet Ildikó, Győri László Jenő, Harró Ágota, Horváth Katalin Ilona, Hutflesz Éva, Iványi Zoltán István, Kálmán Kristóf, Kalocsai Viktor, Királyhidi Éva Ágnes, Kis Judit Eszter, Kiss János, Kiss Katalin, Kovács Attila, Kovács Beatrix, Kutlán Julianna, Litauszki Ágnes, Molnár Zsuzsa, Müller Gábor Viktor, Németh Katalin Erzsébet, Papp Gabriella Erzsébet, Peller Zsuzsanna, Pers Dóra Marianna, Pintér Antal Ervin, Szalontay Csilla, Szauer Károly, Székely Eszter Ágnes, Tancsa Emma Éva, Vadnai Tamás, Vajda Ferenc Zoltán, Váradi Levente Péter

1983 IV. A

Lenkei Irén

Bányai Andrea, Bárony Katalin, Bata Zoltán, Becze Brigitta, Czank Ildikó, Csizmadia Antal István, Csurgai Péter, Füzesi Judit Magdolna, Galántai László, Gál Mónika Zsuzsanna, Graf Gyöngyi Csilla, Greschik Emőke Eszter, Hegyi György Ferenc, Horváth Beáta, Kovács Zsolt, László Erika, Lauter Eleonóra, Maruszki Judit, Müller Júlia Veronika, Németh Kinga Eszter, Pádár Tibor, Pencz Kálmán Zoltán, Pethő Kinga Andrea, Rácz Zsolt János, Rátkai Beáta, Romhányi Endre Csaba, Schmalcz Katalin, Simon Andrea, Somlai Judit Klára, Somogyi Gábor Miklós, Spilák Klára Mária, Szabó Ilona, Szelepcsényi Andrea, Szíjj Zsuzsanna, Sztán Marianna, Szulágyi Csaba János, Tálás Sándor, Tallóczy Zsolt, Tischner Tímea Ágnes, Vida Gyöngyi

1983 IV. B

Gábos Adél

Almási Asztéria, Balázs Béla, Bángi Tünde, Boczkó Imre, Buzna Andrea Mária, Büki Tamás, Czető László Zsolt, Cserhalmi Andrea, Dobos Katalin, Faludi Éva Csilla, Farkas Zsuzsanna, Fehér István László, Fölsz Attila, Gerlóczy Péter, Hári Katalin, Hegyaljai Andrea, Holub Marianna Csilla, Hribik Ferenc, Jámor Katalin, Juhász Béla, Kamilly Zoltán, Kárpáti Róbert Imre, Kondri Ildikó, Máté Gabriella, Meszerics Tamás, Mikó Ildikó, Moldován András, Nagy Andrea, Nagy Katalin, Nagy Tamás László, Peskó Zsolt, Radnóti Katalin, Solymár Ágnes, Szabó Dávid, Varga Edit, Vargha Katalin, Várkonyi Zsuzsanna, Wittinger Gábor Tamás, Zarándi Ildikó Hilda, Zsingor Iván László

1983 IV. C

Szalóki Dezső

Alföldi István, Bán Sándor, Beke Ildikó, Bisztriánszky Rita, Bohár Gábor, Borsányi Attila, Breznay Attila, Csordás Mária, Csurgó Katalin, Drimmer Judit, Grozner István, Kaposi Anita, Kawka Judit, Kenéz Margit, Kovács Miklós, Kovalik Rita, Kozák László, Lakatos Brigitta, Libertiny Zsuzsanna, Nádor Annamária, Noszek Péter, Oravecz Tünde, Papp Judit, Petri Anna, Pinkert Andrea, Pintér Katalin, Pőcz Borbála, Riss Erika, Sági Andrea, Simon Krisztina, Stadler Tibor, Szabó Anita, Szakmáry Katalin, Szetlik Ágnes, Szlamka József, Tóth Anyos, Ujj Katalin, Varga Péter, Várnai Éva, Veress Rita, Wenezs Szilvia

1983 IV. D**Bognár Anikó**

Árkai Márta, Bábi József, Dezső Ida, Dombovári László, Farkas Ildikó, Fehéri Gábor, Fürst Ágnes, Gaál László Gábor, Gárdai Kinga, Gecse Gábor Gusztáv, Gelléri Tamás, Gyüre János Attila, Hambalkó Gabriella, Hatvani Janine, Havasi Katalin, Héder Csilla, Jereb Richárd, Kiss-Illés Edit Mónika, Kóbor Attila István, Kroó Kornélia, Ligeti Gábor Zoltán, Mandula Gábor József, Mányoky Ildikó, Matos Judit Anna, Nagy Rita Éva, Nagy Zsuzsa, Ordas Klára Anikó, Polyák Ildikó, Poznik Ildikó Aranka, Sáhó Tibor, Sajó Ivette, Sánta Ábel, Szabolcsi Zoltán, Száraz Gábor József, Szeles Zsuzsanna, Takáts Endre Zoltán, Vajda Péter, Várnai Andrea, Zsombor Annamária

1984 IV. A**Kósa Jánosné**

Baksa Zsolt Imre, Baranyai György, Berend Nóra Ágnes, Bódi Tünde, Bokor Klára Katalin, Braun Róbert, Brunner Anna, Csapó Ágnes, Édes Emese Csilla, Gaál Eszter, Havasi Imre, Horváth Zsolt, Juszti Tamás, Kaizinger Edina, Karácsony Zsolt, Király Marcell, Kiszely Zsuzsanna Ágnes, Klem Gabriella, Kovács Ágnes, Kovács Éva, Kőrösi Ákos Zsolt, László Magdolna, Markos Katalin, Muhari László Tamás, Nagy Klára, Palatinus Andrea Edit, Papp Csilla, Rajz Gabriella Edit, Rónai Éva, Szedmák Zsuzsanna, Sziklai Klára Gyöngyvér, Szöllösy Gábor, Timár Miklós, Tószegi Attila, Tüske Gabriella, Weinek Zsuzsanna Ibolya, Zanati Gábor, Zsámboki Katalin Ilona

1984 IV. B**Szidiropulosz Archimédeszné**

Baran János András, Baróthy Judit, Berek Zsuzsanna, Bodony Gabriella, Gavallér Csaba, Horváth György Gábor, Hubert Sándor Ferenc, Kapolyi Béla, Kárpáthy Krisztián Zoltán, Kendernay János Zsigmond, Kercza Izabella Márta, Kovács Katalin, Kovács Zsuzsanna Andrea, Lackófi Ágnes, Lieber Andrea, Mágl Andrea, Magos Péter, Maróti Márta Zsuzsanna, Naszvadi Ágnes, Novák László, Nyíri Ágota, Oláh Krisztina, Pál Gábor, Porkoláb Ildikó Mária, Sajó Sándor, Skripeczky Anita, Topál Katalin Tímea, Tóth Kornélia Éva, Tóth Péter Tibor, Tövisskes Krisztina Erzsébet, Urbantsok Judit, Varsányi László Viktor, Zsubrinszky Zsuzsanna Rita

1984 IV. C**Zsuffa Zoltánné**

Balogh Éva, Baranyai Albert Imre, Barta András, Bartakovics Zsófia, Bene Tamás, Brassányi Zoltán Attila, Csics Zsuzsanna, Dékány Krisztina, Dinnyés András János, Éhn Gabriella Márta, Gyimesi Judit, Kahulits Andrea, Körtvélyesi Zoltán Béla, Lázár Ildikó, Lőrinczi József, Márhoffer Ildikó Márta, Mayer Tamás, Mikei Ágnes, Molnár Ildikó, Nagy Erika, Nagy Márta Mária, Németh Gábor Antal, Pálincás Mária Krisztina, Péter Éva, Répás Zsuzsanna, Sarló Gabriella Judit, Sebők László, Szabó Monika Zsuzsanna, Szalontai Éva, Takács Éva Anna, Tolnai Gabriella, Vekszler György Tamás

1984 IV. D**Galicza Jánosné**

Balogh Erika, Barta Sándor, Boczkó Veronika Nóra, Czigler Zoltán Róbert, Füleky Csaba, Fülöp Béla János, Gábos Árpád Tamás, Gáspár Péter Zsolt, Goda Krisztina, Horányi Attila, Horn András, Iván Andrea, Jáni Katalin, Judik Szilvia, Kertész Attila, Kovács Ágnes Mária, Kovács Ágota Cecília, Kövesi Zsolt, Kuncsner Gabriella, Lendvai Mónika, Lukácsi Zsuzsanna, Magdu Anita Rorella, Maurer Ilona Eszter, Mihálffy Anna Mónika, Moró András, Namesnik Éva, Pálos Zsuzsanna, Rockenbauer Nóra, Sebestyén Anna Mária, Simó Erika Gabriella, Spengler Katalin Ilona, Szalatnyai Erika, Szele Márta Eszter, Szemere Pál, Tóth Éva, Tóth Klára, Tóth Péter Miklós, Ulbing István Endre

1985 IV. A**Dancz Péter**

Apró Andrea, Bacsek Gabriella, Bágyi Róbert, Baló Péter, Bárány István, Bártfay Kinga, Berecz Csaba, Botta Ádám, Bujtás Éva Ilona, Cravero Edina Andrea, Czinege Hedvig, Erdei Hajnalka, Gaál Anna, Hámori István, Kelemen Krisztina Marietta, Kovács Kinga, Kovács Mariann, Kovács Márta, Kovács Péter, Mandula Livia Dorottya, Marton Péter, Papp Gábor, Peuker Gabriella, Pogány Gyula, Polgár Alice Kinga, Pőcz Erzsébet, Ráczkevy Eötvös Anikó, Salamon Márta Anna, Sasvári Ildikó Anna, Seregélyi Krisztina Rita, Szabó Andrea, Szabó József, Szabó Judit, Szabó Krisztina, Telegdy Zoltán, Timár Andrea Csilla, Tordai Hedvig, Vágó Zsuzsanna

1985 IV. B**Ladányiné Csatár Katalin**

Abonyi Lóránt Péter, Balázs Krisztina Judit, Bódi Ildikó Andrea, Bogner Krisztina, Both Márta, Csizmazia Katalin Mária, Csoboth Judit, Deli Ágnes, Füleki Anna, Hegyi Borbála Krisztina, Hornyák Csilla Katalin, Jelinek Katalin Zsuzsanna, Jobbágy Eszter, Kálmán Zsolt Tibor, Kaposos László, Kocsis Adrien, Laczkó Krisztina Renáta, Lénárth Orsolya Judit, Matkó Iván András, Módos Márton, Papp Krisztina, Paraszt Szilvia, Pataki Judit, Pék György, Péter Zsuzsanna, Polyák Gábor, Rácz Ildikó Ilona, Ráth Gábor, Sárkány Anna, Sütő Ágnes, Szászi Andrea Anikó, Újlaki Csilla, Vajó Zoltán, Zsámboki Ildikó

1985 IV. C**Karamán Ferencné**

Alföldi Julianna, Bükkerdő Ingrid Borbála, Campos Jiménez Mária, Farkas Klára, Flóri Anna Ildikó, Gacsai Mónika Zsuzsanna, Gellérthegeyi Tibor György, Hanga Tímea, Hankó Klára, Kiss Enikő Klára, Kiss Magdolna Gyöngyi, Klekner Tibor, Kovács Emese, Lehoczky Mária, Mesterházi Mónika, Montvai Zoltán, Nemesi Ildikó, Noszek László, Papdi Erika Tünde, Pocsai Réka Márta, Reinspach Éva, Róka Szabolcs, Sasvári Attila, Sillár Barbara, Szabó Antigóné Klára, Szabó Katalin, Szathmáry Enikő Edit, Szepesi Zsuzsanna, Szlamka Péter, Talpai Tamás, Temesvári Marietta, Tóth Réka Judit, Trencsényi Éva, Várkonyi Ágnes, Weglárz Mónika

1985 IV. D**Maucha Imre és Szinyákovichs Györgyné**

Bartos Zoltán, Bobák Katalin, Csáky Andrea, Domján Attila, Enyedő Valéria, Esztergomi Zsolt Tibor, Filipov György Zoltán, Fölsz Ferenc, Frey Sándor, Gerlei Gábor József, Gödönyi Andrea, Gruber Andrea, Harró Katalin, Havasi Zsolt István, Heinrich Erzsébet, Hering Mónika, Hungler Tünde, Iványi Zsolt Dániel, Kádár László, Kemény Viktor, Keresztesi Adrienne, Kis Tóth Helga Edit, Kocsmár Anna, Komáromy Adél, Komesz Piroksa Erzsébet, Kovács Enikő Judit, Kövecz Kálmán, Marik Myrtill, Marton Zsuzsanna, Pálkás József, Poros Andrea Ágnes, Szabó Viktória, Szanyi Mária, Szőcs László, Téglás Csilla Olga, Tóth Krisztina, Túri Zoltán, Vad Virág Györgyi

1986 IV. A**Kiss Zsuzsanna**

Almás Andor, Antal Katalin, Balogh Eszter, Bán Anikó Tímea, Berend Zsolt, Des Echerolles Kruspér Richárd, Detrekői László, Fenyvessy Gábor, György Ildikó, Háberman Zoltán, Horváth István György, Juhász Borbála, Karsai Beáta, Karsai Gábor, Kemény Botond, Kis Pintér Ágnes, Kovács Bernadette, Kovács Nóra, Laczó Ildikó, Lázár Levente, Markója Csilla, Markos Gábor, Mészáros Andrea, Mészáros Gabriella Elena, Molnár Erika, Molnár Judit, Nébenführer Zsuzsanna, Nyeste Katalin, Osváth Péter, Szabó Andrea, Szabó Orsolya, Szakács Béla Zsolt, Székely Andrea Erzsébet, Tóth Csilla, Török Krisztina, Unger Adrienne, Varga Melinda, Vorsatz Diana

1986 IV. B**Kropog Erzsébet**

Apostol János, Boromisza Marianna, Bozsér Zoltán, Brinner Ágnes, Dolf Krisztina, Gábor Tamás, Gáti Zita, Görgényi Emília, Gulyás Anna, Hajdu Henriette, Havasi Olga, Horváth Gabriella, Janoczi Mónika, Kaposi Péter, Kurinyec Eszter, Lukács Ildikó, Matlárházi Rita, Mihályi Csaba, Miklósfalvi Zsuzsanna, Nagy András, Németh Emese, Osztie Krisztina, Paál Edina, Perczel Erika, Sárosi Miklós, Stefik Ildikó, Szabó Ákos, Szívós Erika, Szunyogh Anna Mária, Szűcs Tamás, Tálasi Eszter, Török Júlia, Triznay Zsuzsanna, Vasvári Zsolt, Wágner Melinda, Winkler Edina

1986 IV. C**Réz Gáborné**

Ábrahám Mária, Balás Andrea, Balogh Katalin, Barnkopf Renáta, Benczik Judit, Bengi Klára, Berecz Kristóf, Czakó Judit, Dankó Dalma, Erdei Klára, Gábris Éva, Gulyás Tóth Ferenc, Haffner Andrea, Harmathy Zsófia, Jegyernik Mónika, Kapsos Judit, Kelemen Ákos, Kerti Erzsébet, Kollár Ágnes, Kökény Rita, Maucha Gergely, Móricz Tamás, Nádori Éva, Nagy Zoltán, Nyakas Tünde, Ortutay András, Pamuki Andrea, Polgárdi Veronika, Seres András István, Spielmann Edit, Sütő Anna Mária, Száraz Péter, Szilágyi Zsuzsanna, Terék Gizella Ágnes, Tóth Emese, Tusnády Gábor, Vajkó Péter, Zsoffai Andrea

1986 IV. D**Jobbágy Károlyné**

Adámy Anna, Bartha Ferenc Zsolt, Béres Péter Zoltán, Börzsei Zsolt, Burger Anita Andrea, Csókás Krisztina, Csürke Ibolya, Dávid Krisztina, Dávid Zsuzsanna, Durai Attila, Györfi Erika, Hankó Ágnes, Hódos Árpád Attila, Horváth Attila, Horváth Enikő, Horváth Ildikó, Jenei Gabriella, Kabdebó Vera, Kertész Viktor, Komor Gabriella, Kovács Lajos, Lajos Edit, Lauf Marianna, Lengyel Miklós István, Márkus Ágnes, Mesterházi Gábor, Molnár Ákos Gábor, Olay Tamás, Orosz Tímea, Pádár Tünde, Pákozdy Judit, Sleisz Zsuzsanna, Száraz Judit, Szilágyi Mihály, Szilágyi Zsuzsanna, Takács Eszter, Tilesch Judit, Tordai Péter

1987 IV. A**Tóth Zsuzsanna**

Ágostházi Bence, Bakó Levente, Barabás Katalin, Báthory Orsolya, Bencsics Tünde, Bihary Zsigmond, Ersey Szabolcs, Für Ágnes Sarolta, Gaál Judit, Gáspár Judit, Hargitai Péter, Háy Veronika, Horváth Zoltán, Horváth Zsuzsanna, Kalmár Tamás, Kisfalvi Krisztina, Lhéner Angéla, Majorosi Attila, Manolovits Judit, Márton Eszter, Mátya Mónika, Messing Vera, Molnár András, Nagy Attila, Németh Ákos, Parányi Gabriella, Putz Sarolta, Répászky Dóra, Ruszthy Róbert, Strider Dóra, Szilágyi Katalin, Tálás József, Vágó Ferenc, Várady Péter

1987 IV. B**Kopper Lászlóné**

Andor Eszter, Baranyi Katalin, Berzai Eszter, Bodóczy Miklós, Canga Uránia, Egri Réka, Faludi Orsolya, Fejes Gábor, Fóti Andrea, Gerbovits Tamás, Graf Miklós, Hack Zsuzsanna, Hercsik Attila, Husz Orsolya, Kapolyi Ákos, Karádi Zoltán, Kő Tamás, Kövesdi Andrea, Kupovits Attila, Marczell Zsolt, Molnár Judit, Réder Erika, Rózsa Mariann, Simon András, Stotz Gyula, Szabó Judit, Szigyártó Katalin, Szóts Mónika, Tornyosi Zsombor, Tóth Orsolya, Tóth Viktor, Tóth Zsuzsanna, Trencsényi György, Varsányi Mónika, Victor Andrea

1987 IV. C**Cserhalmi Zsuzsa**

Angyal Júlia, Balogh Eszter, Barabás Sándor, Csordás Ágnes, Eich László, Gál Ilona, Georgopulosz Antónia, Gombár Eszter, Harmathy András, Holló Dóra, Horváth Győző, Izsák Andrea, Izsák Ildikó, Kanti Gábor, Kecskés Mihály, Keleti Emese, Knuth Dávid, Lebovits Ágnes, Löw Márta, Melkovics Krisztina, Molnár Beáta, Molnár Kinga, Péntzes

Mária, Reichardt Krisztina, Romváry Krisztina, Szabó Ádám, Szászi Erzsébet, Személy László, Szepes Andrea, Szombathy Tamás, Tánczos Erika, Varanka Mariann, Vekszler Péter, Vrbica Nelly, Weltin Gyöngyvér, Zrinyi Miklós, Zubovics Eszter

1987 IV. D

Molnár Katalin

Albrecht Sándor, Bada Gábor, Balassa Gergely, Baranyai László, Bártfay Réka, Bartók Gábor, Bátorfi Csilla, Czégány Sándor, Cseh Krisztina, Dudás Eszter, Gábrriel Zoltán, Gács András, Gombár György, Guzli Piroska, Huszák Andrea, Károlyi György, Kaszim Aszad Seherezáde, Kiss Miklós, Kósa András, Kovács Zoltán, Kuruc Beáta, Mátyai Emese, Molnár Dóra, Nagy Krisztina, Pákozdy László, Perényi Veronika, Sándorfi Judit, Sár Csaba, Sárdi Gergely, Spilák Zsuzsanna, Szidiropulosz Zsuzsanna, Sziklai Péter, Toborffy Rita, Tóth Klára, Tóth Réka, Vargyas Gábor, Vigh Pálma Enikő, Volosin Hedvig, Zumpalov Elica

1988 IV. A

Jobbágy Károlyné

Balogh Róbert Tibor, Bérczes László, Brósz Annamária, Buza Noémi, Cser András, Dávidházi Tamás, Demeter Nóra, Dévai Katalin, Dobos Bence, Domán Csilla, Fabi Csilla, Farkas Annamária, Farkas Mariann, Fehér Péter, Ferdinandy Katalin, Földes Anna, Götzey Péter, Hipp Katalin, Juhász Nagy Péter Pál, Kalmár Andrea, Kézdy Éva, Kovács Lola, Krikovszky Balázs, Laczkó Péter Pál, Lengyel Mónika, Mayer Tibor, Nagy Tünde, Nemetz Andrea, Poden Ildikó, Rupp Edina, Schmidt Gábor, Szakács Gergely, Székely Attila, Tausz Patrik, Tili Edina, Tóth Krisztina, Tunkli Kinga, Üveges Andrea, Vorgity Anikó, Waktor Andrea

1988 IV. B

Amaczi Viktorné

Ábrahám Krisztina, Bärnkopf Zsolt, Bot Szilvia, Cholnoky Krisztina Katalin, Csus Anna, Erdélyi Gabriella, Erdős Katalin, Frankl Edina, Járdaházy Mónika, Jelinek András, Kardos Veronika, Keresztúri Zsolt, Kincse Gyöngyvér, Kovács Györgyi, Kreicz Andrea, Lencsés János, Malmari Krisztina, Miasnikov Dóra, Nagy Eszter, Nagy Valéria, Petőfi Krisztina, Puskás Judit, Rebe Krisztina, Romváry Noémi, Sánta Zsolt, Simon György, Sulán Tamás, Szabó Attila, Szabó Bernadett, Tóth Attila, Urbán Balázs, Varga Emese, Vass Szilvia, Vesztényi Balázs, Vörös Krisztina, Zsoffay Klára

1988 IV. C

Gábos Adél

Beer Noémi, Bucsánszki Beáta, Csányi Judit, Csom Gyöngyvér, Darányi András, Dibusz Edina, Dutka Beáta, Frits Krisztina, Gaál Tekla, Hajnal Piroska, Hanga Péter, Hári Zoltán, Horváth János, Iványi Csaba, Joó András, Jubász Péter, Kisfalvi István, Kis Pintér Eszter, Kis Tóth Péter, Kührner Veronika, Magyar Andrea, Nagy Botond, Nényei Judit, Pável Kinga, Salamon Emma, Solis Merino Valentina Paz, Stella Péter, Szathmáry Adrienn, Szokolóczy Krisztina, Tatár András, Tauber Andrea, Ulbing Éva, Vári Szabolcs

1988 IV. D

Vég Gábor

Bacsa Ildikó, Bottka Tiphaine, Bölcs Ádám, Dimitrievits Erika, Fazekas Imola, Frenyó Bernadett, Geszti Sándor, Horn Péter, Kiss József, Mályi Edina, Manasses Mária Melinda, Márton Andrea, Mátrahegyi Attila, Menyhárt Judit, Molnár Szabolcs, Olay Csaba, Pap Csilla, Pap Veronika, Perjés Noémi, Petri András, Piret Endre, Pluzsik Tamás, Radácsi Tivadar, Sánta Abigél, Sebestyén Zoltán, Szabó László, Száday László, Szakács Csilla, Szepesi Zoltán, Szilágyi Andrea, Szilágyi Zita, Sztaniszláv Dániel, Szundy László, Takács Gábor, Tálasi Flóra, Tasnádi Attila, Titonelli Zoltán, Tóth Veronika, Török Eszter, Vida Szilárd

1989 IV. A**Lenkovics Barnáné**

Abonyi Nóra, Balázs László Kristóf, Becze Zoltán, Bilkei-Gorzó Dávid, Bíró Erika, Dancza Márta, Ekler Andrea, Farkas Gabriella, Garamszegi Judit, Gulyás János, Hadas Krisztina, Horosz Áron, Józsa Emese, Kádár Ildikó, Káldi Katalin, Kellner Anikó, Kopper Ákos, Korpai Erzsébet, Kósa Judit, Kovács Ágota, Láncki Éva, Nagy Balázs Benedek, Nemes Ottília, Palócz Emőke, Pető Fanni, Reöthy Zsuzsanna, Rózsa Judit, Száday Edit, Szakács Borbála, Szántai Orsolya Ágnes, Sziklai Gábor, Szűcs Csaba, Tóth Dóra, Ungár Ágnes, Varga Veronika

1989 IV. B**Kósa Jánosné**

Arany Szilvia, Csibi Katalin, Csorba Noémi, Demeter Zsuzsa, Éva Zsuzsa, Fekete András, Fekete Éva, Géczy Barbara, Gömöry Veronika, Gudics Andrea, Halmos Zoltán, Hasitz Nóra, Hodinka Barbara, Ignatyjeva Nagyeczda, Illa Veronika, Kajuk Boglárka, Kálmán Judit, Kollár Amarill, Kő Róbert, Krepler Erzsébet, Krizsó Szilvia, Lelbach Ádám, Madarász Veronika, Mohácsi Katalin, Molnár Adrien, Molnár Katalin, Pekár Katalin, Polyák Ildikó Katalin, Rockenbauer Beáta, Scheiber Dóra, Stubnya Gusztáv, Süle Krisztina, Szánthó Éva, Szűcs Kinga, Török Orsolya, Urbán Attila, Zubovics Zsuzsa

1989 IV. C**Tomcsányi Péter**

Alföldi Ildikó, André Rita, Atkári Bence, Balla Vera, Bartakovics Katalin, Bauer Attila, Benkő Brigitta, Cervenák László, Cselei Csilla, Gábor Katalin, Gács Anna, Gárdonyi Katalin, Győrfi Ágnes, Havas Eszter, Horváth Dóra, Horváth Gábor, József Edit, Kelemen Péter, Kleska Rita, Kovács Erika, Kuti Viktor, Kútvolgyi Gabriella, Lendvai Ágnes, Matus Gyula, Mihalik Balázs, Molnár Eszter, Nagy Edina, Padisák Gábor, Papp István, Péter Tamás, Pleszkáts Anikó, Simon Beatrix, Stubnya Beáta, Szabó Csaba, Számadó Szabolcs, Szendrák Erika, Szijj Julianna, Turcsányi Ildikó, Vass Zoltán, Wéber Edina, Winter Szilvia, Zalabai Csilla

1989 IV. D**Galicza Jánosné**

Borai Réka, Császár Ildikó, Csiba Csilla, Csillag Zsuzsanna, Csipes Zoltán, Dede Adrien, Dévai Attila, Dobossy Beáta, Dócs János, Domján László, Ferencz András, Galló Gábor, Glazsér Gabriella, Görgényi István, Gulyás Ágnes, Hári Zsuzsanna, Horváth Annamária, Horváth Lajos, Huszák Ágnes, Károlyi Zoltán, Kerkai Réka, Klein András, Kővári Zsolt, László Szilvia, Makszin Mátyás, Mészáros Dezső, Orosz Adrienn, Pataky Krisztina, Riesz Gábor, Ringhofer Monika, Spengler György, Szamuely Tamás, Széplaki Gyöngyi, Szviantovszki Beáta, Valkó András, Vizkeleti Dóra

1990 IV. A**Széplaki Gyöngyné**

Ákos Endre, Almás Attila, Balogh László, Bartha Eszter, Bér Beatrix, Bognár Éva, Borbély Péter, Czászár Ajna, Dobos Károly, Dorkó Szilvia, Földiák Gergely, Füleki Beáta, Gachályi Örs, Gubcsi Anikó, Hajós Edit, Helmich Zoltán, Huszárik Katalin, Keményffy Tamás, Kovács Adrienn, Kuruc Péter, Laczkó András, Lukács Gábor, Nagy Gábor, Oszto-vits Ádám, Pataki Dániel, Petri Zoltán, Rátky Péter, Rozmis Ildikó, Simoncsics Eszter, Spányik Balázs, Székely Emese, Szilágyi Katalin, Szőnyi István, Timár Andor, Tren-csánszky Tímea, Varga Klára, Varga Szonja, Veitz Péter, Zoltán Beáta

1990 IV. B**Poros András**

Andrikovics Hajnalka, Bakonyi Nikolett, Bánvölgyi Márta, Bédi Krisztina, Besze Szilvia, Birkás Kovács Dezső, Csorba Endre, Domján Eszter, Emmer Rita, Erdős Zoltán, Fischer Adél, Hodász Luca Ilona, Horváth Orsolya, Jeges Adrienn, Kelecsényi Rita, Krikovszky

Dóra, Lakos Anikó, Máty László, Mátyus Gyöngyi, Miklós Barbara, Molnár Gergely, Molnár Krisztina, Nagy Gábor, Nagy Krisztina, Neszmély Gellért, Oláh Zoltán, Oravecz Andrea, Pálffy Zsuzsa, Rác Orsolya, Ruzsáthy Lívia, Sándor Csaba, Sándorfi Gábor, Sípós Andrea, Szécsi Júlia, Tulok László István, Vágner Adrienn, Varsányi Tamás, Verebélyi Rita, Wohlrath Gyula, Zsinger Hedvig

1990 IV. C

Enyedi Ágnes

Bagi Beáta, Bayer Ágnes, Bielcsik Petra, Bogosi György, Bóka Krisztina, Boros Mónika, Dobolyi Ildikó, Eszényi Beáta, Gaál István, Gábor Zita, Hormay Adrien, Juhász Katalin, Juhász Orsolya, Jutasi Mónika, Korondi Eszter, Kovács Gabriella, Kupper Zsuzsa, Lábodi Judit, Lits Roland, Lukács Attila, Méhi Mónika, Michalovszky Kinga, Nagy Eszter, Németh Krisztina, Nováky Krisztián, Pápai Mária Erzsébet, Péntes Anna, Péntes János, Rác Gabriella, Rác Gabriella Rita, Ritter Ágnes, Salgó Tamás, Sommer Ágnes, Stiegler Andrea, Szabó Kinga, Szigeti Zsolt, Szilágyi Zsófia, Tokaji Attila, Várnai Zsuzsa

1990 IV. D

Dancz Péter

Bábolnay Péter, Berekhelyi Nárcisz, Csákány Péter, Czrenner Anikó, Dózsa Márta, Dudás György, Enyedi Éva, Fekete Kinga, Gyűrűsi József, Hámosi Zsuzsanna, Hencsey Mónika, Jakab Zsolt, Jankura Tamás, Jutasi Zoltán, Kalina Mónika, Kalina Zsolt, Keresztes Gábor, Kiss Dániel, Koponyás Rita, Lovák Edina, Lőrincz-Nagy Mónika, Matlák Gábor, Maucha Kristóf, Palócz Réka, Rokonai Balázs, Salamon Brigitta, Szabó Tamás, Székely Ágnes, Tóth Natali, Török György László, Varga Noémi, Vári Orsolya, Zirci Zoltán

1991 IV. A

Kiss Lászlóné

Árvay Nauszika, Bana Krisztina, Berend Ágota, Bogár Zsolt, Bokros László, Csudutov Csudinka, Ercsey Zsolt, Erdélyi Réka, Erdős Ildikó, Fazekas Gábor, Gazsi Júlia, Harsányi János, Hidvégi Ágnes, Hodinka Zsuzsanna, Holló Imre, Kiss Gabriella, Kopper Bence, Kovács Krisztina, Kuti Andrea, Lavich Péter, Ligeti Katalin, Mészáros Árpád, Nagy András, Nagy Tibor, Rajcsányi Zita, Ritter Tamás, Schindler Ágota, Spät Judit, Szabó Ákos, Szántai Dóra, Szegvári Krisztina, Székely Erika, Szinai Ádám, Taisz Andrea, Tátrai Júlia, Tolnay László, Tóth Gábor, Vida Barbara, Vincze Noémi, Weltner László

1991 IV. B

Kropog Erzsébet

Angyal Zsuzsa, Belán Beatrix, Ercse Krisztina, Fekete Ilona, Fekete István, Földes Adrienne, Garai Viktor, Gautier Tamás, Hábetler András Krisztián, Hegyi Márton, Herpai Gergely, Holnapp Gergely, Hortobágyi Erika, Horváth Judit, Horváth Krisztina, Horváth Oleszja, Husz Dóra, Juhász Katalin, Katona Péter, Koppándy László, Milánkovics Miléna, Murányi Gabriella, Nyers Anna, Pavlovits Andrea, Prógl Helga, Révész Róbert, Riesz Péter, Ringwald Zoltán, Rózsa Anikó, Szekeres Szeréna, Szerényi Andrea, Unger Zsuzsa, Váradi Anna, Varga Zsolt, Zalán Gábor

1991 IV. C

Juhász Nagy Pálné

Berán Zoltán, Berecz Tamás, Bogschütz Eszter, Bosits László, Deme Tímea, Farkas Katalin, Gál Erzsébet, Gellért Anna, Gidófalvy Réka, Grünvald Tamás, Horváth Tímea, Jenei Petra, Kabdebó Anikó, Kadocs György, Kerekes Szilvia, Kérszigeti Ádám, Koncz Gábor, Köfalvi Tamás, Kökény Roland, Lakner Hajnalka, Nagy Zsolt Gábor, Németh Mariann, Nyakas Levente, Pálossy Zita, Pataky Katalin, Péter László, Pogány Miklós, Rákó Júlia, Sági Judit, Sain Mátyás, Száday Balázs, Szilágyi Ákos, Szilágyi Zsuzsanna, Szilvássy Áron, Timár Orsolya, Tóth Laura, Tóth Szilárd, Tüske Katalin Tímea, Velledits Barbara

1991 IV. D**Csatár Katalin**

Antal Kálmán László, Bécsi Zsófia, Béki Tamás, Berkovits Gábor, Boruzs Tamás, Czeglő Eszter, Csontos Krisztina, Deák Szabolcs, Fehér Zsolt, Gáspár Csaba, Gratzl Ádám Miklós, Hatos Cecília Boglárka, Hegedűs Éva, Hormay Nóra, Iványi Tünde Erzsébet, Kovács Gergely Tamás, Kovács Mónika Andrea, Kozmér Beáta, Kubány Csongor, Marik Dániel Dávid, Marosváry Miklós, Molnárka György, Moór Attila Csaba, Pál Eszter, Pap Viktória, Réday Dorottya, Sádt Mónika, Somogyi Krisztina, Szarka Péter, Szives Ottilia, Szviatovszki Balázs, Tarcai Mónika, Tóth Attila, Turbucz Györgyi, Várady Anett, Varga Krisztina, Vékony Attila, Weyer Balázs, Wortmann Gabriella

1992 IV. A**Kopper Lászlóné**

Bagdy Andrea, Bartók Eszter, Bede Nóra, Boda Krisztina, Botka Zsuzsanna, Bratincsák András, Buza Zsófia, Csörsz Rumen István, Dabis Balázs Miklós, Dávidházi Beáta, Fodor András, Fonth Viktor, Füredi Péter, Graf Márton, Jordán Gergely, Kaczmarek Edvárd, Kaszaky Zita, Kollarik Tamás, Koltai Gábor, Kovács Krisztián, Lénárt András, Lenkovics Mária, Lesch Katalin, Lőrincz Márton, Magos Dorottya, Magyar László, Majoros Krisztina, Marton Tímea, Márton Miklós, Mészöly Zsófia, Pataki Zsolt, Patkós Tamás, Patzkó György, Petri Zsolt, Riszovannij Mihály, Sándor Eszter, Schottner Ferenc, Szabó Dániel, Szabó Dávid, Tóth András, Viezner Judit

1992 IV. B**Spengler Katalin**

Ábrahám Pál, Bánhegyi Zsófia, Bea Krisztina, Beke Annamária, Bogdány Szilvia, Bognár Péter, Csatári Ferenc, Cseresznyés Zoltán, Csizsár Boglárka, Csizsár László Viktor, Deli Ferenc Bence, Emődi Kinga, Forstner Krisztina, Földes Gábor, Gulyás Tamás, Hegedűs Katalin, Ila Gábor, Katona Krisztián, Keresztes Éva, Koren Natasa, Koródi Gábor, Kovács András Krisztián, Kovács Orsika, Kreicz Erika, Kürthy András, Mahder Krisztina, Majoros Csaba, Mester Sándor, Móczár Katalin, Molnár Zsófia, Monos Réka, Papp Géza, Rác Katalin, Rác Mónika, Samu János, Szilágyi Enikő, Szöllösi Melinda, Váradi Magdolna, Vincze Anita

1992 IV. C**Matskási Istvánné**

Altorjai Péter, Bakay Zsolt, Bányai T. Péter, Bartos Eszter, Becker Anna, Boga Ilona, Brósz Róbert Zsigmond, Csikor Katalin, Diószegi Eszter, Dócs Péter, Elek Péter, Fedák Zsuzsa, Gricser Péter, Groó Diana, Groó Judit, Hajnal Barbara, Héjja Mariann, Homolya Krisztina, Kardos Anita, Keresztes Iván, Klein Arnold, Kovács Dániel, Kovács Zoltán, Lányi András, Linszky Zsófia, Mihályi Zsolt, Nagy Éva, Orbán Erika, Perlaky Éva, Rák Eszter, Rimóczy Gábor, Sós Judit, Stotz Rita, Szeiler Emese, Szidiropulosz Niké, Sztanisláv Szabolcs, Veszeli Beáta, Vető Júlia, Votisky Petra, Zubovics Katalin

1992 IV. D**Győri János**

Alpár Gergely, Bárdi Éva, Borszéki Andrea, Bosits Roland, Csernyik Réka, Décsi Gábor, Domokos Szilárd, Fábián Borbála, Fehér Dorina, Ferencz István, Gidófalvy Kristóf, Gidófalvy Rita, Gömöry Anna, Hertelendy Zsófia, Janda Zoltán, Károlyi Lilla, Klemanovits Bence, Kohó Emese, Komár Gábor, Makay Gábor, Mártonfi Attila, Martos Mária, Pálos Csaba, Papp Tibor, Pleskonics Ildikó, Rét Viktória, Rózsa Gábor, Schultz Eszter, Siklós Krisztina, Spielmann Gábor, Tarr Bence, Tischner Roland, Togyeriska Orsolya, Tompa Gábor, Tóth Tibor, Valovits Ferenc, Várkonyi Hajnalka

1993 IV. A**Mándics Dezső**

Aranyos Attila, Békés Gábor, Blaskó Judit, Borszéki Ágnes, Dénes Balázs, Galambos Tamás, Gazsy Gergely, Gubcsó Tibor, Gyárfás Veronika, Havas Miklós, Horváth Tünde,

Husser Katalin, Illés Laura, Jezsó Krisztina, Kálmán Szilvia, Kiss Réka, Körmendi Krisztina, Kunyák Gergely, Molnár Anna, Pallagi Gyula, Pándi Veronika, Pecséri Márk, Pleszkás Tibor, Pócsik Mónika, Racskó Péter, Rác Emese, Rahóty Pál, Sár Emese, Schusztér Dániel, Simon Attila, Surányi Balázs, Székács Ádám, Szlanka Géza, Takács Anett, Tauszik Viktor, Tényi Kata, Tóth Attila, Vajda Zoltán, Zalai Krisztina

1993 IV. B

Nagy Piroska

Ács Gábor, Ágotai Gyöngyi, Baranyai Edit, Bencze Ágnes, Benedek Gabriella, Bérczes Ádám, Bordás Veronika, Eötvös Barbara, Feikusz Szilvia, Gajdos Márton, Gutmann Orsolya, Hauzmann Erik, Hodinka László, Illyés Bálint, Korn Sándor, Kovács Gergely, Lakos Eszter, Magyarics Gábor, Melikánt Balázs, Molnár Gergely Zoltán, Nagy László, Pap Dávid, Pálista Eszter, Rác Viktor, Rauznitz Balázs, Schnitzer Ferenc, Sebestyén Gabriella, Simon György, Szász Andrea, Szeszlér Dávid, Szőke Katalin, Szűcs Márton, Szűcs Terézia, Tamásovics Gábor, Tekes Mariann, Tóth Zoltán, Vajda Júlia, Valló Zoltán, Vörös Ottó Tamás

1993 IV. C

Etédi Emőke

Barna Dávid, Becker Márton, Bernáth Balázs, Bózsó Gábor, Csábi Szilvia, Csatlós Csilla, Fehérpataky Balázs, Fehérvári Lajos, Gémes Katalin, Hajnal Tamás, Havasi Gabriella, Hegyi Krisztián, Hencsey Natália, Horváth Zolt, Komlós Júlía, Kovács Zombor, Kulik Mónica, Ladányi András, Lebach Dorottya, Lukácsi Tamás, Mészáros Iván, Miskolci Andrea, Pajor Emese, Pálossy Nóra, Schannen Frigyes, Selmeczi Noémi, Spányik Gábor, Süle Edina, Szabó Mária Katalin, Szalai Mónica, Szászai Dóra, Sziray Nóra, Sztinyai György, Urbán Kinga, Varró Beáta, Véghelyi Balázs, Vékony Eszter, Veres Péter, Waktor Attila

1993 IV. D

Maucha Imre

Andai Attila, Barla Gyöngyi, Csaba Levente, Csányi Nikolett, Fenyvesi Annamária, Ferenczi Barnabás, Fitos Ildikó, Fodor Judit, Galántai Viktória, Golyósi Krisztina, Hajdú Tamás, Haller Bence, Homoki Attila, Ivanov Péter, Juhász Viktória, Juranits Judit, Kása Orsolya, Koller Boglárka, Kucs Mária, Maklári Gabriella, Márton Krisztina, Máté Attila, Metzger Balázs, Nagy Angelika, Papp Bojána, Schuchmann Gábor, Sipos Judit, Somogyi István, Somogyvári Zoltán, Sylvester Nóra, Tiszay Örs, Tóth Barbara, Vaderna Péter, Veres Andrea, Wintermantel Andrea, Zsargó Krisztina, Zsenei András

1994 IV. A

Szalóki Dezső

Bana Tímea, Barna Otília, Berkovics Balázs, Bognár Anna, Fedák Eszter, Fekete Lília, Gelléri Gábor, Horváth Ágnes, Horváth István, Hűvös Ágnes, József Ágnes, Kálmán Judit, Légmán Rita, Lénárt István, Lengyel Zsófia, Lengyel Zsuzsanna, Lovas András, Mándi Gábor, Matos Noémi, Ocskó Edina, Örley Eszter, Paár György, Pataki Dóra, Sere Péter, Seres Fanny, Szabó Viktor, Szalay Judit, Szász Eszter, Szendrei Adrienn, Timár Ádám, Ujlaki György, Vihari Ádám, Wágner Krisztina

1994 IV. B

Kósa Jánosné

Ambrus Tamás, Bécsi Veronika, Bokor Adrienn, Budavölgyi Attila, Csóka Dávid, Csordás Rita, Demjén Zsófia, Doffek Gábor, Gáspár Szilvia, Gombos Zoltán, Hernádi Zolt, Horváth Hajnalka, Hunyadi Zoltán, Kégly Judit, Kerekes Árpád, Kiss Balázs Attila, Lehoczy Ilona, Loyal Orsolya, Lukács Ádám, Majzik Ferenc Levente, Mező Dóra Judit, Miklós Borbála, Naszádos György Gyula, Pintér Dóra, Popper Mónica, Rác Emőke, Radnay Eszter, Rátonyi András, Roóz Beatrix, Sinka Brigitta, Szalay Júlia, Tárnok Krisztián, Tiba Zoltán, Váradai Judit, Vermes Tibor, Virág Krisztina

1994 IV. C**Dancz Péter**

Ambrus Anita, Andics Réka, Balogh Rita, Bengi László, Csákvári Katalin, Frank Dániel, Füleki Dániel, Golub Xénia, Hamara Krisztina, Helyes Katalin, Jeney Mónika, Jung Andrea Noémi, Kádas Péter, Károlyi Júlia, Koppány Bulcsú, Kovács Tamás Gábor, Kubinyi Enikő, Lektor Tibor, Lipták Margit, Lukácsi Nóra, Lukács Rita, Lukász Péter, Nagy Alinda, Pásti Krisztina, Patyi Hajnalka, Polyák Edit, Pusztai Emese, Rák Balázs, Ritter Márta, Sallay András, Schäfer Eszter, Simon Dávid, Szabó Péter, Szőke István, Sztanisláv Gábor, Szűcs Regina, Tichy-Rács Eszter, Verő György, Weismüller Ágnes

1994 IV. D**Gulyás János**

Adorjáni Endre, Bacsek Péter, Bányai Szilvia, Béres Dániel, Deák Ferenc, Diener Tamás, Druzsín Iván, Fecher Gábor, Gulyás Csilla Krisztina, Gulyás Gabriella, Györke Kata, Harmat Gábor, Kálmán Eszter Ágnes, Kardos Katalin, Kenesei Péter, Komáromi Éva, Komor Anasztázia, Kugler Szilvia, Kurucz Emese, Lindenfeld Zsanett, Mihalik Ágnes, Mocsnik Adrienne, Mócz Krisztina, Molnár Gábor, Müller Judit, Palczert Miklós, Pechan Dávid, Petróczy András, Rét Zsófia, Rudas Gábor, Schwarcz András, Simon Éva, Somos Gábor, Szenteleki Gábor, Szilágyi Mónika, Tokaji Lilla Ilona, Vincze Tamás, Vitrai Barbara, Zsiday Galgóczy Krisztina

1995 IV. A**Kropog Erzsébet**

Armuth Tamás, Asztalos Zsuzsa, Bán Miklós, Barta Judit, Bendik Marcell, Bethlenfalvy Ádám, Bodnár Zita, Bóna Eszter, Bőjte Ágnes, Csáki Tamás, Demeter Anna, Domán Sándor, Fehér Márta, Gáldi Nóra, Harmat Eszter, Hidas Judit, Ignác Judit, Kertész Adél Katalin, Kovács Zsuzsanna, Kovács Ábel, Köves Katalin, Kutyina Olga, Láncoz Áron, Landstorf Angéla, Molnár Beáta, Nagy Réka, Oblath Márton, Papp Győző, Pléh Dániel, Probáld Anna, Spronz Péter, Szász Judit, Szilágyi Stefánia, Szűcs Krisztina, Tamkó Márton, Tátrai Tamara, Tóth Csaba, Turbucz Beáta, Ujj Ildikó, Vajda Vera

1995 IV. B**Juhász Nagy Pálné**

Árva Mária, Bán Katalin, Boda Kálmán, Büchner Anna, Endreffy Kata, Feuer Vera, Forró Anna, Galavics Anna, Gáncs Károly, Gáspár Alexandra, Halász Dániel, Hámoszky Krisztina, Harkányi Árpád, Hauk Petra, Hossain Fatima, Józsa Anna, Juhász Rita, Kazal Ágnes, Kelemen Andrea, Kelemen László, Kiss Judit, Kunos Péter, Mag Tünde, Majoros László, Mandl Judit, Mészáros Antónia, Patkó Tamás, Petres Andrea, Petróczy Rita, Répászky Ágnes, Szabados Katalin, Sziklai András, Vízvári Annamária, Zala György

1995 IV. C**Vég Éva**

Ákos Anikó, Dávid Judit, Fábián Sára, Gábor Anita, Gábor Dóra, Gyura Orsolya, Halmos Amrita, Havasi Ágnes, Hidas Nóra, Horváth Csaba, Jakab Katalin, Jura Éva, Kapsza Enikő, Kató Beatrix, Kázmér Adorján, Keresztes Orsolya, Kiss Eszter, Korn András, Kun Ádám, Lavicza Linda, Lehoczy Zoltán, Magyarics Tamás, Mandl Péter, Mandula Diána, Megyesi Gábor, Molnárka Viktória, Nagy Gábor, Niklai Gergely, Orbán Natália, Pápai Veronika, Rahóty Zoltán, Réz Tamás, Sándor Csaba, Schrettner Gabriella, Szabó Győző, Szalai Dóra, Szász Lilla, Szemerédy Viktória, Szilágyi Csaba, Vadócz Dávid, Vigh Emese

1995 IV. D**Markovits Tibor**

Ádám Balázs, Bank Balázs, Barna Gábor, Bíró Eszter, Csiszár László Viktor, Elek Orsolya, Galamb Emese, Geszti Emőke, Herskovits Eszter, Hőnich Balázs, Hussami Péter, Kaposi Zoltán, Keszler Viktória, Király András, Kiss Adrienn, Kiss Bernadett, Klemanovits

Máté, Kovács Gábor, Kovács Tamás, Kovács Antal, Kozák Ádám, Kulcsár Zsófia, Maros István, Marossy Gábor, Nemes Dániel, Pálmai Balázs, Paulik Dóra, Petek Bernadett, Sántha Réka, Siklós Gábor, Solti Gergely, Sós Ilka, Spáda Eszter, Székely Orsolya, Szirmai Krisztián, Végh Alexandra

1996 IV. A

Varga Antal

Bakonyi Eszter, Balog Zsófia, Bognár Éva, Bognár Éva Judit, Borbély Bálint, Boros Petra, Csendes Tamás, Érdi Zsolt, Érsek Zsófia, Fekete Judit, Gerő Marcell, Gyarmati Franciszka, Horváth Boglárka, Káté Leticia, Kertész Dóra, Kohári Hajnalka, Kuti Géza István, Lackó Eszter, Lindmayer Erzsébet, Maróczy Éva, Marton Klaudia, Molnár Zsuzsanna, Nej Zsolt, Németh Zsófia, Olasz Enikő, Pasztelyák Miklós, Patkós Balázs, Péceli Ádám, Pintér Tamás, Rózsa Dániel, Sarkadi Gábor, Schusztér Péter, Szántó Iván

1996 IV. B

Matskási Istvánné

Ádám Zita, Ambrus Gabriella, Berecz Bernadett, Bokrossy Zsombor, Borsányi Katalin, Deli Viktória, Denk Adrienn, Fall Csaba, Faludi Katalin, Gábori Ajna, Gönczi Viktor, Grosz Krisztina, Horváth Melinda, Kalina György, Kálmán Orsolya, Kalmár Gergely, Klauber Zsófia, Lakatos Viktória, Lazók Rómeó, Lukácsi Péter, Magyar Krisztina, Miháltz Réka, Nagy Éva, Németh Janka, Papp Emőke, Pintér Dániel, Rendek Anikó, Sályi Réka, Sipos Zsóka, Szabó Kornélia, Számadó Csaba, Szász Éva, Szikora Tünde, Török Balázs, Verhás Evelin

1996 IV. C

Kopper Lászlóné

Bártfai Bernadette, Csiszár Csenge Sarolta, Dreilinger Tímea, Égető Péter, Fábán Zoltán, Ferge Borbála, Gutmann Klára, Györke Zsuzsanna, Halas Dóra, Henter Péter, Hlavacska Gergely, Horváth Szabolcs, Huszka Gábor, Illés Zsuzsanna, Ispánovity Márta, Jagodics Edit, Karkó Adrienn, Kökény Borbála, László Emese, Megyesi Éva, Mócz András István, Ollé Krisztina, Pápai Zsuzsanna, Pénzes Júlia, Polyák Tamás, Schewe Eszter, Solymosi Katalin, Szabó Rebeka, Szilágyi Barbara, Szilhádi Ákos, Tátrai Péter, Tolnai Judit, Tóth Katalin, Tövisházi Zsófia, Varga Violetta Katalin, Várnagy Judit, Várnai Balázs

1996 IV. D

Molnár Katalin

Balogh Fruzsina, Bánky Áron, Bartók Péter, Csucsai Borbála, Drjenovszky Zsófia, Faragó Péter, Fodor Judit, Füredi András, Gács Zsófia, Galambos Kata, Gombkötő Ákos, Hámorszky Rita, Honyek Péter, Horváth Csongor, Kárász Zsófia, Kékuti Ákos, Kovács Botond, Kukoricza Kata, Ladányi Tamás, Lengyel Tamás, Lerner Balázs, Megyeri Andrea, Mészáros Márton, Miháltz Márton, Molnár Gyula, Molnár Zsolt, Nagy Júlia, Nemeskéri Soma Bálint, Németh Ágnes, Nyiri Szabolcs, Perlaky Tamás, Pótári Attila, Somlai Judit, Sós Eszter, Szabó Zoltán Pál, Szántai Eszter, Tarr Zsófia, Tekes Gergely, Tompos Ákos, Török Péter István, Vágvolgyi Attila, Varga Domonkos, Víg Julianna Beáta, Volk János

1997 IV. A

Csatár Katalin

Ács Miklós, Ambrus Gábor, Barna Zsófia, Barta Beáta, Békési Boglárka Orsolya, Berei-Nagy Antónia, Borbély Andrea, Deme Sarolta Fruzsina, Dénes Judit, Fedák Csaba, Galicza Pál, Gosztonyi Gergely, Gubás Katalin, Halász Judit, Hámori Dániel Pál, Hídvégi Krisztina Alexandra, Horváth Katalin Klára, Imre Zsombor, Karginov Allen, Kertész Réka, Kuti András, Ladányi Andrea, Laki Judit, Lévai Gábor, Ligeti Miklós Zoltán, Lindmayer István,

Mandula Petra Eszter, Marth Petra Judit, Martin Judit, Németh Laura, Orosz Judit Katalin, Petur András, Rácz Attila, Réti Katalin, Schiffer Kata, Schults Ádám, Sebő Judit, Simányi Léna, Sütő-Nagy Réka, Szemerédy Nóra, Tánczos Attila, Virág Edit

1997 IV. B**Eich László**

Ádám Ágota, Babics Júlia, Berecz Tímea, Bor Hajnalka, Borbély Judit, Csiszár Andrea, Darvas Dóra, Dibó Szilvia, Gazsi Dénes, Haraszi Zsuzsanna, Illyés Eszter, Irinyi Barnabás, Jankovics Petra, Kalina Miklós, Kertész Dániel, Kiss Dániel, Kollár Csaba, Kőrösi Ádám, Krupp Adél, Lenkovics Enikő, Lotz Katalin, Mike Tünde, Molnár Péter, Óbányai Lívია, Pintér Ákos, Pintér Anna, Reismann Péter, Róka András, Schnabel Judit, Szabados Brigitta, Szabó Ágnes, Szász Orsolya, Szőke Zsuzsanna, Szvák Judit, Veres Olga, Vereszkí Xénia, Wachslér Patrícia

1997 IV. C**Hegy Györgyné**

Bak Zoltán, Balogh Ádám, Barna Péter, Bartók Gábor, Bitay Balázs, Böhm Géza, Darvas Anikó, Eredics Loretta, Földes Ádám, Glatt Andor, Győri Balázs, Hantos Kinga, Haraszi Anna, Jámor Noémi, Kabai Dávid, Kálmán Péter, Kardos Gábor, Kiss Áron, Kópházi József, Kővágó Csaba, Lukács-Singer Péter, Madarász Kristóf, Marácz Veronika, Molnárka Éva, Németh Judit, Nyilas Ilona, Ónodi Gábor, Pátkai Balázs, Petró Zsuzsa, Prohászka András, Rák István, Sántha Gyula, Saródy Ágnes, Schlosser Alexa, Székely Nóra, Szél Zsófia, Szemző Miklós, Szóts Zoltán, Teknős Dániel, Tóth András, Vető Sára

1998 IV. A**Horváth Beáta**

Bagyinszki Balázs, Benczik Mónika, Borbíró Zoltán, Busa Andrea, Csaplár Melinda, Csikós Katalin, Deák Nóra Katalin, Fazekas Anna, Fonyad László, Fóti Anna Eszter, Gazinszky Veronika, Győri Borbála, Hadas Tamás, Hangya Péter, Helfer Márk, Hernádi Gréta, Horváth Judit, Kepecs Judit, Nagy Gábor, Orobec Iván Norbert, Orosz Gábor, Pótári Adrián, Pődör Gergely, Raj Rafael, Reznicek Melinda, Rózsa Eszter, Selmeczi Beatrix, Suppán Orsolya, Surányi Katalin, Surányi Katalin (Surányi B. Katalin), Szabadkai Veronika, Szabó Balázs, Szalóki Ágnes, Tóth Gergely, Tóth Veronika, Urbancsek Levente, Ványi Dóra, Vekerdy Dániel, Virágh Anna

1998 12. B (G)**Lenkovics Barnabásné**

Bagi János Zoltán, Bárány Tibor, Bartucz Zoltán, Bohus Kata, Bóta Laura, Fejes Tünde, Flores Hedvig Montserrat, Gábor Bálint, Gast Károly, Halbauer Zsófia, Hamza Balázs, Hirt Dániel, Hungler Sára, Jókúti András, Kemény Zalán Péter, Kornai Júlia, Kovács Viktória, Kökényesi Ágnes, Köllő Mihály, Környei Ákos, Margócsy Dániel, Neumann Miklós, Padányi Petra Orsolya, Pálffy Gergely, Ponomarenkó György, Seres Judit, Szabó Dávid, Szegedi Andrea, Szmola Richárd, Toldi Judit, Tóth Márta, Volter Judit, Zentai Péter

1998 12. C (H)**Kropog Erzsébet**

Abonyi Tibor, Andrási Júlia, Andrási Katalin, Bak Péter, Bámer Dóra, Bene Emese, Boyle Belema, Csáki András, Dávid Eszter, Donner Andrea, Fedák Katalin, Fülöp Ágnes, Gachályi Bence, Horváth Ádám, Ivanov Katalin, Józsa Ildikó, Költő Dénes, Kőrös Ágnes, Marcsek Eszter, Nagy Péter Iván, Oláh András, Olti Dávid, Papp Gábor, Paróczay Balázs, Rácz Anita, Répássy Regina, Simárdi Nóra, Solti Balázs, Soós Emma, Szántó Veronika, Szomódi Balázs, Tamássy Bence, Tóth Péter, Török Flóra, Várad Tamás, Viczkó Gabriella, Vörös Péter, Wellmann Gabriella, Zalai Noémi

1999 12. A**Karamán Ferencné**

Angyal Magdolna, Bába Laura, Balázs Anikó, Balogh Viktor, Békefi Anna, Boros Hanga, Breuer Tamás, Csiki Zsuzsanna, Demjén Ádám, Ercsey Zsombor, Farkas Eszter, Gódor Andrea, Gulyás Ádám, Gulyás Eszter, Helényi Emil, Horváth Tamás, Huták Judit, Ispánovity Péter Dusán, Káposztás Attila, Kovács Dániel Dávid, Kutas Tamara, Mezei Márta, Nagy Szilvia, Neumann Rita, Papp Miklós, Rekvényi Katalin, Száraz Péter, Teski Tünde Dóra, Tóth Márton Lóránt

1999 12. B**Széplaki Györgyné**

Ambrus Dániel, Balogh Orsolya Éva, Barabás Frigyes Péter, Bojár Nóra, Csernák Zsófia, Csordás Gábor, Gerő Dóra, Gyeizse Dorottya, Győri Dávid, Hajós Andrea, Harkányi László, Harsányi Alexandra, Hosszú Krisztina, Kabai Dóra Katalin, Kalmár Gabriella Szilvia, Kántor Barbara, Kiss Balázs, Laczó Sarolta, Laukonidesz Lilla, Lerner András, Lővi Judit, Madarász Tamás, Mándy Csongor, Mázi Borbála, Mezey Barna, Nemeskéri Huba Farkas, Pál Miklós, Páles Judit, Pándi Borbála Barbara, Pej Zsófia, Perity Ákos László, Raj Ráhel, Simon Zsolt, Szegedi Miklós, Tichy-Rács Bence, Vető Bálint

1999 12. C**Schiller Mariann**

Büchler András, Dóci Edina, Földes Dániel Gábor, Gács Imre, Gerő Iván, Gerstner Zsófia Cecília, Hauth Éva, Hidvégi Áron Arnold, Illés Viktor, Imre Ágnes, Juhász Anna, Katona Márton, Kiss Balázs, Kitka Tamás, Kitlei Róbert László, László Dávid, Maus Máté, Merényi Balázs, Molnár József, Nagy Ágnes Olívia, Nagy Annamária, Papp Noémi Judit, Rab Judit, Rajczy Ádám, Salamon Eszter Zsuzsa, Solti Dániel, Solti István, Szilágyi Zsófia Gyöngyi, Tar Márton, Urbancsek Ágnes Nóra, Várhalmi Zoltán

2000 12. A**Poros András**

Babanyecz Judit, Bak Zsuzsanna, Balla Dániel, Baross András, Dobosi Rita, Drozdy Győző, Érdi Zoltán Tamás, Farkas Bálint Márton, Fogarasi Gábor, Galántai Péter, Gergely Gábor, Golub Márko, Gömbös Eszter, Gulyás Bence, Hont Angéla, Juhász Ákos Gábor, Korom Zsolt, Kovács Éva, Kovalóczy Áron, Megyeri László, Milinszki Henrik, Miskolci Orsolya, Nagy Zsombor, Olajos Marcell, Pál András, Pálfi Rita, Pázmándi Eszter, Rezes Katalin, Schneider Zoltán, Somlai Dóra, Steierlein Alexa, Szél Dávid, Szeszlér Dániel, Szomódi Zoltán, Vámos Máté, Veres Róbert, Weyer Szilvia

2000 12. B**Győri János**

Antók Péter, Bakos Franciska, Bakos Richárd, Bognár Zsófia, Csikós Kinga, Dalos Zoltán, Drjenovszky Katalin, Gárdos Bálint, György Endre, Hódi Beáta, Kerékfy Márton, Klauber Eszter, László Emese, László Imola, Lindmayer György, Mosonyi Kinga, Orosz Anna, Óvári Dániel, Pálosi Boglárka, Petró Dániel Attila, Probáld Attila, Schlegl Erzsébet, Sebők Borbála, Simon Balázs, Somlai Gábor, Szabó András, Szegedi Péter, Takács Flóra, Tarnai Mária Eszter, Tóth Bence, Tóth Gergely, Vas Gábor, Vida Bálint, Vince Máté, Vonnák Eszter Andrea, Weninger Klára, Zalka Balázs, Závecz Ágnes

2000 12. C**Mándics Dezső**

Balogh Szilveszter, Bándy Ádám, Bódis Szomorú András, Csabai András, Dinh Tamás, Édes Levente, Fábián Péter, Fauszt Melinda, Győri Dorottya, Hartay Eszter, Hassan Bazil, Holczér Tamás, Iványi Zsófia, Jellinek Gyöngyvér Eszter, Jordán Andrea, Kelemen Anna, Kiss Dániel Bálint, Laczó Ferenc Lőrinc, Lehel Kata, Lukovich Zsófia, Mecséri Júlia, Miklós Marcell, Molnár Cecília Sarolta, Molnár Péter, Páles Tamás, Papp Ábris,

Péter Ágnes, Podmaniczky Eszter, Sándor Edina, Simárdi Judit, Takács Zsuzsanna, Udvardi Anna, Ványi Gergely, Varga Judit Kata, Várszeghi Balázs Gábor

2001 12. A**Papp Györgyné**

Baksay Katalin, Balassa László Péter, Bánvölgyi András, Békefi Zsófia Margit, Berei-Nagy Flóra, Bodrogi Dalma, Csáky Krisztián Botond, Csurgó Rita, Dezsényi Balázs, Ditrói Zsuzsa Gabriella, Farkas Anna, Fraszczak Dominika, Fülöp Kristóf, Gulyás Balázs, Haidegger Tamás Péter, Horváth Zsolt, Hüttl Tivadar, Iliás Ákos, Kishonti Zsófia, Kovács Anita Vivien, Kunfalvi Réka, Laukonidesz Dóra, Nagy Nikolett, Nagy Zsófia, Popov Mihail Alekszandrovics, Rónaháti Cecília, Soproni Miklós, Szabó Bálint Péter, Szokolovszkaja Anszelika, Tomasovics Attila, Vég Márton, Veress Anita

2001 12. B**Boyle Zsuzsanna**

Bába Péter Ádám, Babos Attila Balázs, Bárány Márton, Csanádi Csaba, Csepregi András Zoltán, Csillag Katalin, Dézsi Judit, Fülöp Orsolya, Gyulási Bea, Haán Barnabás András, Haraszi Andrea Csilla, Helfer Lili, Horváth Lili Anna, Horváth Márton, Kauker Kinga Katalin, Koltai Dávid Viktor, Kópházi István, Kovács Ákos, Körtvélyessy Kinga, Lehel Tamás, Lipcsei Gábor, Máhr Zoltán, Marosi Attila, Molnár Gergő, Nagy Eszter Nóra, Pozsonyi Tamás, Sándor László, Szoboszlai Dániel, Szvák Eszter, Tiszai Erzsébet Ilona, Varga Katalin

2001 12. C**Albert Viktor**

Badényi Gábor, Baja Márk, Bakk Zsuzsanna, Bartha Szilvia Zsuzsanna, Bauer Zsófia, Bóka Gergely, Csordás Ildikó, Dibó Eszter Anikó, Gazdik Anna Piroska, Góg Enikő, Gulyás Dániel, Hajdu Orsolya, Horváth Mónika, Kaló Judit Éva, Koltai Vera Zsófia, Konaka Noémi Rika, Kovács Judit, Kovács Orsolya, Kovácsics Iván, Kötcei István, László Bálint, Lőwy Gábor, Lür György, Mandák Eszter, Miskédi László, Móri Péter, Palló Anna, Székely Rita, Szendrei Petra Tímea, Szentpáli-Gavallér Katalin Ildikó, Till György

2002 12. A**Nagy Piroska**

Almási Gergő, Bakró-Nagy Eszter Ilona, Bánhegyi Kata Júlia, Besenyei Balázs László, Csörgő Dóra, Csurgó László, Dörömbözi Ágnes Janka, Drozdy Árpád, Gerőcs Tamás, Gráner Krisztina, Gulyás Gábor András, Hidvégi Anna, Horváth Péter, Jakus Gergely, Kalmár Szilvia, Karácsony Anna, Kovács Péter, László Zsuzsa, Nyárády Márton, Orosz Ilona Mária, Ouanphanivanh Edina My, Ouanphanivanh Noémi Kensity, Páva Rita, Perl Krisztián Viktor, Ribáry Márton László, Rónaszéki Szandra, Spitalszky Andrea Anna, Stubenvoll Eszter, Tamási Dóra Judit, Terner Péter, Tolnai Zsolt, Turai Katalin Ráhel

2002 12. B**Fábián Márton**

Balogh Zsolt Gergely, Bendes Dávid, Bojár Ábel, Borhy Balázs Attila, Büchler Tamás, Csanádi Balázs, Deutsch Evelyn, Dézsi Dorottya, Dravetzky Katalin, Gömbös Dóra Ágota, Gyarmathy Zsófia, Győri Noémi, Hajós Gergely, Honyek András, Horn Ádám, Kamarás Csaba, Karancsi Balázs, Krasznai Zsuzsa, Laszlovszky Ágnes, Lengyel Linda, Lővi Krisztina, Marácz Orsolya Gyöngyi, Négyesi Viktor, Pákozdi Ágnes, Salgó Ella Flóra, Sipos Zsuzsanna, Szappan Petra, Szauer Judit, Székely Ádám, Sztupár Zsuzsanna, Todorovits Linda, Vágréti Attila, Vas Ágnes

2002 12. C**Molnár Katalin**

Bencze Anna Szilvia, Csernyánszky Mihály Pál, Gács Judit, Galicza Zsuzsa, Gárdos Júlia, Gottfried Judit, Halmos Máté Károly, Kézi Maxim, Kiss Zoltán, Koltai Júlia Anna, Kósa

József, Kotnyek Barbara, Kovács Gergely, Köteles Éva, Major Lili, Marsalkó Eszter, Mayer Zsuzsa Ajsa, Máté Andrea, Menyhárt Miklós Tibor, Merker Dávid, Mészáros Noémi, Mihalik Tamás, Miller Adrienn, Miskolczi Nóra, Nagy Loránd István, Öcs Virág, Palkó Szilvia, Rázsó Milán, Rédei Kristóf, Simon Zsuzsa, Simonyi Bulcsú, Szántó Veronika, Szerényi Márta, Tóth Eszter, Vági Balázs Iván, Vámos Zoltán, Várkonyi Norbert Bendegúz, Víg Áron, Vörös Anna

2003 12. A

Balázs Katalin

Andó Gergely, Bán Luca, Borsik Márton, Burger Anna, Csibi András, Erdélyi Ádám, Eszik Veronika, Fogarasi Szilvia, Hegedűs Viktor, Horváth Dániel, Kéri Csilla, Kisbali Anna, Kiss Gergely László, Kozma Péter, Kulisz Diána, Lehel Bernadett, Major Dóra, Mészáros Réka, Mezei Dóra, Molnár Ágnes, Ozorai Júlia, Perényi Zsófia, Soós Réka, Sparing Dániel, Szoboszlay Márton, Szűcs Dániel, Tímár Zoltán, Vályi Kriszta, Varga Júlia, Varga Koritár Zsolt, Vig Dávid, Vincze Eszter, Vörös János

2003 12. B

Marcsek Gábor

Alvégi Lőrinc László, Antók Dániel Mihály, Bakonyi Zsuzsanna Réka, Baksay Annamária, Balassa Eszter Erzsébet, Bartók Imre, Dudás Dóra, Eckert Attila, Faddi Anna, Fejős Gergely, Fekete Dorottya Linda, Fórizs Mátyás József, Hoffmann Tamás, Ijjas Anna Mária, Imre Boglárka, Kálmán Mihály, Kornai Tamás, Kovács Dóra, Kovalóczy Anna, Köllő Tamás, Kund Barbara, Nguyen Phuong Anh, Papp Judit Evelin, Popova Maria, Ráci Péter, Réthy Ádám, Simonics Balázs, Szegedi Atina, Szerencsés Ágnes, Szijj Bálint Zoltán, Szilas Dóra, Takács Liza Dóra, Varga Márton Péter, Vilcsek Andrea, Werner Iván Dániel

2003 12. C

Mozer Tamás

Balogh Tibor, Barabás György, Benkő Péter, Bognár Péter, Csikós Veronika, Dancz Márton, Diószegi Nóra, Faragó Balázs, Farkas Márton, Fazekas Dóra, Fülöp Balázs, Füzzesi Károly, Gerstner Júlia Paula, Gomola Ágnes, Grottadaurea Szandra, Hajdú Lili, Hidasi Linda, Kékesi Tamás, Komáromy Dávid, Kotnyek Sandra, Kovács Barbara, Kötcsői Katalin, Lázár Judit, Lovas Eszter, Maczkó Adrienn, Nagy Eszter, Nagy Péter, Nagy Zsuzsanna, Oláh Ádám, Palkó Zsolt, Szabó Viktor, Szandtner Zoltán, Szegő Nóra, Tomcsányi Krisztina, Török Imre, Tüske Annamária, Várkonyi András, Weninger Magda

2004 12. A

Etédi Emőke

Becságh Nóra Adrienn, Bölcskei Blanka, Demeter Áron, Egresi Petra, Gedeon Zsuzsanna, Görbe Márk, Gudra Viktor, Gyenge Ádám Balázs, Hámori Eszter, Honti Viktória, Kawka Gábor, Kocsis Zsuzsa, Koroknai Gergely, Kovács Anna, Lovik Anikó, Márkus Péter, Nagy Ádám, Nagy Cecília, Nagy László, Nagy Lilla, Nagy Márton, Ranschburg Zoltán, Réti Kornél, Strelinger Balázs, Strelinger Tibor, Susuk Róbert Márton, Szabó Noémi, Szakács Miklós, Szenthelyi Dávid, Szilágyi Levente, Szungyi Anna, Toldi Katalin, Tomasovics Viktória, Varga Flóra, Végső Péter

2004 12. B

Vég Gáborné

Bárány Eszter, Bezeczy Ágnes, Csernus Nándor, Dancsó Mária, Dülk Marcell, Fadgyas Balázs, Ferencz Zsófia, Földi Zsófia, Göndöcs Tamás, Halasi Anna, Harsányi Márton, Horváth Andor Márton, Horváth Dávid, Izsák Anna, Jakus Zsófia, Juhász Kristóf Attila, Kis-Várday Júlia, Kovács Cohner Róbert Károly, Laczkó Julianna Zsófia, Láng Zsófia Judit, Laszlovszky Andrea, Mezei Márk Koppány, Nedelykov Tamás, Oroszi Katalin, Pozsonyi Kriszta, Sági-Kiss Dániel, Somogyi Kinga, Somogyi Róbert, Tóth Bálint, Vachter Ákos, Varga Áron, Wellmann György András, Zsoldos Anita Fanni

2004 12. C**Berek László**

Balogh Leonóra, Biczók Noémi, Burgyán Attila, Csordás Gyula, Füzessi Katalin, Garai Dóra Roberta, Gyertyán Attila, Horváth Péter, Joó Kinga, Kellner Anna, Kellner Linda, Kerpen Andrea, Koleszár Ádám, Kovács Nóra Júlia, Lukovich Kristóf Máté, Ponomarenko Dénes, Salzinger Gábor, Sillye Anetta, Sipos Erzsébet Evelyn, Sörös Petra, Szabadkai Tünde, Szakács Gergely Zoltán, Szécsényi Tamás, Szűcs Anna, Teknős Eszter, Tóth Gergely Sándor, Vályi Péter, Végh Krisztina Emese, Vörös Márton András, Zalka Gábor, Zoltán Viktória Dóra

2005 12. A**Morvai Éva**

Bácskai Júlia, Bakos Dániel, Balogh Tamás Mózes, Bányai Tibor, Csörgő Zsolt, Gáspár Laura, Halmos Tamás Róbert, Hegedüs Norbert, Hidvégi Zsolt, Jalsovszky Gábor, Kalacsi András István, Kalina Gergely, Kéri Attila, Koltai Zsuzsanna, Kontra Veronika Anna, Kónya Klára Szilvia, Molnár Attila, Parázsó János, Sebestyén Szandra, Spiró Zoltán Péter, Steller Gábor, Surányi Borbála, Szabó Anna, Szabó Anna (T. Szabó Anna), Szűcs András, Tímár András, Tóth András Attiló, Urbancsek Zoltán, Veress Tibor, Vincellér Valéria, Vörös Nóra, Winkler Zsuzsanna, Zabezsinszkij Anna, Zsarnóczay Lilla

2005 12. B**Láng György**

Barta Márton, Bartke Péter, Burger Júlia Veronika, Csizmadia Gábor Béla, Fejes Anikó Vera, Gál József, Gast Zoltán, Gazdik Péter, Geréby Zsófia Eszter, Gosztonyi Balázs, Gyopár Gergely Levente, Győri Benjámin Máté, Horváth Zita Beáta, Jendrolovics Péter Bence, Juhos László, Keszthelyi Dániel, Kontra Márk Balázs, Mathesz Dávid Márk, Miskolczi Péter, Oszolik András Gábor, Ozorai Szilvia, Séllei Eszter, Siegler Balázs, Somogyi Gábor, Szabados Beatrix, Szabó Dániel, Szabó Eszter, Sz. Kis Zoltán, Tolnai Krisztina, Tuboly Csaba Gábor, Turai Júlia Anna, Turcsány Diána Marcella, Vadnai Balázs, Vági Dorottya Katalin, Valker Ádám Viktor

2005 12. C**Honyek Gyula**

Arató Gergely, Bakk Péter, Balika Anna Georgina, Czeller Anna, Debreczeni Péter, Dobai József, Döme Zoltán Tibor, Fekete Ádám, Fodor András, Földes Dóra, Gere Péter, György Eszter, Hámor Péter András, Harmat Gabriella Nóra, Jankó Ágnes Irma, Ketipisz Vangelisz, Kinyik Anita, Kovács Máté, Láng Nóra Kata, Léczfalvi Sára Lili, Lestár Bálint, Mellényi Krisztina Julianna, Mietsch Rita Orsolya, Ober Gergely, Oláh Márton, Rapp Dániel, Sólyom Tamás, Soós Erzsébet, Szabó János, Szász Ferenc, Székely Nóra, Tompai Anna, Tóth Anna Szilvia, Tóth Attila Benjámin, Tömböl Klára Loretta, Tömpe Judit Ildikó, Upor Ágnes, Varga Dániel, Zsidó Nóra

2006 12. A**Iványiné Harró Ágota**

Bukosza Éva Nóra, Buzási Orsolya, Czinege Zsolt Ádám, Dankó Diána, Ferencz Anna, Harsányi Eszter, Hegedüs Levente, Holló Zsófia, Homola Dániel, Hrabák Zita, Jenei Orsolya, Kis-Várday Márton, Kozma Balázs József, Lilli Tamás, Pénzes Rita, Povázsai Ágnes, Révész Ágnes, Simonics Miklós Péter, Simonovits Gábor, Straner Kata, Szabó Edit, Szabó Roland, Tóth Tamás, Ujvári Anna, Végső Ágota Petra, Winkler Dávid, Zoltán Gergely Gábor, Zsigmond Áron

2006 12. B**Hegyi Györgyné**

Antók Ádám Benjámin, Bakos Bence, Bankó Ádám, Császársz Barbara Hedvig, Czap Ildikó, Deli Zsófia, Ferenczy Szabolcs Gergő, Gruber Kata, Gulácsi Ágnes, Gyenge Zsuzsanna Flóra, Halász Gábor, Herczeg Petra, Hüttl Sarolta, Kalmár Dávid, Kemény Zsuzsa, Korcsmár Bálint, Lakatos Kornél Fülöp, Montvai Dávid, Ozorai Attila, Pálfia Szabolcs Gyula,

Petrő Panna Júlia, Simon Zsófia Eszter, Stribik András Gyula, Székely Anna, Széll Tamás, Szloboda László Tibor, Tóth Manó Gábor, Török Lili, Ungár Barnabás, Vajda Adrienn, Wittmann Dávid Róbert, Zimák Zsófia

2006 12. C

Kropog Erzsébet

Badényi Tamás, Bokor Balázs, Bukovszky Szilveszter Dávid, Csernyánszky Pál, Csikós Melinda, Csikós Pamina Anna, Dányi Orsolya, Dülk Ivor, Földessy Árpád, Gábor Diána, Gray Tamás Áron, Horváth Ildikó, Jávori Tamás, Kalmár Judit, Katona János, Kósa Tamás, Kurdi Benedek, Láz Boglárka, Mészáros Gergely, Molnár Anna, Molnár Tamás, Nádas Dávid, Nádasz László Zoltán, Pető Hanna Cecília, Rempert Ádám István, Sólyom Zsófia, Szegő Andrea, Széles Dávid, Terényi Orsolya, Zelei Tamás

2007 12. A

Törzsök Édua

Bakonyi Borbála Anna, Bakonyi Gergely Dániel, Barsi Ágnes, Csek László, Diera Dániel, Eckert Ádám, Fejér Tamás, Gaál Csilla, Gottfried Júlia, Hajósi Szofia, Hidvégi Csaba András, Horváth Lili Olga, Hubai András Gábor, Jendrolovics Máté Dávid, Kálmán Attila, Kiss Dániel Miklós, Komári Lilla, Kovács Anett, Laczó Dániel, Mekler Zsuzsa, Nagy Krisztina, Óvári Bálint, Pákó Judit Erzsébet, Puskás Zsuzsanna Ildikó, Rajnai Márton, Sarkadi Nagy Márton, Schmidt Dániel, Simon Mónika, Sütő-Nagy Anna, Szabó Attila, Szepes András, Tóth Judit, Vetlényi Enikő Judit, Vilhelm Dóra Szandra

2007 12. B

Győri János

Ács Dávid, Békés Dorottya Anna, Bencsik Bálint Attila, Czeglédi Gábor Gábor, Csende Dániel, Csillag Péter, Ember Katalin Zsófia, Fekete Tamás, Gurály Ottó Péter, Gyertyán Fruzsina, Horváth Flóra Mária, Jandó Tamás, Juhász Johanna Katalin, Káposztás Tímea, Kerékfy Miklós, Kerényi Áron, Kőszegi Tamás, Mányoki Gábor Dénes, Mengyi Adrienn Kata, Nagy Nóra Anikó, Nedelykov Ágnes, Nyéki Péter, Ócsvári Ádám, Rolek Tamás, Schuller András, Serfőző Katalin Nóra, Siegler Bálint, Sparing Stefánia Franciska, Sütő Csaba, Svajer László Árpád, Szili Noémi Réka, Sz. Kis Júlia, Sztupinszki Zsófia Márta, Tóth Andrea, Varga Tamás, Vince Dániel, Zanathy Tamás Antal

2007 12. C

Fábián Márton

Abaházy Andrea, Bágyi Milán, Balogh Dénes Győző, Bodó Réka Eszter, Diószeghy Dóra Zsófia, Gast Gábor, Gulyás Fruzsina, Hajniss Ildikó, Horváth Júlia Rozália, Kemény János, Kóbor Bence Attila, Kuti Márta, Libisch Ábel, Lőrincz Ábel, Mandák Attila, Megyeri Balázs, Miklós Biana, Misley Péter Pál, Molnár Rebeka Janka, Nagy Ádám Tamás, Ober Márton, Papp Klára, Peringer József, Pinke Anita, Rádai Dániel Péter, Reith Anita, Rózsa József, Sárkány András, Sváb Tamás Ferenc, Szécsényi Ágnes, Szilágyi Sára, Tardos Zsófia Borbála, Tétényi Gergely, Tóth Attila, Tóth Irén Ersilia, Tóth Péter, Török Júlia Éva, Vámos Viktor, Vásárhelyi Orsolya, Villányi Dóra Anna

2008 12. A

Kopper Lászlóné és Eich László

Baki Lilla, Bendes Ábris Ádám, Bódi Ágnes Eszter, Bottka Éva Bianka, Dinh Dorottya, Herczeg Viktória Csilla, Kádár Luca, Kalmár Zsófia, Kerényi Áron, Kisbali Tamás Péter, Kiss-Gálfalvi Tamás, Kövesi Zsuzsanna, Krausz Áron, Kristály Csaba, Lakatos Eszter, Mányoki Endre Soma, Nagy Fruzsina, Nagy Kristóf, Pándi Julianna, Péterfi Mátyás, Rapp Eszter, Salzinger Anna, Solti Andrea Mariann, Sólyom László, Szekeres Dóra, Szilléry Mirjam, Szungyi Dóra, Tési Áron, Toldi Árpád, Tóth Máté Károly, Vakaliosz Athéna, Vőfély Róza Villő, Wiedemann Petra

2008 12. B**Horváth Beáta**

Árva Márton, Biczók Bálint, Csapó Zsolt, Főríz Fanni Borbála, Geibl Kata, Hack Gábor Bálint, Hámori Imre, Hegyi Daniella Eszter, Hegyi György, Imre Zsófia Réka, Karginova Alana, Kassai Anna, Kázmér Anita Barbara, Kiss Dániel, Kóbor Andrea, Krauth Veronika, Major András, Marosi László Bálint, Molnár Brigitta Kitty, Orbán Bence, Ozorai Sára, Pálnik Réka, Szamosi Máté Tamás, Szloboda Judit, Szöllősi Gábor, Szűcs Viktor László, Tóth Angéla, Török Zsófia Katalin, Üveges Lilla Tünde, Vámosy Gergely, Varga Judit, Várszegi Szilvia, Verlics Tibor, Vrabély Brigitta, Weninger Attila

2008 12. C**Gulyás János és Schiller Mariann**

Ács Orsolya, Babanyecz Balázs Péter, Bartha Marianna, Benedek Katalin Vera, Burján Tamás, Buzás Lívía, Dienes Csaba, Fábián Katalin, Fodor Brigitta, Földes Fanni Zsófia, Für Mónika Erzsébet, Gábor Andrea, Győri Blanka, Hegedüs Márton, Horváth Fruzsina, Imre Blanka, Kepes Rozália Vera, Kocsis Fruzsina Anna, Kövesdy Márton, Landstorf Zoltán, Lugosi Zsuzsa, Matkovics Dávid, Nagy Henrietta, Nagy Judit, Nedoba Judit Éva, Olti Sándor Ádám, Palatinus Andrea, Phan Nu Huong Lan, Pregun Dávid, Szabó Kristóf, Szalontay Péter, Ulbert Alexandra, Upor András Balázs, Varga Bálint, Vermes Anna Júlia, Virág Péter

A 2008–2009. tanév tanulóinak névsora

1. osztály

Győrffy Magdolna – Pap Anna

Do Hoang Anh, Horváth Georgina, Horváth Levente, Karakas Benedek Kelton, Kovács Kitti Virág, Kötő Bence, Le Thanh Son, Maczik Laura Mira, Máthé Kristóf Attila, Nádasdy Anna, Nádia Hanga, Nagy Milán Dávid, Nguyen Florence, Novák Benedek Bálint, Rátonyi Anna, Reszegi Márton József, Shemesh Sára, Széles Borbála, Széplaki Anna, Sziklai András, Szojka Tamás, Taál Zsófia Nelli, Tóth Dóra Fanni, Tóth Tivadar, Urbán Marcell, Zsíros Máté

2. osztály

Balassa Lászlóné – Monostori Zsuzsanna

Aszenov Bogdán Péter, Balla Olivér, Bundula Klára, Ferenczi Bora, Gintli Fruzsina Anna, Hajdu Márton, Holocsi Masa Sára, Kalocsai Kornél, Kincses Bence István, Kollár Kristóf, Kubik Emese, Lámfalusy Szafira Zoé, Loyola Elio, Magyar Balázs, Markovits Tamás István, Patrik-Pirk Domonkos, Perlaki Katalin, Schein Adél, Solt Eszter, Száday Boglárka Terézia, Szakács Eszter, Szűcs Leó Szilárd, Tószegi Ádám, Urbancsek Balázs Bence, Varga Zsanett Lili

3. osztály

Csekné Szabó Katalin – Farkasházi Csilla

Bagossy Bálint Bendegúz, Balla Szabolcs, Benczik Judit, Bende Mátyás, Berényi Péter, Csányi Petra Anna, Doan Thi Trang Thanh, Dúzs Beatrix, Farkas Benedek, Fórizs Virág Ilona, Gruber Szilárd, Halász Minka Eszter, Hegyi Csanád Domonkos, Hunya Ágoston Balázs, Jordán Bibiána, Lakner Virág Eszter, Lipcsei Bence, Marossy Aliz, Nguyen Duc Dániel, Rács Lili, Salga Nóra, Széles Márk, Tarnai Zsófia Eszter, Tóth Domonkos, Török Emma, Tran Thanh Binh, Vadász Adél

4. osztály

Gózonné Adámy Anna – Farkas Mária

Bende Márton, Bíró Danijár Áron, Czeller Flóra, Csányi Dániel, Darvas Kristóf Márk, Duli Ákos, Győri Barnabás, Hajnal Natália Abigél, Kratochwill Dorottya Zsuzsanna, Mándoki László, Mézes Marcell Ádám, Nagy Eszter Judit, Nguyen Hai Phuong Anh, Nguyen Hai Yen, Nguyen Thuy Ha, Panyi Róbert, Peisz Balázs, Petrik Flóra Virág, Rajkó Bence Zoltán, Rajnai Zsuzsanna, Szabó Barbara Lúcia, Ta Dieu My, Temesvári Bence, Tóth Petra Réka, Tran Bach Khoa, Végh Alfonz

5. A

Lugosi Zoltánné

Ambrus Kornél, Asbóth András, Bakos Bendegúz, Bakos Noémi, Bálint Bence Patrik, Békési Anna, Benczik Mátyás, Bernát Borbála, Butkai Fruzsina, Csobánczy Tekla Teodóra, Csomor Marcell, Diczházi Rita, Ferenczi Luca Sára, Forman Balázs Attila, Fölsz

Hanna, Galicza Dorina, Gáspár Zsófia, Geecső Tamás, Ha Anh Vu, Huiber Vencel, Jakab Zoltán, Kassai Mirtill, Králik Olívia Neysi, Lakatos Maxim, Liptai Gábor, Luu Hoang Kim Ngan, Marossy Hanna, Menczer Andor, Molnár Milán Jeromos, Nguyen Hong Phuc, Orosz Máté, Piováno Laura Katalin, Sós Dániel, Tomon Balázs Lajos, Toroczka Dóra Fruzsina, Tóth Marcell

5. B**Láng György**

Baksa Barnabás, Bene Márton, Binét Lili, Bundula Sára, Dely Boglárka, Dénes Bence Dániel, Fülöp Máté, Gerőcz Emőke Zsanett, Gulyás Barnabás Gergely, Gyenge Ákos, Hamp Anna Mila, Ispanović Mate, Jarács Mórió, Juhász Kornél, Kádár István, Kapsa Fanni, Károlyi Gellért Andor, Kiss Balázs Márton, Kubik Dániel, Mészáros Erzsébet Zita, Nguyen Hai Yen, Nguyen Mai, Nguyen Shannon, Pomaházi Bálint, Porkoláb Gábor László, Pölcz Márton, Pribula Péter, Strábel Tamara Erzsébet, Takács Anna, Tamás Bálint, Tamaskovits Dániel, Vas Dávid, Veér Sára Eszter, Vörös Kinga, Vujovits András, Zimonyi Luca Villő

6. A**Gulyásné Pusztai Réka**

Almási Bence Ákos, Békefi Bálint, Bukta Attila, Csorba Borbála Rebeka, Dán Katalin, Farkas Dorottya, Gál (István) Marcell, Halász Péter, Hoang Anh Tuan, Imre Lukács, Jureza Virág, Kaminek Petra, Kelényi Bernadett, Kovács Bálint, Kovács Csenge, Le Hoang Anh, Madár Aurél, Majer Viktória Luca, Molnár Nikolett, Mong Balázs, Moszkovits Péter Bence, Mudri Kamilla, Németh Flóra Fanni, Nguyen Thi Quynh Nga, Nguyen Vi Vien, Nyári Enikő, Osváth Réka, Papp Benedek Dávid, Pelikán Panna Polixéna, Pelle Dávid, Perlaky Máté Zoltán, Phan Tuan, Rajkó Gergő Attila, Somogyi Péter, Sztán-Kovács Barnabás, Upor Veronika Sára, Vrabély Lilla

6. B**Schubert Mihály**

Arató Szonja Lilla, Balázs Dénes Róbert, Bátki Alexandra, Bui Quang Anh, Casale Gioia Adriana, Csörögi András Gábor, Ecseki András, Erdős Célia, Fábián Béla, Fekete Zsolt, Hajnal Benjámin Zoltán, Horváth Károly Tamás, Ijjas Fanni, Kalocsai Adél Krisztina, Kappanyos Mária, Kincses Petra, Kobelrausch Ádám Péter, Kovács Balázs Marcell, Kovács András, Lenkefi Júlia, Molnár Veronika Anna, Müller Luca Zsófia, Patrik-Pirk Zsombor, Rusznák Richárd, Schein Dávid, Schmél Viktória Emese, Sebők Máté, Serebrenik Áron Moisé, Solt Sámuel Dániel, Stribik Eszter, Szabó Orsolya Erzsébet, Szafonov Anna Szonja, Tamás Gergely, Tarján Dorottya, Varga Dominika Karina, Zsiga Dalma

7. A**Morvai Éva**

Balla Kristóf, Borbély Bálint, Dely Norbert, Egri Zsófia Gizella, Forman Ferenc Sándor, Frank Gedeon, Füredi Máté, Gerlei Anna Eszter, Gyopár András, Honti Sára, Ijjas Mihály, Kerepes Mária, Kósa Áron Tamás, Köles Kata Judit, König Balázs, Lenkovics Karolina, Majoros Gábor Pál, Nagy Ágnes Nóra, Nguyen Kim Árnika, Óri Eszter Anna, Pásztor Dávid Krisztián, Péter Ágoston, Pham Diem, Pünkösti Noémi Orsolya, Rácz Réka Anita, Reseterics Luca Zsófia, Salga Máté, Stark Attila, Temesvári Fanni, Tihanyi Dániel, Tószegi Eszter, Tran Duy, Turi Csenge, Vladár Dóra

7. B**Mozer Tamás**

Asbóth Júlia Katalin, Balázs Miklós, Bencze Denisa Krisztina, Bende Borbála, Bukova Kristóf, Demők Attila, Dögei Mátyás, Dutova Anasztázia, Földvári Márton, Fritz Ruenes Pablo Antonio, Gatter Herta, Gintli Tamás Sebestyén, Hajnal Áron, Harmat Kornél,

Hobot Péter Bence, Kovács Benjámín Márk, Kovács Zita, Köves Míra, Kullai Máté, Kuti Petra, Lóka Luca, Nagy Flóra, Nagy Márton István, Nagy Tamara, Papp Nóra, Pfsztner Sára, Rakonczi Marcell Kristóf, Sajó Henrik Mátyás, Sánta Anna, Sebestény Zoltán Imre, Serényi Zsófia, Szabados Gergely Paszkál, Szamozvancev Dimitrij, Tolnai Judit Éva, Tóth Róbert

7. C

Gulyás János

Aranyosy Ádám, Bajnai Zsófia, Bakó Flóra, Bayer Edvárd Róbert, Berei János, Besztercey Anna, Bozsik Márton, Csáky Richárd Krisztián, Farnadi Vendel, Félegyházi Eszter, Földesy Fanni, Gyenge Anita, Hellinga Dávid, Kelivanov Máté, Klinkó Anna, Knollmayer Kata Villő, Komlódi Zsófia, Kovács Bonifác, Krencz Bálint, Lévai, Madaras Dániel Márton, Markó Ervin, Megyes István, Móra István András, Nguyen Viet Huy, Petrányi Ábris, Seres Artúr, Somogyi Lili, Szabó Orsolya, Szlávik Eszter, Tóth Fruzsina Katica, Tóth Lili Rebeka, Trombitás Bálint, Váradi Balázs, Varga-Domonkos Dorottya, Varga Zsombor

7. D

Iványiné Harró Ágota

Angyal Kristóf Gábor, Balázs László, Csányi Péter, Csuka Márton, Fekete Ábel, Fekete Marcell Richárd, Galambos Levente, Hammer Zsigmond, Hamp Ármin, Hortobágyi Csege, Huszár Borbála Anna, Jaksics Zsolt, Kántor Bence Tamás, Kapolyi Valentin, Kerékgyártó Anna Írisz, Kókai Márk, Koppány Gergely, Krátty Gergő Ádám, Laczi Miron Áron, Lavró Viktória Anita, Lencsés Máté, Magyar Bence, Markó Gitta, Montvai Dániel, Munkácsy Balázs, Nagy Máté, Piros Dóra, Pordán Annasára, Scholcz Anna, Sillye Márk, Solt Benjamin Ádám, Szabó Liza, Szántai Dorina, Tóbiás Ilona, Tordai Dániel, Városi Gergely

8. A

Paulovits Ferenc

Almádi Gergely, Berényi Ibolya Lili, Chu Thi Thuy Linh, Csillik Kristóf, Dorogi Balázs, Eszes Dorina, Godó Viktor, Gunzl Ádám, György Dávid, Hajnal Miklós, Imre Bálint János, Kárpáti Bence, Kiss-Pál Anna, Kohári Alexandra, Kovács Ádám, Le Bao Long, Máté Tünde, Nagy Diána, Pírtyi Dávid Zoltán, Rác Ádám Dávid, Romhányi Eszter, Sallai Andrea Szilvia, Sári József Christoper, Schmuck Viktor, Sermaul Levente, Sinkovics Ábel, Soltész Réka, Takács Márton Gábor, Tarba Dorottya Rebeka, Török Balázs Forest, Urbán Márk, Vrabély Márk Tibor, Zanaty Dorottya, Zanaty Krisztina, Zombori Martin

8. B

Fenyő D. György

Balázs Mihály György, Balogh Marcell, Bánáti Kende, Bui Phi, Császár Andrea Zsuzsanna, Csek Péter, Dióssy Anna Vera, Garancsi Annamária, Gunzinám Liza Regina, Hegyi Orsolya, Kecskés Márton, Kemény Zsófia, Köves András, Maruzsa Gréta Gabriella, Meleg Andrea, Müller Gergő Bence, Müller Réka Dóra, Nagy Domonkos László, Nagyistók Márton, Sándor András, Simonyi Norbert, Szabó Réka Dominika, Szalontai Dorottya, Szijj Péter Áron, Szili Benjámín, Szojka Zsófia Ágnes, Torma Péter Bálint, Tóth Barnabás Felicián, Türi Eszter, Valovics Áron, Ván Gyöngyvér Janka

8. C

Albert Viktor

Békefi Bianka Flóra, Chu Hung Son, Elek Boldizsár Frigyes, Fazakas Mátyás, Fóti Kristóf, Gilicze Cindy, Gulyás Bálint, Hajnal Áron, Hoffmann Frida Paula, Hornyai Zsófia, Kalmár Anna, Kövesdy Mihály, Laczkó Fanni, Márik Eszter, Markovits Gergely, Matei Dániel, Mohácsi Soma Márton, Nagy Olivér, Nisnánsszky Dániel, Papp Anna,

Patkós Bálint, Pilz Olivér, Rendik Zsófia, Rónai Dávid, Somai Vencel, Somogyi Balázs Dániel, Strommer Tamás, Szabó Richárd, Szakács Miklós, Szentirmai Bálint, Szepes Hajnalka, Takács Julianna, Tari Liliána Dorina, Tihanyi Balázs, Tran Dániel Long, Zombori Lilla

9. A**Markovits Tibor**

Balázs Gábor, Bánáti Anna Boglárka, Berencei László, Bottka Eszter Anita, Bucz Ágnes, Chu Huy Thang, Czermann Kristóf, Danyi Bálint, Duli Ádám, Gantner Dániel Péter, Gunzinám Zsanett, Hafenschér Richárd, Horváth Henriett, Karácsony Eszter, Kas Péter, Katona Kristóf, Kemény Judit, Kollár Karolina, Kovács Lőrinc, Kovács Tamás György, Kozári Eszter, Le Phong Hai Anh, Montvai Sára, Pap Levente Zsolt, Petrényi Barna, Pünkösti Zoltán Péter, Siegler Anna, Solti Bálint, Sosovicska Gergely, Stark Ildikó, Szabó Krisztina Sára, Szűcs Emese, Toroczka Dávid, Ulbert Dzszenifer, Vizi Donatella, Vujovits Júlia, Zalaba András

9. B**Marcsek Gábor**

Baksa Domonkos, Boros Attila Ádám, Boskovitz Ráhel, Bui Tuan Tommy, Csizmadia Árpád, Dankó Tamás, Dinh Quoc Viet Anh, Doan Nang Khai, Dúzs Bernadett, Ember Illés Gábor, Farkas Bálint, Füstös István, Harsányi Anna Rozália, Havadi Nagy Menta, Kalacsi Gábor, Kardos Dóra, Kiss Dóra, Kovács Zsuzsanna, Margócsy Ádám, Máté Bálint Ádám, Mezőssy-Dona Luca, Nagy Balázs, Nagy Henrietta Nikolett, Réthy Miklós András, Schmidt Dávid Kristóf, Somogyi Hanna, Stupek Katalin Tímea, Székely Áron Zoltán, Széplaki Dóra, Szőke Bence, Szungyi Kata, Szurovszki Zsófia, Temesvári Ágnes Márta, Tóth Bálint, Záhonyi Vera

9. C**Molnár Katalin**

Ádám Laura Eszter, Aszenov Laura, Balla Krisztián Márk, Benczik Tamás, Erdős Zsófia, Faludi Viktória, Fejes Gabriella, Gál Enikő Judit, Gyulai Vajk Máté, Halász Anna Rebecca, Hátsági Anna, Hidegh Gyöngyvér, Honti Viktória, Kecskés Áron, Kis Iván, Kiss Anna, Kővári Erik, Laki Dániel Márton, Landstorf Gábor, Lencsés Eszter, Lőrincz Ágnes, Matzner Dániel, Menczer Izabella, Molnár András, Molnár Máté, Németh Zoltán, Nguyen Ba Long, Pál Bence, Patai-Szabó Enikő, Sajti Ákos, Simon Luca, Strábel Alfréd József, Stribik Anna, Suba Kinga, Szíjártó Dávid, Virág Nóra

10. A**Balázs Katalin**

Baksa Máté, Bányai Tamás, Borda Bence, Csörögi Eszter Fruzsina, Deák Gergely, Dénes Veronika, Dúzs Brigitta, Gábor Sára Zsuzsanna, Gyopár Dóra, Halpern Márk, Hegedűs Dániel, Horváth Milán, Juhász Pál András, Kappanyos Ilona, Kárpáti Fanni, Kemény Lili, Kósa Kinga, Kristály Dániel Barna, Kurdi Fanni, Lóka Máté, Makó Eszter, Molnár Márkó, Nguyen P. A. Tom, Orbán Ákos, Ott Máté B., Péter Georgina, Petró Bálint Benedek, Pintér Dániel, Pócs Eszter Sarolta, Rakoncai Anna Eszter, Solt András Sándor, Szabó Máté Gergely, Sz. Kis László, Tóth András, Üveges Bianka Katalin, Vadász Gergely Endre, Varga Krisztián Tamás, Zemlényi Réka Tímea

10. B**Patrik-Pirk Zsolt**

Bácsa Tibor Lénárd, Barsi Kitti, Baumann Judit, Belényesi Krisztina, Borscs Dimitrij, Butkai Dániel, Clement Tamás, Czeller Ildikó, Eich Richárd, Főrizs András Sándor, Gábor Hanna, Hajdu Balázs, Hegedűs Gergely, Hegyi Borbála, Izsák Vera Dóra, Kis Viktória, Koncz Anna, Kovács Koppány, König Beáta, Láng Nóra Judit, Lovas Lars,

Mánfai Marcell Zoltán, Markovits Júlia Lili, Matei Veronika, Molnár Máté, Nagy Dorka, Perjési Fanni, Sánta Luca, Tamási Luca, Tasnádi Gergely, Ván Bálint, Virág Andrea Veronika, Vrabély Fanni, Wollner Róbert Attila, Zakariás János, Zanaly Anna

10. C

Mándics Dezső

Aradi Eszter, Baán Flóra, Bakó Ádám, Barabás Virág, Bartha Zoltán, Bátki Dániel, Budaházy Lili Ágnes, Csernyánszky Vera, Dienes Péter, Fazakas Mihály, Földes Zsófia, Galambos Máté, Herbert Péter, Kádár Balázs László, Király Noémi, Kis Dániel, Kiss Richárd Zoltán, Lázár Gabriella Beáta, Lőrincz Áron, Moró Anna, Nagy Eszter, Oláh Aranka, Pataki Dávid, Péterfi Anna, Rozgonyi Zsófia, Sáhó Benjámin Péter, Sipos Dániel Vince, Somogyi Zsófia Kata, Sütő-Nagy Zsuzsanna, Szegedi Dóra, Tamás Zóra Blanka, Tischner Zsófia Bernadett, Tóbiás András József, Valentovics Anna, Vermes Rita Judit, Wilhelm Fruzsina Orsolya

11. A

Lövey Éva

Almágy Gergő, Árva Dorottya, Bakó Gabriella Alexandra, Balogh Ádám Dániel, Binét Regina Mirella, Boskovitz Anna, Buzási Ramóna, Csibi Katalin, Csontos Laura Dóra, Fentősi Eszter, Gansperger Mátyás, Garancsi Katalin, Geréby Fruzsina, Hegyi Frigyes, Jenei Anikó Tünde, Kiss Sándor, Köves Ádám, Kratochwill György, Magyar Bálint, Molnár Dániel Ferenc, Nagy Réka, Nemes Krisztián, Rajnai Gergely, Schuller Dóra, Szabó András Viktor, Szabó Hanna Dorottya, Szatmári Bálint, Tamaskovics Gergely, Tímár Anna Erika, Torma Elina Hajna, Tzokas Dorothea Elisabeth, Vrabély Máté Tamás, Wolkowski Wanda

11. B

Vég Éva

Ambrus Enikő Katalin, Barabás Vajk Zoltán, Bukovszky Dániel Szabolcs, Csermely András Péter, Cserna Gécsa Bence, Dési Ádám Dániel, Dinh Van Anh, Fadgyas Fanny, Garamvölgyi Zita, Gatter Kornél, Geibl Fanni Fruzsina, Gulácsi Éva Anna, Halek Fanni Anna, Halek Mirkó Áron, Jánosi Barbara, Kádár András, Kékuti Laura, Kiss Réka, Korényi Anna, Kovács Borbála, Kozma Benedek, Környei Szabrina Dorottya, Miskolci András István, Nguyen Anh Minh, Novák János, Prinz Dorottya, Sári Regina, Szabó Kristóf, Szafonov Olga, Szili András, Szili Melinda Hanna, Takács Diána, Telegdy Eszter, Varga Ádám Csaba, Vincellér Zsuzsa

11. C

Szalóki Dezső

Báble Fanni Bettina, Balog Lilla, Bánáti Bodó Dániel, Csillik Dávid, Dombai Brigitta, Dó Tuân Anh Tony, Fekete Réka, Gulyás Máté Benedek, Guti Gellért Attila, Hierholcz Emese, Hobot Eszter, Karafiáth Luca, Kerényi Máté, Kiss-Pál Hanga Eszter, Korándi Sámuel József, Laczi Lilla, Margl Zoltán, Maszlag Csaba Zoltán, Matkovics Viktor, Mészáros Ákos, Moks Judit Erzsébet, Montvai Natanél, Nagy Ferenc Győző, Nemesok Tamás, Phung Minh Hanh, Rádai Gergely Máté, Sajti Tamás, Sebestény Tünde Ildikó, Szilágyi Lili, Szipli Norbert, Szlávik Bence, Sztudva Richárd, Újvári Dániel, Végvári László Balázs, Wiedemann István Ádám, Zelei Tímea

12. A

Fazakas Ágnes

Abuzant Balázs Máté, Ambrus András, Angyal Emese, Bágyi Ada, Bánhegyi Borbála Cecília, Bánki Zoltán, Bárdossy Krisztina, Brosch Dóra Barbara, Császár Júlia Judit, Csizmadia Péter, Faragó Nikolett, Farkas Luca, Füstös Balázs, Gál Bálint, Gáspár Dóra, Horváth Márton Tamás, Juhász Dániel László, Kemény Judit, Korda Dávid Ádám, Ko-

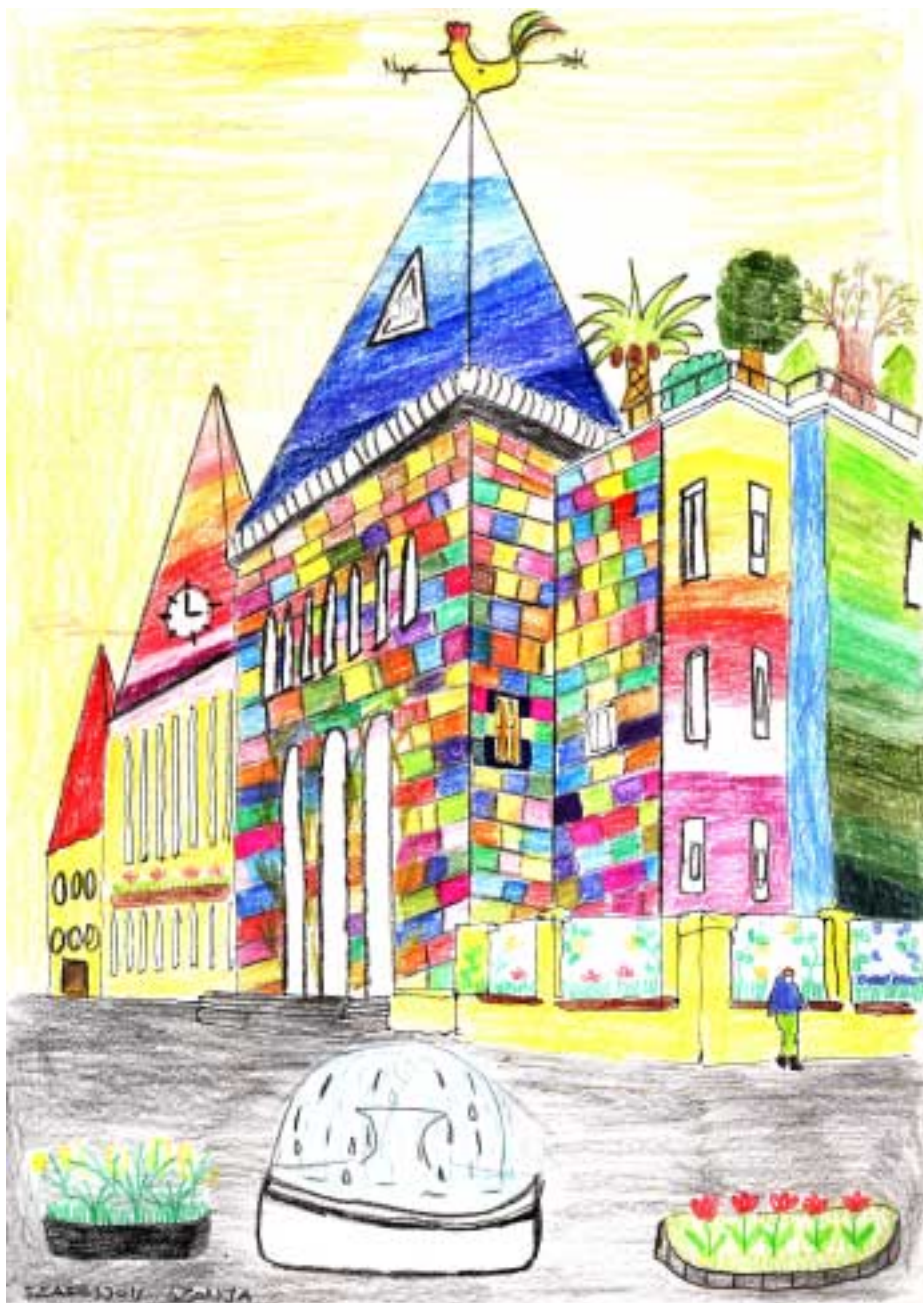
vács Kincső, Lőrincz Borbála, Maruzsa Szabolcs, Móczár Krisztián, Montvai Hanna, Pelle Johanna, Péntes Dóra, Rafác Bence, Ribáry Eszter Júlia, Slemmer András, Szabó Orsolya, Széll Dóra, Szmodics Natália, Tamási Rebeka, Tétényi Bálint, Tóth Boldizsár Artúr, Vu Mai Ha

12. B**Sziklai Gábor**

Almádi Zsófia, Bárdos Orsolya Erzsébet, Both Deborah, Bucz Eszter, Csikós Bernadett, Diószegi Anna, Erbszt Ádám, Fedoszejev Lilla, Fekete Áron Péter, Gáspár Nóra, Gelléri Mirtill Dorottya, Gerstner Anna Lucia, Göncz Lea Dorottya, Joanidis Kristoforos, Kemesi Claudia, Kiss Andrea, Kozma Gábor, Laki Márta Hanna, Lázár Kristóf, Lengyel Fanni Judit, Nagy Eszter, Nguyen Hoa Tünde, Papp Márton Simon, Papp Roland, Poroláb Dorottya Emília, Rajnai Viktor, Reith Péter, Ritter Kinga, Tarr Bettina, Torma Dániel Attila, Vági Orsolya Erzsébet, Váradi József, Varga Vivien Krisztina, Veres Nóra, Zalaba Péter

12. C**Nagy Piroska**

Aszenov Nóra, Bakajsa Kristóf Márk, Balogh Dániel, Balogh Krisztina, Barabás Noémi Gyöngyi, Békési Gergely, Dérczy Péter, Farkas Márk, Fekete Viktória, Ganyu Attila Tibor, Hajnal Zsófia, Hátszegi Eszter, Juhász Zsuzsanna, Kalina Dóra Erika, Kecskés Anikó, Kern Krisztián Nándor, Kovács Kitti, Láz Gergő, Lencsés Ádám, Major Bálint, Mándics Boglárka, Nagy Tamás, Nguyen Anh Huy, Nguyen Huy Anh, Novák Balázs János, Oláh Ágnes, Pál Flóra, Panykó Fanni Zsófia, Papp Zsolt Tamás, Paulin Márton József, Sebestény Judit Ilona, Sebők Rózsa Eszter, Simon Imre, Spiegel Dávid Ottó, Tompai Benjámin Péter, Végvári Dóra

Rajz az iskolaépület és környéke jövőbeli képéről –
Szafonov Szonja 5. osztályos diákunk rajza, 2008

A szerkesztők elköszönnek

Menedék
még áll
büszke düledék
tartja
a szellem akarása
emeli
szabad kedvünk.

Abroncsként összefogja
vagy
dülő dongái
helyébe áll
az
Emlékezet?

Nyakas Tünde

Amikor reggelente belépek a vörös téglás épületbe, mindig eszembe jut, hogy ez az iskola a számomra legmagasabb emberi és művészi normát jelentő költő, Radnóti Miklós nevét viseli. Itt volt mesterem Madocsai László mint vezetőtanárom és kollégám; de rajta kívül is még sok más nagyszerű tanárral dolgozhattam és dolgozhatok együtt. Itt voltam tanára, osztályfőnöke több száz tanítványomnak, akikkel részesei lehetünk egymás életének. Mindig eszembe jut, hogy valaha az édesanyám is ugyanebben az épületben tanult, amikor az még zsidó gimnázium volt, s hogy ide jártak a saját gyermekeim is iskolába, „a Radnótiba”, mindhárman kiselsőtől az érettségiig. Mindennap azt érzem, hogy ennél

én nem tudok, és nem is akarok máshol jobban otthon lenni. Miközben barátaimmal, kollégáimmal a mostani köteten dolgoztam, mindvégig arra gondoltam: bárcsak olyan könyvet hozhatnánk létre, amelynek olvastán felidéződne minden öröm és bánat, vágy és siker, azok a gondolatok és tapasztalatok, amelyekről az elmúlt fél évszázad sok ezer radnóti családtagja mind-mind egyaránt otthon érezhette és érezheti magát! Tudtam, hogy ebben nem követhetek el hibát.

Győri János

Még a tisztelt Olvasó ítélete előtt – mintegy „az utolsó szó jogán” – köszönetet mondok mindazoknak, akik hozzáértésükkel, jobbítani akaró kritikájukkal és a Radnóti iránti elkötelezettségükkel közreműködtek és segítettek világra hozni új gyermekünket, a jubileumi emlékkönyvet.

Jómagam iskolatörténetünk fél évszázados, sokoldalúan igaz históriáját kívántam ebben az együttműködésben képviselni, ugyanabban a szellemben, ahogyan 1976-tól „megadatott” számomra, hogy óráról órára, tanévről tanévre, az iskolában és iskolán túl szószólója lehessen egy valóságosabb egyetemes és nemzeti történelemszemléletnek.

Lukács Sándor direktor úr részéről a befogadó, valamint a „szent lázadások”-kal telített „ifjú hitek” értő pártfogását, vagyis az úgynevezett tanári szabadság ritka adományát igényeltem és birtokoltam hosszú éveken át, ... amiért érdemes volt történelemtanárnak lenni. Otthonról hozott keresztény-polgári értékeim, az egyetemes humanizmus igénye, a másik ember értékeinek látása, hallása állt oktatói-nevelői és szerkesztői szándékomban. Ugyanezeket a gondolatokat sugalmaznám mindazoknak, akiknek majd egykor a 60, a 75 vagy éppen a 100 éves jubileumi emlékkönyv szerkesztése, megírása lesz a feladatuk.

Maucha Imre

2008. október 12.

Tartalomjegyzék

Radnóti Miklós: A la recherche...	
Tomcsányi Péter: A MI ISKOLÁNK	9
Lectori salutem!	14

NÉVADÓNK, RADNÓTI MIKLÓS

Névadó ünnepély, 1959	19
Varga Imre Radnóti-kisplasztikájának avatása	21
A Radnóti-emlékplakett	26

ISKOLATÖRTÉNETÜNK

AZ ELŐZMÉNYEK

Maucha Imre – Waktor Andrea: Történetírásunk története... ..	32
Maucha Imre: A Pesti Izraelita Hitközség Alapítványi Főgimnáziuma alapításának és fölépítésének története	35
Bognár Zsófia: Ki volt Ocskay László?	42
Maucha Imre: Romok és virágok – 1945–1952	46
Maucha Imre: A tanítónőképző	51

RADNÓTI – GYAKORLÓISKOLA

Maucha Imre: Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola története az 1990-es szerkezetváltásig	60
--	----

TEGNAP – MA – HOLNAP

Réz Gáborné: Iskolarendszer-váltó hangulat és bizonytalanság az iskola létében ...	74
Tomcsányi Péter: A fejlesztés nem állhat meg	83
H. Nagy Anna: ELTE – Tanárképzés – Gyakorlóiskola	86
Mezei Károly – Alföldi István: Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola Alapítványa	92
Schiller Mariann: RRBK: régi radnótisok baráti köre, avagy az öregdiákok	97

ISKOLANAPOKTÓL A RADNÓTI TUDOMÁNYOS DIÁKNAPIG

Iskolanapok – Radnóti-napok – Tudományos Diáknap	105
Kiss Zsuzsanna: Egy sikertörténet. A Radnóti-napok huszonegy éve	108
Győri János: Radnóti Miklós és kora. A 15. Radnóti Tudományos Diáknap előadásainak gyűjteményes kötete	121

50 ÉV OKTATÓ-NEVELŐ MUNKÁJA

20 éve dolgozom az iskolában – az alsó tagozat 20 éve	127
A magyartanítás évtizedei a Radnótiban	132
A történelmi és társadalomismereti munkaközösség munkájáról 1955 és 2009 között ..	148
50 éve tanítunk angolt	172
Franciatanításunk 50 éve. A kezdeti nehézségektől a sikerekig	180
A német nyelv tanítása iskolánkban	191
Az orosz-munkaközösség 50 éve	194
Latin nyelv	203
A spanyol nyelv oktatása iskolánkban	211
A számtan-mértantól a „magas matematikáig”	212
<i>Matektábor</i>	222
<i>Interjú Sain Mártonnal</i>	224
Szilánkok a fizika-munkaközösség elmúlt 50 évéből	228
<i>Huszká Ernőné Fábíán Ilona – 1907–2001</i>	235
<i>Gondolatok egy emlékiratról</i>	236
<i>Kugler Sándorné Kovács Györgyi köszöntése</i>	238
A kémikusok tevékenysége a Radnóti 50 esztendeje alatt	240
A biológia-munkaközösség 50 éve, avagy az átépítés alatt a tanítás zavartalan	252
Időutazás a földrajz-munkaközösséggel	260
„Zene nélkül nincs teljes ember.” Zeneoktatás nélkül nincs jó iskola	266
Rajz – Művészettörténet	276
Sport és testnevelés a Radnótiban 1959-től napjainkig	281
Egy kis „technikatörténet”	287
A sulí, a mozi meg a digitális kor. A mozgóképoktatásról	290
Számítógépes laborunk létrehozása és az általa elindított változások	293
A kérdés, kételkedés, csodálkozás és szabadság tantárgya: a filozófia	299
Az érzékelés és értelmezés útjain. Az esztétikafakultációról	301
Társadalom és kultúra – bevezetés a szociológiába	305
Az osztályfőnöki munka múltja és jelene iskolánkban	307
„Pár lépcső felfelé...” Az iskola könyvtáráról	316
Élet a napköziben	324
A pszichológia mint tantárgy	329
Iskolapszichológia 1986–1989	330
Iskolapszichológia a Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában 1990 után	333
Iskolaorvos voltam a Radnótiban 1992-től 2000-ig	341
Anamnézis – diagnózis – terápia	343
Köztünk ők. Az iskolai élet mindennapjait segítő munkatársak	346

KICSŐNGETÉS UTÁN...

KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK AZ ISKOLA TÖRTÉNETÉBEN

Matskási Istvánné – Széplaki Györgyné – Törzsök Édua: Határon túli diákok támogatása az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában	352
Réz Gáborné: Ungvár, Japán, Bécs. Néhány példa a nemzetközi kapcsolatokra az 1980-as évekből	366

Schiller Mariann: Diákcseré – Izrael	368
Vera Hanekamp: Rozsdafoltok a vasfüggönyön	370
Schiller Mariann: EYP – European Youth Parliament	373
Kiss Zsuzsanna: Az ENSZ <i>Peace Messenger</i> kitüntetését elnyert kiállítás képei a Radnótiban	375

MOZGALMI ÉLET

Galicza Klára: Az MSZMP (A hatvanas évektől 1989-ig)	386
Galicza Klára: A KISZ-ről – szubjektíven	390
Schiller Mariann: Rűpse, rá, rűpse rá, rűpse rá-rá-hajrá!	393

MOZGALMAS ÉLET

Boronkai Szabolcs: A diákönkormányzat	396
---	-----

Táborok

<i>Törzsök Édua: Falukutató táboraink</i>	398
<i>Waktor Andrea: Volt egyszer egy Villa Rustica...</i>	414
<i>Kósa Jánosné: Radnóti visegrádi régész tábor, 1986–2002</i>	417
<i>Balázs Katalin: Természetkutató táborok</i>	420
<i>Tomcsányi Péter: Vízi vándortáborok</i>	423
<i>Eich László – Sziklai Gábor: A nomád tábor</i>	429
<i>Gulyás János: Sítáborok</i>	431
<i>Boronkai Szabolcs: 78É</i>	432
<i>Schiller Mariann: Két lábbal a földön</i>	434

Diákszínpad, ünnepek, vetélkedők

<i>Eich László: Diákszínjáték a Radnótiban</i>	435
<i>Schiller Mariann: Showhajts!</i>	441
<i>Sziklai Gábor – Vég Éva: Ki mit tud?</i>	443
<i>J. Tóth Judit: Erbéká (RBK)</i>	444

Így írunk mi

<i>Török Flóra: Kis radnóti sajtótörténet</i>	446
<i>Schiller Mariann: Annales</i>	458

AZ ELTÚNT IDŐNK NYOMÁBAN

A „Diri bácsi” (<i>Köllő Márta – Csátár Katalin – Galicza Klára – Kiss Zsuzsanna – Bársony Vera – Medgyes Péter</i>)	462
--	-----

Így írtak ők

<i>Majoros József: Istennői színjáték</i>	473
<i>Walkó Györgyné: Seregszemle a Radnótiban, 1976</i>	476
<i>Maucha Imre: „A Tűz márciusa” 1976-ban</i>	479

Volt tanáraink vallomásai

<i>Loránth Erzsébet: Életem körvonalai</i>	482
<i>Frittmann Lászlóné: Az alma mater emléke</i>	484
<i>Bölcs István: Radnóti Gimnázium, 1962–1969</i>	488
<i>Brunner Tamásné Máté Judit visszaemlékezései</i>	490
<i>Walkó Györgyné: Emlékképek a Radnótiból</i>	493
<i>Galicza Klára: Negyvenhárom év a Radnótiban</i>	495
<i>Bognár Anikó: Tizenöt évig a Radnótiban</i>	498

A padból a katedrára	
<i>Farkas Mária: Negyvenhat éve koptatom...</i>	500
<i>Törzsök Édua: Nem tudhatom...</i>	501
<i>Nyakas Tünde: Befogad és kitaszít e világ</i>	503
<i>Bóhm Zsuzsa: Szeretettel gondolok a diákévekre</i>	505
<i>Kornai Júlia – Schiller Mariann: A padból a katedrára</i>	507
<i>Megyeri Andrea: Szélmegjegyzetek egy korszakhoz</i>	510
Radnóti voltam. Öregdiákok az iskoláról	
<i>Rudas János: Emlékezés első iskolámra</i>	514
<i>Trencsényi Borbála: „Igen, ez volt az ifjúság”</i>	515
<i>Trencsényi László: Ezüstkor 1961–1965</i>	518
<i>Farkasné Gellért Julianna: Ének tagozat – Világirodalom-szakkör</i>	522
<i>Horányi Mariann: Diák voltam a Radnótiban</i>	523
<i>Márton László: Amit láttál, amit hallottál</i>	525
<i>Meszerics Tamás: Igazodási kényszer nélkül</i>	529
<i>Papp Gábor Zsigmond: A mi forradalmunk</i>	531
<i>Molnár Cecília: A legnagyobb fontos lényeg az...</i>	532
<i>Halmos Máté: Kistanárként a Radnótiban</i>	534
Radnóti vagyok újra (rég-i radnótisok mint szülők)	
<i>Hova máshová?! </i>	536
<i>Békés Pál: Szalagavatók</i>	539

MI, RADNÓTISOK

Az iskola igazgatói és igazgatóhelyettesei	543
Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola tantestületének névsora – 1959–2009	546
Az iskolai közösség mindennapjait segítők névsora	585
Az iskolánkban érettségizett tanulók névsora – 1959–2008	592
A 2008–2009. tanév tanulóinak névsora	630
A szerkesztők elköszönnek	637

A DVD-melléklet tartalomjegyzéke

Kezdőlap – a szerkesztők köszöntője

Radnóti Miklós: Sem emlék, sem varázslat – Árva Márton filmetűdje 03:34 perc

FÉNYKÉPEK

FOTÓSorozatok

Kiss Dávid fotóetűdje az iskola épületéről 17 kép

Somogyi-Tóth Dániel: Égi ritmusok 11 kép

FOTÓK AZ ISKOLA ÉPÜLETÉRŐL, ÉLETÉRŐL 30 kép

ÉRETTSÉGI TABLÓK – 1959–2008 181 kép

A TANÁROK FOTÓI

Minden idők radnóti tanárainak tablója 328 kép

ESEMÉNYEK

OSZTÁLYSZÍNPADOK VETÉLKEDŐJE

John Whiting: Nincs miért, 1989 23:16 perc

Philipp István – Bárány Ferenc: A walesi bárdolatlanok, 1991 34:09 perc

Örkény István: Van még egy perce?, 2005 28:38 perc

FRANCIA NYELVŰ SZÍNJÁTSZÓ KÖR

J-B M (Jean-Baptiste Molière), 2007 23:47 perc

TÁBOROK

78É, 2006 05:01 perc

Nomád tábor, 2007 26:13 perc

Vízitúra, 2007, 2008 09:30 perc

A »KINYÍLIK A VILÁG« ALAPÍTVÁNY

Az 1998-as tiszai árvízről 04:45 perc

Anyanyelvi tábor, 2007 23:00 perc

TANÓRÁK

Magyaróra, 1989 – Jobbágy Károlyné órája 11:48 perc

Franciaóra, 1989 – Poros András órája 14:18 perc

Történelemóra, 1989 – Maucha Imre órája	08:12 perc
Tanórák, 2008 – Fenyő D. György, Iványiné Harró Ágota, Kornai Júlia	18:42 perc

SZALAGAVATÓK

Palotás, 1985	04:12 perc
Osztálytánc, 1991	08:15 perc
Tanártánc, 1999	04:27 perc
Osztálytánc, 2003	06:01 perc
Tanártánc, 2004	04:42 perc
Osztálytánc, 2004	06:34 perc
Fiútánc, 2005	06:35 perc
Tanártánc, 2007	04:11 perc
Lánytánc, 2008. január	04:12 perc
Bécsi keringő, 2008. január	10:17 perc

DOKUMENTUMOK

A Tanítónőképző tanári névsora
 Tanárok névsora – 1959–2008
 „Közöttünk ők” – az iskolai életet segítők névsora
 Tanárjelöltek névsora – 1961–2008
 Tanulók névsora – 1959–2009
 Kis radnóti sajtótörténet
 Nomád-tábori indulók

Kedves Olvasó!

Kötetünk több pontján is jeleztük: a kiadványunkban szereplő adatok sajnos nem mindenütt pontosak. Ugyanakkor azt szeretnénk, hogy az utánunk következők, a 75. vagy éppen a 100. iskolai évfordulóra készülők majdan minél kevesebb hasonló problémával szembesüljenek.

Ezért arra kérjük az olvasót, ha pontatlanságot talál kötetünkben, hiányzó adatra figyel fel, vagy az iskolatörténet szempontjából értékesnek tekinthető egyéb régi vagy új információ birtokába jut, az alábbi címek valamelyikére juttassa el az iskolának!

E-mail cím: iskolaarchivum@gmail.com

Postai cím: Iskolatörténeti munkaközösség
ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola
Budapest XIV.
Cházár András utca 10.
1146

A majdani iskolatörténészek nevében is köszönik

A Radnóti...
Jubileumi emlékkönyv
1959–2009
kötet szerkesztői

